BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
18 0
21

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
5 K
6 M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
14
6
7

72 7.33.
72
2
33

72
4
35

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

INNOCENTIO DECIMO P. O. M.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Iulius Cæſar Benedictus à Guelfalione S. P. D.

APVD Indorum plagam arborem quandam eſſe accipimus (Beatiſſime Pater) ſub quam accurrentes columbæ à Draconum incurſibus ſeſe vndiq; vindicant ; cum tamen in latio , in latinis collibus , & potiſsimum Vaticano columbam intuear non pauitantem Dracones , ſed necantem ; non fugientem , ſed fugantem ; non affectantem patrocinium , ſed patrocinantem , non Aquilæ amplius hoſtem , ſed eiuſdem pariter hoſpitem : quam ob id oleam ore geſtare cenſuerim , vt ea vel cum Aquilis initum fœdus oſtendat , ſeq; Aquilis præſtitam eſſe maiorem , vel vt ſuam ſapientiam , immortalitatemq; etiam pandat ; eſt vallata lilijs , vt veſtræ vitæ vel præmonſtret candorem , propalet innocentiam , & in tuendo

opem oſtendat intemeratam; lilijs Iunonis lacte dealbatis lac ſpondet vbertatis, lac monſtrat pietatis; Quicunq; ergo veſtram intuetur columbam & olea, & lilijs munitam, audet, tentat, anhelat columbam venerari, oleam admirari, lilia ſuſpicere, vt liliorum odore recreetur, oleæ vbertate dictetur, columbæ alis protegatur; ſic enim ſpondet columba, ſic promittit olea, ſic ominantur lilia; quare fieri haud potuit, quin maximo flagrarem incendio veſtros liliorum odores experiri, veſtram oleæ viriditatem admirari, veſtræ columbæ ſpiritum intueri, quæ vel cæleſtis ſpiritus afflatu inſpiratâ benignitatem inſpirat, quæ vel viridis oleæ ſodalitio ſpem mihi enutrit, quæ vel liliorum odore conſocialis veſtram mihi humanitatem elargitur Proindeq; ego (Beatiſſime Pater) veſtram hodie aueo columbam, veſtræ oleæ vndiq; inhio, veſtra pariter ſuſpicio lilia, vt liliornm candore, mearum fugetis lucubrationum obſcuritatem, columbis me à Sycophantarum numero tueamini, oleæ viriditate, mihi veſtræ tutelæ ſpem enutriatis. In veſtra ergo benignitate ſpero, ſub veſtram curro tutelam, ſub alas accurro protegentis columbæ, vt columbatim viſus, redditus oleaceus, liliatus apparens, totum me ſacrem lilijs, me tradam oleis, me obſignem columbis.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

MEDICAM facultatem duobus quaſi cruribus incedere explanarunt tum *Gal.* tum Heſperiarum fulgor *Valleſ.* experientia nempè, & ratiône; quæ cum altero crurum deſtituitur, vel clauda, vel orba apparet; qui enim in vniuerſalibus inſiſtit, promulgauit *Archita Pytagoreus* cæcum habet animum in ſingularibus: ſicut, & qui in ſingularibus inhæret haud vniuerſalia penſat; impoſſibile namque *Gal.* eſt ratus *lib. de ſect.* experientiam ſine duce ratione procedere; hæc enim eſt vniuerſalium vt aiebat *Ariſt.* illa verò ſingularium; Ratio ex vniuerſalium cognitione aiebat *Gal. in meth.* pendet, experientia multiplici in ægris indiget exercitatione, Ratio ex *Ariſt.* 10. *Æthic.* eſt artis virtus, experientia eſt eiuſdem condimentum. Ratio nunquam decipitur ex *Man.* 2. *Aſtro.*

Nam neq; decipitur ratio, nec decipit vnquam.

Experimentum fallax vt dixit *Hip. ſine ratione* aiebat *Ariſt.* 1. *Rethor. cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid eſſe, vel fieri.* Non eſt deſerendus ſenſus propter apparentem aliquam rationem dixit idem *Ariſt. Ama rationem* dicebat *Seneca epiſt.* 67. & *Demea* apud *Terentium in Adelphis* aiebat:

Nunquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitam fuit.
Quin res, ætas vſus ſemper aliquid apportet noui.

Atq; propterea Damaſcenus in aphoriſmis notat, & ait: operari ſecundum libros, abſq; perfecta ratione, & ſolerti ingenio moleſtum

ſtum eſt. Ratiocinandum ergo Theoria, experiendum Praxi, vnde à quocunq; Medicinam factitante eſt præ reliquis amplexanda Theoria, non eſt contemnenda Praxis, illa diſterminat, eliminatq; vera à falſis, hæc facit quæ ratio dictat, illa eſt vox imperans, hæc echo repercutiens vocem, Illa Medicinam gignit, hæc genitam fatetur, Illa eſt fallaciarum perduellis; hæc non rarò fallacijs enutritur; Theoria eſt apta ad iubendum, vtraque vetandum; Praxis rationi obtemperat, ac ancillatur: Illa tandem optimos conſtruit Medicos: Hæc empiricos celebrat; quos adeò renuit *Gal.* vt dixerit in *Meth. Medicos qui ſolam experientiam ſequuntur, non admittimus, quoniam ipſi ſicut idiotæ faciunt, quæ vident inſpicientes, rerum quidem euentum mirantur, euentus cauſam ignorant:* merito ergo *Roder. Caſtrenſis in ſuo Medico Polit.* Theoriam antecellere Praxi demonſtrauit per hæc verba. *Fieri enim poteſt vt Medicus iuuenis in Medicis præceptis ſcientiſſimus, & in operibus mediocriter exercitatus non tam in docendo, quam in Medendo Reipublicæ ſit vtiliſſimus modo mente caneſcat, non mento, nam cani hominis ſapientia eius qui in breui ætate multa tempora complevit.* Illud ergo ab omnibus reputetur vt verum, Theoriam ſine Praxi mutilem eſſe, Praxim ſine Theoria nihil prorſus exiſtere, eſt enim velut cæcus qui non videt, & ambulat, ac non cernendo ſępius in offenſacula vel leuia impingit, vnde millies decidit, labitur in humum, ac ſi quem videntem non habeat erigentem eundem, vel in luto infixum permanere ſit neceſſum; Ceſſent, amabo, neceſſitare fatui quidam Momi, inſipientes Zoili, qui dum ſe ipſos ſolo Medici nomine decoratos intuentur, Medicinam cloacant infando quaſi flagitio, eandem Praxi tantummodo inhærere prædicantes, indeque indoctam Medicorum plebeculam tollunt, quæ vt aiebat *Valleſ.* plus calceos terendo, quam mentem exercendo comparauit; atque ob id Medicorum rationem increpant, ſed falſo ſuam vel irrationabilem experientiam comprobantes; quos tamen Medicos *Hip.* ijs qui in tragœdijs recitant, comparat *quemadmodum enim illi figuram, & habitum eorum, quos referunt, habent, illi autem ipſi verè non ſunt, ſic Medici nomine quidem multi, re autem, & opere valde pauci,* vſum enim extollunt huiuſmodi Medici, quia vel ipſo abutuntur vſu, ac ſemper in omnibus inuiſendis ægris eundem adhibent vſum; quem ſi ab uſum nuncupes, non errabis; non enim vulgaris vſus apud do-

ctos

ctos eſt vſus, ſed apud vulgum, qui neſcit vſum ab abuſu diſtinguere;vndè ſæpè contingit, vt cum vſu errantes non pateat error, quia ſic Practicarium caterua errando addiſcit,qui ſane ſi optimos adirent Theoricos ab erroribus eſsent ſanè ſatis ſeiuncti; non enim vel perfectiſſimus vſus ſine erroribus comparatur,vt aiebat *Columella*, vnde vſus cum perfecta Theorica laudandus, ob idque aiebat *Manil. Poſt varios vſus Artem experientia fecit*. Non enim denego vſum eſſe omnium Artium dominatorem,cæterum dominari deſinere,vbi ducem non habuerit Theoriam; neque enim vel ipſi eandem inter ſe denegant,ſed ideo explodunt, quia in ſe non habent,atque proinde vt aiebat *Hip.* in *epiſt. ad Crateuam*,ſuperfluum reputant in alijs,quod in ſe non habent: vnde *Virgil. Maluetius in ſuo Dauide* dixerat; ideò nonnullos paupertatem commendare,quia non ſunt diuites; neq; enim eſſe videntur Oriones qui poſſunt quodcunq; mare tranare humeris vel illud exſuperantes, neq; enim poſſunt Atlantes exiſtere, dum non ſub duplici, ſed vno pôdere gemunt,ac quod portare arbitrantur, vel ſub illo quoq; vacillant; atq; hi ſubinde ſunt garruli, ac Momi libenter maledictis laceſſentes eos qui continuò ſtudijs ſe ſe conſumunt;non enim ipſi poſſunt ire Corinthum, & proinde omnes ab hoc itinere explodunt; quamobrem ille vocandus eſt Medicus aliqua perfectione donatus, qui tam Theoriam,quam Praxim habuerit combinatam: non enim eſt poſſibile Medicinam exercere ſine præceptis, quæ ſola exhibet Theoria; atq; ideò aiebat *Gal. in meth. cum autem in vniuerſalibus methodus,in particularibus exercitatio conſiſtat, fieri non poteſt,vt ſine multiplici in ægris exercitatione,quod ex vſu fit, acias,aut ſine vniuerſalium cognitione probè exercitatio procedat*: Sic *Ariſt. lib. metaphyſ.* decantauit. *Ad Sapientem pertinet ſcire omnia in vniuerſali,& ſcire difficilia, & habere ſcientiam certiorem de his & ſcire reddere cauſas eorum quæ ſunt*; atq; ob id quidam olim æger,vt eſt apud *Ælianum 9. de var. hiſt.* dixerat dum conuocarat Medicum protinus calamum ad præſcribendum ſumentem: *Ne cures me ceu bubulcum, aut foſſorem, ſed prius cauſam morbi explora, vt me vtaris ad obſequendum paratiſſimo*; atque proinde dicebat *Arabum Princeps, quomodo febrem curare vis, niſi eam cognoueris?* deliberare eſt proprium Theoriæ, vt aiebat *Epicarmus Siculus*; atque ob id non raró Iuuenes Medici

ſunt

ſunt ſenibus meliores, vt probaui in meis Epiſtolis, quoniam ingenio, & memoria pariter valent; quæ duo ſunt neceſſaria ad adipiſcendas ſcientias, ad comparandam Theoriam, & praxim: quis enim cum *Quintiliano* non dicet omnem diſciplinam memoria conſtare, fruſtraq; homines doceri, ſi quicquid audimus proterfluat quis cū *Platone* nō aſſeuerabit memoriam eſſe omnium muſarum matrem, *cum licet*, eſſe ſcribam intus manentem, ſeu rerum, & verborum cuſtodem, & tandem cum alijs quis non dicet, tantum ſcimus, quantum memoriæ mandamus. ſic *Plato in Cratylo* dixit memoriam eſſe manſionem, non autem motionem in animo; ſic *Ludouicus Vives* 2. *de anima* protulit memoriam eſſe facultatem animi, qua retinentur omnia tum à ſenſu interno, tum à ſenſu externo percepta; Præterea quicunque adeò Praxi eſt addictus neceſſe habet fateri, vel ipſam praxim, vel ipſam experientiam ſine memoria non poſſe addiſci, atque ideò velint, nolint, coguntur, vel memores homines atteſtari habere præ reliquis praxim, & experientiam, quam *Gal. lib. de ſubſig. empir.* non aliam matrem habere prædicauit, quam memoriam, ſic *Ariſt.* 1. *metaphyſ.* experientiam dixit eſſe plures memorias; vnde *Diuus Thomas* volens deſcribere vel ipſam experientiam, dixit iſtam nil aliud eſſe, quam aliquid accipere ex pluribus memorijs cum ratiocinatione ad ſingularia; en ergò quam ſibi vtique detrahant ij, qui vel in hominibus memoriam ponunt, nec tamen ponunt Theoriam, vel praxim, nec tamen ponunt ingenium, ſunt homines qui cum hæc dicunt, non ſenſate id dicunt, ſed quia ab alijs ſenſerunt; cortices enim rerum dumtaxat deguſtāt, non meditullium; viderunt, vel potius dixerim audierunt *Ariſtotelem in problem.* dicentem: *qui plurimum habent memoria, habent minimum ingenij*, & tamen ipſi qui ingenio, & memoria pariter vacant, neſciunt quid ſibi velit, *Ariſt.* iſte enim in *problem.* loquutus eſt de apprehenſione, non autem reminiſcentia, quæ ſanè cum ingenio optimè conſtare poteſt, vt idem probat *Ariſt. lib. de mem. & reminiſc.* per hæc verba: *Memoria magis valent, qui hebeti, obtuſoque ſunt ingenio, reminiſcentia verò magis vigent, qui acuto docilique ingenio excellunt*; proindeque deberent cum *Val. Max. lib.* 4. exultare animo virorum memoriam perluſtrantes, non autem eandem liuore quodam laceſſiti improbare; *Mos enim eſt hominum aiebat Cic. declar. orat. vt nolint.*

aliquem pluribus rebus excellere, & vt breuiter cum *Curtio lib*, 8. dicam: *Inuidi homines, nihil aliud quam virtutis ſunt tormenta*; verum dicat mihi Momus, dum memoriam ſic pàruipendit; non ne Seneca, Themiſtocles, Theodectes Ariſtotelis diſcipulus, & tandem Picus Mirandulanus, & alij, non ne inquam hi fuerunt ob litteras mundi miracula, ob ſapientiam prodigia, & tamen ſcimus vel optima memoria fuiſſe donatos, ſic *Seneca* ſcribit, memoriam in ſe ipſo adeò excelluiſſe, vt non ad vſum modo ſufficeret, ſed in miraculum vſque procederet; quamobrem memoria eſt tanti vſus, vt omne Naturæ dónum euincat; quæ cum optimo ingenio ſtare vtique poteſt, modo de reminiſcentia loquamur, ſiquidem tam memoria, quam ingenium ſiccam cerebri craſim requirunt, quemadmodum humidam apprehenſio, quæ facillimè velut mollis cera, & accipit, & deſerit imagines; Taceant, ſileant Zoili qui Veſparum, & Pſyllorum more è floribus venena ſugunt, nam dum memores condemnant, ſe ipſos omnino tum Theoriæ, tum Praxeos ignaros declarant, cum ambobus memoria requiratur, ideoque ſemper ſunt tanquam tabula raſa: breui enim obliuione mandatur, quod inſcribitur; atque ideò cum dogmatum ſint innocentes ipſorum innocentiam ægrotantium cladibus demonſtrant; vnde merito *Plinius* aſſeuerauerat experimenta per mortes agunt; proindeque haud miror huiuſmodi ſortis Medicos finem medicinæ haud videre, ſiquidem ſemper à ſcopo aberrant, ſicque ipſi ſunt ſanè infortunati, dum ſe ipſos non fortúnant, atque fortunæ fortunam ſubripiunt, quæ neſcia eſt (vt aſſolet) vel immeritos fortunare; quomodo enim fortunam ignorantia aſſequetur, ſi citrà normàm medetur, ſi citra præcepta ſanè contulit ægris? *Imperiti enim* aiebat *Ariſt. elenc. p. velut diſtantes à longè ſpeculantur*) meritò ergo dicebat *Hippoc. Ego verò non priuabo ipſam fortunam, tanquam nihil operepretij faciat, puto enim morbos, qui benè curantur, vt plurimum fortunam nanciſci, qui vero malè, malam*; & alias aſſerebat non poſſe fortunatè aſſequi, qui rectè non agat; quod tamen haud contingit ſapientibus, qui vt propalauit *Seneca Epiſt.* 72. vincunt virtute fortnnam, atq; propter idem inquiebat: *Sapienti non interuenire fortunam*; quam dupiicem in empiricis admitterem, quia & malè agendo fortunantem habent naturam; quæ ſit conſcia vel eorum maxima errata curare. Propterea

b

ptereaque ne amplius abimmundo eorum ore deſinant emergere ſterquilinium, dum ſapientem condemnant, atque infortunatum exprimunt, nam ſapientia, quod rectum eſt docet, & quia via non eſt deuius, peruius ad metam redit, proprium enim eſt ſapientis recta operatio, quinimò nedum operari decet Medicum, ſed pariter edocere quid ſit agendum, nam ille verè ſciens, qui pariter docet, *ſignum autem ſcientis eſt poſſe docere*, non enim benè operatur ille, qui nedum edocet alios, ſed & ſe ipſum docere neſcit, quia dogmata non habet, non habet, quia non quærit, non quærit, quia putat ſe ſcire, & hoc aiebat *Hip.* eorum pandit errata; at non eſt condemnatus ille qui ideò docet, quia non ignorat, ideò ſe non errare decernit, quia vel ſua dogmata ab alijs contrarianda proponit, ideò non habet hoſtes, quia vera promulgat, quorum fides experientia probat, atque inde aiebat *Galen. Facillimè quicquid quæritur ratiocinatio inuenit, eius verò fidem experientia comprobat*; quamuis non rarò vt aiebat *Eurip. in Bacch. Inſipienti ſapientia loquens decipere videtur*, verum neſciunt miſerrimi quod dixerat *Plato de mendac. argumentum inſcitia eſt à ſapientibus diſſentire*; alios enim arguunt, quia ſua peccata non vident; atque ideò meritò dixerat *Galen. Duplicem vt Æſopus aiebat manticam è collo ſuſpenſam gerimus, vnam quidem ante pectus alienorum, alteram verò à tergo noſtrorum, quo fit, vt aliena ſpectemus ſemper, propria autem nunquam intueri poſſimus*; quicquid tamen ſit non ego tantus ſum, vt errare non potuerim, quinimò & me parum erraſſe gloriarer, cum dicente *Hip. maximè laudarim eum Medicum, qui parum erret*, atque proinde ne adeò, vt quidam claudicantes incederem, volui ſaltem tum Theoriæ, tum Praxi æqua lance incumbere, ac proinde edit, iam & *lib. de Pepaſmo, & de Sede pleuritidis affecta, & de Epiſtolis*, nunc requirebat neceſſitas vt nonnulla de Praxi inſcriberem, *conſultationes ſcilicet Medicinales*, tanquam Praxeos effectus, cui vel quintum percurro lucrum enixè operam nauaui, veſtræ ſunt partes benigniſſimi Lectores, vt ſi quid boni in illis extiterit, perenni meo ſtudio donetis, quod ſcit memoriam enutrire, cum dicente *Platone* memoria fiat ex meditatione crebra; ſi aliquid mali inueniatis, veſtra benignitate haud culpetis, ſed potius corrigatis; fragilis eſt enim hominis ſæpius peccare,

Perill.

Perill. Dom.

IACOBI PHILIPPI
C A M V L Æ
IN ROM. ACAD. PROFESSORIS,
Epigramma ad Auctorem.

CONSILIIS, Vir magne, tuis inſtructus, & arte,
Ferrea Parcarum frangere iura queam
Lethiferi poſuit per te vis irrita morbi
Irrita quin etiam fulmina mortis erunt.
Nomen inane diu fuerit ſine Numine Phœbus
Numine quippe tuo tu modo Phœbus eris.

A D A V C T O R E M C A R M I N A

Perill. Dom.

IOANNIS BAPTISTÆ
De Nigronibus Acadam. Humor.

HVC vos quos morbi lacerant properate; ſalutem
Quæſitam hæc vobis pagina docta dabit.
Spernite quæ Medicus dederit medicamina Cous
Quæ ſoboles Phœbi, Phœbe vel ipſe dabas
Aut quæ Pelides didicit Chirone magiſtro
Certior ex iſta naſcitur arte ſalus. (dendi
Confuge ad hunc librũ; præcepta hinc ſume me-
Annos hinc dabitur viuere Neſtoreos.

Perill. Dom.

DOMINICI PANAROLÆ

IN ROMANA ACADEM. SIMPLIC.

Profeſſoris Ad Auctorem Carmina.

DEFVNCTIS vitam dedit olim Aſclepius ille
Armis victa ferox Herculis Hydra fuit.
Tartara cum furijs flectebat Thracius orpheus
Orbes Maurus Atlas ſuſtinuit Superum
Hęc ſunt in laudes veterum, figmenta Deorum.
Gracia mendaci carmine falſa canat.
Dum Phœbi hęc ſoboles excellens arte medendi.
Clarus Apollineo lumine præſtat opem
Dat vitam extinctis, ſuperat mirabile monſtrum,
Infernum mulcet; ſydera fert humeris.

Perill. Dom.

IOANNIS BERNARDINI

D V R A N T I S

Acad. Humor: Carmina ad Auctorem.

PRÆCIPIS an reficis, dum prębes apta ſaluti:
Concilia? euentu nectis vtrumque pari.
Dum nos ergo doces, & fert doctrina ſalutem
Vnus ades factis magnus, & eloquio:

INDEX

INDEX CONSVLTATIONVM Medicinalium.

PRO nobili Iuuene Romano capitis dolore diuturno laborante, Conſ. 1. pag. 1.

Pro illius Dom. Alexandro de Rubeis à Paganica phrenitide laborante conſult. 2. pag. 6.

Pro perill. Domino Aſcanio Paſquali militiæ Præfecto vertigine laborante. conſult. 3. pag. 18.

Pro Adm. Reuerendo Archipresbit. Sancti Petri de Saxa vertig. laborante. conſult. 4. pag. 22.

Pro Hieronima Ambaſtaria Apoplexia laborante conſult. 8. pag. 35.

Pro adm. Reuerendo Patre Fr. Henrico Montagneſio ordinis Prædicat. Paraliſi laborante conſ. 9. pag. 44.

Pro Dom. Alberto Carreta Iauretano Paraliſi labor. conſult. 10. pag. 48.

Pro quodam Doctore de Caſtroleri Paralyſi labor. conſult. 11. pag. 51.

Pro perill. Dom. Chriſtophoro Giglio paraliſi laborante conſ. 12. pag. 56.

Pro Patre Ioanne à Villa ordin. Minorum tremore laborante conſult. 13. pag. 58.

Pro quodā Iuuene Mediolanenſi Inurbo labor. conſ. 14. pag. 61.

Pro perill. Dom. Ioſepho Alpherio cōnulſiuis motibus laborante conſ. 15. p. 64.

Pro nobili Iuuene Aquilano epilepſia labor. conſ. 16. p. 69.

Pro perill. Dom. Franciſco Guasberio Aquilano oris tortura laborante. conſ. 17. p. 76.

Pro Illuſtriſſ. & Reuer. Dom. D. Gaſpare Gaioſo Epiſcopo Aquil. affectu hypocondriaco labor. conſul. 18. pag. 78.

Pro illuſ. Dom. Carolo Donato Cauenſi affectu hypocondr. laborante conſ. 19. pag. 84.

Pro perill. Dom. Carolo Coſtacciano affectu Hypocondr. laborante conſ. 20. p. 88.

Pro nob. vxore V. I. D. Iulij Phæbei à Tagliacotio affectu hypocondr. laborante conſ. 21. p. 94.

Pro Illuſtriſs. Dom. Benedicto Maffeo nob. Romano aff. hypocondr. laborante conſ. 22. pag. 98.

Pro Illuſtriſs. & Reuer. Dom. D. Papirio Silueſtro Macerate digniſſimo, affectu hypocondr. laborante conſ. 24. pag. 107.

Pro Dom. Horatio Romito affectu hy-

po-

pocondr. labor. conſ.25.p.111.
Pro perill. ac adm. Reuerendo D.D.Carolo de Petris affectu hypocondr. labor. conſ.26.par.113.
Pro nobiliſſima Matrona Aquilana affectu hypocondr. labor. conſul.26. pag.117.
Pro adm. Reuerendo Domino Franciſco Gonerico melancolia hypocondr. labor. conſ.28. p.120.
Pro quodam Sene Aquilano mania laborante. conſul.29.p.126.
Pro perill. Domina Iulia de Aliferis patritia Aquilana memoriæ diminutione laborante. conſ.30. p.130.
Pro perill. Domino Iuuene Neapolitano Catharro laborante. conſult. 31. pag. 134.
Pro perill. Domina Sophonisba Barone deſtillatione laborante. conſult. 32. pag.137.
Pro perill. Domino Franciſco Balduccio deſtillatione, & raucedine laborante. conſ.33.p.140.
Pro perill. Domina Catharina Vxore Domini Ioanni Franciſci de Tutijs patritia Aquilana Opthamia laborante. conſ.34.p.145.
Pro Adm. Reuerendo Patre Franciſco Antonio Maximo Societatis Ieſu Imaginibus laborante. conſult. 35. pag.151.
Pro vxore Domini Innocentij Guiuglielmi ciuis Aquilani ſubſurditate olim laborante. Conſ. 36.p.155.
Pro perill. Domino Benedicto Vetuſto patricio Aquilano acerium dolore laborante. conſ.37.p.158.
Pro perill. & adm. Reuerendo Domino Marino Valla linguæ tumore laborante. conſ. 38. p.161.
Pro adm. Reuerendo Domino Baſilio Sancti Flauiani Archipresbitero dentium affectu laborante. conſult. 39. pag.163.
Pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. Cardinali Columna angina ex interuallo laborante. conſ.4. pag.165.
Pro perill. ac Excellentiſſimo Domino Mauritio ab Antonellis patricio Aquilano, & V.I.D. orthopnæa laborante. conſ.41. p.176.
Pro Iuuene quodam Sulmonenſi pulmonum hydrope laborante. conſ.42. pag. 182.
Pro Reuerendiſs. Domino Ioanne Antonio Benedicto à Gualphalione I.V.D. meoq; Germano Cariſſimo leuiũ arteriar. &c. affectu laborante, & pulmorum hidrope laborante. conſ.43. p. 184.
Pro Iuuene Pratulano emophthoate laborante, vnaq; empymate. conſ. 44. p. 190.
Pro perill. Domino Ioanne Franciſco de Tutio Aquilano emophthoace laborante. conſ.45. p.194.
Pro perill. Domino Cæſare Gorgo Sulmonenſi ſanguinis ſpuo laborante. Conſ. 46. p. 197.
Pro adm. Reuerendo Domino D. Flauiano Euangeliſta Canonico Aquilano empyemate laborante, conſ. 47. pag.200.
Pro Perill. Domina Magdalena Cappa vxore V. I. D. Coſmi de Benedictis Aquilani phthiſi laborante. conſult. 48. p. 204.
Pro Iuuene Romano Tabe laborante. Conſ.49. p.209.
Pro perill. Domina Matrona Lioniſſana peuripneumonia laborante. conſ. 50. pag. 216.
Pro perill. Domino Marc' Antonio Caſſiano

ſiano à Montereali pleuritide laborante. conſ. 51. p. 221.
Pro Domino Philippo Nouellio pleuritide laborante. conſ. 52. p. 233.
Pro Nobili Iuuene de Teramo cordis palpitatione laborante. Conſult. 53. pag. 236.
Pro perill. Domino Fratre Oſtilio de Alipharis Aquilano equite, & Cõmendatore Ieroſolymitano cardialgia laborante. conſ. 54. p. 239.
Pro adm. Reuerendo Patre Tempeſta Cucullato Iuappetentia laborãte. conſult. 55. p. 246.
Pro perill. & adm. Reuerendo Domino Fabricio Porcinario Aquilano Colera laborante. Conſ. 56. p. 249.
Pro perill. Domino Paulo Paceubro Hiſpano Aquilanæ arcis præfecto epatis tuberculo laborante. conſult. 57. p. 254.
Pro perill. & adm. Reuerendo Domino Petro Aquilano epatis obſtructione laborante. conſ. 58. p. 256.
Pro adm. Reuerendo Domino Bartholomæo Nanzio Aquilano lienis obſtructione laborãte. conſ. 59. p. 259.
Pro Patre Fratre Hyeronimo ab Hadria Cucullato ſæuiſſima ictericia laborante. conſ. 60. p. 263.
Pro admod. Reuerendo Patre Hylario ordinis Prædicatorum Hydrope Aſcite laborante. Conſ. 61. p. 268.
Pro perill. Domino Ioannes Baptiſta Porcinario Aquilano hydrope lãceſſito. Conſ. 62. p. 273.
Pro Domino Iulio Strapparola hydrope laborante. conſ. 63. p. 279.
Pro perill. Domino Pirro Alpherio Sancti Iacobi equite colicis doloribus laborante. conſ. 64. p. 283.
Pro perill. Domina Victoria Gentili Ileo laborante. conſ. 65. p. 288.
Pro perill. Domino Camillo Alipherio Aquilano diarrhæa laborante. conſ. 66. pag. 293.
Pro Illuſtriſs. & Excellentiſſima Domina Aſſcrica Duciſſa dyſſenteria laborante. conſ. 67. p. 297.
Pro perill. atque adm. Reuerendo Domino Gregorio Alipherio patritio Aquilano primario Eccleſiæ Canonico Dyſſenteria laborante. conſ. 68. pag. 306.
Pro Reuerendiſs. Domino D. Petro Mario Aquilano. Cæleſtinæ religionis generali antbiſtate fluxu epatico laborante. Conſ. 69. p. 312.
Pro perill. & adm. Reuerendo Domino D. Carolo Palla Abbate Lioneſſano fluxu epatico laborante, conſ. 70. pag. 316.
Pro Ioanne Lippo Aquilano diabete laborante. Conſ. 72. p. 321.
Pro nobili Iuuene Aquilano gonorhæa & vteri obſtructione laborante. conſ. 72. pag. 326.
Pro nobiliſſimo viro Neapolitano equitatu præfecto gallica lue laborante. conſ. 73. p. 329.
Pro perill. D. Hyeronimo à Legiſtis Aquilano renum calculo laborante. Conſ. 74. p. 331.
Pro perill. & adm. Reuerendo Domino Cinthio Vetuſto Aquilano primario Eccleſiæ Canonico, & Vicario Generali veſſicæ lythiaſi laborante. conſ. 76. p. 342.
Pro perill. Puella filia Domini Ioannis à Maſciarellis Iſchiade laborante. Conſ. 76. p. 347.
Pro Domino Nicolao Magnante Aquilano Iſchiade laborante. conſult. 67. pag. 349.

Pro

Pro perill. Domino Ioſepho de Tutijs Aquilano tertiana laborante. conſ. 78. p. 355.

Pro Illuſtri Domina Ioanna à Cincinnatis Fonticulano duplici tertiana laborante. conſ. 79. p. 359.

Pro nobili quodam Iuuene de Theramo duabus tertianis laborante. conſ. 80.

Pro Illuſtriſſima, & Eccellentiſs. Principiſſa Neapolitana quotidiana febre laborante. conſ. 81. p. 364.

Pro perill. ac honeſtiſs. Domina Cynthia à Nardis Aquilana quartana intermittente laborante. conſ. 82. p. 364.

Pro perilluſt. Domino Ioanne Bonanno Sacræ Theologiæ Doctore Emythrithæo laborante. conſ. 83. pag. 375.

Pro perill. Domino Fratre Bonauentura ab Antonellis equite Ieroſolymitano febre hectica, Iecoriſq; obſtructione laborante. conſ. 84. p. 378.

Pro perill. Domino Alexandro Barone Quintio Aquilano febre ardente, & iecoris phlegmone laborante. conſul. 85. p. 384.

Pro perill. Domina Iuuene Aquilana maligna febre laborant. conſult. 86. pag. 392.

Pro Domina Olympia Poncia multis affectibus laborãte. conſ. 87. p. 401.

Pro perill. Domina Franciſca de Alipheris epatis calida intemperie ac ſimul venæ cauæ, & arteriæ atreæ feruida diſcraſia laborante. conſ. 88. pag. 404.

Pro quadam iuuene Pratulana gonorrhæa laborante, menſiumq; inordinato fluxu. Conſult. 89. p. 406.

Pro honeſtiſſima Virgine de Ciuitella vteri affectibus infeſtata, & potiſſimum menſium ſuppreſſione. conſult. 90. p. 408.

IVLII CÆSARIS BENEDICTI A GVELFALIONE,

Phyloſophi, Medici, Ciuiſque Aquilani, & in Romana Cathedra Theoricæ Medicinæ ordinariæ Profeſſoris,

CONSVLTATIONVM MEDICINALIVM.

Liber Primus.

De Capitis dolore diuturno pro Nobili viro Romano, ad Excellentiſſimum D. Hiacinthium ab Altomari.

CONSVLTATIO I.

TANTÆ eſt energię Iecur, vt vniuerſam membrorum Rempublicam alat, indeque eius εὐπραγία fundamentum principatum, ac facultatum vitalium, & animalium habet, ſicut eiuſdem κακοπραγία earundem facultatum eſt deſtructrix; proinde nil deinde nil miror, nobilem de quo agimus languentē; hepapatis feruida dyſcraſia confectum ob viuendi errorē varia ſymptomata ſubire vt puta ſerpiginem quandam, varias corporis puſtulas, & tandem nunc dirum, diuturnumque capitis dolorem; non miror inquam, hepar enim dum αἱμάτωσιν deprauat dum humores ſuo feruore concremat, dum illos pituiteis humiditatibus commiſcet, in cerebrum effert, vnaque tollit, ſicque, & illius meninges laceſſit, pungit, vlcerat, ſoluit, & tandem dolorem accerſit, vel ſui præſentia, vel intemperiem ſeu diſcraſiam adigendo, cum iam apud omnes ſat conſtet, dolorem eſſe ſubitam temperamenti mutationem vt Ætius inſinuauit, quod mutuatus eſt à *Gal. 2. de rat.*

vict. in acut. vbi dixerat dolorem eſſe mutationem ſubitò factam ad id quod præternaturam eſt in corporibus ſenſibilibus, & diuinus *Plato in Thymæo* ob id dolorem ſtatuit eſſe ſubitum quendam receſſum a ſtatu naturali ad præternaturalem, & *in Phylabo* dixerat dolorem eſſe quandam harmoniæ corporis corruptionem; *Auic.* duas proponebat cauſſas 2. *p. doctr.* 2. *cap.* 19. & alibi, ntemperiem ſcil. & vnitatis ſolutionem; vbi imitari videtur *Gal.* illud inet dicentem in *art. medic.* & 2. *acut. pr. libr. de inæqualis intemp. cap.* 5. 12. *meth. cap.* 7. 3. *de loc. aff. pr.* hancque opinionem ſatis comprobat meus *Valleſ. lib.* 5. *controuerſ. cap.* 5. nam vt aiebat Hip. dum alteratur, atque corrumpitur natura dolores fiunt, ſed non minus corrumpitur natura vehementi alteratione, quam ſolutione; conſtat enim natura non minus temperamento, quàm vnione, ergo ſi alteratio vehemens ſubito incidat excitabit dolorem, & ſi non ſoluat. quamuis doctis aliqui *Auenr. lib.* 3. *cap. pr.* cenſet dolorem in tactu ex intemperie fieri perpetuo, neque enim ſolutionem continui, cum non ſit tactus proprium ſenſibile (ità loquuntur) quodque per ſe ſentiri poſſit poſſe tactum contriſtare, ſed accedere ſenſui cuique dolorem ex proprij ſenſibilis immoderatione, vt dolent oculi aſpectu magni ſplendoris, & aures acuto ſonitu; *Valleſius* dolorem ait vt ab efficienti cauſſa aliquando fieri à ſolutione, aliquando ab intemperie; cæterum ſolutionem ſemper eſſe cum dolore, quoniam intemperies omnis quæ dolorem facit, continuum ſoluit neceſſariò ſed non proinde ſolutio per ſe eſt doloris cauſſa efficiens, doctiſs. tamen *Saxonia* miratur cur vir iſte eximius cauſam primo, & rectè poſuerit immediatam continui ſolutionem, & poſtea addiderit quandoque intemperiem cum ipſa vnitatis ſolutione cauſam habere. *Profeſſor Patauinus* violentiã tangibilis obiecti, ſequutus ſcil. *Platonem in Timæo & Gal. de diffrijs ſympt.* tanquam propriam, proximamque doloris cauſam aſtruere eſt auſus; ſed quæritur ab eodem *Saxonia* violentiam ne illam abſolute, & in abſtracto velit an vero in concreto, ideſt quæ in actu poſita alterationem in tactus organo producit; Priori modo acceptam non eſſe cauſſam doloris nemo negabit poſteriori modo intellectam, & ſi ſit cauſſa doloris eſſe ſaltem remotam ſoluendo enim vnitatem ipſius partis dolentis dolorem ingenerat, vt ità dolor proximè ſolutionem ſequatur, non violentiam, & quamuis *Arabum Princepos* membrum dolens non diuiſum aſſeueret, duplicem tamen diuiſionem annumerat præfatus *Saxonia* à cauſſis manifeſte, incidentibus vt ferro, gladio vnam, alteram verò à cauſſis interhis, quæ, & ſi ſoluant quod continuum erat, illa tamen ſolutio ſenſibus haud quaquam obuia: cæterum vt ingenue fatear crederem aliquem dolorem non è continui ſolutione pendere, ſed ab intemperamento, illum ſcilicet qui nec diuturnus nec magnus, contra autem, perſeuerantem ac magnum ab vnitatis diſſolutione vna cum intemperie proficiſci poſſe contenderẽ, *omnes* enim *morbus* aiebat *Senex vlcus eſt* quã ſane intemperiẽ qualitatũ elementariũ putãdã eſſe crediderim, ob idq; *Hip. li. de nat. hominis & de loc. in hom.* decãtauit, ijs quibus alteratur, aut corrumpitur Natura dolores fieri, cum vel calefit, vel frigeſit, vel ſicceſcit, vel humeſcit, vel eius vnitas diſſoluitur; quod tamen in noſtro caſu differendum haud eſt, cum non ex ſimplici intemperie morbus trahat initia, ſed ex eadem intemperie materiæ conſociali, eaq; acetrina, & mordaciſſima, vt videre eſt exulceribus in capite pronatis, quæ talem atteſtantur materiam non aliter ſane progenitam quam hepate feruidiori vnaque capite frigidiori humidioriq; illo vitas,

ſeu

ſeu ychoroſas humiditates progignente, hoc verò humida excrementa producente; ex quorum miſcela humor quidam redundat acer, ſalſus, ac mordax, ſalſus quidem ob ſalſæ ſeroſæ humiditatis admixtionem vt *Gal.* autumauit, velut *Auic.* concredit ex humorum aduſtorum miſcela, cum pituita, ità enim ſcribit *p. p. doct.* 4. *cap. p.* omnis verò ſalſuginis cauſſa eſt, vt aquoſæ humiditati pauci ſaporis, aut ſaporis experti terreæ partes aduſtæ, ſiuæ, ſaporiſque amari æquali temperamento miſceantur, ſi enim multæ fuerint amarus ſapor prouenit: verum (vt benè *Senner.* aſſeuerat) *Auic.* non quodlibet amarum poteſt intelligere, non enim ex amaro proprie dicto qualis aloe, & ſimilia nuqua n quocunque etiam modo aqueæ humiditati permiſceatur ſalſus ſapor generabitur, ſed amarum ſalſum intelligèndum eſt, quale in lixiuijs ex cineribus factis apparet, ex quibus ſales conficiuntur, non quod licet ergò amarum ſalſedinem inuehere poſſe credendum, ſed illud quod ſale participat, vel quod ſimul etiam partes terreas, aduſtas, & complexionis ſiccæ in ſe contineat; cæterum ſi ſalis naturam expiſcabimur, conſequemur de ſalſo humore intentum. *Plato* enim in eo *lib. qui de natura* inſcribitur, ſal ait corpus terreum eſſe, à quo multus ſit vi Ignis exhauſtus humor, verum non in totum ſublatus, cum enim ignis terram vi ſua calefactam haud parum attenuarit, ab eaque plurimum humoris exhauſerit, quod reliquum eſt veluti ſemiglaciatum concreſcit, relicto in tenuibus terræ partibus aliquanto humore, cuius commixtione liquabile ipſum efficitur; Ab hoc igitur ſale ſalſa omnia vires, nomenque accipiunt, vt ſalſum id propriè dicatur, quod ſalis naturam referat, quod eius miſturæ quæ ſal efficit participatu conſtet. *Ariſt. lib. de ſenſu & ſenſili* ait ſalſum humorem eſſe veluti excrementum quoddam minimè concoctum, nec à natura euictum, natiuus enim calor vt auget corpus, ſic etiam alimentum præparat, atque quod leue eſt attrahit, quod verò ſalſum amarumue fuerit ob grauitatem, ſeu alimoniæ ineptum relinquit, ob id ergò vrina, ſudorque ſunt ſalſa quia à calore natiuo, elaborata non ſint probe; quibus conſtat *Ariſtotelem* ſalſedinis cauſſam poſuiſſe in mixtione quadam humidorum halituum cum ſiccis certa quadam proportione miſtorum, ob id enim ipſum mare ſalſum eſſe exiſtimat Phyloſophus, quod cum terra ingentem halituum ſiccorum ac veluti vſtorum copiam ſuppeditet, ij autem, vaporoſis, & humidis item halitibus miſceantur, qui ſæpe in nubes, & aquam coguntur, neceſſario accidit vt ſemper huius facultatis non parua quædam portio intercipiatur, à qua ſalſuginoſum mare reddatur: *Auic. p. p. doctr. 4. cap. p. & p. 4. doctor. 2. cap. 4.* Salſedinis cauſam bilis cum pituita mixtionem eſſe aſſeuerauit. Quæ tamen opinio *Fanciſ. Valleſio controuerſ. 7.* non arridet: *Saxonia* eandem cauſſam retulit in permixtionem terreæ ſed calidioris ſubſtantiæ in humido aqueo; hocque docere. *Galenum* aſſeuerat 5. *ſimplici cap. 26. quod videmus* (ait) *in putredine in qua pituita pars valdè putrida, & exuſta conuertitur in cinerē, hic cinis eſt pars terrea, & adhuc calorem retinet, itaq; dum permiſcetur hic cinis ſubſtantia humidiori pituitæ fit ſalſedo*; vide, & reliqua quæ apud eundem adducuntur, nam erunt pro hac doctrina ſatis proficua; ex dictis patet ſalſæ pituitę temperiem calidam eſſe vt 3. *aphoriſ.* 12. quæ cum ab hepate progenita fuerit feruidiori, nil mirum ſi, & dolores progignat validiſſimos, & potiſſimum cæphaleum vnaq; circa ſyncipu vlcuſcula producat, materia enim præterquamquod ſalſa ychoroſa maxime exiſtit, quæ vt aiebat *Duretus* tenuis ſeritate acrior craſſiore cum exulcerat, &

à viſceribus malè moratis pronaſcitur, & potiſſimum ab hepate vndè meritò Chymici voluere facultatem naturalem à ſale radicali gubernari, quibus adiuncta illucens qualitas quædam à venerea lue communicata vt ex gummanis,& alijs intueri licuit, longè maior redditur affectio, non enim nunc animus mihi inſurgit enucleandi malam illam qualitatem in quo conſiſtat, cum nimis longus exiſterem,ſcio enim nonnullos illam in occultam qualitatem,& nobis incognitam redegiſse; *Capiuacc.*verò *de morbogall.cap.p.*dixit luem eſse excrementum præter naturam toto genere, potens multifariam lædere hominem genitum ex humana ſubſtantia à ſimili: ſic. *Herc.Saxonia lib. de lue Vener. cap.p.* intuens huiuſmodi morbum communicari per linteos, & ſudores exiſtimauit eſſe cauſſam eamq;occultā, *Aurelius Minadous* ait luem veneream eſſe quid corporeum internum, illudq; ſpiritum ſeu vaporem eſse ſtatuit,idque ideò quia breuiſſimo temporis ſpatio defertur, communicatur, & participatur, doctiſſimus tandem *Senner.* ad qualitatem occultam,& à tota ſubſtantia luem redigit; quicquid tamen ſit, cum alias de hoc à me fuſius ſit diſſerendum omnia nunc temporis miſsa faciam, hæc volui tantum obiter pertractare,autumans cū *Sennerto* huiuſmodi morbum non poſse habere manifeſtam qualitatem, ſed occultam, quæ ſanè vbi fuerit corpori contagio communicatā primò pars quæ contagionem accepit inficitur,& læditur, hinc post eam malum in venas ſeipit, & per eas ad hepar penetrat, (quamuis de hoc maximè ambigat *Alex.Petron.lib.de morb.gall*)quod vbi prauam diſpoſitionem induit, & morbum malignum contraxit, ſanguinem vitioſum luis venereæ ſemina in ſe continentem generat, quæ cum corpori ſit inimica à facultate expultrice à partibus nobilioribus ad ambitum corporis pellitur, atque inde nutritio in toto corpore læditur,vndè maculæ,tumores, & tubercula, & vlcera ex quibus benè concludit Senner.luem veneream eſse morbum occultum,& peculiariter malignum, contagione inductum, & contagium hepati, & facultati nutrienti in primis aduerſum; & propterea nutritione in toto corpore læſa varios morbos, ac ſymptomata excitans: vnde nil miror hepar adeò laborare,ac malè moratum eſse; additus præt. in viuendo erratis,cum continuò ſalita ingerere non fuerit veritus; quæ quidem hæpar ipsum accendere valuere, atque inde, & ventriculum debilitare, hepar namque nimio feruore concrematum ventriculi primigenium deprędatur, indeque,& eructationes inſurgunt, & ventriculi imbecillitates, & incoctiones,quæ omnium morborū cauſæ exiſtunt,vt volebat *Gal.*ex inæquali enim intemperie morbos fieri propalauit *lib.3.de inæq.intemp.cap.*44. quamobrem venter omnibus hiſce humiditatibus exundans, ad caput eas amandans, ibidem dolorem accerſit, cum idem ex *Hip.*aut propter valde exuperans, aut imminutum fiat, quod ſanè exſuperans diutius in parte permanens ex *Gal.* eandem in ſymbolam intemperiem adigit,indeque caput eſsentialiter oblæsū prædicarem,quod continuò congerens,vnaque materias recepians, & copia, & acredine, ſeu mordaciſſima qualitate expultricem ſuppungit, immò non rarò debiliori eadem exiſtente materias retinet, & ad oculorum radices dolorem geminat, eademque validiori,ad cutem ſeu ſuperficiem materias tranſmittit, quæ, & multæ dolorem progignunt, & acres exulcerant, non rarò eadem materia flatibus conſocialis in ventriculum irrepit, & languores geminat, ſicut in bracchia proreprans vel aliam partem eandem dolorificam reddit;Itaq;nil mirum ſi tot partibus intemperatis tot ſymptomata proſiliant;

vanæ

variæ namque partium intemperies varios humores progignunt;hepar namque vſtos vt dixi, & ichoroſos, caput, & ventriculus pituiteos producunt, ex quibus flatus emergunt, tum ratione caloris primigenij depauperati, tum ratione materiarum frigidarum à ventriculi imbecillitate progenitarum, quamobrem haud ſtupori hærendum nobis eſt, dum tam varia proſiliunt ſymptomata;quæ antequam aliquid deterioris accerſant, ijs quam primum ſubueniendum eſt,quod an fieri queat prius eſt explorandum; morbi ſiquidem qui à fortiſſima corporis parte fiunt maximi, & diuturni eſſe ſolent, propterea morbus quo de agimus contumax vnaque rebellis non ſine maximo conatu debellabitur,eoque potiſſimum quò lues eſt adiuncta,quæ morbū reddit contumaciorem, ac magis rebellem, intemperies ſunt antiquæ, & æger delicatulus,quicquid tamen ſit à curatione haud deſperandum ſi tamen æger Medico obſequens illuceat,ac vna cum medicaminibus compar victus ratio adiungatur;quam quoniam ſcio à doctiſsimo curante viro ad miraculū celebrari,eandem miſſam faciam; ſolummodo medicamentis incumbendo, quæ à multiplici fonte deſumi poſſunt,nimirum à cacochymia,eaque deplenda; ab intemperiebus,eæq; corrigendæ, à lue eaq; proſternenda alexipharmacis eſt, & tandem à materiæ ad caput appulſu, eaq; reuellenda ad partes ignobiliores;Pro primo ergo explendo ſcopo, qui nobis materiam euacuandam eſſe proponebat, non alienum putarim, antequàm eandem ſoluente pharmaco reſcinderemus,vt minorante aliquo vteremur, proindeque primò præſcriberem ſyr.roſ ſol. & D. Aug. vnc. ſ. ſumendas de mane cum portione iuris, vt ſubinde poſſit dari a pozematibus campus, pro humoribus præparandis, vnaq; alterandis, qualia eſſe poſſent ſyr.de ſ. borrag. lupulorum, & de ſ. betton. cum dec. communi, quorum 1. ſ. aſſumi poterunt, vt ſubinde denuò ad catharticum aliquod ſed leue poſſemus aduentare, vt v. g. ℞. ſyr. roſ. ſol. D. Aug. an. vnc. ſ. diacathol. dr. 6. conf. hamech drach. 1 ſ. agar. trochis. dr. 1. ſ. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. interim dum à pozemata aſſumuntur. non alienum autumarim duas hirudines venis ſedis affigere vt ſcil. Iecur refrigeretur;à ſanguinis miſſione abſtinerem cum apud *Galenum* alioſque cordatos autores vbi ſanguis venenoſam corruptelam ſuſceperit à ſanguinis miſſione abſtinendum;ne ſordidior reddatur omnium putredo; ſat erunt ergo hyrundines pro viſceribus impensè feruidis refrigerandis quemadmodum,& conſeruam florum borrag.de mane aſſumptam non abſonam crederem: nec ob id à iuribus alteratis abſtinerem,quæ ceu, & Iecur refrigerent, & caput, ac ventriculum reſpiciant,& flatus diſſipent, & tandem luem debellent, proptereaque illa cum betton. pararem, borrag. endiu. cicho. lupulis, fumaria, corticibus citri, fænic; meliſſa, addendo ſalſæ pariliæ quantitatem vna cum ſandalis citrinis, ſic enim,& refrigeraretur hepar, & roboraretur ventriculus, & diſſiparentur flatus, & tandem eneruaretur lues,nec pro roborando pariter ventric. ceratum ex tachamacha inutile fore ſperarim quemadmodum ad aliud decoctum ſalſę non traſcenderem tum ne ventriculus à ſalſa labem ſentiret, quæ eidem eſt infenſa,tum etiam ne idemmet ſatis debilis relaxaretur pro auertenda tandem materia ad caput appellente cauterium in crure adhiberem, & ſi alterum in bracchio præſtaret nec eſſet inutile,ſi tamen illud infernum proficuum haud exiſteret: cucurbitulas, frictiones, & alia vt puta ſatis nota obliuioni nunc mando, vlceribus, ſeu puſtulis illis nihil adhiberem, cum ſit ſummè proficuum luem ad extimas

partes

partes propelli. Hæc ergo habui quæ poſſem currenti calamo ſcribere faxit autem Deus vt omnia ſecunda contingant.

CONSVLTATIO DE PHRENITIDE Pro Dom. Alexandro de Rubeis à Paganica.

CONSVLTATIO II.

Q*Vacunq; ſine ſigno aliquo indicationis diſparent, difficilis iudicij* explanauit *Hip. vt puella Polemarci eryſipelas 2. epiſt. ſect. 3.* vnde *Valleſius in comm.* id explanans dixit *eriſipelas non poteſt bene ſolui niſi paulatim, & exuſta in parte male affectà cute relictoque veſtigio;ſi nullo relicto euaneſcat repente,nõ debet probari ea ſolutio,ſignificat enim intro verti,quod tantopere in prognoſtico vituperatur* quod ſanè bene probauit *Nicolai concubina apud Hip.* cui ob parotidas abſque ſigno euaneſcentes mors preſto fuit, ſicque *Anaxenor 7. epid.* ob ortum tumorem circa ſiniſtrum fæmur,illumq;repente euaneſcentem vltimum vidit diem intro ſcil.recurrente tumore, quo nihil in abſceſſibus poteſt eſſe periculoſus; propterea que nil miror noſtrum languentem pedis tumore protinus euaneſcente,& ad caput palyndromem habito,incontinuum,perenneque delirium incidiſſe febrili caumati conſociale,materia namq; tranſmiſſa à natura ad pedem,ad cerebrum remeans eiuſdem inflammationem celebrauit,indeque ſubſequutum eſt delirium phreneſim æmulans; cum eadem nil aliud ſit,quam perpetuum delirium,cerebri inflammationi, vnaque febri confectarium; quamuis *Valleſ. 3. epid. p. 1. comm. vlt.* Exiſtimet de eſſentia Phrænitidis non eſſe delirium continuum,quoniã hoc interrumpitur aliquando,neq; ſemper æque fit,quoniam ægrotus ad mentem redit hoc colligit ex *Hip.* qui agens de *ægroto in Dealcis horto habitanti quarta* inquit *die vigilauit,delirauit aliquantulum quinta non dormiuit,delirauit ſeptima ſimiliter,octaua dormiuit, intelligebat*; Hic homo phrænitiicus erat,& ante ſolutionem morbi intelligebat,ergo non eſt neceſſe vt phræniticus ſemper deliret ad *Galenum* autem(qui Phrænitim delirium continuuò habere ſcribit)reſpondet dici continuum, quia reditus ad mentem non habet certas intermiſſiones,& ſtatos periodos verum reprehenditur *à Pereda in adnotat. Ioannis Micch. Paſchalij* dicente:*certè Vir alio qui doctus non rectè conſiderauit Phrænitidis eſſentiam, ſi enim delirium ex inflammatione ſequitur,perſeuerante inflammatione quomodo integritaret, non erit continuum. Tum ſi phrænitis non eſt deliriũ continuum,quomodo diſtinguetur a paraphrænitide.* Quicquid tamen ſit,ſat eſt dicere Phrenitidẽ hunc morbum eſſe natum ex cerebri inflammatione,quamuis non ignorem iuxta *Hip.* decreta eandem phrænitidem nõ in cerebri arce fundari,ſed ſæptum tranſuerſum tanquã ſuam propriam ſortiri ſedem: *Prænitis porrò fit* dixerat *Hip.*)*cum bilis commota viſceribus ſæpto tranſuerſo inſederit*: id tamen quoniam *in meis epiſtolis* ſatis demonſtraui nunc miſsũ facio;quare nunc cũ vulgata Medicorũ opinione quamuis aliter ſentiam, dicã eandem phrænitidem fieri cerebro affecto inflammatoria affectione nedum ſecundũ eius ſubſtantiam, ſed pariter inuolucra, quippè phrænitis aiebat *Gal. 2. de ſympt. cauſſ. cap. 7.* non tantum ex calidis ortum habet ſuccis, ſed ſuprà id etiam phlegmonem in cerebro, &

eius

eius inuolucris excitat, huiuſmodi autem phlegmonoſum affectum in ſubſtantia membrorum ideo requiri, aiebat, *Martianus* ad hoc vt delirium eſſet continuum, quia ſubſtantiæ vitium ex feruoris remiſſione, aut aliqua re ſuperaccedente emendari haud poteſt; quod quidem perpendens Gal. phrenesis cauſam in ſanguinem vitioſum redegit, eo enim impuro exiſtente perfectam ſpirituum animalium generationē fieri eſt impoſſibile vnde ob id *p. de morb. ſect.* 2. dixerat *Prænitis fit cum bilis commota ad venas, & ſanguinem ingreſſa fuerit, quem commouet feroſum facit, & calefacit, & inde reliquum corpus, & deſipit homo, & non ſibi conſtat præ febris copia, & ſanguinis dicta tranſmutatione*, (Aduertendum autem per tranſmutationem non intelligi ſanguinis corruptionem, ſed eiuſdem à propria natura tranſmutationem, tranſmutatam autem in his cum ex ſanguine temperato melancholicus ob mixtionem atrabilatis ſucci fit) quandoquidem ſanguis maximam partem confert ad prudentiā, quidam dicunt totum, vnde *tex.* 18. ſubdit: *Deſipiunt ſemper in hoc morbo nimirum ſanguine corrupto, & ex conſueta motione ſublato*: ex quibus conſtat (ait *Mart. in comm.*) cauſſam continuitatis delirij in qua phrenitidis eſſentia conſiſtit in *Hip* doctrina eſſe vitium in ſanguinis ſubſtantia, quatenus ex vitioſo ſanguine ſpiritus puros generari eſt impoſſibile, quorum impuritati ſi calida intemperies aſsocietur delirium oritur intermiſſione carens, & ex conſequenti phræniticum: quamobrem recte a *Salio p. comm. de morb.* dicitur inter omnia quæ in corpore ſunt nihil magis ad prudentiam conferre ipſo ſanguine, hic enim cum in conſtanti habitu perſiſtit, conſiſtit, & prudentia, ſanguine verò permutato concidit & prudentia, conſtat ſiquidem (vt *ex lib. quod animi mores temperaturam ſequuntur*) animæ facultates rectè ſua munia obire, dum corpus multa tempetie donatum illucet, illudque ſi intemperatum fuerit, pro dyſcraſiæ ratione morbos facere; quod ſanè verificari magis credit *Petrus Salius* in actionibus rationalibus, hæ namq; cum nobiliores ſint, temperamento admodum indigent temperato, ad quod celebrandum debet nutrimentum concurrere ex quo nutritur, & conſeruatur, ſanguinem ob id commoderatam debere tempetiem vendicare ſanciuit *Hip.* cum ab eo ſolo corpus nutriatur, & conſeruetur; vndè ad prudentiam conferre pariter autumauit: (ſciendum tamen nomine prudentiæ hic non intelligi virtutem illam moralem per quam ex præteritis futura conijcientes, & rectè operantes dicimur prudentes, vel vt ait *Bernardus ſuper cantic.* non intelligi moderatricem illam virtutum, ordinatricem affectuum, & morum rectricem, ſed mentis conſtantiam, per quam homines rectè intelligentes mente conſtare, & intellectus compotes eſse dicuntur) nil mirum ergo ſi vel corrupto ſanguine, vel ad intemperiem translato homines deſipiant, non inquam, ex impropria enim eius commoderatione hoc perpetrabitur; vel dum in cerebro talis conſiſtit vel ad ipſum talis confluit, vel ad cerebrum ſimiles euaporationes tranſmittit, quod à multis partibus fieri poſse credendum, Iecore nempè, ſepto tranſuerſo, cerebro, & corde: omnes enim has partes menti inſeruire concredidit *Martianus*; Iecur quidē quatenus materiam pro generatione ſpiritus vitalis ſubminiſtrat, ex quo animales ſpiritus animę inſtrumenta generantur, ſeptum tranſuerſum quod flabelli inſtar cordis, & ſpiritus vitalis feruorem temperat, cor in quo ſpiritus vitalis fabricatur, & cerebrum denique ipſum quod eſt animalis facultatis ſedes, vnde ex inflammatione omnium iſtorum viſcerum phrænitides innaſci poſse credendum, ob idq; crediderim *Hip.* ex ſepto tranſuerſo inflammato deliriū

efficere.

efficere conclamaſſe, quia eius conſenſus delirium concelebrat cerebrum, & ſanguinem turbulentando à ſua craſi, ob id *Hip. lib. de morb. ſacro tex. 16. ſic* ait: *Si verò timores, ac terrores accedant a cerebri tranſmutatione id contingit, tranſmutatur autem dum caleſcit, caleſcit autem præ bile vbi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas hoc eſt ſanguinarias appellatas, & timor adeſt donec rurſus redierit in venas, ac corpus, deinde quieſcit*: quibus verbis conſtat, quam ſit neceſſarium in *Hip.* doctrina humorum ſeparationẽ conſiteri, ſiquidem à venis ſupponitur ſeparata bilis, & ad venas redere: quod doctiſs. *Martianus* in ſuo antiparalogis. tripliciter euenire concredidit vt nos quoq; probauimus *lib. de pepaſmo*, motu ſcil. alteratione, & copia: indeq; *Petrus Salius* ſanguinem ex debita craſi dimotum tria pati inſinuauit, quod nempè in motu conſtituatur, tenuior fit, & calidior redditur; quorum trium ratione deficit homo, nam calidior factus caliditate febrili totum corpus, & inde cerebrum valde caleſcit, ex motu autem concepto facilè dimouetur, & quoniam tenuia, & leuia facile ſurſum ex propria natura aſcendunt, ideò ex motu, leuitate, & tenuitate concepta ad cerebrum eleuatur, quod iam ex febre ſuper calfactum vel in propria ſubſtantia, vel cum proprijs, & calidioribus euaporationibus petens, facit hominem neceſſario delirare: hunc tamen humorem qui ad cerebrum eleuatur bilem ſanciuit Hip. dum dixerat phrænitidem fieri, cum bilis commota ad venas, & ſanguinem ingreſſa fuerit: neq; ob id vſti humoris ſodalitium à Iecore feruidiori progeniti denegandum, cum idem non cum riſu tantùm deliret, ſed pariter cum ſtudio; ideoque innuebat *Senex lib. de mor. ſacr. tex. 16. qui enim à bile inſaniunt vociferatores ſunt & malefici & nõ quieti, ſemper aliquid intempeſtiuum facientes, tanto enim minor inſania, ipſumq; delirium eſt, quantò paucior, & debilior eſt bilis, quam pituita* dicebat idem *Hip.* ſi namq; vt docet *Salius* ſolæ ſanguinis euaporationes ad cerebrum attollerentur, in eoque reciperentur, noxa pro ratione humoris qui eleuatur, ſubſequeretur: vnde cum in noſtro languente heterogeneus ſit humor morbũm faciens, ſanguineus nempè, melancholicus, & bilioſus, nil mirum ſi delirium nunc cũ riſu, nunc cum ſtudio fiat, illudq; continuum, quoniam etſi deuterophaticum exiſtat, ydiopathicum tamen factum eſt in capite pathema, quamuis protopaticum venarum fuerit; cum febrili prius caumate preſsus tandem in phrænitidem commeãrit; quæ ſanè cum morbus ſit acutiſſimus, vt vigere eſt ex hiſtoria phrænitici ab *Hip. 3. epid. relati*, vnaque tertio die vltimum videntis diem, quamuis non ignorem *Galenum* exiſtimaſſe huiuſmodi languentem non ex phrænitide mortuum, ſed ob ſuccum prauum, & venenatum, quem homo ob prauam viuendi rationem collegit, ſubditq; huiuſmodi phrænitidem fuiſſe quoddam veneni ſymptoma. Vnde Valleſius in comm. ait non eſſe impoſſibile phrenitidem finiri antè quartum, & produci vltra vigeſimum, ſiquidem ſi aliqua maligna inflammatio partis cuiuſdam externæ intrà ſeptimum diem perimere poteſt, cur nequibit cerebri inflammatio, ſi eandem malignã eſſe contingat perimere tertio die, aut adhuc citius? quicquid tamen ſit ſciendum phrenitidem inter acutos morbos 2. acut. fuiſſe connumeratam, hancque qua premitur noſter languens acutiſſimam eſſe ex tremoribus cum eadem combinatis ſatis vtiq; patet; quos *Hip. in coacis* vehementer damnauit aiens: *In vehementer phraniticis tremores lethales ſunt*: nec illa, quę dicit inſomnia me in ſalutis ſpem adigunt, non inquam, cum inſomnia euidentia non extent, ſed turbulenta, vnaque tumultuoſa, quod in prognoſtico vituperatur; *in phrænitide.*

de enim inſomnia euidẽtia bona dicebat *Hip. ſunt autem inſomnia* ait *Duretus rerũ quæ intelligũtur,& ſenſu percipiũtur in ſomnis quaſi viſa quadã & ſpectra. In effi: gendi virtutem à ſenſu communi rerum ſenſibus extimis perceptarum repreſentatio incidit*, qui ſenſus communis nunquam vt extimi quieſcit,& feriatur,ſicut nec animus bonarum cogitationum epulis ſaturatus; hæc tamen inſomnia non turbulenta eſse debent, ſed placida, atq; tranquilla, quinimo euidentia,quæ referantur ad eum qui ſomniat, quique inſomnia mente percepta commemoret,non autem ad nos qui ſomniantem; loquentem audierimus, vndè potius hæc vituperanda inſomnia,quam aliter, proptereaq;quod rerum immagines vt refert *idem auctor* perplexæ,inter ſe non aliter corrũpuntur quã radij rotæ citiſſimis verſationibus circumactæ quamobrẽ cum ſimus in morboſatis dubio,quinimo,& præcipiti, vnaq; lethali ad medicam operam vel protinùs progrediendum eſt,vnde hypocondriorum refrigerationi,humorum alterationi,& materierum reuulſioni danda vtique eſt opera, proindeq; pro hoc vltimo explendo ſcopo non inutile fuerit ſanguinem mittere, quamuis ſciam ab *Aſclepiade* id reijci,& primò quidem ob dolorem carentiam facile in ſyncopem labuntur, facile eorum habitus refrigeratur ſanguine miſſo, & quia nullam habent remiſſionem,quinimò *Arculanus* pariter notat in phrænitide ſanguinem,non eſſe mittendum,dum pendet à ſola bile: vnde *Cœlius Aurelianus lib.p.acut.morb.cap.* 12. Dioclem reprehendit, dicentem eſſe in phrænitide phlebotomandos iuuenes fortes,atque plurimum ſanguine abundantes, vel conſuetudine vinolentos,quoſdam intra ſextum diem aliquos verò etiam poſt ſeptimum,& octauum: verum ſubdit *Cœlius Aurel. quantum ad hae miſeris erat melius debilitare potius,quam vana corporis fortitudine laborare, ne tantis cladibus errantis Medici vexarentur,etenim audacia, & irrationabilis fortitudo peiorantis eſt paſſionis,& magis in augmento fit, pernicieſius autem cũ paſſio vehementeſcit,vexato tantis turbationibus ægro lauacrum adhibere*, quinimò inferius ſubdit. *Phlebotomia quoq;à iugulatione non differet, cum vexatis viribus adhibentur vt aiunt,poſt ſeptimum vel octauum diem.* Sed exploſis his rationibus,tanquam inanibus ad phlebotomiam aduentarem,cum *Auenzoar* ſtatuerit eandem ſolam poſse phræniticos perſanare; e qua tamen vena mittendus dubitatur;ſiquidem ex Hip. habemus in epid. In doloribus proximum eſſe ventrem ſecandum ſic veruntamen quoniam deueniendum eſt ad cauſã cauſſęq,principium vt dixerat *Hip.in hiſtoria Itimargai ancillæ*, propterea potius è talo ſanguinem haurirem non vt *Actuarij* Græci auctoris opinatum ſequar,ſed vt materia quę in pedes irrepſerat,inibiq;tumorem effecerat in eoſdẽ reuocetur,nec inutile ſubinde erit bracchii venam cęphalicam tundere,vt ſcil. prout aiebat *Saxonia*,& arteriæ maiores, & venæ ſanguine bilioſo imbibitæ depleantur. Aduertendum tamen ne in his nimium ſanguinem hauriamus, & vſq;ad animi deliquium,quinimò addebat *Cælius Aurel.loco cit.cap.* 10. ne vltra diattiton,quod tamen eſt falſum,nam quandocunq;vires adfuerint,ſemper poteſt mitti ſanguis,ea tamen præſtita cautione vt vires non debilitemus: proindeq;in hoc caſu loquens *Cælius Aurelianus* de phlebotomia vſq;ad animi deliquium dixit. *Quamuis enim in omnibus paſſionibus ſit mortiſeum, plus tamen in phraniticis afficitur male pratacta neruoſitas*, vnde *Aretaus lib.p.acut. morb.cap.p.* dixit. *Vena quoq;inciſor ne multum ſanguinis detrahat,licet à principio ſit,phranitis namq;malum eſt in ſyncopam facile mutabile.* Quinimo *Meſueus* nedum hiſce euacuationibus contentus eſse videtur, ſed ſedis venas,

aperit:quemadmodum alij,& potiſſimum *Alex.* frontis venas pertundit; quas
tamen præmiſſis debitis reuulſionibus ſecarem, vel ſi id præſtare nollemus, è
venis retrò aures mitti poſſet; vel è venis narium ibidem hyrudinibus applici-
tis:ſicq;refert *Zacutus lib.p.de praxi Medico,admir. obſer.* 11. Hiſtoriam cu-
iuſdam Ducis,cui cum ſectæ eſſent venænarium, emergente profuſa hæmor-
ragia,indeque Diarrhæa ſubſequuta,vnaq;ſudore,conualuit,interim cucurbi-
tulatum vſus non eſt deſerendus vniuerſim adhibitus cum ſcarificatione ſu-
rarum & dorſi,quo materia ad caput irruens reuellatur; quinimò *Gal.* nedum
dorſo adhibet,ſed etiam coronali Suturæ, quod doctiſs. Capiuacceus pariter
comprobat;quinimò *Cælius Aurel.lib.p.acut.cap.* 11.in hæc verba prorumpit:
*At ſi plurimum laxamentum facere voluerimus,totũ caput rademus,& per cir-
culum plurimas cucurbitas affigimus,alteram occipitio, alteram medio capitis,
quod Græci bregma vocant,alias duas ſuperius à temporibus,ſed neq;cum multa
flamma,neq;multò ſinimus tempore immorari*; quinimò idem auctor nõnun-
quam eaſdem ſcarificat:vnde doctiſs. *Septallius lib.6.animad.* 23. ſic aſſeruit:
*Cucurbitula quæ bregmati, fronti, & reliquis capitis partibus poſt euacuatũ cor-
pus affiguntur,ad extrà trahendam materiam arentes nõ ſint,& cum flamma,
ſed ex qua calida,nec longiori tempore hæreant,& ſi ſubiacens pars in tumorem
abierit,leuiter eam ſacrificabimus,ſin minus ſpongijs ex aqua tepente ſubſtratum,
& eleuatum locum fouebimus*:ſic idem *Zacutus loc.ſup.cit.* deploratam phrœni-
ticam enarrans, ait eandem euaſiſſe cucurbitula cum ſcarificatione ſyncipiti
admota,verùm hanc cucurbitulam adhiberem poſt alias præbitas reuulſiones,
vt ſanguinis miſſionem,cucurbitulas dorſo,natibus,& ſuris cum ſcarificatio-
ne admotis,frictionibus præſtitis,adhibitis veſſicantibus,aliter enim maiorem
cucurbitula trahet in partem effectam materiam,ideoq;cum dicente Gal.*quiſ-
quis humor petat caput,is repellendus ſit à capite*,quam primum veſſicantia adi-
berem,atq;cucurbitulas affigerem;ſicq;cernimus *Celſum* dicentem non alie-
num eſſe occipitio cucurbitulam admouere, quæ quia leuat morbum poteſt
etiam ſomnium facere. Neq;interim dum hæc præſtantur, leniens aliquod
medicamentum deferendum,quod poſſit prima excrementa purgare,& bilis
feruorem compeſcere,inter quæ caſſia cum thamarindis eſſet præſtantiſſima;
neque enim hoc medicamentum ſyruppis ſeu præparantibus egere videtur,tũ
quia bilis quæ peccat præparatione non eget,cum tenuiſſima exiſtat, vt vole-
bat doctiſſimus *Manardus*, tùm quia materia ad caput appellans turgentis
induit naturam,proptereaq;aiebat præfatus *Saxonia* materiam turgentẽ non
eſſe illam tantum,quæ huc atq;illuc indifferentur mouetur, ſed eam quæ pu-
gnat inſigni copia,nimia tenuitate,nimia caliditate, aut motu ad partes præci-
puas; proptereaq; *Septall.loc.cit.* illos arguit qui ab initio non eſſe purgandum
cenſent,ſed expectandam eſſe coctionem, imminet enim periculum ne tota
illa effrænis materia ſe in partem laborantem effundat,apoſtema perficiat, &
vires proſternat;ideoq; *Gentilis*, vnaque *Matthæus* à fortiter purgantibus ca-
uiſſe vſi ſunt, vnde *Gal.*13. *Meth.*21. purgationem in phrænitidis curatione
reliquit, putans forte ex his medicamentis febrem intendi, vires reſolui, &
morbum ſuperiorem fieri;vnde *Arabes* toto principij tempore in phrænitide
purgationem imperant medicamentis benignis,in fine autẽ fortioribus vtun-
tur,nam vt dixerat *Gal.*4.*acut.*76. vel ſtatim ab initio priuſquã in partẽ aliquã
firmentur humores medicandum, vel poſtea cum ad maturitatem fuerint
perducti, perinde ac ſi annueret (ſubdit *Zaccus lib.p.*) in principio phræni-

tidis

tidis, & cuiuſuis inflammationis internæ indicatione ſympta ab abundantia affluentium humorum purgatione reuellendum eſſe, quam verò humores firmati, & impacti ſunt tunc purgationem eradicatiua purgatione eſſe adminiſtrandum: *Antequam enim* dixit *Valleſius in hiſt. Scomphi in æniadis fluxio in parte firmata ſit, aliquando, & ſi rarius ob dictas inflammationes vtile eſt reuulſoria vti expurgatione*: qua ratione crediderim *Hip. in Fullone in Lyro Phrenitico* pharmacũ, thapſiam nempè dediſte, ſic *in Helide* habemus *Timocratem quinto epid.* qui inſaniens ab atra bile pharmacum bibit; non erit ergò inutile iniungere caſſiã cum thamarindis, vt dixi cum ſinius in morbi principio, alter enim potius cyſteribus rem agerem, cum illi non nimiam faciant agitationem, ideoque *Valleſius in comm. acut. p.* 173. notat vt in lethargo, vel phrænitide expurgandi neceſſitas ſi quæ appareat, clyſteribus ſuppleatur, calor enim pharmaci ſuperueniens calori febris facit maniam, quod deſumpſit ab *Hip.* aiente: *Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat, calefaciunt enim pharmaca purgatina, & ſanè ad caliditatem febr. lem accedens ea quę in medicamento eſt, inſaniam facit*; pro qua tollenda, & pro humorum euaporatione prohibenda oxyrhodina ſatis vtiq; probanda quæ quamuis ex ol. roſ. aceto roſ. & aq. roſ. cõflentur, nihilominus oleum roſaceum omitterem. ſiquidem vbi nimius eſt capitis ardor, ex olei vſu intenditur, ideoque aiebat Hip. pinguia ad inflãmata nõ conducere, loco autem illius poterunt reliqua refrigerantia adhiberi, ſcimus enim & lotiones parari, nedum capiti ſed pedibus; eaq; frigida adhibenda. cũ Galenus ipſe niue refrigeranda eſſe iniunxerit; Aliud quoq; quod ab aliquibus commendatur explorandum, nimirum vſus ſuccillimonũ in oxyrhodinis, nimium enim eadem adſtringere autumauit *Septall.* & ob acerbas terreſtreſque partes neque peruadere, neq; admixtorum penetrationem adiuuare, quinimò externos meatus conſtringendo, reſolutionem humoris in alijs temporibus impedire, neque intereà alterantia intus aſſumpta ſunt relinquenda, cum eadẽ maximi vſus exiſtant, ideoque ſyruppos præſcriberem de nymphæa, de violis, ac de papauere cum aquis violatum, nimph plantadinis, hic enim ſyruppus præterquam quod ſitim lenit, humoreſq; temperat, ſomnum pariter conciliat, ſicque humores furentes proſternit; hæc namque remedia quæ ſomnum conciliant prӕterquam quietem ſanguini, & humoribus exhibent, vt docebat *Hip.* habent etiam vim concoquendi, incraſſando vt reor, vnde bene *Dioſcor.* opiũ dixit humores concoquere, idque ſibi voluit *Senex cum lib. de vet. Medic.* dixit humoris eruginoſi poteſtatem haud tolli, niſi idem vel euacuetur, vel proſternatur, vel permiſceatur, quæ tria videntur noſtro languenti eſſe ex vſu, euacuatio quidem humori turgenti, & ad caput percepranti, permixtio vel concoctio humori qui ſeparatur, & tandem proſtratio eidem nimis tenui, & furrenti; pro qua præſtanda, nedum intus ſomnifera prodeſſe dicuntur, ſed extrinſecus adhibita, ſicq; aiebat *Celſus lib. 3. cap. 18 omnibus verò ſic affectis ſomnus, & difficilis, & precipue neceſſarius eſt, ſub hoc enim pleriq; ſaneſcunt*, verum illa habita cautione quam vult idem auctor, ibidem ſed inferius dum ait: *Sed ſi ſic ſomnus non acceſſit, tũ demũ illis medicamentis accerſendus eſt habita, ſcil. eadem moderatione qua hic quoq; neceſſaria eſt, nequem obdormire volumus excitare poſtea non poſſimus*, indeque in noſtro caſu *Zecchij* iniunctionem maximoperè celebrarem vt ℞. vng. popul. ol. viol. an dr. 11. ſem. alterci albi, rad. mandrag. an. dr. 5. croci, opii an. gr. II. vngantur tempora, nares, pulſus, volæ manuum, & pedum, *Gentilis* inter cætera ſomnifera ranas temporibus appoſi-

tas

tas commendat, eaſque quandoque viuas, quandoque ſectas, putans fortè vt ait *Saſſonia* eaſdem habere torpedinis facultatem, ita vt ſicut torpedo eademque viua ſomnium conciliat, ſic, & rana; quod tamen idem *Saxonia* peragendum eſſe autumauit dum phrænitis ad reſolutionem tendit, ſic quoque *Gilbertus Anglicus, Nicolaus Florentinus, Mattheus de Grad. & Gentilis* in ſtatu pro materia digerenda animalium pulmones adhibent, ſicut eorundem omenta, quinimò eadem animalia exenterati iniungunt, vt canes, pulloſque columbaceos, & addita vnc. 1. pulueris hyoſciami capiti ſuperimponenda imperant, per dorſum, ſeu ſpinam diſſecta; ſic *Q. Serenus ſcribit*.

Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
Tempora languentis medica redimere corona.

Quod ſanè remedium doctiſsimus *Maſſaria* reijcit ab hominibus ingenuis vt puta turpe, & inquinatum; quicquid tamen ſit, id præſtari poterit in morbi ſtatu, ſaltem vt videamur omnem lapidem mouiſſe pro recuperanda noſtri languentis ſalute. Neque ob id victus ratio eſt omittenda, quæ maximi momenti ab *Hip. in epid.* declaratur, ideoque victus tenuis iniungatur, vnde *Hip.* ſolo potu vſque ad ſeptimam ex mulſa aquoſa facta maceratione hordei. ſin vires non ſeruant, ptiſſana modica tenui, actu frigida, & aquæ potione vtitur: verum quoniam vt aiebat *Celſus* hanc viuendi normam europea noſtra non patiuntur corpora, ideò non tam tenui victu vtendum, ſed eo, quem vires ferant; Et inſumma vt aiebat *Aretaus cap. de phrænit: Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maximè, aridiores enim ſunt, quã ſi ſola adeſſet febris* proindeque vnanimes ſunt auctores in exhibendis ſorbitionibus. De potu maior difficultas exiſtit; illud enim ab omnibus fere improbatur, vt *Gal. Hip.* & alijs, *Hip. enim in lib. de morb.* aſſerebat. *Potu verò vtendum eſt quocunque alio volueris præter vinum, aut acetum, & mel ac aquam dato, vinum, autem non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neque in quibuſuis alijs Gal. præt. p. ſte cauſſ. pul. cap.* 7. dicebat validam alterationem iram exercitationem, & vinum concitare, quinimò *p. de ſanit. Tuen. cap.* 11. dixerat illud partem animi rationalem hebetem, turbidamq; reddere; ſicq. *in meth.* in quattuor caſibus prohibebat, nimirum inflammationibus, in capitis dolore, in vehementi febre humorum cruditati cõſociali, & tandem in delirio: *Alexander tamen Trallianus lib. p.* incuratione phrænitidis vinum maximoperè commendat, ſicque ait: *Quin & vinum quod ſitium reſtinguat dare phreniticis audendum eſt, in quibus multa vrgent vigiliæ, & vires ſunt imbecillæ febres autẽ nondum vehementiam neq. ardorem habent, ſed quædam concoctio vrinarum quoque in eis apparet*: ſubdit: *Præt. bis potius cum fiducia dandum eſt, qui per ſanitatem quoque vinum amare conſueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent, in his enim tempeſtiua eſt vini potio, & omnibus mente alienatis, ſi modice aſſumatur, nam ferociam ipſorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert, ſomnumque conciliat, eò quod cibum celeriter coæquat, & in totum corpus diſtribuendum adiuuet*, doctiſſimus *Capiuacc. cap. de phrænitide* ait vinum in hiſce caſibus indicari à virtute imbecilli, cuius imbecillitatis ſignum ſunt multæ vigiliæ, cum pulſu debili, lypothimia, oris ventriculi imbecillitate, corporis frigiditate, & vini conſuetudine, cæterum ſubdit, *Capiuacc. videndum numquid virtus poſtulet, res præternaturam permittant, id quod faciunt febris remiſſa. calor præcordiorum debilis, materia concocta*, ideoque *Auic.* poſt ſeptimũ non ante pauxillum vini admittit: Ego tamen aſſeue-

tarum

ſtatim in phrænitide ferè nunquam eſſe dandum, cum maximoperè mentem turbet, inflammationem adaugeat, ſpiritus agitet, rationem turbulentet, & omnia confundat, ideoque *Theod. Priſc.* dixit: *dare vinum phraniticis eſt ac dare venenum*, & quam vis *Eraſiſtratus* 3. *lib. de febr.* Conceſſerit vinum cum melle; Reſpondet *Cælius Aurel.* aiendo Eraſiſtratum non ad examen dandi tempora ſumpſit, ſubdit: *Dicit deniq; multis profuiſſe, & miratur quomodo, neſcius temporũ conueniſſe fortuna*, quinimò *Themiſonem* quoq; arguere eſt viſus, qui vinum præſcripſit declinationis tempore, cum neque omnibus hoc ſit adhibendũ, ſed ſolis illis qui ſimplici ægritudine afficiuntur; ſubdit infer. *Cælius Aurel. In graui enim, ac periculoſa ægritudine, nudis, & ſitientibus viſceribus ingrediens vinum facile concurrit ad neruos atque mentis iudicium tollit, cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur*: quicquid tamèn ſit dum deliriũ eſt in robore, vires ſunt validæ, & febris adeſt intenſa nunquam vinum admitterem, tunc enim prærerquam omnia hæc augentur ſymptomata, increſcit quoque phlegmonoſum pathema; in quo dum nimium eſt *Alex. Trall.* quamuis nimium audax vinum exhibere iam pauitat aiendo: *In quibus igitur nulla feruens inflamatio, aut magnus admodum calor præcordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinum ipſis exhibete, maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fore putetur, ſi enim vires recollectæ fuerint; & non collabi permiſſæ omnia tentare poſſumus, & multifariam ægro ſuccurrere, collapſis autem ipſis vigilia omnis Medicorum curatio deſperata erit*; itá vt præfatus auctor quamuis audax timeat vinum exhibere vbi feruor inflammationis exiſtit, nam vbi inflammatio eſt exigua, febris non magnà, & morbus in declinatione vinum aliquod leue, & olygophoron exhibere non horrerem; hoc enim vinum aquoſum caput non lædit, dixit Arabum Princeps, neque dolorẽ efficit; ſic videmus doctiſſimos viros in pleuritidis declinatione vinum commendaſſe tum ad vires augendas, tum ad iuuandam anacatharſim, ſic videmus *Aretæum* dicentem *lib. 2. acut. morb. cap. 3. Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt, neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini potio ſiquidèm vini potio inflammatione laborantibus dolores auget; inflammatione vacantibus natura incrementum affert*: ob hancq; rationem crediderim in pleuritide *Hipp. p. acut.* vinum dediſſe ad vires refocillandas, quamuis *Gal.* dixerit ad humectandum, de vino tamen oligophoro putarim *Hip.* intellexiſſe, ea enim quę immodica ſunt in qualitate, & immodicè ſumuntur dixit *Gal.* mentem ferire, nequaquã autem aquoſa, hæc namque putat mitigare ac frangere acrimoniam bilis amaræ; ſicque non immeritò *Hipp.* ipſe *lib. acut.* vinum hoc oligophoron dedit in capitis dolore, quamuis vetuiſſet, vbi ſuſpicatus fuerat capitis dolorem vehementem, *ſi ſuſpicatus*, inquit, *fuerit capitis dolorem vehementem vel mentis læſionem penitus à vino abſtinendum, & aqua in tali caſu vtendum, aut vinum aquoſum, & album penitùs dandum, & penitus inodorum, & aqua modica inſuper bibenda, ità enim robur vini caput, & mentem minus percellet*, ideoque *Gal. in comm.* aſſerebat: *Aquoſum quidem, & inodorum benè dicitur, ſed flauum non admodum recipio, nam ad ea aquoſum album melius exiſtit*: hoc enim tempeſtiuè adhibitum vires inſtaurat, concoquit, extenuat, incidit, vt in *meis epiſtolis* dixeram, *habet itaque* vt volebat *Valleſius in in comm. præfatæ ſententiæ vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hæc reſpiciat nunquam eo vti audeat, qui illa vtatur ſemper: ſolam arbitror* (inquit infert:) *illam virium celerem reparationem, quam præſtat vinum, nulla alia potione æquè ſuppleri poſſe, Atque ità cum pericula vini multum vrgent, nihil eſt aliud quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibuſuis alijs repugnantibus omni in morbo*

tas commendat, eaſque quandoque viuas, quandoque ſectas, putans fortè vt ait *Saſſonia* eaſdem habere torpedinis facultatem, ita vt ſicut torpedo eademque viua ſomnium conciliat, ſic, & rana; quod tamen idem *Saxonia* peragendum eſſe autumauit dum phræniitis ad reſolutionem tendit, ſic quoque *Gilbertus Anglicus, Nicolaus Florentinus, Matthæus de Grad. & Gentilis* in ſtatu pro materia digerenda animalium pulmones adhibent, ſicut eorundem omenta, quinimò eadem animalia exenterati iniungunt, vt canes, pulloſque columbaceos, & addita vnc. 1. pulueris hyoſciami capiti ſuperimponenda imperant, per dorſum, ſeu ſpinam diſſecta; ſic *Q. Serenus ſcribit.*

Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
Tempora languentis medica redimere corona.

Quod ſanè remedium doctiſsimus *Maſſaria* reijcit ab hominibus ingenuis vt pura turpe, & inquinatum; quicquid tamen ſit, id præſtari poterit in morbi ſtatu, ſaltem vt videamur omnem lapidem mouiſſe pro recuperanda noſtri languentis ſalute. Neque ob id victus ratio eſt omittenda, quæ maximi momenti ab *Hip. in epid.* declaratur, ideoque victus tenuis iniungatur, vnde *Hip.* ſolo potu vſque ad ſeptimam ex mulſa aquoſa facta maceratione hordei. ſin vires non ſeruant, priſſana modica tenui, actu frigida, & aquæ potione vtitur: verum quoniam vt aiebat *Celſus* hanc viuendi normam europea noſtra non patiuntur corpora, ideò non tam tenui victu vtendum, ſed eo, quem vires ferant; Et inſumma vt aiebat *Aretæus cap. de phrenit: Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maximè, aridiores enim ſunt, quā ſi ſola adeſſet febris* proindeque vnanimes ſunt auctores in exhibendis ſorbitionibus. De potu maior difficultas exiſtit; illud enim ab omnibus fere improbatur, vt *Gal. Hip.* & alijs, *Hip. enim in lib. de morb.* aſſerebat. *Potu verò vtendum eſt quocunque alio volueris præter vinum, aut acetum, & mel ac aquam dato, vinum, autem non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neque in quibuſuis alijs Gal. præt. p ſte cauſſ pul. cap.* 7. dicebat validam alterationem iram exercitationem, & vinum conciliare, quinimò *p. de ſanit. Tuen. cap.* 11. dixerat illud partem animi rationalem hebetem, turbidamq; reddere, ſicq. *in meth.* in quattuor caſibus prohibebat, nimirum inflammationibus, in capitis dolore, in vehementi febre humorum cruditati cōſociali, & tandem in delirio: *Alexander tamen Trallianus lib. p.* in curatione phræniitidis vinum maximoperè commendat, ſicque ait: *Quin & vinum quod ſitium reſtinguat dare phreniticis audendum eſt, in quibus multa vrgent vigiliæ, & vires ſunt imbecillæ febres autē nondum vehementiam neq. ardorem habent, ſed quædam concoctio vrinarum quoque in eis apparet:* ſubdit: *Prat. his potius cum fiducia dandum eſt, qui per ſanitatem quoque vinum amare conſueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent, in his enim tempeſtiua eſt vini potio, & omnibus mente alienatis, ſi modice aſſumatur, nam ferociam ipſorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert, ſomnumque conciliat, eò quod cibum celeriter concoquat, & in totum corpus diſtribuendum adiuuet,* doctiſſimus *Capiuacc. cap. de phrenitide* ait vinum in hiſce caſibus indicari à virtute imbecilli, cuius imbecillitatis ſignum ſunt multæ vigiliæ, cum pulſu debili, lypothimia, oris ventriculi imbecillitate, corporis frigiditate, & vini conſuetudine, cæterum ſubdit, *Capiuacc. videndum numquid virtus poſtulet, res præternaturam permittant, id quod faciunt febris remiſſa, calor præcordiorum debilis, materia concocta*, ideoque *Auic.* poſt ſeptimū non ante pauxillum vini admittit: Ego tamen aſſeuerarim

ſtatim in phrænitide ferè nunquam eſſe dandum, cum maximoperè mentem turbet, inflammationem adaugeat, ſpiritus agitet, rationem turbulentet, & omnia confundat, ideoque *Theod: Priſc.* dixit: *dare vinum phreniticis eſt ac dare venenum*, & quam vis *Eraſiſtratus 3. lib. de febr.* Conceſſerit vinum cum melle; Reſpondet *Cælius Aurel.* aiendo Eraſiſtratum non ad examen dandi, tempora ſumpſit, ſubdit: *Dicit deniq; multis profuiſſe, & miratur quomodo, neſcius temporis conueniſſe fortuna*, quinimò *Themiſonem* quoq; arguere eſt viſus, qui vinum præſcripſit declinationis tempore, cum neque omnibus hoc ſit adhibendū, ſed ſolis illis qui ſimplici ægritudine afficiuntur; ſubdit infer. *Cælius Aurel. In graui enim, ac periculoſa ægritudine, nudis, & ſitientibus viſceribus ingrediens vinum facile concurrit ad neruos atque mentis iudicium tollit, cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur*: quicquid tamèn ſit dum delitiū eſt in robore, vires ſunt validæ, & febris adeſt intenſa nunquam vinum admitterem, tunc enim præterquam omnia hæc augentur ſymptomata, increſcit quoque phlegmonoſum pathema; in quo dum nimium eſt *Alex. Trall.* quamuis nimium audax vinum exhibere iam pauitat aiendo: *In quibus igitur nulla feruens inflāmatio, aut magnus admodum calor præcordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinum ipſis exhibeto, maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fore putetur, ſi enim vires recollectæ fuerint, & non collabi permiſſæ omnia tentare poſſumus, & multifariam ægro ſuccurrere, collapſis autem ipſis vigilia omnis Medicorum curatio deſperata erit*; itá vt præfatus auctor quamuis audax timeat vinum exhibere vbi feruor inflammationis exiſtit, nam vbi inflammatio eſt exigua, febris non magna, & morbus in declinatione vinum aliquod leue, & olygophoron exhibere non horrerem; hoc enim vinum aquoſum caput non lædit, dixit Arabum Princeps, neque dolorē efficit; ſic videmus doctiſſimos viros in pleuritidis declinatione vinum commendaſſe tum ad vires augendas, tum ad iuuandam anacatharſim, ſic videmus *Aretæum* dicentem *lib. 2. acut. morb. cap. 3. Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt, neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini portio ſiquidèm vini potio inflammatione laborantibus dolores auget; inflammatione vacantibus natura incrementum affert*; ob hancq; rationem crediderim in pleuritide *Hipp. p. acut.* vinum dediſſe ad vires refocillandas, quamuis *Gal.* dixerit ad humectandum. de vino tamen oligophoro putarim *Hip.* intellexiſſe, ea enim quę immodica ſunt in qualitate, & immodicè ſumuntur dixit *Gal.* mentem ferire, nequaquā autem aquoſa, hæc namque putat mitigare ac frangere acrimoniam bilis amaræ; ſicque non immeritò *Hipp.* ipſe *lib. acut.* vinum hoc oligophoron dedit in capitis dolore, quamuis vetuiſſet, vbi ſuſpicatus fuerat capitis dolorem vehementem. *ſi ſuſpicatus*, inquit, *fuerit capitis dolorem vehementem vel mentis leſionem penitus à vino abſtinendum, & aqua in tali caſu vtendum, aut vinum aquoſum, & album penitùs dandum, & penitus inodorum, & aqua modica inſuper bibenda, ità enim robur vini caput, & mentem minus percellet*. ideoque *Gal. in comm.* aſſerebat: *Aquoſum quidem, & inodorum benè dicitur, ſed flauum non admodum recipio, nam ad ea aquoſum album melius exiſtit*: hoc enim tempeſtiuè adhibitum vires inſtaurat, concoquit, extenuat, incidit, vt in *meis epiſtolis* dixeram, *habes itaque* vt volebat *Valleſius in in comm. præfatæ ſententiæ vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hæc reſpiciat nunquam eo vti audeat, qui illa vtatur ſemper; ſolam arbitrer* (inquit infert:) *illam virium celerem reparationem, quam præſtat vinum, nulla alia potione æquè ſuppleri poſſe, Atque ità cum pericula vini multum vrgent, nihil eſt aliud quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibuſuis alijs repugnantibus omni in morbo*

tas commendat, eaſque quandoque viuas, quandoque ſectas, putans fortè vt ait *Saſſonia* eaſdem habere torpedinis facultatem, ita vt ſicut torpedo eademque viua ſomnum conciliat, ſic, & rana; quod tamen idem *Saxonia* peragendum eſſe autumauit dum phrænitis ad reſolutionem tendit, ſic quoque *Gilbertus Anglicus, Nicolaus Florentinus, Matthæus de Grad. & Gentilis* in ſtatu pro materia digerenda animalium pulmones adhibent, ſicut eorundem omenta, quinimo eadem animalia exenterari iniungunt, vt canes, pulloſque columbaceos, & addita vnc. 1. pulueris hyoſciami capiti ſuperimponenda imperant, per dorſum, ſeu ſpinam diſſecta; ſic *Q. Serenus ſcribit.*

Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
Tempora languentis medica redimere corona.

Quod ſanè remedium doctiſsimus *Maſſaria* reijcit ab hominibus ingenuis vt puta turpe, & inquinatum; quicquid tamen ſit, id præſtari poterit in morbi ſtatu, ſaltem vt videamur omnem lapidem mouiſſe pro recuperanda noſtri languentis ſalute. Neque ob id victus ratio eſt omittenda, quæ maximi momenti ab *Hip. in epid.* declaratur, ideoque victus tenuis iniungatur, vnde *Hip.* ſolo potu vſque ad ſeptimam ex mulſa aquoſa facta maceratione hordei. ſin vires non ſeruant, priſſana modica tenui, actu frigida, & aquæ potione vtitur: verum quoniam vt aiebat *Celſus* hanc viuendi normam europea noſtra non patiuntur corpora, ideò non tam tenui victu vtendum, ſed eo, quem vires ferant; Et inſumma vt aiebat *Aretæus cap. de phrænit: Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maximè, aridiores enim ſunt, quã ſi ſola adeſſet febris* proindeque vnanimes ſunt auctores in exhibendis ſorbitionibus. De potu maior difficultas exiſtit; illud enim ab omnibus fere improbatur, vt *Gal. Hip.* & alijs, *Hip. enim in lib. de morb.* aſſerebat. *Potu verò vtendum eſt quocunque alio volueris præter vinum, aut acetum, & mel ac aquam dato, vinum, autem non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neque in quibuſuis alijs Gal. præt. p ſte cauſſ pul. cap.* 7. dicebat validam alterationem iram exercitationem, & vinum concitare, quinimò *p. de ſanit. Tuen. cap.* 11. dixerat illud partem animi rationalem hebetem, turbidamq; reddere, ſicq. *in meth.* in quattuor caſibus prohibebat, nimirum inflammationibus, in capitis dolore, in vehementi febre humorum cruditati cõſociali, & tandem in delirio: *Alexander tamen Trallianus lib. p.* incuratione phrænitidis vinum maximoperè commendat, ſicque ait: *Quin & vinum quod ſitium reſtinguat dare phreniticis audendum eſt, in quibus multæ vrgent vigiliæ, & vires ſunt imbecillæ febres autẽ nondum vehementiam neq. ardorem habent, ſed quædam concoctio vrinarum quoque in eis apparet:* ſubdit: *Præt. his potius cum fiducia dandum eſt, qui per ſanitatem quoque vinum amare conſueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent, in his enim tempeſtiua eſt vini potio, & omnibus mente alienatis, ſi modice aſſumatur, nam ferociam ipſorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert, ſomnumque conciliat, eò quod cibum celeriter concoquat, & in totum corpus diſtribuendum adiuuet,* doctiſſimus *Capiuacc. cap. de phrænitide* ait vinum in hiſce caſibus indicari à virtute, imbecilli, cuius imbecillitatis ſignum ſunt multæ vigiliæ, cum pulſu debili, lypothimia, oris ventriculi imbecillitate, corporis frigiditate, & vini conſuetudine, cæterum ſubdit, *Capiuacc. videndum numquid virtus poſtulet, res præternaturam permittant, id quod faciunt febris remiſſa. calor præcordiorum debilis, materia concocta*, ideoque *Auic.* poſt ſeptimũ non ante pauxillum vini admittit: Ego tamen aſſeue-

rarim

ſtatim in phrænitide ferè nunquam eſſe dandum, cum maximoperè mentem turbet, inflammationem adaugeat, ſpiritus agitet, rationem turbulentet, & omnia confundat, ideoque *Theod. Priſc.* dixit: *dare vinum phreniticis eſt ac dare venenum*, & quamvis *Eraſiſtratus 3. lib. de febr.* Conceſſerit vinum cum melle; Reſpondet *Cælius Aurel.* aiendo Eraſiſtratum non ad examen dandi tempora ſumpſit, ſubdit: *Dicit deniq; multis profuiſſe, & miratur quomodo, neſcius temporū conueniſſe fortuna*, quinimò *Themiſonem* quoq; arguere eſt viſus, qui vinum præſcripſit declinationis tempore, cum neque omnibus hoc ſit adhibendū, ſed ſolis illis qui ſimplici ægritudine afficiuntur; ſubdit infer. *Cælius Aurel. In graui enim, ac periculoſa ægritudine, nudis, & ſitientibus viſceribus ingrediens vinum facile concurrit ad neruos atque mentis iudicium tollit, cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur*: quicquid tamèn ſit dum deliriū eſt in robore, vires ſunt validæ, & febris adeſt intenſa nunquam vinum admitterem, tunc enim præterquam omnia hæc augentur ſymptomata, increſcit quoque phlegmonoſum pathema; in quo dum nimium eſt. *Alex. Trall.* quamuis nimium audax vinum exhibere iam pauitat aiendo: *In quibus igitur nulla feruens inflamatio, aut magnus admodum calor præcordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinum ipſis exhibeto, maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fere patetur, ſi enim vires recollectæ fuerint, & non collabi permiſſæ omnia tentare poſſumus, & multifariam ægro ſuccurrere, collapſis autem ipſis vigilia omnis Medicorum curatio deſperata erit*; ità vt præfatus auctor quamuis audax timeat vinum exhibere vbi feruor inflammationis exiſtit, nam vbi inflammatio eſt exigua, febris non magna, & morbus in declinatione vinum aliquod leue, & olygophoron exhibere non horrerem; hoc enim vinum aquoſum caput non lædit, dixit Arabum Princeps, neque dolorē efficit; ſic videmus doctiſſimos viros in pleuritidis declinatione vinum commendaſſe tum ad vires augendas, tum ad iuuandam anacatharſim, ſic videmus. *Aretæum* dicentem *lib. 2. acut. morb. cap. 3. Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt, neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini portio ſiquidèm vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus natura incrementum affert*; ob hancq; rationem crediderim in pleuritide *Hipp. p. acut.* vinum dediſſe ad vires refocillandas, quamuis *Gal.* dixerit ad humectandum, de vino tamen oligophoro putarim *Hip.* intellexiſſe, ea enim quę immodica ſunt in qualitate, & immodicè ſumuntur dixit *Gal.* mentem ferire, nequaquā autem aquoſa, hæc namque putat mitigare ac frangere acrimoniam bilis amaræ; ſicque non immeritò *Hipp.* ipſe *lib. acut.* vinum hoc oligophoron dedit in capitis dolore, quamuis vetuiſſet, vbi ſuſpicatus fuerat capitis dolorem vehementem, *ſi ſuſpicatus*, inquit, *fuerit capitis dolorem vehementem vel mentis leſionem penitus à vino abſtinendum, & aqua in tali caſu vtendum, aut vinum aquoſum, & album penitùs dandum, & penitus inodorum, & aqua modica inſuper bibenda, ità enim robur vini caput, & mentem minus percellet*, ideoque *Gal. in comm.* aſſerebat: *Aquoſum quidem, & inodorum benè dicitur, ſed flauum non admodum recipio, nam ad ea aquoſum album melius exiſtit*: hoc enim tempeſtiuè adhibitum vires inſtaurat, concoquit, extenuat, incidit, vt in *meis epiſtolis* dixeram, *habes itaque* vt volebat *Valleſius in comm. præfatæ ſententię vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hæc reſpiciat nunquam eo vti audeat, qui illa vtatur ſemper: ſolam arbitror* (inquit infert:) *illam virium celerem reparationem, quam præſtat vinum, nulla alia potione æquè ſuppleri poſſe, Atque ità cum pericula vini multum vrgent, nihil eſt aliud quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibuſuis alijs repugnantibus omni in morbo*

tas commendat, eaſque quandoque viuas, quandoque ſectas, putans fortè vt ait *Saſſonia* eaſdem habere torpedinis facultatem, ita vt ſicut torpedo eademque viua ſomnium conciliat, ſic, & rana; quod tamen idem *Saxonia* peragendum eſſe autumauit dum phrænitis ad reſolutionem tendit, ſic quoque *Gilbertus Anglicus, Nicolaus Florentinus, Matthaus de Grad. & Gentilis* in ſtatu pro materia digerenda animalium pulmones adhibent, ſicut eorundem omenta, quinimo eadem animalia exenterari iniungunt, vt canes, pulloſque columbaceos, & addita vnc. 1. pulueris hyoſciami capiti ſuperimponenda imperant, per dorſum, ſeu ſpinam diſſecta; ſic *Q. Sorenus ſcribit.*

Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
Tempora languentis medica redimere corona.

Quod ſanè remedium doctiſsimus *Maſſaria* reijcit ab hominibus ingenuis vt puta turpe, & inquinatum; quicquid tamen ſit, id præſtari poterit in morbi ſtatu, ſaltem vt videamur omnem lapidem mouiſſe pro recuperanda noſtri languentis ſalute. Neque ob id victus ratio eſt omittenda, quæ maximi momenti ab *Hip. in epid.* declaratur, ideoque victus tenuis iniungatur, vnde *Hip.* ſolo potu vſque ad ſeptimam ex mulſa aquoſa facta maceratione hordei. ſin vires non ſeruant, priſſana modica tenui, actu frigida, & aquæ potione vtitur: verum quoniam vt aiebat *Celſus* hanc viuendi normam europea noſtra non patiuntur corpora, ideò non tam tenui victu vtendum, ſed eo, quem vires ferant; Et inſumma vt aiebat *Aretaus cap. de phrenit: Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maxime, aridiores enim ſunt, quã ſi ſola adeſſet febris* proindeque vnanimes ſunt auctores in exhibendis ſorbitionibus. De potu maior difficultas exiſtit; illud enim ab omnibus fere improbatur, vt *Gal. Hip.* & alijs, *Hip. enim in lib. de morb.* afferebat. *Potu verò vtendum eſt quecunque alio volueris præter vinum, aut acetum, & mel ac aquam dato, vinum, autem non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neque in quibuſuis alijs Gal. præt. p ſte cauſſ pul. cap.* 7. dicebat validam alterationem iram exercitationem, & vinum concitare, quinimò *p. de ſanit. Tuen. cap.* 11. dixerat illud partem animi rationalem hebetem, turbidamq; reddere, ſicq. *in meth.* in quattuor caſibus prohibebat, nimirum inflammationibus, in capitis dolore, in vehementi febre humorum cruditati cõſociali, & tandem in delirio: *Alexander tamen Trallianus lib. p.* incuratione phrænitidis vinum maximoperè commendat, ſicque ait: *Quin & vinum quod ſitium reſtinguat dare phreniticis audendum eſt, in quibus multa vrgent vigiliæ, & vires ſunt imbecilla febres autẽ nondum vehementiam neq. ardorem habent, ſed quadam concoctio vrinarum quoque in eis apparet*: ſubdit: *Prat. his potius cum fiducia dandum eſt, qui per ſanitatem quoque vinum amare conſueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent, in his enim tempeſtiua eſt vini potio, & omnibus mente alienatis, ſi modice aſſumatur, nam ferociam ipſorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert, ſomnumque conciliat, eò quod cibum celeriter concoquat, & in totum corpus diſtribuendum adiuuet,* doctiſſimus *Capiuacc. cap. de phrenitide* ait vinum in hiſce caſibus indicari à virtute imbecilli, cuius imbecillitatis ſignum ſunt multæ vigiliæ, cum pulſu debili, lypothimia, oris ventriculi imbecillitate, corporis frigiditate, & vini conſuetudine, cæterum ſubdit. *Capiuacc. videndum numquid virtus poſtulet, res præternaturam permittant, id quod faciunt febris remiſſa, calor præcordiorum debilis, materia concocta*, ideoque *Auic.* poſt ſeptimũ non ante pauxillum vini admittit: Ego tamen aſſeue-

tarim

ſtatim in phrænitide ferè nunquam eſſe dandum, cum maximoperè mentem turbet, inflammationem adaugeat, ſpiritus agitet, rationem turbulentet, & omnia confundat, ideoque *Theod. Priſc.* dixit: *dare vinum phraniticis eſt ac dare venenum*, & quamvis *Eraſiſtratus 3. lib. de febr.* Conceſſerit vinum cum melle; Reſpondet *Cælius Aurel.* aiendo Eraſiſtratum non ad examen dandi tempora ſumpſit, ſubdit: *Dicit deniq; multis profuiſſe, & miratur quomodo, neſcius temporis conueniſſe fortuna*, quinimò *Themiſonem* quoq; arguere eſt viſus, qui vinum præſcripſit declinationis tempore, cum neque omnibus hoc ſit adhibendũ, ſed ſolis illis qui ſimplici ægritudine afficiuntur; ſubdit infer. *Cælius Aurel. In graui enim, ac perículoſa ægritudine, nudis, & ſitientibus viſceribus ingrediens vinum facile concurrit ad neruos atque mentis iudicium tollit, cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur*: quicquid tamèn ſit dum deliriũ eſt in robore, vires ſunt validæ, & febris adeſt intenſa nunquam vinum admitterem, tunc enim præterquam omnia hæc augentur ſymptomata, increſcit quoque phlegmonoſum pathema; in quo dum nimium eſt. *Alex. Trall.* quamvis nimium audax vinum exhibere iam pauitat aiendo: *In quibus igitur nulla feruens inflamatio, aut magnus admodum calor præcordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinum ipſis exhibeto, maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fore putetur, ſi enim vires recollectæ fuerint, & non collabi permiſſæ omnia tentare poſſumus, & multifariam ægro ſuccurrere, collapſis autem ipſis vigilia omnis Medicorum curatio deſperata erit*; itá vt præfatus auctor quamuis audax timeat vinum exhibere vbi feruor inflammationis exiſtit, nam vbi inflammatio eſt exigua, febris non magna, & morbus in declinatione vinum aliquod leue, & olygophoron exhibere non horrerem; hoc enim vinum aquoſum caput non lædit, dixit Arabum Princeps, neque dolorẽ efficit; ſic videmus doctiſſimos viros in pleuritidis declinatione vinum commendaſſe tum ad vires augendas, tum ad iuuandam anacatharſim, ſic videmus. *Aretæum* dicentem *lib. 2. acut. morb. cap. 3. Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt, neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini potio ſiquidèm vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus natura incrementum affert*; ob hancq; rationem crediderim in pleuritide *Hipp. p. acut.* vinum dediſſe ad vires refocillandas, quamuis *Gal.* dixerit ad humectandum, de vino tamen oligophoro putarim *Hip.* intellexiſſe, ea enim quę immodica ſunt in qualitate, & immodicè ſumuntur dixit *Gal.* mentem ferire, nequaquã autem aquoſa, hæc namque putat mitigare ac frangere acrimoniam bilis amaræ; ſicque non immeritò *Hipp.* ipſe *lib. acut.* vinum hoc oligophoron dedit in capitis dolore, quamuis vetuiſſet, vbi ſuſpicatus fuerat capitis dolorem vehementem. *ſi ſuſpicatus*, inquit, *fuerit capitis dolorem vehementem vel mentis leſionem penitus à vino abſtinendum, & aqua in tali caſu vtendum, aut vinum aquoſum, & album penitùs dandum, & penitus inoderum, & aqua modica inſuper bibenda, ità enim robur vini caput, & mentem minus percellet*. ideoque *Gal. in comm.* aſſerebat: *Aquoſum quidem, & inoderum benè dicitur, ſed flauum non admodum recipio, nam ad ea aquoſum album milius exiſtit*: hoc enim tempeſtiuè adhibitum vires inſtaurat, concoquit, extenuat, incidit, vt in *meis epiſtolis* dixeram, *habet itaque* vt volebat *Valleſius in comm. præfatæ ſententiæ vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hæc reſpiciat nunquam eo vti audeat, qui illa vtatur ſemper: ſolam arbitror* (inquit infert:) *illam virium celerem reparationem, quam præſtat vinum, nulla alia potione æquè ſuppleri poſſe, Atque ità cum pericula vini multum vrgent, nihil eſt aliud quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibuſuis alijs repugnantibus omni in morbo*

aperit:quemadmodum alij,& potiſſimum *Alex.* frontis venas percundit; quas tamen præmiſſis debitis reuulſionibus ſecarem, vel ſi id præſtare nollemus, è venis retrò aures mitti poſſet; vel è venis narium ibidem hyrudinibus applicitis:ſicq; refert *Zacutus lib.p.de praxi Medico,admir. obſer.* 11. Hiſtoriam cuiuſdam Ducis,cui cum ſectæ eſſent venænarium, emergente profuſa hæmorragia,indeque Diarrhæa ſubſequuta,vnaq;ſudore,conualuit,interim cucurbitularum vſus non eſt deſerendus vniuerſim adhibitus cum ſcarificatione ſurarum & dorſi,quo materia ad caput irruens reuellatur; quinimò *Gal.* nedum dorſo adhibet,ſed etiam coronali Suturæ, quod doctiſs. Capiuacceus pariter comprobat;quinimò *Cælius Aurel.lib.p.acut.cap.* 11.in hæc verba prorumpit: *At ſi plurimum laxamentum facere voluerimus,totū caput rademus,& per circulum plurimas cucurbitas affigimus,alteram occipitio, alteram medio capitis, quod Græci bregma vocant,alias duas ſuperius à temporibus,ſed neq;cum multa flamma,neq;multò ſinimus tempore immorari*; quinimò idem auctor nōnunquam eaſdem ſcarificat:vnde doctiſs. *Septallius lib.6.animad.* 23. ſic aſſeruit: *Cucurbitulæ quæ bregmati, fronti, & reliquis capitis partibus poſt euacuatū corpus affiguntur,ad extrà trahendam materiam arentes nō ſint,& cum flamma, ſed ex qua calida,nec longiori tempore hæreant,& ſi ſubiacens pars in tumorem abierit,leuiter eam ſacrificabimus,ſin minus ſpongijs ex aqua tepente ſubſtratum, & eleuatum locum fouebimus*:ſic idem *Zacutus loc.ſup.cit.* deploratam phrænitieam enarrans, ait eandem euaſiſſe cucurbitula cum ſcarificatione ſyncipiti admota,verùm hanc cucurbitulam adhiberem poſt alias præbitas reuulſiones, vt ſanguinis miſſionem,cucurbitulas dorſo,natibus,& ſuris cum ſcarificatione admotis,frictionibus præſtitis,adhibitis veſſicantibus,aliter enim maiorem cucurbitula trahet in partem effectam materiam,ideoq;cum dicente Gal.*quiſquis humor petat caput,is repellendus ſit à capite*,quam primum veſſicantia adhiberem,atq;cucurbitulas affigerem;ſicq;cernimus *Celſum* dicentem non alienum eſſe occipitio cucurbitulam admouere, quæ quia leuat morbum poteſt etiam ſomnium facere. Neq;interim dum hæc præſtantur, leniens aliquod medicamentum deſerendum,quod poſſit prima excrementa purgare,& bilis feruorem compeſcere,inter quæ caſſia cum thamarindis eſſet præſtantiſſima; neque enim hoc medicamentum ſyruppis ſeu præparantibus egere videtur,tū quia bilis quæ peccat præparatione non eget,cum tenuiſſima exiſtat, vt volebat doctiſſimus *Manardus*, tùm quia materia ad caput appellans turgentis induit naturam,proptereaq;aiebat præfatus *Saxonia* materiam turgentē non eſſe illam tantum,quæ huc atq;illuc indifferentur mouetur, ſed eam quæ pugnat inſigni copia, nimia tenuitate,nimia caliditate, aut motu ad partes præcipuas; proptereaq; *Septall.loc.cit.* illos arguit qui ab initio non eſſe purgandum cenſent,ſed expectandam eſſe coctionem, imminet enim periculum ne tota illa effrænis materia ſe in partem laborantem effundat,apoſtema perficiat, & vires proſternat;ideoq; *Gentilis*, vnaque *Matthæus* à fortiter purgantibus cauiſſe vſi ſunt, vnde *Gal.*13. *Meth.*21. purgationem in phrænitidis curatione reliquit, putans forte ex his medicamentis febrem intendi, vires reſolui, & morbum ſuperiorem fieri;vnde *Arabes* toto principij tempore in phrænitide purgationem imperant medicamentis benignis,in fine autē fortioribus vtuntur,nam vt dixerat *Gal.4.acut.*76. vel ſtatim ab initio priuſquā in partē aliquā firmentur humores medicandum, vel poſtea cum ad maturitatem fuerint perducti, perinde ac ſi annueret (ſubdit *Zaccus lib.p.*) in principio phrænitidis

tidis, & cuiuſuis inflammationis internæ indicatione ſympta ab abundantia affluentium humorum purgatione reuellendum eſſe, quam verò humores firmati, & impacti ſunt tunc purgationem eradicatiua purgatione eſſe adminiſtrandum: *Antequam enim* dixit *Valleſius in biſt. Scompbi in æniadis fluxio in parte firmata ſit, aliquando, & ſi rarius ob dictas inflammationes vtile eſt reuulſoria vti expurgatione*: qua ratione crediderim *Hip. in Fullone in Lyro Phrenitico* pharmacũ, thapſiam nempè dediſte, ſic *in Helide* habemus *Timocratem quinto epid.* qui inſaniens ab atra bile pharmacum bibit; non erit ergò inutile iniungere caſſiã cum thamarindis, vt dixi cum ſimus in morbi principio, aliter enim potius cyſteribus rem agerem, cum illi non nimiam faciant agitationem, ideoque *Valleſius in comm. acut. p.* 173. notat vt in lethargo, vel phrænitide expurgandi neceſſitas ſi quæ appareat, clyſteribus ſuppleatur, calor enim pharmaci ſuperueniens calori febris facit maniam, quod deſumpſit ab *Hip.* aiente: *Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat, calefaciunt enim pharmaca purgatiua, & ſanè ad caliditatem febrilem accedens ea quę in medicamento eſt, inſaniam facit*; pro qua tollenda, & pro humorum euaporatione prohibenda oxyrhodina ſatis vtiq; probanda quæ quamuis ex ol. roſ. acero roſ. & aq. roſ. cõflentur, nihilominus oleum roſaceum omitterem. ſiquidem vbi nimius eſt capitis ardor, ex olei vſu intenditur, ideoque aiebat Hip. pinguia ad inflãmata nõ conducere, loco autem illius poterunt reliqua refrigerantia adhiberi, ſcimus enim & lotiones parari, nedum capiti ſed pedibus; eaq; frigida adhibenda. cũ Galenus ipſe niue refrigeranda eſſe iniunxerit; Aliud quoq; quod ab aliquibus commendatur explorandum, nimirum vſus ſuccilli monũ in oxyrhodinis, nimium enim eadem adſtringere autumauit *Septall.* & ob acerbas terreſtreſque partes neque peruadere, neq; admixtorum penetrationem adiuuare, quinimò externos meatus conſtringendo, reſolutionem humoris in alijs temporibus impedire, neque intereà alterantia intus aſſumpta ſunt relinquenda, cum eadẽ maximi vſus exiſtant, ideoque ſyruppos præſcriberem de nymphæa, de violis, ac de papauere cum aquis violarum, nimph. plantadinis; hic enim ſyruppus præterquam quod ſitim lenit, humoreſq; temperat, ſomnum pariter conciliat, ſicque humores furentes proſternit; hæc namque remedia quæ ſomnum conciliant pręterquam quietem ſanguini, & humoribus exhibent, vt docebat *Hip.* habent etiam vim concoquendi, incraſſando vt reor, vnde bene *Dioſcor.* opiũ dixit humores concoquere, idque ſibi voluit *Senex cum lib. de vet. Modic.* dixit humoris eruginoſi poteſtatem haud tolli, niſi idem vel euacuetur, vel proſternatur, vel permiſceatur, quæ tria videntur noſtro languenti eſſe ex vſu, euacuatio quidem humori turgenti, & ad caput perceptanti, permixtio vel concoctio humori qui ſeparatur, & tandem proſtratio eidem nimis tenui, & furrenti; pro qua præſtanda, nedum intus ſomnifera prodeſſe dicuntur, ſed extrinſecus adhibita, ſicq; aiebat *Celſus lib.* 3. *cap.* 18 *omnibus verò ſic affectis ſomnus, & difficilis, & precipue neceſſarius eſt, ſub hoc enim plerìq; ſaneſcunt*, verum illa habita cautione quam vult idem auctor, ibidem ſed inferius dum ait: *Sed ſi ſic ſomnus non acceſſit, tũ demũ illis medicamentis accerſendus eſt habita, ſcil. eadem moderatione quæ hic quoq; neceſſaria eſt, nequem obdormire volumus excitare poſtea non poſſimus*, indeque in noſtro caſu *Zecchij* iniunctionem maximoperè celebrarem vt ℞. vng. popul. ol. viol. an dr. 11. ſem. alterci albi, rad. mandrag. an. dr. 5. croci, opii an. gr. 11. vngantur tempora, nares, pulſus, volæ manuum, & pedum, *Gentilis* inter cætera ſomnifera ranas temporibus appoſi-

tas

ſtatim in phrænitide ferè nunquam eſſe dandum, cum maximoperè mentem turbet, inflammationem adaugeat, ſpiritus agitet, rationem turbulentet, & omnia confundat, ideoque *Theod. Priſc.* dixit: *dare vinum phraniticis eſt ac dare venenum*, & quam vis *Eraſiſtratus* 3. *lib. de febr.* Conceſſerit vinum cum melle; Reſpondet *Calius Aurel.* aiendo Eraſiſtratum non ad examen dandi tempora ſumpſit, ſubdit: *Dicit deniq; multis profuiſſe, & miratur quomodo, neſcius temporis conueniſſe fortuna*, quinimò *Themiſonem* quoq; arguere eſt viſus, qui vinum præſcripſit declinationis tempore, cum neque omnibus hoc ſit adhibendũ, ſed ſolis illis qui ſimplici ægritudine afficiuntur; ſubdit infer. *Calius Aurel. In graui enim, ac periculoſa agritudine, nudis, & ſitientibus viſceribus ingrediens vinum facile concurrit ad neruos atque mentis iudicium tollit, cum non habuerit pramiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur*: quicquid tamèn ſit dum deliriũ eſt in robore, vires ſunt validæ, & febris adeſt intenſa nunquam vinum admitterem, tunc enim præterquam omnia hæc augentur ſymptomata, increſcit quoque phlegmonoſum pathema; in quo dum nimium eſt. *Alex. Trall.* quamuis nimium audax vinum exhibere iam pauitat aiendo: *In quibus igitur nulla feruens inflamatio, aut magnus admodum calor pracordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinum ipſis exhibete, maius enim ex eo commodum erit, quam qua noxa fore putetur, ſi enim vires recollecta fuerint, & non collabi permiſſa omnia tentare poſſumus, & multifariam agro ſuccurrere, collapſis autem ipſis vigilia omnis Medicorum curatio deſperata erit*; ità vt præfatus auctor quamuis audax timeat vinum exhibere vbi feruor inflammationis exiſtit, nam vbi inflammatio eſt exigua, febris non magna, & morbus in declinatione vinum aliquod leue, & olygophoron exhibere non horrerem; hoc enim vinum aquoſum caput non lædit, dixit Arabum Princeps, neque dolorẽ efficit; ſic videmus doctiſſimos viros in pleuritidis declinatione vinum commendaſſe tum ad vires augendas, tum ad iuuandam anacatharſim, ſic videmus. *Aretaum* dicentem *lib.* 2. *acut. morb. cap.* 3. *Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt, neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini portio ſiquidèm vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus natura incrementum affert*; ob hancq; rationem crediderim in pleuritide *Hipp. p. acut.* vinum dediſſe ad vires refocillandas, quamuis *Gal.* dixerit ad humectandum, de vino tamen oligophoro putarim *Hip.* intellexiſſe, ea enim quę immodica ſunt in qualitate, & immodicè ſumuntur dixit *Gal.* mentem ferire, nequaquã autem aquoſa, hæc namque putat mitigare ac frangere acrimoniam bilis amaræ; ſicque non immeritò *Hipp.* ipſe *lib. acut.* vinum hoc oligophoron dedit in capitis dolore, quamuis vetuiſſet, vbi ſuſpicatus fuerat capitis dolorem vehementem, *ſi ſuſpicatus*, inquit, *fuerit capitis dolorem vehementem vel mentis leſionem penitus à vino abſtinendum, & aqua in tali caſu vtendum, aut vinum aquoſum, & album penitùs dandum, & penitus inodorum, & aqua medica inſuper bibenda, ità enim robur vini caput, & mentem minus percellet*. ideoque *Gal. in comm.* aſſerebat: *Aquoſum quidem, & inodorum bene dicitur, ſed flauum non admodum recipio, nam ad ea aquoſum album melius exiſtit*: hoc enim tempeſtiuè adhibitum vires inſtaurat, concoquit, extenuat, incidit, vt in *meis epiſtolis* dixeram, *habet itaque* vt volebat *Valleſius in in comm. præfata ſententia vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hac reſpiciat nunquam eo vti audeat, qui illa vtatur ſemper: ſolam arbitror* (inquit infert:) *illam virium celerem reparationem, quam preſtat vinum, nulla alia potione æquè ſuppleri poſſe, Atque ità cum pericula vini multum vrgent, nihil eſt aliud quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibuſuis alijs repugnantibus omni in morbo*

G vinum

vinum concedimus: hæc *Valleſius*: quinimò ob hanc cauſſam, idem ait, vacuato iā corpore, & capite firmo, & ſputo coctu difficili, & contumaci dare liceb t vinum, quod concoctionis, & excreationis neceſſitas vrgeat, & pericula fluxionis non admodum immineant. Quod ſi vtraque indicatio videatur vigere, & alia ex parte neceſſarium, alia ex parte non ſine periculo vinum eſſe videatur, deligendum aliquod tunc temporis eſt vinum debiliſſimum, vt quod aquoſum, & album, & odore vacans, illud enim commoditates vini medioctiter præſtabit, & pericula non valde inferet. Indeque *Areteus lib. 2. acut. cap. 2.* dixit: *ſed cum motus ſit, ne in vaporem humiditatemque homo diſſoluatur, unicum ſubſidium vinum eſt, caleriter enim ſubſtantiam alendo inſtaurat, & quoque verſus ad extremitates vſque permeat, teneri tenorem apponit; & ſpiritum torpentem ex pergefacit, frigiditatem calore temperat: laxantem madorē adſtringit, extrorſum erumpentia, atque diffluentia coercet: olfactui ſuaue delectat; vires demum fulcire ad vitam prorogandam poteſt, atq. in inſania ad animum demulcendum optimum eſt.* Concludendum ergò vinum in phræniticis concedi debere, cum in declinatione fuerint, febris remiſſa, vires debiles extiterint, & materierum reliquiæ in capite remanſerint, quæ extenuatione indigeant, hæcq; ſint ſatis.

DE VERTIGINIS AFFECTV
Pro perilluſtri ac nobiliſſimo Domino Aſcanio Paſchali Aquilano Patritio, & Militiæ Duce.

CONSVLTATIO III.

DVm ventriculi poteſtatem ſecum ipſe penſauit *Diogenes ille Cynicus*, eundem vitæ Charybdim vocitare non eſt veritus, proindeque *Areteus* eundem principantem, Ducem, omniſue hilaritatis, & ęrumnæ elargitorem nuncupauit; vt non inmeritò in nobiliſſimo noſtro languente intemperantiæ olim propenſo vertiginoſum idem ventriculus, vt reor, procurauit pathema; voluptas enim concinente *Platone* eſca malorum cernitur, eaue homines haud ſecus, quàm hamo piſces in retium quaſi carceres impingunt; iurè ergò elegantiſſimus *Fernell* intemperantiam omnium morborum originem ſtatuit, ſciens eādem cruditates progignere, vndè ventris torpor accedit. qui omniū extat confuſio vt dixerat *Senex in epid.*: quas quidem cruditates ciborum & præ efficere explanauit *Gal. in Iſag.* indeque idem *Gal. lib. de bonit. & vitio ſuccorum* dixerat, ſi cruditates cauerent homines, nunquam morbo corriperentur, proptereaque cauendum ab vberrima cibariorum ingluuie dixerat doctiſſ. *Andr. Laur. lib. de ſeneſt. cap. 5* quicunque enim ſalutem attingere concupiſcit cum aliqua adhuc orexi è menſæ ambitu decedere debet, eæ namque dum à ventriculo aggerantur, earundem aliis partibus fons eſt, vt dixit *Hip.*; ſicque in varias partes transfundit, & potiſſimum in caput: maxima namque inter has partes adeſt ſynthimoria, idue non aliter præſtat, quàm vaporum præſentia, qui vt cecinit *Gal.* tenues facti vi hepatis caloris, in capitis veluti arcem debacchantur, vndè & capitis dolorificæ illæ conſurgunt ſenſationes, grauedines, catharri, & alii pænè innumeri morbi, in noſtro autem languente vertigines, cum omnia ab eodem circumrotàri ſic videantur, vt non rarò tenebricoſis vertiginibus preſſus ferè humum ſalutare coactus fuerit, idue vt di-

xi ob

xi ob vaporum copiam à ventriculi cruditatibus ingenitorum; quæ quidem cruditates quamuis ventriculum vt indigenam cauſſam ſibi vendicent, caput tamen vt aduenam non explodunt, vt puta fontem è quo frigidum ac glutinoſum ſubſilit excrementum, iuxta diuini noſtri Dictatoris ſenſa: quemadmodum & Iecur protopaticè affectum nequaquàm excludunt; illud enim ab incunabulis ferè feruidius exiſtens deſtillationes parat, vnáque ventriculo anſam præbet cruditates congerendi; cum enim, vt aiebat *Gal.* ventriculi ſpacioſitatem quaſi ala contegat, dum nimio caumate torreſcit, exiguum calorem primigenium in ventriculo ſtagnantem depauperat, illumque abſorbet; haud ſecùs quam dixerit *Ariſ. in problem.* dum lucernę ac maximæ flammæ analogiſmum adduxit, *multus enim ille* (dixit) *exiguum ad ſe rapit:* atque ità Iecur dupliciter uidetur obleſum, primò uentriculum primigenio calore, uiuifico ſcil. quaſi nectare uiduando, ſecundò materias in halitum commutando, dum extenuationi operam nauat, ſicque nil mirum eaſdem in caput elatas uertiginoſo pathemati anſam ſuppeditare, fluxionemque acceſſiſſe, fluxionem quidem frigidioris nempè cerebri poteſtate denſatis uaporibus, uertiginem uerò uaporibus turbulentam ſpirituum agitationem celebrantibus ut doctiſſ. inſinuauit *Duretus*; quo quidem motu, ſeu agitatione interturbati ſpiritus ueluti flamine, flabro, uel turbine in capite circumacti omnia efficiunt circumrotari, ut *Hollerius* dixit *in Coac: omnis enim* (dixit *Iacetius*) *ſpiritus flatulenti in capitis ſinuoſis amphractibus generatio ſiue ibi ſit localis, ſiue ex imis infernis, artubus eò feratur, flatus tamen, aut vapor, præterquam quod turbamentū ominantur, omnia turbulentare poſſe concreduntur; natura enim craſſos humores aggreſſa ſoluit quidem inflatus, ſed non diſſoluit, eoſque dum inordinatè mouet. natura vertiginem gignunt*, quinimò iidem ut dixerat *Senner.* per uenarum canales, & arteriarū tubos diuagantes vnàque circularem motum nacti animales ſpiritus turbant, & mouent, ità ut in illis anguſtiis occluſi inter ſe ſe orbiculari circumrotentur circino, & nedum ſic phantaſiæ, ſed ſenſui quoque communi fictā hanc rerum externarum vel proprii etiam corporis ſpeciem exhibeant: vndè non malè *Capiua ccæus* inſinuauit hanc vertiginem affectionem circularem exiſtere à ſpiritu animali progenitam præternaturam circumductio, cuius prætærnaturalis circumductionis cauſſam prefatus *Senner.* in vaporis, & ſpiritus omnis naturam fluxam, ac mobilem calidi potiſſimum; vnaq; tenuis redigere voluit, hincq; cōtingere arbitror ut qui in cerebri arteriis ſpiritus obtinēt feruidiores facillime uertiginoſo pathemate ingemiſcant; quod patet ex *Gal. 3. de loc. aff. c. 8.* ubi hęc habentur: *etenim alia arteria iis maiores ad cerebrū ex ipſius baſi per retiformem plexum aſcendunt per quas huiuſmodi affectionem fieri rationi conſentaneum eſt, clare per ipſas vaporoſo, calidoq; ſpiritu atque implente cerebrum:* quos ſane uaporoſos calidoſque ſpiritus eos retinere concrederem, quibus retorridum hepar illuxerit, è quo tanquam efficiente, & è ſanguine præternaturali caumate conferto tanquam materiali cauſſa, & minera proſilientes fumi, ac per capitis ſpacioſitatem diuagantes vertiginoſum creant effectum, ideoque, *Hipp. lib. 2. de morb. tex. 4.* dixit: *Cum venæ ſuperexomunt, dolor, & vertigo, & grauitas caput occupant; dolor quidem præ nimia ſanguinis caliditate, vertigo verò cum aceruatim ad faciem proceſſerit ſanguis, grauitas autem quod copioſior ſanguis ſit in capite, & turbulentior, ac morboſior, quam intrinſecus ſuperexomere quidem videntur venæ, cum ad eas bilis, aut pituita ſuperingreſſa fuerit, eleuantur enim venæ, & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur;* quod quidem admittere in noſtro languente non abſonum crederem cum continuo rubore faciem ſuffuſam habeat, ac

C 2 hepar

hepar nimio feruore donatum, non ob id tamen pituitę ſodalitium explodēdum, cum continuò materia è capite deſtillet. ac perennem expuitionem ſeù ptyeliſmum velut pariat; E tripilici ergò origine, tanquàm fonte vertiginem hanc ſua vendicare primordia mihi ſuaſum habeo, e continentium, ſeu viſcerum *δυσκρασία*. vt putà capitis, ventriculi, & Iecoris, è contenti ſeù humorum vberate, ſanguinei ſ. aduſti, & pituitei, & tandem ex ſpirituum inordinato, confuſoque tranſcurſu à flatibus, vaporibuſque præſtito; cui ſanè trimembri cauſſæ, triplici indicatione ſuppletur, flatibus nempè diſſolutionem impartiendo, materiæ vbertati pharmaco ſuccurrendo, & continentium dyſcraſiæ alterantibus prouidendo: Cęterùm non ob id facilè huiuſmodi indicationes explere poſſe concrederem, cum intemperies priſcę videantur, humorum ſit magnus prouentus, errata non exigua plaſmentur, & flatuum ſeù vaporum perennis emergat origo: quoniam tamen, *Hip. Iuuentuti omnia gratioſa* eſſe propalauit, propt. eidem medica non eſt deneganda manuis, eò potiſſimum quò hic languor non raro inducias habens, apoplexiā, vel epilepſiam accerſit: & quamuis ad illum profligandum plura fuerint adhibita, adhuc tamen in robore perſiſtit non enim prodeſſe potuit iterata corporis inanitio, non ſanguinis & è bracchio, & è veni s ſedis miſſio, non pillulę ad deonerandum caput idoneæ, non apophlegmatiſmata, non cucurbitulę, non inuſtiones, non iura, non alia ad id conſona; ideoque meliori aduentante tempore verno nempè, denuò eundem repurgarem, ſed lenioribus pharmacis, tum vniuerſum corpus, tum caput reſpectantibus, idque per vices præſtarem, non enim vni paret euacuationi is affectus, qui à perennibus viſcerum dyſcraſiis agnoſcit initia, quod intuens *Gal* epycraſim adeò decātauit, vt eam in omnibus chronicis affectibus commendarit, hoc vnum tamē animaduerterem, vt ante omnia eundem eccoprotico aliquo ſubducamus medicamine, vt ceu deonerata quo quo pacto natura fortior inſurgat ad demolienda repagula, quę à morbo aggerata fuere, & ſi non ignorem id à doctiſſimis quibuſdam viris reprobari, idque in ijs potiſſimùm, qui febrili caumate cremantur, eo potiſſimum dogmate ſuffulti, quo diuinus *Senex* promulgarat: *Concocta medicari* &c. quod tamen in noſtro affectu voces non habet, cum coctio putredini debeatur, cum faciat ex Gal. ceſſare putredinem manente ſubſtantia, quicquid tamen ſit, lenirem aluum vel ſyr. roſ. ſol. & D. Aug. adiecta mellis roſ. ſol. portione, vel electuario Alexandrino, & el. Diacatthol. vt ſubindè ad præparandas ſyruppis materias tenaciores poſſimus deuenire, quales eſſe poſſent ſyr. de ſ. bet. n; de ſ. bortag. & mel. roſ. cum decocto cōmuni addita radice pęonię, & coriandris pręp. quibus aſſumptis denuò deuenire poſſemus ad purgationem pręſtitam cum ſyr. roſ. ſol. D. Auguſt. el. Diacathol. & agar. infuſo in aq. beton. & endiuię Iecoris exæſtuantis gratia, cuius quoque ratione infunderem modicum rhabarbari; quibus ſi non leuetur languens ad caput repurgandum deuenirem, ideoque pillulis plaſmarem aggregatiuis, de hyepar cum agar. & de tribus cum rhab. non enim ſine bile pergit affectus: ſcio ab *Hipp.* non pillulis ſiue alijs medicamentis caput fuiſſe repurgatum, quam apophylegmatis, errhinis, ſternutatorijs, & ſimilibus, per ſeptem vias, aiebat *Senex* repurgatur caput, per aures, nares, oculos, & os, indeque *Cardanus* illos irridet Medicos, qui pillulis putant caput deonerari; hoc vnum tamen aduertendum eſſe opere pretium ducere, quod ſc. animaduertit *Septallius in ſuis animaduerſ. lib. 6. num.* 47. ſternutatoria videl. non eſſe in vſum ducenda, cum enim vertigines ex humoribus in cerebro

conten-

contentis eleuati vapores, & exhalationes inordinato motu, & in gyrum cieantur, è ſternutatoriis malum imminet, ſicut è validis errhinis; quamuis enim aliqua materię pars educatur, ſymptoma tamen ſępe augetur, concitatur magis, & ex ſubito motu materiæ morbus in epileпſiam mutatur; *quæ enim debilia ſunt errhina* dicebat *Hip ab oculis, & hinc vicinis naſo partibus, quæ verò fortia, à toto capite ducunt*; apophlegmatiſmata tamen non deſererem cōfecta lenibus medicamentis vt cera, vnàque maſtiche: quę vt proficua experiens, magis vtilia in poſterum cernet. Quicquid tamèn ſit, dum huiuſmodi purgationes, vnàque præparationes præſtantur; cum admodum plethoricum corpus exiſtat, venam mediam ſecare non horrerem; quamuis ſciam, *Gallenum lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. cap.* 19. in vertiginoſis pedum venas pertudiſſe, quod ſanè qua ratione iniunxerit multiplex fuit opinio; *Mercurialis*, namque tunc temporis id concelebrandum eſſe concredidit, cum nempè morbus per conſenſum fit, ego tamèn tunc *Galeni* conſilium exſequendum eſſe probarem, cum morbus ex aliqua inferna ſuppreſſa euacuatione dimanat, vt putà ſuppreſſis menſibus, vel diminuta, abolitaq; venarum hęmorroidalium euacuatione, proindeque è bracchio potius ſanguinem proiicerē, ſic enim & fieret deriuatio materiæ appellentis ad caput, vnde *Aretæus* meritò *lib. p. de morbis chronicis cap.* 3. hoc dixit *Deinceps capitis remedia ſubiungenda, vena cubiti recta aut naſi arteria vtrinq. in angulis ſecanda*, quemadmodum nō inutile fore ſperarim affixionem hyrudinum venis ſedis; ſic enim fieret omnium reuulſio: pro qua pariter celebranda inuſtiones maximè ex vſu eſſe poſſent, quas tamen cum geſtet, & ad rem miſſas nunc facio: quod ſi caſu contingat morbum adhuc proteruire, ac perennis illa fluxio perſeueret, ego tanquā ad ſacram anchoram confugerem ad chinæ radicem cum ſandalis, & aliqua ſalſę paril. portiuncula eaque omnia in iure ebullienda iniungerem addendo infeſtuoris fine beton: pęoniam, cichor; borrag; endiuiam, coriandra, & ſimilia: cæterum quoniam corporis moles in nobiliſſ. noſtro languēte, vnaq; eius obeſitas chinam videtur renuere, cū per ſubſtantificam quandam humiditatem, vt ait *Senner.* homines pinguiores efficiat, propr. videtur eadem à noſtro languēte eſſe ſeiungenda: verum vt liberè ac ingenuè fatear eam, quæ ad nos aduehit, chinam ſubſtantificam illam humiditatem depoſuiſſe concrederem, cum annoſa huc in noſtras tranſuehatur regiones, præterquam quod in corpore tot humiditatibus exundante id admittendum haud quaquam cenſerem; quod ſi hęc explodenda, non renuerem lignum de viſco quercino cum alijs additis, quod quamuis pro vino limphando vſurpaſſet, vlterius proſequi non erit inutile, cum pertinacia ii uanis malum corporis vincat, interim poſſent multa adhiberi vel electuaria, vel alia medicamenta ad compeſcendos aſcendentes vapores, vnàque diſſoluendos, pręſtita quidem ex conſerua roſ. ſeminibus coriandr. prępar. rad. pęonię, ſpec. diamuſci dulc. vel diambrę, & ſimilibus: quibus quidèm cum par victus ratio inſtituenda, quam deſero vt benè ab alijs inſtitutam. Deprecor tamen Deum, vt quæ omnia propoſui remedia optatum finem ſalutis habeant.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE VERTIGINOSO PATHEMATE
Pro adm. Reuerendo D. Archipreſbytero Sancti Petri de Saſsa.
CONSVLTATIO IIII.

DVbium haud eſt, morbum quo ad: Reuer. afficitur languens, vertiginoſum eſſe nuncupandum, is enim ex omnium Medicorum conſenſu in quodam rerum circumactu conſiſtere videtur, indeq. *Aretaus lib. pr. cap. 3.* talia dicta dedit: *Si tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circunduci videtur, & auribus murmur veluti delabentis cum ſtrepitu fluminis inſonat, aut tanquàm ventus flatu vela percutiens, aut tibiarum, fiſtularumq. cantus, aut veluti ſtridor plauſtri currentis obſtrepit vertigo huic vitio vocabulum eſt.* Quamobrem iſtemet affectus in imaginatione reponitur, quoniam ſi verum eſt, quod dicebat, *Ariſ. lib. de animal. inceſſu* ab imaginatione ſcil. animalium motum regulari, iutè aſſerere poſſumus motu ipſo vitiato imaginationem paritèr vitiari, quod nec à *Gal.* doctrina videtur diſcrepare, & quia ipſe aſſeueret *lib.. de ſympt. differ. cap. 2.* deprauatam imaginationem eſſe delirium, ſi quidem non quælibet deprauatio delirium exiſtit, ſed tunc tantummodò cum æger huic deprauatæ imaginationi aſſentitur, quod non contingit vertiginoſis, quam quidem imaginationem deprauari, uel ab humoribus, uel à uaporibus ſpiritus ipſos animales circumuoluentibus, nec dubitandum eſt: *Gal. verò lib. 3. de loc. aff. cap* 8. duas aſſignat uertiginis cauſſas inæqualem ſcil. cerebri intemperiem, cuius cauſa inordinatus hic fit, & turbulentus ſpirituum motus: & uentriculi conſenſum, ubi uidelicet à uentriculi ore inquietus ille calidus, & vaporoſus ſpiritus ad cerebrum effertur, vtranque autem proprijs indicijs aptè diſtinguit, vt vult. *Zacutus.* & contra Archiginem concludit etiã in ea, quę per conſenſũ fit affici cerebrũ quod ille inficiabatur: *Mercurialis* tamen in ſua praxi aſſeuerat inæqualem cerebri intemperiem non eſſe vertiginis cauſſam immediatam, ſed mediatã, nã ex inæquali intemperie fit obſtructio, & ſitus mutatus ſpirituum, qui inæqualiter, & inordinate mouentur; ſic *Auicennam* reijcit dicente *p. 3. cap. 1. tract. 5.* intemperiem ſolam calidam ſine humore, & ſine flatu interdum vertiginem celebrare, exemplum afferendo aquæ ebullientis, quæ mouetur tantum in gyrum à calore ipſius ignis, ſic *Auenzoarem* refert *lib. p. tract. 9. cap. 18.* ſcribentem timorem, & profundas cogitationes vertigines nonunquàm inducere, non alia ratione niſi quia ſpiritus accenduntur, accenſi dilatantur, & in orbem mouentur, cui quidem auctorum ſententiæ reſpondet pariter *Mercur.* doctiſſ. aiendo ab hiſce intemperibus flatus excitari qui ſcil. aquam in girum cieant: quicquid tamen ſit cum doctiſſ. *Io. Stephano* in ſua Cænologia dicã cauſſam internã vertiginis eſſe inordinatum ſpiritum motum præſertim ſi hi flatuoſi, & ſint halituoſi quos generari vult *Gal.* à debilitate caloris innati 4. *de ut. 42. & 3. de cauſſ ſympt. cap. 2.* neq. ab hoc dicendo *Stephanũ* arcent quædam ſed inania quorundam argumenta, quibus probare contendunt cauſſam vertiginis non eſſe ſpirituum agitationem, eo quia ſpiritus in viſione nil aliud, ſunt quàm medium quoddam ſpecierum, ſeù imaginum ſuſceptiuum, quod medium dum agitatur het mouetur, non infert phantaſiam obiecti immoti quaſi moueatur, quia ſic medius aer aliquandò agitatus efficeret quod res omninò quieta indicaretur, cuius contrarium experimur quantumuis ſpiret, & impetuosè moueatur: non inquàm ab his rationibus hor-

ret,

ret; quinimò animoſè ſatis reſpondens ait, non valere comparationem aeris cum ſpiritu, aer ſiquidem non ſe habet vt agens, vt ſpiritus, ſed medium viſionis, quamobrem cum ſpiritus viſorius in vertigine, qui non medium in viſione, ſed ages eſt, & inſtrumentum circumuoluitur, nil mirum ſi viſa itidem in orbem ferri exiſtimentur: ſpiritus enim ex *Gal. 3. de loc. aff. 7.* ſunt inſtrumenta deferentia in corpus ſenſum, & motum; cum ergò ſpiritus dimouentur vertiginem aduentare poſſe credendum inordinatè tamen moti; quamuis non ignorem ex *Auic. Theopraſto, & Gal.* humorum paritèr vnà cùm ſpiritibus motum eandem poſſe accerſire; *Gal. ſiquidem 3. aphor. 17.* ſic dixit: *fit vertigo, cum humor cum craſſo ſpiritu in capite mouetur*, ideoq. vt apud *Mercurialem* legitur *Conſtantinus Aphricanus* vertiginis cauſſam in nimiam humorum abundantiam cum ventoſitate mixtam redegit, quod tamen non ità facile eſſe poſſe mihi ſuaſum habeo; vt vapores, vel flatus ità poſſint humores agitare, vt in girum rotentur, niſi ſint admodum tenues, & ſeroſi, cum enim viſcidi ſunt, vnàq. craſſi, & cerebri amphractibus inhærentes, neſcio quo pacto poſſint circumrotari; niſi velimus cum *Sennerto* aſſeuerare *lib. p. par. 2. cap. 4.* id contingere ob anguſtiam, quam pariunt huiuſmodi humores in cerebri meatibus, eos obſtruendo, tunc enim temporis ſpiritus animalis per loca impedita mouetur, & retrocedit, anguſtiam tamen hanc non integram cenſet *Senner.* nam fieret Apoplexia, quinimò eandem nedum ab humore pituitoſo, aqueò; & ſeroſo fieri poſſe inſinuat; ſed & à vaporibus craſſis, à cranij fractura; & deniq. à ſubſidentia; ſed quicquid ſit, nulli dubium eſt huiuſmodi vertiginem immediatè à motis ſpiritibus animalibus, & circumactis fieri, ſiue id ſit ab humore ſiue à vapore, ſiue à flatu, non eſt præſentis loci id diſquirere, ſat eſt ſi dicamus in noſtro caſu, à vaporoſo, flatuoſoq. ſpiritu animales ſpiritus circunduci, eoſq. originem ducere potiſſimum à pituitoſa minera, eaq. à ventriculo progenita; vtputa omnium cruditatum genitore, ſumus enim in ſene ad pituiteas materias congerendas idoneo, ideoq. dixit *Gal. 3. de ſympt. cauſis* de ſenibus loquens: *quare nec probè cõcoquunt ob caloris penuriã, nec rectè nutriuntur partim ob ſiccitatẽ partim ob imbecillitatẽ alteratricis potentia, iam digeſtio per corpus ipſis, & tarda, & imbecilla eſt; nimirũ inſtrumentis veluti torpentibus obfrigiditatẽ*, præterquam quod prauorum eſculentorum ingluuies id poteſt confirmare, vt & vita ſedentaria; nam vt *Gal. 4. de ſanit. tuen.* aſſeuerabat *qui in otio degunt hi pituitoſum ſuccum ſolent accumulare*, ideòq. *Cælius Aurelianus lib. p. tardar. paſſ cap. 2.* dicebat vertiginem frequenter vacuos homines afficere, hoc eſt ſine aliquo exercitio vitam ducentes, inſuper anorexia, qua infeſtatur, ventriculum oblæſum indicat, ſicuti oris amarities bilis præſentiam in ventriculo vt in aphoris *Gal.* explanauit; ſicq. non arduum eſt ab heterogenea cacochymia poſſe ſubleuari vapores, qui ad cerebrum aſcendentes vertiginem pariant, à bile enim, ac pituita eos poſſe progigni dixerat *Auic. par. 3. tract. 5. cap. pr.* ibi enim dicebat: *Vaporis autem materia quandoq. eſt cholera, & quandoq. eſt phlegma*: quemadmodum à ſanguine oriundos prædicauit *Hipp.* dum de venarum ſuperuomitu contexebat verba: ſic à minera pituitoſa poſſe produci quis ambigit, dum cernimus in hypocondriacis millies vertigines proſilire: ex quibus patet vertiginem qua afficitur noſter languens non idiopaticam eſſe in capite, ſed à ventriculo ſympathiam agnoſcere; vndè merito *Gal.* dixit *3. de loc. aff cap. 6.* vertiginoſum affectum ob ventriculi conſenſum ſolere produci, quod confirmauit, *Auic. loco ſup. cit.*: dicendo *Illud enim plurimum fit ex ſtomacho: quod quandò contin-*

git, ibi etiam flatulentus ſpiritus producitur: unde dicendum uertiginis noſtræ cauſſam eſſe anadromem fumidi vaporis, qui & ab impuro ſtomacho reliquiſq; partibus ex halat, & ſpiritus animales circumrotat, vnàq; circũducit propteraq; ne vlteriùs ſerpat affectio, & in noſtro ſene vel apoplexiã cõuocet, vel epilepſiam accerſat, medica manus porrigenda; non enim ignoro *Cælium Aurel. loc. citat.* dixiſſe huius paſſionis affectionem ſaluti innoxiam eſſe, hoc eſt ſine vllo periculo, niſi quis martenus, aut ex alto cadens, ratione caſus potius, quam paſſionis violentia perire videatur: loquutus eſt enim *Cælius Aurel.* de ſimplici vertigine, & exigua, quæ alios non conuocet vehementiæ gratia morbos, nam vertigo vbi eſt vehemens non parum diſcriminis affert, quod intuens idem *Cælius* dixit eandem eſſe paruam epilepſiam; quinimò *Gal. 6. de ſanit. tuen. cap.* 12. dixerat vertiginem velut epilepſiã eſſe magnum affectum, noſtram tamen vertiginem, non ita grauem nuncuparim, cum non magna exiſtat, ſed non ſit admodum antiquata; proindeq. ne inueteraſcat, ac ia ſimul diſcrimen aſciſcat, remouenda quoad fieri pot eſt: cumq. dixerim affectum huiuſmodi à ventriculo initia duxiſſe, propt. ad ipſum reuoluendus eſt animus, vnàq. repurgandus materijs quibus exundat, indeq. meritò *Auic. par. 3. tract. 5. cap. 3.* hæc aſſerebat: *Et ſi fuerit cauſſa in hoc ex ſtomacho, & humoribus in ipſo adminiſtra vomitum cum aqua, in qua ſunt anethum, & raphanus, & ponantur in ipſa mel, & ſal, & reliqua vomitiua temperata:* quod priùs dixerat *Hip.* dum vertiginem dixerat purgatione egere per ſuperiora: quibus auctoritatibus *Raſes* ductus in vertiginibus curandis vomitum anteposuit, & *Aratens pri. chronic. cap* 3. dixit *vomitibus a cana, nec non vomitibus ab eſu radicularum vel poſteà decet, quin etiam ad veratri aſſumptionem hac præparatio fuerit*; nec obſtare videtur *Gal.* dum 13. *meth.* 11. in affectibus ventriculi vomitum improbauit, ſicut *Hip. lib. de loc. in hom.* in occulorum affectibus (qui in vertigine patiuntur) vomitum reiecit, ſiquidem tunc verum eſt id quod dicit *Gal.* cum eadem et ventriculi ſubſtantia phlegmone aliquo tentatur, ſecùs autem cum ventriculus multa materia ſcatet, *ſola enim euomi natura apta ſunt quæ in ventriculo continentur*, dicebat *Gal.* quinimò idem *Hip. lib. di aff. tex.* 15. in affecto ventriculo vomitum commendat; ſiq. idem *Hip.* in oculorum affectibus vomitum explodit, loquitur ſenex de affectione oculorum eſſentiali in capite, non autem à ventriculo pendente per eius conſenſum, vomitu enim turbati ſpiritus vertiginem validiorem accerſunt: quamobrem ſi ſpontaneus eſſet vomitus nulla ratione melius prouideri poſſe ſperarem quam vomitorium adhibere, verùm cum vel maximo conamine nequeat eumdem conuocare ſatius erit per ſeceſſum materiam euacuare, quæ cùm multa ſit priùs minoranda, deinde cathartico euacuanda; minorare igitur illam exhibendo mellis roſ. ſol. ad vnc. iij. ſyr. roſ. ſol. ratione oris amaritiei ad vnc. 13. cum decocto cord. f. potio: quæ quoniam eſt via ad alia medicamenta, poſt illam ſerapia poterunt aſſumi conflata ex ſyr. de beton. de s. borrag. & oximel. addendo decocti communis cum rad. pæoniæ, beton; coriandr. vnc. iij. vt ſubindè quinq: ex his aſſumptis poſſimus deuenire ad purgans aliquod, ſed lene medicamentum vt ℞. ſyr. roſ. ſol. mellis roſ. ſol. an. vnc. 15. diacatthol. dr. vij. agar. trochis. dr. 5. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. nec ignoro *Hip. 2. prædict.* dixiſſe perniciosum eſſe medicamentis purgare vertiginoſos, eò quod vt aſſerit *Gal. in comm.* debiles exiſtant, propterea vbi debilitas extiterit contraindicatur medicamentũ nedum in vertigine, ſed quolibet alio pathemate, indeq; in hoc caſu *Aetius* vbi ſup. dicebat:

Si verò quid ſanguinis detractionem impediat, velut gracilitas, aut aliud quid ex ſupe relatis, ſubducatur aluus primùm per Clyſterem, & furfurum ſucco, ſpuma nitri, & melle, poſteà verò picra ex aloe compoſitio aſſiduò detur nec *Hip.* ab hac re diſſonus eſſe videtur, cum *lib. de aff. tex. 2. ſic* dixerit: *Si verò alias, atq. aliàs dolores vertigo in caput inciderit, prodeſt capitis calefactio, ac lotio multa calida, & purgatio à pituita*: Neq. ſola purgatione ſolet huiuſmodi affectus, ſed non raró phlebotomia egere videtur, ita vt dixerit idem *Aetius*: *ſi igitur vires robuſtæ fuerint, & nihil aliud aduerſetur vena ſecanda eſt*, ſiue principium affectionis fuerit, ſiuè tempus iam progreſſum fecerit: & *Gal. lib. de venę ſect.* dixerat ſe ſe in vertiginoſis ſanorum etiam actiones obeuntibus ſolitum fuiſſe ſanguinem mittere; de loco tamen non vnanimis eſt Medicorum opinio, quippe *Hip. lib. de aff. tex. 2.* de vertigine verba faciens dixit *Prodeſt autèm etiam ſi ſanguis de naribus fuerit detractus, aut à vena in fronte* ob eam ſcil. rationem, quam *in epid.* dicebat: *In doloribus proximum ventrem ſecare Gal.* nedum ex naribus ſanguinem non hauric, ſed ex pede: ſed quicquid ſit quoniam ſumus in ſene, eoq. multis cruditatibus pleno, ideò à ſanguinis miſſione abſtinerem. cum enim humor longè diſterà natura ſanguinis ex *Gal. 4. de. ſanit. tuenda*, nequaquàm eſt ſanguis mittendus, ſic quoq. in ſene ob virum languorem, qua ratione *Gal. loco ſup. cit* dixerat *Si vires imbecilliores dehortantur ſanguis mittendus non eſt, ſed deiectione mediocri vtendum: at cóſtante robore virium, ſi laſſitudo adhuc infeſtet, ac vitioſus quidem humor qui ipſam gignit cum ſanguinis copia conſiſtat, vena tudenda eſt, aut aliquid quod tantundem valeat agendum; ſanè tantundem poteſt hemorrhoidum, menſtruorumq. prouocatio, quibus ſuppreſſa ſunt*; quamobrem ob omnes cauſſas ſupradictas a venę ſectione abſtinerem, & potiſſimùm cum nulla adſit plethoria, quod ſi fortè cogamur ſanguinem mittere, ſeruandum erit illud *Aetij* pr[illegible] quo dicebat: *In venæ autem ſectione vitandum eſt, ne acervatim euacuemus, eò quod ex qualibet occaſione concidant, quare pluribus detractionibus ex quibuſdam interuallis vtentes congruam menſuram explebimus*: cæterùm vt ingenuè fatear præſtitis vniuerſalibus euacuationibus ſi ſenectus non prohiberet aut frigidus habitus, id quod cum minori virium fieret diſpendio eſſet arteriotomia a *Gal.* tantoperè *lib. de cur. rat. per ſang. miſſ.* concelebrata ibi enim aſſerebat: *Conſueuerunt etiam Medici interdum ſecare arterias, quæ in temporibus, & quæ ſecùs aures conſiſtunt, illas quidèm infeſtantibus oculos fluxionibus, tum calidis, tum ſpiritueſis has verò quæ ſecundum aures, in vertiginoſis maximè, & ijs qui calidis, & diuturnis ſpirituoſiſq. capitis doloribus infeſtantur*: quod crediderim *Gal.* commendaſſe eò quia vt idem aſſerit *6. de ſanit. Tuen. ſunt capita, quæ propter arteriarum temperamentum in vertigines, & capitis dolores incidunt*: verum ſubdit *Gal.* hoc genus propoſitæ artis limites excedit: His igitur ità ſtantibus, ac exploſa omni ſanguinis miſſione caput pillulis repurgare non erit inutile, quod poterit conſequi errhinorum, & apophlegmatiſmatum vſus. nam ſic *Aetius* idem aſſerebat ad pituitam e capite deturbandam eſſe vtendum per os detrahentibus, & gargariſmis ex origano, pulegio, & aceto mulſo: Interim ventriculus roborandus eſt vnà cum cerebro tum intrinſecis, tum extrinſecis remedijs, vt cerato ex tachamacha, ol. de abſynth. de mentha, & ſimilibus, ſic quoq. tab. ex ſp. arom. roſ. diathod. Abb. plyris Arcot. cum conſ. roſ. Sic pro auertenda materia quæ in dies congeritur non inutile erit fontionem dextro cruri affigere, quemadmodum ad exſiccandam pituitę colluuiem chynę radix maximè ex vſu eſſe poſſet, addita portione ligni ſaxaſras cum ſandalis citrinis in iure ebullita, cui ſi in fine

D ebul-

ebullitionis addatur cichor: beton; mentha, coriandra, & radix pæoniæ non erit ab re; quemadmodum aqua ex ligno deuiſco quercino pro limphando vino: atq; hæc potui currenti calamo ſcribere pro recuperanda ſalute adm. Reueren. noſtri languentis, faxit Deus vt fauſta ſuccedant.

DE VERTIGINE

Pro adm. Reuer. Patre Placido ordinis Prædicatorum.

CONSVLTATIO V.

VErtiginoſum pathema adeò noſtris oculis clarum illucet, vt prò eius comparanda idea non admodum nobis inſudandum ſit; tria namq; potiſſimum illucēt ſymptomata quæ tenebricoſam vertiginem concomitantur, nimirum omnia circumagi videntur, oculi obtenebrantur, & tertio caſum minantur: quod *Gal.* hiſce verbis expreſſit 4. *aphor.* 17. *Tenebricoſa vertigo eſt, quando ſimul res conſpectę videntur circumuolui, & ſenſus viſus repentè deſtruitur, cum ægrotus ſibi tenebras circumfundi opinetur.* quæ quidem tria ſymptomata apud auctores multiplicem cauſſam vendicāt; *Galenus* ſiquidem 3. *de loc.* videtur id in materiam calidam referre, *Paulus* in frigidam, *Hipp;* modò in frigidam, dum dixit 3. *aphoris.* hunc morbum hyemis eſſe proprium, & ſenilis ætatis: modò in calidam dum vertiginem à ſanguine fieri autumauit: *Rhaſes* quoq. vtramq; cauſſam attingere videtur, ego autem exploſis ambagibus cum in ſenili corpore ſimus, dicerem huius tenebricoſæ vertiginis cauſſam eſſe duntaxat materiam frigidam, eamq. partim localem in capite, partim in ventriculo vtriſq. frigida, humidaq. dyſcraſia laborantibus, dum enim hæ partes nimijs ſcatent humiditatibus ſpiritum uertiginoſum ut 3. *aph.* 23. *dixit Gal.* pariunt, quemadmodum inęquales cerebri intemperies, ut dixerat idem *Gal.* 3 *de loc aff. cap* 8. indeq; idem *Gal.* 3. *aph.* 31. uertiginis cauſſas indagare peroptans ſic ait: *Vertigines autem ſæpe quidem ipſis accidunt propter ſpiritum vaporoſum, qui in regionibus cerebri inordinato cietur motu, ſæpe etiam in ventriculo vitioſis humiditatibus aceruatis ad cerebrum fertur exhalatio vaporoſa*: undè ut reor circularis motus peragitur: fit enim, dicebat doctiſſ. *Iacchinus*, circularis motus, ſeu ad latera, eò quod vapores ſurſum moti, vbi ad ſolidiores partes peruenerint, quibus motus ſurſum impeditur, neceſſe eſt in latera eos moueri. Quare aliquando ab ipſis vaporibus motionis cauſſa incipit; in hoc enim omnes conueniunt, vapores quidem aſcendentes ad cerebrum ſpiritus animales turbare, qui in cerebri cauitatibus continentur, tùm præcipuè in magnis ſinibus, tum in arterijs, quibus multis eſt refertum: hi enim ſpiritus cum ſint animæ prima inſtrumenta, fit vt ex turbulento, & inordinato eorum motu externa, quæ videntur, aut motu quodam inordinato moueri, aut etiam rotari uideantur: perturbatus enim atq; conuolutus ſpiritus uelut turbo quidam in capite circumagitur, unde tenebricoſæ uertigines: indèq. *Iacotius in Coacis* nedum exiſtimauit requiri huiuſmodi turbulentum motum uaporum, ſed uult craſsum quendam humorem ſpiritum in oculos quidèm inuadere, ac per puriſſimos oculorum humores ſuffundi; quod pariter comprobauit *Pereda in adnot. Paſchal.* vbi ait: *Neq; exiſtimandum eſt vt fere omnes ſcribunt, vertiginem tunc fieri cum ſpiritus flatulentus in cerebri ventriculis*

inæqual-

inæqualiter mouetur, ſed opus eſt vt ille ſpiritus deſcendat ad oculum. & ant e hu. nerem chriſtallinum motum illum exerceat: alit. r enim non apparebunt res in gyrum moueri: indeq. inferius ſubdit morbum, quem ſequitur vertigo, eſse intemperiem frigidam in qua diminutus calor flatum excitat: ni uelimus cum *Hipp.* aſſeuerare uertiginem fieri ex uenarum intercepione, is enim *lib. de rat. vict. in acut.* hæc habet: *Cum dolores acceſſerint, bilis atra, fluxionumq. acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna; morſaq. atq. admodum areſacta venę intenduntur, trahuntq. inflammatę, quæ influunt: quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibus ſpiritibus naturales pertrāſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationē, vertigines, aphonia, capitis grauitas, & conuulſiones, ſi iam ad cor, vel hepar; vel in venam peruenerint*: quod mente rependens *Pereda loco cit.* dixit difficile quidem eſſe intelligere qua ratione plethora uertiginis cauſsa ſit, niſi dicamus id fieri, eò quod à plethora fiant interceptiones, vetū, hoc eſt repletiones, à quibus ſolet calor obrui, & ſpiritus nō rectè difflari: Cæterū quicquid ſit ne lōgior à ſcopo uadā, dicā uertiginē hāc noſtri adm: Reuer. Senis à ſpiritu flatulēto manarē ſpiritus animales perturbante, vnàq; oculos inficiente, ſpiritus enim vt ait *Iacchinus* aliàs lucidus, qui ad oculos tendere rectà ſolet, per neruos viſorios tranſuerſim mouetur, vndè ſpiritu illo oculus deſtituitur, non aliter atq. in defectu animi, quoniam introrſum vniuerſus retrahitur, & extimas ſedes derelinquit, eſt enim ſubſtantia eius tenuis admodum, & mobilis. Caſus verò fit, quoniam non habent vbi greſſum figant, cum omnia moueri videantur ſibi: nam vt ſpiritus viſorius ab externo obiecto circumagitur, ità & ab interno mouente dimouetur: quare concludit Iacchinus & bene oculos neceſſe eſſe affectos exiſtere, quamuis per conſenſum hoc fiat, contra quam vt in imaginationibus vel ſuffuſionibus, vbi in eo eſt proxima materialis cauſſa: Quem quidem conſenſum vertiginem noſtri Patris à ventriculo habere crediderem, cum & inappetentia vexetur, vomitibus ingemiſcat, ructibus prematur, & tandem multa in viuendi genere errata commiſerit, quæ omnia ſummam cruditatum proluuiem aggenerare potuere, è qua tanquàm Pandoræ vaſe & vapores, & ſpiritus flatulenti promanant: atq. obid ventriculi idoneitatem ad vertiginem configurandam intuens *Lupeius 4. acut. comm.* 42. ex ſola vintriculi vellicatione vertiginem inſinuauit. Subdit *Pereda* quamuis opinionem reijciens: *reuera enim illa vellicatio ex humore fit, ex quo excitati vapores vertiginis ſunt cauſſa*: neque tamen aliqualis materiæ portio capiti deneganda, cum in ſenibus caput ſit maximè humidum, & præcipuè vbi ventriculus malè afficitur, caput enim ventri, & venter capiti ſibi inuicem morbos faciunt: quicquid tamen ſit antequàm morbus in alium commigeret, de curatione cogitandum; ideoq; dixerat *Senex Pro quibus qui morbis* cumq; tria diximus in noſtro caſu concurrere, nimirum cruditates, flatus appellentes ad caput, & intemperiem viſcerum ventriculi nempè, & capitis, idcircò triplex emergit indicatio euacuandi materiam, reuellendi ac diſſoluendi ſpiritum flatulentum, & tandem intemperies corrigendi: Quoad euacuationem ego protinus deuenirem ad aliquod eccoproticum, & lene remedium, vt ceù exonerata natura facilius poſſit reliquam materiam concoquere, vnàque expulſioni deſtinare; quale eſſe poſſet mel. roſ. ſol. agar. troch. reliquum materiæ apozematibus ex beton. melle roſ. ſim. & oxymel. ſimpl. præpararem, ea ſine decoctis exhibendo, ne nimia potulentæ materiæ vbertate, & copia ventriculus magis opprimeretur, interimq; de purgatione plaſmanda cogitarem quàm cum Diacathol. peragerem, aga-

rico, vnàq; ſpeciebus hyeræ ſimpl. Gal. nec ignoro ſimplicem vnam euacuationem non ſat eſſe, ſed pro eadem materia eneruanda requiri iteratam, & per epycraſim, ideò aliquo adhibito interuallo ad pillulas deuenirem, & lucis, vt benè *Claudinus* eaſdem commendat, & de agarico, de mane per tres horas antè lucem aſſumptas ne de ſero coctionem vt *Septallius*, *Cardanus*, & *Senner.* adnotauere impediat, vomitus quoq; maximi vſus exhiberet, ſed quia non eſt habilis, ideò omittendus, ſic errhina, apophlegmatiſmata commendanda. Sicqueq; chynæ radix cum ligno de viſco quercino, & ſaxafras in iure ebullita maximi vſus eſſe poterit. De ſanguinis miſſione hic non eſt prorſus loquendū, ſumus enim in ſene octuagenario, in viribus effætis & languidis, in maximis cruditatibus, & tandem in flatulento ſpiritu, quæ omnia phlebotomiam vt non innocuam explodunt: intereà non inutile erit pro reuellenda flatulenta materia cucurbitulas adhibere, frictiones, ligaturas, ſicut & inuſtionem in crure non improbarē; quinimò & eadem in ſyncipite præſtita maximi vſus eſſe poſſet ad reſoluendos, & euacuandos vapores ad caput aſcendentes, proindèque *Zacutus in ſua praxi med. mirab. obſer.* 38. *lib. p.* quendam refert vertigine tenebricoſa laborantem, cumque is plurima expertus eſſet auxilia, & de futura apoplexia timor eſſet, nullo alio præſidio pratèr euacuationes vniuerſales, quam cauterio bregmati impoſito potuit perſanari: ſic pro iiſdem diſcutiendis vaporibus vnaque reſoluendis mitridathum, theriaca, conſ. florum anthos, ſaluiæ, beton, & ſimilia poterunt iniungi, quæ nedum habent vim flatus diſſipandi, ſed & ventriculum, & caput roborandi, indèque dyſcraſias corrigendi: ſic quoque pro nimia ventriculi imbecillitate compeſcenda ceratum ex tachmacha nō inutile fore ſperarim: hæc habui quæ currenti calamo ſciberem, tuæ ſunt partes vir doctiſſime victus rationem inſtituendi, dum interim Deum obſecro vt omnia ſecunda ſuccedant.

PRO PERILL. DOM. IOSEPHO DE PEREA NOBILI HISPANO Et Contrabandorum Commiſſario generali, vertigine, ſiti continua, oris amaritie, anorexia, atque podagris laborante.

CONSVLTATIO VI.

NOn abſque maxima præmeditatione ſummus Medicinæ Archetypus, ac naturæ genius *Hip. 5. aphoriſ.* 22. primigenio calori morbos debellare dedit, & omnia ad ſalutem pertinentia, ac vitam affectæ partis ſubminiſtrare, quemadmodum aduentitio calori morbos inferre dedit, vt 4. *aph.* 39. & 40. nam is cum ex diametro innato ſe ſe præbeat hoſtem, eò quià à putredine oriundus, deuaſtat, deſtruit, corrumpit omnia quæ à natiuo calore affabrè fiunt: indè mirandum haudeſt ſi nobiliſſ. noſter languens multis ab hinc annis deperdita viſcerum craſi, ac deturbata vniuerſi corporis compage, nūc vertigine langueat, nunc aurium ſibilo fatigetur, nunc articularibus doloribus infeſtetur, ac denique continua ſiti, oriſque amaritie prematur: ſiquidē cum langueat innatus calor ac potiſſimum iecoris, inque præternaturam abire fuerit neceſſum, omnia hæc potuit ſibi ſymptomata conſectaria habere: à partium enim temperie omnes actiones emergunt ex 2. *de natural. facult.* euaneſcunt autèm ob earundem ametriam, & dyſcraſiam vt ab Auenthoe cōclama-

clamatum eſt:indeque Iecur. dum ſuo nimio calore vintriculi regionem ſua præſentia contegit,exiguam ventriculi flammulam ad ſe ſe allicit, atque pro-lectat, vt Gal. aſſeruit lib. de reſpir. vndè mirandum haudquaquam eſt ſi inde depauperatus ſit ventriculus ſuo calore,is enim iuxtà *Auenrhois* dogma à calore ſibi non repugnante roboratur, ab extraneo verò diminuitur, atque hebeſcit, ſicque eodem calore ventriculi diminuto coctio deſtaudatur, inſurgunt cruditates, & apeſiæ proſiliunt ab Ariſt.coinquinationes vocitatæ; coctio namque non à nimio calore pronaſcitur, & præter naturam, ſed ab innato.vt dixerat *Ariſt.*4.*metheor.*neque ob id calore præternaturali viduatus exiſtit ventriculus, quinimo eodem ſatis exuberans, quem ab hepate ferui: diori per venas ſibi vendicauit,atque per continui pariter atterationem continuam ſitim,oris amaritiem,atq;depratiatam coctionem pandit;hincque facile innoteſcit,cur etiam ad iram propenſus cernatur,cur gracilis, cur carne frigidus,atque venenoſus:cum dixerit *Senex in epid. Ventriculo calidi, frigidi carne, & gracilos, iſti venoſi, & iracundiores*, ideoque *Gal in comm.*ſic fatur. *Ventriculo calidos ipſum dicere putandum eſt non quemadmodum pueros, & athletas,inſito abundare calido teſtatus eſt,neque vt hyeme ventres calore naturali maxime calere dixit,ſed vt mordacem improbum. que calorem haud exiguum in immoderato ventriculo poſſideutes, quamuis ira ob bilis præſentiam fiat*, vt aiebat *Ariſt.* 4. *ethic. cap.* 12. atque hic ventriculi calor excedens non aliundè acceſsit,quam ab hepate;hepar enim cum nimio feruore exuberet, vt in noſtro languente retorrida excrementa teſtantur ex *Gal.*ventriculo quoque eundem feruorem impartit,idoque eodem ſic communicato, nil miror ſi coctio deprauetur,ſi ſitis aſſurgat,ſi palati ſiccitas prodeat.dicebat namq; *Gal.*2. *de loc.aff.Nam & lingua,& vniuerſi corporis color alterantur, vbi hepar vitiatum eſt*,ſicque oris emergit amarities quippe vt aſſerebat *Gal.*4.*de ſimplic.medic.cap.*9.amarities à caloris exceſſu efficitur,quemadmodum, & ab humoris bilioſi præſentia ex *Gal.*4.*aph.*17.quamobrem, & ratione humoris, & ratione caloris tum hepatis,tum ventriculi amaritiem illam adeſſe putandum, ſicut, & ſitis quoque acceſſus in eandem cauſſam referenda eſt,nam vt aiebat *Gal. p.de ſympt.cauſ.* immoderata potio appetitur, quando contenti in ventriculi tunicis vitioſi humores,aut ſalſi ſunt,aut bilioſi,interdum etiam cum in eo veluti feruet natiua humiditas; vt in noſtro accidit caſu, à nimio enim calore omnis pæne humiditas aboletur,idcircoque *Gal.comm.de nat.hum.* ſitim fieri dixit nobis ſicceſcentibus. ſic *p.ſimplic. cap.* 30. eandem dixit aut à calido ſuperante fieri,aut ab humido deficiente; quamobrem cum ventriculus calore exeſtuet, nil mirandum ſi ſiti continua lancinetur, atque hoc ſibi voluit *Gal.* cum dixit 6.*de loc.aff.cap.*3. *Ingenitis ſitis qua citra Diabetem accidit cauſam eſſe ventriculum aut calida aut ſicca,aut vtraque intemperie laboranti maximè verò os ipſius*:indeque *Aetius* dixit *lib.*5. *cap.* 118. ſitim ex totius corporis, & præſertim ventriculi, ac faucium immenſa caliditate, atque humoris bilioſi, & amari præſentia pronaſci,quæ ſanè ſitis eatenus poſt ingeſta cibaria intenditur,quatenus ſcil. ventriculus laborat in concoquendo, calor enim natiuus turbatur,&à ſua decedit temperie, vnde augetur, & auctus in os ventriculi vapores mittit,qui humidum alimentale exſugendo in eius ſpacioſitatem ſitim inducunt;quinimò nedum propter vapores huiuſmodi calor ſitim inuehit, verum etiam,& ob feruorem, merito cuius caliditas ori ventriculi coniuncta ſitim parit; è quapariter cauſſa illa faucium ſiccitas pariter poteſt prodire,

quod patet, quia *Gal.* narrans illos *lib. de ſperm.* qui in horis, ac tempore bilis naſcuntur hæc habet. *Guttur. & os, & ſputum amare ſemper, & ſicca, genua crura pedes, & oſſa dolent, rheuma ſiccum per totum corpus currit*: quid clarius deſcribi poterat noſtri languentis caſus? dum Gal. ſingula ſic noſtri ægrotantis ſymptomata recenſet; vnde ſic mirandum haud eſt, ſi nec abolitè, nec imminutè coctio fiat, ſed potius deprauatè; non abolitè. cum aliqualis fiat alteratio, neque imminutè, ſed deprauate, cum cibus corrumpatur, & in alienam qualitatem permutetur; indeque eſt *Auic.* dixiſſe corruptionis ciborum quattuor eſſe ſpecies, putrefactionem videl. ructum acidum, nidoroſum, & vſtionem. qua vltima corruptionis ſpecie noſtrum ægrum laborare haud dubitarem aſſerere, vt ſatis ex ſupradictis ſymptomatis innotuit, nam dum ventriculi temperamentum iuſto calidius redditum eſt, nil mirum ſi coctionis loco vrat, vel putrefaciat, corrumpatque alimentum, quod ſiccitas dum ſupra modum augetur nata eſt efficere, licet diſpari efficacia, ſic enim in calidis, ſicciſque ventriculis alimenta æruginem, & vſtionem redolent, vnde amarities emergit, atque ſalſedo, cum amarum, & ſalſum ex *Ariſ. 4. de ſenſu* ſint vnum, & idem: indeq; idem *Ariſ.* dixit ea quæ ſicciora ſunt ſalſedinem quandam participare, vnde 8. *metaphiſ. cap.* 11. amarum dixit eſſe combuſtum terreſtre, hanc tamen noſtri languentis amaritiem ex vlteriori coctione præſtari cum *Gal.* crediderim 3. *de alim. facul.* quinimo 4. *de ſanit. tuen.* bilem dixit ex ſanguine ſupra modum concocto fieri; ideoq; ego bilem vt omnium horum ſymptomatum matrem prædicarem, potiſſimum in ventriculo ſtagnantem, quæ, & ibidem congeritur vt placuit *Gal. p. de alim. facul. & 5. de vſu part.* 4. & à Iecore ob peculiarem conſtructionem in ventriculum regurgitat, vt ibidem *Gal.* aſſeuerabat, quamuis vera metropolis, ac fons ipſius bilis ſit Iecur, vt dixit per hæc verba *Gal. lib. Introd. ſeu Medicus: exſuperat autem alius in alio magis loco ſãguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in Iecinore, atra in leyne*: quamobrẽ nil mirum ſi eadem ad ventriculum confluxa, omne ventriculi euerſerit munus, & potiſsimum coctionem qua de cauſſa dicebat idem *Gal. 5 de vſu part.* de bile loquens: *Si plurimus humor iſte ad ventriculum confluxerit, corruperit vtique ac perturbarit propriam ipſius actionem, quandoquidem, ventriculi propria actio eſt concoctio*; qua quidem vitiata omnes vitiati neceſſum eſt vt dicitur 3. *de loc. aff.* vnde *Hip. in epid.* merito dicebat: *ventris torpor omnium confuſio*: ſicque vitiata coctione multos humorum prouentus fieri neceſſum eſt, ac potiſsimum bilioſorum, quamuis aliquis pituitæ affuxus, quinimo, & non exiguus cum ſimus ferè in Septuagenario, ac in ventriculo caloris primi genij paupertie laborante, quemadmodum, & flatuum quoque κοινωνία ſeu conſocialitas concedenda, cum ijdem à diminuto calore proficiſcantur, cæterum hic dubiũ videtur emergere, qui fieri ſcil. poſsit vt ventriculus prauis his humoribus ſcateat, & tamen nullo dolore fatigetur, cibos haud aueiſetur, aut prauos concupiat, cui dubio reſpondere viſus eſt *Mercatus* aſſerendo in illis accidentibus quæ dolorem inferunt, ſubſtantiam oris ventriculi diuelli ſuccorum mordicatione, & acrimonia, in nauſea, & vomitu corpus eius, at in debillitate, & cruditate magis corpus intemperari dici: citrà irritamentum potentiæ expellentis, & quia ibidem generantur, non ita lædunt, in ciborum peruerſa appetitione os ventris intemperatur, ſit faſtidium ſequitur, aut leuiter mordetur, aut irritatur more naturali ſi adauctus futurus eſt appetitus; iſta ergo in ventriculo exiſtente cacochymia corpus agrotare neceſſum eſt, cum dixerit *Gal. 6. epid. Poſt-*

quam

quam verò multa copia congeſta fuerit totum corpus in morbos præcipitat : præ-
cipueq; caput quod maximam cum ventriculo ſynthimoriam obtinet, *cere-
brum enim vt lib.de glaud.* dixerat *Senex tex.8.id quod influit foras demittens*,
*& aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, &
morbos facit; trahit quidem cum vniuerſo corporis velut cucurbita medica in-
cumbat,vt in epiſt.* aut quia cauum ſit vt *lib. de morb.* ſuſcipit autem quoniam
debile eſt, ac ſupernè ſitum vapores à ventriculo vi eiuſdem, & Iecoris calore
extenuatos, qui ad cerebrum commeantes illud in conſimilem dyſcraſiam
adegere,cum omnia ab vniuoco progignantur ex *Ariſt.in metaphyſ.* quod ſa-
tis innoteſcit ex narium continua aridiтate, in ſiccioribus enim ſecundum
naturam temperaturis vt ait *Gal 6.aphoriſ.*2.nulla omnino ſuperfluitas mani-
feſta,neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro: eoque magis id dicendum
in morboſa ſiccitate,quæ pariter ſiccitas ex materia ſatis compacta emanante
magis illucet, tùm ob bilis admixtionem, tum quia à calore aqueæ reſoluun-
tur, ac tenuiores partes,vt dixerat *Ariſ.* quamuis eiuſdem ſit ydioſincraſia, ſic-
cus enim admodum ſua natura videtur, quæ quidem ſiccitas nedum mem-
brorum,ſed viſcerum in dies maior efficitur, quia magis in ijſdem intempe-
ries radicatur, vnde caput & ad recipiendum, attrahendum, vnaque conge-
rendum habile redditur; quamobrem miraadum haud quaquam eſt ſi omni-
bus partibus congerentibus,multamq; materiam aceruantibus fluxiones fiant,
cum eæ ex perfrigerata valde carne,& percalfacta fiant,ac ſupertumefacta, vt
conſtat *ex lib.de loc.in hom.* ex ſupertumefacta ſcil. vt explanat *Mart.* id eſt ex
plenitudine,quæ quidem plenitudo è capite mouetur,vt à termino à quo, (eſt
enim cum *Hip.* perpendendum, vnde,quò.& propter quid) vnde à capite di-
ximus,cum læſum ſit in alterando,inque articulos vt terminum ad quem ſuum
terminat iter,humor enim vt modicus,& vndequaq; ab omnibus fortioribus
depulſus ad articulos refugium facit vt ait *Senex lib.de loc. in hom.tex.* 19. ra-
tioque eſt quia ijdem articuli partes extant debiliores, atque articulorum do-
lor emerſit,vt podagra,chyragra,vnaque gonagra;dolor enim aut propter val-
dè exſuperans, aut imminutum fit ex eodem *Hip.* quod quidem exſuperans
cum calidum ſua natura exiſtat,inde eſt,vt cutis dum fluxio permeat pruritum
percipiat; neque eandem aliam ſibi viam vendicare cernimus præter eam
quam doctiſſ. *Fenerl.* aſſignanit,ſcil.ſub verticis cute, quo venarum per tem-
pora,& faciem in caput irrepentium extrema deſinunt, atq; eatenus pruritum
germinat,vt dixi,quatenus acredinem fluxio participat, vt voluit *Gal.* ſicque
ſiccum rheuma huiuſmodi materiam appellare poterimus, quæ ſuopte impe-
tu partes ſibi inferiores,tanquam magis aptas petit,eaſque miſerrimè affligit,
indeque dixit *Hip.6.epid. Alterius loci loca recipientia,aut dolore,aut pondere,
aut aliquo alio liberant,aut alijs communiones*;atq;nedum miſerè,verum etiam
diutinè affugit,cum heterogenea exiſtat materia quæ infeſtat, bilioſa nempe
ac pituitoſa,propt.pituitæ ratione quæ magis viſcida eſt, diuturnitatem affert;
nec miror nobiliſſimum languentem huiuſmodi fluxionibus hyeme magis
cruciari,cum bilioſæ fluxiones tunc temporis non difficulter moueantur, qua
ratione crediderim diuinum *Senem* dixiſſe in epid.& præ frigore bilis fit: nam
vt aſſeuerabat *Martianus in comm.* pituita à frigore craſſeſcit, cum ex *Ariſ.*
frigoris ſit denſare,calidi autem rarefacere,ac propr.fluxio redditur inepta,ſic-
que ſubdit *Mart.* ſe experientia comprobaſſe à caliditate pituitoſam excitari
fluxionem,bilioſam verò à frigore;quod per ſe contingere non deberet, cum

quod patet, quia *Gal.* narrans illos *lib. de ſperm.* qui in hortis, ac tempore bilis naſcuntur hæc habet. *Guttur. & os, & ſputum amare ſemper, & ſicca, genua crura pedes, & oſſa dolent, rheuma ſiccum per totum corpus currit*: quid clarius deſcribi poterat noſtri languentis caſus? dum Gal. ſingula ſic noſtri ægrotantis ſymptomata recenſet; vnde ſic mirandum haud eſt, ſi nec abolitè, nec imminutè coctio fiat, ſed potius deprauatè; non abolitè. cum aliqualis fiat alteratio, neque imminutè, ſed deprauate, cum cibus corrumpatur, & in alienam qualitatem permutetur; indeque eſt *Auic.* dixiſſe corruptionis ciborum quattuor eſſe ſpecies, putrefactionem videl. ructum acidum, nidoroſum, & vſtionem. qua vltima corruptionis ſpecie noſtrum ægrum laborare haud dubitarem aſſerere, vt ſatis ex ſupradictis ſymptomatis innotuit, nam dum ventriculi temperamentum iuſto calidius redditum eſt, nil mirum ſi coctionis loco vrat, vel putrefaciat, corrumpatque alimentum, quod ſiccitas dum ſupra modum augetur nata eſt efficere, licet diſpari efficacia, ſic enim in calidis, ſiccisque ventriculis alimenta æruginem, & vſtionem redolent, vnde amarities emergit, atque ſalſedo, cum amarum, & ſalſum ex *Ariſ. 4. de ſenſu* ſint vnum, & idem: indeq; idem *Ariſ.* dixit ea quæ ſicciora ſunt ſalſedinem quandam participare, vnde 8. *metaphiſ. cap.* 11. amarum dixit eſſe combuſtum terreſtre, hanc tamen noſtri languentis amaritiem ex vlteriori coctione præſtari cum *Gal.* crediderim 3. *de alim. facul.* quinimo 4. *de ſanit. tuen.* bilem dixit ex ſanguine ſupra modum concocto fieri; ideoq; ego bilem vt omnium horum ſymptomatum matrem prædicarem, potiſſimum in ventriculo ſtagnantem, quæ, & ibidem congeritur vt placuit *Gal. p. de alim. facul. & 5. de vſu part.* 4. & à Iecore ob peculiatem conſtructionem in ventriculum regurgitat, vt ibidem *Gal.* aſſeuerabat, quamuis vera metropolis, ac fons ipſius bilis ſit Iecur, vt dixit per hæc verba *Gal. lib. Introd. ſeu Medicus*: *exſuperat autem alius in alio magis loco sãguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in Iecinore, atra in leyne*: quamobrē nil mirum ſi eadem ad ventriculum confluxa, omne ventriculi euerſerit munus, & potiſsimum coctionem qua de cauſſa dicebat idem *Gal.* 5 *de vſu part. de* bile loquens: *Si plurimus humor iſte ad ventriculum confluxerit, corruperit vtique ac perturbarit propriam ipſius actionem, quandoquidem, ventriculi propria actio eſt concoctio*; qua quidem vitiata omnes vitiati neceſſum eſt vt dicitur 3. *de loc. aff.* vnde *Hip. in epid.* merito dicebat: *ventris torpor omnium confuſio*: ſicque vitiata coctione multos humorum prouentus fieri neceſſum eſt, ac potiſsimum bilioſorum, quamuis aliquis pituitæ affluxus, quinimo, & non exiguus cum ſimus ferè in Septuagenario, ac in ventriculo caloris primi genij paupertie laborante, quemadmodum, & flatuum quoque *κοινωνία* ſeu conſocialitas concedenda, cum ijdem à diminuto calore proficiſcantur, cæterum hic dubiũ videtur emergere, qui fieri ſcil. poſsit vt ventriculus prauis his humoribus ſcateat, & tamen nullo dolore fatigetur, cibos haud auerſetur, aut prauos concupiat, cui dubio reſpondere viſus eſt *Mercatus* aſſerendo in illis accidentibus quæ dolorem inferunt, ſubſtantiam oris ventriculi diuelli ſuccorum mordicatione, & acrimonia, in nauſea, & vomitu corpus eius, at in debillitate, & cruditate magis corpus intemperari dicit citra irritamentum potentiæ expellentis, & quia ibidem generantur, non ita lædunt, in ciborum peruerſa appetitione os ventris intemperatur, ſi faſtidium ſequitur, aut leuiter mordetur, aut irritatur more naturali ſi adauctus futurus eſt appetitus; iſta ergo in ventriculo exiſtente cacochymia corpus agrotare neceſſum eſt, cum dixerit *Gal. 6. epid. Poſt-*

quam

quam verò multa cepia congeſta fuerit tetum corpus in morbos præcipitat: præcipueq; caput quod maximam cum ventriculo ſynthimoriam obtinet, *cerebrum enim vt lib.de glaud.* dixerat *Senex tex.8.id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit; trahit quidem cum vniuerſo corporis velut cucurbita medica incumbat, vt in epiſt.* aut quia cauum ſit vt *lib. de morb.* ſuſcipit autem quoniam debile eſt, ac ſupernè ſitum vapores à ventriculo vi eiuſdem, & Iecoris calore extenuatos, qui ad cerebrum commeantes illud in conſimilem dyſcraſiam adegere, cum omnia ab vniuoco progignantur ex *Ariſt.in metaphyſ.* quod ſatis innoteſcit ex narium continua ariditate, in ſiccioribus enim ſecundum naturam temperaturis vt ait *Gal 6.aphoriſ.2.* nulla omninò ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro: eoque magis id dicendum in morboſa ſiccitate, quæ pariter ſiccitas ex materia ſatis compacta emanante magis illucet, tùm ob bilis admixtionem, tum quia à calore aqueæ reſoluuntur, ac tenuiores partes, vt dixerat *Ariſ.* quamuis eiuſdem ſit ydioſincraſia, ſiccus enim admodum ſua natura videtur, quæ quidem ſiccitas nedum membrorum, ſed viſcerum in dies maior efficitur, quia magis in ijſdem intemperies radicatur, vnde caput & ad recipiendum, attrahendum, vnaque congerendum habile redditur; quamobrem miraadum haud quaquam eſt ſi omnibus partibus congerentibus, multamq; materiam aceruantibus fluxiones fiant, cum eæ ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fiant, ac ſupertumefacta, vt conſtat *ex lib.de loc.in hom.* ex ſupertumefacta ſcil. vt explanat *Mart.* ideſt ex plenitudine, quæ quidem plenitudo è capite mouetur, vt à termino à quo, (eſt enim cum *Hip.* perpendendum, vnde, quò, & propter quid) vnde à capite diximus, cum læſum ſit in alterando, inque articulos vt terminum ad quem ſuum terminat iter, humor enim vt modicus, & vndequaq ab omnibus fortioribus depulſus ad articulos refugium facit vt ait *Senex lib.de loc. in hom. tex. 19.* ratioque eſt quia ijdem articuli partes extant debiliores, atque articulorum dolor emerſit, vt podagra, chyragra, vnaque gonagra; dolor enim aut propter valdè exſuperans, aut imminutum fit ex eodem *Hip.* quod quidem exſuperans cum calidum ſua natura exiſtat, inde eſt, vt cutis dum fluxio permeat pruritum percipiat; neque eandem aliam ſibi viam vendicare cernimus præter eam, quam doctiſſ. *Fenerl.* aſſignanit, ſcil. ſub verticis cute, quo venarum per tempora, & faciem in caput irrepentium extrema deſinunt, atq; eatenus pruritum germinat, vt dixi, quatenus acredinem fluxio participat, vt voluit *Gal.* ſicque ſiccum rheuma huiuſmodi materiam appellare poterimus, quæ ſuopte impetu partes ſibi inferiores, tanquam magis aptas petit, eaſque miſerrimè affligit, indeque dixit *Hip.6.epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut aliquo alio liberant, aut alijs communiones*; atq; nedum miſerè, verum etiam diutinè affugit, cum heterogenea exiſtat materia quæ infeſtat, bilioſa nempe ac pituitoſa, propt. pituitæ ratione quæ magis viſcida eſt, diuturnitatem affert; nec miror nobiliſſimum languentem huiuſmodi fluxionibus hyeme magis cruciari, cum bilioſæ fluxiones tunc temporis non difficulter moueantur, qua ratione crediderim diuinum *Senem* dixiſſe in epid. & præ frigore bilis fit: nam vt aſſeuerabat *Martianus in comm.* pituita à frigore craſſeſcit, cum ex *Ariſ.* frigoris ſit denſare, calidi autem rarefacere, ac propr. fluxio redditur inepta, ſicque ſubdit *Mart.* ſe experientia comprobaſſe à caliditaie pituitoſam excitari fluxionem, bilioſam verò à frigore; quod per ſe contingere non deberet, cum

calidi

quod patet, quia *Gal.* narrans illos *lib. de ſperm.* qui in horis, ac tempore bilis naſcuntur hæc habet. *Guttur. & os, & ſputum amare ſemper, & ſicca, genua crura pedes, & oſſa dolent, rheuma ſiccum per totum corpus currit*: quid clarius deſcribi poterat noſtri languentis caſus? dum Gal. ſingula ſic noſtri ægrotantis ſymptomata recenſet; vnde ſic mirandum haud eſt, ſi nec abolitè, nec imminutè coctio fiat, ſed potius deprauatè; non abolitè. cum aliqualis fiat alteratio, neque imminutè, ſed deprauate, cum cibus corrumpatur, & in alienam qualitatem permutetur; indeque eſt *Auic.* dixiſſe corruptionis ciborum quattuor eſſe ſpecies, putrefactionem videl. ructum acidum, nidoroſum, & vſtionem. qua vltima corruptionis ſpecie noſtrum ægrum laborare haud dubitarem aſſerere, vt ſatis ex ſupradictis ſymptomatis innotuit, nam dum ventriculi temperamentum iuſto calidius redditum eſt, nil mirum ſi coctionis loco vrat, vel putrefaciat, corrumpatque alimentum, quod ſiccitas dum ſupra modum augetur nata eſt efficere, licet diſpari efficacia, ſic enim in calidis, ſicciſque ventriculis alimenta æruginem, & vſtionem redolent, vnde amarities emergit, atque ſalſedo, cum amarum, & ſalſum ex *Ariſ. 4. de ſenſu* ſint vnum, & idem: indeq; idem *Ariſ.* dixit ea quæ ſicciora ſunt ſalſedinem quandam participare, vnde 8. *metaphiſ. cap.* 11. amarum dixit eſſe combuſtum terreſtre, hanc tamen noſtri languentis amaritiem ex vlteriori coctione præſtari cum *Gal.* crediderim 3. *de alim. facul.* quinimo 4. *de ſanit. tuen.* bilem dixit ex ſanguine ſupra modum concocto fieri; ideoq; ego bilem vt omnium horum ſymptomatum matrem prædicarem, potiſſimum in ventriculo ſtagnantem, quæ, & ibidem congeritur vt placuit *Gal. p. de alim. facul. & 5. de vſu part.* 4. & à Iecore ob peculiarem conſtructionem in ventriculum regurgitat, vt ibidem *Gal.* aſſeuerabat, quamuis vera metropolis, ac fons ipſius bilis ſit Iecur, vt dixit per hæc verba *Gal. lib. Introd. ſeu Medicus*: *exſuperat autem alius in alio magis loco ſãguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in Iecinore, atra in lyene*: quamobrẽ nil mirum ſi eadem ad ventriculum confluxa, omne ventriculi euerſerit munus, & potiſsimum coctionem qua de cauſſa dicebat idem *Gal. 5 de vſu part.* de bile loquens: *Si plurimus humor iſte ad ventriculum confluxerit, corruperit vtique ac perturbarit propriam ipſius actionem, quandoquidem, ventriculi propria actio eſt concoctio*; qua quidem vitiata omnes vitiati neceſſum eſt vt dicitur 3. *de loc. aff.* vnde *Hip. in epid.* merito dicebat: *ventris torpor omnium confuſio*: ſicque vitiata coctione multos humorum prouentus fieri neceſſum eſt, ac potiſsimum bilioſorum, quamuis aliquis pituitæ affuxus, quinimo, & non exiguus cum ſimus ferè in Septuagenatio, ac in ventriculo caloris primi genij paupertie laborante, quemadmodum, & flatuum quoque *κοινωνία* ſeu conſocialitas concedenda, cum ijdem à diminuto calore proficiſcantur, cæterum hic dubiũ videtur emergere, qui fieri ſcil. poſsit vt ventriculus prauis his humoribus ſcateat, & tamen nullo dolore fatigetur, cibos haud auerſetur, aut prauos concupiat, cui dubio reſpondere viſus eſt *Mercatus* aſſerendo in illis accidentibus quæ dolorem inferunt, ſubſtantiam oris ventriculi diuelli ſuccorum mordicatione, & acrimonia, in nauſea, & vomitu corpus eius, at in debilitate, & cruditate magis corpus intemperari dicit: citra irritamentum potentiæ expellentis, & quia ibidem generantur, non ita lædunt, in ciborum peruerſa appetitione os ventris intemperatur, ſi faſtidium ſequitur, aut leuiter mordetur, aut irritatur more naturali ſi adauctus futurus eſt appetitus; iſta ergo in ventriculo exiſtente cacochymia corpus ægrotare neceſſum eſt, cum dixerit *Gal. 6. epid. Poſt-*

Quam verò multa copia congeſta fuerit totum corpus in morbos præcipitat: præcipueq; caput quod maximam cum ventriculo ſynthimoriam obtinet, *cerebrum enim vt lib. de glaud.* dixerat *Senex tex.8. id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit; trahit quidem cum vniuerſo corporis velut cucurbita medica incumbat, vt in epiſt.* aut quia cauum ſit vt *lib. de morb.* ſuſcipit autem quoniam debile eſt, ac ſupernè ſitum vapores à ventriculo vi eiuſdem, & Iecoris calore extenuatos, qui ad cerebrum commeantes illud in conſimilem dyſcraſiam adegere, cum omnia ab vniuoco progignantur ex *Ariſt. in metaphyſ.* quod ſatis innoteſcit ex narium continua ariditate, in ſiccioribus enim ſecundum naturam temperaturis vt ait *Gal 6. aphoriſ. 2.* nulla omninò ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro: eoque magis id dicendum in morboſa ſiccitate, quæ pariter ſiccitas ex materia ſatis compacta emanante magis illucet, tùm ob bilis admixtionem, tum quia à calore aqueæ reſoluuntur, ac tenuiores partes, vt dixerat *Ariſ.* quamuis eiuſdem ſit ydioſincraſia, ſiccus enim admodum ſua natura videtur, quæ quidem ſiccitas nedum membrorum, ſed viſcerum in dies maior efficitur, quia magis in iiſdem intemperies radicatur, vnde caput & ad recipiendum, attrahendum, vnaque congerendum habile redditur; quamobrem miraadum haud quaquam eſt ſi omnibus partibus congerentibus, multamq; materiam aceruantibus fluxiones fiant, cum eæ ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fiant, ac ſupertumefacta, vt conſtat *ex lib. de loc. in hom.* ex ſupertumefacta ſcil. vt explanat *Mart.* idest ex plenitudine, quæ quidem plenitudo è capite mouetur, vt à termino à quo, (eſt enim cum *Hip.* perpendendum, vnde, quò, & propter quid) vnde à capite diximus, cum læſum ſit in alterando, inque articulos vt terminum ad quem ſuum terminat iter, humor enim vt modicus, & vndequaq; ab omnibus fortioribus depulſus ad articulos refugium facit vt ait *Senex lib. de loc. in hom. tex. 19.* ratioque eſt quia iidem articuli partes extant debiliores, atque articulorum dolor emerſit, vt podagra, chyragra, vnaque gonagra; dolor enim aut propter valdè exſuperans, aut imminutum fit ex eodem *Hip.* quod quidem exſuperans cum calidum ſua natura exiſtat, inde eſt, vt cutis dum fluxio permeat pruritum percipiat; neque eandem aliam ſibi viam vendicare cernimus præter eam quam doctiſſ. *Fenerl.* aſſignauit, ſcil. ſub verticis cute, quo venarum per tempora, & faciem in caput irrepentium extrema deſinunt, atq; eatenus pruritum germinat, vt dixi, quatenus acredinem fluxio participat, vt voluit *Gal.* ſicque ſiccum rheuma huiuſmodi materiam appellare poterimus, quæ ſuopte impetu partes ſibi inferiores, tanquam magis aptas petit, eaſque miſerrimè affligit, indeque dixit *Hip. 6. epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut aliquo alio liberant, aut aliis communiones*; atq; nedum miſerè, verum etiam diutinè affligit, cum heterogenea exiſtat materia quæ infeſtat, bilioſa nempe ac pituitoſa, propt. pituitæ ratione quæ magis viſcida eſt, diuturnitatem affert; nec miror nobiliſſimum languentem huiuſmodi fluxionibus hyeme magis cruciari, cum bilioſæ fluxiones tunc temporis non difficulter moueantur, qua ratione crediderim diuinum *Senem* dixiſſe in epid. & præfrigore bilis fit: nam vt aſſeuerabat *Martianus in comm.* pituita à frigore craſſeſcit, cum ex *Ariſ.* frigoris ſit denſare, calidi autem rarefacere, ac propt. fluxio redditur inepta, ſicque ſubdit *Mart.* ſe experientia comprobaſſe à caliditate pituitoſam excitari fluxionem, bilioſam verò à frigore; quod per ſe contingere non deberet, cum

calidi

quod patet, quia *Gal.* narrans illos *lib. de ſperm.* qui in horis, ac tempore bilis naſcuntur hæc habet. *Guttur. & os, & ſputum amare ſemper, & ſicca, genua crura pedes, & oſſa dolent, rheuma ſiccum per totum corpus currit*: quid clarius deſcribi poterat noſtri languentis caſus? dum Gal. ſingula ſic noſtri ægrotantis ſymptomata recenſet; vnde ſic mirandum haud eſt, ſi nec abolitè, nec imminutè coctio fiat, ſed potius deprauatè; non abolitè. cum aliqualis fiat alteratio, neque imminutè, ſed deprauate, cum cibus corrumpatur, & in alienam qualitatem permutetur; indeque eſt *Auic.* dixiſſe corruptionis ciborum quattuor eſſe ſpecies, putrefactionem videl. ructum acidum, nidoroſum, & vſtionem. qua vltima corruptionis ſpecie noſtrum ægrum laborare haud dubitarem aſſerere, vt ſatis ex ſupradictis ſymptomatis innotuit, nam dum ventriculi temperamentum iuſto calidius redditum eſt, nil mirum ſi coctionis loco vrat, vel putrefaciat, corrumpatque alimentum, quod ſiccitas dum ſupra modum augetur nata eſt efficere, licet diſpari efficacia, ſic enim in calidis, ſiccisque ventriculis alimenta æruginem, & vſtionem redolent, vnde amarities emergit, atque ſalſedo, cum amarum, & ſalſum ex *Ariſ. 4. de ſenſu* ſint vnum, & idem: indeq; idem *Ariſ.* dixit ea quæ ſicciora ſunt ſalſedinem quandam participare, vnde 8. *metaphiſ. cap.* 11. amarum dixit eſſe combuſtum terreſtre, hanc tamen noſtri languentis amaritiem ex vlteriori coctione præſtari cum *Gal.* crediderim 3. *de alim. facul.* quinimo 4. *de ſanit. tuen.* bilem dixit ex ſanguine ſupra modum concocto fieri; ideoq; ego bilem vt omnium horum ſymptomatum matrem prædicarem, potiſſimum in ventriculo ſtagnantem, quæ, & ibidem congeritur vt placuit *Gal. p. de alim. facul. & 5. de vſu part.* 4. & à Iecore ob peculiarem conſtructionem in ventriculum regurgitat, vt ibidem *Gal.* aſſeuerabat, quamuis vera metropolis, ac ſons ipſius bilis ſit Iecur, vt dixit per hæc verba *Gal. lib. Introd. ſeu Medicus*: *exſuperat autem alius in alio magis loco ſãguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in Iecinore, atra in leyne*: quamobrẽ nil mirum ſi eadem ad ventriculum confluxa, omne ventriculi euerſerit munus, & potiſsimum coctionem qua de cauſſa dicebat idem *Gal. 5 de vſu part. de* bile loquens: *Si plurimus humor iſte ad ventriculum confluxerit, corruperit vtique ac perturbarit propriam ipſius actionem, quandoquidem, ventriculi propria actio eſt concoctio*; qua quidem vitiata omnes vitiari neceſſum eſt vt dicitur 3. *de loc. aff.* vnde *Hip. in epid.* merito dicebat: *ventris torpor omnium confuſio*: ſicque vitiata coctione multos humorum prouentus fieri neceſſum eſt, ac potiſsimum bilioſorum, quamuis aliquis pituitæ affuxus, quinimo, & non exiguus cum ſimus ferè in Septuagenario, ac in ventriculo caloris primi genij pauperie laborante, quemadmodum, & flatuum quoque *κοινωνία* ſeu conſocialitas concedenda, cum ijdem à diminuto calore proficiſcantur, cæterum hic dubiũ videtur emergere, qui fieri ſcil. poſsit vt ventriculus prauis his humoribus ſcateat, & tamen nullo dolore fatigetur, cibos haud auerſetur, aut prauos concupiat, cui dubio reſpondere viſus eſt *Mercatus* aſſerendo in illis accidentibus quæ dolorem inferunt, ſubſtantiam oris ventriculi diuelli ſuccorum mordicatione, & acrimonia, in nauſea, & vomitu corpus eius, at in debilitate, & cruditate magis corpus intemperari dicit citrà irritamentum potentiæ expellentis, & quia ibidem generantur, non ita lædunt, in ciborum peruerſa appetitione os ventris intemperatur, ſi ſaſtidium ſequitur, aut leuiter mordetur, aut irritatur more naturali ſi adauctus futurus eſt appetitus; iſta ergo in ventriculo exiſtente cacochymia corpus agrotare neceſſum eſt, cum dixerit *Gal. 6. epid. Poſt-*

quam,

quam verò multa copia congeſta fuerit totum corpus in morbos præcipitat: præcipueq; caput quod maximam cum ventriculo ſynthimoriam obtinet, *cerebrum enim vt lib. de glaud.* dixerat *Senex tex.8. id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit; trahit quidem cum vniuerſo corporis velut cucurbita medica incumbat, vt in epiſt.* aut quia cauum ſit vt *lib. de morb.* ſuſcipit autem quoniam debile eſt, ac ſupernè ſitum vapores à ventriculo vi eiuſdem, & Iecoris calore extenuatos, qui ad cerebrum commeantes illud in conſimilem dyſcraſiam adegere, cum omnia ab vniuoco progignantur ex *Ariſt. in metaphyſ.* quod ſatis innoteſcit ex narium continua ariditate, in ſiccioribus enim ſecundum naturam temperaturis vt ait *Gal 6. aphoriſ.* 2. nulla omninò ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro: eoque magis id dicendum in morboſa ſiccitate, quæ pariter ſiccitas ex materia ſatis compacta emanante magis illucet, tùm ob bilis admixtionem, tum quia à calore aqueæ reſoluuntur, ac tenuiores partes, vt dixerat *Ariſ.* quamuis eiuſdem ſit ydioſincraſia, ſiccus enim admodum ſua natura videtur, quæ quidem ſiccitas nedum membrorum, ſed viſcerum in dies maior efficitur, quia magis in iiſdem intemperies radicatur, vnde caput & ad recipiendum, attrahendum, vnaque congerendum habile redditur; quamobrem miraadum haud quaquam eſt ſi omnibus partibus congerentibus, multamq; materiam aceruantibus fluxiones fiant, cum eæ ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fiant, ac ſupertumefacta, vt conſtat *ex lib. de loc. in hom.* ex ſupertumefacta ſcil. vt explanat *Mart.* id eſt ex plenitudine, quæ quidem plenitudo è capite mouetur, vt à termino à quo, (eſt enim cum *Hip.* perpendendum, vnde, quò, & propter quid) vnde à capite diximus, cum læſum ſit in alterando, inque articulos vt terminum ad quem ſuum terminat iter, humor enim vt modicus, & vndequaq ab omnibus fortioribus depulſus ad articulos refugium facit vt ait *Senex lib. de loc. in hom. tex.* 19. ratioque eſt quia iidem articuli partes extant debiliores, atque articulorum dolor emerſit, vt podagra, chyragra, vnaque gonagra; dolor enim aut propter valdè exſuperans, aut imminutum fit ex eodem *Hip.* quod quidem exſuperans cum calidum ſua natura exiſtat, inde eſt, vt cutis dum fluxio permeat pruritum percipiat; neque eandem aliam ſibi viam vendicare cernimus præter eam quam doctiſſ. *Fenerl.* aſſignauit, ſcil. ſub verticis cute, quo venarum per tempora, & faciem in caput irrepentium extrema deſinunt, atq; eatenus pruritum germinat, vt dixi, quatenus acredinem fluxio participat, vt voluit *Gal.* ſicque ſiccum rheuma huiuſmodi materiam appellare poterimus, quæ ſuopte impetu partes ſibi inferiores, tanquam magis aptas petit, eaſque miſerrimè affligit, indeque dixit *Hip. 6. epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut aliquo alio liberant, aut aliis communiones*, atq; nedum miſerè, verum etiam diutinè affligit, cum heterogenea exiſtat materia quæ infeſtat, billoſa nempe ac pituitoſa, propt. pituitæ ratione quæ magis viſcida eſt, diuturnitatem affert; nec miror nobiliſſimum languentem huiuſmodi fluxionibus hyeme magis cruciari, cum biliofæ fluxiones tunc temporis non difficulter moueantur, qua ratione credideri m diuinum *Senem* dixiſſe in epid. & præfrigore bilis fit: nam vt aſſeuerabat *Martianus in comm.* pituita à frigore craſſeſcit, cum ex *Ariſ.* frigoris ſit denſare, calidi autem rarefacere, ac propt. fluxio redditur inepta, ſicque ſubdit *Mart.* ſe experientia comprobaſſe à caliditate pituitoſam excitari fluxionem, bilioſam verò à frigore; quod per ſe contingere non deberet, cum

calidi

rico, vnà q; ſpeciebus hyeræ ſimpl. Gal. nec ignoro ſimplicem vnam euacuationem non ſat eſſe, ſed pro eadem materia eneruanda requiri iteratam, & per epycraſim, ideò aliquo adhibito interuallo ad pillulas deuenirem, & lucis, vt benè *Claudinus* eaſdem commendat, & de agarico, de mane per tres horas antè lucem aſſumptas ne de ſero coctionem vt *Septallius*, *Cardanus*, & *Senner.* adnotauere impediāt, vomitus quoq; maximi vſus exhiberet, ſed quia non eſt habilis, ideò omittendus, ſic errhina, apophlegmatiſmata commendanda. Sicqueq; chynæ radix cum ligno de viſco quercino, & ſaxafras in iure ebullita maximi vſus eſſe poterit. De ſanguinis miſſione hic non eſt prorſus loquendũ, ſumus enim in ſene octuagenario, in viribus effœtis & languidis, in maximis cruditatibus, & tandem in flatulento ſpiritu, quæ omnia phlebotomiam vt non innocuam explodunt; intereà non inutile erit pro reuellenda flatulenta materia cucurbitulas adhibere, frictiones, ligaturas, ſicut & inuſtionem in crure non improbarẽ; quinimò & eadem in ſyncipite præſtita maximi vſus eſſe poſſet ad reſoluendos, & euacuandos vapores ad caput aſcendentes, proindèque *Zacutus in ſua praxi med. mirab. obſer. 38. lib. p.* quendam refert vertigine tenebricoſa laborantem, cumque is plurima expertus eſſet auxilia, & de futura apoplexia timor eſſet, nullo alio præſidio prætèr euacuationes vniuerſales, quam cauterio bregmati impoſito potuit perſanari: ſic pro iiſdem diſcutiendis vaporibus vnaque reſoluendis mitridathum, theriaca, conſ. florum anthos, ſaluiæ, beton. & ſimilia poterunt iniungi, quæ nedum habent vim flatus diſſipandi, ſed & ventriculum, & caput roborandi, indèque dyſcraſias corrigendi: ſic quoque pro nimia ventriculi imbecillitate compeſcenda ceratum ex rachmacha nō inutile fore ſperarim; hæc habui quæ currenti calamo ſcriberem, tuæ ſunt partes vir doctiſſime victus rationem inſtituendi, dum interim Deum obſecro vt omnia ſecunda ſuccedant.

PRO PERILL. DOM. IOSEPHO DE PEREA NOBILI HISPANO Et Contrabandorum Commiſſario generali, vertigine, ſiti continua, oris amaritie, anorexia, atque podagris laborante.

CONSVLTATIO VI.

NOn abſque maxima præmeditatione ſummus Medicinæ Archetypus, ac naturæ genius *Hip. 5. aphoriſ. 22.* primigenio calori morbos debellare dedit, & omnia ad ſalutem pertinentia, ac vitam affectæ partis ſubminiſtrare, quemadmodum aduentitio calori morbos inferre dedit, vt 4. *aph. 39.* & 40. nam is cum ex diametro innato ſe ſe præbeat hoſtem, eò quià à putredine oriundus, deuaſtat, deſtruit, corrumpit omnia quæ à natiuo calore aſtabrè fiunt; indè mirandum haudeſt ſi nobiliſſ. noſter languens multis ab hinc annis deperdita viſcerum craſi, ac deturbata vniuerſi corporis compage, nūc vertigine langueat, nunc aurium ſibilo fatigetur, nunc articularibus doloribus infeſtetur, ac denique continua ſiti, oriſque amaritie prematur; ſiquidē cum langueat innatus calor ac potiſſimum iecoris, inque prœternaturam abire fuerit neceſſum, omnia hæc potuit ſibi ſymptomata conſectaria habere: à partium enim temperie omnes actiones emergunt ex 2. *de natural. facult.* euaneſcunt autèm ob earundem ametriam, & dyſcraſiam vt ab Auenrhoe cōclama-

clamatum eſt:indeque Iecur. dum ſuo nimio calore vintriculi regionem ſua præſentia contegit,exiguam ventriculi flammulam ad ſe ſe allicit, atque prolectat, vt Gal. aſſeruit lib. de reſpir. vndè mirandum haudquaquam eſt ſi inde depauperatus ſit ventriculus ſuo calore,is enim iuxtà *Auenrhois* dogma à calore ſibi non repugnante roboratur, ab extraneo verò diminuitur, atque bebeſcit, ſicque eodem calore ventriculi diminuto coctio defraudatur, inſurgunt cruditates, & apeſiæ proſiliunt ab Ariſt.coinquinationes vocitatæ; coctio namque non à nimio calore pronaſcitur, & præter naturam, ſed ab innato.vt dixerat *Ariſt.4.metheor.*neque ob id calore præternaturali viduatus exiſtit ventriculus, quinimo eodem ſatis exuberans, quem ab hepate ferui: dioti per venas ſibi vendicauit,atque per continui pariter atterationem continuam ſitim,oris amaritiem,atq;deprauatam coctionem pandit;hincque facile innoteſcit,cur etiam ad iram propenſus cernatur,cur gracilis, cur carne frigidus,atque venenoſus:cum dixerit *Senex in epid. Ventriculo calidi, frigidi carne, & gracilos, iſti venoſi, & iracundiores*, ideoque *Gal in comm.* ſic fatur. *Ventriculo calidos ipſum dicere putandum eſt non quemadmodum pueros, & athletas,inſito abundare calido teſtatus eſt,neque vt hyeme ventres calore naturali maxime calere dixit,ſed vt mordacem improbum. quę calorem haud exiguum in immoderato ventriculo poſſidentes, quamuis ira ob bilis præſentiam fiat*, vt aiebat *Ariſt. 4. ethic. cap.* 12. atque hic ventriculi calor excedens non aliundè acceſsit,quam ab hepate;hepar enim cum nimio feruore exuberet, vt in noſtro languente retorrida excrementa teſtantur ex *Gal.* ventriculo quoque eundem feruorem impartit,idoque eodem ſic communicato, nil miror ſi coctio deprauetur,ſi ſitis aſſurgat,ſi palati ſiccitas prodeat.dicebat namq; *Gal.2. de loc.aff.Nam & linguæ,& vniuerſi corporis color alterantur, vbi hepar vitiatum eſt*,ſicque oris emergit amarities quippe vt aſſerebat *Gal.4.de ſimplic.medic.cap.9.*amarities à caloris exceſſu efficitur,quemadmodum, & ab humoris biliosi præſentia ex *Gal.4.aph.*17.quamobrem, & ratione humoris, & ratione caloris tum hepatis,tum ventriculi amaritiem illam adeſſe putandum, ſicut, & ſitis quoque acceſſus in eandem cauſſam referenda eſt,nam vt aiebat *Gal. p.de ſympt.cauſſ.* immoderata potio appetitur, quando contenti in ventriculi tunicis vitioſi humores,aut ſalſi ſunt,aut bilioſi,interdum etiam cum in eo veluti feruet natiua humiditas; vt in noſtro accidit caſu, à nimio enim calore omnis pæne humiditas aboletur,idcircoque *Gal.comm.de nat.hum.* ſitim fieri dixit nobis ſicceſcentibus. ſic *p.ſimplic. cap.* 30. eandem dixit aut à calido ſuperante fieri,aut ab humido deficiente; quamobrem cum ventriculus calore exeſtuet, nil mirandum ſi ſiti continua lancinetur, atque hoc ſibi voluit *Gal.* cum dixit *6.de loc.aff.cap.3. Ingenitis ſitis quæ citra Diabetem accidit cauſam eſſe ventriculum aut calida aut ſicca,aut vtraque intemperie laboranti maximè verò os ipſius*:indeque *Aetius* dixit *lib.5. cap.* 118. ſitim ex totius corporis, & præſertim ventriculi, ac faucium immenſa caliditate, atque humoris bilioſi, & amari præſentia pronaſci,quæ ſanè ſitis eatenus poſt ingeſta cibaria intenditur,quatenus ſcil. ventriculus laborat in concoquendo, calor enim natiuus turbatur,&à ſua decedit temperie, vnde augetur, & auctus in os ventriculi vapores mittit,qui humidum alimentale exſugendo in eius ſpacioſitatem ſitum inducunt;quinimò nedum propter vapores huiuſmodi calor ſitim inuehit, verum etiam,& ob feruorem, merito cuius caliditas ori ventriculi coniuncta ſitim parit; è quapariter cauſſa illa faucium ſiccitas pariter poteſt prodire,

quam verò multa copia congeſta fuerit totum corpus in morbos præcipitat : præcipueq; caput quod maximam cum ventriculo ſynthimoriam obtinet, *cerebrum enim vt lib. de gland.* dixerat *Senex tex. 8. id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit; trahit quidem cum vniuerſo corporis velut cucurbita medica incumbat, vt in epiſt.* aut quia cauum ſit vt *lib. de morb.* ſuſcipit autem quoniam debile eſt, ac ſupernè ſitum vapores à ventriculo vi eiuſdem, & Iecoris calore extenuatos, qui ad cerebrum commeantes illud in conſimilem dyſcraſiam adegere, cum omnia ab vniuoco progignantur ex *Ariſt. in metaphyſ.* quod ſatis innoteſcit ex narium continua ariditate, in ſiccioribus enim ſecundum naturam temperaturis vt ait *Gal 6. aphoriſ.* 2. nulla omninò ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro: eoque magis id dicendum in morboſa ſiccitate, quæ pariter ſiccitas ex materia ſatis compacta emanante magis illucet, tùm ob bilis admixtionem, tum quia à calore aqueæ reſoluuntur, ac tenuiores partes, vt dixerat *Ariſ.* quamuis eiuſdem ſit ydioſincraſia, ſiccus enim admodum ſua natura videtur, quæ quidem ſiccitas nedum membrorum, ſed viſcerum in dies maior efficitur, quia magis in iiſdem intemperies radicatur, vnde caput & ad recipiendum, attrahendum, vnaque congerendum habile redditur; quamobrem miraadum haud quaquam eſt ſi omnibus partibus congerentibus, multamq; materiam aceruantibus fluxiones fiant, cum eæ ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fiant, ac ſupertumefacta, vt conſtat *ex lib. de loc. in hom.* ex ſupertumefacta ſcil. vt explanat *Mart.* id eſt ex plenitudine, quæ quidem plenitudo è capite mouetur, vt à termino à quo, (eſt enim cum *Hip.* perpendendum, vnde, quò, & propter quid) vnde à capite diximus, cum læſum ſit in alterando, inque articulos vt terminum ad quem ſuum terminat iter, humor enim vt modicus, & vndequaq; ab omnibus fortioribus depulſus ad articulos refugium facit vt ait *Senex lib. de loc. in hom. tex.* 19. ratioque eſt quia ijdem articuli partes extant debiliores, atque articulorum dolor emerſit, vt podagra, chyragra, vnaque gonagra; dolor enim aut propter valdè exſuperans, aut imminutum fit ex eodem *Hip.* quod quidem exſuperans cum calidum ſua natura exiſtat, inde eſt, vt cutis dum fluxio permeat pruritum percipiat; neque eandem aliam ſibi viam vendicare cernimus præter eam, quam doctiſſ. *Fenerl.* aſſignauit, ſcil. ſub verticis cute, quo venarum per tempora, & faciem in caput irrepentium extrema deſinunt, atq; eatenus pruritum germinat, vt dixi, quatenus acredinem fluxio participat, vt voluit *Gal.* ſicque ſiccum rheuma huiuſmodi materiam appellare poterimus, quæ ſuopte impetu partes ſibi inferiores, tanquam magis aptas petit, eaſque miſerrimè affligit, indeque dixit *Hip. 6. epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut aliquo alio liberant, aut alijs communiones*; atq; nedum miſerè, verum etiam diutinè affligit, cum heterogenea exiſtat materia quæ infeſtat, bilioſa nempe ac pituitoſa, propt. pituitæ ratione quæ magis viſcida eſt, diuturnitatem affert; nec miror nobiliſſimum languentem huiuſmodi fluxionibus hyeme magis cruciari, cum bilioſæ fluxiones tunc temporis non difficulter moueantur, qua ratione crediderim diuinum *Senem* dixiſſe in epid. & præ frigore bilis fit: nam vt aſſeuerabat *Martianus in comm.* pituita à frigore craſſeſcit, cum ex *Ariſ.* frigoris ſit denſare, calidi autem rarefacere, ac propt. fluxio redditur inepta, ſicque ſubdit *Mart.* ſe experientia comprobaſſe à caliditate pituitoſam exciari fluxionem, bilioſam verò à frigore; quod per ſe contingere non deberet, cum calidi

diximus repurgare, vel pillulis de tribus cum rhab. & de agar. vt vulgo feitur, vel apophlegmatis, & errhinis; quæ quamuis videntur ſuſpecta quia ad oculos trahunt, tamen cum vertigo non ſit continua, non ſunt mala, & leuia potiſſimum, quæ non nimis turbent, ideoque cum alias bene ſe habuerit cum aqua mulſa naribus attracta, ab illa non recederem, nam vt volebat Senex *lib. de loc. in hom. modus qui ſanitatem facit ſeruandus, nec quicquam addendum, aut minuendum*; non enim denego pillulas caput poſſe repurgare, verum non immediatè, ſed mediatè nimirum dempta vniuerſali materia per partem poſt partem poſſunt quoque a capite ducere; ſicut contingere ait *Gal.* in clyſteribus, quos à capite ducere ratus fuit, & tamen vis clyſteris non peruenit ad caput, ſed facta per partem poſt partem attractione poſſunt clyſteres vocitari attrahentes à capite: atque hoc fortè voluit *Senex cum lib. de loc. in hom.* dixit *quum euacuata eſt aluus, ex reliquo corpore, & capite humiditatem in ſeipſum trahit, nimirum calida exiſtens, capite autem euacuato auditus, & viſus depurgantur, & homines agiles fiunt*; neque enim ab re erit interim perpendere, an præter has euacuationes aliqua venæ ſectio in vſum venire valeat, cum eadem pro Iecore refrigerando apprimè vtilis illuceat, neque me exterret ſenectus, cum *Gal.* ſeptuagenarijs etiam venam ſecet dummodo vires adſint, ſic *Celſus* firmo puero, grauidæ mulieri valenti, ac robuſto ſeni ſanguinem detrahit: cęterum quoniam ſenem habemus non validum, bilis præſentiam in ventriculo vt ex amaritie conſtat, proinde exploſa venæ ſectione ad hyrudines venis ſedis affigiendas deuenirem, quibus & Iecoris incendium fiænaretur, & vniuerſum corpus exæſtuante calore refrigeſceret; Interea fluxioni non eſt ſilentium imponendum cum illa præ reliquis videatur negotium faceſſere, ideoque pro eadem intercipienda non alienum erit ceratum capiti affigere non illud Montagnanæ quod nimio calore præpollet, ſed eo quod ego ſoleo parare cum maſtic. corall. rub, & trochis, de Karabe; ſic quoque pro eadem auertenda, inuſtionem ſiniſtro brachio non improbarem, quemadmodum alteram in ſiniſtro crure non alienum putarim ventriculi rationem ad caput multam materiam ſuppeditantis; ſic enim corpus nimijs quibus in dies humoribus ſcatet repurgaretur, vnaque exſiccaretur; ſcio à multis pro capitis exſiccatione chinæ radicem comprobari, quæ tamen cum, & aliquo caloris gradu inſigniatur quamuis exiguo, & ſatis repreſſo, & multa bilis copia exundet Iecoris nimium incendium atteſtante, potiùs ab illa abſtinerem quàm aliter, ac illius loco ſandalorū decoctum cum portione ligni viſci quercini poſſet iniungi, à *Petro Salio in comm. de morb.* tantoperè comprobatum; quemadmodum præ reliquis duo probarem ad eneruandam calidam anuum intemperiem, lac ſcil. vel ſerum, & aquæ dulcis balneum: lac tamen ſerumq; caſtigatum porrigerem, ſicque de ventriculi imbecillitate non admodum timerem, *Lac* enim vt dixit *Aretæus ſumptu ſuaue, potu facillimum, nutritu ſolidum, & qualibet eſca a pueritia familiarius eſt, præt. viſui colore delectabile, medicamentum arteriam non aſperans, guttur lauigans ad pituitam ęyciendam facilem ſpiritum reddens inferiorem exitum lubricum efficiens, vlceribus dulce ſubſidium, & qualibet alio benignius*: ſic quoq; de lactis ſero hæc promulgauit *Aetius pr. Tetrabib. ſerm. 2. Maximè omnium ſero vti oportet in his qui imbecillum ſtomachum habent, & tamen purgatione indigent, his enim omnibus, exhibendum eſt ſerum ſubdit, atque melle neque ſale condientes, ſed & puero, & mulieri, & ſeni intrepidè, & in canicolę æſtibus datur, quamuis tunc temporis alia medicamenta ſuſpecta ſint*:

cæterum

ſanè donentur ſi eidem ſomnus contubernalis exiſtit ſicut dixit *Orpheus*, vt meritò à doctiſſimo *Iacotio* lethargica explanata quidditate dictũ fuerit eandẽ conſiſtere in ſopore præternaturali, continuo cum febre lenta, & obliuione à pituita putreſcente, quæ locum in quo princeps animæ pars reſidet, humectat, ac diluit: ſicque *Gal. p. prorhet. p.* dixerat phrenitidem fieri exquiſitam cum bilis flaua locũ in quo princeps animæ pars reſidet, præhenderit, lethargum verò cum eundem locum humectarit, atque diluerit pituita: vnde ex his verbis videtur aliorum opinatum reſpuere, in lethargo aientium adeſſe inflãmationem; quamobrem nil mirum ſi *Paulus*, *Aetius*, *Alex.* & alij, lethargi cauſſam dixere eſſe intemperiem frigidam, & humidam cum materia pituitoſa, ſed putreſcente; quinimò ex *Gal. 3. aphoriſ.* 30. 4. *de cauſſ. pulſ.* 13. 4 *de præſag. expulſ.* 8. colligunt lethargum ſine tumore, & inflammatione conſiſtere & ex intemperie cum materia proficiſci; ſicque etiam non τεκμήριον ſed ἐπιφαινόμενον ſignum illucet delirium; quod etiam *Maſſaria* explodit, eò quia illud ſit actio deprauata, à qua arcetur lethargus, cum dicat *Gal.* Imaginationem aboleri in caro, & catalepſi, deprauari in delirio, diminui in comate, & lethargo; *Duretus in Coac.* viſus eſt illud nedum admittere, ſed etiam intermiſſionis expers, cum febre, ſopore, & obliuione coniunctum *delirium enim* ſubdit *cernitur in diſſimilitudine morum, indecora corporis compoſitione, & ἀναισθησίᾳ laborum*, quod continuum eſt, quia cerebrũ læſum eſt per ydiopatiam, ſopor videtur in veterno, & exolutione febris in calore, vrinis, & pulſu, circa oblinio in neceſſarijs rebus vt oſcitatione, reſpiratione, deiectionibus, & vrinis: quod tamen ego non admiſerim, delirium namque iſtud continuum febri conſociale potius videtur æmulari phreniticum, quam lethargicum pathema, vnde *Gal.* 13. *meth. cap.* 21. lethargum phrenitidi contrarium appellauit, non enim pituita, quamuis putreſcens delirium iſtud concitare iam quibit, cum ea non ſit actiuitate donata, vt frigida exiſtens continuum poſſit concelebrare delirium, quod doctiſſimus *Martianus* in putreſcentem ſuccum alicuius caloris participem redegit, cui leuis quædam deſipentia innectitur, quam hac voce φρενῶν ſignificauit, ſicque *Gal.* 4. *de præſag. expulſ.* 8. Intemperiem frigidam, & humidam comatoſum affectum conſtruere dixit; cui ſi putredo acceſſerit lethargus fit; cæterum quænam tanta putredo eſſe poterit, vt delirium excitet continuum? ſi namque nimirum calorem excitet, non febrem lentam, ſed magnam progignet, ſecundò non ſoporem inueher, ſed vigilias, quod fortè contemplantes doctiſſimi *Saxonia & Capiuacc.* dixere huiuſmodi inflammationem fundari in ſanguine craſſo & pituiteo, qui ex *Hip.* leue delirium configurat, qui enim à pituita inſaniunt quieti ſunt, & non vociferatores, proindeque quamuis calor ille inſurgat, modicus quidem exiſtens non valida deliria progerminat, non febres validas generat, ſed lentas, vnà cum lenia quidem deſipientia; hanc difficultatem à longè intuens *Senner.* dixit humorem lethargum facientem non per ſe ità ad putredinem præcipuè in capite concipiendam idoneum exiſtere, eandem nec tantam eſſe iam poſſe, vt in totum corpus calorem diffundat, & cor ita labefactare poſſit, vt indè febris continua excitetur; illud tamen magis conſentaneum credit *Senner* ſoporem illum grauem non eſſe primarium, ſeu protopathicum affectum, ſed à vapore narcòtico fieri, & eſſe ſymptoma febris talis, quales *Platerus* comitatas appellat, velut ſunt continuæ, lentæ vt eſt quotidiana continua, Tertiana notha, & ſemitertiana; indeque putatura non rarò lethargum ſic per ſympathiam progenitum, delirium non habere.

conſenſum à ſepto tranſuerſo, vel ab alijs viſceribus; proptereàque ſicut conſtruit *Gal. 2. de ſympt. cauſ. 7.* deliria ex intemperie calida cum materia calida cerebrum replente abſque inflammatione, ità licet lethargum ſpurium conſtituere ex intemperie cum materia abſque inflammatione, ſicut in noſtro caſu contingit, materiam enim ſurſum à partibus infernis in cerebrum latam lethargum configurare poſſe non dubitarem, & potiſſimum cum lethargus in noſtro languente ſymptoma febris non autem morbus exiſtat, indèque ſpurius indigitandus lethargus à prodeuntibus vaporibus in febre pituitoſa primaria, qui materiæ copiam in cerebro reperientes, caloreque eandem fundentes lethargum conuocarunt ſed ſpurium; indèque nil miror nullum adeſſe delirium, non erat ſiquidem materia putreſcens cum inflammatione, ſed abſque eadem conſiſtens; hocque benè doctiſs. *Senner.* propalauit aiens: *Ideoque etſi vapori narcotico in excitando lethargo primas partes tribuimus, & à pituita in capite putreſcente febrem non deducimus, ſed febrem primarium affectum eſſe ſtatuimus, quem lethargus comitatur, pituitam tamèn non planè excludimus, eamque ſiue in toto, ſiue in capite collecta ſit ad malum hoc etiam facere concedimus, copia enim pituita in capite collecta, caloreque febrili liquata cerebrum irrigat, ſic in venis eadem pituita vi caloris per febrem fuſa, & in caput ab eadem translata vnà cum vapore narcotico ſomnum facit;* qui ſanè antequam ſe ſe vlterius inſinuet, inhibendus, & potiſſimum iſte qui lethargicus collucet; is enim aiente *Celſo* cum acutus exiſtat, niſi ſtatim ſuccurratur, protinùs iugulat: quinimò *Gal. 4. de cauſ. pulſ.* eundem facilius peripneumonia perimere dixerat, & *Celius Aurelianus 2. tard. paſſ. cap. 1.* lethargum ait eſſe comparatione grauiorem phrænitide; occupat enim (vt ait *Senner.*) partem præſtantiſſimam, & grauiſſima habet ſymptomata; ſicut in noſtro caſu contingit, habet enim nobiliſſimus languens animalem facultatem infirmam, vitalem imbecillimam, & naturalem maximè oblæſam, vt videre eſt ex Dyarrhæa quæ non ex facultatis expultricis robore pendet, ſed ex contentricis imbecillitate, vt benè *Salius* explanat *3. comm. de morb. tex. 5.* ibi enim ait: *& quum moriturus eſt, multum atque id liquidum infrà egerit, liquidum quidem (vt idem ait) quia crudum ibi habet præt.* motus conuulſiuos, nil penitùs appetit, ſenſumque pœnè abolitum obtinet, ideòque potiùs deſperanda eſt ſalus, quam ſpei committenda; cæterum quoniam vt aiebat *Auenr.* ſicut fiunt monſtra in natura, ità & in arte, ac vt aiebat *Celſus* morbus, qui ſalutem deſperat, non ratò propitius inſpectatur, propterea à curatione haudquaquam deſiſtendum, quamuis multa videam præſtita, eademque ex arte remedia, & potiſſimum venæ ſectio; quæ non inhibenda erat eò quia frigidi exuberabant humores, ſiquidem quum febris eſt conſocialis, aut pendent ex infernarum partium phlogoſi ſemper admittenda; humor enim vitioſus per venas diffuſus ad caput affluit, & nedum a capite reuellitur phlebotomia ſanguis, ſed & natura oneris parte leuata reliquum facilius concoquet; doctiſs. tamen *Sepsallius lib. 6. ſuarum animaduerſ. 30.* monet vt nunquam ſanguinem mittamus, ſi ad continuam febrem, vel phrænitidem malè curatam lethargus ſubſequatur, nedum delectatum vitium ratione, ſed ob materiam potiſſimum a ſanguine ſeiunctam: quicquid tamen ſit, cum iam inueniatur ſanguis miſtus venas potius ſedis aperirem, nulla Dyarrhæa nos impediret, proindèque ſatius erit cum eodem *Septallio* cucurbitulas affigere, non vt Mauritanis viſum eſt, ſed colli lateribus potiùs pone aures propè venas, illæ enim ſubtilem, magiſque fluxilem ſanguinem trahentes, rebellem magis & frigidam difficiliuſque diſſolubilem redderent in cerebro contentam materiam. Neque interim ad

E pur-

tex. 5. à vino abſtinendum præcipit, & 2. *de morb.* illud admiſit, quod tamen in declinatione adhibitum malum non eſſe concredidit *Mercurialis Martianus* poſt ſorbitionem ait poſſe illud adhiberi non potus ratione. ſed medicamenti gratia, & quamuis 3. *de morbis* illud negauerit id peregit timens delirium, quod in noſtro caſu quamuis non exiſtat ad maiorem tamen cautelam illud denegandum ne maior portio materię in caput efferatur. hęcque ſat eſſe decreui pro curando (ſi tamen fieri valeat) lethargicò pathemate. Datę Aquilę hac die 12. Aprilis anno 1657.

PRO HIERONYMA AMBASTARIA Apoplexia laborante.

CONSVLTATIO VIII.

VErtiginoſum pathema non rarò apoplecticam paſſionem portendere explanarunt *Auic.* & *Cælius Aurel.* vnde *Gal.* 3. *aphor.* 17 dixerat vertiginem plerumque apoplexiam anteire; vt non ſit mirandum ſi octuogenaria noſtra languens multo temporis interſtitio vertiginibus preſſa, tandem in apoplecticum pathema miſerrimè impegerit. quod manifeſtè patet eo quia ſit motu vnàque ſenſu viduata, quod erat proprium apoplexiæ vt colligitur ex *Gal.* 2. *aphor.* 42. vbi hæc habet: *In apoplexijs totum corpus repentè ſenſu priuatur, ac motu, ſolus reſtat anhelitus qui ſi & ipſe prohibeatur, magna eſt, & acutiſſ. hac apoplexia, quicunque verò reſpirant quidem ſed magna cum vi fortis adeſt iſtis apoplexia*: quam *Hip.* nunc nominauit morbum attonitum & nunc vt legitur *lib de gland. tex.* 9. ſyderationem; hancque pariter vt vult *Marinellus Hip.* ſpecificauit ſenſus, & motus priuatione, dum 2. *de morb. tex.* 21. hoc pacto apoplexiam deſcripſit; *Sanum derepentè inuadit dolor circà caput, & ſtatim vox intercipitur, & ſtertit, & os hiat, & ſi quis ipſum vocet, & moueat, ſolum ſuſpirat, nihil autèm intelligit, & multũ mingit, & mingere ſe non ſentit*: ſic 6. *aphor.* 51. ſcribitur: *quicumque ſani dolore capitis repentè capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt,* vbi *Gal.* ſic ſubdit *Mutos ſolet Hip. nominare non eos tantum quibus læditur vox verũ ſecundum exuberantiam quandam vna cum vitus læſione dat nobis intelligendas omnes, quæ ſunt ſecundum electionem operationes his oblæſis non ſemper interit ſenſus, ſed ſi vtrũque patiuntur, talem affectum vocant apoplexiam*: quod clarius patet ex eodem *Hip. lib. de gland. tex.* 9. dum ait: *Cerebrum cladem perfert, ipſum etiam ſanum non exiſtens, ſed ſiquidem erodatur, turbationem multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrum conuellit. ac diſtrahit totum hominem, qui in ſe ipſo vocem non edit, ac ſuffocatur, & hęc affectio ſyderatio, ut græce apoplexia nominatur*; ſic *Aretæus lib.* 1. *tard. paſſ. cap.* 4. dixit *Apoplexia validus planè morbus eſt, nam in omnibus exanimes ſunt, quorum & corpus, & mens ſtupet*: nulli ergò dubium eſt apoplexiam ſignificari per abolitionem ſenſus, & motus vt in noſtro accidit caſu, nam vel contacta, vel alio modo impulſa languens nec dolet, nec ſentit, nec vllo pacto mouetur; affectus ſanè non aliter præſtitus vel vt vult *Auic. p.* 3. *tract.* 5. *cap.* 12. quam ex obſtructione in ventriculis cerebri, & curſibus ſpiritus animalis, & ſenſibilis; *Gal.* 3. *de loc. aff. cap.* 7. dixit apoplexias fieri dum frigidus humor, aut craſſus, & viſcidus principaliores cerebri ventriculos implet; Alij dixere obſtructionem aliquam fieri, qua animalis facultas ad partes extimas peruenire

prohibeatur; prohiberi autem aiunt obturatione viarum, & obumbratione. *Quercetanus* dixit in Tetrade apoplexiã fieri ob vaporem quendam narcoticũ. quid autem intelligat iſtius vaporis nomine explanat doctiſſ. *Sennert. in cap. de apoplex. quæſt.* 3. quinimò ipſemet *Sennert* eodem loco *quæſt.* 2. ait immediatam apoplexię cauſſam eſſe talem viarum per quas ſpiritus animales influunt anguſtiam, vt ſpiritibus animalibus via omnis intercludatur: neque opus eſſe retur, vt tota cerebri medulla obſtruatur, vel comprimatur, ſed ad apoplexiam excitandam ſufficere medullæ cerebri oblongatę, ſeu principij neruorum in baſi cerebri poſteriora verſus talem anguſtiam, ob quam in omnia ſenſus, & motus organa in toto corpore ſpiritum animalium influxus prohibetur: *Nicolaus Piſo lib.* p. *cap. de apoplexia* multas annumerat cauſſas, fit enim, ait, vel quia ſpiritus animalis qui per neruos deſcendit, non conficitur à cerebro, ob intemperiem totius ſubſtantiæ ipſius, & ea non niſi longa temporis progreſſione produci poteſt; vel quià idem ſpiritus intercipitur ab humore craſſo & pituitoſo, viſcido, confeſtim cerebrum irrigante, aut ventriculos, vel arterias, plexum retiformem afficiente, obſtruente citrà putredinem tamẽ ac febrem; Pręt. dicit apoplexiam poſſe emergere vel ab humore melancholico, vel à ſanguinis eruptione, & eiuſdem plenitudine, vel à craſſis vaporibus cum humoribus vias ſpirituum intercludentibus vt in ebrijs, vel ex phlegmonoſo affectu in cerebro non obſtruente ventriculos, ſed conſtipante, vel ex obſtructione in carotidibus arterijs, & aliis quæ apud eundem videantur. Doctiſſ. *Duretus* duplicem ſancit apoplexiæ ſortem, atque ea quæ intrà ſunt, & intùs lædunt apoplexiam parere, dum corruit animalitas ipſis cum amiſſione ſenſus, & motus, aut quia ſpiritus animalis exitu, aut vitalis aditu ad cerebrum prohibetur. *Spiritus* (ſubdit) *animalis exitu prohibetur cum cerebri ſinus repleti ſunt nimia abundantia pituitæ, nigri humoris, aut ſanguinis, ac dum replentur nec dum repleti ſunt ſymptoma eſt conuulſionis epilepticæ, quam excipit reſolutio apoplectica vt ipſi vidimus in Epiſcopo Niuernenſi, & in quæſtore Ballemo, quibus vita defunctis inuenta eſt Repletio ſinuum à ſanguine illuc prorupto; ſpiritus autem vitalis aditu prohibetur ad cerebrum in ijs qui natura ſunt craſſi, & breuioris colli, repletis nimium, obſtructis, compreſſis quæ illac feruntur ad caput arterijs, atque venis: hæc Duretus*: quam quidem opinionem habuit pariter *Iacotius in lib. p. Coac.* aiendo apoplexiam fieri ex venarum interceptione denegato vitalis ſpiritus motu, hancq; interceptionem ſubitò ſanis euenire, cum faciei rubore, oculorum conſtantia manuum porrectione dentium ſtridore, extremorum refrigeratione, eamque venę ſectione ſolui autumauit cum *Hip.* hancque venarum interceptionem multò meliùs explanauit idem *Iacot. 7. Coac. ſect. 2. coac. 3.* aitque calorem natiuum cum ſpiritu in illa plenitudine ſuffocari quia diffiari non poteſt vt & in crapula, fitque *τὸ ἄρμον ἀπόληψις*, venarum interceptio; *nam* ſubdit *Iacot.*) *cum ſuprà modum oppletæ fuerint, premi virtutem grauarique eſt neceſſe, vnde extinctionis caloris natiui periculum, & propter multitudinem atque copiam ſuffocatio ei ſimilis, qua omnes apoplectici laborant*: In quo à ſyncope frigida maximè differt, quod in hac diſſipentur ſpiritus, aut ad cor contrahantur, hic enim per naturales ductus intrò foras, aut cõtrà ferre nõ poſſunt, vt antè proindeque torpent, ac refrigerantur, ſanguiſque coaleſcit, & concreſcit vt in mortuo corpore, non à vehementi frigore, aut ſiccitate, vti Catalepticis, ſed ſuffocato calore, & intercepto ſpiritu, quo liquidus erat ac fluxilis, vt cum fuſum metallum ab igne remotum licet ad huc calens cogitur: atque ob hanc rationem forte *Ariſ.* dixit locum affectum in apoplexia eſſe cor ideſt quando humor frigorẽ

con-

concreſcit in corde. *Martianus 2. comm. de morb. ver. 64.* Apoplexiæ primo tres differentias ſancit, quarum & ſi diuerſę ſint cauſſæ antecedentes, in eſſentia tamen conueniunt omnes, quæ in ſanguinis ſtatione conſiſtit, vndè ſpirituũ motus, & actio omnis tollitur nam vt Hip. ait: dum ipſe non mouetur, fieri non poteſt, vt non etiam corpus quieſcat; ſanguinis tamen nomine *Martianus* comprehendit etiam ſpirituoſum illum humorem, qui in arteriis continetur, quo mediante non ſolum ſpiritibus animalibus materia ſubminiſtratur, ſed fouetur continuò, & in naturali diſpoſitione conſeruatur: quum igitur ſanguis motu priuatur, ſpirituum non modò intercipitur motus qui fit per ſanguinem, ſed ſimul, & ſemel animalis ſpiritus generatio, quę fit in cerebro, vitiatur, & interrũpitur ex materię defectu, venis ſeù arteriis interceptis: ſubdit *Martianus* adhuc aiendo hanc ſanguinis ſtationem fieri vt vult *Hip.* in venis ſeù arteriis totius corporis, in apoplexia, vero potiſſimum intercipi eas quę ſunt in collo, & pectore, quià in his partibus maximè apparet effectus interceptionis difficultas ſcil. reſpirationis, & anguſtia, vnde ſtertor: quas quidèm ſententias pręfati auctores deprompſere ab *Hip.* is enim *lib. 2. de morb.* dicebat: *Poſtquam venę pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt pra pituitę frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti. ac perfrigeratum eſſe quam priori tempore, dum autem ſanguis non mouetur fieri non poteſt vt non etiam corpus quieſcat, ac torpeat; & ſiquidem ſanguis ac reliquum corpus ſuperarint, ita vt caleſcant, homo euadit, ſi verò pituita praualuerit ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur, & ſi frigiditas, ac congelatio augeſcant penitùs congelaſcit, ac prefrigeratur homo, & moritur:* ſic ſuperius dixit: *Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur, ac ſui impotens fit. Hic in ſeptem diebus moritur, ſi non febris inuaſerit, ſi autèm hac inuaſerit, ſanus euadit, patitur autèm hæc quum atrabilis ipſi in capite commota fluxerit: maximè in partem in qua plurimę ſunt venæ, in collum inquam, & pectus; deindè poſtridie ſyderatus ſit, ac impotens, ſanguine nimirum perfrigerato, & ſi ſuperior euaſerit, ità vt ſanguis caleſcat, ſiuè ab his quę exhibentur, ſiuè à ſe ipſo attollitur, ac diffunditur, ac mouetur, & ſpirationem inducit, & ſpumeſcit, & à bile ſeparatur, & ſanus euadit; ſi verò ſuperior non euaſerit, adhùc magis perfrigeratur, & vbi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipſo defecerit, congelatur, & moueri non poteſt, ſed moritur:* ſic 34. *aucc. ſex. 23.* dixit idem *Senex.* Quod autem qui repente obmuteſcat, id venarum interceptiones, occluſioneſque faciant, ſi ſano abſque occaſione vel forti alia cauſſa id contigerit: ſubdit *Gal. in comm: Venarum* ἀπολήψεις *ideſt interceptiones appellat oppletiones, quæ à copia exoriuntur, cum igitùr ſupra modum opplota fuerint venæ, grauari virtutem eſt neceſſe atque in extinctionis agi periculum natiuam caliditatem, quæ ob copiam ſuffocationi ſimile quippiam patitur, oriuntur ſi quidem epilepſia, & apoplexia, & ſyncopa cardiaca,* ex quibus *Gal.* quoque viſus eſt faciſſe *Hippocratis* opinionis *Valleſius* autem in *comm.* præfatę opinionis ſatius, quàm alii videtur explicaſſe quid ſibi velit hæc venarum interceptio. atque interceptionem hanc venarum eſſe intercluſionem earum tantam, ut prohibeatur ſpiritus per ſanguinem delatio, quæ neceſſaria eſt, & ad ipſius ſanguinis aut calorem omnino faciendum, aut augendum, & ad deferendam per corpus facultatem uitalem, & naturalem calorem, (tametſi enim vitalis facultas illuſtratione potius communicatur, quam ſpiritu, nunquàm tamen ſine ſpiritu) explicat ſuperius quoque hic auctor quid *Hippocr.* intelligat nomine ſtationis ſpiritus, atque non aliud ſentire, quam ſpiritus ſanguinem non peruadere, per vias quæ ſecundum naturam ſunt in ſanguine hoc eſt per ipſum ſanguinem, qui naturaliter peruius

eſt ſpiritibus, deſinit verò peruadere corrupto ſanguine, hoc eſt concreto, coagulatoque, vt ſolet extrà fuſus, aut in corporibus demortuis vbi coagulatur, quià non penetratur ab ſpiritu, ſinit penetrari, quià multitudine obturantur viæ, & ipſe inculcatus denſeſcit. quamuis *Martianus* alias reddiderit rationes quas breuitatis gratia ſileo: ſcio interim me conſultantis perſonam non induiſſe nunc temporis cum in opinionum variarum peruestigatione inſiſtam, cæterum hęc mihi videtur propria conſultantis ratio, vt ceù ſciat in quo conſiſtat vera morbi, de quò agitur, eſſentia, ſiquidem non benè non rarò medemur cum calcatam ſæpiùs viam peruadimus, non rarò enim eadem non ad veritatis ſemitas homines tranſuehit. ſed in vniuerſale malè ſentiendi vtique iter, ideòque mihi viſum eſt varias opiniones recitare, vt ſcil. quicunque non vacat iudicio, ſciat non rarò a communi ſenſu diſcedere, modò veritatem ſtudeat indagare, non autèm ingenium in inueniendis rebus nouis velle commonſtrare, in ijs enim in quibus poteſt ęgrotanti præiudicium afferre ingenium non adhibendum, niſi vt ceù eidem opem feramus, ne videlicet nimium ingenium nouitatis tenax tenacitèr ægrum morti vtique tradat; ideoque non ignoro alios alia proferre de apoplectico pathemate, illudque quomodo fiat, quod quia *Hippocratis* hæreo opinato, alia miſſa facere decreui, non omittendo tamen quæ ſentit de Apoplexia *Marcellus Donatus* cum iſte Hippocratis quoque opinionem acclamet; is enim putat eandem apoplexiam non fieri obſtructis cerebri ventriculis totali obturatione, ſed non rarò obſtructo plexu retiformi mirabili, vel ſoporalibus arterijs, quas Græci *καρωτίδας* vocant; quod multis hiſtorijs nititur probare, & primo in medium adducit *Fernelium* qui 7. *de abd. rerum cauſſ. cap.* 15. ſic ſcribit: *quum aliquandò vidiſſem virum viribus integrum ſiniſtro oculi ictu vehementiori repentè attonitum corruiſſe, moxque ſenſu, ac motu priuari cum ſpiritu difficili, ac ſtertore, & cum alijs fortis apoplexia indicijs, cumque nec vena ſectione, nec alia potuiſſet ratione ſeruari, quin horis duodecim interiret: Mortis cauſſam inueſtigationem dignam putaui, diſciſſo, apertoque capite, neque oſſis, neque meningum, neque ſubſtantia cerebri quicquam confractum, diuulſumue, ſed duntaxat interiores oculi venas contuſionis vi diruptas animaduertimus, è quibus ſanguis cochlearium duorum menſuram in cerebri baſim procubuerat, qui concretus arterias eas obſtringebat, quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagata choroidem alterum conſtituunt, cerebri autem ventriculi prorsùs illæſi, inanesque cernebantur.* Sic alium refert idem *Fernell.* qui citrà cauſſam externam apoplexiam incidit, cui diſſecto inuenit paritèr contextum retiformem humore craſſo, & viſcido imbutum, cerebri ventriculis nec obſtructis, nec oppletis, vndè concludit *Fernell.* ijſdem venis vel obſtructis, vel oppletis apoplexiam gigni; quod tum cerebrum nihil ſpiritus è corde per ſubiectas arterias recipiat, ſitque neceſſe illius motum ſenſumque perire; hancque *Fernellii* opinionem confirmaſſe viſus eſt *Iacobus Carpenſis*, qui *in Iſag. in anotom* de venis loquendo ſic ait: *Sæpe tamen accidit ipſis coarctatoria oppilatio à plethora ſanguinis cauſſata, quæ ſi fiat in ramis venarum guidez, ideſt carotidarum, ſemper ſequitur ſomni profunditas, apoplexia, & ſuffocatio extrema, ſic Leuinius Lemnius lib.* 1. *de occultis miraculis natura cap.* 11. ait arterias *καρωτίδας* ſeù ſoporarias iugulum perreptantes præciſas ſterilitatem inducere, oppletas apoplexiam: neceſſe eſt enim ſubdit eſſe vias quaſdam, atque arteriarum, venarumque decurſus per quos humores, ſpiritusque tum animales, tùm vitales vltrò, citròque poſſint commeare ac calorem naturalem ab anima concipere: huius quoque ſententiæ fuit inter antiquiores *Rhaſis* qui venas guidez, ſeù iugulares in apoplecticis ſecan-

das

das mandat, vtpotè quibus oppletis affectio oriatur, inanitis verò ſoluatur; ſic *Auenr. 3. coll. vlt.* dixit apoplexiam fieri, quando aſcenſus ſpirituum animalium à corde ad cerebrum impeditur ob arteriarum inter cerebrum, & cor obſtructionem: Eiuſdem opinionis eſt *Leonardus Iacchinus* in *9. lib Rhaſis cap. 9.* dum explanata apoplexiæ duplici cauſſa ſic eam definit: *Apoplexia eſt obſtructio vehemens ventriculorum cerebri omnium vel ingularium vaſorum, quę veteres carotidas, ſeu ſoporarias appellabant 7. de plac.* quicquid tamen ſit quamuis *Ariſ. in probl.* apoplexiam in corde fieri ſtatuat, eò quia ſcil. in eo frigore concreſcat humor, tamen ego nunc temporis quamuis alitèr ſentiam dicam apoplecticum pathema quo noſtra languens afficitur, per ydiopathiam in capite fieri, ipſumque à pituitoſo humore ortum ducere, tum ratione ætatis idoneæ ad talem humorem aggerandum, tum ratione hyemalis temporis ad eundem exprimendum ſat vtique habilis; quamuis non ignorem eundem affectum & ab humore melancholico, & à ſanguineo poſſe initia ducere, à melancholico quidem dixit *Hip. 2. de morb.* à me ſuper cit. quinimò ipſemet *Ariſ. 30. ſect. probl.* 1. id pariter ſanxit, quod volens probare *Cardanus* dixit à ſolo humore progigni melancholico, ea ſcil. ratione ductus, quia cum morbus ſit ſæuiſſimus, cum à deterrimo humore fieri neceſſum eſt, præt. cum pueri multa ſcateant pituita, potius apoplexia; quam epilepſia tentarentur, quam opinionem reprobauit *Fernel.* A ſanguine autem fieri explanauit doctiſſimus *Petrus Salius lib. de affect. particul.* quod quidem *Gal.* aſſeruiſſe viſus eſt, dum *lib. de cur. rat. per ſang. miſ.* hæc nobis ſcripta verba reliquit: *Hoc pacto Apoplexiæ proueniunt, multo nimirum ſanguine in principium animantis confertim irruente;* cæterum quoniam noſtra languens eſt admodum annoſa, ac pauciſſimo ſanguine ſcatet, prętereà ad pituitam redigendus affectus, qui ſanè non modicum portendit diſcrimen, cum maximum angorem inuchat, maximamque anhelitus difficultatem, omen vtique fortis apoplexiæ vt dixiat *Gal. in aphor.* quam ſoluere impoſſibile eſſe *Hip.* patiter *in aphor* decantauit; neque enim febris illa qua premitur ſpem nobis ſpondere valet de futura ſalute, cum dixerit *Gal.* illis morbis conferre febrem, qui ex frigiditate fiunt, non inquàm ſiquidem eſt admodum lenta, quæ mouet quidem, ſed nihil promouet: indèque aſſeruit idem *Hip. Apoplexia repentè oborta ſolubilis, adueniente lenta febricula mortifera eſt;* ob rationem adductam, quia ſcil. paruitas illa febris non eſt apta conſumere humiditates illas excrementitias, atque hac foitè ratione Hip. in epid puerperis: ſpaſmo occupatis ignem facit: nomine enim ignis dixerat *Valleſ. in com. m.* intelligit Senex febrem fortem: vt fortitudine illa febris humiditates abſorberet, febris enim ſibi ipſi conſumit materiam vt ſat explanaui in meis epiſtolis: quamobrem potiùs ad interitum tendere crediderim noſtram languidam, quam aliter; neque ob id eandem putarim prognoſi derelinquendam, non inquàm, decet enim dicebat *Trall.* vel vſque ad ſepulturam ægrotos non derelinquere, atque ideò quamprimum medica eſt porrigenda manus; quæ ſane intenta eſſe debet auerſioni, purgationi, & reſolutioni; Præſtabimus ergò auerſionem multis medicaminibus, vt frictionibus, cucurbitulis, glandibus acerrimis, veſſicantibus, & tandèm acrioribus clyſteribus, cum in hoc morbo ſopita iaceat natura, poterit ergò huiuſmodi clyſter adhiberi, vt ℞. dec. chamom. rutha, centaurij, abſynthij lib. 1. el. diaphæn. hyeræ picræ an. onc. ſ. mellis roſ. ſol. ſacch. rub. an. onc. 2. vitell. ouorum n. 2. miſ. pro clyſtere, quem quamuis iratum prædicarit doctiſs. *Pereda in admon. ad lib. Paſchal.* eò quia hi auctores clyſteres ſolum ab inteſtinis euacuant, & primis venis non ex toto

cor-

corpore, quod probat quoniam medicamentum purgans vt agat, debet reduci in actum, quod cum nequeat fieri (vt ait) à clyſtere ergo neque purgare poſſe retur, quod nequeat fieri probat, ſiquidem de natura acris medicamenti eſt, quod ſtatim irritat inteſtina, ac proindè expellitur, indèque *Galen.* adducit aientem *4. aphoris. 2.* vbi propoſitis medicamentis, quæ errhina dicuntur, & apophlegmatiſmata, ſubdit ea ex parte nempè cerebro euacuare, additque clyſterem ex hoc genere eſſe: ſi ergò clyſter ex parte euacuat inteſtinis ſcil. & primis venis, qua ratione in apoplexia? Cęterum in hoc dormitauit bonus hic auctor, cum in hoc potiſſimum decipiatur, ſcimus enim ipſum *Gal.* dixiſſe clyſteres & potiſſimum acriores à capite ducere, indèque *Oribaſius lib. 4. collect. cap. 24.* ait clyſteres ex medicamentis purgantibus conflatos calidis rebus, validisque attrahentibus non ſolum quæ in inteſtinis continentur euacuare, ſed quæ ad caput feruntur reuellere potentiſſimè, & ea quæ circà ventrem, & meſaræum, & hepatis ſima ſita ſunt vacuare, vt etiam luculenter monuit *Gal. lib. 2. de compoſ. medic. ſecund. loc. cap.* 10. nam eſt validum auxilium, indèque doctiſs ex Neotericis *Zacutus* hæc habet *lib. 2. quæſt: 5. Validiſſimè ergò acris clyſter cucurbitulæ inſtar attrahit, & reuellit, cum ex colocintide, centaurio, Cnico, ſcammonio, alijsque fortiſſimis, & calefacientibus medicamentis ſit paratus:* Nec verum eſt quod aſſerit *Pereda* clyſterem nequire medicamentum purgans in actum reducere, ſiquidem ſua titillatione, ac inteſtinorum vellicatione nedum inteſtinorum expultricem ſuppungit ad euacuationem, ſed & vniuerſi corporis facultates mouet; cum confluxio ſit una ex *Hip.* conſpiratio vna, conſentientia omnia, ità vt ſi aliquam corporis partem attingere velis, vt aliàs aſſerebat idem Hip. totum corpus affectionem ſentiat, propt. quod minima corporis pars omnia habet quæcunque, & maxima, & vnaquæque referr ad genus ſuum: quod magis patet clyſterem poſſe in actum redigere medicamentum, eò quia ipſum a ſui natura ſit ità diſpoſitum vt poſſit euacuare vel ſimilitudine vt *Galen.* vel anthipathia vt Ariſ. innuebat, vndè dum ab irritante clyſtere ſuſcitatur, in actum quoque magis reducitur: cœterum quicquid ſit his non obſtantibus ad clyſteres acriores deuenirem; quinimò cum morbus non præbeat inducias, ac dilatio ſit animæ periculum, vel nulla admiſſà præparatione ad purgans aliquod medicamentum protinus accedendum eſſet ni mulier eſſet ità ſenex, ac debilis, indeque aiebat *Ioannes Paſchalius* cum morbus hic ſit acutiſſimus dependens à materia fixa in membro principe, & ideò quodammodò turgida quare moram, & tempus apparandi non concedit vacuanda eſt materia etiam valentibus, & largioribus medicamentis purgantibus, virtus enim expultrix in ijs eſt ſopita, & meatus anguſti, vt ſanguis, & ſpiritus per ipſos permeare non poſſint ſic habemus apud *Hipp. lib. 7. epid.* hiſtoriam Vnctoris qui erat apud Harpalidem, qui impotentior crurum, & manuum factus bibit pharmacum tunc ſurſum, ac deorſum purgans: ſubdit *Valleſ. in comm. Hanc autem ob cauſſam bibit tunc, nam illud tunc feſtinationem ſignificat, pharmacum ſurſum, & deorſum purgans:* ideoque nonnulli in hiſce caſibus maior auctorum pars antimonium probant; quod tamen mihi non ex vſu eſſe videtur, nam vt ait doctiſſimus *Zacutus cap. de apoplexia* cum vehementer per vomitum euacuet ſummoperè obeſſe poteſt, tum quia æger in hoc motu ſe ipſum nequeat adiuuare, tum quia cum ſe erigere nequeat potiùs ſuffocaretur; accedit quod huius vacuationis vi humor à toto ad ſuperas conuolat partes, caput replet & affectum conduplicat; cuius quoque ſententiæ eſſe viſus eſt *Septallius lib. 6. num. 61.* ſic doctiſs. *Foreſtus lib. 10. in ſchol. obſeru. 76.* quendam apoplecticum re-

fert

fert vomitu malè habuiſſe; vndè *Sennertus lib.1.par.2.quæſt.6.* ait ob vomitum metum eſſe, ne diaphragmate, & thorace vehementiùs compreſſo ſpirituſq; vijs arctiùs adſtrictis ſuffocatio acceleretur, ac proindè (ſubdit) veriſimile eſt authores illos vomitum præcepiſſe in progreſſu morbi, quando euacuationes vniuerſales iam præmiſſæ ſunt, & æger paulatim reſtitutus conatum illum adiuuare poteſt, atque ad vomitum promptus eſt: nam mox antè euacuationem repleto corpore, & capite, vomitum non profuiſſe compertum eſt: ideòque idem auctor ſatius laudat euacuationem ab initio, hancque vel nulla præmiſſa præparatione, nam ſi præparationi opera detur morbi præſens magnitudo quæ ſummoperè vrget periculum prohibet: facilè enim fieri poſſet, ſi tempus in humore præparando conſumatur: quod ſi caſu contingat peccantem humorem eſſe nimis craſſum, ſubdit *Senner.* attenuantia purgantibus eſſe admiſcenda: ſed *Petrus Salius* optimam inſtituit difficultatem, qui fieri poſſit, vt ſcil. apoplectico medicamentum tribuatur, cum ille ſit totaliter reſolutus, & conſequenter inhabilis ad pharmacum deglutiendum; vndè credit incaſſum dari vel cibum, vel medicamentum, niſi hoc declinante morbo agatur; verùm *Hipp.* id intuens, inſtrumentum oblongum, curuumque præſtat, illudque per foramen immittit quod eſt immediatè poſt vltimum dentem, atque inde medicamentum tranſmittit ad fauces, cum enim eò peruenerit medicamentum deorsùm illabitur, vel ab eodem ægrotante quamuis reſoluto admiſſum neceſſitate deglutiendi; de hoc tamen cum nulla ſit neceſſitas in noſtra languente ob languidas vires haud vlteriùs loquendum, hæc tamen quæ dixi obiter dicere volui, vt explanarem difficultatem, quæ fieri aſſolet circà purgationem in apoplexia, quemadmodum nec de ſanguinis miſſione verba ſunt facienda, cum ea nullo pacto videatur poſſe conuenire, tùm ſenij ratione, tum virium debilitate, tum denique ob frigidum morbum: quamuis non ignorem doctiſſimum *Celſum* dixiſſe *lib.3.cap.7. Si omnia membra vehementer reſoluta ſunt ſanguinis detractio, vel occidit, vel liberat, aliud curationis genus vix vnquam in ſanitatem reſtituit mortem tantum differt, vitam interim infeſtat; poſt ſanguinis miſſionem, ſi non redit ſenſus & motus, nihil ſpei ſupereſt, ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur:* proindeque *Cælius Aurel.lib.2.acut.morb.cap.5.* dixit: *Adhibenda etiam phlebotomia, non neceſſariò expectata diatrito, dimiſſionis tamen tempore, vel circa prima lucis exortum, cum ex aliqua parte corporis frigidus torpor viſus fuerit regelari.* Etenim qui prius quam hæc prouiſa ſunt, in materiæ detractionem feſtinauere, latenter acceſſionis tempore decepti phlebotomiam adhibent, vel certè iam expirantes ægrotos phlebotomando nihil prodeſſe potuerunt, ſiquidem neque materiæ fieri potuerit exitus, cum corpus deſertum exitum ſanguinis negat, quanquam diuiſa vena videatur: indeque *Zacutus lib.7.cap.7.* dixit hoc præſidium citiſſimè celebrandum eſſe, ne ſanguinis calore pœnè emoriente, & flaceſcentibus viribus citrà morbi leuamen phlebotomia deinceps vires proſternat ſic idem auctor nedum hac ſanguinis miſſione contentus exiſtit: ſed venam frontis, naſique ſecat, quinimò hemorroidibus hyrudines affigit, quia Apoplecticis hemorroides ſuperuenientes bonum, vt in Coacis aſſerebat *Hipp.* ſic illas retrò aures, & temporibus admouendas eſſe proponit, præcipuè ſi virium penuria adſit, & vitium ex atro ſanguine originem ducat; quinimò *Valeſc. de Tarant.* in his caſibus vtitur hyrudinibus appoſitis in plurib. corporis partibus: *Hipp.2.de morb.* vtitur inciſione in ſyncipite, aiens: *ſin minus quæ vna ſpes reliqua eſt ſynciput ipſum findito, & vbi ſanguis defluxerit labijs compoſitis curato, ac deligato, ſi vero non ſequeris decimo octauo, aut vigeſimo die plerumque perit;*

ſubdit *Salius in comm.* ex hac curandi norma illud recipiendum venit, quod in apoplexia curanda optimum ſit, ſanguinem per ſectionem cutis in ſyncipite factam mittere, & hoc præcipuè, vbi huius occaſio ſit ex cauſſa, ex qua caput incaluerit. Verum vt ingenuè fatear vbi apoplexia fit à materijs frigidis, adeſt ætas annoſa, viriumque imbecillitas cauendum à ſanguinis euacuatione, cum euacuetur alius humor ab humore peccante, præterquam quod caput nimis refrigeratur in opinione ſtatuentium apoplexiam fieri in ventriculis cerebri, ideòque *Gal. 4. de ſanit. Tuen.* ſanxit in humoribus frigidis exuberantibus non eſſe venæ ſectionem inſtituendam, illa namque magis refrigerat, ſic videmus hiſtoriam Alicarnaſſenſis ab *Hippoc. 7. epid.* enarratam, qui cum phreniticus eſſet lethargicus factus eſt ſolum ob præſtitam venæ ſectionem; proptereàque meritò *Aretaus* dixit ſanguinis miſſionem in Apoplexia eſſe auxiliũ valdè anceps, vndè *Auic.* ſolum in Apoplexia à ſanguine phlebotomiam commendat; verum in opinione ſtatuentium apoplexiam fieri ex venarum interceptione vtilem ſemper futuram eſſe venæ ſectionem autumarim, nimirum ad ſanguinem rarefaciendum, qui denſatus, vel pituitæ commixtus impedit ſpirituum animalium tranſcurſum, ſeù commeatum; ſic videmus phlebotomiam inſtitui non rarò, vt detur via medicamento ſic videmus *Rhaſem* venas iugulares in hoc caſu ſecaſſe: cuius quoque opinionis extitit *Herc. Saxonia*; dummodo foramen fiat exiguum: quod ſi in hoc morbo inſtituenda ſit venæ ſectio illud monerem, quod adnotat doctiſs. *Septall. in lib. 6. nu. 57.* vt repetito id agamus, ſic enim neque refrigerabitur corpus, aut vires imbeccilles reddentur, & id obtinebimus, quod maximè exoptat *Aetius* nempè materiam morbificam commouebimus; ſicque explere viſi ſumus duos illos ſcopos ſeu indicationes propoſitas, auerſionem nempè, & euacuationem, illam actualibus præſidijs, hanc proponendo tantummodo, cum in Iuuene illa præſtanda veniret, at in annoſa, & pœnè deplorata muliere minimè de particulari aliqua euacuatione facienda videtur maior in hoc caſu difficultas, An ſcil. ſternutatoria poſſint conuenire; certè *Mercatus* illa admodum improbat, cum nimia illa concuſſione poſſint maiorem in cerebri ventriculos allicere humorum prouentum; ſic quoque *Zacutus*, & *Septall. loco ſuper. cit.* dixit antè totius corporis euacuationem eſſe admodum noxia, primò quia humor efficiens apoplexiam ſternutamento expurgari non poteſt, & præſertim ille, qui in ſubſtantia cerebri firmiter eſt impactus: Secundò quia capitis, & pectoris agitatione cerebrum humoribus ad ipſum attractis magis repletur, quare malum ingraueſcit, obſtructio ventriculorum cerebri augetur, vndè ante purgationem præſidium extat admodum anceps; ego tamen quocumque tempore à validis ſternutatorijs abſtinerem, nam vt ait *Hipp. quæ valida ſunt à toto capite ducunt, quæ verò debilia à naſo, & hinc vicinis naſo partibus*: potiùs ergò vterer errhinis vel debilioribus medicamentis vt aqua mulſa, ſucco cyclaminis, ſambuci, & ſimilibus: De vltimo adimplendo ſcopo reſolutione nimirum materiæ aliquid dicendum; non deſunt qui ſtatim ad theriacam ori immiſſam, mitridathum & alia; hæc tamen, vt ſuſpecta nùnquàm probarem, nam vt benè præfatus *Zacutus* admonet in theriaca, & mitridatho etiam ſi diù ſeruentur, vis opij non omninò perit, cuius cauſſa ſomnus non minuitur, ſed augetur, quod quoque notat *Mercatus* cap. de apoplexia, in vltimis verſibus. Adde quod hæc medicamenta plurimam humorem copiam ad caput tranſuehunt, ex quibus torpet omnis actio vt decantarat *Aretaus*; ideòque horum loco *Zacutus* commendat caſtoreum, piper, Zingiber, & ſimilia, quæ quamuis vaporo-

poroſa, quia tamen cerebro iniucunda innocua eſſe magis queunt; quod tamen ego præ reliquis commendarem eſſet vſus ſampſuci, origani, ſatureiæ in aceto acerrimo diſſoluta, & naribus appropinquata, hęc enim vapores diſſecant, materiam extenuant, & eandem tandem reſoluunt; poterit ergo huiuſmodi vſus ſatis commendari, & quamprimum inſtitui; Nec ignoro à nonnullis in ſyncipite inuſtionem probari pro eadem materia reſoluenda, quam tamen in noſtro caſu exploderem cum ſimus in materia graui, nec conſequenter ſit habilis in halitum digeri, præterquàm quod huiuſmodi inuſtiones ſolent maximum detrimentum afferre, vndè abuſum adeſſe dixit doctiſſimus *Septallius*, quis enim denudato cranio periculum non cognoſcat? quis aduſto pericranio ſecuritatem pollicebitur? quis inflammationis & externæ, & internæ periculum non verebitur aduſta parte, vbi membranæ externæ cum internis per neruos per fibras, per venas, per arterias iunguntur? ſic *Zecchius* hiſtoriam recitat cuiuſdam Bononienſis apud viam Galeram, qui ex hac inuſtione in phrænitidem commigrauit: tutius ergò erit inuſtionem occipiti adhibere, ſic enim materia illa poterit euacuari, vnaque reſolui, neque ignoro id aliquid temporis à nonnullis requirere; nam vt aiebat *Mercatus* Fontanella huiuſmodi nedum per euacuationem quam cęlebrat prodeſſe valet, ſed quia ferrum illud candens calore ſuo actuali diſſipat, extenuat, reſoluitque materiam; quinimò Zacutus nedum occipiti inuſtionem commendat, ſed vniuerſo capitis ambitui, ſicut candentem ſartaginem, uel ignitum clypeum capiti admotum quouſq; ægri pili uri videantur, hæc tamen omnia ab *Hip.* referuntur remedia; quæ quidem quoniam vehementia ſunt à Medicis paſſim relinquuntur, quæ ſi fierent, fortè multi ægrotantes in vitam reducerentur; vndè benè *Cardanus* dixit Medicos, qui vehementibus medicamentis homines haud curant, ſi ſalus ſubſequatur, non ſanè Medico tribuenda, ſed Naturæ; indèque doctiſs. *Leonardus Iacchinus in 9. Rhaſis p. 77.* ait animaduertendum ignauos noſtri temporis Medicos dum relictis Ducibus fucos ſectantur magnarum ægritudinum cauſſam ſuſtuliſſe. *Quis*, ſubdit, *hodie comitiales, quis melancholicos, quis elephantem morbum curari vidit? rarò paralyſim, rarò antiquos dolores, rarò pedagrices; quod ſanè non alia ratione euenit quam quod fortia medicamenta omiſerunt, tum purgantia, tum etiam aliorum generum ſiccantia, & vacuantia, quales ſunt theriaci ſales qualis viperarum eſus, dum enim contenti ſunt ſolo curationis nomine, lucrum ſanè capiunt ſolum, ſed honorem omnem Artis detrahunt. quaſi ij ſolum morbi à Medico ſanentur, qui ſponte ſua ſanarentur*: ſic quoque à *Septallio* commendatur cucurbitulæ in capitis vertice, vel validum medicamentum excitans veſſicas; hæc ergo omnia volui proponere, vt ſciant doctiſſimi Viri multa eſſe remedia quæ proponi poſſunt pro curando apoplectico pathemate, cæterum quoniam ſumus in octuagenaria muliere, vires ſunt effetæ, & languidæ, contentus duntaxat eſſem cucurbitulis, inuſtione in occipite, veſſicantibus brachiis, ac cruribus, euaporationibus ad nares, clyſteribus & ſimilibus; hæc habui quæ dicerem.

PRO ADMODVM REVERENDO PATRE FRATRE *Henrico Montagneſio ordinis Prædicatorum Paraliſi laborante.*

CONSVLTATIO IX.

IOuem olim miſiſſe Pandoram cum vaſculo omnium malorum fabulantur ſanè Poetę, in Promethei vtique pœnam, illum tamen munus aſpernatũ fuiſſe referunt, inſidias formidantem, Epimetheum autem recepiſſe aſſeuerãt; indeque haud miror hac noſtra mundi tempeſtate non Iouem, ſed Indos in noſtras regiones Nicotianam elargitos eſſe, neſcit an mala daturos, vel eadẽ eneruaturos; & quamuis nonulli ac fortè magis ſenſati illam tanquam perniciem velut tot Promethei palliaturam, refugiant, non deſunt tamen Epimetei, qui inſidias haud præuidentes, nicotianam herbam in puluerem redactã vaſculiſque quibuſdam pulchris concluſam, manibuſque iniectam naribus illectam cerebro cladem miſerrimè impartiunt, non enim denego huiuſcemodi herbam non exiguos vſus retinere pro debellandis vtique aliquibus morbis, eiuſdem tamen immodicum vſum non pauca inuehere poſſe pathemata prædicarim; Adeò enim eius vſus adoleuit, vt vel nullus videatur virorum cętus, in quo hæc vaſcula puluere plena præ manibus non illuceant, quod tamen potiùs hominum vitio vertendum, quam ſaluris optatui; eius namq; feruor ſiccitati conſocialis talis ab omnibus decantatur, vt ſecundum gradũ attingat, indeque alios vel in nimiam ſiccitatem conuectet, alios in nimiam humiditatem traducat, illos nimis exſicando, hos autem in innumeras dyſcraſias conuectando, vel Iecur concremando, quod *Gal.* dixerat 3. *de loc. aff.* deſtillationes progignere, vel liquando, vel tandem cerebri coctionẽ eneruando; ſicque miror nonullos aſſeuerantes Nicotianum puluerem multam è capite humiditatem attrahere, neſcientes eandem non raró præexiſtere, non raró autem ob Intemperies ab eodem in cerebro traductas eſſe progenitam; quis enim poterit denegare ſummam eius actiuitatem, cum continuò, & in dies cernamus primum eius vſum torpidos reddere viros, vertiginoſos, aphonos, quod tamen præſtita conſuetudine amittunt, nõ quia refrangatur illius poteſtas, ſed quia vſu cerebrum aſſueſcat; quamobrem haud denegandum ſummam eſſe Nicotianæ vim, & actiuitatem, aptam ſanè nedum homines humiditatum illuuie repurgare, ſed eoſdem pariter intemperie inficere, quæ ſubindè maximorum morborum extat origo; ſic ſanè ego vidi adm. R. D.D. Ioannem Baptiſtam Inteluerium Aquilanum foramen in palato nõ exiguum expertum ob eius vſum, ſic Ioannem Antonium Benedictum V.I.D. & meum germanum aſthma incurriſſe, ob nimis cerebrum intemperatum, quamuis non ignorem ad aſthma tollendum ſyruppum ex Nicotiana probari, ſic mihi à multis anatomicis relatum eſt multos capite diſſectos fuiſſe cerebro inuentos aridiſſimo, ità vt dupliciter vt dicebã huiuſmodi puluis poſſit obeſſe, vel exſiccando nimis, vel cerebrum intemperando, vnaque materias liquando; vt proinde haud quaquam ſtupori nunc hæream infixus altiſſimo, dum admodum R. Patrem omnigena virtute elatum ob nicotianæ vſum (vt ſcribitur) in παραπληγίαν incidiſſe contemplor; eius enim caloris vis haud ſecus quam ſolis vt aiebat *Fernel.* cerebrum dilatans; illiuſq; ductus patefaciens excrementa diffundit, fluxaque reddit, ſicque eadem neruis transmittendo

para-

paralyſim parare iam quiuit; indeque doctiſſimus *Rondeletius* in quadam muliere obſeruaſſe dicit medicaměta pluſquam pareſt attenuantia [exhibita paralyſim conuocaſſe, vt in noſtro caſu contingere paritèr animaduertimus; paralyſim ſanè, cum læſus fuerit motus, ſenſu minimè offenſam ſubeunte; illud namque *παρεσιν Gal. 3. de loc. aff. cap* 10. hemiplegiæ donauit nomenclatura, cum ſcilicet motus aufertur manente paritèr ſenſu, quamuis aliàs dixiſſet huiuſmodi affectum impropriè paralyſim eſſe]: hoc tamèn manare crediderim, vel quia ad motum plus facultatis, quam ad ſenſum requiratur, vel quia *cum Arculano, & Iouberto* in organo mollities, non autèm durities cernatur, quæ ad motum configurandum requiritur, vel cum *Gal.* quià nerui ſenſorij non autèm motorij offenſam ſubierint, vel cum alijs diuerſorum temperamentorum ratione ſi videlicet illud oblædatur quod motui prærequiritur; vel cum *Valleſio in contr ouerſ* quià ad faciendum motum requiritur maior in inſtrumento *διάθεσις* idest diſpoſitio, quam in ſenſu: motus namq; magis conſiſtit in agendo, ſicut ſenſus quodammodo in patiendo, vel cum alijs quia animalium ſpirituum adeſt inopia, qui ad ſenſum ſat ſunt, non autem ad motum vt putà maioris facultatis robore egentem; vel cum Sennerto diuerſorum neruorum ratione, alios enim ſenſorios, alios motorios ſuperiùs dixi: id tamèn iiſdem competere decernit auctor, quatenus vel in partē ſenſui tantummodò, vel in partem motui duntaxat dicatam inſeruntur; ſi enim neruus in muſculum inſertus oblædatur, motus offenditur; (ſicque aiebat *Aretaus*, Nerui enim à maſculis ad muſculos trāſeuntes motionis principatum obtinent) ſecus autem ſi ille qui in cutem ſenſus oblęditur; vtriuſq; tamen offenſa non aliundè promanat, quàm vel ob facultatem influentem, ſatius ſpiritum dixiſſem influentem vt ait præſatus *Senner.* non tranſmiſſam ob morbum neruorum vim motiuam, ac ſenſitiuam deferentium; qui anguſtari cernantur uel obſtructionè, uel compreſſione, uel denſatione, denſatione ſanè à *Gal. πύκνωσις* uocitata, conditionem craſſiorem nacti, uel uiſcidis ſuccis connutriti, uel ab ambiente frigore coacti, Compreſſione ut *Platerus* uolebat ab humoribus extrà incumbentibus, uel tandèm obſtructionem craſſo humore neruorum ſubſtantia repleta ſicut in adm. R. Patre contingit; iidem enim obſtructi nerui ſpiritus animales ac potiſſimum influentes non admittunt, indeque fit ſenſus diminutus non abolitus vt ſcribitur, ſicque non paralyſis, ſeu paraplegia eſſet indigitandus huiuſmodi morbus, ſed potius torpor, ſeu ſtupor; eſt enim torpor vt aiebat *Iacotius in Coacis*, parua quædam paralyſis: deprauatur enim motus in epilepſia ſecundum *Gal.* imminuitur in torpore, abolετur in Paralyſi: Nec miror in noſtro caſu adeſſe diminutum motum in reliquis artubus, in tibijs autem deprauatum non tremore, ſed conuulſione vt puto: quod *Gal. 3. prorhet. 26.* ſemel tantum vidiſſe ait ità vt conuulſio paralyſi combinaretur, materia enim illa obſtruens ſi acredinem fuerit adepta facillimè conuulſiones parat titillando, vnàque neruos ſuppungendo, proindeque fortè *Fernel. 5. pathol. 3.* dari dixit paralyſim à materia biliosa ſub finem febrium biliosarum ad neruos tranſmiſſa, quæ opinio à *Rondeletio* eo ſanè reprobatur, quò materia biliosa potiùs conuulſionem, quam paralyſim in neruis impactam poteſt efficere: niſi velimus cum *Saxonia* dicere materiam paralyſim figurantem vel medullarem neruorum partem offendere, ſicque paralyſim concitare, vel membranoſam, vnaque fibroſam ſicque conuulſionem progignere, vndè *Gal. p. de loc. aff 46.* dixit omnem nerui ſubſtantiam communi quòdam inuolucro circumuolui, membranoſo videl. &

propt.

propr. *p. de motu muſculorum.p.* interiorem nerui ſubſtantiam quæ ex cerebro ortum ducit arboris medullæ analogam facit, quod etiam confirmat .3. *de decret.* 3. vbi innuit neruum conſtare ex ſubſtantia medullari, cuius origo eſt è cerebro, & membranoſa, quæ initia trahit ab eiuſdem cerebri membranis: cæterum cur potiùs in tibijs conuulſio contingat quã in alijs partibus vt refertur, *Andreas Laur. lib. 4. cap.* 14. facillimè ab hac preſſura ſe ſe vendicauit: dicendo neruos in ſpinali medulla tanquàm communi quodam inuolucro cõtectos vnum tantum videri in ipſo ſtatim exortu, vt pili in cauda equina ſunt inter ſe diſtincti, & ad ſingulas partes, tàm ſupernas, quàm infernas pro motu perficiendo deſtinati; itaque in ea etiam origine prout varia hæc filamenta, vel obſtruuntur, vel denſantur variæ quoque & partes offenduntur, & paralyſis fiunt differentiæ, hoc tamen quamuis in nobiliſſimo languente admiſerim, non exploſerim in cerebro offenſam, cum intueamur nedum partes infernas, ſed & ſupernas non leui noxa ingemiſcere, cum non *ἀφωνία*, ſeu omnimoda vocis interceptione laboret, ſed diminuta ſanè loquela prematur laborantibus neruis ſeptimæ coniugationis, non alitèr, vt ſuperiùs dixi, quàm iiſdem obſtructis à materia craſſa, & viſcida, hæcque in capite, quod ydiopaticè ſi rigida ac humida dyſcraſia torquetur progenita, quæ dum in cerebri ventriculos irruit paralyſim procreat, ni velimus cum *Hip.* aſſerere huiuſmodi morbos à ſola venarum interceptione manare; quod dixere etiam Iacotius & *Martianus, 2. enim de morb. tex.* 8. generationis modũ edocuit ſic aiens: Poſtquam venę pituitam in ſe ipſas attraxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem nunc magis ſiſti, & perfrigeratum eſſe, quã priori tempore, dum autèm ſanguis non mouetur fieri non poteſt vt non etiàm corpus quieſcat, ac torpeat: ſubdit *Martian. in comm.* quies igitur ſanguinis eſt immediata huius morbi cauſa, quatenùs ſpiritus animales, à quibus motus animalis perficitur quieſcente ſanguine motum habere non poſſunt, quod quidèm reſpiciens *Hip.* venarum interceptiones huiuſmodi affectus vocitauit; vndè doctiſſ. *Salius. 2. comm. de morb. tex.* 13. dixit virtutes ſopiri, ſpiritus enecari dum ſanguis ſiſtitur, ac refrigeratur; quoniàm hinc vaſa obſtruuntur, nec ſpiritus permeare ſinuntur: hinc crediderim *Eraſiſtratum* apud *Cælium* cuiuſdam ſortis paralyſeos meminiſſe in qua ambulantes repentè ſiſtuntur; ità vt ambulare non poſſint, ſed paulisper retardati deindè ambulent: quod ſanè quamuis *Mercurialis* a flatibus neruos diſtendentibus, & motum impedientibus effici dicat, ego aſſererem id manare eò quia ſanguis craſſeſcit, indeque ſpiritus animales permeare non valens, qui deinde moto ſanguine concalfacto vnàque rarefacto facillimè ſibi aditum parant, ac motus reſtituitur; Quicquid tamen ſit, quoniam ſumus in paralyſi quæ vt plurimum Apoplexię omen exiſtit ac nuncia, propter quam primum eidem occurrendum; quamuis non ignorem id maxima difficultate patrari, morbus enim qui in neruis eſt difficilius ſoluitur, quam qui in venis aiebat *Hip.* qui enim in neruis eſt ſtabilitur; proindeq paralyſis ab omnibus auctoribus chronica prædicatur, quamuis *Petrus Salius lib. de morb. particul. p.* 401. eã nõ rarò acutum morbum vocitet, cum multos viderit paralyticos intrà ſeptimũ diem perſanatos, concludit tamẽ huiuſmodi paralyſes fieri à materia vaporoſa neruos obſtruente: quoniam tamen ſumus in Iuuene quẽ *Cælius Aurelianus* dixit facilius liberari propterea ab ope medica haud ęger arcẽdus, neq; tremor ille ſed potius conuulſiuus motus negotium faceſſit, quini nò hic non rarò ſalutem promptius accerſit, cum non rarò violenta motione quam conuulſio infert.

fert, concalfacta, tenuata, incisaque materia partim reſoluatur, partim in hu-
litum abeat; quamobrem opportuniori aduentante tempore à purgatione cu-
rationem inirem, cum pituiteam cacochymiam ſupponamus, illamque pillu-
lis concelebrarem, & potiſſimum de agaricocchijs, & arteticis, vel de hermo-
dactilis, pręmiſſis tamen nonullis ſyruppis: nec ignoro ab initio in huius cen-
ſus morbis, vel nulla præſtita præparatione purgandum, vt *Rhaſis* autumauit
contra *Auic.* volentem præparantia ſemper eſſe antè purgationem adhiben-
da; *Rhaſis* enim conſilium amplectitur *Saxonia* cum ſeù paralyſis ob capitis in-
ſigne vitium concælebratur, ita ut apoplexiam, epilepſiam imminere poſſe
concredat; tunc enim ad hos affectus auerrendos ac inſimul prohibendos
purgandum, quàm citiſſimè amat: ſecus autem ſi paralyſis antiqua exiſtat, ci-
trà capitis vitium in membro determinato, ſic *Sennert. cap. de Paralyſi* hanc ean-
dem viſus eſt habuiſſe ſententiam, ait enim: *Si tamen ſtatim in principio vocetur
Medicus, non incommodum eſt, immò neceſſarium videtur, vt Medicus ſtatim ad fortiora
purgantia qualia poſteà proponentur, accedat; dum materia adhuc in motu eſt, antequam
neruis ſe ſe penitius inſinuet, iisque impingatur, vbi ver. malum iam confirmatum eſt, &
materia neruis impacta prius attenuanda, & præparanda, poſtea euacuanda eſt*: hæcque
ſententia eſt conſona *Septallii* doctiſſimi opinioni *lib. 6. animadu.* aientis, dum
materia eſt in motu nec craſſefacta pręſtare materiam quam primum medi-
camento ſatis valido ſubducere, vbi tamen firmata ſit, perfectèque obſtru-
ctionem fæcerit prius attenuandam eſſe, & præparandam, ſubindeq; purgan-
dam: quod in noſtro caſu peragendum, cum & morbus ſit inueteratus, & ma-
teria iam fixa exiſtat in neruis, quamobrem aduentante Autumno ſerapia
præſcriberem, ex ſyr. de becton. de ſ. borrag. & melle roſ. ſimpl. cum decocto
iuç arthericæ, betton. anthos. cichor. ſaluia Eu. & mox ad pillul. arteticas, de
hycra cùm agar. cocchiasque deuenirem, easque non ſemel exhiberem, ſed
per interualla, vt ſcilicet epycraſim à Galeno decantatam ſeruaremus; In-
tereà dum hæc omnia celebrantur, ſi Iecur nimis feruidum eſſe innoteſcat, &
corpus vna plettoricum illuceat, ità ut indè omne malum proſurgere queat,
non inutile fore ſperarim ſanguinem è venis ſedis haurire hyrudinibus ibi-
dem affixis, ſin minus ità ut ſcilicet vniuerſa corporis moles cacochyma po-
tius quàm plettorica videatur, & pituitoſo temperamento docetur prorsùs
ſinendum, ne corpus magis refrigeretur; quibus quidem præſidijs morbo
non cedente cerebri excrementa per nares expurganda ſine mora veniunt,
vt ſucco ſampſuci, betarum, cyclaminis radice, aqua mulſa, & ſimilibus
cauendo ne ſternutatoria adhibeamus, vt ſcilicet poſtmodum illis con-
cuſſionibus materias in cerebri ventriculos alliciamus, & ex para-
lyſi apoplexiam progignamus; ac deinde ad exſiccandum vte-
rer decocto aliquo ex ſalſa parilia, ligno ſancto, & de vi-
ſco quercino, cum ſandalis citrinis addendo in fine
ebullitionis ſaluiam, becton. pæoniam, cichor.
borragin. endiuiam, coriandra, &
ſimilia.

(:)

PRO DOMINO ALBERTO GARRETA *Lauretano Paralyſi laborante. Ad Dominum Hieronymum Vranium Medicum.*

CONSVLTATIO X.

LAborem, cibum, ſomnum, Venerem omnia mediocria eſſe debere dixit *Hipp. in epidem.* quæ ſi modum exceſſerint mala eſſe promulgauit; propt. haud miror nobilem noſtrum languentem ex ingluuie, vnàque immodico exercitio catharroico pathemate premi, atque fluxione, ac inſimul neruorum diminuto motu, fluxione quidem à labore pronata, vel ſub frigidiori, inclementiorique aere, vnde intemperato capite ob frigidam intemperiem exprimitur materia, vel ob motum eodem concalfacto capite vnde liquatur. vel ob nimiarum cruditatum prouentum ab erratis in victu, vnde ſupertume caro, vt dixerat *Senex lib. de loc. in hom.* ſicque fluxio innaſcitur, vel copia cerebri expulſionem proritando, vel ſponte ſua ob eiuſdem robur; motus verò diminutus exurgit à pituitea materierum vbertate oppleto neruoſo genere; quamuis hoc ad varia referant authores; *Alexander* enim *Trall lib. 1. cap. 16.* dixit Paralyſim ex calida qualitate, aut ſicca proficiſci, vbi calida intemperies, ſanguinem, & humores nimium torrefecerit, ſimiliter etiam ob frigidam qualitatem ſolam; *Fernel. lib. 5 pathol. cap. 3.* dixit; Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſim committere poteſt, ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, ac neruorum origines effunditur. *Rondeletius lib. de curand. morb. cap. 23.* dixit: *Ego verò à tenui, ſed multa quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem totam nerui ſubſtantiam irrigat, mollitiem que efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extentio, conſtrictioni naturali contraria, quæ efficit vt partem cui inſeritur neruus mouere non poſſit;* ſic *Coiter in libell. obſeru. anatomic.* dixit: *Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum auctoritati eſt preponenda noſtra ſententia magis ad Rondeletij, quam ad Fernelii opinionem inclinabit, pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis, ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem, & puram, quam flauam, vel bili ſue colore ſimilem, vel etiam alium humorem; maiori itaque ex parte ſi non ſemper paralyſin excitat tenuis, limpidaque hæc aqua in cerebri ventriculis, atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem;* Quas quidem opiniones recitat ac Ctiſs. *Schenkius lib. 1. cap. de Paralyſi*, Neque ob id deſunt aliorum opiniones; *Auic.* enim vt eſt apud *Senner. cap de Paralyſi* ait deſtructionem ſenſus, & motus fieri quoniam ſpiritus ſenſibilis, vel motiuus aut retinetur à penetratione ad membra, aut penetrat, ſed non ſuſcipitur eius impreſſio propter complexionis corruptionem: *Senner.* ipſe ad tria videtur eſſe redactus Paralyſis cauſſam, nempè ad intemperiem, anguſtiam, & ſolutam vnitatem in neruis, ſiue à cerebro, aut ſpinali medulla ad membrum aliquod tendentibus, ſiue alicui muſculo inſertis, quę quidem faciunt vt muſculus ſpiritibus animalibus deſtituatur; quicquid tamen ſit in noſtro caſu dicendum non aliter fieri paralyſim, quam ob cerebrum in partem obleſam materiam frigidam tranſmittens, quæ in neruis recepta, inibique conculcata ſpirituum animalium transfluxum inhibens ſenſus ac motus deperditio-

nem

nem partis vnius quia vt vult *Auicen.* (quamuis in hoc à *Iachino* reiectus) medulla ſpinalis in duas partes diuiſa cernitur perindè, ac cerebrum, cuius quoque opinionis fuit *Varolius*, vt refert *Senner.* ſicque in quam partem natura materiam detruſerit, in ea paralyſis compares, idque tripliciter fit, vel ob obſtructionem, vel compreſſionem, vel denſationem; denſationem quidem à *Galen.* πύκνωσις dictam, cum ſcilicet neruus craſſiorem ſubſtantiam adeptus eſt, idque vel quia fit nutritus (vt præfatus auctor exiſtimat) craſſis ſuccis, vel quia ſit coactus a violento frigore; compreſſionem verò factam ſecundum *Platerum* ab humoribus neruis extrà incumbentibus, vel à tumore, vel alio, & tandem ob obſtructionem factam à craſſis materiis, à cerebro fluentibus, proindèque *Gal. lib. de anatom. viu.* dixit: *Et creauit Deus excelſus cerebrum, & ſilimonem, & omne quod eſt in corpore ex membris frigidis, & humidis, & phlegmaticis, & ipſorum principium, & elementum poſuit phlegma:* hoc autem phlegma quod Paralyſim facit *Gal.* putat eſſe craſſum & lentum, vt dixit *lib. de atra bile*; quod in noſtro caſu contingit, videmus enim eſſe diuturnam affectionem, quæ non niſi à viſcido, lentoque rheumate inuehitur; quod neruos obſtruendo virtutis tranſitum prohibet, quod bene explanauit *Gal.* habita Solis analogia, qui fumo, vel nebula impeditur, quin ſincerus ſplendor emanet; hæc ſunt *Gal.* verba *primo de ſympt. cauſ. cap. 5. Porrò prohibetur, ſiquidem meatum aliquem neruus habet, qualem qui ad oculos deſcendunt manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; atque quod animalis quidem virtus, ſiquidem meatum aliquem tanquam certam viam à cerebro per neruum habet, hoc obſtructo impeditur cuiuis arbitror pateat. Quin etiam quod compreſſo extrinſecùs neruo, anguſtia meatui eius continget, ne id quidem vllum lateat. Quod autem & ſi nullus ſit meatus, ſed tanquam per aquam vel aerem ſolis radij tranſeunt, ſic principij vis per ipſum corpus neruorum permeat, cum hi ad craſſiorem habitum ſunt mutati, tranſitus impeditur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti præſertim ea, quę in aqua, & aere eueniunt, quippè in aere nebula, nubes, & fumus, in aqua lutum, & limus ſolis ſplendorem quominus per ea ſincerus procedat impedimento ſunt, ac vetant, Ad eundem igitur modum & neruus, ſi craſſiore habitu, & duriore quam pro ſua natura ſit redditus virtutis tranſitum prohibebit, ſanè craſſiore habitu erit, ſi vel glutinoſis, vel craſſis alatur ſuccis*: hæc Galenus quicquid tamen ſit quoniam hic morbus, vel diuturnus eſt, vel apoplexiam ſolet accerſere, proindè curatio eſt quamprimum procuranda, nam vt aiebat *Celſus lib. 3. cap. 27.* loquens de reſolutione totius, & partis: *In partibus verò nunquam acutus, ſæpè longus, ferè ſanabilis morbus eſt*; *Sennertus* tamen *cap. de Paralyſi*, dixit tunc eſſe paralyſim diuturnam cum à craſſo humore fit, cum apoplexiæ ſuperuenit, quinimò addit eam eſſe periculoſam ob cauſſæ vehementiam, confirmatam imbecillitatem partium, & ob metum recidiuæ: quod cum non accidat in noſtro caſu non deſperandum de ſalute; ideoque cum dixerimus huiuſmodi morbum à capitis fluxione fieri, primum ſiſtendæ fluxioni animus eſt intendendus, Secundo ei quod influxit, ut præceptum eſt *Hipp. lib. de loc. in hom.* ſiſtitur fluxio tripliciter, vel intercipiendo materiam, vel auertendo, vel roborando, & exſiccando; exſiccabitur primo materia euacuantibus. & ideò dixit *Hippoc. loc. sup. cit. Et ſiquidem multum fuerit, euacuare, ſin medicum per diætam moderari, ac componere*: quæ quidem euacuantia quamuis multoties ſint adhibita, nihilominus repetenda, *ſæpè enim pertinacia Iuuantis malum corporis uincit*, quamobrem clementiore aduentante tempore, Verè nempè primum leniens præſcriberem ex melle roſ. ſol. cum ſpeciebus hyeræ, quę tantopere & à *Claudino*,

PRO DOMINO ALBERTO GARRETA *Lauretano Paralyſi laborante. Ad Dominum Hieronymum Vranium Medicum.*

CONSVLTATIO X.

LAborem, cibum, ſomnum, Venerem omnia mediocria eſſe debere dixit *Hipp. in epidem.* quæ ſi modum exceſſerint mala eſſe promulgauit; propt. haud miror nobilem noſtrum languentem ex ingluuie, vnàque immodico exercitio catharroico pathemate premi, atque fluxione, ac inſimul neruorum diminuto motu, fluxione quidem à labore pronata, vel ſub frigidiori, inclementiorique aere, vnde intemperato capite ob frigidam intemperiem exprimitur materia, vel ob motum eodem concalfacto capite vnde liquatur, vel ob nimiarum cruditatum prouenium ab erratis in victu, vnde ſupertume caro, vt dixerat *Senex lib. de loc. in hom.* ſicque fluxio innaſcitur, vel copia cerebri expulſionem proritando, vel ſponte ſua ob eiuſdem robur; motus verò diminutus exurgit à pituitea materierum vbertate oppleto neruoſo genere; quamuis hoc ad varia referant authores; *Alexander* enim *Trall lib. 1. cap. 16.* dixit Paralyſim ex calida qualitate, aut ſicca proficiſci, vbi calida intemperies, ſanguinem, & humores nimium torrefecerit, ſimiliter etiam ob frigidam qualitatem ſolam; *Fernel. lib. 5 pathol. cap. 3.* dixit; Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſim committere poteſt, ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, ac neruorum origines effunditur. *Rondeletius lib. de curand. morb. cap. 23.* dixit: *Ego verò à tenui, ſed multa quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem totam nerui ſubſtantiam irrigat, molliorem que efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extentio, constructioni naturali contraria, quæ efficit vt partem cui inſeritur neruus mouere non poſſit*; ſic *Coiter in libell. obſeru anatomic.* dixit: *Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum auctoritati eſt proponenda noſtra ſententia magis ad Rondeletij. quam ad Fernelii opinionem inclinabit, pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis, ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem, & puram, quam flauam, vel bili ſue colere ſimilem, vel etiam alium humorem; maiori itaque ex parte ſi non ſemper paralyſin excitat tenuis. limpidaque hæc aqua in cerebri ventriculis, atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte neruos irrigat; quoad peruenerit ad eorum extremitatem;* Quas quidem opiniones recitat ex Ctiſs. *SchenKius lib. 1. cap. de Paralyſi*, Neque ob id deſunt aliorum opiniones; *Auic.* enim vt eſt apud *Senner. cap de Paralyſi* ait deſtructionem ſenſus, & motus fieri quoniam ſpiritus ſenſibilis, vel motiuus aut retinetur à penetratione ad membra, aut penetrat, ſed non ſuſcipitur eius impreſſio propter complexionis corruptionem: *Senner.* ipſe ad tria videtur eſſe redactus Paralyſis cauſſam, nempè ad intemperiem, anguſtiam, & ſolutam vnitatem in neruis, ſiue à cerebro, aut ſpinali medulla ad membrum aliquod tendentibus, ſiue alicui muſculo inſertis, quę quidem faciunt vt muſculus ſpiritibus animalibus deſtituatur; quicquid tamen ſit in noſtro caſu dicendum non aliter fieri paralyſim, quam ob cerebrum in partem obleſam materiam frigidam tranſmittens, quæ in neruis recepta, inibique conculcata ſpirituum animalium transfluxum inhibens ſenſus ac motus deperditionem

nem partis vnius quia vt vult *Auicen.* (quamuis in hoc à *Iachino* reiectus) medulla ſpinalis in duas partes diuiſa cernitur perindè, ac cerebrum, cuius quoque opinionis fuit *Varolius*, vt refert *Senner.* ſicque in quam partem natura materiam detruſerit, in ea paralyſis compares, idque tripliciter fit, vel ob obſtructionem, vel compreſſionem, vel denſationem; denſationem quidem à *Galen.* [illegible] dictam, cum ſcilicet neruus craſſiorem ſubſtantiam adeptus eſt, idque vel quia ſit nutritus (vt præfatus auctor exiſtimat) craſſis ſuccis, vel quia ſit coactus a violento frigore; compreſſionem verò factam ſecundùm *Platerum* ab humoribus neruis extra incumbentibus, vel à tumore, vel alio, & tandem ob obſtructionem factam à craſſis materiis, à cerebro fluentibus, proindèque *Gal. lib de anatom. viu.* dixit: *Et creauit Deus excelſus cerebrum, & ſpinam medullam, & omne quod eſt in corpore ex membris frigidis, & humidis, & phlegmaticis, & ipſorum principium, & elementum poſuit phlegma*: hoc autem phlegma quod Paralyſim facit *Gal.* putat eſſe craſſum & lentum, vt dixit *lib. de atra bile*; quod in noſtro caſu contingit, videmus enim eſſe diuturnam affectionem, quæ non niſi à viſcido, lentoque rheumate inuehitur; quod neruos obſtruendo virtutis tranſitum prohibet, quod bene explanauit *Gal* habita Solis analogia, qui fumo, vel nebula impeditur, quin ſincerus ſplendor emanet; hæc ſunt *Gal.* verba *primo de ſympt. cauſs. cap. 5. Porrò prohibetur, ſiquidem meatum aliquem neruus habet, qualem qui ad oculos deſcendunt manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; atque quod animalis quidem virtus, ſiquidem meatum aliquem tanquam certam viam à cerebro per neruum habet, hoc obſtructo impedietur cuiuis arbitror pateat. Quin etiam quod compreſſo extrinſecùs neruo, anguſtia meatui eius continget, ne id quidem vllum lateat. Quod autem & ſi nullus ſit meatus, ſed tanquam per aquam vel aerem ſolis radij tranſeunt, ſic principij vis per ipſum corpus neruorum permeat, cum hi ad craſſiorem habitum ſunt mutati, tranſitus impedietur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti præſertim ea, quę in aqua, & aere eueniunt, quippè in aere nebula, nubes, & fumus, in aqua lutum, & limus ſolis ſplendorem quominus per ea ſincerus procedat impedimento ſunt, ac vetant, Ad eundem igitur modum & neruus, ſi craſſiore habitu, & duriore quam pro ſua natura ſit redditus virtutis tranſitum prohibebit, ſanè craſſiore habitu erit, ſi vel glutinoſis, vel craſſis alatur ſuccis*: hæc Galenus quicquid tamen ſit quoniam hic morbus, vel diuturnus eſt, vel apoplexiam ſolet accerſere, proindè curatio eſt quamprimum procuranda, nam vt aiebat *Celſus lib. 3. cap 27.* loquens de reſolutione totius, & partis: *In partibus verò nunquam acutus, ſæpè longus, ferè ſanabilis morbus eſt*; *Sennertus* tamen *cap. de Paralyſi*, dixit tunc eſſe paralyſim diuturnam, cum à craſſo humore fit, cum apoplexiæ ſuperuenit, quinimò addit eam eſſe periculoſam ob cauſſæ vehementiam, confirmatam imbecillitatem partium, & ob metum recidiuæ: quod cum non accidat in noſtro caſu non deſperandum de ſalute: ideoque cum dixerimus huiuſmodi morbum à capitis fluxione fieri, primum ſiſtendæ fluxioni animus eſt intendendus, Secundo ei quod influxit, ut præceptum eſt *Hipp. lib de loc. in hom.* ſiſtitur fluxio tripliciter, vel intercipiendo materiam, vel auertendo, vel roborando, & exſiccando: exſiccabitur primo materia euacuantibus. & ideò dixit *Hippoc. loc ſup. cit. Et ſiquidem multum fuerit, euacuare, ſin modicum per diætam moderari, ac componere*: quæ quidem euacuantia quamuis multoties ſint adhibita, nihilominus repetenda, *ſæpè enim pertinacia Iuuantis malum corporis vincit*, quamobrem clementiore aduentante tempore, Verè nempè primum leniens præſcriberem ex melle roſ. ſol. cum ſpeciebus hyeræ, quę tantopere & à *Claudino*,

PRO DOMINO ALBERTO GARRETA *Lauretano Paralyſi laborante. Ad Dominum Hieronymum Vranium Medicum.*

CONSVLTATIO X.

LAborem, cibum, ſomnum, Venerem omnia mediocria eſſe debere dixit *Hipp. in epidem.* quæ ſi modum exceſſerint mala eſſe promulgauit; propt. haud miror nobilem noſtrum languentem ex ingluuie, vnàque immodico exercitio catharroico pathemate premi, atque fluxione, ac inſimul neruorum diminuto motu, fluxione quidem à labore pronata, vel ſub frigidiori, inclementiorique aere, vnde intemperato capite ob frigidam intemperiem exprimitur materia, vel ob motum eodem concalfacto capite vnde liquatur. vel ob nimiarum cruditatum prouentum ab erratis in victu, vnde ſupertume caro, vt dixerat *Senex lib. de loc. in hom.* ſicque fluxio innaſcitur, vel copia cerebri expulſionem proritando, vel ſponte ſua ob eiuſdem robur; motus verò diminutus exurgit à pituitea materierum vbertate oppleto neruoſo genere; quamuis hoc ad varia referant authores; *Alexander* enim *Trall lib. 1. cap. 16.* dixit Paralyſim ex calida qualitate, aut ſicca proficiſci, vbi calida intemperies, ſanguinem, & humores nimium torrefecerit, ſimiliter etiam ob frigidam qualitatem ſolam; *Fernel. lib. 5 pathol. cap. 3.* dixit; Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſim committere poteſt, ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, ac neruorum origines effunditur. *Rondeletius lib. de curand. morb. cap. 23.* dixit: *Ego verò à tenui, ſed multa quæ à cerebro deffluit, & ob tenuitatem totam nerui ſubſtantiam irrigat, mollioremque efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extentio, conſtrictioni naturali contraria, quæ efficit vt partem cui inſeritur neruus mouere non poſſit;* ſic *Coiter in libell. obſeru. anatomic.* dixit: *Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum auctoritati eſt preponenda noſtra ſententia magis ad Rondeletij, quàm ad Fernelii opinionem inclinabit, pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis, ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem, & puram, quam flauam, vel bili ſue colore ſimilem, vel etiam alium humorem; maiori itaque ex parte ſi non ſemper paralyſin excitat tenuis, limpidaque hæc aqua in cerebri ventriculis, atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem;* Quas quidem opiniones recitat accuratiſs. *Schenkius lib. 1. cap. de Paralyſi*, Neque ob id deſunt aliorum opiniones; *Auic.* enim vt eſt apud *Senner. cap. de Paralyſi* ait deſtructionem ſenſus & motus fieri quoniam ſpiritus ſenſibilis, vel motiuus aut retinetur à penetratione ad membra, aut penetrat, ſed non ſuſcipitur eius impreſſio propter complexionis corruptionem: *Senner.* ipſe ad tria videtur eſſe redactus Paralyſis cauſſam, nempè ad intemperiem, anguſtiam, & ſolutam vnitatem in neruis, ſiue à cerebro, aut ſpinali medulla ad membrum aliquod tendentibus, ſiue alicui muſculo inſertis, quę quidem faciunt vt muſculus ſpiritibus animalibus deſtituatur; quicquid tamen ſit in noſtro caſu dicendum non aliter fieri paralyſim, quam ob cerebrum in partem obleſam materiam frigidam tranſmittens, quæ in neruis recepta, inibique conculcata ſpirituum animalium transfluxum inhibens ſenſus ac motus deperditionem

nem partis vnius quia vt vult *Auicen.* (quamuis in hoc à *Iacchino* reiectus) medulla ſpinalis in duas partes diuiſa cernitur perindè, ac cerebrum, cuius quoque opinionis fuit *Varolius*, vt refert *Senner.* ſicque in quam partem natura materiam detruſerit, in ea paralyſis compares, idque tripliciter fit, vel ob obſtructionem, vel compreſſionem, vel denſationem; denſationem quidem à *Galen. an Aiot* dictam, cum ſcilicet neruus craſſiorem ſubſtantiam adeptus eſt, idque vel quia ſit nutritus (vt præfatus auctor exiſtimat) craſſis ſuccis, vel quia ſit coactus a violento frigore; compreſſionem verò factam ſecundùm *Platerum* ab humoribus neruis extrà incumbentibus, vel à tumore, vel alio, & tandem ob obſtructionem factam à craſſis materiis, à cerebro fluentibus, proindèque *Gal. lib de anatom. viu.* dixit: *Et creauit Deus excelſus cerebrum, & pulmonem, & omne quod eſt in corpore ex membris frigidis, & humidis, & phlegmaticis, & ipſorum principium, & elementum poſuit phlegma:* hoc autem phlegma quod Paralyſim facit *Gal.* putat eſſe craſſum & lentum, vt dixit *lib. de atra bile*, quod in noſtro caſu contingit, videmus enim eſſe diuturnam affectionem, quæ non niſi à viſcido, lentoque rheumate inuehitur; quod neruos obſtruendo virtutis tranſitum prohibet, quod bene explanauit *Gal* habita Solis analogia, qui fumo, vel nebula impeditur, quin ſincerus ſplendor emanet; hæc ſunt *Gal.* verba *primo de ſympt. cauſs. cap. 5. Porrò prohibetur, ſiquidem meatum aliquem neruus habet, qualem qui ad oculos deſcendunt manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; atque quod animalis quidem virtus, ſiquidem meatum aliquem tanquam certam viam à cerebro per neruum habet, hoc obſtructo impedietur cuiuis arbitror pateat. Quin etiam quod compreſſo extrinſecùs neruo, anguſtia meatui eius continget, ne id quidem vllum lateat. Quod autem & ſi nullus ſi meatus, ſed tanquam per aquam vel aerem ſolis radij tranſeunt, ſic principij vis per ipſum corpus neruorum permeat, cum hi ad craſſiorem habitum ſunt mutati, tranſitus impedietur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti præſertim ea, quę in aqua, & aere eueniunt, quippè in aere nebula, nubes, & fumus, in aqua lutum, & limus ſolis ſplendorem quominus per ea ſincerus procedat impedimento ſunt, ac vetant, Ad eundem igitur modum & neruus, ſi craſſiore habitu, & duriore quam pro ſua natura ſit redditus virtutis tranſitum prohibebit, ſanè craſſiore habitu erit, ſi vel glutinoſis, vel craſſis alatur ſuccis:* hæc Galenus quicquid tamen ſit quoniam hic morbus, vel diuturnus eſt, vel apoplexiam ſolet accerſere, proindè curatio eſt quamprimum procuranda, nam vt aiebat *Celſus lib. 3. cap 27.* loquens de reſolutione totius, & partis: *In partibus verò nunquam acutus, ſæpè longus, ferè ſanabilis morbus eſt*; *Sennertus* tamen *cap. de Paralyſi*, dixit tunc eſſe paralyſim diuturnam, cum à craſſo humore fit, cum apoplexiæ ſuperuenit, quinimò addit eam eſſe periculoſam ob cauſſæ vehementiam, confirmatam imbecillitatem partium, & ob metum recidiuæ: quod cum non accidat in noſtro caſu non deſperandum de ſalute: ideoque cum dixerimus huiuſmodi morbum à capitis fluxione fieri, primum ſiſtendæ fluxioni animus eſt intendendus, Secundo ei quod influxit, ut præceptum eſt *Hipp. lib de loc. in hom.* ſiſtitur fluxio tripliciter, vel intercipiendo materiam, vel auertendo, vel roborando, & exſiccando: exſiccabitur primo materia euacuantibus. & ideò dixit *Hippoc. loc ſup. cit. Et ſiquidem multum fuerit, euacuare, ſin medicum per diætam moderari, ac componere:* quæ quidem euacuantia quamuis multoties ſint adhibita, nihilominus repetenda, *ſæpè enim pertinacia Iuuantis malum corporis uincit*, quamobrem clementiore aduenrante tempore, Verè nempè primum leniens præſcriberem ex melle roſ. ſol. cum ſpeciebus hyeræ, quę tantopere & à *Claudino*,

G   *& à*

PRO DOMINO ALBERTO GARRETA *Lauretano Paralyſi laborante. Ad Dominum Hieronymum Vranium Medicum.*

CONSVLTATIO X.

LAborem, cibum, ſomnum, Venerem omnia mediocria eſſe debere dixit *Hipp.in epidem.* quæ ſi modum exceſſerint mala eſſe promulgauit; propt. haud miror nobilem noſtrum languentem ex ingluuie, vnàque immodico exercitio catharroico pathemate premi, atque fluxione, ac inſimul neruorum diminuto motu, fluxione quidem à labore pronata, vel ſub frigidiori, inclementioriquе aere, vnde intemperato capite ob frigidam intemperiem exprimitur materia, vel ob motum eodem concalfacto capite vnde liquatur. vel ob nimiarum cruditatum prouentum ab erratis in victu, vnde ſupertume caro, vt dixerat *Senex lib.de loc.in hom.* ſicque fluxio innaſcitur, vel copia cerebri expulſionem proritando, vel ſponte ſua ob eiuſdem robur; motus verò diminutus exurgit à pituitea materierum vbertate oppleto neruoſo genere; quamuis hoc ad varia referant authores; *Alexander* enim *Trall lib.1. cap.16.* dixit Paralyſim ex calida qualitate, aut ſicca proficiſci, vbi calida intemperies, ſanguinem, & humores nimium torrefecerit, ſimiliter etiam ob frigidam qualitatem ſolam; *Fernel.lib.5 pathol.cap.3.* dixit; Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſim committere poteſt, ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, ac neruorum origines effunditur. *Rondeletius lib.de curand. morb. cap.23.* dixit: *Ego verò à tenui, ſed multa quæ a cerebro defluit, & ob tenuitatem totam nerui ſubſtantiam irrigat, molliorem que efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extentio, constructioni naturali contraria, quæ efficit vt partem cui inſeritur neruus mouere non poſſit;* ſic *Ceiter in libell. obſeru anatomio.* dixit: *Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum auctoritati eſt preponenda noſtra ſententia magis ad Rondeletij, quàm ad Fernelii opinionem inclinabit, pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis. ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem, & puram, quam flauam, vel bili ſuo colore ſimilem, vel etiam alium humorem; maiori itaque ex parte ſi non ſemper paralyſin excitat tenuis, limpidaque hæc aqua in cerebri ventriculis, atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem;* Quas quidem opiniones recitat ... *Schenkius lib.1.cap.de Paralyſi,* Neque ob id deſunt aliorum opiniones; *Auic.* enim vt eſt apud *Senner. cap de Paralyſi* ait deſtructionem ſenſus, & motus fieri quoniam ſpiritus ſenſibilis, vel motiuus aut retinetur à penetratione ad membra, aut penetrat, ſed non ſuſcipitur eius impreſſio propter complexionis corruptionem: *Senner.* ipſe ad tria videtur eſſe redactus Paralyſis cauſſam, nempè ad intemperiem, anguſtiam, & ſolutam vnitatem in neruis, ſiue à cerebro, aut ſpinali medulla ad membrum aliquod tendentibus, ſiue alicui muſculo inſertis, quę quidem faciunt vt muſculus ſpiritibus animalibus destituatur; quicquid tamen ſit in noſtro caſu dicendum non aliter fieri paralyſim, quam ob cerebrum in partem obleſam materiam frigidam tranſmittens, quæ in neruis recepta, imbibque conculcata ſpirituum animalium transfluxum inhibens ſenſus ac motus deperditionem

nem partis vnius quia vt vult *Auicen.* (quamuis in hoc à *Iachino* reiectus) medulla ſpinalis in duas partes diuiſa cernitur perindè, ac cerebrum, cuius quoque opinionis fuit *Varolius*, vt refert *Senner.* ſicque in quam partem natura materiam detruſerit, in ea paralyſis comparet, idque tripliciter fit, vel ob obſtructionem, vel compreſſionem, vel denſationem; denſationem quidem à *Galen.* πύκνωσιν dictam, cum ſcilicet neruus craſſiorem ſubſtantiam adeptus eſt, idque vel quia ſit nutritus (vt præfatus auctor exiſtimat) craſſis ſuccis, vel quia ſit coactus a violento frigore; compreſſionem verò factam ſecundùm *Platerum* ab humoribus neruis extra incumbentibus, vel à tumore, vel alio, & tandem ob obſtructionem factam à craſſis materiis, à cerebro fluentibus, proindèque *Gal. lib. de anatom. viu.* dixit: *Et creauit Deus excelſus cerebrum, & ſilimonem, & omne quod eſt in corpore ex membris frigidis, & humidis, & phlegmaticis, & ipſorum principium, & elementum poſuit phlegma:* hoc autem phlegma quod Paralyſim facit *Gal* putat eſſe craſſum & lentum, vt dixit *lib. de atra bile*, quod in noſtro caſu contingit, videmus enim eſſe diuturnam affectionem, quæ non niſi à viſcido, lentoque rheumate inuehitur; quod neruos obſtruendo virtutis tranſitum prohibet, quod bene explanauit *Gal* habita Solis analogia, qui fumo, vel nebula impeditur, quin ſincerus ſplendor emanet; hæc ſunt *Gal.* verba *primo de ſympt. cauſs. cap. 5. Porrò prohibetur, ſiquidem meatum aliquem neruus habet, qualem qui ad oculos deſcendunt manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; atque quod animalis quidem virtus, ſiquidem meatum aliquem tanquam certam viam à cerebro per neruum habet, hoc obſtructo impedietur cuiuis arbitror pateat. Quin etiam quod compreſſo extrinſecùs neruo, anguſtia meatus eius continget, ne id quidem vllum lateat. Quod autem & ſi nullus ſit meatus, ſed tanquam per aquam vel aerem ſolis radij tranſeunt, ſic principij vis per ipſum corpus neruorum permeat, cum hi ad craſſiorem habitum ſunt mutati, tranſitus impedietur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti præſertim ea, quę in aqua, & aere eueniunt, quippè in aere nebula, nubes, & fumus, in aqua lutum, & limus ſolis ſplendorem quominus per ea ſincerus procedat impedimento ſunt, ac vetant, Ad eundem igitur modum & neruus, ſi craſſiore habitu, & duriore quam pro ſua natura ſit redditus virtutis tranſitum prohibebit, ſanè craſſiore habitu erit, ſi vel glutinoſis, vel craſſis alatur ſuccis:* hæc Galenus quicquid tamen ſit quoniam hic morbus, vel diuturnus eſt, vel apoplexiam ſolet accerſere, proindè curatio eſt quamprimum procuranda, nam vt aiebat *Celſus lib. 3. cap 27.* loquens de reſolutione totius, & partis: *In partibus verò nunquam acutus, ſæpè longus, ferè ſanabilis morbus eſt*; *Sennertus* tamen *cap. de Paralyſi*, dixit tunc eſſe paralyſim diuturnam cum à craſſo humore fit, cum apoplexiæ ſuperuenit, quinimò addit eam eſſe periculoſam ob cauſſæ vehementiam, confirmatam imbecillitatem partium, & ob metum recidiuæ: quod cum non accidat in noſtro caſu non deſperandum de ſalute; ideoque cum dixerimus huiuſmodi morbum à capitis fluxione fieri, primum ſiſtendæ fluxioni animus eſt intendendus, Secundo ei quod influxit, ut præceptum eſt *Hipp. lib de loc. in hom.* ſiſtitur fluxio tripliciter, vel intercipiendo materiam, vel auertendo, vel roborando, & exſiccando: exſiccabitur primo materia euacuantibus. & ideò dixit *Hippoc. loc. ſup. cit. Et ſiquidem multum fuerit, euacuare, ſin modicum per diætam moderari, ac componere*: quæ quidem euacuantia quamuis multoties ſint adhibita, nihilominus repetenda, *ſæpè enim pertinacia Iuuantis malum corporis uincit*, quamobrem clementiore aduentante tempore, Verè nempè primum leniens præſcriberem ex melle roſ. ſol. cum ſpeciebus hyeræ, quę tantopere & à *Claudino*,

propt. *p. de motu muſculorum p.* interiorem nerui ſubſtantiam quæ ex cerebro ortum ducit arboris medullæ analogam facit, quod etiam confirmat 3. *de decret.* 3. vbi innuit neruum conſtare ex ſubſtantia medullari, cuius origo eſt è cerebro, & membranoſa, quæ initia trahit ab eiuſdem cerebri membranis: cæterum cur potiùs in tibijs conuulſio contingat quã in alijs partibus vt refertur, *Andreas Laur. lib. 4. cap.* 14. facillimè ab hac preſſura ſe ſe vendicauit: ſciendo neruos in ſpinali medulla tanquàm communi quodam inuolucro correctos vnum tantum videri in ipſo ſtatim exortu, vt pili in cauda equina ſunt inter ſe diſtincti, & ad ſingulas partes, tàm ſupernas, quàm infernas promotu perficiendo deſtinati; itaque in ea etiam origine prout varia hæc filamenta, vel obſtruuntur, vel denſantur variæ quoque & partes offenduntur, & paralyſis fiunt differentiæ, hoc tamen quamuis in nobiliſſimo languente admiſerim, non exploſerim in cerebro offenſam, cum intueamur nedum partes infernas, ſed & ſupernas non leui noxa ingemiſcere, cum non *ἀφωνία*, ſeu omnimoda vocis interceptione laboret, ſed diminuta ſanè loquela premitur laborantibus neruis ſeptimæ coniugationis, non aliter, vt ſuperiùs dixi, quàm iiſdem obſtructis à materia craſſa, & viſcida, hæcque in capite, quod idiopaticè ſi rigida ac humida dyſcraſia torquetur progenita, quæ dum in cerebri ventriculos irruit paralyſim procreat, ni velimus cum *Hip.* aſſerere huiuſmodi morbos à ſola venarum interceptione manare; quod dixere etiam Iacotius & *Martianus, 2. enim de morb. tex.* 8. generationis modũ edocuit ſic aiens: Poſtquam venę pituitam in ſe ipſas attraxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem nunc magis ſiſti, & perfrigeratum eſſe, quã priori tempore, dum autèm ſanguis non mouetur fieri non poteſt vt non etiàm corpus quieſcat, ac torpeat: ſubdit *Martian. in comm.* quies igitur ſanguinis eſt immediata huius morbi cauſſa, quatenùs ſpiritus animales, à quibus motus animalis perficitur quieſcente ſanguine motum habere non poſſunt, quod quidèm reſpiciens *Hip.* venarum interceptiones huiuſmodi affectus vocitauit; vndè doctiſſ. *Salius 2. comm. de morb. tex.* 13. dixit virtutes ſopiri, ſpiritus enecari dum ſanguis ſiſtitur, ac refrigeratur; quoniàm hinc vaſa obſtruuntur, nec ſpiritus permeare ſinuntur: hinc crediderim *Eraſiſtratum* apud *Cælium* cuiuſdam fortis paralyſeos meminiſſe in qua ambulantes repentè ſiſtuntur; ità vt ambulare non poſſint, ſed paulisper retardati deindè ambulent: quod ſanè quamuis *Mercurialis* a flatibus neruos diſtendentibus, & motum impedientibus effici dicat, ego aſſererem id manare eò quia ſanguis cra ſeſcit, indeque ſpiritus animales permeare non valens, qui deinde moto ſanguine concalfacto vnàque rarefacto facillimè ſibi aditum parant, ac motus reſtituitur; Quicquid tamen ſit, quoniam ſumus in paralyſi quæ vt plurimum Apoplexię omen exiſtit ac nuncia, propter quam primum eidem occurrendum; quamuis non ignorem id maxima difficultate patrari, morbus enim qui in neruis eſt difficilius ſoluitur, quam qui in venis aiebat *Hip.* qui enim in neruis eſt ſtabilitur; proindeq paralyſis ab omnibus auctoribus chronica prædicatur, quamuis *Petrus Salius lib. de morb. particul. p.* 401 eã nõ rarò acutum morbum vocitet, cum multos viderit paralyticos intrà ſeptimũ diem perſanatos, concludit tamẽ huiuſmodi paralyſes fieri à materia vaporoſa neruos obſtruente: quoniam tamen ſumus in Iuuene quẽ *Cælius Aurelianus* dixit facilius liberari propterea ab ope medica haud ęger arcẽdus, neq; tremor ille, ſed potius conuulſiuus motus negotium faceſſit, quini nò hic non rarò ſalutem promptius accerſit, cum non rarò violenta motione quam conuulſio infert.

fert,concalfacta,tenuata,inciſaque materia partim reſoluatur, partim in ſp-
ſpirum abeat; quamobrem oportuniori aduentante tempore à purgatione cu-
rationem inirem,cum pituiteam cacochymiam ſupponamus,illanque pillu-
lis concelebrarem,& potiſſimum de agaricocchijs,& arteticis, vel de hermo-
dactilis,præmiſſis tamen nonullis ſyruppis:nec ignoro ab initio in huius cen-
ſus morbis,vel nulla præſtita præparatione purgandum, vt *Rhaſis* autumauit
contra *Auic.* volentem præparantia ſemper eſſe antè purgationem adhiben-
da;*Rhaſis* enim conſilium amplectitur *Saxonia* cum ſeù paralyſis ob capitis in-
ſigne vitium concælebratur, ita ut apoplexiam, epilepſiam imminere poſſe
concredat, tunc enim ad hos affectus auertendos ac inſimul prohibendos
purgandum,quàm citiſſimè amat:ſecus autem ſi paralyſis antiqua exiſtat, ci-
trà capitis vitium in membro determinato;ſic *Sennert.cap.de Paralyſi* hanc can-
dem viſus eſt habuiſſe ſententiam, ait enim: *Si tamen ſtatim in principio vocetur*
Medicus,non incommodum eſt,immò neceſſarium videtur,vt Medicus ſtatim ad fortiora
purgantia qualia poſteà proponentur,accedat,dum materia adhuc in motu eſt, antequam
neruis ſe ſe penitius inſinuet,iiſque impingatur, vbi ver. malum iam confirmatum eſt,
materia neruis impacta prius attenuanda,& preparanda;poſtea euacuanda eſt: hæcque
ſententia eſt conſona *Septallii* doctiſſimi opinioni *lib.6.animadu.* aientis, dum
materia eſt in motu nec craſſefacta prçſtare materiam quam primum medi-
camento ſatis valido ſubducere, vbi tamen firmata ſit, perfectéque obſtru-
ctionem fæcerit prius attenuandam eſſe,& præparandam,ſubindeq; purgan-
dam:quod in noſtro caſu peragendum,cum & morbus ſit inueteratus, & ma-
teria iam fixa exiſtat in neruis, quamobrem aduentante Autumno ſerapia
præſcriberem, ex ſyr.de becton.de ſ.borrag. & melle roſ.ſimpl.cum decocto
iuę arthetica,betton.anthos,cichor.ſaluia Eu.& mox ad pillul.arteticas, de
hyera cùm agar.cocchiaſque deuenirem, eaſque non ſemel exhiberem, ſed
per interualla, vt ſcilicet epycraſim à Galeno decantatam ſeruaremus; In-
tereà dum hæc omnia celebrantur,ſi Iecur nimis feruidum eſſe innoteſcat,&
corpus vna plettoricum illuceat, ità ut indè omne malum profurgere queat,
non inutile fore ſperarim ſanguinem è venis ſedis haurire hyrudinibus ibi-
dem affixis, ſin minus ità ut ſcilicet vniuerſa corporis moles cacochyma po-
tiùs quàm plettorica videatur, & pituitoſo temperamento docetur prorsùs
ſinendum, ne corpus magis refrigeretur; quibus quidem præſidijs morbo
non cedente cerebri excrementa per nares expurganda ſine mora veniunt,
vt ſucco ſampſuci, betarum, cyclaminis radice, aqua mulſa, & ſimilibus
cauendo ne ſternutatoria adhibeamus, vt ſcilicet poſtmodum illis con-
cuſſionibus materias in cerebri ventriculos alliciamus, & ex para-
lyſi apoplexiam progignamus; ac deinde ad exſiccandum vte-
rer decocto aliquo ex ſalſa parilia, ligno ſancto, & de vi-
ſco quercino, cum ſandalis citrinis addendo in fine
ebullitionis ſaluiam, becton.pæoniam, cichor.
borragin. endiuiam, coriandra, &
ſimilia.

(:.)

nem partis vnius quia vt vult *Auicen*. (quamuis in hoc à *Iachino* reiectus) medulla ſpinalis in duas partes diuiſa cernitur perindè, ac cerebrum, cuius quoque opinionis fuit *Varolius*, vt refert *Senner*. ſicque in quam partem natura materiam detruſerit, in ea paralyſis compares, idque tripliciter fit, vel ob obſtructionem, vel compreſſionem, vel denſationem; denſationem quidem à *Galen. πυκνωσις* dictam, cum ſcilicet neruus craſſiorem ſubſtantiam adeptus eſt, idque vel quia ſit nutritus (vt præfatus auctor exiſtimat) craſſis ſuccis, vel quia ſit coactus a violento frigore; compreſſionem verò factam ſecundùm *Platerum* ab humoribus neruis extra incumbentibus, vel à tumore, vel alio, & tandem ob obſtructionem factam à craſſis materiis, à cerebro fluentibus, proindèque *Gal. lib de anatom. viu.* dixit: *Et creauit Deus excelſus cerebrum, & ſiliumonem, & omne quod eſt in corpore ex membris frigidis. & humidis, & phlegmaticis, & ipſorum principium, & elementum poſuit phlegma*: hoc autem phlegma quod Paralyſim facit *Gal* putat eſſe craſſum & lentum, vt dixit *lib. de atra bile*; quod in noſtro caſu contingit, videmus enim eſſe diuturnam affectionem, quæ non niſi à viſcido, lentoque rheumate inuehitur; quod neruos obſtruendo virtutis tranſitum prohibet, quod bene explanauit *Gal* habita Solis analogia, qui fumo, vel nebula impeditur, quin ſincerus ſplendor emanet; hæc ſunt *Gal*. verba *primo de ſympt. cauſ. cap. 5. Porrò prohibetur, ſiquidem meatum aliquem neruus habet, qualem qui ad oculos deſcendunt manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; atque quod animalis quidem virtus, ſiquidem meatum aliquem tanquam certam viam à cerebro per neruum habet, hoc obſtructo impedietur cuiuis arbitrer pateat. Quin etiam quod compreſſo extrinſecùs neruo, anguſtia meatus eius continget, ne id quidem vllum lateat. Quod autem & ſi nullus ſit meatus, ſed tanquam per aquam vel aerem ſolis radij tranſeunt, ſic principij vis per ipſum corpus neruorum permeat, cum hi ad craſſiorem habitum ſunt mutati, tranſitus impedietur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti præſertim ea, quę in aqua, & aere eueniunt, quippè in aere nebula, nubes, & fumus, in aqua lutum, & limus ſolis ſplendorem quominus per ea ſincerus procedat impedimento ſunt, ac vetant, Ad eundem igitur modum & neruus, ſi craſſiore habitu, & duriore quam pro ſua natura ſit redditus virtutis tranſitum prohibebit, ſanè craſſiore habitu erit, ſi vel glutinoſis, vel craſſis alatur ſuccis*: hæc Galenus quicquid tamen ſit quoniam hic morbus, vel diuturnus eſt, vel apoplexiam ſolet accerſere, proindè curatio eſt quamprimum procuranda, nam vt aiebat *Celſus lib. 3. cap* 27. loquens de reſolutione totius, & partis: *In partibus verò nunquam acutus, ſæpè longus, ferè ſanabilis morbus eſt*; *Sennertus* tamen *cap. de Paralyſi*, dixit tunc eſſe paralyſim diuturnam, cum à craſſo humore fit, cum apoplexiæ ſuperuenit, quinimò addit eam eſſe periculoſam ob cauſæ vehementiam, confirmatam imbecillitatem partium, & ob metum recidiuæ: quod cum non accidat in noſtro caſu non deſperandum de ſalute: ideoque cum dixerimus huiuſmodi morbum à capitis fluxione fieri, primum ſiſtendæ fluxioni animus eſt intendendus, Secundo ei quod influxit, ut præceptum eſt *Hipp. lib de loc. in hom.* ſiſtitur fluxio tripliciter, vel intercipiendo materiam, vel auertendo, vel roborando, & exſiccando: exſiccabitur primo materia euacuantibus. & ideò dixit *Hippoc. loc ſup. cit. Et ſiquidem multum fuerit, euacuare, ſin modicum per diatam moderari, ac componere*: quæ quidem euacuantia quamuis multoties ſint adhibita, nihilominus repetenda, *ſæpè enim pertinacia Iuuantis malum corporis uincit*, quamobrem clementiore aduentante tempore, Verè nempè primum leniens præſcriberem ex melle roſ. ſol. cum ſpeciebus hyeræ, quę tantopere & à *Claudine*,

& à *Senner.* commendantur vel elect.lenit.ac ſubindè præparata materia de bitis ſyrupis nempe de beton de ſthæcad. melle roſ. ſimpl. & oxym. ſimpl. (quamuis de oxym. maximè ambigat doctiſs. *Maſsaria* in praxi *lib.1.cap.16.* nam cum acetum neruis aduerſetur, cum ijdem ſint exangues, & ideò frigidi non videtur poſſe conuenire; verumtamen alijs permixtum vt facit *Sal.3. de med ſecundum genera*, qui in neruorum inflammatione aceto vtitur ſed ſimul cum oleo videtur poſſe conuenire, ſic *Hertul.Saxonia*, vt eſt apud Senner.ait acetum inimicum eſſe neruis non cum melle, ſed neruis exſiccatis, non pituita repletis,) ad pillulas deuenirem de hiera cum agar. de iua arthetica, cocchias & ſimilia. De uenæ ſectione hic non loquor, cum iam ſit celebrata, ac proindè cum ſimus in affectu frigido ab ea abſtinerem, niſi morbus foueatur à plethoria, uel hyrudines adhiberem ad iecoris aliquem feruorem tollendum: neque enim ignoro per has manifeſtas euacuationes non eſſe ſperandam omnimodam ægrotantis ſalutem, ſed requiri inſenſibiles alias euacuationes, propt.ad lignum Guaiacum deuenirem unà cum ſalſa paril.addendo tamen ſandala citrin.ut ſcil.temperetur calor, utque iecur pariter emendetur, doctiſs. *Claudinus* maximoperè commendat bolum factum ex ſale theriacali, ſicut medicamentum factum ex puluere, uel ſale chymico, chamepytis,& lachryma terebinthi cyprij, ego tamen pro capitis roboratione maximè laudarem confectionem præſtitam ex conſ.de beton. roſ.uet.addita portione mitridathi, uel theriacæ; poſſem quoque ad roborandum caput cucufas laudare, lotiones cum herbis cephalicis, cæterùm de his ſuo tempore dicemus, ut de embrochis, & ſtillicidijs uel naturalibus, uel arte paratis; Vnum tamen ſilere nequeo, nempè inuſtionem eſſe in brachio non obleſo faciendam, cum enim inueterata adſit intemperies ſine continua præſtita euacuatione non minuitur affectus: ſic quoque pro deplendo capite errhina, & apophlegmatiſmata iniungerem, illa ex ſucco ſampſuci, aqua mulſa, & ſucco cyclaminis, & ſimilibus, hæc ex cera & maſtiche, per os enim aures, & oculos caput repurgari dixerat Senex lib. de loc. in hom. Neque ob id materiæ neruis imbibitę immemores eſſe debemus, non in. quam ſed eadem ſunt reſoluenda, qui parent fotus vt ait *Zacutus* ſpinali medullæ partibusque reſolutis, vnguentaque etiam applicant ex gummi ſpeciebus, oleiſque calidis parata; ſic Claudinus maxime probat vnguentum ex bdellio, vel medicamentum filij Zacchariæ adeò a *Meſue* celebratum, ita quoque commendat balneum olei communis decoctionis vulpis, canis rubei, betonicæ, ſaluiæ, ſthæcadis, ſampſuci, & rutæ, a quo, ait, præſtabit inungere eaſdem partes pinguedine quæ decidit ab anſere pingui, & antiquo in veru cocto, & in cuius ventre prius bdellium, ſagapenum, opoponax, & fruſtum carnis vulpis pinguis ſint conſuta, ſic quoque ſuffitus ex lapide molari ignito, & alia quæ breuitatis gratia ſileo; duo tamen remedia maximè commendarem vnguentum nempè quod proponitur ab Apella *Zacuto libro primo de praxi medic.mirab.obſeru.*34. hæc ergo ſunt quæ habui currenti calamo dicenda.

PRO DOCTORE QVODAM DE CASTRO IERI Paralyſi laborante Ad perilluſt. & Excellentiſſ. Dominum Terentium Tornatorem.

CONSVLTATIO XI.

DVo mihi videntur ad faciendum noſtri languentis affectum potiſſimum concurrere, contentum ſcil. excrementitium, & continens imbecillum, hoc ſanè varium exiſtit vt hepar, caput, & ventriculus inęquali dyſcraſia laborantia, illud verò heterogeneum, vt pituitoſum, ichoroſum, & conſequenter acre, vnàque bilioſum; bilioſum ſanè à Iecoris feruore genitum, pituitoſum verò à capite, & ventriculo frigida intemperie donatis, huius inditia ſunt tactus ſenſus ōblęſi, cuius vitia triplicia eſſe innoteſcunt, diminutio ſcil. vt in ſtupore, deprauatio vt in dolore, & conuulſione & ablatio tandem vt in paralyſi, quamobrem non mirandum ſi hic in noſtro caſu, & ablatio, & deprauatio fiant in membris, ſiquidem cum billoſę humiditates neruos tangunt conuulſiuos motus gignere poſſunt, ni velimus cum *Sennerto* ſancire muſculos, cum enim muſculis proprium, & adęquatum motus voluntarij qui ſecundum naturam fit, ſit inſtrumentum, etiam motus illius deprauati, ſeù conuulſiui cauſſa erit, & muſculo contracto oſſa, & quicquid in parte mobile eſt ſimul contrahuntur, verum neruis ſolum & fibroſis neruorum partibus muſculi contrahuntur, fit autem in noſtro languente motus conuulſiuus, non autem conuulſio, quia ſcil. vapor ſeu humor neruos vellicans ſe in neruorum ſubſtantiam non inſinuauit, neq; adhæſit ità vt à natura diuelli nequeat: differunt enim non parum conuulſio, & motus conuulſiuus; ſiquidem ait *Salius liber. de aff. partic. capit.* 20. & vt *in meis epiſt.* explanaui, conuulſio fit ex retractione neruorum, & muſculorum, ex qua membra remanent rigida, ſicut fit in Tetano, Opiſtotono, & Emproſthotono, riſu ſardonio, ſtrabiſmo, & aliis, at in motu conuulſiuo membra rigida non redduntur, ſed quaſi ſaliendo concutiunt, & vibrantur; fitque in membris ipſis motus palpitationi ſimilis: hanc eandem diſtinctionem annumerat *Senner. lib. p. par. 2. cap.* 28. neque obid Paralyſis non inſurgit, quę à variis cauſſis originem pariter ducit, vel quia, vt nōnulli cenſuerunt, ſpiritus influens non tranſmittitur ob morbum neruorum eum deferentium, vel non ſuſcipitur licet influat membri recipientis vitio, ſicque *Gal. p. de ſympt. cauſſ. cap.* 5. dixit: Continens, ſiue proxima ſiue quomodocunque alio vocabulo libeat appellare huius ſymptomatis cauſſa eſt talis quiſpiam in neruo affectus, cuius occaſione à principio ad ipſum virtus tranſmitti prohibetur; ſiquidem meatum aliquem neruus habet qualem qui ad oculos deſcendunt, manifeſtè habere cernuntur, vel ex obſtructione, vel compreſſione; quod autem ſpiritus influens non tranſmittatur aliquando id contingere ait *Mercatus* quia ipſamet facultas deficit, aut infirma eſt in ipſo principio, & fonte, quià adeò exiſtit languida, & puſilla, vt reliquis partibus vim ſuam, & efficaciam impartiri nequeat, vt euidenter comperimus in grauiſſimis, & diuturnis morbis ... inclinant ſic doctiſſimus *Saxonia* ait id ob defectum facultatis animalis contingere, deficere autem ait hanc facultatem, vel quia diſſoluta eſt propter maximas cerebri intemperantias, precipuè propter frigidam, vel quia

ex inducta ſuperpurgatione ſpiritus deficit, ſicque narrat *Braſauolus* ſe quendam vidiſſe à ſanguinis narium copioſa profuſione paralyticum factum, nec miror, ſiquidèm dum cerebrum ex nimia euacuatione refrigeratur, vnde defraudato ſuo genio primigenio nempè calore, & ſpiritibus animalibus cùm eneruat, tum eos vel non progignat, vel ſatis debiles, vndè actio diminuitur, ſicque poteſt fieri Paralyſis, ſubditque *Gal.* non raro fieri paralyſim multum refrigerato capite, eamque eſſe lethalem; neque calor ſolum à nimiis euacuationibus hebetatur, ſed ob multiplicem cauſſam, vel quia conſtringitur, & ſuffocatur, vel quia à nimiis frigidis materiis hebetatur; vel quia ab extrinſeco, vel à copia, vel ex alimenti defectu; quamobrem Paralyſis à ſimplici intemperie fieri poteſt, vel vt ſatius dicam à caloris primigenii vel paupertate, ſicque fit torpor, vel extinctio, ſicque fit perfecta paralyſis; hancque ſententiam viſus eſt habuiſſe *Leonardus Iacchinus in 9. lib. Rhaſis cap.* 10. dum ait humorum influentium, aut caloris innati deſtructionem eſſe in cauſſa ipſius Paralyſis, vt in gangrena accidit, quod viſus eſt *Gal.* innuere 1. *Prhoret.* 13. vbi ait extincto calore natiuo totius corporis ſegniciem ſequi; ideoque *Mercatus lib.* 1. *cap.* 14. dubitauit an reſolutionis cauſſa eſſe poſſet carnis intemperamentum, ita vt ineptitudo eius cauſſa ſit, cur membrum non probè ſentiat vt voluit *Auic.* aitque id non ſufficere ad virium ſenſus, quia febrilis calor, qui plurimum carnem intemperat, non tamen ſenſum diminuit, idem probant hydropicorum membra, quæ plurimum algent, vt ea ratione non poſſint ſentire, cum hoc tamen in neutro apparet ſenſus, & motus læſio; In qua re cenſet *Mercatus* id neruis duntaxat intemperamento poſſe contingere, dum vias coarctare potens fuerit: nam licet ex vicinia cauſſarum frigidarum torpor ſubſequatur, potiùs id fieri arbitratur ex compreſſione, aut coarctatione figuram, & vias viriante, quàm ex intemperie neruis præſtita: cuius ſententiæ fuit etiam *Archigenes* aiens ſtuporem eſſe propriam neruorum paſſionem, ſic enim *Ariſ.* 3. *de hiſt. animal. cap.* 6. nullam partem ſtupore poſſe corripi neruis orbatam eſſeuerat; verum vt rectè probat *Zacutus ex Gal. lib.* 7. *cap.* 10. ſtupor non ſolum in neruis ſed in reliquis corporis partibus propter frigiditatem fieri ſolet, ergo non eſt propria neruorum paſſio, ſiquidem ſolis non conuenit, ſubdit infer. *Zacutus* 1 *nonnunquam tamen poteſt infrigidans cauſſa ad carnem vel cutē tantum accedere, atque ideo partes illas ſtupefacere, vel ſi propter vicinitatem neruorum etiam infrigidet, & ſtupefaciat, non ideo ſtupor dici poterit neruorum proprius*; quicquid tamen ſit, dicerem ego immediatam Paralyſis cauſſam eſſe non rarò caloris primigenij diminutionem, pars enim quæ primigenio calore deſtituitur nullum habet vel ſenſum, vel motum; ſic videmus in gangrenis in quibus eſt emortuus calor nullum adeſſe vel ſenſū, vel motum, vita enim in parte, & in toto eſt participatio calidi, ex abolitione enim illius caloris reſultat abolitio omnium facultatum; enim facultas cerebri redditur omnino inhabilis ad ſuas operationes faciendas, ſicque effectus non reſultat, ſpiritus enim animales, qui ſecundùm omnes ſenſui, & motui videntur inſeruire, minimè progignuntur, cum non adſit calor ille, qui vitales depuret, cum animales ſpiritus ſecundùm *Gal.* ex vitali fiant magis concocto; 2. quia neruus refrigeratus nec minus eſt aptus recipere actionem ſpirituum, ſi ij tamen eſſent, non enim perciperet, cum ſit penitus calore deſtitutus, ſic videmus in ſyncope hominem non ſentire, quia pariter calor vel obruitur, vel diſſipatur, vel extinguitur, ad cuius extinctionem & animales, & vitales ſpiritus deperduntur, ad quorum reſolutionem reſul-

tàt actio partium vel diminuta, vel abolita: ſicque *Hip. lib. 1. de morb. pop. ſect. 2. par.* 58. inquit natu maioribus, & quos iam calor deficit, paraplegiæ, aut inſaniæ, aut cæcitates, vbi *Gal* ait *Paraplegias vocat reſolutiones ex apoplexia in partem aliquam decumbenses* hincque crediderim voluiſſe Hip. fieri Apoplexiam, & Epilepſiam, & Paralyſim ex venarum interceptione, nam cum materia craſſa intromittitur in venas caloris expanſionem inhibẽs, ſicque ſuffocat, prohibetque ſpiritus transfluere, adde etiam quod ligata alicui arteria magna ſtupeſcit membrum; ſic quoque in multis viuentibuſque materijs frigidis exuberantibus cernimus motum eſſe tardiſſimum, ſenſumque maximè diminutum, habent enim calorem ſatis hebetem, hoc que voluit Senner. cũ dixit neruos refrigeratos ineptos eſſe ad officia; ſic ſenes videmus quia de ſui natura ſunt frigidi, plerùmque caloris obtinent torpidos eſſe; & vix ſentire; ſicque *Gal. 4. de loc. aff. cap.* 4. dixit ſe vidiſſe quendam cum madidum pallium tempore frigido, & pluuioſo diù collo obuoluiſſet, in manus paralyſim incidiſſe, neruis non in manu ſed qui in collo ſunt refrigeratis, ſic *Gal. 1. de loc. aff. cap.* 6. refert multos paralyticos fieri, vel ob aerem ambientem frigidum ventum borealem, contrectationem niuis, vel glaciei, moram in aqua frigida, vel ſeſſionem ſuper lapide frigido itaque neruus refrigeratus abſque obſtructione, & denſatione poteſt paralyſim producere; non ob id negandũ vt plurimum paralyſim produci ex triplici illa cauſſa à Gal. aſſignata nempè obſtructione, compreſſione & denſatione, facta à frigore, à tuberculo comprimente, & ab humoribus varijs, nimirum craſſis, vt omnis Medicorũ ſchola ſentit, iiſque etiam melancholicis, vt etiam notat Saxonia; non ob id tamen negarem poſſe fieri tum à materia vaporoſa, tum à bile ſed pituiteſcente in noſtro potiſſimum caſu, a materia vaporoſa, quia vt expertus eſt *Petrus Salius in adnot. ad Altimar. cap* 14. multoties a vaporoſa hac materia, quæ ad principium neruorum tranſmiſſa & obſtructiones inducens ac ſpiritui animali viam intercipiens ſenſum, & motum inferiorum partium inhibet, indeque idem *Salius* exemplum adducit cuiuſdam tonſoris qui poſt crapulam nocte media cum timore ſuffocationis expergefactus incidit ſubitò in paralypſin omnium corporis partium infrà faciem exiſtentium, ſenſuque ac motu adeò priuatus eſt, vt nec acu profundè perforatus, nec gladiolo ſcarificatus quicquam ſentiret, nullamque partem niſi caput moueret, quæ ſoluta crapula, ac frictionibus tantummodo, ac inunctionibus quibuſdam reſoluentibus ad ſpinam intra tertium diem omninò ſanatus eſt. Ideòque ſubdit Senner. ea ſola paralyſis longa eſt, quæ ab humore craſſo prouenit; neque ob id in noſtro caſu bilem exploderem, ſed pituiteſcentem; nam bilis cum è ſui natura ſit tenuiſſima nequit neruos infarcire, ac proindè eget pituitæ ſodalitio quæ eidem & ſtabilitatem, & lentorem quendam communicet, atque ob hanc cauſſam crediderim noſtrum languentem paralyticum factum non raro conuulſionibus tentari, quia bilis commercium dum neruos vellicat eoſdem ſua mordacitate contrahit ad ſuum principium. verum quia pituitæ vbertas eſt maior, propterea iterum pars redit eſſe paralytica, ni velimus aſſerere, à vaporoſa materia factum infarctum eaque mordaci pari lege fieri motus illos conuulſiuos; verum vt cum Iacotio dicam qui flatus eſt crudus, quia nimis craſſus ob id paralyſis remanet; quamuis *Iacotius in Coac.* dixerit id raro contingere, adeò ut niſi ſemel Gal. id ſe vidiſſe teſtetur, unde *Petrus Salius* ob id dixit *cap. 13. in adnot ad Altim.* Spaſmo opponitur paralyſis quoniam ille dicit motum, hæc immobilitatem, tamen ſpaſmus iunctus cum paralyſi, ita ut alterna-

tim

tim affligant eandem partem ſcil. quòd modò illa pars conuellatur, modò eadem reſoluatur, poſteà iterum conuellatur, & deinde iterum paralyticetur: ponitur *lib. 3. Prorhet. ſex. 26.* qui caſus fuit etiam à *Gal.* viſus, vt ibid in comm. ipſe narrat: ſubdit *Salius: Hoc idem ſemel ego tantum vidi, quare hoc aduertatur tanquam vnum ex mirabilibus, poſſibilibus tamen quæ Medicis offeruntur*; cæterum quamuis ego non negem id eſſe rarum, tamen mihi ſæpius id videre contigit ab eo tempore, quo Medicinam factitaui, non enim eſt abſonum ob prædictas rationes id poſſe multoties fieri, ſicque doctiſs. meus *Duretus in Coac.* dixit conuulſionem eſſe in muſculo, paraplegiæ verò ſedem in neruo medullari, ideò nihil vetat, dixit, quominus diuerſitate cauſſarum variè afficiantur partes diuerſæ, neruus, & muſculus, adde quod cõuulſionis vis conſideratur in motu iniuſſo; paraplegię in impotentia mouendi; ſit igitur conuulſio paraplectica iniuſſus motus cum ſenſus vacuitate, quæ in ſimplici conuulſione nuſquam eſt, ſed contra ſenſio acerrima rei moleſtæ, ſubdit: Conuulſionem ſenſus expertem vidimus in vxore D. Parmentieris anno 1575.

Cæterùm exploſa longa verborum ſerie antequam morbus vlterius progrediatur, & in apoplexiam commigret cuius gratia dixit *Hipp. in Coac.* ſenſus hebetudo, & eius amiſſio ſi fortè inciderint futura denunciant apoplectica: ideo medica, dicam manus eſt adhibenda, nam quamuis paralyſis è ſui natura contumax ſit, ac rebellis, tamen quoniam ſumus in iuuene, cui omnia gratioſa dixerat Senex, ſperandum eſt ſalutem poſſe recuperari, hocque voluerunt *Cælius Aurel. & Aretæus* quando dixere hunc morbum faciliùs curari in robuſto, in adoleſcente, in puero, & quando eſt recens: ideòque cum ſupponamus materias nimias genitas ab inæquali intemperie Iecoris feruidioris, capitis, & ventriculi frigidioris, & humidioris, cum dixerimus bilem pituiteſcentem peccare, adſit pariter neruorum obſtructio, & debilitas, propt. triplex videtur inſurgere indicatio, prima eſt materias fluentes à capite & genitas deturbandi, ſecunda prohibendi antipraxiam, tertia roborandi neruos, & diſcutiendi materias: quoad primam cum ſimus in inueterato affectu, non protinus ut in momentanea paralyſi euacuandum, ſed facienda eſt materierum præparatio, quę fieri poterit rhodomel. ſyr. de bet. & de f. borraginis addito decocto communi cum beton. borrag. coriandris, meliſſa & ſimilibus, eſt enim in hoc caſu habenda præcipua bilis cura & Iecoris feruidioris, mox vt in alijs caſibus præparata materia euacuanda pillulis de hyera. cocchijs, aureis vt vult Zacutus vel etiam hetticis, quæ quidē purgatio nō vna ſufficiet, ſed per vices iterandaſic Auenzoar li. 1 (vt eſt apud *Zacutum tr. 9. c. 19.*) dicebat tantum quieſcendum, quantum exigit numerus deiectionum, ideóque tres dies interponit, *Rhaſis* interponit dies ſeptem. *lib. 1 contin cap. 20.* erit ergo ſubdit *Zacutus* coniecturale interuallum quantum roborare vim imbecillem neruorum ſatis ſit; cæterùm de hoc interuallo inter purgationes haud loquendum, quia hoc poſitum eſt in occaſione; inſtabilia enim ſunt, quæ in humidis fiunt, vnde conſilium capiendum in arena: purgato ſic corpore & capite non alienum reor decoctum aliquod exſiccans inungere ex ſalſa, china, & ſimilibus habita ſemper Iecoris feruidioris ratione, quamobrem adderem ſandal. citrin. borrag. betonicam, meliſſam, fumariam, iuam, & ſimilia; interim tamen dum hæc fiunt, non alienum eſt iteratis vicibus aliquod leniens exhibere, vt ſcil. materia illa quæ in dies producitur, euacuetur, ac decoctum minorem molem agitando eandem poſſit exſiccare; doctiſs. *Sennert.* ob id fortè quæſtionem exagitat, An ſcilicet ſudorifera ſint exhibenda, referte

que. *Ludouicum Septallium qui lib. 6. animaduerſ. num.* 74. reijcit à paralyſi vſum ſudoriferi medicamenti, probatque vſum diureticorum ea de cauſſa, quo per vrinam craſſiora quoque educantur, per ſudores autem tenuibus euacuatis, craſſiora magis incaleſcant, & craſſiora reddantur, magis obſtruant, atque difficiliora reddantur ad motum, & euacuationem. Hoc tamen reijcit *Sennertus*, aitque hoc non verificari in paralyſi, in qua humores ſunt in circum ferentia, qui nequeunt ad vias vrinæ remeare; neque metuendum ſubdit, vt ſudoriferorum vſu materia nimium incaleſcat, quia cum ea frigida ſit, eget aliquo calore, ac proindè nonnulli in illa febrem amant: ſic quoque pro roborando capite multa adduci queunt, quæ & ipſum roborent, nec non etiam ad quandam redigant ſymmetriam, ſunt propt. qui laudent theriacam, mitridathum, conſeruam, anthos & ſimilia, ego tamen vt liberè fatear, ab vſu nimis rerum calidarum abſtinerem, illarumque loco vterer conſ. florum becton, vnà cum conſ. roſ. de ſero ſumendis hora ſomni, vel tabulas conſiarem ex huiuſmodi conſeruis additis ſpeciebusque plyris. Arcot. arom. roſ. & trium. ſand. ſcio à recutito *Zacuto* commendari confectionem quandam quæ cum conſtet nimis calidis eandem non adduco; contentus pro tempore his quæ propoſui; ſic quoque non alienum puto his omnibus præſtitis ad reuulſionem huius materiæ aliquam adhibere inuſtionem, illamque vel in parte ſana adhibere nimirum in bracchio dextro, cum ſupponatur ydiopathicus affectus in capite non tamen inferiorum partium ſympathiam explodens, vel in occipite; quamuis non ignorem dicere nonullos ex hac inuſtione paralyſim eſſe incrementum habituram, eo quod ſic trahatur materia ad ſpinalem medullam, nam vt ait Saxonia ſpinalis medulla eſt intra vertebras, cauterium autem cum ſit extrinſecum nequit materias ducere ad locum affectum; verùm ſi id timeatur, poterit in bracchio fieri prædicta inuſtio; quod ſi inuſtio non ſic eſſe credatur, *Zacutus* conſultiſſimum eſſe ait cauteria adhibere actualia, aut potentialia in parte poſteriore capitis excitare, vt frigidi humores abſumantur, roboretur cerebrum, & calefiat: proindeque *Aeltretab. 2. ſerm. 2. cap.* 18. ait: Ego etiam crudas inurere non dubitauerim per ignem, aut per medicamentum, vnam quidem circà occipitis cauitatem, quo loco ſpinalis medulla initium habet, duas autem ab vtraque ipſius parte, tres aut quatuor in vertice, unam ex eis in medio capite, tres circum ipſum, vlceribus enim diutius fluidis non deſpero futuram reſtitutionem: De ſanguinis miſſione hic non loquar, cum ea ſit præſtita, ac meritò ſiquidem Iecur feruidius id expoſcere videbatur, proindeque ſi ſanguinis notæ adfuerint, vel Iecoris caloris non alienum crederem hyrudines venis ſedis affigere, Interim materiæ coniunctæ non eſt poſthabenda ratio, pro qua diſſoluenda multa ab auctoribus proponuntur, ſic *Gal. lib. 2. de ſimplic. medic. facult. cap.* 7. balneum olei calidi commendat, *Zacutus lib. 7. cap.* 10. balnea probat ex aqua calida in qua priùs coquantur chamæmelum, anethum, melilothus, ſthæcas, roſmarinus, ſaluia, betonica, herba paralyſis, ſemen aniſi, cinnamomum, ſerpyllum, calamentum, pulegium, & ſimilia; doctiſs. *Iacchinus* balneum laudat eius aquæ, quæ ſulphuris naturam habet, qualis videtur in agro Lucenſi, Volaterrano, & Bononienſi; ego tamen vt dicam quod ſentio vterer ſequenti inunctione quæ temperata eſſe videtur, cum diximus adeſſe portionem acris materiæ, vt ℞. ol. lumbric. hyperici, amyg. dulc. an. on. j. ol. vulpini, coſtini an. on. ſ. aq. vitis parum miſ. vtatur, ſcio à multis auctoribus varia commendari, ut vinacea, immiſſio partis in calidum triticum, luta, arenas, embrochas, & ſimilia, ea tamen quæ-

cunque

cunque, ſint ſilentio ſtudens lubenter omitto: ſicut viuendi normam, cum ſciam à Medico curante optimè celebrari. Vale.

PRO PERILLVS. DOMINO CHRISTOphoro Biglio Patritio Aquilano Paralyſi laborante. Ad doctiſſimos Ortonæ Medicos.

CONSVLTATIO XII.

PAralyſim morbis acutis ſuccedaneam exiſtere non rarò contingit, eamque protopathicos morbos iudicare palam eſt; vt ob id doctiſs. Iacotius dixerit tribus modis *[illegible]* in reſolutiones cadere effuſa in ſpinam bile, conuulſiuis motibus è cerebro excuſſa, interceptis fluxione ſpiritibus in vaſis; quod etiam in febrili caumate ſuccedere poteſt, dum enim è venis in neruos transfunditur materia facili negotio paralyſes accerſit, quæ quamuis primum morbum & diſcrimine plenum iudicent, hominem tamen non leuiter laceſſunt, vt propt. haud mirer nobilem noſtrum languentem febrem cacoæthicam preſſũ tandem in paralyſim incidiſſe. vel præſtita è venis, vt dixi in neruos metaptoſi, vel refrigerato in vaſis ſanguine quorum conſenſu nerui perfrigerantur, vel quia bilis, vel quiuis alius humor in ſpina infigitur, bilis enim nedum ſua præſentia paralyſim poteſt accerſere, ſed dum etiam attenuat craſſos humores, quorum ipſa vehiculum eſt; ſic doctiſs. *Duretus in Coac.* dixit: *Paralypſis vero, & paraplegiam per catharrum, qui a cerebro foras tranſmittitur in cerebri ipſius propagines velut Græci nominant* [illegible] *videlic. ad ſpinalem medullam, & neruos:* quinimò non rarò, vt ait præfatus *Iacot. in Coac.* per interceptionem ſpirituum in vaſis à fluxione acri obſtruente, & refrigerante paralyſis innaſcitur; *Etenim* (ait *Gal. 4. de vict. rat. in acut. 27.*) repleta *à fluxionibus particula aliqua, corrumpitur quidem in primis ſanguis, deinde vaſa opplentur quod cunctas ſpirituum vias impedit, & cohibet, vnde refrigerationes fiunt, vertigines, aphoniæ* quod *Gal* deſumpſit ab *Hipp.* eodem loco; quicquid tamen ſit crediderim non in venis fuiſſe factam in noſtro caſu obſtructionem, quia non eſſet ſoluta febris, ſed in neruis, qui cum ignobiliores exiſtant, ſolent morbos venarum iudicare, ſicut non rarò cernimus per conuulſiones (vt in meis epiſtolis declaraui) multas febres iudicari; ob idque *Senex in Coacis* dixit conuulſionem in febres non rarò delere eadem die, intelligit tamen de motu conuulſiuo; ſiquidem motu illo concalfacta, attenuata, inciſaque materia partim exhalat, partim ſudoribus excluditur; quamobrem paralyſis in noſtro caſu vt iudicatorium ſignum acceſſit, & formam abſceſſus deprompſit, atque ob id dixerat *Gal.* iudicat... nem meliorem eſſe eam, quæ fit cum euacuatione, quam quæ cum abſ... nam iſte morbum alium pandit, illa totaliter demit priorem morbum ... lium imprimit; quicquid tamen ſit dum cernimus criticam eſſe p... morbum iudicantẽ inhibendus haud eſt fluxus, ſed iuuandus ... *Iacchinus* non alia ſanè ratione quam vt iubet *Hippoc. 2. epid* ... Medico; ideoque vt vult *Mercatus lib. 1. cap. 14.* primum ... re oportet, & naturam permittere operari, minimèqu... cohibere, & licet iuuare non ſit opus, longè min...

bendus, quod perperam conſuluerat *Auic.& Matthaei de gradi*, nam per huiuſmodi defluxionem ſe ſe natura à maiori malo tuetur; ideoq; ſubdit Mercatus curam Paralyſis criticæ eſſe eandem, quæ à reliquis fluxionibus excepto tamen repellentium vſu: ego tamen dicerem expectandum eſſe donec Natura operetur, *nam* vt aiebat *Fern. quod perfectum eſt natura ne tangito*, atque ſi per hanc excretionem, ſeu materiæ tranſmiſſionem tollatur febris, vtique permittendum, ſin minus ſecus; ſi autem poſt ablationem febris paralyſis non tollatur tunc diſcutientibus adhibitis non repellentibus, ad euacuationem deuenirem, quò id, quod impactum eſt in neruis tollatur, ſic videmus *Hippoc. lib. de morb.* Anginoſos iam ſanatos purgaſſe ne in aliud malum incidant inquiens: *Poſtquam verò iam cibos guſtarit elaterio recenti purgato ne in aliud malum incidat*, ideoque præparata materia ſyrup. de beton. de ſ. borrag. melle roſ. ſimpl. cum decocto ſaluiæ beton. & ſimilibus ad pillulas deuenirem de hyera nempè cum agar. arthericas, & ſimiles, ſic poſſumus uti apophlegmatiſm. errhinis, quibus caput purgari dixit Hippocr. ſummopere ob id commendarem infraſcriptum. ℞. pulueris piperis maſticis, zinziberis, galangæ, an. dra. ſ. origani pulegij, thimi an. drac. j. cum oxym. & pauca cera f. formulæ ad magnitudinem luponorum; cæterùm quoniam ſcio non vnam purgationem ſufficere, propterea iteratas purgationes commendarem, vt ſcil. epycraſis ſeruaretur. Poſſet etiam dubitari de venæ ſectione an conuenire valeat, certè vt ingenuè fatear cum ſimus in morbo inueterato, materiæ ſint frigidæ, & ſit alias miſſus ſanguis ab omnimoda ſanguinis miſſione abſtinerem, quod ſi plethoriæ adfuerint ſigna tunc poſſent hyrudines venis ſedis adhiberi: Interim ad exiccandum materiæ reſiduum decocto aliquo vterer ſudorifero, quod omnes auctores commendant, ex ligno guaiaco, cortice eiuſdem, cum portione ſalſæ additis ſandalis citrinis vnaque herbis cephalicis cum portione iuæ arthet. & ſimilibus; quod ſi ad hæc morbus non remittatur, tunc multa poſſunt præſcribi, quæ roborandi vim obtineant, ſic *Ioannes Paſchalius* ſummoperè commendat ſequens electuarium: ℞. diamuſci dulcis dra. 2. acori conditi dra. 1. conſeru. anthos, & ſthæcad. an. un. ʒ. theriacæ magnæ, & mitridathi an. dra. v. pulu. galangæ, piperis caſſię ligneæ, calami arom. an. ſcr. 1. ſyr. de ſthæcad. q. ſ. miſ. f. confectio, cuius cap[illegible] cum unc. 2. aq. capitalis; cæterùm quamuis huiuſm[illegible]nfectio ſ[illegible] ſi ea tamen refrangatur conſerua roſ. multo vtili[illegible] Interi[illegible]randos neruos, & materiam in neruis imb[illegible]dam[illegible]ta commendari, Mercatus multa pro[illegible]lidas[illegible]æ, vel ex hac infraſcripta ℞. ol. iaſmi[illegible]uię,[illegible] vel vini in quo iua bullierit un[illegible]ug[illegible]f. decoctio ad aquæ, vini, vel [illegible] expreſſione oleo vtere; ſic. ſ[illegible] ſ. pinguedinis Vrſi unc. 1. [illegible]1. ceræ q. ſ. f. vng. vtatur: ſic [illegible]nt. Inter alia tamen quæ ce[illegible]unc. 1. de piper. & de there[illegible]1. caſtor. onc. 2. piperis lon[illegible]dellij an. ſcru. 1. pinguedinis [illegible] vngu. mirè quoque prodeſſe [illegible]iaco cum ſquilla, aut ſolum [illegible]ati conſulens omitto. Vnum [illegible]n occipite, vel in bracchio [illegible]

obl ęſo, ſcio à multis rubificantia adhiberi, quæ in arena, & morbo vlterius progreſſo proponam, quamuis credam propoſita remedia ſat eſſe, cum ſimus in iuuene robuſtiſſimo obtemperante, cui omne gratioſum illucet: hæcque habui quæ, currentiſſimo calamo dicerem viri doctiſſimi. Valete.

PRO REVERENDO PATRE IOANNE A VILLA *Ordinis Minorum Tremore laceſſito.*

CONSVLTATIO XIII.

TRemorem eſſe veluti quandam pugnam attollentis virtutis, & deprimentis grauitatis, ſuccedentibus ſibi inuicem contrarijs his motibus ſurſum, & deorſum, ſed adeò exiguis & confertis, vt vix ſenſu diiudicari poſſint dixit doctiſſ. *Leonardus Iacchinus cap.* 12. proindeque conſtat ad tremorem faciẽdum concurrere facultatis motricis imbecillitatem preternaturam onera tã, & inſtrumentum, quamuis facultatem dicamus (vt vult *Sennert. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 25.) debilem, inſtrumenta voluntario motui dicata, vt ſunt muſculus, & neruus, qui per ipſius muſculi ſubſtantiam tenuiſſimis fibris diſſeminatur, ſeu fibræ illæ in quas nerui muſculique reſoluuntur, cæterùm *Iacchinus* id melius explanat aiendo facultatem eſſe imbecillam in determinato tamen membro, etenim vt ait *Ariſ.* ſi ſenex haberet oculum Iuuenis videret vt iuuenis, ſic de motrice facultate dicatur, quare ſempèr inſtrumentum aliquod afficitur, neque benè recentiores diſtinguunt aliquandò vim animalem affici dicentes, aliquando inſtrumenta, quicquid tamen ſit, cum hæc quidem benè conſtituta calido ſcil. innato, quod *Auic.* ſpiritum motorium nominat prædita, & ſpiritu animali influente qui inſitum fouet, & excitat perfuſa motum agunt nec deprauatum, nec diminutum, ſicut motus diminuitur è motricis facultatis imbecillitate, quę prouenit vel à domeſtico, & peculiari neruorũ, vel ſpirituum animalium influentium vitio; hi enim cum non iuſta copia influunt, quia non generantur ob cerebri frigidam intemperiem, motum illum pariunt, quemadmodum dum nerui vel muſculi eadem dyſcraſia laborant, vel frigida & humida vt plerumque contingit, quæ quidem adigitur ex pręſentia humoris frigidi, & craſſi; vt in noſtro caſu videre eſt; cum enim prius non mediocri rheumatiſmo ingemiſceret, mox ſuppreſſo in dextrum bracchium decubuerit, nil mirum ſi reddito neruo vnàque muſculo imbecilliori tremor ſucceſſerit, addita ſpirituum influentium vel craſſitie, vel diminutione pręſtita à cerebri frigida intemperie; tremores ſiquidem, vt benè explanat *Duretus in Coacis p.* 22. ſunt deprauati artuum iuſſi, & iniuſſi motus, in quibus id quod mouet, & id quod mouetur ex ęquo certant virtute, & contumacia, quam facit oppreſſio; hancque oppreſſionem vult aliàs idem auctor tùm venientem ex translatione humoris morbifici à venis ad neruos, ſiue per progreſſum à cerebro ad neruos contumaciora facere ad parendum inſtrumenta virtuti animali; doctiſſ. *Mercur.* ait tremorem ſemper habere comitẽ facultatis imbecillitatem, hanc autem imbecillitatem quandoque ex calore dimiuuto, aut vitiato oriri, quandoque ex iſtrument, & vbi debilitas cõſequitur ex intemperie aut ex lęſione facta in calore ab affectu nerui dicitur à *Gal.* & à Medicis eſſe affectus inſtrumenti non autèm virtutis; ego tamen

in noſtro caſu ab vtroque fieri tremorem dixerim, à facultate imbecilli onerata, quæ tota poſita eſt in calore natiuo, vt vult præfatus auctor, ſeu in temperamento, ratione cuius & ſpiritus influentes diminuuntur, & multa producitur materiæ craſſæ vbertas, quæ ad inſtrumentum tranſmiſſa ipſum pariter onerando tremoris eſt cauſſa quia nerui, vel muſculi obſtruuntur, non tamen totaliter ſic enim fieret paralyſis ſed ſecundum aliquas partes, vt a & Capiuacc.ità vt reliquæ fibræ non denſentur; hæc ergò obſtructio dum in instrumento ponit pondus partis ideò deorſum relabitur, ſicque innoteſcet tremor eſſe ex *Gal. 5. de Morb. ſympt.* contrarius quidam motus ex contrariorũ in ſe motuum ſucceſſione proueniens; cum enim ait, *Paſchalius* facultas imbecillior reddita membrum in ſublime tollit, ipſa verò grauitas deorſum trahit, pugna quędam fit inter facultatem, & membri grauitatem non permittente facultate deorſum ferri membrum, vt in reſolutione membrorum ſolet, neque grauitate concedente, vt facultas ipſum ſublime ſeruet, vt conſueuerat dum valebat, itaque viciſſim facultas nunc vincitur, nunc vincit, atque hinc naſcitur tremor ex duobus ſcil. motibus contrariis compoſitus motus, altero dum membrum ſurſum à facultate fertur, alterò dum ob grauitate m, & morbum deorſum premitur: & quamuis hic tremor græcis *τρομος* vocitatus maximam videatur cum motu conuulſiuo habere analogiam, tamẽ per hoc ad inuicem diſtinguuntur, ſiquidem vt benè ait doctiſſ. Senner. loco ſuperius cit. tremor fit dum membrum ſuſpenditur, non autem cum alicui parti inhæret, at motus conuulſiuus quia eſt motus inuoluntarius fiet etiã parte non ſuſpenſa, ſed inhęrente; atque hunc motum crediderim doctiſſimum alioqui *Saxoniam* vocitaſſe tremorem à cauſſa morbifica tantummodo factum, vt propt. hic tremor contingat pleriſque quieſcientibus, quicquid ſit ne morbus hic vel in paralyſim commigret, vel alium morbum contumaciſſimum, quam primum eſt inſtituenda curatio, eòque potiſſimum quo ſumus in ſene qui omnia habet aduerſa, cumque diximus tremorem fieri & à facultatis vitio nimirum cerebro refrigerato, & humectato nimijs materijs, nec non etiam & ab inſtrumento neruo nempè, & muſculo pariter humectato; indè duplex mihi videtur inſurgere indicatio, euacuandi nempè materiam, & roborandi cerebrum & neruos, idque tùm calidis, tum diſcutientibus; Itaque pręparata materia ſyrup. de beton. de ſ. borrag. atque mell. roſ. ſimpl. ad pillulas deuenirem artheticas, de agar. cocchias, & ſimiles, atque id pluribus vicibus facerem, cum non vna ſufficiat euacuatio, ſed epycraſis ſit ſecunda, ſic quoque pro euacuando capite & erthina commendarem, nec non etiam apophlegmatiſmata, confecta ex pirethro, cariophyllis, maſtiche, & cera, ſicut pro eodem cerebro exſiccando duo proponerem inuſtionem in occipite, quæ vt ait *Mercatus* non quatenus euacuat tantummodo prodeſt, ſed quia actuali calore exiccat, reſoluit, & in halitum digerit, & decoctum ligni guaiaci, cum portione chinæ, & ſalſæ, additis ſandal. citrinis, iua arthetica, beton, borragin. lupulis, meliſſa; hocque ad triginta dies inperarem; De ſanguinis miſſione nulla facienda eſt mentio, ſiquidem ſumus in Sene poleno materijs frigidis, in neruis refrigeratis, vnàque debilitatis, proindèque nulla videtur conuenire phlebotomia, quamuis non ignorem *Hipp.* in Stymargæi ancilla tremoribus laborante ſanguinem miſiſſe. *Hæc* ait *Hipp. liberata eſt iuxtà talum ſecta vena, etiamſi tremores ſecundum corpus eam tenebant, ſed ad occaſionem oportet venire. & occaſionis principium:* ſubdit *Valleſ. in comm ſecta eſt Vena, quia etſi eſſet frigida affectio, ac tum debili-*

tate, tamen erat ex exigua purgatione partus, & *Gal. lib de rig. tremore, & palpit.* dicit: *Fieri verò ex hac occaſione indicabat frigidam paſſionem ex accidenti factam eſſe; nam ſanguis per ſe calorem magis natus erat facere* . Si ergo erat aff. ctio ex accidenti frigida auxilio indigebat ex accidenti calido, cuiuſmodi eſt miſſio ſanguinis, eſt enim per ſe auxilium refrigeratorium, aliquando verè per accidens calfacit, cum refrigeratio multitudine erat facta; Interim tamen ad cerebrum roborandum, atque materiam diſcutiendam eſt accedendum, pro quo explendo ſcopo multa proponuntur; *Senner.* præ reliquis laudat ſequens electuarium; ℞. pulpæ pullorum columbarum Silueſtr. vel ciconiarum in vino elixatum onc. 3. cerebri leporis aſſati Vnc. 1. amygd. dulc. mundat. n. xxx. pinearum recent. lotarum cum hydromelite n. xx. paſſul. min. unc. 1 ſp. elect. reſumptiui Vnc. 2. puluer. cinnamomi dr. 3. zinziberis, cariophyll., galangæ, mayis an. dr. 1. cardamomi dr. 5. moſchi grani 2. mellis deſpum. q. ſ. miſ. f. ſ. a. elect. cap. laudat pariter infraſcriptum electuarium, quod mihi melius eſſe videtur, ac fortè maioris roboris. ℞. conſ. betonic. florum anthos an. onc. 1. ſ. zinziberis cond. dra. 5. i. ſpec. diamos: diamb. an. dra. 5. theriacæ drac. 2. aureæ Alex. dra 5. ſpir. ℈ dr. 1. cum ſyr. de beton. q. ſ. f. elect ego tamen vti ſoleo infraſcriptis tabulis ſummo cum emolumento. ℞. conſ. de beton. flor. anthos an. Vnc. 2. conſ. roſ. vet. Vnc. 1. ſp. plyris Arcor. dian bræ, an. dr. 5. aromatici roſ. diarhod. Abb. an. ſcr. 1. pulueris iuæ arthet. dra. 1. ſacch. fini inf. in aqu. beton. q. ſ. miſ. f. conf. in tab. drac. 5. ſing. pendentes, cap. vnam pro vice ſuperbibendo tantillum vel aqu. beton. vel aqu. ſaluiæ; ſic interea ad roborandos neruos, vnaque ad diſcutiendam materiam in illis imbibitam ſolent innumera commendari, vt balnea, vinacea, ſal, calidiſſimæ arenæ, & balneum ex ſanguine bouis recenter mactati; *Zacutus* tamen genus quoddam balnei comprobauit quo quidam vſus bis in die manè, & ſero vigintiquinque diebus tandem conualuit; eſtque ſequen. ℞. ſampſuci, arthemiſ. abſynthij, maioranæ, ſaluiæ ſthæcad. roriſmarini an. m. 1. lauri, primulæ veris an. m. 5. beton. m. 1. rad. acori veri, rad. ireos recentis. radic. peoniæ an. Vnc. 2. fol. centauri min. iuæ arthet. an. m. 1. ſ chamom. m. 2. coque omnia in ſuff. quantit. vini generoſi ad mediet. facta colatura adde aqu. librā vnā ſulphuris viui onc. 2. nitri drac. 3. alum. dr. 5. iterum bull. bene, & colentur, adde ol. de caſtor. vulp. an. Vnc. 2. ol. chamom. lumbric. anethi an. Vnc. 1. ol. ruthac. de nuce indica, de therebint. an. Vnc. 2. iterum omnia bull. & ſeruetur decoctum; Alij laudant ol. vulp. coſtin. lumbric. Phyloſophorum de piper. nardinum, iuniper. vel ℞. ol. iuniperi, de caſtor. de piper. vulpini Vnc. 1. vngu. Martiat. unc. 1. ſ. ol. nucis miriſti unc. 5. miſ. pro vnctione partis. Senner. laudat ſequens vnguentum ℞. ol. communis libra vna clareti boni libra 5. ol. laurini vnc. 2. axungiæ canis vnc. 4. ſucci ſaluię vnc 5. pulu. ſulph. citri, ſapon. Veneti an. vnc. 4. coq. ad conſumpt. clareti & ſucci, coletur. Vtile eſt balſamum roriſmarini, lauend. ſaluiæ, ol. deſtill. iuniperi, maioranæ, meliſſæ: hæc ergo habui, quę poſſem in hac exigua temporis intercapedine dicere, quæ non parum profutura ſperarim, modo ei adiungatur compar victus ratio, de qua ne verbum quidem facio, cum ſciam à doctiſſimo viro curante eandem optimè celebrari. Vale.

* *
*

PRO QVODAM IVVENE MEDIOLA-*nenſi Incubo laborante. Ad perilluſtrem, & doctiſſimum Octauium Porcarium.*

CONSVLTATIO XIV.

IMaginatio, quam habet in ſomno noſter æger, dum putat ſe quodam onere premi, anhelitu priuari, ità ut neque clamare, neque ſurgere, neque ſeſe mouere poſſit, Incubum appellatum affectum atteſtatur, quem Plinius (& fortè melius) noctis, & Faunorum ludibria vocitauit ſic *Mercatus lib. 1. ſua pract. cap. 10.* ait quod excogitauit antiquitas Siluanos eſſe dęmones hominum oppreſſores, de quibus vulgò profertur deſuper in aere ſuperdormientem incumbere, & ob aeris immutationem, quam efficiunt ſuffocationem quodammodo & angorem inducere; ſic ait *Heurnius lib. de morb.* capitis olim mulieres putaſſe ſe à Faunis opprimi, qui hoc mali parte tentabantur, & Dęmon Faunorum faciem induens profitebatur ſe Incubonem eſſe; ſic *Sanctus Auguſt. 15. de Ciuit. Dei*, vt eſt apud eundem *Mercatum* ait reperiri Dæmones quos Incubos, & Succubos vocant; ad quos referre hunc affectum abſonum eſt; quod intuens doctiſ. *Pereda in adnot. Ioannis Michaelis Paſchalij*, dixit falſum eſſe hunc affectum fieri à Dęmone eò quia quidam Dæmones à Theologis Incubi vocentur; hi enim etiam ſi hoc nomine appellentur, non quia hunc affectum efficiant; ſed à coitu; quia aſſumentes aerea corpora ſub virorum forma mulieribus incubent, ſicut & ſuccubi appellantur illi Dęmones, qui fœminam mentientes viris ſuccumbunt. Et ex horum coitu natos fuiſſe gigantes multi ex Theologis affirmarunt. Subdit *Pereda*: ex his intellige, quam malè omnes cauſſam iſtius morbi ad crapulam, & cruditates referant, cum hæc nunquam imaginationem lædant; quod tamen ego falſum eſſe concredo, quia et ebrij falſas habent imaginationes, vertiginibus ſunt obnoxij in quibus imaginatio læditur; ideoque ego reor huiuſmodi affectum non habere determinatam cerebri partem, ſed totam eſſe, vt probaui in meis epiſt. & ſi imaginatio læ-datur, eſt quia læditur ea cerebri temperies. quę perficit Imaginationem: quicquid tamen ſit Incubi nomine nos non aliud intelligimus quam, vt ait *Mercatus*, affectum quendam corporeum in cerebro exiſtentem qui nil aliud eſt quam prauum inſomnium cum noxa reſpirationis propter vaporem craſſum poſterioris cerebri meatus obſtruentem; quamuis *Fernell. lib. 5. de partic. morb. cap. 3.* & cum ipſo *Platerus* dicant huius affectus cauſſam eſſe craſſam pituitam, & melancholiam, non tamen in cerebro ſed circa præcordia ſtabulantem, qua per crapulam, & cruditatem turgeſcente diaphtagma, pulmonesque premantur, craſſo autem vapore in fauces & cerebrum elato vox ſupprimatur. ſenſus atque mens obturbetur, viſisque triſtibus offendatur: quæ quidem cauſſa quamuis à *Sennerto* admittatur, non ob id vt perpetua eſſe ſtatuitur, non inquam ſiquidem ſine his. & alijs cauſſis fieri poteſt, & cerebrum præcipuè affici id conſtat, quia non ſolum motrix reſpirationi ſeruiens, ſed & quæ voci, & aliorum membrorum motui præeſt non ità libera eſt. & Incubo laborantes difficulter expergiſcuntur; ideoque *Petrus Salius in adnot. ad Altom.* dixit vaporem iſtum craſſum modò à ventriculo tantum, modò ab vniuerſo corpore eleuari, à ventriculo eleuatur ex crapula, & continua cru-

ditate, ex ſatietate nimia, ex cibis craſſioribus, flatuoſis, & quæ caput petere poſſunt, & incubus hac de cauſſa genitus facilè tollitur, ab vniuerſo autem corpore eleuantur, dum in eo vel melancholici, vel pituitoſi abundant humores, à quibus eleuati in ſomno vapores craſſi, & frigidi, & cerebrum replentes ſunt in cauſſa, vt virtus ad inferiores partes vix deſcendat, & hinc difficultates illæ in ſomno, & tales incubi: Quæ ſanè *Sa'ij* opinio mihi maximè arridet, non enim eſt ſtabilienda determinata pars vt ab illa tanquam termino à quo incipiat euaporatio, nam à quacunque parte profugiat uapor, qui mineram agnoſcit pituiteam, vel melancholicam, poteſt incubus originem trahere; quamuis ego dixerim non rarò, quinimò vt plurimum à ſanguine manare huiuſmodi affectum, qui dum craſſeſcit à pituita cum ſpiritibus animalibus viam precipiat, indè eſt vt difficultates inſurgant, hinc enim ſanguine conturbato vident patientes inſomnia illa horribilia, & fiunt difficultates in ſomno; nam vt ait *Hipp. lib. de flat. ex 20. Ac primum quidem*, ait, *qui omnibus animantibus communis eſt, hæc confirmat ſomnus, quum enim corpus inuaſerit ſomnus, ſanguis frigeſit, à natura enim ſomno frigefaciendi vis eſt; infrigidato autem ſanguine, languidiores fiunt eius meatus, quod hinc palam fit quod corpora aggrauata reclinantur, omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur, & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesque peregrina mentem occupant, & exercent, quæ ſanè inſomnia appellantur;* quid clarius ab *Hipp.* dici poterat pro confirmanda mea opinione. Ex quibus patet huiuſmodi ſymptomata fieri ob venarum interceptionem, & ob ſpirituum immobilitatem, atque indè inſurgunt aphoniæ, difficultates anhelitus, grauitas, & ſuffocationis ſenſus; quod adhuc expreſſit *Hippoc. lib. acut.* dicens: *vnde corrupto ſanguine, & ſpiritibus nequeuntibus peruadere vias, quæ in ipſo ſecundum naturam ſunt refrigerationes etiam fiunt ab ſtatione, & vertigines & aphonia & capitis grauitas, & conuulſiones, ſi iam in cor, aut hepar, aut venam peruenerit;* inde epileptici fiunt, aut paraplectici ſi in continentes locos inciderint fluxiones; & ab ſpiritibus non potentibus exire ſiccata ſint: ſubdit Valles: *Stationem ſpirituum intelligit: hoc eſt ipſum non peruadere ſpiritus per vias, quæ ſecundùm naturam ſunt in ſanguine, hoc eſt per ipſum ſanguinem, qui naturaliter peruius eſt ſpiritibus, definit verò peruadere corrupto ſanguine, hoc eſt concreto, coagulatoque vt ſolet extra fuſus, aut in corporibus demortuis vbi coagulatur, quia non penetratur à ſpiritu; ſinit penetrari, quia multitudine obturantur viæ, & ipſe inculcatus denſeſcit:* ſubdit adhuc: *Itaque interceptio venarum eſt intercluſio earum tanta, vt prohibeatur ſpiritus per ſanguinem delatio, quæ neceſſaria eſt & ad ipſius ſanguinis aut calorem omninò faciendum, aut augendum, & ad deferendam per corpus facultatem vitalem, & naturalem calorem, (tametſi enim vitalis facultas illuſtratione potius communicatur, quam ſpiritu, nunquam tamen ſine ſpiritu) atque proindè & ad omnes actiones, quæ nobis ſunt ſecundum naturam. Cum enim omnes facultates, quæ ſingulis partibus inſunt, communi influxu à corde, velut à quodam mundi huius exigui ſole fouentur, neceſſe eſt ſpirituum vitalium per venas impetu intercepto & ſenſum, & motum ceſſare non per ſe ſed compatiente cerebro. Fit interceptio venarum aliquando ob redundantiam ſolam in toto corpore, vt nihil aliud videatur eſſe affectio, quam non poſſe iam tantum ſanguinis à venis capi. Nam etſi congeſtio illa repente non fit, tamen cum ad ſummum, (ſi quod tunc eſſe ſummum poteſt,) peruentum eſt, quæcunque leuis cauſſa exagitet, commoueat aut turgere faciat (velut certè flatus) effert in caput facitque in eo venas, & meningum ſinus intumeſcere adeò, vt compreſſum cerebrum mouere ſeſe intrà cranium non poſſit & eius ventriculi compreſſione obſtruantur, nam non minus quod exterius incidens comprimit, quam quod interius conclusum obturat, obſtructionem facit; hunc q. modum generationis apoplecticarum paſſionum docet Hip. hic Vall.* Vo-

Qui omnia hæc tranſcribere cernens quã benè venarũ interceptionẽ explanet; ſicq; patet quod dixi, Incubum nẽpe fieri ex venarũ interceptione; ex ſpiritibus.n. nequeuntibus cõmeare omnis Incubi affectio conſurgit: hocq; fortè voluit *Rondeletius cap. de Incubo* cum dixit hunc fieri ob ſummam venarum plenitudinem thoracis ſcil. quidam nobis incumbere, & ſupra nos ſtare putamus reſpirationem opprimens, & impediens ac vocem ſimul, ità vt ſuffocari in eo ęgrotantes videantur, vnde à *Themiſone vt Paulus* teſtatur *πνιγάλιον* à ſuffocando vocatur *Petrus, Salius in adnot. ad Altom.* dixit huiuſmodi morbum fieri vel ab ore ventriculi vitioſis humoribus referto, aut morſo à vermibus, aut corruptis cibariis, vel quia cerebrum ſanguine repletur, & grauatur, vel cor ab eodem premitur, aut ſtimulatur, quamobrem non exploſis aliis cauſſis ad craſſum ſanguinem huiuſmodi affectum redigerem, qui ſpiritibus præpediendo iter accerſunt omnia ſymptomata Incubo conſocialia: Cæterùm, cum huiuſmodi affectus, vt aſſeuerat *Auic.* maniæ epilepſiæ, & Apoplexiæ ſit anteſignanus, & ſecucdum, *Cælium Aurelianum* ſi frequentiùs vexet, eſt malus adeò, vt nonullos necet, vt exiſtimat *Zacutus lib. p. de Praxi Medico admirab. obſeru. 42.* vnde *Horſtius, vt eſt apud Schenckium* dixit quoſdam ex incubo, vel ſuccubo manè in lecto extinctos inuentos fuiſſe, propt. non negligenda curatio, quæ à multiplici fonte ſumitur, nimirum à materiis craſſis, pituiteis, & melancholicis, quæ euacuationem amant, à viſcerum intemperie huiuſmodi materias progignente, quæ alterationem deſiderat, & tandem à craſſis vaporibus, qui & diſcuſſionem & attenuationem amant; craſſæ igitur materiæ, ac melancholicæ præparandæ ſunt, vt facilius obediant euacuationibuſque ſyr. de lupul. de ſ. beton. ac melle roſ. ſimpl. addita decoctione in qua bullierit pęonia, vt poſtmodum poſſit euacuari melle roſ. ſol. ſyr. D. Auguſt. cum portione Diacathol. & agar. trochis; quod ſi hæc parum profuerint, deuenirem ad pillul. de agar. cocchias, de fumar. & ſimiles., ſicut non aliena exiſtimarem apophlegmatiſmata, errhina, & ſimilia; interim dum hæc celebrantur, cum ſimus in iuuene plethorico, ac morbus hic poſſit fieri à venarũ interceptione non alienum credo ſanguinem mittere, ſed pręſtita prima purgatione, qua ſupponuntur demptæ materiæ craſſæ ſanguinis miſſionem inhibentes, vel loco illius poſſent affigi hyrudines venis ſedis, ſic enim nec corpus refrigeraretur, nec redderetur imbecillior, fieret autèm reuulſio, & euentillatio, ſicque etiam laudarem frictiones partibus infernis, cucurbitulas ibidem non autem dorſo ne ſcil. materia in cor traharur, quod tamen præ reliquis commendarem, eſſet inuſtio cruri dextro applicanda; Interim cor roborandum, ac cerebrum, ne recipiant, neue producant, ſicut & flatuum diſcuſſioni eſt animus admouendus, pro quo explendo ſcopo ipſe cum Sennerto probarẽ ſequens conditum: ℞. ſpec. arom. roſ. dr. 1. Diarhod. Abb. plyris. Arcot. an. dr. ſ. Diamarg. frig. ſcr. 1. ſem. pæonię dr. 1. coriandr. præp. dr. ſ. aniſi dr. 2. viſci quer. dr. ſ. conſ. roſ. dr. 1. ſacch. inf. in aq. pæonię miſ. f. confectio in tabellis, cap. vnam pro vice. Mercatus ſummè commendat vſum Diamuſci dulcis in tab. confecti, dum laborans it dormitum, ſic quoque pro flatuum diſcuſſione ſequens medicamentum commendat: ℞. pul. anis. dr. 2. arom. roſ. dr. 1. cinnamomi ſcr. 2. ſacch. ſcr. 1. ſumat à paſtu cochleare vnum. Senner. laudat dum it æger dormitum, ſequentem bolum; ex conſ. florum anthos, lauendulæ menthę, meliſophilli, pęoniæ; ego tamen ab hiſce adeò calidis medicamentis abſtinerem, ac præ reliquis probarem conſeruam pæoniæ, beton cum portione conſ. roſ. ſic radix pęoniæ ſuſpenſa

maximi

tim affligant eandem partem ſcil. quòd modò illa pars conuellatur, modò
eadem reſoluatur, poſteà iterum conuellatur, & deinde iterum paralyticetur
ponitur *lib. 3. Prorhet. sex. 26.* qui caſus fuit etiam à *Gal.* viſus, vt ibid in comm.
ipſe narrat: ſubdit *Salius. Hoc idem ſemel ego tantum vidi, quare hoc aduertatur tan-
quam vnum ex mirabilibus, poſſibilibus tamen quæ Medicis offeruntur*; cæterum quam-
uis ego non negem id eſſe rarum, tamen mihi ſæpius id videre contigit ab eo
tempore, quo Medicinam factitaui, non enim eſt abſonum ob prædictas ra-
tiones id poſſe multoties fieri, ſicque doctiſs. meus *Duretus in Coac.* dixit con-
uulſionem eſſe in muſculo, paraplegiæ verò ſedem in neruo medullari, ideò
nihil vetat, dixit, quominus diuerſitate cauſſarum variè afficiantur partes di-
uerſæ, neruus, & muſculus, adde quod conuulſionis vis conſideratur in motu
iniuſſo; paraplegię in impotentia mouendi; ſit igitur conuulſio paraplectica
iniuſſus motus cum ſenſus vacuitate, quæ in ſimplici conuulſione nuſquam
eſt, ſed contra ſenſio acerrima rei moleſtæ, ſubdit: Conuulſionem ſenſus ex-
pertem vidimus in vxore D. Parmentieris anno 1575.

Cæterùm exploſa longa verborum ſerie antequam morbus ulterius pro-
grediatur, & in apoplexiam commigret cuius gratia dixit *Hipp. in Coac.* ſenſus
hebetudo, & eius amiſſio ſi fortè inciderint futura denunciant apoplectica:
ideo medica, dicam manus eſt adhibenda, nam quamuis paralyſis è ſui
natura contumax ſit, ac rebellis, tamen quoniam ſumus in iuuene, cui omnia
gratioſa dixerat Senex, ſperandum eſt ſalutem poſſe recuperari, hocque vo-
luerunt *Cælius Aurel. & Aretæus* quando dixere hunc morbum faciliùs curari
in robuſto, in adoleſcente, in puero, & quando eſt recens: ideòque cum ſup-
ponamus materias nimias genitas ab inæquali intemperie Iecoris feruidio-
ris, capitis, & ventriculi frigidioris, & humidioris, cum dixerimus bilem pi-
tuiteſcentem peccare, adſit pariter neruorum obſtructio, & debilitas, propt.
triplex videtur inſurgere indicatio, prima eſt materias fluentes à capite &
genitas deturbandi, ſecunda prohibendi antipraxiam, tertia roborandi ner-
uos, & diſcutiendi materias: quoad primam cum ſimus in inueterato affectu,
non protinus ut in momentanea paralyſi euacuandum, ſed facienda eſt ma-
teriei iam præparatio, quę fieri poterit rhodomel. ſyr. de bet. & de f. borragi-
nis addito decocto communi cum beton. borrag. coriandris, meliſſa & ſimi-
libus, eſt enim in hoc caſu habenda præcipua bilis cura & Iecoris feruidio-
ris, nō vt in alijs caſibus præparata materia euacuanda pillulis de hyera, coc-
[illegible] ſ, aureis vt vult Zacutus vel ét arthriticis, quæ quidē purgatio nō vna ſuf-
ficiet, ſed per vices iteranda, ſic Auenzoar li. 1 (vt eſt apud *Zacutum tr. 9. c. 19.*)
[illegible] tantum quieſcendum, quantum [illegible] deiectionum, ideòque
tres dies interponit, *Rhaſis* interponit dies ſeptem, *lib. 1 contin. cap. 20.* erit ergo
ſubdit *Zacutus* coniecturale interuallum quantum roborare vim imbecil-
lem neruorum ſatis ſit; cæterùm de hoc interuallo inter purgationes haud
loquendum, quia hoc poſitum eſt in occaſione; inſtabilia enim ſunt, quæ in
humidis ſiunt, vnde conſilium capiendum in arena; purgato ſic corpore &
capite non alienum reor decoctum aliquod exſiccans inungere ex ſalſa, chi-
na, & ſimilibus habita ſemper Iecoris feruidioris ratione, quamobrem adde-
rem ſandal. citrin. borrag. betoni. am, meliſſa, n, fumariam, iuam, & ſimilia;
interim tamen dum hæc fiunt, non alienum eſt iteratis vicibus aliquod le-
niens exhibere, vt ſcil. materia illa quæ in dies producitur, euacuetur, ac de-
coctum minorem molem agitando eandem poſſit exſiccare; doctiſs. *Sennert.* ob
id fortè quæſtionem exagitat. An ſcilicet ſudorifera ſint exhibenda, referte

que

que. *Ludouicum Septallium qui lib.6. animaduerſ. num.*74. reijcit à paralyſi vſum ſudoriferi medicamenti, probatque vſum diureticorum ea de cauſſa, quo per vrinam craſſiora quoque educantur, per ſudores autem tenuibus euacuatis, craſſiora magis incaleſcant, & craſſiora reddantur, magis obſtruant, atque difficiliora reddantur ad motum, & euacuationem. Hoc tamen reijcit *Sennertus*, aitque hoc non verificari in paralyſi, in qua humores ſunt in circumferentia, qui nequeunt ad vias vrinæ remeare; neque metuendum ſubdit, vt ſudoriferorum vſu materia nimium incaleſcat, quia cum ea frigida ſit, eget aliquo calore, ac proindè nonnulli in illa febrem amant: ſic quoque pro roborando capite multa adduci queunt, quæ & ipſum roborent, nec non etiam ad quandam redigant ſymmetriam, ſunt propterea qui laudent theriacam, mitridatum, conſeruam, anthos & ſimilia, ego tamen vt liberè fatear, ab vſu nimis rerum calidarum abſtinerem, illarumque loco vterer conſ. florum becton. vnà cum conſ. roſ. de ſero ſumendis hora ſomni, vel tabulas conficerem ex huiuſmodi conſeruis additis ſpeciebuſque plyris. Arcot. arom. roſ. & trium. ſand. ſcio à recutito *Zacuto* commendari confectionem quandam quæ cum conſtet nimis calidis eandem non adduco; contentus pro tempore his quæ propoſui; ſic quoque non alienum puto his omnibus præſtitis ad reuulſionem huius materiæ aliquam adhibere inuſtionem, illamque vel in parte ſana adhibere nimirum in bracchio dextro, cum ſupponatur idiopathicus affectus in capite non tamen inferiorum partium ſympathiam explodens, vel in occipite; quamuis non ignorem dicere nonnullos ex hac inuſtione paralyſim eſſe incrementum habituram, eo quod ſic trahatur materia ad ſpinalem medullam. nam vt ait Saxonia ſpinalis medulla eſt intra vertebras, cauterium autem cum ſit extrinſecum nequit materias ducere ad locum affectum; verùm ſi id timeatur, poterit in bracchio fieri prædicta inuſtio; quod ſi inuſtio non ſiceſſe credatur, *Zacutus* conſultiſſimum eſſe ait cauteria adhibere actualia, aut potentialia in parte poſteriore capitis excitare, vt frigidi humores abſumantur, roboretur cerebrum, & caleſiat: proindeque *Aetius tetrab.2. ſerm.2. cap.18.* ait: Ego etiam crudas inurere non dubitauerim per ignem, aut per medicamentum. vnam quidem circà occipitis cauitatem, quo loco ſpinalis medulla initium habet. duas autem ab vtraque ipſius parte, tres aut quatuor in vertice, unam ex eis in medio capite, tres circum ipſum, vlceribus enim diutius fluidis non deſpero futuram reſtitutionem. De ſanguinis miſſione hic non loquar, cum ea ſit præſtita, ac meritò ſiquidem Iecur feruidius id expoſcere videbatur, proindeque ſi ſanguinis notæ adfuerint, vel Iecoris caloris non alienum crederem hyrudines venis ſedis affigere, Interim materiæ coniunctæ non eſt poſthabenda ratio, pro qua diſſoluenda multa ab auctoribus proponuntur, ſic *Gal. lib.2. de ſimplic. medic. facult. cap.7.* balneum olei calidi commendat, *Zacutus lib.7. cap.*10. balnea probat ex aqua calida in qua prius coquantur chamæmelum, anethum, melilothus, ſthæcas, roſmarinus, ſaluia, betonica, herba paralyſis, ſemen aniſi, cinnamomum, ſerpyllum, calamentum, pulegium, & ſimilia; doctiſs. *Iacchinus* balneum laudat eius aquæ, quæ ſulphuris naturam habet, qualis videtur in agro Lucenſi, Volaterrano, & Bononienſi; ego tamen vt dicam quod ſentio vterer ſequenti inunctione quæ temperata eſſe videtur, cum dixerimus adeſſe portionem acris materiæ, vt ℞. ol. lumbric. hyperici, amyg. dulc. an. on. j. ol. vulpini, coſtini an. on. ſ. aq. vitis parum miſ. vtatur, ſcio à multis auctoribus varia commendari, ut vinacea, immiſſio partis in calidum triticum, luta, arenas, embrochas, & ſimilia, ea tamen quæ-

cunque

cunque, ſint ſilentio ſtudens lubenter omitto: ſicut viuendi normam, cum ſciam à Medico curante optimè celebrari. Vale.

PRO PERILLVS. DOMINO CHRISTOphoro Biglio Patritio Aquilano Paralyſi laborante. Ad doctiſſimos Ortonæ Medicos.

CONSVLTATIO XII.

PAralyſim morbis acutis ſuccedaneam exiſtere non raró contingit, eamque protopathicos morbos iudicare palam eſt; vt ob id doctiſs. Iacotius dixerit tribus modis [illegible] in reſolutiones cadere effuſa in ſpinam bile, conuulſiuis motibus è cerebro excuſſa, interceptis fluxione ſpiritibus in vaſis; quod etiam in febrili caumate ſuccedere poteſt, dum enim è venis in neruos transfunditur materia facili negotio paralyſes accerſit, quæ quamuis primum morbum & diſcrimine plenum iudicent, hominem tamen non leuiter laceſſunt, vt propt. haud mirer nobilem noſtrum languentem febrem cacoœthicam preſſū tandem in paralyſim incidiſſe, vel pręſtita è venis, vt dixi in neruos metaptoſi, vel refrigerato in vaſis ſanguine quorum conſenſu nerui perfrigerantur, vel quia bilis, vel quiuis alius humor in ſpina infigitur, bilis enim nedum ſua præſentia paralyſim poteſt acceiſere, ſed dum etiam attenuat craſſos humores, quorum ipſa vehiculum eſt, ſic doctiſs. *Duretus in Coac.* dixit: *Paralypſis vero, & paraplegiam per catharrum, qui a cerebro foras tranſmittitur in cerebri ipſius propagines veluti Graci nominant* [illegible] *videlic. ad ſpinalem medullam, & neruos:* quinimò non raró, vt ait præfatus *Iacot. in Coac.* per interceptionem ſpirituum in vaſis à fluxione acri obſtruente, & refrigerante paralyſis innaſcitur; *Etenim* (ait *Gal. 4. de vict. rat in acut. 27.*) repleta *à fluxionibus particula aliqua, corrumpitur quidem in primis ſanguis, deinde vaſa opplentur quod cunctas ſpirituum vias impedit, & cohibet, vnde refrigerationes fiunt, vertigines. aphoniæ* quod *Gal* deſumpſit ab *Hipp.* eodem loco; quicquid tamen ſit crediderim non in venis fuiſſe factam in noſtro caſu obſtructionem, quia non eſſet ſoluta febris. ſed in neruis, qui cum ignobiliores exiſtant, ſolent morbos venarum iudicare, ſicut non raró cernimus per conuulſiones (vt in meis epiſtolis declaraui) multas febres iudicari; ob idque *Senex in Coacis* dixit conuulſionem in febres non raró delere eadem die, intelligit tamen de motu conuulſiuo; ſiquidem motu illo concalfacta, attenuata, inciſaque materia partim exhalat, partim ſudoribus excluditur; quamobrem paralyſis in noſtro caſu vt iudicatorium ſignum acceſſit, & formam abſceſſus deprompſit. atque ob id dixerat *Gal.* iudicationem meliorem eſſe eam, quæ fit cum euacuatione, quam quæ cum abſceſſu, nam iſte morbum alium pandit, illa totaliter demit priorem morbum, nec alium imprimit; quicquid tamen ſit dum cernimus criticam eſſe paralyſim, ac morbum iudicantē inhibendus haud eſt fluxus, ſed iuuandus vt vult doctiſ. *Iacchinus* non alia ſanè ratione quam vt iubet *Hippoc. 2. epid* iuuari abſceſſus à Medico; ideoque vt vult *Mercatus lib. 1. cap. 14.* primum eius impetum expectare oportet, & naturam permittere operari, minimèque fluxionem eo tempore cohibere, & licet iuuare non ſit opus, longè minus eſt naturæ impetus inhibendus.

bendus, quod perperam conſuluerat *Auic.& Mattheus de gradi*, nam per huiuſmodi defluxionem ſe ſe natura à maiori malo tuetur; ideoq; ſubdit Mercatus curam Paralyſis criticæ eſſe eandem, quæ à reliquis fluxionibus excepto tamen repellentium vſu; ego tamen dicerem expectandum eſſe donec Natura operetur, *nam* vt aiebat *Fern. quod perfectum eſt natura ne tangito*, atque ſi per hanc excretionem, ſeu materiæ tranſmiſſionem tollatur febris, vtique permittendum, ſin minus ſecus; ſi autem poſt ablationem febris paralyſis non tollatur tunc diſcutientibus adhibitis non repellentibus, ad euacuationem deuenirem, quò id, quod impactum eſt in neruis tollatur. ſic videmus *Hippoc. lib. de morb.* Anginoſos iam ſanatos purgaſſe ne in aliud malum incidant inquiens: *Poſtquam verò iam cibos guſtarit elaterio recenti purgato ne in aliud malum incidat*, ideoque præparata materia ſyrup. de beton. de ſ. borrag. melle roſ. ſimpl. cum decocto ſaluiæ beton. & ſimilibus ad pillulas deuenirem de hyera nempè cum agar. artheticas, & ſimiles, ſic poſſumus uti apophlegmatiſm. errhinis, quibus caput purgari dixit Hippocr. ſummopere ob id commendarem infraſcriptum m. ℞. pulueris piperis maſticis, zinziberis, galangæ, an. dra. ʒ. origani pulegij, thimi an. drac. j. cum oxym. & pauca cera f. formulæ ad magnitudinem luponorum; cæterùm quoniam ſcio non vnam purgationem ſufficere, propt. iteratas purgationes commendarem, vt ſcil. epycraſis ſeruaretur. Poſſet etiam dubitari de venæ ſectione an conuenire valeat, certè vt ingenuè fatear cum ſimus in morbo inueterato, materiæ ſint frigidæ, & ſit alias miſſus ſanguis ab omnimoda ſanguinis miſſione abſtinerem, quod ſi plethoriæ adfuerint ſigna tunc poſſent hyrudines venis ſedis adhiberi: Interim ad exſiccandum materiæ reſiduum decocto aliquo vterer ſudorifero, quod omnes auctores commendant, ex ligno guaiaco, cortice eiuſdem, cum portione ſalſæ additis ſandalis citrinis vnaque herbis cephalicis cum portione iuæ arthet. & ſimilibus; quod ſi ad hæc morbus non remittatur, tunc multa poſſunt præſcribi, quæ roborandi vim obtineant, ſic *Ioannes Paſchalius* ſummoperè commendat ſequens electuarium: ℞. diamuſci dulcis dra. 2. acori conditi dra. 1. conſeru. anthos, & ſthæcad. an. un. ʒ. theriacæ magnæ, & mitridathi an. dra. v. pulu. galangæ, piperis caſſię ligneæ, calami arom. an. ſcr. 1. ſyr. de ſthæcad. q. ſ. miſ. f. confectio. cuius cap. dra. 2. cum unc. 2. aq. capitalis; cæterùm quamuis huiuſmodi confectio ſit ex vſu, ſi ea tamen refrangatur conſerua roſ. multo vtilior exiſtet; Interim ad roborandos neruos, & materiam in neruis imbibitam reſoluendam poſſunt multa commendari, Mercatus multa probat, vt inunctiones calidas, ex aqua vitæ, vel ex hac infraſcripta ℞. ol. iaſminorum lib. 1. aquæ ſaluię, aut ſucci iuę, vel vini in quo iua bullierit unc. 3. caſtorei, aut piperis, aut galbani ſcr. 1. f. decoctio ad aquæ, vini, vel ſucci conſumptionem, poſtea facta vehementi expreſſione oleo vtere; ſic ſequens vng. comprobat ℞. ol vulg. laur. an. unc. 2. ſ. pinguedinis Vrſi unc. 1. ſagapeni, opoponacis an. dra. 2. vngu. marciati unc. 1. ceræ q. ſ. f. vng. vtatur: ſic laudat multa alia, quæ apud eundem videri queunt. Inter alia tamen quæ celebrat, eſt ſequens vnguentum ℞. ol. nucis myriſt. unc. 1. de piper. & de therebinthina an. onc. 1. ſ. ſucci ſaluiæ, & ruthæ an. onc. 1. caſtor. onc. 2. piperis longi, & pyrethri an. dra. 5. ſagapeni, opoponacis, bdellij an. ſcru. 1. pinguedinis Taxi unc. vj. pingued. viperæ unc. 1. ſ. cum cera f. vngu. mirè quoque prodeſſe fertur ol. de ſulphure, de thymo, de ligno guaiaco cum ſquilla, aut ſolum. Poſſem & alia innumera adducere quæ breuitati conſulens omitto. Vnum tamen ſilere nequeo inuſtionem nempe vel in occipite, vel in bracchio non

oblęſo, ſcio à multis rubificantia adhiberi, quæ in arena, & morbo vlterius progreſſo proponam, quamuis credam propoſita remedia ſat eſſe, cum ſimus in iuuene robuſtiſſimo obtemperante, cui omne gratioſum illucet: hæcque habui quæ, currentiſſimo calamo dicerem viri doctiſſimi. Valete.

PRO REVERENDO PATRE IOANNE A VILLA *Ordinis. Minorum Tremore laceſſito.*

CONSVLTATIO XIII.

TRemorem eſſe veluti quandam pugnam attollentis virtutis, & deprimentis grauitatis, ſuccedentibus ſibi inuicem contrarijs his motibus ſurſum, & deorſum, ſed adeò exiguis & confertis, vt vix ſenſu diiudicari poſſint dixit doctiſſ. *Leonardus Iacchinus cap.* 12. proindeque conſtat ad tremorem faciẽdum concurrere facultatis motricis imbecillitatem preternaturam onera tã. & inſtrumentum, quamuis facultatem dicamus (vt vult *Sennert. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 25.) debilem, inſtrumenta voluntario motui dicata, vt ſunt muſculus, & neruus, qui per ipſius muſculi ſubſtantiam tenuiſſimis fibris diſſeminatur, ſeu fibræ illæ in quas nerui muſculique reſoluuntur, cæterùm *Iacchinus* id melius explanat aiendo facultatem eſſe imbecillam in determinato tamen membro, etenim vt ait *Ariſ.* ſi ſenex haberet oculum. Iuuenis videret vt iuuenis, ſic de motrice facultate dicatur, quare ſempèr inſtrumentum aliquod afficitur, neque benè recentiores diſtinguunt aliquandò vim animalem affici dicentes, aliquando inſtrumenta, quicquid tamen ſit, cum hæc quidem benè conſtituta calido ſcil. innato, quod *Auic.* ſpiritum mototium nominat prædita, & ſpiritu animali influente qui inſitum fouet, & excitat perfuſa motum. agunt nec deprauatum, nec diminutum, ſicut motus diminuitur è motricis facultatis imbecillitate, quę prouenit vel à domeſtico, & peculiari neruorũ, vel ſpirituum animalium influentium vitio; hi enim cum non iuſta copia influunt, quia non generantur ob cerebri frigidam intemperiem, motum illum, pariunt, quemadmodum dum nerui vel muſculi eadem dyſcraſia laborant, vel frigida & humida vt plerumque contingit, quæ quidem adigitur ex pręſentia humoris frigidi, & craſſi; vt in noſtro caſu videre eſt; cum enim prius non mediocri rheumatiſmo ingemiſceret, mox ſuppreſſo in dextrum bracchium decubuerit, nil mirum ſi icto illo neruo vnàque muſculo imbecilliori tremor ſucceſſerit, addita ſpirituum influentium vel craſſitie, vel diminutione pręſtita à cerebri frigida intemperie; tremores ſiquidem, vt benè explanat *Duretus in Coacis p.* 22. ſunt deprauati artuum iuſſi, & iniuſſi motus, in quibus id quod mouet, & id quod mouetur ex ęquo certant virtute, & contumacia, quam facit oppreſſio; hancque oppreſſionem vult aliàs idem auctor ſeù venientem ex tranſlatione humoris morbifici à venis ad neruos, ſiue per progreſſum à cerebro ad neruos contumaciora facere ad parendum inſtrumenta virtuti animali; doctiſſ. *Mercur.* ait tremorem ſemper habere comitẽ facultatis imbecillitatem, hanc autem imbecillitatem quandoque ex calore dimiuuto, aut vitiato oriri, quandoque ex iſtrument., & vbi debilitas cõſequitur ex intemperie aut ex lęſione facta in calore ab affectu nerui dicitur à *Gal.* & à Medicis eſſe affectus inſtrumenti non autèm virtutis; ego tamen

in

in noſtro caſu ab vtroque fieri tremorem dixerim, à facultate imbecilli onerata, quæ tota poſita eſt in calore natiuo, vt vult præfatus auctor, ſeu in temperamento, ratione cuius & ſpiritus influentes diminuuntur, & multa producitur materiæ craſſæ vbertas, quæ ad inſtrumentum tranſmiſſa ipſum pariter onerando tremoris eſt cauſſa quia nerui, vel muſculi obſtruuntur, non tamen totaliter ſic enim fieret paralyſis ſed ſecundum aliquas partes, vt ait Capiuacc. ità vt reliquæ fibræ non denſentur; hæc ergò obſtructio dum in instrumento ponit pondus partis ideò deorſum relabitur, ſicque innoteſcit tremor eſſe ex *Gal. 5. de Morb. ſympt.* contrarius quidam motus ex contrariorũ in ſe motuum ſucceſſione proueniens; cum enim ait, *Paſchalius* facultas imbecillior reddita membrum in ſublime tollit, ipſa verò grauitas deorſum trahit, pugna quędam fit inter facultatem, & membri grauitatem non permittente facultate deorſum ferri membrum, vt in reſolutione membrorum ſolet, neque grauitate concedente, vt facultas ipſum ſublime ſeruet, vt conſueuerat dum valebat; itaque viciſſim facultas nunc vincitur, nunc vincit, atque hinc naſcitur tremor ex duobus ſcil. motibus contrariis compoſitus motus, altero dum membrum ſurſum à facultate fertur, alterò dum ob grauitate m, & morbum deorſum premitur: & quamuis hic tremor græcis τρόμος vocitatus maximam videatur cum motu conuulſiuo habere analogiam, tamẽ per hoc ad inuicem diſtinguuntur, ſiquidem vt benè ait doctiſſ. Sennet. loco ſuperius cit. tremor fit dum membrum ſuſpenditur, non autem cum alicui parti inhæret, at motus conuulſiuus quia eſt motus inuoluntarius fiet etiã parte non ſuſpenſa, ſed inhęrente; atque hunc motum crediderim doctiſſimum alioqui *Saxoniam* vocitaſſe tremorem à cauſſa morbifica tantummodo factum, vt propt. hic tremor contingat pleriſque quieſcientibus; quicquid ſit ne morbus hic vel in paralyſim commigret, vel alium morbum contumaciſſimum, quam primum eſt inſtituenda curatio, eòque potiſſimum quo ſumus in ſene qui omnia habet aduerſa; cumque diximus tremorem fieri & à facultatis vitio nimirum cerebro refrigerato, & humectato nimijs materijs, nec non etiam & ab inſtrumento neruo nempè, & muſculo pariter humectato; indè duplex mihi videtur inſurgere indicatio, euacuandi nempè materiam, & roborandi cerebrum & neruos, idque tùm calidis, tum diſcutientibus; Itaque pręparata materia ſyrup. de beton. de ſ. borrag. atque mell. roſ. ſimpl. ad pillulas deuenirem artheticas, de agar. cocchias, & ſimiles, atque id pluribus vicibus facerem, cum non vna ſufficiat euacuatio, ſed epycraſis ſit ſecunda; ſic quoque pro euacuando capite & errhina commendarem, nec non etiam apophlegmatiſmata, confecta ex pirethro, cariophyllis, maſtiche, & cera, ſicut pro eodem cerebro exſiccando duo proponerem inuſtionem in occipite, quæ vt ait *Mercatus* non quatenus euacuat tantummodo prodeſt, ſed quia actuali calore exiccat, reſoluit, & in halitum digerit, & decoctum ligni guaiaci, cum portione chinæ, & ſalſæ, additis ſandal. citrinis, iua arthetica, beton, borragin. lupulis, meliſſa; hocque ad triginta dies inperarem; De ſanguinis miſſione nulla facienda eſt mentio, ſiquidem ſumus in Sene poleno materijs frigidis, in neruis refrigeratis, vnàque debilitatis, proindèque nulla videtur conuenire phlebotomia, quamuis non ignorem *Hipp.* in Stymargæi ancilla tremoribus laborante ſanguinem miſiſſe. *Hæc* ait *Hipp. liberata eſt iuxtà talum ſecta vena, etiamſi tremores ſecundum corpus eam tenebant, ſed ad occaſionem oportet venire, & occaſionis principium:* ſubdit *Valleſ. in comm ſecta eſt Vena, quia etſi eſſet frigida affectio, ac tum debili-*

tate, tamen erat ex exigua purgatione partus, & *Gal. lib de rig. tremore, & palpit.* dicit: *Fieri verò ex hac occaſione indicabat frigidam paſſionem ex accidenti factam eſſe; nam ſanguis per ſe calorem magis natus erat facere*. Si ergo erat affectio ex accidenti frigida auxilio indigebat ex accidenti calido, cuiuſmodi eſt miſſio ſanguinis, eſt enim per ſe auxilium refrigeratorium, aliquando verò per accidens calfacit, cum refrigeratio multitudine erat facta; Interim tamen ad cerebrum roborandum, atque materiam diſcutiendam eſt accedendum, pro quo explendo ſcopo multa proponuntur; *Senner.* præ reliquis laudat ſequens electuarium; ℞. pulpæ pullorum columbarum Silueſtr. vel ciconiarum in vino elixatarum onc. ʒ. cerebri leporis aſſati Vnc. 1. amygd. dulc. mundat. n. xxx. pinearum recent. lotarum cum hydromelite n. xx. paſſul. min. unc. 1 ſp. elect. reſumptiui Vnc. 2. puluer. cinnamomi dr. ʒ. zinziberis, cariophyll., galangæ, mayis an. dr. 1. cardamomi dr. ſ. moſchi grani 2. mellis deſpum. q. ſ. miſ. f. ſ. a. elect. cap. laudat pariter infraſcriptum electuarium, quod mihi melius eſſe videtur, ac fortè maioris roboris. ℞. conſ. betonic. florum anthos an. onc. 1. ſ. zinziberis cond. dra. ſ. i. ſpec. diamos: diamb. an. dra. ſ. theriacæ drac. 2. aureæ Alex. dra ſ. ſpir. ℈ dr. 1. cum ſyr. de beton. q. ſ. f. elect ego tamen vti ſoleo infraſcriptis tabulis ſummo cum emolumento. ℞. conſ. de beton. flor. anthos an. Vnc. 2. conſ. roſ. vet. Vnc. 1. ſp. plyris Arcot. dianbræ, an. dr. ſ. aromatici roſ. diarhod. Abb. an. ſcr. 1. pulueris iuæ arthet. dra. 1. ſacch. fini inf. in aqu. beton. q. ſ. miſ. f. conf. in tab. drac. ſ. ſing. pendentes, cap. vnam pro vice ſuperbibendo tantillum vel aqu. beton. vel aqu. ſaluiæ, ſic interea ad roborandos neruos, vnaque ad diſcutiendam materiam in illis imbibitam ſolent innumera commendari, vt balnea, vinacea, ſal. calidiſſimæ arenæ, & balneum ex ſanguine bouis recenter mactati; *Zacutus* tamen genus quoddam balnei comprobauit quo quidam vſus bis in die manè, & ſero vigintiquinque diebus tandem conualuit; eſtque ſequen. ℞. ſampſuci, arthemiſ. abſynthij, maioranæ, ſaluiæ ſthæcad. roriſmarini an. m. 1. lauri, primulæ veris an. m. ſ. beton. m. 1. rad. acori veri, rad. ireos recentis, radic. peoniæ an. Vnc. 2. fol. centauri min. iuæ arthet. an. m. 1. ſ. chamom. m. 2. coque omnia in ſuff. quantit. vini generoſi ad mediet. facta colatura adde aqu. librã vnã ſulphuris viui onc. 2. nitri drac. 3. alum. dr. ſ. iterum bull. bene, & colentur, adde ol. de caſtor. vulp. an. Vnc. 2. ol. chamom. lumbric. anethi an. Vnc. 1. ol. ruthac. de nuce indica, de therebint. an. Vnc. 2. iterum omnia bull. & ſeruetur decoctum; Alij laudant ol. vulp. coſtin. lumbric. Phyloſophorum de piper. nardinum, iuniper. vel ℞. ol. iuniperi, de caſtor. de piper. vulpini Vnc. 1. vngu. Martiat. unc. 1. ſ. ol. nucis miriſti unc. ſ. miſ. pro vnctione partis. Senner. laudat ſequens vnguentum ℞. ol. communis libra vna clareti boni libra ſ. ol. laurini vnc. 2. axungiæ canis vnc. 4. ſucci ſaluię vnc ſ. pulu. ſulph. citri, ſapon. Veneti an. vnc. 4. coq. ad conſumpt. clareti & ſucci, coletur. Vtile eſt balſamum roriſmarini, lauend. ſaluiæ, ol. deſtill. iuniperi, maioranæ, meliſſæ: hæc ergo habui, quę poſſem in hac exigua temporis intercapedine dicere, quæ non parum profutura ſperarim, modo ei adiungatur compar victus ratio, de qua ne verbum quidem facio, cum ſciam à doctiſſimo viro curante eandem optimè celebrari. Vale.

* *
*

PRO QVODAM IVVENE MEDIOLAnenſi Incubo laborante. Ad perilluſtrem, & doctiſſimum Octauium Porcarium.

CONSVLTATIO XIV.

IMaginatio, quam habet in ſomno noſter æger, dum putat ſe quodam onere premi, anhelitu priuari, ità ut neque clamare, neque ſurgere, neque ſeſe mouere poſſit. Incubum appellatum affectum atteſtatur, quem Plinius (& fortè melius) noctis, & Fauniorum ludibria vocitauit ſic *Mercatus lib. 1. ſuæ pract. cap. 10.* ait quod excogitauit antiquitas Siluanos eſſe dęmones hominum oppreſſores, de quibus vulgò profertur deſuper in aere ſuperdormientem incumbere, & ob aeris immutationem, quam efficiunt ſuffocationem quodammodo & angorem inducere; ſic ait *Heurnius lib. de morb.* capitis olim mulieres putaſſe ſe à Faunis opprimi, qui hoc mali parte tentabantur, & Dęmon Faunorum faciem induens profitebatur ſe Incubonem eſſe; ſic *Sanctus Auguſt. 15. de Ciuit. Dei*, vt eſt apud eundem *Mercatum* ait reperiri Dæmones quos Incubos, & Succubos vocant; ad quos referre hunc affectum abſonum eſt; quod intuens doctiſ. *Pereda in adnot. Ioannis Michaelis Paſchalij*, dixit falſum eſſe hunc affectum fieri à Dęmone eò quia quidam Dæmones à Theologis Incubi vocentur; hi enim etiam ſi hoc nomine appellentur, non quia hunc affectum efficiant; ſed à coitu; quia aſſumentes aerea corpora ſub virorum forma mulieribus incubent, ſicut & ſuccubi appellantur illi Dęmones, qui fœminam mentientes viris ſuccumbunt. Et ex horum coitu natos fuiſſe gigantes multi ex Theologis affirmarunt. Subdit *Pereda*: ex his intellige, quam malè omnes cauſſam iſtius morbi ad crapulam, & cruditates referant, cum hæc nunquam imaginationem lædant; quod tamen ego falſum eſſe concredo, quia et ebrij falſas habent imaginationes, vertiginibus ſunt obnoxij in quibus imaginatio læditur; ideoque ego reor huiuſmodi affectum non habere determinatam cerebri partem, ſed totam eſſe, vt probaui in meis epiſt, & ſi imaginatio læ-datur, eſt quia læditur ea cerebri temperies, quę perficit Imaginationem: quicquid tamen ſit Incubi nomine nos non aliud intelligimus quam, vt ait *Mercatus*, affectum quendam corporeum in cerebro exiſtentem qui nil aliud eſt quam prauum inſomnium cum noxa reſpirationis propter vaporem craſſum poſterioris cerebri meatus obſtruentem; quamuis *Fernell. lib. 5. de partic. morb. cap. 3.* & cum ipſo *Platerus* dicant huius affectus cauſſam eſſe craſſam pituitam, & melancholiam, non tamen in cerebro ſed circa præcordia ſtabulantem, qua per crapulam, & cruditatem turgeſcente diaphragma, pulmonesque premantur, craſſo autem vapore in fauces & cerebrum elato vox ſupprimatur, ſenſus atque mens obturbetur, viſisque triſtibus offendatur: quæ quidem cauſſa quamuis à *Sennerto* admittatur, non ob id vt perpetua eſſe ſtatuitur, non inquam ſiquidem ſine his, & alijs cauſſis fieri poteſt, & cerebrum præcipuè affici id conſtat, quia non ſolum motrix reſpirationi ſeruiens, ſed & quæ voci, & aliorum membrorum motui præeſt non ità libera eſt, & Incubo laborantes difficulter expergiſcuntur; ideoque *Petrus Salius in adnot. ad Altom.* dixit vaporem iſtum craſſum modo à ventriculo tantum, modo ab vniuerſo corpore eleuari, à ventriculo eleuatur ex crapula, & continua cru-

ditate, ex ſatietate nimia, ex cibis craſſioribus, flatuoſis, & quæ caput petere poſſunt, & incubus hac de cauſſa genitus facilè tollitur, ab vniuerſo autem corpore eleuantur, dum in eo vel melancholici, vel pituitoſi abundant humores, à quibus eleuati in ſomno vapores craſſi, & frigidi, & cerebrum replentes ſunt in cauſſa, vt virtus ad inferiores partes vix deſcendat, & hinc difficultates illæ in ſomno, & tales incubi: Quæ ſanè *Salij* opinio mihi maximè arridet, non enim eſt ſtabilienda determinata pars vt ab illa tanquam termino à quo incipiat euaporatio, nam à quacunque parte profugiat uapor, qui mineram agnoſcit pituiteam, vel melancholicam, poteſt incubus originem trahere; quamuis ego dixerim non raro, quinimò vt plurimum à ſanguine manare huiuſmodi affectum, qui dum craſſeſcit à pituita cum ſpiritibus animalibus viam pręcipiat, indè eſt vt difficultates inſurgant, hinc enim ſanguine conturbato vident patientes inſomnia illa horribilia, & fiunt difficultates in ſomno; nam vt ait *Hipp. lib. de flat. sex* 20. *Ac primum quidem*, ait, *qui omnibus animantibus communis eſt, hoc confirmat ſomnus, quum enim corpus inuaſerit ſomnus, ſanguis frigeſit, à natura enim ſomno frigefaciendi vis eſt; infrigidato autem ſanguine, languidiores fiunt eius meatus, quod hinc palam fit quod corpora aggrauata reclinantur, omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur, & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesque peregrina mentem occupant, & exercent, quæ ſanè inſomnia appellantur*: quid clarius ab *Hipp.* dici poterat pro confirmanda mea opinione. Ex quibus patet huiuſmodi ſymptomata fieri ob venarum interceptionem, & ob ſpirituum immobilitatem, atque indè inſurgunt aphoniæ, difficultates anhelitus, grauitas, & ſuffocationis ſenſus; quod adhuc expreſſit *Hippoc. lib. acut.* dicens: *vnde corrupto ſanguine, & ſpiritibus nequeuntibus peruadere vias, quæ in ipſo ſecundum naturam ſunt refrigerationes etiam fiunt ab ſtatione, & vertigines & aphonia & capitis grauitas, & conuulſiones, ſi iam in cor, aut hepar, aut venam peruenerit*; inde epileptici fiunt, aut paraplectici ſi in continentes locos inciderint fluxiones; & ab ſpiritibus non potentibus exire ſiccata ſint: ſubdit Valles: *Stationem ſpirituum intelligit: hoc eſt ipſum non peruadere ſpiritus per vias, quæ ſecundùm naturam ſunt in ſanguine, hoc eſt per ipſum ſanguinem, qui naturaliter peruius eſt ſpiritibus, definit verè peruadere corrupto ſanguine, hoc eſt concreto, coagulatoque vt ſolet extra fuſus, aut in corporibus demortuis vbi coagulatur, quia non penetratur à ſpiritu; finit penetrari, quia multitudine obturantur viæ, & ipſe inculcatus denſeſcit*: ſubdit adhuc: *Itaque interceptio venarum eſt interclusio earum tanta, vt prohibeatur ſpiritus per ſanguinem delatio, quæ neceſſaria eſt & ad ipſius ſanguinis aut calorem omninò faciendum, aut augendum, & ad deferendam per corpus facultatem vitalem, & naturalem calorem, (tametſi enim vitalis facultas illuſtratione potius communicatur, quam ſpiritu, nunquam tamen ſine ſpiritu) atque proindè & ad omnes actiones, quæ nobis ſunt ſecundum naturam. Cum enim omnes facultates, quæ ſingulis partibus inſunt, communi influxu à corde, velut à quodam mundi huius exigui ſole foueantur, neceſſe eſt ſpirituum vitalium per venas impetu intercepto & ſenſum, & motum ceſſare non per ſe ſed compatiente cerebro. Fit interceptio venarum aliquando ob redundantiam ſolam in toto corpore, vt nihil aliud videatur eſſe affectio, quam non poſſe iam tantum ſanguinis à venis capi. Nam etſi congeſtio illa repente non fit, tamen cum ad ſummum, (ſi quod tunc eſſe ſummum poteſt,) peruentum eſt, quacunque leuis cauſſa exagitet, commoueat aut turgere faciat (velut certè flatus) effert in caput facitque in eo venas, & meningum ſinus intumeſcere adeò, vt compreſſum cerebrum mouere ſeſe intrà cranium non poſſit & eius ventriculi compreſſione obſtruantur, nam non minus quod exterius incidens comprimit, quam quod interius conclusum obturat, obſtruit omnem facit, huncq. modum generationis apoplecticarum poſſitentum dctet. Hip. lib. Vall.* Vo-

lui

Iui omnia hæc tranſcribere cernens quã benè venarũ interceptionẽ explanet; ſicq; patet quod dixi, Incubum nẽpe fieri ex venarũ interceptione; ex ſpiritibus.n.nequeuntibus cõmeare omnis Incubi affectio conſurgit: hocq; fortè voluit *Rondeletius cap. de Incubo* cum dixit hunc fieri ob ſummam venarum plenitudinem thoracis ſcil. quidam nobis incumbere, & ſupra nos ſtare putamus reſpirationem opprimens, & impediens ac vocem ſimul, ità vt ſuffocari in eo ęgrotantes videantur, vnde à *Themiſone vt Paulus* teſtatur πνιγάλιων à ſuffocando vocatur *Petrus, Salius in adnot. ad Altom.* dixit huiuſmodi morbum fieri vel ab ore ventriculi vitioſis humoribus referto, aut morſo à vermibus, aut corruptis cibariis, vel quia cerebrum ſanguine repletur, & grauatur, vel cor ab eodem premitur, aut ſtimulatur, quamobrem non exploſis aliis cauſſis ad craſſum ſanguinem huiuſmodi affectum redigerem, qui ſpiritibus præpediendo iter accerſunt omnia ſymptomata Incubo conſocialia: Cæterùm cum huiuſmodi affectus, vt aſſeuerat *Auic.* maniæ epilepſiæ, & Apoplexiæ ſit anteſignanus, & ſecucdum, *Cælium Aurelianum* ſi frequentiùs vexet, eſt malus adeò, vt nonullos necet, vt exiſtimat *Zacutus lib. p. de Praxi Medico admirab. obſeru. 42.* vnde *Horſtius, vt eſt apud Schenckium* dixit quoſdam ex incubo, vel ſuccubo manè in lecto extinctos inuentos fuiſſe, propt. non negligenda curatio, quæ à multiplici fonte ſumitur, nimirum à materiis craſſis, pituiteis, & melancholicis, quæ euacuationem amant, à viſcerum intemperie huiuſmodi materias progignente, quæ alterationem deſiderat, & tandem à craſſis vaporibus, qui & diſcuſſionem & attenuationem amant; craſſæ igitur materiæ, ac melancholicæ præparandæ ſunt, vt facilius obediant euacuationibuſque ſyr. de lupul. de ſ. beton. ac melle roſ. ſimpl. addita decoctione in qua bullierit pęonia, vt poſtmodum poſſit euacuari melle roſ. ſol. ſyr. D. Auguſt. cum portione Diacathol. & agar. trochis; quod ſi hæc parum profuerint, deueniꝛem ad pillul. de agar. cocchias, de fumar. & ſimiles. ſicut non aliena exiſtimarem apophlegmatiſmata, errhina, & ſimilia; interim dum hæc celebrantur, cum ſimus in iuuene plethorico, ac morbus hic poſſit fieri à venarũ interceptione non alienum credo ſanguinem mittere, ſed pręſtita prima purgatione, qua ſupponuntur demptæ materiæ craſſæ ſanguinis miſſionem inhibentes, vel loco illius poſſent affigi hyrudines venis ſedis, ſic enim nec corpus refrigeraretur, nec redderetur imbecillior, fieret autèm reuulſio, & euentillatio, ſicque etiam laudarem frictiones partibus infernis, cucurbitulas ibidem non autem dorſo ne ſcil. materia in cor trahatur, quod tamen præ reliquis commendarem, eſſet inuſtio cruri dextro applicanda; Interim cor roborandum, ac cerebrum, ne recipiant, neue producant, ſicut & flatuum diſcuſſioni eſt animus admouendus, pro quo explendo ſcopo ipſe cum Sennerto probarẽ ſequens conditum: ℞. ſpec. arom. roſ. dr. 1. Diarhod. Abb. plyris. Arcot. an. dr. ʒ. Diamarg. frig. ſcr. 1. ſem. pæonię dr. 1. coriandr. præp. dr. ʒ. aniſi dr. 2. viſci quer. dr. ʒ. conſ. roſ. dr. 1. ſacch. inf. in aq. pæonię miſ. f. confectio in tabellis, cap. vnam pro vice. Mercatus ſummè commendat vſum Diamuſci dulcis in tab. confecti, dum laborans it dormitum, ſic quoque pro flatuum diſcuſſione ſequens medicamentum commendat: ℞. pul. anis. dr. 2. arom. roſ. dr. 1. cinnamomi ſcr. 2. ſacch. ſcr. 1. ſumat à paſtu cochleare vnum. Senner. laudat dum it æger dormitum, ſequentem bolum; ex conſ. florum anthos, lauendulæ menthę, meliſophilli, pęoniæ; ego tamen ab hiſce adeò calidis medicamentis abſtinerem, ac præ reliquis probarem conſeruam pæoniæ, beton cum portione conſ. roſ. ſic radix pęoniæ ſuſpenſa

maximi

maximi vſus eſſe dicitur; atque hæc habui quæ poſſem breuiſſimo temporis intereruallo ſcribere, adeſt enim latoris celeritas, mihi occupationes haud deſunt, quambrem ſi alia mihi ſubminiſtrabitur occaſio, fortè quæ nunc omiſi, tunc ſupplere haud deſiſtam.

PRO PERILL. DOMINO IOSEPHO ALFORIO AQVIL. PATRITIO Conuulſiuis motibus laborante.

CONSVLTATIO XV.

DOctiſs. ac nunquã ſatis laudatus *Mercatus* quod vt duos in conuulſione modos perpendimus, alterum quem motum conuulſiuum nuncupamus, & reliquum veram conuulſionem, ità prorſus duplex ſymptoma, & duplex facultatis motiuæ vitium ſuccreſcit, alterum eſt ipſius facultatis depṛauatus, & conuulſiuus motus, proprius epilepſiæ ab irritamento productus, reliquum verò ab eadem facultate animali prodiens, quod etiamſi poſſit, & velit, quia non deeſt facultas vt in paralyſi membrum mouere non audeat, neque tentet dolorem timens, qua ratione veram conſtituit conuulſionem, ſicut in motu conuulſiuo, vt etiam ſi velit quieſcere nequeat. ſubdit inſer. conuulſionem eſſe illam, quæ non eſt interrupta motibus, & acceſſionibus, ſed firmam, & cum diſtenſione, in qua contracti ſeruantur muſculi ab infarcto humore, in ipſorum villis, aut neruis, motum verò conuulſiuum eſſe quum facultas nequit membrum firmare, quod vi cauſſę, facultas prauè operetur. itaque conuulſiuus motus in continuo motu conſiſtit, ità vt pars rigida haud remaneat: hocque laborare nobilem noſtrum languentem palàm eſt, cum continuo bracchii, & oculi motu depṛauato lancinetur; idque per interualla; affectus ſanè ortus, non alia de cauſſa vt reor quàm ob vulnus ab equo in in caput inflictum, dum puer eſſet, quo cum cranii pars fuerit laceſſita, quãuis rectè curata, nihilominus per interualla motibus iſtis tentatur conuulſiuis, debilitato cerebro, & congerente acres materias, quæ dum neruos continuò vellicant, vel mænynges indè motus illos acceſſunt; ſic doctiſſ. *Petrus Salius lib, de morb. particul.* ait in vulneribus capitis lethalibus ſolere hunc motum accedere in oppoſita loci affecti parte his, qui è directo ſunt paralyſi deprehenſi, hoc autem qua cauſſa fiat, ſatis apertum eſſe dicit, nam vulnere malè habente, ſuperataque ab eo iam, & euicta partis natura, & temperie putredo ingens, ac corruptio ſupeṛuenit, ui cuius ſanies prauam, & malignam qualitatem adepta, partium è directo loci vulnerati ſe habentium ſpiritus diſſipat, ac in totum deſtruit, indèque fit paralyſis cum autem ad alteram cerebri; & neruorum partem praui, ac maligni ab ea ſaniè tranſmittuntur uapores, tunc oppugnata, non autem expugnata facultate ab eorum prauitate & ſęuitia inſurgit natura irritata ad eorum expulſionem, ſicque pugnat ob eorundem diſcuſſionem indeque generatur motus ille natura tentate remouere id quod contriſtat, huiuſcemodi fit in ſingultu, vbi natura irritata à materia in ventriculi ſubſtantia exiſtente, per motum illum quærit contriſtantium remotionem; ſicque ſolet fieri maxima quęſtio utrum conuulſiuus motus fiat à facultate animali an verò naturali; *Thomas* enim *Eraſtus* vt eſt apud *Sennert. lib. 5. par. 2. cap. 31. quaſt. 5.* motum hunc ait à facultate animali

pro-

prouenire, eò quia omnis motus, quem appetitus tã rationalis, quã irrationalis muſculis imperat, ſiue bene, ſiue malè id faciat animalis eſt, ſiue arbitrarius, is autem motus qui per contractionem muſculorum ad ſua capita fit mandatur ab anima muſculis. ergo omnis talis motus eſt voluntarius, ſeu animalis, quod tamen reijcitur à *Comite Montano*, quia motus fit ab appetitu, qui cognitionem ſupponit, & ſenſum, quem in epilepſia abeſſe ſignificat; deinde etſi in conuulſionibus, & ſpaſmo ſenſus ſint integri non poſſunt fieri eædem conuulſiones à facultate animali, quæ ſpontaneos, & voluntarios edit motus, non autem inuoluntarios, quales ſunt motus conuulſiui; *Mercurialis* hanc pariter quæſtionem agitat, aſſeritque epilepſiæ etiam motum fieri ab anima, quę cum ventriculorum cerebri læſionem ab humoribus, & vaporibus factam percipiat, dum cupit eam depellere noxam, quaſi ebria, atque errans vt, ait, *Auenr.* huiuſmodi deprauatos motus edit.

Doctiſs. *Senner.* ait ad hos motus faciendos concurrere & expultricem naturalem, & facultatem animalem, etenim hi motus conuulſiui ſimpliciter animales non ſunt, cum contra voluntatem fiant, neque etiam ſimpliciter naturales cum fiant beneficio muſculi, animalis facultatis inſtrumenti, neque credibile ſit facultatem naturalem expultricem poſſe tam vehementes, ac validos motus ſolam edere. Proindèque concludit Senner. facultatem expultricem initium motus præbere, motus tamen vehementiam vim animalem iuuare; quæ quidem opinio mihi ſatis arridet, de qua nil aliud aſſero, cum non ſit præſentis inſtituti id diſquirere, videantur tamen meæ epiſtolæ, vbi larius de hoc diſſero; ſat igitur ſit dixiſſe motum hunc conuulſiuum partim fieri à facultate expultrice irritante, partim à facultate animali adiuuante, quicquid alij dicant, facultatem autem partium expultricem moueri ab obiecto improportionato, nimirũ materia acri, mordaci, vel vapore, quamuis *Petrus Salius loco ſuper. cit.* in pluribus non fieri à vapore, ſed materia, eademq. tenui, pauca, & praua ſanxit; quà tenuis facilè poteſt infigi in ſubſtantiam, & principijs neruorum, quà pauca, nec in totum obſtruere, nec replere neruos poteſt, vndè non eſt apta nec inducere veram conuulſionem, nec paralyſim, quà praua aduerſatur neruis, eosque ſtimulat, & angit, cuius natura excitata inſurgit ad motum illum, vi cuius poſſit eam materiam diſcutere, qui quidem motus tamdiù durat; quamdiù fuerit in totum diſcuſſa hæc praua materia per motum illum; ſicuti, & perſeuerat ſingultus, quouſque materia in ventriculi ſubſtantia exiſtens, vel remota, vel diſcuſſa in totum fuerit, hoc autem tantum contingit, vbi nec continuò noua materia ſubminiſtratur loco affecto, nec continuò fit eiuſdem generatio; tuncque motus iſte vel in totum ſoluitur, vel de nouo genita, & tranſmiſſa ad eadem loca ſimili materia repetit, periodoſque habens per interualla accedit, vt in noſtro caſu contingit, quamuis enim non raro motibus iſtis conuulſiuis per octo, decemue dies immaniter crucietur, nihilominus per annos ſubindè conualeſcit, ſed congeſta denuò à cerebro materia, vel aliundè tranſmiſſa iterum eadem ſæuitie reddit pathema; non enim eſt impoſſibile, vt reſoluta materia, quæ motus iſtos facit, ceſſent affectus, ſicut regenita redeant; quæ quidem regeneratio fit ab eiuſdem cerebri intemperie adaucta à ſanie illa diutius contenta ob vulnus ab equo inflictum inter duram, & piam męnyngem, vel non enim abſonum eſt dicere, id manare ob quandam qualitatem impreſſam ipſi cerebro, quæ ſit apta aggenerare huiuſmodi acria excrementa, ſicut cernimus à calcaneo in puero epileptico

eleuari prauam illam qualitatem, quæ ſenſim ad cerebrum aſcendens deprauatos iſtos motus gignebat; ſic putant nonnulli Podagram fieri non aliter, quàm progenita materia ab articulorum occulta qualitate; ſic benè præfatus *Salius loco cit.* dixit materiam hanc quæ principia neruorum petens eſt, in cauſa huius motus non in ipſis generatur neruis, ſed alibi genita aliò tranſmittitur, vt plurimum autem in cerebro generari, ab eoque ad principia neruorum tranſmitti conſueuit, ſicut ad principium medullę ſpinalis; tuncque motus hic ſi æqualiter eam in totum occupet, vniuerſum apprehendit corpus, ſi autem vel dextram tantùm, vel ſiniſtram fit motus iſte in parte vel dextra, vel ſiniſtra, ſi autem ad particularem aliquem neruũ appellat, tunc fit motus deprauatus in illa parte, ſic *Paſchalius cap. de conuulſione* dixit: *Conuulſio verò vniuerſò corpore talem quampiam partem affici neceſſe eſt, quæ vt in arbore caudex ramorum, ſic ipſa ſit omnium neruorum communis origo, aut quoties, vel crus, vel altera tantùm manus conuellitur illius membri conuulſio neruorum qui ad ipſum perueniunt.* ſicque non miror, ſi noſter languens non vniuerſaliter concutiatur, neque ſecundùm dimidiam corporis partem, ſed modò ſecundùm oculos, modo ſecundùm bracchia, quippe materia ad neruos bracchijs, vel oculis inſeruientes aduentat, quæ quia eſt vaporoſa, & mordax citò acceſſiones conuocat, citòque delet, ſicut quia habet mineram in cerebro, nil mirum ſi dum ab illa eleuantur huiuſmodi vapores, aſſurgat motus tam iteratus, donec ex toto diſſipetur materia illa, quæ quamuis pauca ſatis tamen actiua, poteſt iſtos cruciatus procreare, actiuitatem autem habere puto, quia communicat acredinem vaporibus ratione, cuius putarim neruos contrahi ad ſuum principiũ haud ſecus quam aiebat *Paſchalius* de muſicis inſtrumentis, quod in tergoribus, ac loris accidere ait *Gal.* neque vnquam mihi ſuadere potui, vaporem omnis acredinis expertem, aut materiam poſſe conuulſionem parere, ſed potiùs vel paralyſim, vel paraplegiam, quis enim dicet neruum vellicari à vapore, aut à materia niſi acredinem conceperit? ſic *Auic. cap. de conuulſione* ſpaſmum ad materiam non proportionatum vocat illum, qui neque à repletione, neque ab inanitione fit, ſed ex calido, acri humore, vel ex qualitate venenata perueniente ad cerebrum, & neruos vel ex qualitatibus non venenatis neruos vellicantibus, quam quoque opinionem prius habuit, *Marcellus Donatus*, qui dixit, quod ſiue vapor, ſiue humor fuerit, qui epilepſiam gignat, neceſſariò mala qualitate debent aſſociari, quod cognoſcitur, ait, ex acceſſione quæ ſi diutina fuerit ab humore manabit, ſin autem breuis à vapore profluet, vel progenitus ab alijs partibus nimirum infernis, vel in eodem cerebro, vt ſuperius dixi, quod ſi in cerebro idiopathia agnoſcatur, conuulſiui motus cauſſa à doctis. *Capiuacc.* vapor, non autem minera admittitur, ratio eſt, nam vt teſtatur *Auenr.* ſi cauſſa epilepſiæ eſſet minera frigida, ſeu humor craſſus, viſcidus hærens à ventriculis cerebri, nequaquam fieri poſſet, vt epilepſia tam citò fieret, & euaneſceret. Præt. melancholia non generatur in capite, & tamen ex *Gal.* poteſt epilepſiam facere, ergo non poteſt eſſe cauſſa eiuſdem per eſſentiam, cum producatur in partibus infernis; quicquid dicat *Capiuacc.* dixerim ego, & epilepſiam per eſſentiam fieri poſſe ab vtroque, & à minera, & à vapore, non ſolum quia, vt ait *Auic.* à minera pendet vapor, ſed quia ipſamet poſſit eandem producere, modo tamen illa materia ſit, vt dixerat Salius pauca, tenuis, praua, veluti in noſtro caſu poteſt eſſe ſanies, vulnus enim potuit ſaniem relinquere, quę cerebrum intemperando vnà valet affectum perennare, nimirum anſam dare continuæ materierum productioni, ſic Ka-

leſcunt

Ioſeus de Taranta in ſuo Phylonio cap. de epilepſia ſe vidiſſe ait hominem cui vulnus inflictum erat vſque ad piam matrem, è quo vulnere ſanguinem diffluxiſſe ait ad cerebri ventres, ac ægrotantem ſepties, vel octies in die in epilepſiam ſe dediſſe præcipitem, hanc autem prauã qualitatem *Bonatus* nedũ ait requiri in epilepſia per ſympathiam, ſed etiam in ea, quæ fit per idiopathiam, quod experientia probat; ſiquidem diſſecto non rarò quibuſdam capite in epileptico paroxyſmo defunctis inuenti ſunt interdum cerebri abſceſſus, nonnunquàm m[illegible] corrupta portio, à quibus teter vapor eleuatus in cerebri ventriculos penetrans epilepſiam fecerat, quod pariter à vapore malo à ſanie in vulneribus capitis in parte interna genita, vel eadem etiam ſanie ad ventriculos cerebri penetrante aliquando contingit; quamuis ego non ignorem ex Hippocrate conuulſiones fieri ex venarum interceptione, vt aliàs quoque probaui; ſic *Camerarius de obſ. Ioann. Heſſi* opiſtotonum narrat ex congelatione facta in vena caua, quia dum contingit, vt vena caua humoribus frigidis, & viſcoſis abundet, ratione quietis ſanguis congelatur, & frigeſcit corpus ob talem congelationem vnde membra neruoſa compatiuntur, vt teſtatur *Montanus in 9. Rhaſis*; quomodocumque tamen fiat, ſat eſt hunc affectum eſſe motum conuulſiuum à cerebro præſtitum ob eius intemperantiam à materia, vel vapore acri & mordaci neruos vellicante, ideòque cum, vt aiebat *Fernell. 5. de part. morb. & ſympt. Rarum quidem & inſolens, ſed tamen acutum malum eſt conuulſio, & quod breui interimit*; ideo non poſthabenda curatio, morbus enim qui in neruis eſt dicebat *Hipp.* ſtabilitur, & non ceſſat, qui verò in humido diffluit; ideòque *Petrus Salius* dixit hunc affectum in aliquibus non tantum antiquari, ſed etiam vbi à principio neglectus fuerit conſeneſcere; quicquid tamen ſit facilius tolletur ſi materiæ prauæ generatio prohibeatur, eiusque genitæ vel diſcuſſio, vel euocatio tentetur; quamobrem ad euacuandam iam genitam materiam in capite pillulis vterer cocchijs, & de agarico, eò potiſſimum, quò facta fuit vniuerſalis euacuatio, quæ in hoc caſu poterat non eſſe neceſſaria, quippe morbus eſt partis non autem totius, ſicque meritò *Mercatus* definiuit naturam defatigari magis, ac exſolui, dum vna ſignatim particula affecta eſt ex vniuerſali euacuatione, commotis nimirum totius corporis inculpatis humoribus, ac ob id in particularè affectum confluentibus; vterer ergo pillulis cocchijs de agarico, ac aureis, vt ſcil. materia quoque acredinem vapori communicans tollatur, præmiſſis tamen ſyrupis ex ſ. beton. de ſ. borraginis, & melle roſ. ſimpl. dilutis cum aquis pæoniæ, & decocto communi; neque enim vnam ſat eſſe euacuationem crediderim in morbis enim ab intemperie pendentibus iterata eſt adhibenda purgatio, quippe quamuis euacues, præſto tamen adeſt ab intemperie relicta congeſtio, ideoque pluries pillulæ præſcribentur, vt euacuetur eadem materia ſicut apophlegmatiſmata, errhina & ſimilia maximè commendarem.

De ſanguinis miſſione maior eſt difficultas, ſunt enim qui aſſerant in hoc morbo nunquam eſſe mittendum ſanguine, quia cum pendeat ab humore frigido, ideò videtur abſonum ſanguinem mittere. *Senn. loc. cit. qu.* 7. ait in epilepſia, & conſeqnenter motu conuulſiuo per eſſentiam ſi plenitudinis cuiuſdam notæ appareant, aut ſanguis multus melancholicus adſit vena omninò aperienda eſt: propt. in noſtro languente iam plethorico Iuuene, ac vitam viuente ſedentariam non alienum crederem ſanguinem mittere ex cephalica in pauca tamen quantitate, vt vult *Aetius ſerm. 6. ca.* 14. qua ſcil. acredo temperaretur, & fieret à parte reuulſio, vel deriuatio, pro quo explendo ſcopo cu-

curbitulæ partibus inferioribus, frictiones ligaturę veſſicantia, & alia poſſent eſſe ex vſu; Illud tamen, quod mihi præ reliquis videtur eſſe commendandum, eſt inuſtio vel in occipite, vel tandem in bracchio: neque enim ſic putarim materiam poſſe penitus profligari, ni inſenſibilis aliqua euacuatio procuretur; ideoque verè aduentante poſt præſtitas euacuationes decoctum chinæ commendarem cum portione ligni viſci quercini, ſandal. citrin. additis in fine ebull. rebus cephalicis, ac neruos roborantibus, quod ſi velimus ſalſæ radicem in pauca tamen quantitate adiungere, non improbarem. His pręſtitis niſi morbus debelletur, ad cerebri intemperiem eneruandam accederem, quæ huius morbi cauſſam fouere videtur, ideòque *Salius* præ reliquis commendat embrochas aquarum naturalium, quæ multum prodeſſe poterunt, robur enim cerebri, vt ait, hinc habebimus, & materiæ diſcuſſionem; quod ſi hæc non admittat æger, poterit hæc vel ſimilia adhibere medicamenta: ℞. Diamuſci dulcis vnc. 1. puluer. diacymini, & arom. roſ. an. drach. 2. pulueris calami arom. rad. pęoniæ, & plyris. Arcot. an. drach. 1. S. rad. acori conditæ dra. iij. cum ſyrup. de beton. f. conf. cuius ca. vnum cochleat de mane, ſuperbibendo parum aq. pęoniæ, vel beton. quod tamen ſe expertum dicit *Salius*, eſt puluis ex cor. cerui, talo ſuillo, cor. vnicornis, cranio humano, & conſimilibus oſſeis medicamentis; *Card. de curat. admir. curat.* 15. ait ſe quendam conuulſum reſtituiſſe vſu mitridathi ex triplo ſacch. roſ. & elect. de moſcho, tum margaritis, Hyacinthis, ſmaragdiſque orientalibus; neque ob id neruorum immemores eſſe debemus, ſed ij corroborandi veniunt, vnaque materia in illis imbibita diſcutienda, ad quem ſcopum explendum, ſunt qui multa laudent: Ioannes Michael Paſchal. cap. de conuulſione ait eſſe vtile admouere parti conuulſæ pulmones Arietum, aut animalia parua bruta recèns per dorſum inciſa, vt ſunt pulli gallinacei, columborum, parui canes, confert quoque manum, aut partem conuulſam, in bouem, aut aliud animal recèns cæſum immittere, & ibi quouſque caleſcat ſuſtinere; ſic in vinum nouum feruens immittere manum eſt vtile; Poſſemus quoque vinacea comprobare, arenas, & ſimilia, quæ nunc temporis miſſa facio, cum abſint; ſunt etiam qui laudent balnea naturalia ſulphurea, aluminoſa, ſalſa, quæ à nobis quoque vt pręfatus *Paſchalius* aſſeuerat parari poſſunt ex ſulphure, ſale, alumine, & herbis, & floribus capitalibus incoctis: ſic quoque ſolent probari inunctiones, linimenta, vnguenta, quorum non eſt numerus; ſicque ego adhiberem inunctiones ex aq. vit. ol. vulp. coſtino, lumbric. nucis myriſt. de lilio, additis caſtor. euph. vel vng. Arag. Martiat. Agryppæ, dialthęæ &c. quod tamen à *Petro Salio* commendatur vſus eſt ſynapiſmatum, quinimo eorundem vſu ſe puellam quandam per multos annos liberaſſe promulgat; quicquid tamen fit, niſi par victus ratio coniungatur, nil fiet propt. *Card. loco cit.* ait ſe opiſtotonicam curaſſe abſtinentia à carnibus, vino, & ouis; cæterùm de hac non loquar cum ſciam à curapte optimè inſtitui.

Vale.

PRO NOBILI IVVENE AQVILANO *Epilepſia laborante.*

CONSVLTATIO XVI.

EViſcerum antipraxia tanquam Creontis vaſibus malorum ilias, qua premitur nobilis noſter languens haud ambigendum venit; hepar enim cum præcipuam in animalibus ſanitatis baſim, ac morborum fundamentum prædicarit *Cardanus*, meritò ex illius dyſcraſia innumera mala poſſunt proſilire; illud enim ventriculum primigenio calore defraudando cruditatibus anſam exhibet, indeque vaporum exuberantia caput petens fluxionibus illud reddit obnoxium; ac propterea facillimè noſter languens feruidiori Iecinoris craſi donatus ventriculum obtinet imbecillum, vnaque caput humidiſſimum ſicque ſingula viſcera varias humiditates congerentia, varium progignunt affectuum, vt putà capitis quandam imbecillitatem, grauitati conſocialem, ventriculi languorem, & tandem non raro epilepticas conuulſiones; omnia ſanè originem agnoſcentia ab vna cruditate, ab illa namq; dum flatus emergunt ventriculo languor communicatur, dum vaporibus ad caput emittit illud torpidum reddit, cum dicente *Aretao* vaporum exuberantia torpeat omnis actio, & potiſſimum cerebri coctrix facultas vel alteratrix, è qua multorum humorum, eorumque crudorum illuuies proſiliens epilepticis conuulſionibus ſuppeditat adminiculum; crudorum enim humorum proluuies cum ventriculos cerebri quo quo pacto obſtruere valeat, epilepſiam procurat, vnaque producit: vt propt. *Gal.* inſinuarit 3. *de loc. aff. cap.* 7. & 2. *de cauſ. ſympt. cap.* 7. *Apoplexia*, inquit, *& epilepſia ex pituitoſi ſucci multitudine in cerebri ventriculis collecta gigni videntur*; ac propt. forte *Gal. loco cit.* dixit humorem melancholicum ſi cerebri lædat temperiem melancholiam fieri, ſi corpus, & eius conſtructionem fieri epilepſiam: quamuis ſolus *Quercetanus* nō cerebrum ſtatuat affectum ſed cor; ſic *Saxonia* ventriculorum cerebri menynges ſtatuit affectas.. aiunt enim *Realdus Columbus*, *lib.* 8. *cap.* 7. & *Arcang. Piccolom. lib.* 5. *ſuarum prælect. anatomica:* cerebri videl. ventriculos ſuccingi membrana quadā tenui ex tenui menynge ortum ducente quæ exquiſiti ſenſus extat, vt proptereà hac irritata, aut aliqua ex parte repleta fiat & ſternutamentum (quod eſt leuis epilepſia ex *Auic.*) & ipſamet epilepſia, quę conuulſio eſt vniuerſalis, *Gal.* ait in hoc morbo affici medium cerebri ventriculum, & poſtremum *Arabes* autem ſolos anteriores affici cenſuere. *Hip. lib. de rat. vict. in acut.* eandem refert in venarum interceptionem dum ſic habet: *Morſeque atque admodum areſacta vena, intenduntur, trahuntque inflammata qua influunt, qua proptèr corrupto ſanguine, nequeuntibus ſpiritibus naturales pertranſire meatus infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines aphonia, capitis grauitas, & conuulſiones, ſi verò ad cor, vel hepar, vel in venam peruenerint, hinc epilepſia, & paraplexia, ſi continentes locos fluxiones inuaſerint, neque ſpiritibus extra nequeuntibus exaruerint*; quicquid tamen ſit, in ſtatuenda ſede varij ſunt auctores, cum alij vt dixi cor ſtatuant, alii meninges alii ventriculos alii morbranarum cerebri diuiſiones cerebri, & alii credant id ex venarum vt voluit *Aſclepiades referente Aureliano*, interceptione contingere, quatenus videlicet ab humore huiuſmodi partes irritantur, craſſo ne... analiter non vnanimiter ſe habent; *Galenus* ſiquidem autumauit vt ſuperius

dixi

dixi cum aliis hoc morbi genus fieri à materia craſſa, quod conſonum haud quaquam videtur, ſubitò namque hoc malum diſcutitur, vnàque generatur, vnde nequit ab humore craſſo manare, qui tam citò diſcuti non poteſt, quã difficultatem intuens *Mercatus cap.* de *epilepſia* dixit non ſicut in apoplexia aut paralyſi humores contendere in propria forma, craſſos nimirum & tenaces, ſed in epilepſia ſpumoſiores fieri, leuiores, & rariores, ſicuti ſpuma per os excreta quotidiano experimẽto confirmat, à qua protinùs ceſſat affectio, quaſi indicans iam excreuiſſe naturam morbi cauſſam; ſubditque hanc veritatem probare, eo quia ſenes rariſſimè epilepſia laborant cum eorum tamen cerebrum adeò ſit frigidum, vt præ caloris defectu craſſum humorem generent, qui neque attenuari, rareſcere, aut in ſpumeſcere valet. *Ariſ. lib. de ſomno & vigil. cap. 5. ab Auic.* relatus *p. 3. tract. 5. cap. proprio* dixit oportere humorẽ craſſum epilepſiam inducturum prius inflatum conuerti, quod confirmauit *Auenroes 3. collect. cap. vlt.* ea potiſſimum ratione ex *Rhaſi* deſumpta *p. contin. c. 6.* quia nempè ſi ſine ventoſitate, aut vapore à frigidis & craſſis humoribus fieret, citò, ſubitòq; nõ accideret, aut diſſolueretur: propterea propterea ſtatuerũt (& fortè meliùs) nõnulli hũc morbũ poti⁹ à materia vaporoſa fieri, ſeu ſpiritu qui ad motũ eſt aptiſſimus; qua ratione *Gal.* quoq; *l. de Trem & palpit. c. 5.* palpitationis cauſſã docẽs eã dicit eſſe ſpiritum, ſeu ſubſtantiam ſpiritualẽ ob motionis, ac ſolutionis celeritatem; quid enim (inquit) tàm facilè congregari, atque inaniri poteſt aliud, quam ſpiritus? & paulò poſt citam euacuationem, aut repletionem, aut diſtenſionem, aut ſubſidentiam, aut depreſſionem, aut elationem, aut alium quendam motum nullum ex omnibus præter ſpiritum effecerit; quamobrem non ſine ratione *Ariſt. lib. de ſomno & Auenr. 3. collig. cap. vlt.* fieri à flatibus putarunt: quod volens confirmare doctiſſ. Sener Dixit: *Demus enim citiſſimè ab humore craſſo obſtrui ventriculos cerebri, humorẽ tamen craſſum tàm ſubitò diſcuti poſſe, vt nullum ferè relinquat ſui veſtigium veriſimile non eſt, cum videamus quid in Apoplexia, quid in caro, ſimilibuſque affectibus fiat, & quanta cum difficultate, quantoque temporis ſpatio materia illa diſcutiatur, quorum nihil poſt epilepſiam accidit;* quamobrem potius vaporoſam materiam epilepticũ morbum ingenerare crediderim, quam craſſam pituitam, quod ſanè ipſe *Gal.* negare haud quaquam poteſt, dum *3. de loc. aff. cap. 7.* quandam admittit epilepſiam, quæ excitatur dum à ventriculi orificio, vel alia quadam parte, vt de puero narrat Grammaticò, aliquid ad cerebrum aſcendit quod cerebrũ ipſum irritet, quod ſanè irritamentum vt cauſſam ponunt *Rondel. cap. vlt. de epilepſia, Holler, in ſchol, 16. p. lib. de inter. Eraſtus in diſput. de epilepſia; Fernel. lib. 5. pathol. cap. 3. & 2. de abditis rerum cauſſis cap. 15.* hoc tamen irritamentum quid ſit non explanant, prætèr doctiſſimum *Saxoniam*, qui illud duplex ſancit, aut replera ſcil. parte ſentiente, cuius facultas expultrix ſit valida, protinus inſurgens ad rei nocentis expulſionem, aut ob qualitatem acrem, mordacẽ, atque venenatam, cuius meminit *Gal. 3. de loc.* circà finem, cuius geminæ cauſſæ meminit *Auic. p. 3. tract. 5. cap. 9.* primum tamen irritamenti genus nõ admittunt præfati auctores, neque *Eraſtus; Rondelt atque Fernel. & Holler.* ſed ſolam qualitatem accipiunt, nec obſtat *Saxoniæ* obiectaculum, quomodò ſcil. contingat, vt aliquandò mutuò ſe excipiant, epilepſia, & apoplexia, epilepſia, & fatuitas, hanc enim difficultatem ſoluit *Sonnertus* aiendo in hiſce caſibus nedum adeſſe qualitatem acrem, mordacem, & venenatam ſed etiam addit occultam, vnaque humorem qui tunc temporis in ventriculis relictus alios morbos generat; atque ob hanc cauſſam crediderim doctiſſimum

Mercatum cap. de epilepſia eandem retuliſſe præter craſſum humorem in rariorem formam redactum qualitate maligna affectum, vel qualitatem ipſam aliundè per halitum, aut auram illuc aſcendentem, ſiue à veneno ſumpto, vel in corpore genito, ſiue ab vlcere cacotethe, ſiue ab alia affectione vt ventriculi cruditate, ex lacte in pueris, vel quouis alio cibo, ſiue ex largo meri potu prodat, vel à lumbricis, vel vt *Gal. 3. de loc. aff.* refert ab aura ab aliquo peculiari membro aſcendente; ſic refert *Haly Rodoam comment. ad lib. 3 thecn. Gal. text. 191.* epilepſiam vidiſſe è bracchio excitatam: è labro ſuperiore pronatam curauit *Douynetus* cauſtico ipſi labro admoto; è digito eoque minimo ſiniſtræ manus, dextro bracchio, ab articulo humeri ſubortam obſeruarunt *Fauentinus de meden. morb. cap. 11.* è mamma vidit *Marcellus Donatus libro ſecundo de hiſt. mir ab cap. 4.* è ſummo vertice *Fernel. 5. pathol. capite tertio* è corde idem *Marcellus Donat. eodem cap.* Ab vteri vitio *Beniuent. de abdit. cap. 97.* quos omnes *Zacutus lib. 1. hiſt. 20.* excitatis vlceribus eſcharoticorum ope in parte affecta conualuiſſe refert: idque non aliter contingere autumarim, niſi quia in iſtis partibus vndè exhalat malus vapor excrementum adeſt ab eadem parte progenitum, nam ut docuit *Galen 5. aphoriſm. 39.* ſingulæ corporis partes ut ſuum nutrimentum ità etiam excrementum habent, & ſuperfluum derelictum humorem ſimilem naturæ partis, vnde ſubdit *Sennertus lib. 4. quæſt. 8.* de arthritide loquens iſtud excrementum tartareum præcipuè in oſſium epiphyſibus colligi veriſimile eſſe, & *Quercetanus in conſilio de arthritide & calculo* ſanxit tartarum congeſtum & contentum in iuncturis cauſſam proximam & immediatam eſſe arthritidis, eamque aliquamdiù in iuncturis contineri, & otioſam manere, vbi verò fiat noua fluxio, qua eum commoueat paroxyſmum excitare, non aliter ac dum calci viuæ aqua affunditur fit quædam ebullitio, & ardor: quod forſan intelligere voluere *Paracelſus & Petrus Seuerinus*, quando dixere arthritidem generari ex ſynouiç ebullitione, ac effferueſcentia, quamobrem non miror huiuſmodi epilepticos qui ab aliqua parte determinata auram vel qualitatem aſcendere perſenſerunt ex vlcere in parte inflicto conualuiſſe, cauſticum namque videtur eſſe medicamentum metaſyncriticum trahens materias à centro ad periphæryam ſeù circumferentiam, vndè ablato humore è quo potuit oriri qualitas illa, tollitur affectus epilepticus, cum non amplius aſcendat qualitas illa mordax, ſicque *Andreas Libauius ad Schnizerum epiſt. 73.* in Ciſta medica Hornungi quendam Medicum curaſſe ait arthritidem patientem ſex clauos pedibus affigendo: quod non caſu contigit, cum per ea vulnera morbus potuiſſet erumpere: hæc tamen dicta ſint obiter; quicquid ergo ſit non eſt dubitandum, epilepticum morbum, à vapore vt plurimum proficiſci, ſi non obſtruente, ſaltem facultatem cerebri vellicante, ſic enim per adſtrictionem, non obſtructionem inſurgens pars ad expellendum motus illos depranatos, ſeù conuulſiuos progignit; quod priùs notauit doctiſs. *Iacchinus in 9. Rhaſis cap. 14.* aiens: *Itaque non abſque ratione crediderim in cerebris ità affectis aut vaporem aut flatulentum ſpiritum praua qualitate affectum morbum committere.* Quod ſi etiam adſit materia, eam eſſe exiguam, obſtructionem verò potiùs ab ſtrictione fieri, cui etiam experientia ſuffragatur in quibuſdam qui leuiſſima acceſſione prehenduntur, adeò vt vix concutiantur nec cadunt, quamuis nonnihil vacillent pedes, & quaſi perterriti clamant, ſed ſtatim ad ſeſe redeunt. Signum enim eſt eorum cerebrum percepta leui noxa contrahi, & expulſionem moliri, ſed leui negocio malum a ſe propellere, atque ità quoque ſaluatur *Hippocratis* opinio de venarum

interceptione; dum enim vapor mordax venas ingreditur, cogit eaſdem adſtringi, vt propellat illum tanquam nimis moleſtum, ex illaque adſtrictione malum prodit, & conuulſio; ni velimus cum *Cæſalpino lib. 5. Artis med. cap. 28.* aſſerere dicendo duobus modis uenarum interceptionem fieri, uel per compreſſionem undè tranſitus non detur neque ſanguinis, neque ſpiritus, quod priuationem facit, undè apoplexia uel per repletionem, quæ ſpiritus impingit in neruos, vndè motus deprauatus fit, in utriſque autem poteſt contingere magis, & minus: ſicque fieri maior, uel minor conuulſio, quæ non raró maior, non raró minor, non raró nulla in epilepticis morbis conſpicitur pro maiori, uel minori cauſſa; neque miretur quiſpiam me aſſerentem uidens dari epilepſiam abſque conuulſione, ſiquidem *Auic. cap. proprio* aſſerit epilepſiam quandam dari abſque ſpaſmo ſenſato; undè doctiſſimo *Mercato* anſam dubitandi dedit, cur uidelicet ſi epilepſiæ potiſſima conditio eſt, ut natura tentet ſibi moleſtum pellere medijs motibus prędictis, qua nam ratione epilepſiam iudicabimus eam, quæ eiſdem met caret? Reſponderque quod licet uniuerſa ferè huius mali ratio in obſtructione ſita ſit, hanc ſcimus aliquando potentias lædere ſentientes, eaſdem in proprijs uentriculis obſtruendo, ut in apoplexia: aliquando verò humores obſtruentes deterrima etiam qualitate affecti irritant magis potentias ipſas expellentes partibus ipſius cerebri dilaceratis, & irritatis: vndè iure ob magnam illam obſtructionem ſenſus magis hebeſcit, & veluti ſomno laborantem laceſſit: ſubditque ab irritamento, & cerebri mordicatione moueri intrà corpus partes cerebri, & ſpaſmum illum (vt fert *Auic.*) non eſſe ſenſatum: at dum conſpicimus mordicationem eſſe maiorem motus oriri vehementes *Gal. 3. de loc. aff.* arbitratus eſt id pendere à vehementi infrigidatione, à qua Lethargum, & Carum accidere affirma, ego autem huius euentus cauſſam referrem potius in maiorem, vel minorem non obſtructionem, ſed malam humorum qualitatem, ad quam dum expultrix facultas inſurgit expellendam media adſtrictione, ac partium corrugatione motum illum efficit deprauatum, eoque magis ſi humor acri ſatis qualitate polleat, ſi enim mitior illuceat humor, pars inſurget quidem ad expellendum ſed minori conatu; demus exemplum de chordis, quæ ſi Igni approximentur ſed non nimis propinquè, corrugantur quidem ſed leuiter, ità ut vix ac ne vix quidem hominum illuceat obtutui; ſin autem chordæ propinquiùs ignem experiantur, haud dubiè maiori violentia concitabuntur, atque motus citatiſſimus erit; ſicque mihi ſoluta eſſe videtur difficultas: non enim motus exiguus illucet, ſicque videtur ſine conuulſione conuulſio epileptica accedere; quæ iuxtà doctiſs. *Dureti* dogma eſt conuulſionum Regina ni velit; Ad prauam ergò qualitatem, & non raró ad humorem aliqua mordacitate donatum huius pathematis cauſſam adigerem, vel venas irritantem, vel neruos, venæ enim ex Hippoc. fluxum, & motum exhibent, nerui autem contractionem, & dilatationem; quæ quidem dum adſtringuntur ac quaſi continent, motum illum efficiunt: ſic doctiſs. Zecchius in ſuis conſil. dixit epilepſiam vitium eſſe in læſa actione, morbum eſſe in via non eſſe autem obſtructionem, ſed adſtrictionem, ſiuè meatuum anguſtiam ipſius cerebri, ſeſe contrahentis, ad malæ cuiuſdam auræ, ſiuè pernicioſi humoris grauiter moleſtantis expulſionem, quò deinceps excluſo ſtatim in priſtinum reſtituuntur ſtatum, & qualem motum in ſingultu edit ventriculus, vbi acri mordetur humore, aut corrupto cibo infeſtatur, uel etiam cibi copia grauatur: quamobrem dum venæ vel intercipiuntur humore eoque acri, vel nerui irritantur à

vapore mordaci tenduntur ad expulſionem & conuulſionem parant, non enim vt dixi ſimplex humor obſtruens poteſt illa accerſire; vt non immeritò præfatus *Herc. Saxonia* dixerit aliquando ſaniem, & corruptum ſanguinem epilepſiam efficere; ſicut *Senner.* ſtatuit cauſſam eſſe expultricis facultatis in membranis cerebri à materia tenui, & acri, & qualitate occulta neruoſo generi inimica irritationem; indeque crediderim *Paracelſum* dixiſſe epilepſiam morbum mercurialem eſſe: Alij cum *Petro Seuerino* huius mali radicem dixerunt eſſe vitriolum mercuriale; vndè *Quercetanus* ſcriptum reliquit nullum ex vaporibus poſſe epilepſiam progignere niſi vitriolatæ extiterit naturæ. Alij verò cum in ſale cùm mordendi reponant, cumque vapor mordicans epilepſiæ cauſſam ſtatuant, potiùs ad ſalem, quam ad Mercurium pertinere videtur, vndè ob id Paracelſici ſanciunt ſalem eſſe coniungendum: hocque volens confirmare *Marcellus Donatus* dixit epilepſiam fieri ex malo ſanè vapore, raró quidèm humore, vapore ſanè dixit, eoque ſempèr neceſſariò mala qualitate affecto, putredinali ſcil. vel venenata, non autem humore craſſo, & lento vt explanauit *Gal.* quod rationibus firmat, vnaque experientijs, narrat ſiquidèm *Valeſcus de Taranta* ſe vidiſſe hominem cui vulnus inflictum erat vſque ad piam matrem, è quo vulnere ſaniem defluxiſſe ait ad cerebri ventres, ac ęgrotantem ſeptiès vel pluries in epilepſiam incidiſſe; Idem auctor refert ſe in ſtruthionis anatome ab epilepſia extincti indagaſſe humiditatem valdè fętidam in cerebri ventriculo. *Hip. lib. de morbo ſacro* ſcribit ſe multas oues diſſecuiſſe, & in earum cerebro reperiſſe humiditatem multam fætentem. *Fernell.* conſimilem narrat hiſtoriam cuiuſdam ſcil. cui ſub pericranio erat vitiatus, venenatuſque humor, qui vaporem intrò mittebat veterum circà hoc infinitæ ſunt prope modum opiniones, vt non ab re *Ioannes Crato* dixerit: *Vtinàm antè vita mea exitum veram dignotionem huius mali, & verum remedium aliquis oſtenderet*: Quomodocunque tamen ſit cum *Donato* concluderem ſiuè vapor, ſiue humor fuerit qui epilepſiam generet, neceſſariò mala qualitate debet aſſociari, quod ex acceſſione cognoſces, quæ ſi diuturna fuerit, ab humorem manabit, ſin autèm breuis à vapore profluet: ſed ehu mihi & quò me tranſuexit oratio, referentis perſonam induo, nec erubeo tot epyſodia intercipere, dicam verè cum *Plauto*: lingua quò vadis? numquid eruditiſſimos Romæ Medicos edocere contendes? an verò ſuſcitabulum etis ad eoſdem met ſuppungendos vt te conuectent ad veritatis vltimos lares? quamobrem omiſſa longa verborum ſerie dicerem huiuſmodi pathema quo nũc temporis ingemiſcit nobiliſſimus noſter languens epilepticum exiſtere è praua qualitate pronatum, eaque tum ab inferioribus partib⁹ cõmunicata, & potiſſimũ ventriculo, & feruidiori iecinore, vt conſtat ex ſæpiùs flammante viſu, tum à capite met quod ydiopaticè oblæſum ſupponerem, cum perpetuo fere languore prematur (præterquam quod diutina affectio ydiopathiam in caput adigere iam valuit) & abſque vllo inferiorum partium affectu non raró incrementum ſuſceptet, non ob id tamèn inferiorum partium ſympathiam explodit; neque enim ignoro ydiopathicum morbum illum eſſe qui à cauſa eo loco genita initia vendicat, quemadmodum ſympathicum illum eſſe, qui à materia extra partem genita ortum aſciſcit; illam indigenam cauſſam dixiſſet doctiſſimus Duretus, hanc aduenam; non implicare tamen reor aliquam partem ob diuturnum conſenſum proprium morbum contrahere vtique poſſe, quamuis per *κατ᾽ ἐπιπάθειαν* vocitetur, & ſecundarius, ſicut ille prior per *πρωτοπάθειαν* ſeù primarius dicitur.

citur; quis ergò amabo in noſtro languente in hepate morbum protopathicum non admittet, verum quis obſecrò caput morbo lancinari non inquiet per δευτεροπαθῶς verum propriè morbũ eſſe & ydiopathicum qualis infernarum partium perennem ſibi videat fomitem perennare, indeque putarim *Gal.* nos edocuiſſe humorem diutius in aliqua è partibus ſtagnantem, eandẽ in ſymbolam dyſcraſiam adigere. An ergò fortè languentis noſtri caput indigenam cauſſam non agnoſcet, dum non interpolatè ingemiſcit, ſed perenniter, non ob id aliquandò affectus non agnoſcit incrementum vel ab eodẽ capite ſuggeſta materia, vel eadem ab hepate palyndromem vendicante, potiùs ob feruorem, quam obſtructionem, nullum enim in Iecore videtur obſtructionum veſtigium, non enim lotia vel tenuia vel pauca, non grauitas, in parenchymatis regione, non dolor, non mutatus color, quo ſolo gloriatur *Gal. 5. de loc. aff. cap. 7.* hepaticos homines agnouiſſe, non meteoriſmus, quamuis id ſæpe Medicos decipiat, & tunc potiſſimum cum non in conuexa, ſed concaua obſtructio cernitur, non ematoſis læſa, non excrementa mutata, non denique alia, quæ aliarum partium obſtructionem portendere queat, non pulſatio in hypocondrijs, non calor emicans, non borborigmus, ſeù ventris rugitus, non mæſtitia, non mætus, quamuis id potius in melancholia, quam affectione hypocondriaca proſiliat; non eructationes, non anxietates, non ſtypticitas, non cordis ſaltus, non diſtributio præpedita, non dolores, non cruciamenta, nec alia: ventriculi duntaxat vrget debilitas frigoris ſenſui conſocialis, à materierum frigidarum vbertate pronata; quamobrem falſo creditur noſtrum languentem ob hoc tantummodò ſymptoma laborare affectu hypocondriaco: vt quidam credidere quicquid tamen ſit non exploderem ab hoc pathemate noſtri ægrotantis rebelles tum capitis, tum ventriculi, tum denique Iecoris intemperies quarum cauſſa redditur eneruatu difficilis affectus, non ob id tamen à curatione deſperarẽ cum ſimus pariter in Iuuene, qui vigeſimum tertium annum non excedit, vbi curatio ſperari poteſt cum dixerit *Senex. 5. aphoriſ. 7.* eos commori quibus anno vigeſimo quinto morbus ſacer euenerit: præt. epilepſia non eſt admodum crebra, nec in eadem ſpuma colluceat, & propt. eadem à leuiori cauſſa dependet, vt docet *Gal.* ſpuma namque ex eodem *Gal.* fit ex ingenti læſione in reſpiratione, eòque magis quia *Hip. 5. aph. 7.* dixerat: *Comitiales morbi aut conuulſiones epilepsica, qui vſque antè pubertatem eueniunt curationem recipiunt*, explanat *Gal.* pubertatis ætatem vſque ad vigeſimum quintum peruenire; quicquid tamen ſit, cum de morbo non debeamus deſperare, prophylactica eſt inſtituenda curatio quæ quidem primò nobis indicat purgandi vniuerſum corpus materiis quibus ſcatet, cum intemperata viſcera humorum vbertatem progignere queant, cui quidem antequam accedamus poterimus aluum lenire melle roſ. ſol. & ſyr. roſ. ſol. ratione acris materiæ ab hepate ſubminiſtratæ; & ſubinde poſſemus ſerapia materias præparantia adhibere, vt ſyr. de beton. de ſ borrag. mel roſ. ſim p. cum decocto beton, borrag. menthæ, ſem. citri, pœoniæ, & cichor vt deinde purgare valeamus, quam quidem purgationẽ molirer eodem ſyr. roſ. ſol. D. Auguſt. ratione vſtæ materiæ ex Iecore progenitæ, adderem Diacat. hol. portionem, vnà cum ſpeciebus hyeræ ſimpl. vel agarico cotrochiſ: neque ad potentius medicamentum deuenirem, cum aliàs ſtatim commota materia, vel imbecilliori reddito capite conuulſiones aduentarint, quamuis non ignorem ab Aretæo p. diutur. cap. 4. commendari validiſſima medicamenta, qualia ſunt thymelæa, chamelæa, ſic ab *Aetio*

lauda-

laudatur vinum colocynthidi ſuperfuſum; ſic à *Celſo*, *Alex. Trall.* & *Paulo* vſus probatur hellebori cum additione colocinthidis; ſed his relictis non improbarem medicamentum purgans reiterare, vt epycraſim ſeruaremus. ideoque pillulis vterer de hyera potiſſimum cum agar.cocchiis, maſticinis, addendo portionem pillularum de tribus cum rhab. ſic quoque ad repurgandum caput apophlegmatiſmata laudarem ex maſtiche, & cera, vel errhina, eaque leuia; ſic quoque pro Iecore refrigerando, ac plethoria deplenda non erit abſonum de phlebotomia cogitare, quam quamuis *Galen lib. de cur. rat. per ſangu miſ.* ex cruribus concelebret, vt *Rhaſes* quod doctiſsim. *Saxonia* intelligendum vult de epilepſia per conſenſum à partibus infernis; *Mercurialis* id vult eſſe intelligendum de epilepſia in qua non eſt plenitudinis nota; *Sennertus*, vbi ex ſuppreſſis menſibus, vel aliqua alia euacuatione ſuppreſſa morbus originem ducit; ego autem dicerem id eſſe præſtandum cum ſcil. à mala qualitate pendet à partibus infernis aſcendente, ſicut in puero illo grammatico, vel vbi caput eſt nimis debile, vnàque materijs frigidis oppleto, tunc enim ad reuellendum, & prohibendum tranſcurſum vaporum ad caput phlebotomiam ex pede commendat *Gal.* ſic quoque ne caput nimis refrigeretur: quod non paucitans *Auic.* nedum ex cruribus ſanguinem haurit, ſed ex cubito, & lingua; quomodocunque tamen ſit cum in noſtro ægrotante ſanguinis notæ pelluceant, facies flamma inſpectetur, mediam venam dextri bracchii pertunderem, ſicut hyrudinibus venas ſedis aperirem, ſic enim & euentilabitur calor hepatis, & vapores ſurſum aſcendentes reuellentur, pro qua pariter reuulſione præſtanda in iſtio in dextro crure maximi momenti eſſe poterit, quamuis in bracchio eandem ſummoperè probarim, niſi caput admodum imbecille illam inhiberet, quemadmodum in occipite, vel ſyncipite, in occipite quidem ſi ſupponatur poſſe pathema pendere ab humore, in ſyncipite ſi à vapore. Pro quo pariter explendo ſcopo cucurbitulæ affigi poterunt, frictiones ligaturæ; Interim ad viſcerum antipraxiam emendandam, & humorum excrementitiorum exſiccationem iura paruæ pullæ maximoperè probarem, vbi ebullierint beton. borrag. meliſ. cichor. mentha cum portione ligni de viſco quercino, chinæ, & ſandal. citrin. & quamuis à nonullis miris laudibus tollatur lignum ſaxafras, illud tamen quoniam nimio calore præpollet potiùs deſerere, quàm aliter vndè pro viſceribus roborandis non deerunt, inter quæ illud *Zecchij* mihi maximè arridet, quod ſequens eſt: ℞. cranij hominis morte violenta defuncti, ſem. pæoniæ an. ſcrup. 5. tormentillæ, ligni viſci quercini, raſuræ eboris an dr. 2 conſ. anthos, roſarum, acori an. ſcrup. 1. ſyr. de beton. q. ſ. miſ. f. elect. ſ. a. cap. quatuor horis antè prandium, quamuis non ignorem *Eraſtum in diſputat. contrà Parochum part. 4.* humanum cranium reprehendiſſe, ſcribitque Diabolum latenter hominibus ſcripſiſſe, vt pro epilepſię depulſione vterentur puluere è cranio humano præparato, *Sennert.* tamen *Eraſtum* reijcit, probatque ſpiritum cranij, qui ex eo elicitur optimum exiſtere; vel poſſet exhiberi puluis ille Marchionis dictus qui habet: ℞. viſci quercini, granorum peoniæ, florum, & rad. eiuſdem an. vnc. 2. ſolut. corall. dr. 2. margar. dr. 1. cranij humani vnc. 1. vngulæ Alcis vnc. 1. ſuccini albi vnc. ſ. f. puluis, doſis eſt à dr. 1. ad vnc. 1. ſunt præterea multę aquæ antepilepticæ apud *Quercet.* ſicut aqua hyrund. picarum, liliorum conuall. peoniæ, & ſimilium, nec ab re fore putarim tabulas exhibere ex cinnamomi opt. vnc. 1. rad. peoniæ, ſem. eiuſdem an. dr. 2. ſp. arom. roſ. triumſandal. an. vnc. ſ conſer. roſ. ſcrup. 1. ſacch. infuſo in aq. peoniæ q. ſ. vt f. tab. poſſent quoque cum Zacu-

to propinari antidotã, vt lapis bezaarticus, cum aq. ſaluię, ſtillatitia ex ceraſis aut ex radic. pæonię, aut Tiliæ floribus, vtilis ſuccus ruthę cum melle, lanugi- noſi quidam vermiculi reperiuntur in Ruba. tres aut quatuor deuorari queũt ex congruo liquore, Confectio de hyacinthis optima; ſic multa alia ab alijs annumerantur, vt os cranii, vngula Alcis, Aſini ſilueſtris, Lichenes equorum, ſpinæ piſcium exſiccatæ ſeu crematæ, cerebrum chamæli, hirundines combu- ſtæ, viſcus querc. pæoniæ radices, & ſemina, pentaphyllum, Imperatoria, car- duus benedictus, ſmaragdus, ſapphirus, & alia innumera quæ breuitatis gratia ſileo; Poſſem innumera alia proponere, quæ tamen omittere decreui ob lat- ris celeritatem.

PRO DOMINO FRANCISCO GVASTE- *rino Aquilano oris tortura laborante.*

CONSVLTATIO XVII.

NOn incaſſum vetuſtiſſimus Aretæus nobis ſcriptum reliquit caput diffi- cilibus ęgritudinibus laborare, eiusque morbos & ſi leues ab initio fi- nem non rarò difficilem, arduumque ſortiri indèque eſt noſtrum languentem multis ab hinc menſibus capitis grauitate, vnaque catharroico pathemate lancinatum, his omnibus neglectis, atque poſthabitis, tandem in oris tortu- ram incidiſſe ob muſculorum ſeù Μαστήρων, ſiue mandibularum paraly- ſim, ni cum *Gal.4.de loc.affec.cap.2.* id ad neruorum, & muſculorum faciei pa- ralyſim adigere velimus, quamuis *3.de loc.aff cap.6* conuulſionis meminerit, conuulſio quidem ab humore acriori progenita, paralyſis verò à pituiteo muſculos, neruosque opplente; quam ſanè pituitoſam colluuiem ob cerebri dyſcraſiam innaſci potuiſſe credendum; illud namque frigida, humidaque intemperie donatum conſimilia aggenerat excrementa, quæ ad muſculos, & neruos demandata torturam oris, vel conuulſionem progignunt, quamuis oris torturam à conuulſione pronatam, *Salius in adnot. Altim.cap.15.* ſpaſmum cypicum appellitet, à paralyſi verò oris torturam; *Platerus* tamen contrarium ſtatuit (vt videre eſt apud *Senner.lib.2.par.1.cap.8.*) quicquid tamen ſit, non eſt dubium oris torturam tum à conuulſione poſſe pronaſci. tum à paralyſi, vt benè adnotat *Zacutus lib.7.cap.10.* de oris tortura, quod *Gal.4.de loc.2.* diffuſè explanat. vt *3.de loc.10 & lib.de cauſ.morb.7.* dicitque manifeſtè oris torturam, vel ex paralyſi, vel conuulſione muſculorum faciei generari, ſubditque quod eadem cum fit ex paralyſi, pars ſana trahit ad ſe ægram, in conuulſione au- tem pars ægra trahit ad ſe ſanam, cuius euentus cauſſa traditur ab eodem *Gal.* affirmante muſculos habere ſe tanquàm equos, neruos autem tanquam habenas, animalem verò facultatem tanquàm aurigam, quæ equos mouet, & impellit, partes autem in naturali ſitu, & figura à muſculis conſeruantur, ſic facies in figura recta à muſculis conſeruatur vtrinque contrahentibus quic- quid tamen ſit, crediderim in noſtro languente hanc oris torturam. è neruo- rum, muſculorumque reſolutione pendere, à cerebri fluxione ortam, eaque materierum frigidarum. vt videre eſt ex continua expuitione, à capitis frigi- da humidaque dyſcraſia progenitarum, quæ ſanè materiæ morbum in via- re pangunt, cum neruos, ſeù muſculos obſtruant, prohibeantque ne recipiant

nedum

nedum facultatem naturalem,ſed vſum ipſius facultatis, vt decet: ni cum doctiſ. *Iouberto* aſſerere velimus in ſuo de paralyſi tractatu,paralyſis ceù cauſſam neruorum eſſe mollificatam ſubſtantiam, vt etiam voluit *Eraſiſtratus apud Cælium Aurel.* ſunt enim nerui quaſi loca in habenis, itaque vbi propter mollitiem proprium robur amittunt,motui ſunt inepti molliores autem fieri ſtatuit ex humida dyſcraſia,ſiue cum affluxu ſubſtantiæ pituitoſę. *Rondeletius* tamen aliam præter iſtam annumerauit cauſſam, neruorum nempè denſitatem,& obſtructionem,quod mihi magis arridet,propter enim horum neruorum obſtructionem ſpiritus animales ſenſum, & motum præſtantes per prædictos neruos permeare nequeuntes,eoſque tertiæ coniugationis, vt *Gal.* autumauit *lib.4.de anat.adminiſt.* vniuerſa illa pars ſuis functionibus deſtituta eſt,& nerui diſſoluti, & laxati, quo factum eſt, vt nerui partis dextræ partes ſiniſtras traherent, & ſic ſiniſtrum labium à parte dextra attractum eſt, & oculi ſiniſtri angulus magnus diſtractus à dextra parte ſit, vt continuò vel inuitè lacrymetur,vt probat optimè *Amatus Luſitanus in ſuis centur. centur.4.curat.* 87.quę omnia in nobili noſtro languente non conuulſionem atteſtantur, ſed paralyſim potius, ſenſus enim in parte affecta obtuſus eſt, & palpebra oculi inferior ea parte decidit,non eo quod eam et ipſa pars oblæſa exiſtat, vt dixi, quia ſcil.non pendet ex conuulſione,non enim pars dolet,ſed torpet, non eſt corrugata,non denique tremuit,vt accidit Pythioni,qui habitabat iuxtà telluris templum,is enim habuit tremorem in manibus, & ſeptimo die os diſtortum eſt ob conuulſiones,vt putat.*Valleſ in tom.* quicquid tamen ſit antequàm huiuſmodi morbus alium accolat,quàm primum curatio eſt ineunda, cum non ſimus in caſu deſperato, æger ſit iuuenis, & affectio alteri parti haud communicet;proptereàque aiebat *Hipp.in prognoſt.Diſtorſiones in facie, quę nulli alteri corporis parti communicant, ſanantur partim ſua ſpontè, partim neceſſitate coacta, quæ verò alteri corporis parti communicant in ſyderationem tranſeunt*; quæ ſanè prognoſis cum veriſſima exiſtat,vt continua mihi monſtrauit experientia, otiſque tortura nulli corporis parti communicet, de ſalute potiùs ſperandum, quàm aliter: proindèque ad eam depellendam dicebat doctiſs. *Celſus lib.4.* ſanguinem mittere optimum eſt, ſi finitum eo malum non eſt ducere aluum, ſi ne ſic quidem diſcuſſum eſt albo veratro vomitum mouere: cœterum cum *Septalio*, & alijs antequàm materia in muſculis vel neruis figatur ad purgans aliquod medicamentum deuenirem, quale poſſet pillulis de agar. cochijs vnaq.aggregat.inſtitui,morbus enim nunc temporis videtur vrgere,cum immineat vel apoplexia,vel maior paralyſis, atque etiam turgere, cum ad partem præcipuam cerebrum nempè materia raptum habeat: Et quoniam ſcio non per vnicam purgationem ſoluendum huiuſmodi eſſe morbum, propt.aſſumptis debitis ſerapijs,vt de beton.de s.borrag.& melle roſ.ſimpl. cum decocto communi additis,ſaluia,mentha,& ſimilibus, poſſent vel eædem pillulæ præſcribi,vel quid ſimile,eoque potiſſimum cum non vniuerſalis cacochymia, ſed particularis ſupponatur, capite namque tantummodo laborat, ob idque non arguendum, quod dixi cum non præmiſerim vniuerſalem euacuationem,ſed protinùs ad caput deplendum acceſſerim, nam vt aiebat *Mercatus contingit laborantes magis lædi, dum vna ſignatim particula affecta eſt ex vniuerſali euacuatione,quàm iuuari,commotis nimirum totius corporis inculpatis humoribus, ac ob id in particulari affectum confluentibus*, quomodo cunque tamen ſit, dum hæc præſtantur,ſummè proficuum erit ſanguinem mittere,cum hepate feruidiori donetur,hoc tamen aduertendo ne nimium hauriamus, vt aiebat *Aretæus*;

cum

cum ſimus in affectu frigido, cui *Gal.* denegauit phlebotomiam, poterit ergò ad duas, vel tres vncias mitti ex media vena dextri bracchij, quamuis non ignorem apud *Saxoniam* legi *par. 1 curat. 16.* mulieris quandam hiſtoriam cui cum ſecta fuiſſet vena, ad vncias ſex haudquaquam conualere videbatur, cum autem ad libras ſanabatur; ſic etiam duos alios nouiſſe aſſeuerat quibus ſanguine in multa quantitate miſſo, & pluribus vicibus, ſanitati ſunt reſtituti. Poſſet quoque ex hemorrhoidibus euocari, quod pariter probat præfatus auctor in vniuerſali ſcil. reſolutione excepto capite; poterit ergo mitti ſanguis ex brachio, eoque magis cum ſimus in ſpuria paralyſi non à ſincera pituita, ſed pituitoſo ſanguine, quod ſi neutrum arrideat, poterunt dorſo affigi cucurbitulæ, vnàque ſcarificari, vt venæ ſectionis vicem gerant: quibus omnibus ita præſtitis ad materiam exſiccandam animus eſt reuoluendus, pro quo explendo ſcopo, non inutilis erit ſalſæ pariliæ, chinæque vſus, vnà cum ligno de viſco quercino, ſandalis citrinis, & iuæ portione, quę omnia in aqua beton. ebullire poterunt, addendo in fine cichor lupul. beton. & ſimilia; ſunt præt. qui ad exſiccandum caput non mediocriter probant errhina, vel apophlegmatiſmata, cæterum ab his deſiſtendum cenſeo, cum in partem affectam materiam adducant: quamobrem illorum loco pro eadem materia, & exſiccanda, & euacuanda, ac inſimul reuellenda, non alienum putarim occipitio inuſtionem adhibere, nam vt *Mercatus* aſſeuerat ſuo actuali calore exſiccat, reuellit, & in halitum digerit; Intereà materiæ in partem influxæ haudquaquam immemores eſſe debemus, ſed diſcuſſorijs vti præſidijs vnàque reſoluentibus, ideòque parti quæ ſana videtur, adaptari poterunt inunctiones ex ol. vulp. coſt. de euphor. cum puluere caſtor. & ol. amygd. dulc. ſunt præt. qui ablutiones ex aqua ſalſa pariter commendant, ſic quoque nonulli aquarum thermalium ſtillicidium, quæ adhiberi quoque poterunt, alijs non ſat exiſtentibus; non enim ſanantem variare oportet modum aiebat *Hipp.* medicamentum videlicet, non autem indicationem; non enim in hoc caſu Arabum conſilium admitto cenſentium poſt menſem, ſi irrita extiterint remedia fruſtrà alia adhiberi, cum deſperata ſit ſalus, multos enim, quinimo innumeros vidimus ab hac deſperatione euaſiſſe; ideòque à nonullis poſt illius partis mollitiem faſciæ, vt os dirigatur comprobantur, ſcio & multa alia probari, quæ breuitati conſulens, lubenter omitto. Faxit autem Deus, vt omnia ſuum optatum conſequantur.

PRO ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO Domino Domino Gaſpare Gaioſo Epiſcopo Aquilano, affectu hypocondriaco preſſo.

CONSVLTATIO XVIII.

COnſideratiſſime quidem magnus litterarum Pater *Auguſt.* terrarum orbis inſtabilitatem contemplans, hominum[que] recolens imaginem eſſe velut vmbram dixit mortales nempè mox vbi ortum vendicant, ægritudinibus occaſum ſibi ipſis parare; eundē *Democritus* id perpendens *in epiſt.* dixit hominem totum à natiuitate morbum eſſe, vt haudquaquam mirandum ſit Illuſtriſs. de quo agimus Antiſtitem annum agentem ſexageſimus ſextum melancholica

dona-

donatum craſi gracili habitu, ventriculi languore preſſum, Iecinore feruidiori referum, varijs ab ineunte ætate ſymptomatis laceſſitum extitiſſe, multis namque ab hinc annis dum Heſperiæ plagas, eaſque non modico algore donatas incoleret, algidiori aere ſuffuſus in cerebri frigidiorem dyſcraſiam adactus, ſuperficialem capitis partem cutem nempè torpido aliquo ſenſu premi preſenſit, dum enim manu cutem contrectabat, ſenſu diminutam palpabat, ab ambiente frigore, calore vt reor primigenio diminuto, vnaq; intemperato capite, vt propt. meritò dixerit *Auenr. 6, cap.* 14. cerebrum magis alterati à frigido, quam calido, vndè ſic intemperato, vnaque pituituam producente, cerebro nil miror ſi eadem ad cutem partim tranſmiſſa torporem ingenerarit, partim verò ad partes inferiores fluxionem produxerit, frigus enim immodicum dixerat, *Fernel.* quaſi comprimens, & coarctans illa exprimit, depellitque expreſſit autem in gutturis partes pituitam, vt putà quod illud vt aiebat, *Senex* non eſt contectum, eamque cum ſanguine mixtam, quæ vlteriorem thoracis partem petens, neotericum tunc temporis acceſſiuit pathema vt putà palpitationem, eamque occaſione nimij potus forſan enatam, cum enim venatum proficiſceretur, ſiti cruciatus, vinum licet limphatum è pleno gutiulo penitus hauſit, quod vel cruditatum congeriem efficiendo (vt de epicharmi filio narrauit ſenex) vel flatum vbertatem progignendo palpitationem produxere; flatus enim erroneo modo peruadentes dum in arteriam venalem corriuant, ac cordis oſtiola appellunt ex incompoſito, ac deprauato pariter palpitationis motu potuere mouere, qui tamen flatus quoniam non materierum nimiam agnoſcebant molem, exiguàue minetam vix orientem intuiti, probarunt occaſum, neque ob id viſcerum intemperies non dereliquerunt, eædem enim dum in dies materiam progignebant, in dies noua poterant acceſſire ſymptomata, ſicque nil miror ſi dum Italicas oras attigerit vertiginoſo pathemate bis, aut ter ingemuerit, inordinata, ac inconcinna animalium ſpiritum celebrata motione, à flatibus quoque pronata, tùm à ventriculo, tùm ab hypocondrijs feruidioribus emergentibus, qui cum confuſè ſatis oberrent, ſpiritus pariter à conſuetis munijs exorbitare cogunt, vndè agitantis eoſdem atque ad cerebri parietes allidentes vt aiebat *Senner.* conuoluit in girum, circumrotat, ſicque vertiginem parit: Nec ignoro binam à Phyloſophorum Principe flatum originem annumerari, humidum nempè, imbecillumque calorem, iſtamen non rarò cum *Iacotio, Dureto*, & alijs feruidius agnoſcit initum, dummodo calor ille exæſtuans in craſſarum materierum molem ſuam vim exercere cernatur, idque bifariam fieri poſſe à Saxonia accipimus, quià ceu vberrima materię congeries exiſtat, vel quoniam loci denſitas diſſipationem inhibeat, quæ duo Illuſtriſſ. languens agnoſcit materiæ nempè craſſæ pituiteæ, & aduſtæ portionem à Iecinoris feruore, ventriculique frigiditate ingenità; ventriculus enim aiente *Democrito* naturalia inter viſcera medius chorum ducit, & accumbit conctionem ſanè gubernans, e qua vel leuiter deuius omnia mala conſurgere queunt, vt non immeritò cum *Sene* dicere poſſimus. *Ventris torpor omnium confuſio*: vitium enim quod in prima coctione committitur, vix ampliùs reſarciri poteſt, vt propt. haud mirandum ſi obſtructiones emerſerint ob cruditatum proluuiem, & potiſſimum venis myſeraicis, pancræis, lyene, Iecore, ac partibus hypocondriacis, vt videre eſt ex aſpectabili earundem meteoriſmo, vnà cum aliquali tenſione, in quibus haud denegandus calor, non tamen ille quem *Diocles* ponit phlegmonoſum, ſed vt *Pereda, Senner*;

ner. Mercatus, & alij phlogoſeum: à quo malorum omnium ylias pendere poſſe autumarem, & primum ventriculi flatus, aciditas, apepſia: apepſia ſanè ob caloris innati vtique inopiam, à feruidiori quam par eſt lecinotis caumate præſtitam; pepſis namque primigenij, ac influentis caloris ope perficitur, non autem aduentitij perficitur adminiculo: indèque nil mirum ſi aciditas non rarò emergat, cum ea ex *Gal. 4. de ſimpl.* à calore mutante quidem, non prorſus vincente naſcatur; ſic quoque flatus emergunt ex eiuſdem caloris imbecillitate, vnà cum cruditatum præſentia; quæ quoque cauſſæ pulſationis circa venas vmbilicales origines eſſe queunt, ni cum *Aretæo* dicere velimus pulſum illum fieri circà venam cauam, ſed ſatiùs dixiſſem circà arteriam aortam, cum ſola arteria pulſum præſeferat, vt propt. *Arabes* eandem neruum pulſatilem vocitarint, *Auic.* audacem venam, *Hippoc.* eandem pulſantem, vel denique micantem: quæ quidem pulſatio ſicuti deprauatur, à flatuum vbertate, intenſiori arteriæ calore, obſtructionum augmento, vel materierum exuſtione, ſic ab iiſdem cauſſis ſed imbecillioribus factis remittitur; vbi enim ſanguinis feruor exiſtit, ibi & pulſatio vt dixerat *Ariſt.* vndè doctiſs. *Turiſanus* dixerat tenuiſſimos ſpiritus impetum facere, & ſubdidit cordis venas non palpitare, quia vitali ſpiritu viduatæ cernuntur, nec feruidiſſimum ſanguinem vendicant, vt ob id haudquaquam ſtupori hæream altiſſimo, dum omnibus his in Illuſtriſs. noſtro languente concurrentibus pulſatio circa hyppocondria nunc emicet, nunc deliteſcat, pro cauſſarum incremento, vel decremento, & potiſſimum flatuum, qui quoque dum ad cordis oſtiola perceptant, cordis palpitationem concelebrant, ab iis non rarò laceſſita ſpacioſitas hypocondriaca *Cælii Aureliani* fragorem illum edit, borborigmum ab aliis nuncupatum, quamuis id ad ichoroſitatum portionem illic ſtagnantium, redigere valeamus, & potiſſimum circà lyenis capedinem, vel eam cauitatem quæ ſub diaphragmate ex ventriculi, omenti, coli, & viſcerum connexu ortam, exitumue haud habentem, ſed ita concluſam vt aquam, & flatus valeat continere, vt benè meminit *Fabric. ab Aqua pend.* ſicut cum *Marcello Donato* dicere pariter quibimus flatuum, ac ychoroſitatum ſedem locum eſſe inter binas tunicas, ſeù membranas meſenterij, quæ quidem ychoroſitatem & flatuum vbertas manibus ibidem contrectanti occurſans inſpicitur: eſt enim melancholicis ſatis familiare ichoribus affluere, vt non immeritò *Senex* in epid. ſic nobis ſcriptum reliquerit: *De ſanguine ychoroſo qui in pauidis apparet*, quod *Valles* probare contendens ſic ait: *Atqui per morbos melancholicos multum ſeri gignitur, non ob ſpeciem ſucci per ſe, ſed per debilitatem caloris naturalis, & facultatis debilitatem, ac inceſtionem, velut etiam gignitur multa pituita*: vt in Illuſtriſs. ægrotante videre eſt, qui in dies pituitæ eiuſque tenacis, ac viſcidæ vbertatem per receſſum euacuat, è qua tanquam omnium morborum matre macies illuxit, eadem fædato vndique ſanguine, ni velimus cum *Pereda* aſſerere huiuſmodi maciem ex primæ coctionis vitio naſci, quod cum iuxta *Galeni* dogma inemendabile exiſtat, illudque in ſecunda coctione correctionem non admittat, corpus malè nutritum gracileſcit, corpuſque ſtypticum redditur, ſtypticitas enim in noſtro caſu innaſcitur, vel excremento ad fluendum inhabili reddito ob vſtionem, aut viſciditatem, vel ob nimium partium calorem excrementorum humidum abſorbentem; ni velimus aſſerere huiuſmodi ſtypticitatem ob nimias pendere cruditates ad inteſtinorum inuolucra propulſatas, quæ tum craſſitie inuehendo, tum bilis acrimoniam fæcum expulſioni deſtinatam retundant: nonnunquàm autem à terreo, craſſo, aduſtoque humore

pro-

Pronaſcitur, qui nedum ſtypticitatis eſt cauſsa dum ad inteſtina collabitur, ſed ad ſupernas partes commeatum habens, metus, & mæſtitiæ preter rationem eſt in cauſſa, vt tetri vapores ab hypocondrijs ad cerebrum elati cordis ac cerebri ſpiritus inficiant, ſiquidem ex *Gal.3. de loc aff cap.4. quemadmodum externa tenebræ pauorem inducunt, ſic atra bilis color mentis ſedem reddens tenebris timorem efficit*; quod etiam de mæſtitia repetijt *2. de ſympt.cauſ.* tetri namque iſti vapores, ſeù ſpiritus tripliciter id efficere queunt, vel ob occultam ſcil. qualitatem, quæ melancholicis vaporibus inſit, qua terreatur anima, & ſpiritus adeò, vt fugax euadat ſicut *Auenr. in ſuo colliget* ratus fuit, ſicque *Iacob. in comm. Coac.* aiebat in melancholia contrahi quandam qualitatem ineffabilem, quæ miris ſpectris animum perturbat, ſiue ea cerebri ſubſtantiæ imbibatur, ſiue in venas repat, quæ velut tenebris effuſis animam terreat: præt. ijdem vapores id quod diximus efficere queunt ob formalem illorum temperiem frigidam, & ſiccam, qua calidæ illi temperiei ac humidæ ſpirituum aduerſantur, aut denique quoniam vapores læſionem ſpiritibus communicant ob eorum turbulentiam, opacitatem, denſitatem, atque craſſitiem, vnde ſpiritibus commixti eos obſcuros, ac ſilueſtres pariter reddunt, vt inſinuauit Auic. cum enim ſpiritus ſit ſubiectum quoddam, & animæ inſtrumentum atque etiam luminoſæ ſubſtantiæ benè diſpoſitum, nedum per ſe tenebras ſpirituales paueſcit, verùm etiam, & corporeas timet, fugitque, cumque melancholicus humor terrea, vnàque etiam tenebroſa ſubſtantia præpolleat, fumi ab ipſo exhalantes, ſpiritus animales, ac vitales turpando, ac cerebri ſimul craſim, eius ſubſtantiam ſubindè inficiunt, obſcurantque, & ſic terrores, ac mærores accedunt, hocque crediderim voluiſſe *Hippoc lib. de morb ſacr. text. 16.* quando dixit: *Si verò timores, ac terrores accedunt à cerebri transmutatione id contingit*, cerebrum enim ex eodem *Hippoc.* plurimam in homine vim habet: atque hæ ſunt cauſſæ mæroris, ac metus præter rationem, quę quidem ſymptomata quamuis in noſtro Illuſtriſs. ægrotante adſint, non ſunt ità valida, vt abſque vlla ratione vel męreat, vel mæruat, ſignum cauſſę mitioris, vndè potiùs affectus hypocondriacus eſſet tale pathema nuncupandus, quàm melancholia hypocondriaca, cæterum cum non rarò remiſſis angoribus nullo preſſo ſymptomate, languens, & mæreat, & mæruat ob id melancholiæ nomen tribuendum; quicquid tamen ſit quoniam morbus pertinax eſt, curatuque difficilis ob inæqualem intemperiem, ſit inueteratus, & ſimus in ſene, qui ob caloris languorem morbos non ità valeat exſuperare, propt. medelæ incumbendum, ne poſthabito morbo vlteriùs ſeſe inſinuet, eòque magis cum huius ſortis ægri continuò opem conclament, vt *Phyloſophus* prędicauit *7. Ethic.* vndè & continuò eoſdem aiebat continua eſſe medicatione tractandos, quod tamen diuinum *Platonem in Timeo* reſpuiſſe legimus, dum melancholicos affectus non grauibus medicaminibus tangendos eſſe autumat, ſed muſicis choręisque curandos; quod noſcens doctiſs. *Leonardus Iacchinus*, cantus, aiebat, choreas, ſonitusque ad lętitiam atque tripudia excitantes huiuſmodi morbos poſſe funerare, magnam enim in vtramque obtinet partem muſicalis iſte concentus, ità vt in mæſtitiam Doricum adigere poſſe voluerit, Ionicum verò lętitiam, vnàque laſciuiam, quicquid tamen ſit, ne in rebus inutilibus moram traham, cum dixerim hunc morbum ab vna humorum colluuie in hypocondriorum ſpacioſitate ſtagnante: ibique obſtructiones gignente fieri, patet primam omnium indicationem proſurgere eandem humorum proluuiem deturbare, obſtructiones reſerare, debellare viſcerum intemperies, & tandem vapores indè naſcentes

L ſeù

ceù flatus diſſoluere.quibus omnibus,vt ſatisfaciamus lenita prius aluo ecco-
protico aliquo pharmaco,vt elect.lenit.manna,& ſimilibus, ad præparantia
apozemata deueniemus,(quamuis Sennert. putarit huiuſmodi humores co-
ctionem non expoſcere, cum omnimodam putrilaginem explodant, ea ta
men præparatione indigere putatim,qua craſſi,& viſcidi attenuantur) qualia
eſſe poſſent ex ſucco borrag.lupul.de pomis cum decocto meliſſæ,borrag fu-
mariæ,bugloſſi,endiu.cichor.& ſimilium: Neque oxymel refugiendum ace-
ro compoſitum eò,quia Auic.dixerit timorem eſſe propter maliciam; & *Hipp.*
autumarit acredines ſiue aciditates ex aceto atrabilarijs haud competere,
non inquàm improbandum ſiquidem *Hipp* intelligendus eſt de ſimplici ace-
to, non autem de eodem alijs commixto. Quibus exhibitis ad purgans
deueniendum,lene tamen vt dixi,ne validiori vtique iniuncto ventriculi pa-
renchyma, quod in hypocondriacis imbecillimum eſt in maiorem imbe-
cillitatem feratur, quod Crato in ſuis conſilijs animaduertens nunquam ſe
dixit maioribus præſidiis vſum fuiſſe vt ℞.ſyr.de polipod. roſ.ſol. an. vnc. 1.
S.diacathol. drac.vij.agar.trochiſ.inf & expreſ in aq.borrag.drac.iv.dec.cor
d.cum ſena q.ſ.miſ.f.por. ſumendus de manè.intereà excogitandum eſt an
aliqua in hoc caſu poſſit phlebotomia conuenire cum ea à præfato *Iacchinus*
probetur,vt via detur medicamento,ſicuti Gal.hoc reſpiciens multoties ſan-
guinis miſſionem admiſit,Ab alijs eadem probatur vt viſcera euentilentur. A
*Gal.*ad euacuandum ſanguinem melancholicum; de loco tamen dubium in-
ter auctores innaſcitur: *Claudinus* è vena ſaphena ſanguinem hauriendum eſ-
ſe conclamat, ea ipſa nempè ratione, qua varices melancholiam ſoluere ex-
planauit *Hipp.Capiuacc.*nunquàm ſecandam cubiti venam autumat, cum ſan-
guis infra Iecoris regionem ſubſiſtat,vapores mittens,vndè deorſum trahen-
dus,non ſurſum,proindèque ipſe quoque aut venas crurum,aut hemorrho-
dum ſecandas eligit.*Sennert.*etiam hemorroidales venas aperit, easque inter-
nas,eç namque vt *Riolanus* autumat ramum venæ portæ in qua morbi cauſſa
inhæret reſpiciunt,vndè illas hyrudinibus aperit, quamuis externas quoque
recludat,cum inter has ſynthimotiam exiſtere propalarit: Nec ignoro omni-
bus his præſtitis adhuc morbi ſeminaria latitare poſſe, proindè doctiſſimus
*Altomar.*pro illo extirpando huiuſmodi probat ſerapium, quod vt nimis cali-
dum ab Illuſtriſs.ęgrotante ſeiungerem, cum ſæpiùs periculum fecerit ſe ab
vſu, vel modicè calidorum malè vtique habuiſſe. vndè potius ſyruppum il-
lum Amati Luſitani probarem vt ℞.fol.borrag.abſynth.capill.Ven.pimpinel-
lę an.m.1.polipodij quer.rec.rad.bugloſſi an. vnc. 1. liquir.recentis, & raſæ,
ſenę an. vnc. 1 paſſul.de corintho vnc. 3 pomorum apianorum nu. x. ſem.a-
niſi,fęnic.an.drac.2.f.decoct.in lib.v.i.aq.quouſque maneant lib.4.facta cola-
tura, & expreſſione adde ſyr.de pomis de fumar.de borrag. an. vnc. 2. miſ. f.
apozema ſumendum ad ſcrup.8.in aurora, quod medicamen tantoperè pro-
bat auctor, vt huius vſu hypocondriacum perſonaſſe glorietur: Cęterum
quod mihi fortè magis arridet Ius galli antiqui eſſe poterit, herbis nonullis
alteratum,cum aliqua chinę,ac ſandal.citrin portione, vt ſcil.humorum re-
liquiæ diſſipentur,tollatur deſtillatio, obſtructiones reſerentur; & tandem
viſcera roborationem aſciſcant,quamuis non ignorem à doctiſsim.*Quercet.in
pharmac.dogmat.reſtit.ca.*8.optimè celebrari huiuſmodi ius,ſicut pariter ſcio ab
eodem decoctionem ſeri lactis adhiberi cum ſucco limonum, & pomorum
redolentium,quod ſanè ſerum ità paratum vſque ad Cœlum tollere videtur,
mihique ſummè arridet, cum ſit ſuauiſſimum, & in minori doſi dari pariter

queat

queat:quod ſi ſic deſtillatum non arridebit, vti eo poterimus epythimi,ac po-
lipodij portione adhibita,cum cinnamomi portiuncula:neque id ſenium,aut
ventriculi imbecillitas renuit, cum dicente *Aetio* ſeto vti maximè oportet
in his,qui imbecilli ſunt ſtomacho,ſed & puero,& ſeni intrepidè datur, ne-
que melle, neque ſale condientes vt volebat *Gal* quod pariter *Hippocr.* mini-
ſtraſſe *in epid.* intuemur aientem; *Si hypocondrium diſtentum fuerit comprimere ma-
nu,& lauare aqua recedentis à lacte octo corylas bibendas dare*: quo ſanè ſeto, & a-
quæ dulcis lauacro multos Poſſidonium perſanaſſe dixiſſe accipimus ſic *Clau-
dinus* maximè thermales aquas probauit, & potiſſimum Villenſes, Portecta-
nas, Bononienſes & Patauinas Beatæ Virginis, quemadmodum alios addu-
xiſſe legimus Tetturianas, & alias, in quibus non immoror, cum eas vel re-
ſpuat æger, vel difficulter admittat, quod ſi fortè contingat eas in vſum du-
cendas potius Tettucianas per quatruor dies admitterem, vt *Timellus* in ſuis
iniungit conſiliis,ante & poſt aliarum Thermalium aquarum ingeſtionem,
vt illis confirmatus ventriculus non laxetur ab aliis, quamuis non abſonum
exiſtimem eaſdem per plures dies potare, ſciens vndique apud fontes tama-
riſcum adnaſci,quæ vt auctor eſt Dioſcor. paludes amat, ac ſtagnantes id ge-
nus aquas de ſalis natura:neq; obſtat ob id has thermas eſſe derelinquendas
vt *Claudinus* volebat quoniam,vt aſſeuerat *Baccius* iiſdem modicè ſiccandi vis
ſubeſt,præſertim iis quę Balneoli nomenclaturam ſortiuntur, hæ namque vt
idem *Baccius* aſſeuerat,per aluum ebibitæ deijciunt, eandemque in poſterum
lubricam reddunt, quod in Illuſtriſſimo viro ſummoperè expetendum, nec
interim pro Iecoris feruore frænando *Claudini* conſilium non arridet,quo em-
brocam facit ex capræ lacte emuncto modici vini ſubdulcis ſodalitio: quod
tamen maximè ab auctoribus probatur crocus eſt Martis, ſeù Kalibis vſus,
quem nõnulli melancholiæ hypocondriacæ alexipharmacum vocitarunt, &
Paulus Aegineta, *Plinius*, *Aetius*, *Oribaſius* lycnoſis præſtantiſſimum eſſe reme-
dium declararunt,tale enim remedium non ideò prodeſſe credendum, quod
ponderè obſtructos reſeret artus,vt perhibent nonulli,ſed quia vt *Mercatus* in-
ſinuat abſtergendi,aperiendi,& purgandi vi polleat,ſulphuris, mercurii alio-
rumque metallorum potentia; & quamuis Illuſtriſs. æger ſtillatitium Kalibis
aſſumpſerit cum aliquo leuamine, non ob id eius in poſterum eſt inhibendus
vſus,cum pertinacia Iuuantis malum corporis vincat:Interim animus eſt re-
uoluendus ad flatus diſſipandos, vnàque viſcera roboranda, pro quibus ex-
plendis ſcopis *Mercurialis* ſuum electuarium tollit,alii confectionem Hyacin-
thinam,mitridathum,theriacam,quæ tamen omnia miſſa facio, vt purà nimio
calore pollentia, è quorum itidem vſu ſemper in deterius corruere eſt ani-
madnerſus, proindeque cum Sennerto abſynthium potiùs comprobarem,
quod nedum, vt ait, ventriculo familiare videtur, ſed flatuum prouentum
ibidem pariter inhibet,nec aluum ſiccari annuit,vrinas enim cit, & pepſi ad-
miniculares exhibet manus: quo circà *Aetius* innuit huius ſolius vſus multos
ab hoc pathemate ſeiunxiſſe:ſic quoque conſ. florum citri,conſ roſ. combina-
ta cum puluere lapidis bezaart margaritis, cornu cer. ſummoperè multis ar-
ridet,vt non immerito doctiſs. *Zacutus* multos enarret ab huiuſmodi morbo
fuiſſe immunes,qui lapidem bezaarticum aſſumpſerit; quinimò idem met au-
ro potabili ſumma tradit encomia, vnde Baronis hiſtoriam enarrat eius vſu
curatum,illud tamen *Muſa in exam. metallorum* non admodum placet, ſic quo-
que idem *Zacutus* his haud contentus eboris vſum quoque commendat in
ſua praxi admit.cum enim ſubdit in flaccido, diſſolutoque ventriculo robo-

rando, eximendis obſtructionibus, diſcutiendis tetris flatibus, & mala ſucca retundenda optimum eſſe. *Ioannes Paſchalius cap. proprio* ait miram facultatem ineſſe pro debellanda melancholia hypocondriaca accipitris carni cum ſucco maioranæ, & pullo noctuæ, eſt etiam (ait) experta in curatione eius aqua per deſtillationem ex muribus boni paſtus cum gallina, & aquis cordialibus facta, forſan eſt in muribus ius (ſubdit) & natura curandi hunc morbum quemadmodum in accipitre qui muribus nutritur; verum in hoc à *Sennerto* reijcitur, atque hæc omnia falſa exiſtere, quia hypocondriaca hæc affectio ratione cognoſcitur, vt proindè remedia ratione inuenta, & non experientia admittat: ſolent præt. in hoc morbo forus probari, inunctiones, cerata, & ſimilia, quæ ne longior quam par eſt eſſe videar; ſileo: id tamen in hiſce morbis animaduertens, vt à multa remediorum copia caueamus; nam ſæpè optimi Medici eſt nullum adhibere remedium, vt benè innuerant Ætius, & Hip. hæc ergò habui quæ dicerem pro debellando hoc morbo.

PRO DOMINO CAROLO DONATO LAVENSI Affectu hypocondriaco laborante.

CONSVLTATIO XIX.

P*Erniciosa admodum ſentina eſt abdomen inſaturabile, omnium tùm corporis, tum animi vitiorum fons, atque origo decantauit Fernel. p. de morb. cauſſ. cap. 14. vna enim gulas* ſuperiùs dixerat *omnium eſt propè morborum mater*, indeque mirum haud eſt Dominum Carolum Donatum noſtrum moribus elegantem, omniq; animi dote ornatiſſimum multis ab hinc menſibus vt amicis arrideret cibo nimis indulgentem in affectum hypocondriacum impegiſſe, ea potiſſimum cauſſa qua poſt cænam motum iniji obſtructionibus efficiendis ſatis idoneũ, vt doctiſſ. inſinuauit *Petronius*, & vt in Epycharmi filio videre eſt in epid. cibi namque potuſque vitia gignendis morbis pabulum, materiamque ſuggerunt. vt præfatus inſinuauit *Fernel.* eò quià cum pepſim, ſeù coctionem omnem reſpuant, motu hiante pyloro perfecta non agitur chyloſis, vndè cruditates emergunt, quę in inteſtinum duodenum, & cæcum irruentes inibique coctionis perfectionem haud nactæ, craſſitiem ac lentorem inuehentes ductus obcæcant, vt putà meſenterium, meſocolum, & venas meſaraicas, ac viſcerum quoque parenchymata obſtruunt, è quarum partium obſtructione omnia profurgunt mala, & potiſſimum affectus hypocondriaci, vt videre eſt in noſtro caſu, cum præſens languens & eructationibus ingemiſcat, & vertiginibus exerceatur, & caloris ſenſu circà hypocondria lancinetur, & borborigmo prematur, & earumdem partium tentione torqueatur, vnà cum aſpectabili meteoriſmo, quæ omnia affectum indicant hypocondriacum non autem melancholiam hypocondriacam; cum in noſtro languente abſint duo illa patognomonica indicia metus nempè, & mæſtitia præter rationem: neq; irridendus ſum dum affectum hypocondriacum à melancholia hypocõdriaca ſeiungo, cum doctiſſ. *Senner.* id pluribus edocuerit, latius enim patet affectus hypocondriacus myrachiali, non ſolum enim melancholia ſed & alia plurima mala ex vitioſa materia in hiſce locis congeſta oriri valet, neq; ea ſemper affectui hypocondriaco melancholia fit conſocialis ſed tunc duntaxat,

xat, cum cerebro vapores ex materia illa exhalantes communicantur, ac ſpiritus animales inquinant; proxima enim (ſubdit doctiſſ. *Senner.*) melancholię materia eſt vapor melancholicus cerebro communicatus, ſpirituſque animales inquinans, & mærorem, ac triſtitiam generans; qua ratione nonulli crediderunt, inter quos fuit *Maſſar.* in melancholia nedum lædi imaginationem, ſed quandoque etiam ratiocinationem, cum *Auic.* dixerit melancholiam eſſe mutationem exiſtimationum, & cogitationum, à curſu naturali, vndè *Gal.* dixerat 3. *de loc. aff.* 7. multos in hoc morbo ſibi mortem intuliſſe; ex hiſque concludit melancholiam eſſe delirium, quod tamen intelligendum eſt de melancholia in ſummo, & intenſiori, cum *Gal.* alias decantatit maniã eſſe melancholiæ intenſionem ad maiorem feritatem; quamobrem cum hæc abſint ſymptomata ad affectum hyppocondriacum redigenda eſt potiſſimã morbi idea, cum hypocondria potiſſimum oblędat, nedum dextrum, & ſiniſtrum, hepar nempè, & lyenem, ſed & meſenterium, venas meſaraicas, pancræas, & alia membra, eaque morbo laceſſat in via, cum ibidem vt dixi obſtructiones ingeminet, medio lentorum, craſſorumue humorum affluxu, qui nedum pituitei exiſtunt, ſed pariter aduſti à viſcerum antipraxiã progeniti, non enim ſupponitur æqualis dyſcraſia, ſed inęqualis, cum hepati feruida, ventriculo, & capiti frigida cum humiditate coniuncta ſit tribuenda: omnia namque ab vniuoco progigni credidit *Ariſt. in metaph;* cui ſanè lentę, craſſæque humiditati ſtudens chymicorum ſchola dicere non eſt verita huiuſmodi morbum ab hypocondriorum Tartaro innaſci, quod ſanè Tartarum quid ſibi velit non omnes vnanimiter illud explicant; diuerſiſſimis enim rebus illud tribuunt; quidam ſanè tophis illis qui dentibus adhærent, humoribus excrementitijs in inteſtinis, excrementis quæ è pulmonibus naribus eijciuntur, quomodo ait pręfatus *Senner.* cum per tartarum nihil aliud quam excrementum quod in qualibet coctione ſecernitur intelligere videãtur rem ſatis non explicant, cautius tamen eos loqui autumat auctor qui tartarum generari ſtatuunt, cum in humorem mucilaginoſum, & viſcoſum ſpiritus ſalis incidit, eumque coagulat, tartarumque appellant mucillaginoſum excrementum cibi & potus, à ſpiritu ſalis coagulatum quicquid tamen ſit, illud ſit ſatis huiuſmodi morbum à fæculentis, pituiteis, aduſtis, ac craſſis humoribus initia ducere, quos ſi tartarum hypocondriorum indigitare velimus, parum referre videtur, id vnum eſſe ſufficiens autumando eos eſſe vtique obſtructiones progignentes in meſenterio vt ait *Diocles* vna cum pylori inflammatione, cuius ſententiæ fuit quoque *Paulus Æginета lib. 3. de re medica cap.* 14. quod tamen negarim, cum vt aiebat *Gal.* flammeis diſpoſitionibus ſemper ſit febris conſectaria: non enim ventriculo calor donandus eſt, cum frigiditate potiùs referatur, vt ſatis patet ex ſaluæ copia, ructibus acidis, tarda, & difficili denique coctione. Dicendum ergo adeſſe viſcerum antipraxiam, ſeù inęqualem viſcerum intemperiem hæterogeneis humoribus gignendis aptam, iecur enim uſtos, ventriculus verò, ac caput pituitoſos humores gignunt; quamuis Sennertus annuat Ventriculum ad mali huius generationem facere, non vt proximam cauſſam, ſed valdè remotam, quatenùs ceù prauum chylum ſuppeditat, proximam tamen cauſſam lyænem ſanciuit, ſupponens lyæni ſanguificandi munus non eſſe denegandum ſicque craſſiorem chyli partem attrahere ſanguinemue craſſiorem pro alendis in ventre inferiori viſceribus, ventriculo, inteſtinis, meſenterio, omento elaborare, qui ſi malè diſpoſitus ſit, haud ſecus quam hepar (ait) aut ventriculus.

lus.

lus vitioſum ſanguinem gignit, & potiſſimum in hoc affectu; ſicque conclu-dit in hypocondriaco pathemate ſemper lyenem ingemiſcere, cui ventricu-lus malum ſuppeditat chylum; cuius quoque ſententiæ fuit *Auern. 13. collig. 4. Theophilus* tamen apud *Auic.* ſtatuit eſſe inteſtina, vnaque Iecur. Alij verò dixere venas myſeraicas; quæ ſanè materię quæcunque ſint, & à quocunque viſcere dimanent, ſat ſit dicere eaſdem in venas deſcendendo, & viſcerum parenchymata, obſtructiones ſuo lentore celebrare, & calorem conſtrictio-ne vtique intendere, vt doctiſſ. *Theophr.* conclamauit, ni id ad calidos hu-mores redigere velimus cum Senner. eo loco concluſos, qui ſanè calor non-rarò magis ſe ſe exercere ſolet, vbi vel cibi, vel potus caliditate, vel alia cauſ-ſa humores agitati fuerint, anxietas autē qua nō rarò fatiſcit, nedum ob vapo-res ad cor contingit, ſed & dum ventriculus afficitur, vel crudo humore in eodem moram trahente, & in flatum, atque vaporem reſoluto, qui ad caput aſcendens ac inordinatè ſe mouens vertiginem progignit, ſicut æſophagum petens eructationem progerminat; qui ſanè flatus nedum ab imbecilli calo-re pronaſcitur, ſed validiori quoque progignitur, vt autumarunt *Duretus*, *Ia-cotius*, & alij, dummodo ille in materiam craſſam agat; qui quidem per abdo-men excurrens borborigmum illumque perennem generat, & potiſſimùm dum in illa cauitate hæret in ſiniſtro bracchio ſub diaphragmate ex ventri-culi, omenti, coli, & viſcerum connexu orta, & exitum non habens, quia caui-tas iſthæc concluſa illucet, ità vt aquam, & flatum continere queat: qua ſanè ſymptomatum varietate difficilis redditur affectus, tum ipſius humoris ra-tione, tum ob viſcerum *Latrium*, ſicque non immeritò dixit *Gal.* chroni-cos, ac difficiles morbos, vel ab errore patrari, vel à craſſis lentiſque humori-bus, vel tandem à viſcerum dyſcraſijs; ſicut in noſtro caſu contingere eſt, in quo præter intemperies, & humorum lentorem nullus ſeruatur ordo in cibis, vel alijs; eòque magis redditur deterior, quia ceù vertiginibus factus eſt con-ſocialis ob inordinatum ſcil. & circularem ſpirituum animalium motum, quem alij vndoſum appellant, tale enim quid ait doctiſs *Sennert.* in ſpiritibus in cerebro fit, quale in vorticibus aquarum, illumque deprauatum motum in noſtro languente otiri ſtatuerem ex vaporibus ad caput aſcendentibus, iiſq; à ventriculo, & hypocondriis eleuatis, inordinatam ſiquidem illam motio-nem flatuoſi ſpiritus per venas, & Arterias in cerebrum effuſi generat vber-tas, quæ quidem vertigines nunc frequentiores illucent, noua itidem conge-ſta à ventriculo materia eoque, vt dixi intemperato; eæque mihi videntur maius negotium faceſſere; quicquid tamen ſit, antequàm morbus vlterius ſer-pat, & in melancholiam degeneret, vel aliud pathema, remedia inueſtiganda ſunt, quæ neque multa, neque pauca eſſe debet, in multis enim aiebat *Sanctus Iſidorus* contriſtatur natura, in paucis autem gaudet: proptereàque fortè *Ariſt.* eſt ab alijs reiectus *in fine 7. ethic.* dum continuam curationem inſtituit; hic enim morbus vt *Aetius* inſinuarat, quandoque nullis gaudet remedijs; quam-obrem cum dixerimus cacochymiam adeſſe humoris heterogenei, nempè craſſi, pituitoſi, & aduſti, proinde ab eorum euacuatione eſt inchoandum, quæ quamuis pluries fuerit celebrata, non ob id tamen eadem haud repetenda; ſiquidem viſcerum antipraxia vberrimum procreat materierum affluxum, *Galeni* epycraſim indicantem; proptereàque nunc temporis nouam, ſed blan-dam inire euacuationem optimum fore crediderim; à grauioribus enim ab-ſtineri debere prohibent vnanimes ferè auctores; quod potiſſimum præfatus *Sennert.* cauendum adnotat; ſiquidem ex validioribus humores nedum in hy-

pocon-

pocondria à remotioribus partibus trahuntur, ſed ab aliis venis commouentur; qui cum exitum non inueniant, nec euacuationi pareant, hepatis, & venarum obſtructionem augent, aliaque incommoda inuehunt, indéq; plus damni, quàm emolumenti percipitur, quod ſæpius obſeruanti patet: quamuis id doctiſſ. *Martianus in comm Hipp.* redigat ad caloris primigenii imbecillitatem, quam affert purgatus medicamentum: proptereaque non tranſcenderem vſum ſyr. roſ. ſol. D. Auguſt. mell. roſ. ſol. addendo manna portionem, vnà cum agar. ſic enim eiicientur etiam ſeroſitates, quæ in hypocondriacis maximè exuperant, proptereaque aiebat *Senex* affectum hypocondriacum fieri dum Ignis ſuperatur ab aqua, & *in epid.* ſubdiderat *De ſanguine ychoroſo qui in pauidis apparet*: multa enim ſeroſitate ſcatet hypocondriaci ob incoctionem vt dixit *Valleſ.* proptereaque fortè dicebatur melancholicos eſſe ſputatores: quicquid tamen ſit, ne in leuibus immoremur, poſt huiuſmodi celebratam euacuationem, ſum valdè dubius an aliqua poſſit conuenire venæ ſectio ad calorem euentilandum, & refrigerandum hepar, quam ſanè in hoc caſu præſtarem potius hyrudinibus venis ſedis affectis, ne fiat per cubiti inciſionem retractio in partes ſupernas: eòque magis, quò in affectibus flatuoſis ſanguinem mittere vt aiebat *Duretus* hominem iugulare eſt: illud vnum adnotando, quod benè animaduerterit *Riclanus lib. 1. Antopographya cap.* 17. vt ſcil. hyrudines venis interioribus ſedis affigantur, per eas namque craſſum haurimus ſanguinem, ſicut per externas purior eiicitur, & tenuior, qui in hypocondriacis minimè peccat; quas quoque hyrudines lubenter nunc exploderem, cum bis hoc anno eaſdem affixerit, & non ſine leuamine: verum quoniam non ſufficit euacuationi, obſtructiones reſerentur, proindè non abſonum crediderim ad iura alterata deuenire, quę & vi pollerent apetiendi vnàque euacuandi; adhibetem ergo tale vel ſimile medicamen, vt ℞. rad. cichor. cerrach cort. tamariſci. borragin. meliſſæ, endiuiæ, betonic. an. p. 1. menthæ viii. d. abſynth. pont. an. p. ſ. cort. citri rad. cappar. an. vnc. 2 polipod. quærcini, ſenæ el. an. vnc. 5. ſem. fænic. anis; an. drac 1. ſ. miſ. bull. in iure galli bimuli, coque vtatur: Neq; interim fotus diſcutientes & emollientes ſunt omittendi, quod tamen videtur maximè in hoc caſu conuenire ſerum exiſtit, quod ſanè refrigerat, attenuat, humectat, aperit, & omnem implet indicationem ſi quattuordecim vel pluribus diebus aſſumatur cum ſucco cichor. purificato, fumariæ borrag. & ſimilibus ſolo enim ſeri vſu *Galen.* multos perſanaſſe refert; quemadmodum aquę dulcis balneo; quemadmodum ego thermalium aquarum vſum non exploderem, modò vel Nucerianæ adhibeantur, vel Fiuncellæ apud Sanctum Caſſianum: quod tamen ab omnibus auctoribus probatur medicamen chalybs eſſe videtur, quem doctiſs. *Claudinus* adeò effert, vt proprium eſſe dixerit affectus hypocondriaci alexipharmacum: eius enim vſu cecinit fælicem ſemper obtinuiſſe euentum, vel quia vt cenſet *Senner.* ferrum vnàque chalybs peculiarem cum humoribus melancholicis, & aduſtis habet cognationem; atque id circo eos ſeù attrahit, ſeù iiſdem imbibitur, illiſque pariter vnitur, ſicuti & atræ bili, vt & ipſi melancholiæ vitriolatæ naturæ participi, aut certè ei cognatæ ferruginei quid redolenti. Monet tamen *Mercatus* vt in obſtructo lyene, humoribus melancholicis, & craſſioribus redundantibus chalybem craſſiori modo paratum eſſe exhibendum, ne penitiùs in corpus penetret, ſed in primis viis hærens humores illos craſſos imbibat, iterumque faciliùs per aluum deſcendat; ob idque fortè *Gal.* in meth. dixerat: *Induratum ſplenum nedum fortibus medicamentis foris curare conuenit, ſed intus etiam potionibus vehementiſſimis, nam vas ſine*

mole-

moleſtia tolerat; Nec ignoro eundem chalybem variis modis præberi ſolere, cum alii illum exhibeant ſubtiliter limatum, Alij calcinatum, Alij prius præparatum, quod fit limatura Chalybis in aceto macerata, hinc ſiccata & trita. Alii ex eo vina chalybeata, ſyruppos, oxymel, & electuaria parant: quicquid tamen ſit illud vnum adnotandum quod præfatus monet *Mercatus*, ne ſcil. in eodem parando ſulphur deperdatur, cuius gratia in hypocondriacis prodeſſe valet, quod fit ſi vel chalybs crudus valdè igne vratur, & vt cum chymicis loquar, reuerberetur; Cæterum quicquid ſit in noſtro caſu ſtillatitium chalybis laudarem, quod Florentijs aſportatur, cum illud neque ventriculum laxet, neque nimia violentia hypocondria reſeret; huius tamen vſum non eſſe differendum, ne obſtructiones difficiliores redditæ morbum contumaciſſimum configurent; proindeque poſt pręſtitas debitas euacuationes, vias modice reſeratas chalibis ſtillatitium exhiberem ad ſcrup. 1. minuſue; quod ſi hoc haberi nequeat, poterimus tabulas configurare ex eodem conflatas: vt ℞. chalybis prepar. dra. ʒ. cinnamomi ſcrup. 1. ſacch. albiſſimi inſ. in aq. cichor. vt f. tabulæ: Interim tamen non immemores eſſe debemus vaporum ad caput aſcendentium, illorumque genitorum ex illuuie illa humorum in hypocondrijs, proindeque ijdem auertendi, diſſipandi, eorumque corrigenda prauitas; Pro auerſione probantur frictiones, ligaturæ, cucurbitulæ; ſed quod pręreliquis ex vſu eſſe videtur, eſt fonticulus in crure dextro, vt hepatis catyxis ſeruetur: ſicut pro diſcutiendis vaporibus ex vſu erit mitridatum conſ. florum borrag; bugloſſæ, meliſſæ, confectio Hycinthina & alia, quæ ſi refrangantur non aliena eſſe poſſunt, verum aliter fugienda, ſiquidem cum in hypocondriacis phlogoſeus ſupponatur affectus, ab hiſce potiùs intendetur, quam remittatur, ideoque ſunt qui cum hiſce conſeruis combinent lapidem bezaarticum, cornu cerui, margaritas, & ſimilia, vndè doctiſſ. *Zacutus* multos enarrat ſolo vſu lapidis bezaartici, & eboris ab affectu hypocondriaco fuiſſe ſeiunctos; quod ſi addatur pæoniæ ſemen vertiginibus profuturum ſperarim. Sunt etiam qui potabile aurum commendant; ego tamen cum doctiſs. *Saxonia* nec probo, nec improbo, ſat fore credendo dixi: faxit autem Deus, vt omnia ſecunda ſuccedant.

PRO PERILLVSTRI DOMINO CAROLO GOSTACCIANO Equitum Præfecto affectu hypocondriaco laborante.

CONSVLTATIO XX.

NOn immerito *Plato* caput diuiniſſimum appellitauit membrum, nec ſolū præcipuum, ſed totum etiam in corpore; Homerus *ὕπατον* dixit, quod ad inſtar primi orbis, eius influxu, ac illuſtratione inferiora moueantur, & ſentiant, vnde maximò ſapientiæ nutu in capite ſacram Palladis arcē Poetæ locarunt, dum eam è Iouis cerebro pronatam fingunt: quandoquidem vt aiebat *Senex in epiſtolis* caput omnium morborū radix; illud enim cū velut cucurbita medica incūbat, contingit vt ipsū omnium eorum, quæ ingeruntur ſuperfluitates attrahat, & tenues humores: quos ſanè dum attraxerit rurſus reddit aceruatos, & craſsos, indequè proſilit fluxio, deſtillatio pronaſcitur; quamuis non rarò ex aggeſtione in cerebro fluxio proſiliat, & tunc potiſſimū

quan-

quando cerebrum frigidam vendicat *δυσκρασίαν* vel intemperiem quam ſanè vendicare (haud denego) poteſt ex multis, ſed potiſſimum bimembri cauſſa, nimirum calido vel frigido ambiente, vt propt. decantarit *Hip. Fluxiones ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fieri, aut ſupertumefacta*, calor enim colliquando, frigus exprimendo, & denique carnis ſupertumefactio ideſt plenitudo cerebri expultricem grauando, vnàque irritando fluxionem promouent: *Vt enim bilis ardor* aiebat *Fernel. cerebrum dilatans, illius ductus patefaciens excrementa diffundit, fluxaſque reddit, ità frigus immodicum quaſi comprimens, & coarctans illa exprimit depelliſque*: quamuis ſanè hoc à doctiſſ. *Mercato* non mediocriter improbetur, neque poſſit ſibi ſuaſum facere cerebrum ceù poſſe adeò refrigeſcere, vt præ nimia frigiditate compreſſionem experiatur; ipſe tamen aſſeuerarem ex frigore fluxionem non alitèr proſilire, quam ſcil. ab eodem in frigidam intemperiem adacto cerebro, ſicque multam pituitam progignente, vnaque præ copia irritato in infernas partes materiam propellente; cernimus enim, caput frigori expoſitum non protinùs catharro fatiſcere, ſed prius copia grauari, mox illum accedere, cerebro vel mole, vel qualitate ſuppūcto: quod admittere in nobiliſſimo noſtro, ac omniū horarum homine vtique cogimur; cū ex relatis a doctiſs. viro curam factitarē, idem languens & lunæ radijs ſubſtiterit, nocturnaſque expertus fuerit vmbras: quæ ſane & corpus, & caput non mediocriter immutare potuere: Vmbram namque ſatis *Celſus* improbauit aiens: *Melius ſi caput patitur in ſole, quàm in vmbra*: lunę radios lat reiecit *Galenus lib. 3. de diebus decret. cap. 2.* aiendo lunam pallorem, vnaque capitis dolorē inducere; adde quod etiam flaminibus Auſtralibus expoſitus; & caput grauitate fatiſcere potuit, & nimijs humiditatibus repleri: *Auſtri* enim aiebat *Hipp. in aphoriſ. caput grauant, caliginem viſui offundunt, auditum hebetant*: ventus namque alias dicere ſolitus eſt, aeris vnda exiſtit, & ex dat magis, quam accipiat: nec enim huiuſmodi deſtillatio à frigido ambiente duntaxat, vendicauit initia, ſed à feruidiori ſolis rotatu, & à curis moleſtis: hæ namque & caput calfacere potuere, cum anima à curis caleſcat, & ſiccetur ex Hipp. ille autem colliquare iam valuit; addito veneris immodico vſu, qui dictante: *Sene lib. de loc. in hom.* cum calefacere, attenuare, & humectare pariter valeat, fluxiones accerſire, & deſtillationes conuocare iam potuit; tum calefacto cerebro, & conſequenter ab infernis partibus attrahente, rurſuque vt dixerat *Hipp.* in infernas partes materiam reddente, tùm in dyſcraſiam adacto, & ſubindè pituiteas materias congerente atque ad varias partes propellente quæ ſanè materia vel per ſe quidem vt aiebat *Fernel.* & ſua ſponte, vel impulſa propellitur: per ſe quidem cum vel nimis exſuberat, vel colliquefacta, vel iactata veemhentiùs, impulſa verò aut ui partis expellentis ea quæ tum quantitate, tum qualitate ſunt infenſa, aut vi frigoris, vel adſtringentis cuiuſdam aut comprimentis robore: impellitur verò nunc temporis eadem materia in varias partes, prout illæ magis exſtant idoneæ ad receptandum; ſicque in fauces translabendo inflammationes progerminant, nonunquam in alias partes perreptando nimirum in humeros, ac ceruicem, ſicque dolores ibidem ingenerat, non raro in ventriculum, ab eoque in venas meſeraicas, hepatis, lyenis alias, partes appellendo, ſicque aditum præpediendo obſtructiones progignunt, ab illiſque manifeſtus emicat meteoriſmus, arteriæque aortæ eiuſdemque deſcendentis pulſatio; vndè manifeſtum hepatis feruidioris omen, quod ne dum ab obſtructionibus incaleſcens, ſed è ſui natura feruidius illucens, & deſtillationi anſam præbet vapores ſuppe-

itando, & materias vſtas progignens obſtructionibus maiorem exhibet anſam, illaſq; pituiteo humori commiſcens ſalſedinem illam parturit, qua cōtinuò laborat, vnaque torquetur: ſicque nobis innoteſcit caput nedum ydiopathiam agnoſcere, cum congerat materias petuitoſas, ſed & ſympathiam pariter infernarum partium vendicare materias receptando, eaſque ſeroſas biliosas; ſicque ad inuicem morbos agunt; è quibus ſanè viſceribus tanquam è Pandoræ vaſe omnia hæc mala proſiliunt, nimirum obſtructiones calor, indeque affectus hypocondriacus; vt propterea *Andreas Lauret. tomo 2. part. 87.* dixerit Hypocondriacam affectionem eſſe inflammationem ſiccam venarum Meſenterij hepatis,& ſplenis, à craſſorum aliquorum humorum ſuppreſſione progenitam: quamuis ſiue inflammationis nomine phlogoſeum intendat affectum; qui ſanè vt ſuam cauſſam vendicat obſtructionem,dum enim earum partium venæ humore aliquo infarctæ ſunt,& oppletę,humor ille interdum ſolitarius,& ſimplex eſt,vt humor melancholicus naturalis, aut humor aduſtus,& atrabilaris, aut humor pituitoſus, & crudus, è duobus modò tribusue inuicem miſtis componitur, quod frequentiſſimè accidit,ſed humor ille,vt hypocondriacam generet,ſemper debet incaleſcere; non enim arduum eſt biliosum, aut aduſtum humorem facilè incaleſcere; & quamuis melancholicus, & pituitoſus maiorem in incaleſcendo difficultatem agnoſcant, tamen ob nimiam moram, impeditamque tranſpirationem calorem concipere poteſt,vel eum à pauco fermento bilis aduſtæ portiunculæ commixto magnum concipiet incendium, vt in noſtro caſu contingit, vbi bilis aduſtæ portio obſtructiones fouens in cauſſa eſt, vt indè pulſatio, & calor ille ſubſultet; pulſatio quidem, vel quia vt vult *Aretæus* vena caua craſſo, aut ſuper excalfacto ſanguine plena dum in grauiora accidentia non degenerat,atteriæ aortæ deſcendenti quæ iuxtà dorſum ſita eſt vitium communicat: vel quia ex viſceris alicuius calore acri, & mordaci eadem quoque Arteria incaleſcit,& ob id maiorem motum repræſentat,vt vult *Mercatus tomo 3.lib.2. cap.8.* vel denique ex viſceris alicuius, & venarum quæ alicui viſcerum proximè ſunt obſtructione conſpicua & manifeſta, vt voluit *Gal.lib de pulſ.ad Tyrones:* ſic enim humores obſtruentes incaleſcendo & ſubſultum, ſeu pulſationem generant, & incendium vnà procurant; è quibus cauſſis Vigiliæ illæ innaſcuntur,& calor ori continuus,reliquiſue partibus communicatur:præterquam quod ab eorum minera vſti vapores inſiliunt, qui ad caput aſcendentes,tanquàm ad corporis extremitatem,frontis cutem(ibidem denſati) in puſtulas attollunt, non rarò autem ad eiuſdem capitis mænynges appellendo dolorem pariunt illumque grauariuum,prout melancholici magis,ac pituitei exiſtent, quàm biliosi: interdum verò ſpiritus accendendo febrem illam ephemeram dictam progerminant: nonnunquam autem per vacua muſculorum ſpatia diſcurrendo,& neruorum ſubſtantiæ ſe ſe inſinuando crurum laſſitudinem pariunt: vt plurimum autem cerebrum tenebricoſo colore offundendo mœrum, & meſtitiam gignunt: quamuis *Auenroi* id haud arrideat, inquit enim *3.collect.45.*(vt benè examinat *Mercatus tomo 2.lib.3.cap.17.*) colorem non eſſe qualitatem actiuam, quæ animæ functiones poſſit immutare, cum corporis mores temperamenta ſequantur,non colores humoris,quamobrem videtur id accidens hac ratione fieri nequire:præterquam quod tenebræ nec in viſum imprimere poſſunt, vt quæ priuationes ſint, neque ſentiri actu poſſint. & adhuc minus in interiori ſenſu, quo neque colores ipſi percipi poſſunt.Inſuper ſi immediatè læditur actio interior ex colore, iam color morbus

erit;

erit,ſed hiſce omnibus difficultatibus reſpondens *Mercatus*,non eſt vt in præſenti admodum laborem pro earum ſolutione: Doctiſs. *Saxonia lib. de melancholia cap.9.* dixit ſpiritum omnem ſiue animalem, ſiue vitalem quamuis in propria ſubſtantia lucidum, tenebroſum verò euadere propter tenebroſæ ſubſtantiæ admixtionem; hanc autem tenebroſam ſubſtantiam dicit eſſe vaporem, nam cum ſpiritus ſit corpus tenue, ac mobile à minera vaporis conſpurcari,& fędari non poteſt,ſed ab alio corpore mobili,qualis eſt vapor, aut fumus:quem quidem neceſſario tria habere conſideranda ſubdit: materiam nempè ex qua,efficientem cauſſam propter quam, & locum in quo,materiam ait eſſe melancholicam, eamque naturalem, fæcem ſanguinis vocatam, nigram, denſam, frigidam, ſiccam, ſanguinis ſubſidentiam à calore Iecoris genitam vt docet *Gal.3 de cauſ ſimpt.2.* efficientem verò cauſſam ſtatuit intemperiem;locum vult eſſe triplicem totum ſcil.corpus, meſeraicas, cerebrum: ſic *Proſp Alpinus lib.10.de medic method.cap.11*, dixit hanc paſſionem aliquando fieri cum bilis à ſolis calore,aut ab aſſiduis,vigiliis, curis, ſtudio, & ſimilibus cauſſis in capite vritur,& in nigram mutatur;qua cerebro læſo melancholia itidem excitatur hocque fortè ſibi voluit *Senex* cum dixit epilepſiam fieri ſi in corpus vergat,melancholiam autem ſi in mentem, nimirum vt vult *Gal.3.de loc.aff.cap.7* ſi temperamentum oblædatur: verum hanc opinionem reijcit doctiſsim. *Mercatus* aiendo internas actiones bifariam lædi poſſe vno temperamenti communis læſione (quo omnes facultates tanquam communi inſtrumento vtuntur)nimirum caloris influentis, citrà quem nulla actio ſiue vegetabilis,ſiue animalis fieri probe poteſt; cum hoc tamen ſecundariò,ait,actiones lædi poſſe à vitijs proprij cuiuſque partis temperamenti, dum genitis deprauatis ſuccis,aut excrementis,partem ipſam,eiuſque decorem, ac ſpiritus, & calorem lædunt, & interturbant, vt in ſilueſtrina melancholia euidenter colligitur:vnde multi infer.Subdit, mętum & mæſtitiam nedum ob atrum colorem proſilire,ſed ob intemperamentum frigidum,& ſiccum,quo cerebrum idoneum prædictis ſymptomatis efficiendis redditur. nam etſi color melancholię in cerebro non percipiatur ab aliquo ſenſu, neque virtutem ipſam immutet, eſt tamen cauſſa vt omnia obiectiuè repræſententur ſenſibus interioribus ſub ſpecie opaca, & horrenda; haud ſecus quam color exiſtens in cornea,qui non videtur à cryſtalloide.verum eſt cauſa deprauata viſionis;ſic enim inſomnia, mille monſtra horrenda, & timenda fingunt ex repræſentatione ſpecierum eiuſdem conditionis: nam pari ratione ſtatuendum eſt fieri melancholicum timorem in morbis, ac in ſanis ſomniantibus eadem accidentia timoris,aut triſtitiæ, pręterquam quod in ſomnijs nullam fidem adhibemus, & ob id metus, & mæſtitia nobis expergeſcentibus ceſſant, perſtant verò in melancholia ob vitium rationis quæ aſſentitur, & malè iudicat de eis.vnde ſtatuendum ſic putat *Mercatus* ſpiritum opacum cauſſam opacitatis, & euerſionis ſanitatis exiſtere. quicquid tamen ſit cum non ſit pręſentis loci huiuſmodi quæſtionem decidere,id tantum obiter dixiſſe ſit ſatis: *Valleſius 6. epid.s.32.* in illo *Hipp.* textu: *De ſanguine ichoroſo, qui in pauidis hoc, & peruigil.bus, atque ſiue malus, ſiue bonus* ait timorem in melancholicis bifariam fieri, nimirum primò ob nigritiem eius humoris, ſecundo ob ichoris redundantiam. Illa quidem afficit cerebrum,hęc cor.Nam pituitoſi, & crudiori ſanguine redundantes ſunt etiam timidi ob cordis languorem; vnde ſuperiùs dixerat, ſed & ipſius ichoris redundantiam arbitror aliquid ad timiditatem conferre, quia vitiat ſanguinem & debilitat naturalem calorem in corde, atque ità &c

iraſcibilem facultatem, cuius debilitas timiditatem facit, ſic videmus Oneſanactem melancholicum, vnàque timidum, multum pituitæ eijcere ſolitum eſſe: vndè haud mirandum nobiliſſimum vnàque elegantiſſimum noſtrum languentem pituitea cacochymia laborare, vnàqne ſputatorem exiſtere. languor enim caloris illam progignit, vnàque flatuum prouentum, qui per inteſtinorum anphractus circumuoluti fragorem, ſeu borborigmum gignunt. illud tamen aduertendo huiuſmodi affectum hypocondriacum ſatis arduum exiſtere, ſolutuque difficilem, tum ratione viſcerum antipraxię, tum ratione materierum viſcidarum, & aduſtarum, tum aliorum ratione: vndè doctiſs. *Zacutus lib. 7. cap. 8.* dicebat hunc morbum difficilem eſſe ad curandum, quia ex inæquali minera proficiſcitur, indèque cum ſit habitualis, & diuturnus difficulter curatur, intemperies enim eſt in viſceribus impreſſa, & radicata ſatis, quam euellere arduum, & laborioſum: vndè ſubdit: *Si calida applicas, igneſcit iecur, ſi frigida tonus partium naturalium eneruatur ſatis:* quamobrem antequam vlterius figat radices medica manus adhibenda; quę multis expletur ſcopis, primò euacuantibus vniuerſum corpus: deindè caput quod fluxionem mouet; Secundò materiam intercipiendo, & auertendo. Tertiò illam exſiccando; Quarto deobſtruendo, vnàque viſcera alterando; & quintò denique flatus diſcutiendo: Euacuabimus ergo primò primas vias vel prunis Damaſcenis ſaccharo conditis, vel infuſo foliorum ſenæ in ſucco roſarum, aut borraginis facto, vel cum aqu. portulacæ ſi Iecur incaluerit; alijs enim fortioribus haud vtendum, his ergo ità præſtitis non abſonum erit apozematis vti, ijſque paratis ex decocto borraginis, meliſſæ, bugloſſæ, endiuiæ, cichor. lupulorum, fumariæ cum ſyr. de ſ. borrag. de pomis, de endiuia ſicque iterum poterimus lene aliquod pharmacum imperare, ex ſyr. roſ. ſolut. D. Auguſt. el. lenit. & agarico infuſo in aqu. borraginis, quibus ſi velimus adijcere mannæ el. vnc. 1. non erit abſonum: Interim dum apozemata ebibuntur, poterit vel de phleboromia cogitari, vel de hyrudinibus venis ſedis affigendis: doctiſs. *Proſp. Alpinus libro decimo de medicam method. cap.* 11. primò è vena Iecoraria dextri bracchij (niſi in regione lienis ſit vel dolor, vel tumor) ſanguinem haurit, deindè è cæphalica, tertiò ex inciſa vena frontiſs. Tandem hyrudinibus venas aperit hæmorroidales; ſic quoque *Mercatus libro primo de inter morb. cura. ca.* 17. nedum venam ſecat baſilicam dextram, vel ſiniſtram ſi ſplenem obſtructum, vel inflammatum eſſe conieceris, latiori tamen foramine, ſed venam talis maximi enim (ſubdit) eſſe momenti huius venæ inciſionem, reuellit enim promptius, & craſſiorem ſanguinem ſelectius euacuat quauis alia vena aperta: quicquid tamen ſit, è Iecoraria dextri bracchij haurirem ſanguinem modo craſſior ſanguis emanaret, idque latiori facto foramine ſic enim videmus *Hippocras. 7. epid.* in hiſtoria Meſianactis venam tutudiſſe. deindè venas ſedis hyrudinibus aperirem; & tandem proderit forſan cæphalicam in noſtro caſu aperire, non enim ait *Mercatus* diſplicet vbi caput nimis repleti conſpicimus cephalicam tundere interuallo trium, aut plurium dierum à prima ſanguinis miſſione: eòque magis in noſtro caſu id exſequendum cum nobiliſſimus noſter languens capitis potiſſimum pathemate ingemiſcat; ac multis, innumeriſque puſtulis prematur, quæ ſanè Iecur feruidius atteſtantur; quod propt. & fluxioni anſam præbens, & illis occaſionem ſuppeditans attemperationem iniungit, vnàque fluxionis exſiccationem; Attemperabimus illud, ſi iura alterata ex gallo veteri iniunxerimus, quę & vi polleant humectandi, refrigerandi aperiendi, caput, & ventriculum roborandi flatus diſcu-

ſcu-

ſcutiendi,& tandem fluxionem ſiſtendi; ideòque ſequens vel ſimile ius adhiberi poterit: ℞.fol.borrag.cichor.cum rad.meliſſę, bugloſſę, lupulorum, fumarię, an.p.ſ.cort.citri vnc.ſ.ſem.anis.fęnic.an.dra.1.menthę viridis, beto n. an.p.ſ.graminis, capill.ven.cetrac.cuſcutæ, an.p.ſ. ſem. melonum mundat. vnc.ſ.rad.aſparag.filicis,an.p.ſ.miſ.bull.in iure paruę pullæ, vt dixi, à qua fuerint reciſæ alæ, coll.ac pedes; quod ſi pro debellanda fluxione addere velimus chinæ portionem vnà cum ſandalis non alienum erit, aut ab re; ſic enim viſcera temperiem aliquam ſortientur, obſtructiones reſerationem experientur, flatus diſcutientur, & tandem fluxio ſiſti valebit; cui pariter tollendę non erunt abſona alia præſidia, vt putà intercipientia, quemadmodum erunt cerata ex corallis, trochiſ.de Kar. maſtiche, & therebint. confecta, ſacch.roſ. in tab. pillulæ bechichę, & alia, ſic quoque auertentia, vt cucurbitulæ, inuſtiones, quas prę reliquis laudarem in crure dextro Iecoris ratione, quod immediata iſtius fluxionis cernitur cauſſa, quemadmodum rebelli contumacique in capite perſiſtente pathemate in ſiniſtro bracchio illas adhiberem, ſic enim & per internas partes reuelleremus, & à ſuperois deriuationem moliremur; Neque mihi pro hoc affectu eneruando vnàque Iecoris, aliarumque partium hypocondriacarum incendio debellando inutile exiſtimarim tum ſerum, tum aquæ dulcis lauacrum,tum denique Aquarum thermalium vſum. Serum ſiquidem vt omnes ferè auctores annuunt vim abſtergendi habet, obſtructiones reſerandi, ac tandem aluum mouendi; ſic etiam balneum aquæ dulcis præter refrigerationem quam molitur, virtutem etiam habet humectandi; vt & thermarum vſus potiſſimum Nucerianarum, vel Caſſianenſium, nimirum earum quæ Ficuncellæ nomenclaturam aſciuere; ſic quoque ſtillicidia maximi vſus exiſtunt, quemadmodum & Ducciæ apud thermas Sancti Caſſiani, ac potiſſimum Sancti Philippi, nullum enim aiebat *Zecchius* hoc præſidio efficacius,ad cerebrum ſiccandum, firmandumque nec non & ad antiquas capitis fluxiones finiendas, cæterum hęc omnia miſſa facerem, cum & caput impenſius queant calefacere, ſicque caput ad vapores recipiendos magis reddere obnoxium quod tamen ad obſtructiones reſerandas primas obtinere videtur partes Kalibis eſt vſus; indèque meritò dixit *Zacutus lib.7.cap.8.* Nullum eſt medicamentum, quod melancholię flatuoſę magis conferat, quàm chalybs, nam cum ex diuerſa natura prodeat hic affectus, exigit medicamina quæ variam habeant operandi vim; ſubdit; Affectus hic mixtus eſt, & compoſitus medicamenta efflagitat compoſita; Inſuper pharmaca omnia os ventriculi oblędunt, quod in hoc morbo eſt affectum. Hanc pręſtantiſſimam efficaciam precioſi antidoti inſtar ferrum ſortitur. Adſtrictione craſſa, qua conſtat ſubſtantia,roborat,& labaſcentem ventriculum, flaccidasque internas partes roborat vehementer. Deobſtruit calida, igneaque vi,nam omne metallum igneæ eſt ſubſtantiæ,& quò impurius, eò amplius ab infarctu liberat, compeſcit vomitum, appetentiam concitat, demum cum mixtæ ſit ſubſtantiæ mixtos producit effectus. chalebem illum tamen ego maximoperè commendarem, qui ſtillatitius Florentitijs aſportatur; is enim facilius permeat, ac etiam melius ab imbecillis partibus receptatur; hæc ergò omnia habui, quæ poſſem afferre pro recuperanda ſalute nobiliſſimi vnàque doctiſſimi noſtri Viri, Deus ſit ille qui omnia ſecunda reponat.

PRO

PRO NOBILI VXORE V. I. D. IVLII *Phebai à Tagliacotio affectu Hippocondriaco laborante.*

CONSVLTATIO XXI.

SEnſatè ſanè dixerat *Hippoc. in epid. ventris torpor omnium confuſio*: cum ab eodem tanquam è Pandoræ vaſe omnia mala proſilire cernantur: quem quidem ventriculum cum mare analogiſmum obtinere alijs prædicarat, quod dat omnibus, & repetit ab omnibus: *Ventriculus* enim vt alias dixerat. *Senex humorum corpori fons eſt, vbi verò vacuus corpore fruitur liqueſcentes*; vt potiſſimum in ieiunijs, atque inedijs videre eſt, vbi cum ventriculus externum alimentum poſtulet, vt aiebat *Gal. in meth.* neque eius copia detur, excrementis biliosis, pituitoſis, atque ſeroſis impletur, quæ quidem trahenti iecur illi remittit, ſiquidèm vt particula altera ab altera nutrimentum trahit, ſic altera in altera quod ſuperuacuum eſt à ſe pellit: quod conijciens *Sennertus p. lib inſtit. p.* 253. talia dicta dedit: *Sicut autem immodica cibi, & potus copia varios morbos excitat, ita etiam inedia longior plurima incommoda ſecum affert, abſumit enim in corpore ſane bonos, atque vtiles humores corpuſque exſiccat, & conſumit* vt eſt apud *Hip. p. aphoriſ.* 14. in corpore verò cacochymico, & impuro mouet, & agitat corruptos humores, ac pars illorum in defectu alimenti boni ad ventriculum trahitur, qui indè non leuiter perturbantur, & per conſenſum cerebrum, ac cor affliguntur, adeò vt aliquandò lipothimia, aut epilepſia ſuboriatur: quid mirum ergò noſtram languentem ob nimias inedias excrementitio humore ventriculum nutricaſſe, indeque in tot pariter incidiſſe pathemata, quamuis enim Ieiunium ſit apprimè conſonum, modum tamen ſeruandum eſſe perhibebat *Greg. in moral.* 20. *omne enim nimium* (noſtro *ſene in aphoris.* dicente) *naturæ inimicum*: quod ſanè *Hieron. in epiſt.* agnoſcens iure merito Ieiunium ſanitatis matrem vocitauit, ſicut in cibis voluptatē ægritudinum matrem indigitauit: verùm *Gal. in meth.* vtrumque exceſſum reprehendit aiens: *quippe ſicut largior nutritio nocet, ſic & abſtinentia omnimoda, nam ventriculum lædit, flatus excitat, & prauum ſuccum accumulat, adeò vt deteriùs proindè concoquat*: quod ſanè in noſtro caſu cōtingere potuiſſe crediderim cū huiuſmodi Ieiunio, & nimis rigidū extiterit, olerū potiſſimū ingeſtione patratū, vt ſcribitur, quorū nullū boni ſucci eſſe concredidit *Gal. li. de ſimpl. medic. facult.* eorumque ob id gratia excrementitiæ innaſci potuere humiditates tū ratione obiecti improportionati, tum ratione alteratricis facultatis imbecillimæ eiuſdem ventriculi cibaria in optimum alimentum commutare nequeuntis; quamuis non ignorem cum nōnullis ex diætæ erroribus nullo præexiſtente affectu in ventriculo poſſe excrementa proſilire, ex quibus duo potiſſimum inſurgunt, continens eum imbecillum, & contentum excrementitium, iſtudque ſanè pituitreum, lentum, ac viſcidum, illudque nedum à ventriculo congeſtum, ſed & à capite pariter tranſmiſſum, atque congeſtum, quod læſum etiam in alterando alimentum quod apponitur non aſſimilando crudum facit, ſicque mutuam operam ad malum intèr ſe conferre videntur, dum caput ventri, & venter capiti ſibi inuicem morbos faciunt, vt aiebat *Gal.* neque enim ſola pituita morbis negotium faceſſere videtur, ſedè eidem aduſto humori conſocialis, ab aduſto humore progenito, vnàque à lyene vt multis accidet, quæ quidem humiditas

tes dum vlteriorem ſibi parant viam ſuo lentore, ſuaque craſſitie viscera obcæcando Iecur, lyenem, venas meſeraicas, pancræas, nec non etiam meſocolum vnà cum arteria cęliaca, ramoſque venæ portæ infarcit, & obſtruit, vt ex aſpectabili hypocondriorum meteoriſmo conijcitur; quamuis doctiſſ. *Sennert. tom. 3. p. 459.* locum affectum in hoc morbo ſtatuerit ramum venæ portæ, & arteriæ cęliacæ, ac meſentericæ; quibus omnibus ità obſtructis in noſtro caſu nil mirum nobilem noſtram languentem affectu hypocondriaco laborare, non eodem exphlegmonoſo pathemate progenito vt ſtatuerat *Paulus Æginetа lib. 3. de re medica cap. 14.* is enim ſcripſerat melancholiam hypocondriacam ex inflammatione circa ſtomachum oriri; vndè *Rondeletius cap. 42. cur morb.* malum hoc ab intemperie ſicca cum aliqua caliditate ſine affluxu, ſed cum obſtructione fieri ſtatuit, quicquid tamen ſit phlogoſim non explodetem, obortam ſanè vi earundem obſtructionum, quæ caloris difflationem inhibendo eandem augent; ſicque crudus ille, ac vitioſus humor in ventriculo genitus, vel aliundè corriuans ad lyenem & hepar tranſiturus propter craſſitiem in via ſubſiſtit, inibique moram trahens flatibus originem præbet, hypocondria diſtendit, atque vbi calorem concipit aduritur, & vberiorem poſteà melancholico humori materiam ſubſternit, quam vis doctiſſ. *Manardus q. epiſt. 2. & Valleſ. p. controuerſ. 21.* dixerint ex pituita per aduſtionem non fieri melancholiam: at contrà horum auctorum decretum eſt *Gal. qui 2. de differ. febr. vlt. 3. de præſag. ex pulſ. 7.* vult ex putreſcentibus omnibus humoribus per aduſtionem cineres quoſdam relinqui, præcipuè autem in craſſioribus, quales ſunt pituita, & melancholia; at cineres frigidi ſunt, & ſicci, itaque ex putreſcente pituita cinis, & melancholia gigni poterunt; Ipſe tamen potius aſſeuerarem eandem emanare à Iecoris vitiuo incendio, quod ſanguinē adurat, vnde melancholia ſubſultet, è qua tanquam ab Equo Troiano omnia ſubſiliunt ſymptomata, nimirum animi anxietas, reſpiratio dum ambulat difficilis, cordis palpitatio, pectoris dolor, metus, & mæſtitia, ſuſpiria, ſolitudinum amor, rugitus & alia: Rugitus quidem ſeu borborigmus innacitur, ob flatuum abundantiam, qui in hoc morbo adeò vberrimi exiſtunt, vt à *Diocle* dictum ſit olim hunc morbum flatuoſum fuiſſe vocitatum; iique ergò hypocondriorum partes circinantes, veluti fragorem quendam ibidem excitant; Solitudinum amor non aliam ſibi vendicat cauſſam, vt benè adnotat doctiſſimus *Sennert. p. Inſtitut.* quam melancholici humoris tenebricoſitatem, multa ſanè phantaſmata cerebro repreſentantis, multaſque pariter Imaginationes configurantis, quæ cum innumeræ exiſtant, ex aliorum præſentia impediri ſentiunt, indeque ſolitudinum amor inſurgit. Suſpiria autem, metus, & mæſtitia, non aliam ſibi originem agnoſcere queunt quam ſcil. vt *Gal.* concredidit *2. de ſympt. cauſſ. 6.* tenebricoſam humoris melancholici conſtitutionem, ex humore enim, inquit, melancholico timorem, & triſtitiam oriri nihil mirum; ſiquidem etiam eorum quæ extrà corpus ſunt nihil videmus quod nos perinde terreat, ac tenebræ; *Euſtachius Rudius, atque Platerus*, id dixerunt pendere ab humore melancholico ſed qualitate occulta donato, aliquaue malignitate, ſeu venenoſitate haud carente; quicquid tamen ſit aſſerendum reor vapores huiuſmodi funeſtos prout variam viam petierint, varia infigere ſymptomata, & ſiquidem ad cor appulerint, palpitationes, lypothimias, pulſus languidos pariunt, ſi ventriculus afficiatur, anxietatem gignit, idem enim cibus ſemicrudus in eo moram trahit, & in flatus reſoluitur anxietatem eiuſdem ventriculi parit, quod patet ex anorexia, ac continuo one-

re

te ibidem percepto; ſi ad pectus irruant, dolores, & anhelitus difficultates progerminant, tum ob neruos muſculis pectoris dicatos affectos, tum quia per venas, & arterias vapores è materia praua in hypocondrijs ſtabulante in muſculorum ſpatia effunduntur: quibus accedit quod flatus, & vapores partim ex crudis humoribus in hypocondrijs collectis excitati diaphragma comprimunt vt Senner. autumauit, atque ſic difficilem ſpirationem inducũt, ni eandem ad hyſtericam aliquam affectionem referre concupiſcamus, aut vt benè ſcribitur ad compreſſionem ſepti tranſuerſi, factam à Iecore obſtructo, & comprimente, quæ ſanè obſtructio & ſtypticitatis cauſſa eſſe poteſt, & hydropis; ſtypticitatis, quidem, cum bilis impediatur motus ad inteſtina, niſi velimus aſſeuerare eandem pendere ex materiæ viſciditate, vel viarum anguſtia vel à morbo in via, vel ex calore corrugante, vnaque arctante vias, ac humidum excrementorum abſorbente: percipit enim languens continuũ in ea parte calorem, qui præter naturam exiſtens primigenium ſubripit, enecat, ſicque hepar imbecillitate afficit, extorquet; vnde feroſi humores innaſcuntur, & flatus emergunt, qui ad varias corporis partes tranſmiſſi, & potiſſimum inter peritonæum, & omentum, ventrem prominere cogunt, ijdemque ad crura aditum affectantes eadem turgida reddunt, dumue per vniuerſum corpus diuagantur, vniuerſum corpus pallore inficiunt, potiſſimumque vultum malo colore deturpant, ob ſanguinem impurum cacochymiæ ratione, quæ pro alimento corruptionem affert, ſicque hydrops innaſcitur, qui non ſanè explodendus venit, & quia ad modum tympani non reſonet, aut à comprimente manu fouea non imprimatur, ſiquidem ſumus in Aſcite Tympanitidi complicata, quæ quia eſt in principio, haud mirandum ſi ea non inuehat ſymptomata, quod ad huc magis patet ex ſiti, quæ nimia eſſe ſcribitur, ob materias in abdomine contentas, quæ quamuis è ſua natura ſint frigidæ, ex corruptione tamen vt *Cardani* opinionis me faciam conſectarium, calorem mancipeuntur, perennemue ſitim progerminant; quamobrem ne tam diro morbo induceias præbere videamur, quàm primum ſuccurrere debemus. ſed quoniam id primum eſt Artis opus, ſperare ne id quo tendis debeas, an ſecùs, propt. cum habeamus languentem ſat malè affectam, annoſam, & ſexagenariam, innumeris ærumnis circumſæptam, multiplici intemperie laceſſitam, humorum nimia mole exundantem, calore quaſi viuifico ſuo nectare de pauperatam, hypocondriaco affectu laborantem, hydropis, rudimento ingemiſcentem, non niſi difficilem declarabimus affectum, ac non ſine maximo ſtudio perſanandum; qui eò magis curandus, quo periculoſiſſimus eſt; in his enim vt aiebat *Senex* periclitari oportet, ſi enim ſucceſſerit, ſanum facies, ſin minùs quod aliàs futurum erat id ipſum perpetitur: quæ ſanè curatio plurima nobis inſpectanda obiectat, humorum ſcil. molem, quæ euacuationem nobis indicat, eumque hydropis rudimenta agnoſcamus hydragogum expoſcit, dicente *Hip. Hunc ſiquidem à principio acceperis, priuſquam aqua ſuccreſcat pharmaca bibenda dabis, à quibus aqua, & pituita purgetur, bilem vero ne moueto.* cæterum quoniam ſeroris ibis humoribus craſſorum admixtio inuenitur; propt. minorata materia ſyr. roſ. ſol. melle roſ. ſol. & D. Aug. ad ſcrup. j. ſ. pro ſingulis, propoſitis à te viro doctiſſ. ſyr. excepto oxymelite, quod maximè in melancholicis improbatur ex Hip. vt rectè animaduertit *Duretus lib. Coac. p.* 349. denuò materiam deturberem ſed leui aliquo medicamento, ne maiorum medicamentorum vi eadem materia deturbata deturbata maiores in dies obſtructiones fiant, qua de cauſſa doctiſſ. *Crato conſil.* 24. ſcripſerat

ſe

ſe multos melancholicos curaſſe vſu lenientium, quam ob rem doctiſſ. etiam *Martianus* rationem reddens cur hypocondriaci ab vſu catharticorum deterius habeant, ait id contingere quia naturalis calor imbeccilior euadit; quod in noſtra languente magis peragendum venit, quo languens nobis obijcitur, ſat debilis, ac languida eſſem ergò contentus adhibere ſyr. roſ. ſol. D. Aug. melle roſ. ſol. vnà cum portione elect. Diacatthol. addita agatici portione, cum decocto epythimi, ſenæ ſeminibus carthami, rad. mechoac. &c. Nec ignoro huiuſmodi morbum ſimplici purgationi obedire, cum adſit viſcerum antiptaxya, propt. vel pillul. elephang. de fumar; & agar. epycraſis ſeruanda, præmiſſa tamen blanda aliqua præparatione non ratione tenuium humorum, qui nullam expoſcunt præparationem, vt optimè probat *Manardus*, ſed craſſorum humorum, & vſtorum gratia, qui inciſionem efflagitant; De ſanguinis miſſione vel nulla, vel pauca dicenda; ea namque nullo pacto videtur poſſe commendari; primo quia cacochymum corpus curandum nobis obiectatur, ſecundo quia frigidis ſcatet humiditatibus, tertio quia languida, quarto quia Ieiunijs attrita, & quinto quia hydropis initia cernuntur; quam ob rem omnimoda ſanguinis miſſione abſtinerem; quibus præſtitis euacuationibus, non ob id obſtructionibus animus haud reuoluendus, qui aperientia deſiderat, ideoque Ius galli veteris à te propoſitum nimiopere laudo, ſine collo, pedibus, alis, in quo ſi ebullierit chinæ portio, cum ligno de viſco quercino, ſaxafras, ſandalis citrinis, vnà cum alijs herbis à te conſcriptis maiorem vim habitura cenſerem, non explodendo tamen cort. citri; rad. aſparag. petroſel; fænic. addita portione menthæ viridis, & abſynthij pont. tum ratione flatuum excuberantium, tum quia ventriculus elanguit; abſynthium enim maximis dotibus donat *Senner.* illud enim ventriculo amicum exiſtit, & neque flatum in ventre multum fieri permittit, neque aluum exſiccari penitus, & vrinas cit, & coctionem probe adiuuat vt ſcribit *Ætius tetrabib. 2. ſerm. 2 cap.* 10. qui ſanè auctor huius ſolius vſu quoſdam à melancholia liberatos eſſe teſtatur: ſicut & non erit ab re vſus (vt ſcribitur) arom. roſ. addita tamen portione ſpec. cyphoid. diacurcumæ, vnaque dialaccæ addendo trochis: de rhab. cum conſ. roſ. vel florum borrag. ſicut pro roborando corde optimus erit vſus confect. Hyacinthi, mitridathi, & alKermes, inunctiones verò ex ol. de cort. citri, theriaca cum aqua aranc. animaduertendo quod notat *Septall. in ſuis animaduerſ.* ne ceù vtamur admodum calidis, ne ſubindè fiat ſpirituum vitalium diſſipatio: Interim tamen extrinſecè hypocondrijs poterunt etiam vnctiones adhiberi, & fotus emollientes, vnaque diſcutientes; quinimo dummodo vel aliqua pulſatio in Arteria Aorta non exiſtat, vel aliquis caloris ſenſus ibidem non adſit, non alienum eſſe putarim cataplaſma adhibere conflatum ex ſtercore vaccino, caprillo, ſulphure, melle, & aceto, addita portione anis: & fæniculi; hoc enim max. vi præditum eſt & flatus diſcutiendi, & aqueas humiditates abſorbendi, quod ſi fortè id prohibeat calor in ijs partibus perceptus, adhiberi poterit ol. roſ. cum portione ol. de abſynthio addita portione vnguenti Martiat. ratione hydropis, qui maius negotium faceſſit, hic enim neceſſario perimit aiebat Senex noſter diuinus; affectus autem hypocondriacus non niſi rarò interficit, Interim tamen non alienum puto Aquam Tettutianam quam ex arte probas adhibere modò tamen vires ſufficiant, illa namque vt benè *Baccius lib. 5. de Thermis* aſſerit alvum deijcit, lubricamque in poſterum ſeruat; quinimo teſte, Sauana-

N rola

rola frigidis defluxionibus, inflationibus Ventris, & exindè factis doloribus perutilis; quemadmodum etiam & Kalibis vſus conſonus vtique eſſet, ni obſtructiones eſſent ſatis rebelles, & languens viribus effœta; quamobrem potius aquam iniungerem in qua Kalibus fuerit bis aut ter extinctus; pro quo etiam explendo ſcopo mirum proponam Sennerti medicamentum, eſtque huiuſmodi: ℞. rad. cichor. borrag. ſcorzoneræ, polipodij quer. cort. rad. cap. par. ana. dr. 2. rad. aſari drach. 1. fol. meliſſæ, beton. cetrach. fumariæ, capill. ven. chamædrios ann. m. ſ. centaurij minoris. abſynthij pont. ana. p. 1. florum cord. p. 2. cort. citri drach. 2. ſ. anis fœnic. ana. drac. 1. fol. ſenæ el. epythimi ann. drach. 4. paſſul. minor. vn. 1. infundantur omnia in aquę puræ lib. 3. in vaſ. clauſo loco calido, & poſtea in B. ebull. colaturæ adde ſucci borrag. roſ. fumariæ ana. vnc. 4. ſacch. lib. 1. f. potio clara cuius doſis ſint unc. 4. vel 5: quoad reliqua medicamenta, duo ſanè videntur præ reliquis commendari vt putà & ſerum quod propoſitum intueor, & balneum aquæ dulcis, quæ tamen vt inutilia deſero; quamuis non ignorem ſerum maxime eſſe ex vſu in hiſce affectibus, quia tamen ſumus in complicato pathemate potius illud relinquerem, nec ignoro *Hipp. in epid.* in obſtructo diſtentoque hypocondrio ſerum iniunxiſſe, nec me latet Actium in languido ventriculo commendaſſe, ſed quià hydrops vel inſtar, vel eius rudimentū ſaltem illucet, ab eo deſiſtendum: Illud tamen quod dixi quodcunque ſit tuo perſpicaſſ. Iudicio lubenter ſubijcio, Accipe ergò quæcunque dixi æquo animo, & quod tibi conſonum eſſe videbitur lubenter admitte. Interim me, vt aſſoles ama, dum ipſe te æquo amore tuum amorem ex ſoluo Vale.

PRO ILLVSTRISSIMO DOMINO Benedicto Mattaho nobili Romano. Affectu hypocondriaco, laceſſito.

CONSVLTATIO XXII.

CAloris primigenij dignitatem agnoſcentes ex auctoribus nonnulli, ſed falsò, illum eundem cum anima celebrarunt, indèque eſſentiam vitalis potentiæ vocitarunt, facultatem nos gubernantem, animę ſubſtantiam, omniumque denique functionum auctorem; vndè *Gal. lib. de Marcore cap. 8.* eidem afcititio caloris attractionem eſt elargitus, appoſitionem, agglutinationem, augmentationem, & denique partium omnium conformationem: Alij calorem vitæ principium ſanè plaſmarunt, adeò vt illi duntaxat ſit exhibendum noſtrę vitæ imperium; Vita enim *ex Ariſt.* participatio dicitur calidi in humido; proptereaque quoties vegetus eſt huiuſmodi calor, toties noſtra vita ſuam adſeruat harmoniam; quod ſi idem diſpereat, pereunt coctiones, indeque inſurgunt apepſiæ, viſcerum atonię, humorum proſiliunt prouentus, ac denique omnium membrorum in medium prodit languor: Nil ergo miror nobiliſſimum quo de agimus languentem dum vigeſimum quintum percurrebat annum primigenio calore, quaſi viuifico ſuo nectare depauperatum, vel ob Iecoris Incendium calorem Ventriculi enecans, vndè cibus coctionē uiduatur, qua de cauſſa benè aſſeruerat *Senex: Ventris torpor omnium confuſio:* vel

ex ſe ipſo *vt Auic.* aſſeruit, ſed accidentaliter extinguitur propt. quod fit cauſſa ſui ipſius materiam conſumendi, ſicuti lampadis flamma quæ extinguitur, quia ſuam conſumit materiam; quamobrem ſicut lampas duas habet humiditates aquam, & oleum; quarum vna eandem conſeruat, altera verò enecat, ſic calor innatus cum humiditate conſiſtit naturali, & ſuffocatur, ſeù extinguitur cum extranea, & cum augmento extraneæ humiditatis, quæ prouenit ex debilitate digerendi: quæ quidem extranea humiditas dupliciter, eundem poteſt extinguere aut diminuere, vel ſuffocando, & tegendo vt idem ait *Auicen. lib. 1. fen. 1. doctr. 3. cap. 3.* vel qualitati obuiando: quę quidem humiditas phlegmatica eſt in caſu noſtro & frigida, nata quidem ex ipſius ventriculi imbecillitate vt dixi, è qua tanquam Creontis filiarum vaſibus malorum ylias innaſcitur, omniumque ſymptomatum ſyndrome: vtputà erectionis imbecillitas, memorię lapſus, dorſi rigores, vel horrores, manus potiſſimum femorum, natium, & bracchiorum tremores, ſitis abſentia, labij procidentia, crurum debilitas vnàque frigiditas. Crurum quidem debilitas & frigiditas ſeù *νάρκην*, ſeu *νάρκωσις* hoc eſt torpor vel ſtupor à neruis emanat, vel in frigidam dyſcraſiam adactis, vel oppletis, & conſequenter ad ſpiritus animales ſuſcipiendos ineptis, vel ex iiſdem debilitatis tum ratione diminuti caloris primigenij, tum ratione præſentiæ humoris frigidi, & humidi, vnde perenni fere ſtupore ſenſatione laborant, ex qua pariter cauſſa tremores accedant, ni velimus eoſdem referre ad motricis facultatis imbecillitatem, ſeu ad facultatem motricem frigido humore pręter naturam oneratam, vel ad ſpirituum naturalium vitium, cum ſcil. non iuſta copia influunt, ob eius diminutam generationem præſtitam à cerebri frigida intemperie, vel ad neruorum, & fibrarum neruoſarum in muſculis malam diſpoſitionem, aut in eorundem morbum organicum, vt cenſuit doctiſs. *Senner. lib. 1. par. 2. cap. 25.* qua de cauſſa labii procidentia pariter innaſcitur, reſolutis neruis qui labium gubernant à materia tenui, & frigida, aut a materia vt credo vaporoſa ſed craſſiori, aliter enim haud poſſet tam citò reſolui; ni velimus dicere id fieri ab ambiente frigido debilitante neruum, & relaxante; quę quidem materia non aliam agnoſcit originem præter caput, & ventriculum; caput quidem quod ex *Hipp. lib. de gland.* ſedes eſt frigidi, ac glutinoſi, ventriculus verò qui ex Gal. eſt omnium cruditatum mater; vndè ob maximam quæ intercedit inter has partes ſynthimoria ad inuicem morbos faciunt, ventriculus euaporando, & congerendo materias eidem capiti obeſt, caput & tranſmittendo, & vapores denſando, & denique ob læſam altetatricem congerendo ventriculo mala ſuppeditat, indèque haud miror anorexiam adeſſe; intus enim exiſtens prohibet extraneum; vnde *Hipp. & hoc ſanè intus manens alimento contrarium eſt, ipſumque violat.* ob idque pariter non raro ſpiritus malè olet, cum id dicente *Sennerto* ex cruditatum copia promanet quæ corruptionem naciſcuntur; caput verò obleditur tum recipiendo, tum ob materiæ retentionem, quę frigida, & humida exiſtens ob analogam diſcraſiam memoriæ labilitatem facit, cum enim tam ingenium, quàm memoria ex cerebri duritie quadam, vnàque ſiccitate proſurgant, eodem pluſquam par eſt humectato impoſſibile eſt iam memoriam, quam ingenium ſtabiliri, quod cernens diuinus *Platus in Thaeteto* humiditatem ſtabiliuit tanquam memoriæ deſtructricem; quare iure cum Hp. dicere quibimus caput eſſe omnium morborum radicem, illud enim dum retinet morbos creat, dum tranſmittit multa generat mala, vt puta deſtillationes, fluxiones, quæ prout

N 2 in

in varias partes repunt, diuerſa quoque pariunt pathemata . ſicque haud mi-
ror ſi dum ventriculum infeſtat, ſitim non gignat, cum ſitis non ex pituitæ niſi
ſalté præſentia gignatur, dum autem vlterius ſeſe inſinuat obſtructiones ſuo
lentore producat, & potiſſimum partibus hypocondriacis, vt videre eſt ex
manifeſtè lyenis, aliarumque partium aſpectabili meteoriſmo, è quibus &
ſubſultus arteriæ aortæ deſcendentis creatur, qui maior, vel minor cernitur,
prout maior vel minor eſt obſtructio, vel flatuum vbertas ab ijſdem frigidis
humoribus enata ad eandem arteriam magis præceps appellit, ſic enim de-
prauatur pulſatio vnaque increſcit, quæ quidem obſtructiones ac pulſatio-
nes videntur formare affectum hypocondriacum, non autem melancho-
liam hypocondriacam, cum mentem haud infeſtent, neque adſit metus, &
mæſtitia præter rationem; de affectu hypocondriaco patet ex eructationi-
bus acidis, ex arteriæ pulſu, ex viſcerum meteoriſmo, & denique ex borbo-
rigmo ſeù ex eorundem hypocondriorum ſonitu, non aliundè vt credo
pronato, quam ex flatuum tranſcurrentium vbertate, nec non etiam & ex ſe-
roſę humiditatis aggregatione facta ob incoctionem, vt volebat doctiſs. *Vall.*
quæ quidem obſtructiones nedum è pituiteo humore naſcuntur, ſed vſto à
Iecoris feruidiori craſi pronato, vt videre eſt ex viſus rubore, ex volis ma-
nuum ac pedum calore, nec non etiam & ex calida aliquando capitis ſenſa-
tione; vt propt. haud mirer ſi ex antipraxia ſeu viſcerum inæquali dyſcraſia
& intemperie morbi oriantur tàm varij, tamq; difficiles, vbi namque conti-
nens eſt in becillum, & contentum excrementitium continuò emergunt lan-
guores, ſicque patet cur illa imbecillitas innaſcatur, cum eadem vel ob labe-
factatum ſanguinem proſurgat, vel ob ſpirituum paucitatem, vel ob caloris
inopiam qui in puriori ſanguine, & ſpiritu ſtabulatur, vndè pariter macies,
non enim impurus ſanguis nutrimentum poteſt præbere proportionatum,
quæ in bracchijs potiſſimum & fæmoribus eò potiſſimum cernitur, cum eæ-
dem partes nimijs ijſque frigidis ſcateant humiditatibus, vndè ob id alimen-
tum nequeunt allicere, à qua pariter frigidorum humorum copia excremen-
ta corporis non benè exeunt compacta, ſed ſero diluta, ni hoc ad ſeroſæ hu-
miditatis copiam ob incoctionem progenitam redigere velimus, nec nòn
etiam & ob caloris inopiam, è qua penis erectio impeditur, huiuſmodi enim
frigidi humores muſculos ſphyncteres relaxando, & ſpirituum influxum non
admittendo & potiſſimum vitalium vt ait Sennert. eandem penis erectio-
nem impediunt, quamuis non ignorem ad illam requiri flatus ſecundum
quoſdam, ſed falsò vt reor; non enim denego flatuum vbertatem in noſtro
languente, vbi tot viſcera intemperata vnàque debilia comparent, qui ſi ere-
ctionem facerent, quaſi Priapiſmum configurarent, ni velimus aſſerere vir-
gam, & eas partes frigido intemperamento, & humido donari, & cum è ſicco
habeatur induratio, indè nil mirum ſi prohibeatur erectio, quicquid tamen
ſit, quoniam ſumus in inueterato pathemate, virium languor in dies aug-
mentum patitur, humorum adeſt copia, inæqualis eſt intemperies, nerui pa-
tiuntur, coctiones ſunt diminutæ, proindè ne in alium degeneret affectum
adhibenda medela; quę à multiplicem indicationem nobis obiectat, cum
enim adſit materierum copia, ea demenda, inęqualis intemperies eaque
corrigenda, fluxio capitis, quæ reuellenda, exſiccanda, & intercipienda, vi-
ſcerum debilitas eaque roborantibus reſarcienda, flatuum copia quæ diſ-
ſoluenda, & tandem obſtructiones quæ aperiendę.

Erit

Erit ergò non inutile vel præſenti Autumno ſi tempora mores haud mutent materierum copiam deturbare, prius aliquo minorante vt mell.roſ.ſol. ſyr.roſ.ſol.ad vnc. 2. pro ſingulis, & deindè eandem materiam prius tamen præparatam ſyr.de ſ.beton.de ſ.borrag.& mell.roſ.ſimpl.iterum deturbarem eodem ſyr.roſ.ſol.D.Auguſt.manna, & agarico,vt ſimul ſeroſitates, & materiæ craſſiores vnàque aduſtę euacuarentur.à fortioribus abſtinendum, non vt ait Senner.metuendum eſt ne fortioribus à longinguo, & toto corpore vitioſi humores verſus primas vias trahantur, & ibi cumulentur; quod ſi fortè fortuna medicamentum propoſitum nimis leue eſſe videatur, tunc addi poterit portio electuarii lenitiui, vel alterius quod magis ad rem facere videatur; neque enim arbitror ab vna ſimplici euacuatione huiuſmodi materias poſſe ſubuerti, cum ab intemperie vt dixi inæquali præſtò adſit tanquam à cauſſa generante humorum prouentus, ideoque poſt alia pręſtita alterantia, pillulas de agarico, cocchias, & elephanginas iniungerem de mane per tres horas antè diem vt iubent *Card.* & *Septall.* ſic enim epycraſim *Galeni* ſeruaremus,& continuam humorum aggeſtionem prohiberemus.arduiſſimum enim eſſe crederem huiuſmodi humorum generationem protinus inhibere. De ſanguinis miſſione non loquar.cum eadem nullo pacto in vſum veniat, tum quia corpus magis debilitatur, magis refrigeratur, adſit præſentia materiarum frigidarum, & viſcera ſint debilia; quod ſi ad Iecoris incendium extinguendum hyrudines venis ſedis velimus affigere, ſummè erit ex *Galen.* proficuum; eoque magis cum non rarò Natura eaſdem reſeret, vt ipſe vidi; Nec enim ignoro emiſſum humorem vt ait *Celſus* non ſanare,ſed curationi locum facere, propt.ad fluxionem eſt etiam animus reuoluendus, in morbis enim qui à fluxionibus fiunt,fluxiones primum ſedandæ, deindè id quod influxit, vt volebat Senex *lib.de loc.in hom.*& ſiquidem multum fuerit ſubdebat auctor, euacuare,ſin modicum per diætam moderari ac componere; de euacuatione iam verba ſubneximus.reliquum eſt vt de eiuſdem reuulſione, & exſiccatione loquamur, pro qua molienda non alienum eſſe ſperarim chinæ decoctum aſſumere, vnà cum ſalſa, & portione ligni viſci quercini, vnàque ligni ſaxafras adiecta ſandal.citrin.portiuncula ad tollendam Iecoris offenſam; quod videtur ijs calorificis medicamentis obſiſtere, nec ignoro ſalſam ventriculo debili non commendari, cum eadem vim habeat eundem relaxandi,vt omnes ferè auctores ſtatuunt,tamen quoniam ſua habet correctiua non hęc poteſt mala inuehere,eſt enim vt ait *Senner.* ſalſa ſummè proficua cum tenuium partium exiſtens ob id ſudores promoueat,inſigniter exſiccet, putredini obſiſtat,nimiam humiditatem abſumat, & corpus laxet, ob idque idem auctor *lib.6.par.4. cap.13.* ait nonnullos monere ſalſam rarò ſolam iniungendam, ſed cum ligno guaiaco, radice chinæ; ligno ſaxafras mixta, exhiberem ergò hæc omnia ſed cum iure ebullita ob languidas vires, vtque viſcerum tonus adſeruetur.quinimò ſi ius Galli bimuli,aut magis veteris exiſteret, adhuc maiores vires inſumeret.nedum pro exſiccanda fluxione, ſed extirpandis pariter obſtructionibus, cumque in affectu hypocondriaco primas partes obtinere videatur;Poſſet ergò Gallus aſſumi,& aliquantiſper euerberatus iugulari,deindè deplumato,exenterato,ac reſectis collo, alis, ac pedibus poſſet impleri eichor.cum radic.meliſſa,botragine,bugloſſa,capill.Veneris,gramine,cetrach. agrimonia,additis cort.citri,menth.viridi becon.cum ſem.fænic.aniſ.& ſimilibus addendo chinæ rad.dra.1.ſalſæ paril.dra.5.ligni ſaxafras ſcr.2.colatura

ta fumi poſſet per multos dies; quod ſi eidem iuri fruſtum chalybis ignitum extinguere ter vellemus (non amplius ne deperdita parte Mercuriali & ſulphurea potius adſtringeret) non abſonum eſſet, ſic quoque pro intercipienda fluxione non inutile crederem ceratum affigere futuræ coron. deraſæ, ſed confectum ex trochiſ. de Kar. corall. rub. maſtiche, & therebint. ſic enim nec euaporationes ad caput traheret, nec caput impleret: ſic quoque pro ventriculo roborando præſtitis debitis euacuationibus ceratum ex tach mach ſummè probarem, addita laudani portione, & alijs quæ videri poſſent ex vſu, quemadmodum pro reuellenda fluxione inuſtiones commendarem tum cruri dextro ventriculi Iecorisque gratia tum bracchio ſiniſtro capitis ratione, ambæ enim hæ partes vt & hepar ſunt idiopaticè obleſæ, atque ideò præcipuam curationem requirunt, quamuis ſympathiam inter ſe quoque cognoſcant: quod ſi per hæc parum profecerimus non abſonum crederem exhibere vinum abſynthites, quod ſummis præconiis à *Gal.* donatur, tum pro deobſtruendo, tum pro corrobando ventriculo, tum denique pro euacuando, cum ſupponatur præmiſſa euacuatio phlegmatis, quod in ventriculo ſtagnans abſynthium videtur renuere. Sic quoque confici poſſent tab. præſtitæ cum conſ. roſ. vet. ſp. aromat. roſ. Diarhod. Abb. trochiſ. de rhab. ſacch. eu. ſic quoque vſus aquæ Tettutianę optimus erit, cum eadem purgandi vi polleat, atque inſimul roborandi; ſunt qui Theriacam, mitridatum, aliaſque confectiones commendent; quas nec ego aliquando improbarem, cum roborare poſſit, & inſimul exſiccare nimias materias quibus refertur, quemadmodum pro roborandis crurib. fæmoribus, & brachiis vnaque reſoluenda materia, quæ ſenſim à capite in neruos illabitur poſſemus eaſdem partes inungere, aquæ vitis portione cum ol. vulp. coſt. de nuce myriſt. & ſimilibus, vel euaporationes celebrare, vel vinacea adhibere, arena, luta, balnea artificialia vt ſulphurea, & aluminoſa, ſic enim ſperarem poſſe nobiliſſimum languentem à tanta ſymptomatum ſyndrome arceri, hæcque paucula dixi vt eidem arridere viderer.

PRO ILLVSTRS. ET REVERENDIS. D. PAPIRIO *Silueſtro Maceratæ Epiſcopo digniſſimo affectu Hippocondriaco Laceſſito.*

CONSVLTATIO XXIII.

VEntriculus quidem ſi vel leuiſſimo pathemate exerceatur, aut diuturna officij vacuitate reddatur ignauior tota corruit ſtatim atque labaſcit naturalis œconomia, *qualis enim terra arboribus* dixerat diuinus *Senex talis venter animalibus*; vndè meritò Q. *Serenus* eundem Regem nuncupauit, vt facile ſit agnoſcere cur in Illuſtriſſ. noſtro languente aciditates emergant, fiant incoctiones, anxietates ſubſultent, & alia mala proſiliant. Ventriculi enim facultates dum ſuo haud benè munere funguntur omnia hæc poſſunt conuocare pathemata, eoque magis ſi caput, & Iecur reddant ad oblædẽdũ conſocialia, vt in noſtro caſu videre contingit, tunc enim noxam obeuntibus primis viſceribus facilior negotio ad malum conſpiratur, Iecur enim non aliter ſtabilitum

bilitum eſt, quam vt calore ſuo venatum ἐμπτύστη promoueret, quemadmodum à *Gal.* dictum eſt ventriculum contegere, vt ſuo calore ventriculum foueret, primigenio tamen, ſic enim ex eodem 4. *de vſu par. cap.* 8. ventriculus ab hepate caleſcit, cibaria verò ab eodem ventriculo caleſiunt; vnde nil mirum ſi cruditates emergant, dum enim ventriculus ab hepate calorem aduētitium aſciſcit, primigenio ſui calore viduatus cruditates producit; quamuis non ignorem vt bene doctiſſ. *Vannetius in ſuo tract. de aq. ſalmacina* ventriculum abſque Iecoris incendio poſſe refrigerari, ſicque ἀπεψίαν efficere, quæ omnes morbos apta eſt configurare, a qua ſi homines cauere poſſent vt idem aſſeuerat *Gal. lib. de bonit. & vit. ſucc.* morbis haud tenerentur; eſt autem cruditas ab alimento vbi crudum permanet, & alterationem quæ fit à particula iuxtà naturam non aſſumpſit; ni velimus cum eodem aſſerere 4. *de ſanit. tuen. cap.* 4. cruditatem eſſe humorem crudum, qui ob coctionis defectum perfectionem non eſt aſſequutus, in ventriculo quam aſſequi debebat, hanc autem cruditatem ventriculus producit, vel quia imbecillis, & læſus in alterando, vel quia intemperatus, vnde morbi fiunt varij, vt puta vertigines ſi fiat ἀναθυμιάσεις ſeu ad caput euaporatio, ità vt circumrotando ſpiritus animale, vertigos innaſcatur; indeque doctiſſimus *Duretus in Coac.* dixit eandem fieri à turbulento motu, eoque prſtito à ſpiritu flatulento, ſicque cernimus ventriculum capiti ſuum præſtare conſenſum, ita vt continuis euaporationibus anſam præbendo non tarò vertigines ingeminet, aliquando dolores accerſat, non rarò animum turbet, & (quod magis eſt infenſum) perennat bombum, vel Echo pariter in auribus, cum is non aliunde promanet quam è ſpiritu flatulento, ſeu craſſiore vapore, ex craſſa plerumque & frigida materia reſoluto, quamuis *Gal. 2. de rat vict. in acut.* 43. dixerit huiuſmodi ſonitum fieri vel ob ſpiritum flatulentum in capitis partibus genitum, vel ob vaporū multitudinem ſurſum latam, vel ob ſenſus acritudinem; *Leonardus Iacchinus in 9. Rhaſis cap.* 23. dixit cum *Ariſ.* eſſe aerem quendam congenitum in auris cauitate, qui ſine non motus ſed quietus manens poteſt ſonos omnes externos qui ex motione aeris externi fiunt percipere; motus verò vel ab infernis vaporibus caliditate, & tenuitate mobilibus exiſtentibus, vel à flatuoſis ſpiritibus ex materia in cerebro craſſa, & viſcida genitis; qui per arterias reuoluti ad aerem quietum deuenientes ipſum dimouent vnde ſonituum cauſæ; quorum diuerſitatem naſci cognoſcimus, primo ex natura congeniti aeris, ſecundo mouentis materiæ natura, nam ille vel turbidior eſt, vel craſſior vel tenuior, ſic materia illa aut craſſi flatus naturam habet, aut tenuis vaporis vel exhalationis, ex craſſo enim aere fragorem fieri ſancit, vt ex flatu mouente, ſecus autem ex tenuibus, ſubditque ex tenuiſſimo fieri ſibilum; ni velimus cum alijs ad duplicem cauſſam huiuſmodi tinnitum redigere, nimirum ad facultatem audiendi & ad obiectum aliquod internum ſiuè materiam, à qua facultas illa eiuſque organa moueantur; ſicque nonnullos dixiſſe cernimus facultatis vitium in ſenſu nimis exquiſito conſiſtere, cum enim aer congenitus intus à validiore agitatione quieſcat, ſi leuis aliqua impulſio ſine à cauſſa interna, ſiuè externa contingat, auditum acutiorem illā ſentire ſtatuunt; acris autem illius auditus cauſſam ſtatuunt eſſe calorem partis modum excedentem; quo aer congenitus facilè impellatur, *Auic.* huius facultatis vi[...] in eius debitatē conſiſtere autumauit, qua facultas ob *diſtemperantiæ* partis à qualitatibus omnibus ſiuè primis, ſiuè ſecundis promptè afficiatur,

tur,

tur, atque ita etiam vel quodam leuiſſimo ſono cum moleſtia & offenſione percellatur; ni cum alijs dicere nobis arrideat id pendere ab humoris in capite inundatione, vnde fluctuationis cuiuſdã ſenſus auribus offeratur; quicquid tamen ſit nè longior quam par eſt videar, ad duo huiuſmodi tinnitum referrem, nimirum ad auris facultatem nimis ſenſibilem, & ad obiectum vaporoſum nempè, ex qua pariter uaporum exuberantia vertiginem non rarò naſci ſtatuendum; qui quidem potius ab infernis partibus emergunt, cum continuum haud creent affectum, ſed interpolatum; ij namque dum in gyrũ circinant ſpiritus animales vertiginem pariter accerſunt vt ſuperius diximus quamuis à capitis idiopathiam non exploderem, cum videam ſonitum eſſe perennem aurium; vertiginem autem ab infernis partibus fieri non denegarem; vapores enim ſiue ipſi ab externa cauſſa motionis initium ſumant, ſeu ipſi ex ſe ſua ſponte vt eſt vaporis natura moueantur, & humores ſimul moueant calidos, & tenues, ſeu vapores illi ſoli poſſunt huiuſmodi motum in ipſis quoque ſpiritibus efformare; fit enim (ait *Iacchinus*) circularis motus, ſeu ad latera quod per vaſa ſurſum lati, vbi ad ſolidiores partes peruenerint quibus motus ſurſum impeditur, neceſſe eſt in latera eos moueri; qui ſanè vapores tunc maiores exiliunt, cum videl. maior materierum vbertas vel in capite, vel in partibus hipocondriacis ſubſtiterit, vapor enim ex *Gal.* ſicut & flatus 3. *de loc. aff.* nil aliud eſt quam humor extenuatus, iſque in noſtro caſu vel ab imbecilli ventriculi calore in crudam materiam agente pronaſcitur, vel ab immodico, & prete naturam Iecoris, vt propt. haud mirer in Illuſtriſſ. langueпте perennes perſentiri ſonitus, ſeu borborigmos à flatibus pariter pronatos, per inuolucra, & hyppocondriorum amphractus tranſcurrentibus, quamuis ij non rarò inter lienem, & ventriculum potiſſimum contineantur, atque ob id dixit *Auic.* 3. *collig.* 40. affectum hyppocondriacum ſine lienis communicatione rarò generari; ni huiuſmodi ſonitum ſeu fragorem in ichoroſitates redigere velimus ob incoctionem progenitas, eaſdemq; vel in ſepto tranſuerſo ſtagnantes, vt docuit *Hip. lib. de virg. morb.* vel circa lienis, & ventriculi capedinem vt alij, vel in ramis venæ portæ, & arteriæ celiacæ, ac meſentericæ, qui ab hepate ac liene ad ventriculum, & vicina loca tendunt ut uóluit Senner. uel tandem ut uoluere alii in omento: hocq; uoluit *Iacotius* dum in *Com.* dixit borborignum fieri à flatu cum aliqua humiditate coniuncto: quæ ſanè ichoroſitates ſunt etiam cauſſę cur uidel. metuat, mæreatque præter rationem; quod quidem expreſſit *Senex p de diæta tex.* 35. dum dixit hos plorare nemine moleſtante, formidare non formidanda, triſtarique in rebus nihil ad ſe pertinentibus: hæc autem aquoſitatis vbertas vel à ventriculi incoctione promanat, indeque doctiſſ. *Senner. lib.* 3. *parte* 5. *ſect.* p. *cap.* .. hippocondriacos dixit aquoſam hanc humiditatē congerere cum male cibos concoquant, nec in bonum chylum, vnde acidus ructus, cum ille videl. vel ob frigidam ventriculi intemperiem, ob quã cibi non benè concoquuntur, vel ob vitioſos humores in ventriculo, vel alijs partibus cumulatos, ſicque putat Senner. aliundè frigidam materiam in ventriculum transfundi, & potiſſimum in hypocondriacis; *Pareda* exiſtimat illum accidum ructum ab ichoribus fieri melancholicis ad uentriculum deſcendentibus, ut propt. reciproca quædam malorum generatio ſit, dum lien prauum ſanguinem nutriēdo uentriculo ſuppeditat, atque ab eo rurſum malum chylum accipit, ut proinde dixerit *Alex. Aphrodes.* 1. *ſect. p. problem. Areteus lib.* p *de cauſſis, & ſignis chronic.*

chronicorum & auctor *lib. de reſpir.* lienem eſſe ſanguificationis organum, in hoc præparari & excoqui venoſum ſanguinem, quamuis id à doctiſſimo Laurentio reijciatur: quamobrem nil mirum à liene affecto aquæ vbertatē prouenire, nam ſi verum eſt, quod Ariſt. aſſeuerat *lib. 3. de part. animal.* lienē trahere à ventriculo excrementum, illudque conficere, haud mirandum, eodem laborante, minimeq; excrementum commutāte tot excrementorum fieri prouentum, è quibus omnia mala poſſunt emergere, vt puta caloris ſenſus, & obſtructiones; obſtructiones quidem cum eædem à craſſo, lento, viſcidoq; humore prodeant, hoc ab hepate feruidiori progenito, illo verò & à capite & à ventriculo nato, quæ quidem partes omnes idiopathicè læſæ cernuntur, cōgerunt enim excrementa, quæ partim tranſmittunt, partim & ob impotentiam retinent, & ob imbecillitatem, ac earundem ſynthimoriam recipiunt: nil mirum ergò melancholiam hypocondriacā fuiſſe productam, cum *Gal.* eandem rudimenta à crudiratibus habere ſtatuerit; Nec ignoro à *Zacuto lib. 7. cap.* 8. in dubium fuiſſe reuocatum an affectus hypocondriacus ab obſtructionibus conſurgat, ſiquidem *Diocles* eaſdem tantum cognouit in meſeraicis, nam ſanguis hoc loco craſſior factus, aut quiuis alius humor terreſtris poteſt obſtruere, tunc enim pertinacius inhæret, & hoc modo à pylori calore flammeo durior redditus obſtruit, argumento eſt quod alimentum corpori non diſtribuatur, quare hippocōdriaci ſunt pallidi, decolores, extenuari, non enim nutriuntur, quia alimentum ob internas harum partium obſtructiones ad membra aptè non penetrat; Alij verò non ſolum in meſeraicis obſtructiones reponunt, ſed etiam in pancræis, meſeraicis, liene, hepate, & ſimilibus, è quibus etiā caloris ſenſus, ſubindè non rarò ſentitur, prout illæ vel maiores, vel minores exiſtunt; Neque enim cenſendum caloris illum ſenſum è phlegmonoſo tumore prodire, ſed quodam feruore immodicoque calore, ideoque præfatus *Zacutus* dixit veteres ac priſcos illos auctores huiuſmodi calorem ſolitos eſſe inflammationem vocitare, ſubiungue iſtum affectum eſſe quid inflammationi ſimile; quod ſi phlogoſim dixiſſet, ſatis magis rem expreſſiſſet, quicquid ergò ſit, proculdubio omnibus ad curandum arduus exiſtit, quia ex antipraxia manat pathema, & quia ex inæquali minera proficiſcitur, indeque dicitur à nonnullis in his eſſe intemperiem in viſceribus impreſſam, & ſatis radicatam, quam euellere ſtatuunt arduum eſſe: vnaque laborioſum, ſic ſubdit *Zacutus*; ſi calida applices, ignéſcit Iecur; ſi frigida, tonus partium naturalium eneruatur, indeque maximo iudicio incedendū eſſe dictat rei ratio; Cum ergò dixerim adeſſe viſcerum inæqualem dyſcraſiam, vnaque imbecillitatem, hancque congerere materias heterogeneas, vſtas ſcil. & humidas, è quibus fluxiones, & flatus innaſcuntur, & obſtructiones emergunt, & ructus acidi, ideò materia genita euacuationem indicat, viſcerum inæqualis intemperies & imbecillitas alterantia monſtrat, & roborantia; fluxiones interceptionem, auerſionem, & exſiccationem, flatus ipſorum diſcuſſionem manifeſtant, & obſtructiones tandem aperientia, quibus omnibus ſcopis ſatisfacere non eſt admodum facile Quicquid tamen ſit omnis lapis mouendus, vt ſanitas Illuſtriſſ. noſtro languenti procuretur, ob id ante omnia debito tamen accedente tempore euacuationem aliquam molirer ad deturbanda illa excrementa quæ in primis vijs ſtabulantur *Ventrium* enim *abundantia* dicebat *Hip. turbationes ferunt*, ideque

O prima

primo leniens aliquod medicamentum exhiberem, quale eſſe poſſet ſyr. roſ. ſol. D. Aug. mel. roſ. ſolut. ad unc. 1. ʒ. vt ſubinde materia debitis apozematibus ex ſyr. de pomis, de ſ. borrag. & mel. roſ. ſimpl. poſſemus denuò materias intimius ſtagnantes euacuare iiſdem ſyr. roſ. ſol. D. Aug. cum additione mannæ, elect. Diacarth & Agar. trochis, ſic enim materiæ craſſæ, tenues, vſtæ, & à capite, & ventriculo profluentes euacuarentur. De ſanguinis miſſione ne verbum facerem, cum ſimus in ſene excarne, macie cõfecto, pallore ſaturato, & melãcholico, ideoq. potius hyrudines venis ſedis affigerẽ, eæ enim, & sãguinis fęcẽ deturbant, & reuulſionem à diſtantiſſimis apitib⁹ preſtãt, & euẽtilatione faciũt, nullũq vel ſalte exiguẽ afferũt viriũ diſpẽdiũ, illud tamẽ adnotãdo vt & internis, & externis applicẽtur, vt videl. ramus hepaticus vnaque ſplenicus reſpiciatur; ſic quoq. pro reuulſione materierum ad caput appellentium inuſtionem iniungerem dextro cruri, quamuis alteram ſiniſtro bracchio adhibere non abſonum eſſet, vt ſcil. caput, & ſympathicè, & idiopathicè oblæſum inueniatur, quamuis non ignorem protopathicum languentis affectum Iecoris eſſe, deuterophaticum vero caput, ventriculum, & reliquas partes hyppocondriacas, cœterum quoniam nec ad dubitandum ex leuibus hiſce pharmacis nihil nos vtilitatis expectaturos, niſi ventriculũ roboremus, propt euacuatis humorib. ceratũ aliquod affigerem ex tach, mach, laudano, & ſimilibus, ſicut inunctiones, ſtillicidia, fotus, & alia, ſic quoque vinũ abſythites maximè commendarẽ, cum *Gal.* illud maximoperè comprobet in meth. ſic ad obſtructiones referandas, & flatus diſcutiendos accedendũ, proindèque deuenirem ad ius galli veteris à quo eſſent reſecta coll. alæ, & pedes, illũque varijs implerẽ, & quæ viſcera roborent, & quę refrigerent, & flatus diſcutiant, vnàque fluxiones, ſi quæ ſint, pariter exſiccent; adhiberẽ ergo borraginem, bugloſſam, flores cord. endiuiam, lupulos, fumariam, cichor. cum rad. capill. ven. gramen. tetrach, mentham viridem, betonicam, abſynth. pont cort. citri, ſem fænic. aniſ cum duobus caryophillis addita tamen chinæ portione, ſic enim omnes adimplerentur ſcopi, & ego aſſeuerare queo multos me ſolo huius galli vſu in meliorem ſtatum redegiſſe, quinimo ſi in eodem iure bis vel ter Kalybs extingueretur, optimum eſſe crediderim. eſt enim chalybs melancholiæ hypocondriacæ verum alexipharmacum; ſunt præt. qui aquę Tettutianæ vſum probent, quam ego libenter admitterem euacuatis tamen nimijs materijs; neque ignoro doctiſſimum *Claudinum* illas in hiſce affectibus hypocondriacis improbare, eo quia ſiccandi vi polleant, hanc tamen exſiccationem in noſtro caſu non eſſe moleſtam autumarem, cum corpus ſcil. curandum habeamus nimijs excrementis refertum; ſunt præt. qui maximopere (vt *Poſſ.don* apud *Gal.*) laudant ſerum, alij verò balneum aquæ dulcis, quæ duo vt ſemper optima exiſtimaui, ita in noſtro caſu laudarem, ni languor virium, pituitreæ materię illuuies, & ætas annoſa nobis inhiberent; quamobrem potius medicamentis lenibus incederem quàm aliter, cauendo ne dum affectus eneruare intendimus necem Illuſtriſſimo languenti accerſamus; vnum tamen medicamentum propoſitum deſerere nequeo, illudq; eſt ſæpius adhibere mel roſ. & oxym. ſimplex & quandoque dum non adſunt materiæ in ventriculo ſyrupum de cort. citri vel quod prę reliquis probarem eſſet oxym. illud à doctiſſim. *Zecchio in ſuis conſilijs* paratum, quod eſt ſequens: ℞. beton. menthæ virid. ſaluiæ, florum anthos,

thos,an.p.i.cariophyl.cinnamomi an.ſcrup.1.cort.citri rec.drach.2. miſ. & bull.in ſ.q.aq.b:ton.ad conſumptionem quartæ partis aquæ, deindè colentur, & cum aceto,melle,& ſacch.f.oxymel.f.à quo vtatur tribus dieb.continuis per tres horas antè prandium; hoc enim oxymel præter quam quod materias in ventriculo ſtagnantes incidit, roborat etiam caput vertiginibus obnoxium,& ventriculum;hæc ergo ſunt medicamenta quæ potui proponere plura tamen allaturus ni occupationes,quibus detineor, arcerent; Hæc ergo quæcunque ſint nil profutura ſperarim,ni par victus ratio iniungatur, de qua nullum verbum affero,cum ſciam à doctiſſimo curante ad amuſſim iniungi,faxit autem Deus vt omnia ſuum finem experiantur; Vale meque inter tuos minimos numera.

PRO DOMINO GREGORIO INTELuerio affectu Hypocondriaco preſſo. Ad doctiſſimos Medicos Neapolitanos.

CONSVLTATIO XXIV.

DVm noſtri *Galeni* dogma pluries prolatum mecum ipſe rependo, errores nempè in ſanitate commiſſos ad ægritudinem, in ęgritudine autem ad mortem viam ſternere; haudquaquam inhæreo ſtupori, dum noſtrum languentem ętatis triginta circiter annorum, pituitea veſtitum craſſ intueor innumeris languoribus obnoxium,multis enim erroribus commiſſis tum in viuendi norma,ob eſum bottorum multorum, fructuumque horariorum,tum in Venere,tum tandem ob moram ſub dio, Natura reddita fatigata eundem in morbum conuectauit, & potiſſimum in vniuerſi corporis, & ſpatulatum dolorificum ſenſum non aliundè pronatum vt mihi ſuaſum habeo,quam è capitis fluxione;*vix enim*(aiebat *Valleſ.*) *eſt vnquam vllum morbi genus quod non poſſit Venus nimia facere, nam facit malignas ſuccorum putreſcentias,& omnium partium principum debilitates & neruos emollit, & fluxiones commouet,& cruditatibus replet.* Fluxio autem hęc quamuis Venerem agnoſcere queat,exprimens tamen frigus illudque ambiens non explodit; caput enim dum nimia humorum excrementitiorum mole onuſtum cernitur, illam vel facultate expultrice exiſtente valida, vel eadem mole ſuppuncta, vel tandem ab ambiente calido,vel frigido colliquante illo, hoc autem exprimente expreſſa vt dixit *Hippocrat.*in infernas partes corriuans dolorem generare in variis potuit partibus.dolor enim ait *Hippocrat.* aut prop.valdè exſuperans,aut imminutum fit, qui quidem dolor quoniam ſuperficialem capitis partem vt *Fernel.*autumat obſidebat, indèque corporis peripheriam occupabat externos corporis artus per multum temporis interuallum anxit, preſſit,extorſit;proh dolor:At oblita mox natura illius itineris, intrò ſeſe recolligens,perque venas,& arterias,indeque per ęſophagum prolabente fluxione,& Iecur,& lien, omnesque partes hypocondriacę eodem humore excrementitio, & viſcido(à capite in frigidam, humidamque dyſcraſiam acto ob ambiens frigus) imbutæ in molem proſiliere, indèque materiæ tranſitui precludentes obſtructiones emerſere, vndè manifeſtus harum

partium aſpectatur meteoriſmus, indèque ſtypticitas emerſit validiſſima, adeo vt naturæ ſatisfacere nequiret, orta ſanè vt credo primum à Venere, cum coitus ex *Hipp.3.epid.* ea quæ ſunt in ventre duret, *quoniam* vt ait *Valleſ. mixtio ſeu congreſſus venereus cauſſa eſt analoga nimia exercitationis, ſiccat enim, & commouet totum corpus, atque inſuper manifeſtam euacuationem coniunctam habet, itá fit vt ſiccet alui faces, niſi tamen adeò ſit multa, vt deijciat facultates coquendi*: quod ſi ad Venerem ſimpliciter id redigere nolimus, eò quia continua ſit huiuſcemodi ſtypticitas, dicatur id ſanè contingere, & euenire, tum facultate expultrice læſionem ſubeunte, tum in obiecto vitio exiſtente, facultate quidem dum impeditur obſtructis inteſtinis à pituita viſcida, vel à Iecoris feruore in anguſtias redactis; obiecto vero dum humor eſt nimis viſcidus, & craſſus, & fortè bilis expers, à ventriculi languido parenchymate, & imbecilli primigenio calore genitus, vel quando fæces ſunt nimis duræ ob aduentitium hepatis calorem humidum excrementorum abſorbente, qui quidem calor non aliundè ſibi aſciuit originem, quàm ex obſtructione & Iecoris, & lienis, venarum meſeraicarum, & aliarum partium hypocondrijs adiacentium, cum ex *Theophraſti* antiquo dogmate aduentitium cauma è conſtrictione potiſſimum proſurgat, non ignorans conſtrictionem eſſe ab obſtructione diuerſam, quamuis maximam inter ſe retineant analogiam; conſcius quoque & illam calorem quoque poſſe progignere, vndè & febris, ni velimus flammam illam à Venere fuiſſe conceptam, cum *Venus* dixerit *Hippoc. lib. de diæta calefaciat, attenuet, & humectat*; calefaciat propter laborem, & excretionem frigiditatis, attenuet autem prop. euacuationem, humectet propter colliquationis reliquias in corpore pro labore vt dicebat idem *Hippoc.* indeque haudquaquam mirandum ſi febris emerſerit, tum ob Veneris vſum vt dixi tum ob obſtructionem naturalium artuum ſeù viſcerum affectu hypocondriacum configurantium; cuius non immemor *Senex lib. de loc. in homine* hæc dicit: *Febres porrò propt. fiunt, quum corpore ſuperinflammat carnes intumuerit, & neque refrigeretur quicquam neque humectetur, neque aliud quid ſubeat*: febrilis autem ille calor quo preſſus fuit noſter languens Tertianariam configurauit periodum, duplicem effigiauit Tertianam, cum quotidie accederet, vnaque fortè dies altera fortior eſſet, ortam ſanè ab humorum heterogeneorum vbertate vſto ſcil. & bilioſo, à Iecore pluſquam par eſt feruido genito, pituitoſo autem à ventriculo, capite humidis, vnaq; frigidis, ideoque nil mirum ſi diuturnitatem inuexerint, cum dicente *Gal.* morbus ſi ad pituitam pertineat, neceſſario diuturnus erit; & quamuis multa tunc temporis doctiſſimi huius Vrbis Medici adhibuerint, acceſſitus ego vt omnium minimus febrem adinueni, obſtructiones rebelles, viſcerum imbecillitatem, plumbeumque colorem; vndè euacuationem reiterans ad obſtructiones animum dirigo, illasque iuribus alteratis cum Iecur refrigerantibus, roborantibus caput, & ventriculum, & obſtructiones reſerantibus dirimendas propono cum Kalibis extinctione, quibus adeò melius ſe habuit vt penè conualuerit, nec aliud per annum haud amplius paſſus fuerit: cęterum quoniam morbi ex paruis occaſionibus reuiuiſcunt, & magni, diuturnique fiunt, propt. multis erratis commiſſis, nulloque in viuendi norma ordine adſeruato in morbum non ſemel impingit, manifeſtiſſimum obſtructionum, errorum in victu, & viſcerum dyſcraſiarum omen vt volebat Gal. quæ quidem dyſcraſiæ cum continuò congerant alterumque alterius

aie-

aiebat *Gal.* quòd ſuperuacuum eſt à ſe pellat, indè morbus accedit, vt non ſit mirandum *Hipp. lib. de nat. hum.* non in putredinem febres, aut mala redegiſſe ſed in ſeparationem; *Ægrotat* aiebat, *quum horum quid minus, aut amplius fuerit in corpore, & non per ſe ſteterit, neceſſe eſt enim non ſolum eum locum vndè ſeceſſit morbidum fieri ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt dolore ac morbo vexari*: quare nil mirum vomitum materierum crudarum vnàque viſcidarum per tres horas a cibo excitari, vomitus enim præterquam quod in repletionibus excitatur, nedum humorum vbertatem indicat à ventriculo genitam, ſed ventriculi vitium, & imbeccillitatem, vnacum obſtructionibus venarum meſeraicarum, vt ſuperius innueram, quamuis non explodenda ſit cerebri ſynthimoria ſuperfluos humores in ventriculum tranſmittentis, proindèque hic non admittam pylori clauſuram, ſiquidem tunc temporis chylus quoque eijcitur, cum nequeat permeare vt benè adnotat doctiſs. *Senner.* & cum eo *Anton. Beniuenius*, aut ventriculi malam conformationem, cum aliàs nunquam id paſſus fuerit, neque tumorem aliquem, ſed ſolum venarum myſeraicarum obſtructionem, præter alias hepatis, & lienis, dum enim in diſtributione chylus exiſtit, cum permeare iam nequeat inde præſtita *ἀναῤῥοπία* viam verſus ſuperiora affectat, atque indè vomitum excit materierum viſcidarum, quæ ob coctionis defectum perfectionem in ventriculo non ſunt aſſequutæ; ſed cruditatis & apepſiæ ſoboles facillimè morbos excitant: indèque non immeritò dixerat *Gal. 4. de ſanit. Tuen. cap. 1.* huiuſmodi exſuberante in noſtro corpore humore plumbeo colore, palloreque languentem referri, nam vt alias dixit: color ſimilis effloreſcit humoribus, ni aſſeuerare cum *Iacotio* velimus ſanguinem ex Iecore prodeuntem impurum in totum corpus comportari, ideòque colorem in cute illucere albicantem, ſubcitrinum, & pallidum, vt in noſtro caſu contingit, ægroti enim facies nullo vnquam rubore ſaturatur, ſed perpetuo pallore refertur, plumbeamque refert imaginem, & non raro velut in cachexia tumet, non aliter vt credo; *ventris enim torpor omnium confuſio* vt aiebat *Hipp.* & vitium quod in prima coctione committitur, vix amplius reſarcitur vt dixerat *Gal. li. de loc. aff.* indèq; flatus emanant, cum ijdem & languidum vendicent calorem, & pituitæ vbertatem, quamuis non ignorem calorem maximum poſſe flatus progignere vt alias explanaui; coctiones ergo cum non benè fiant, ſanguis labe fœdetur neceſſe eſt ità vt ſit nutricatui ineptus, indèque cum vitioſo partes nutriantur ſanguine bene ſeſe habere, & rectè ſuum officium exequi nequire explanarat *Senner.* ſed viſcidas illas materias progignentes copiaque ventriculum vellicantes vomitum illum gignunt, & quod magis negotium faceſſit atro ſanguini, & in grumes conuerſo conſocialem, qui quamuis indigena (vt doctiſs. *Dureti* verbis vtar) ventriculi cauſa eſſe poſſit anaſtomoſi aliqua in eius venis exiſtente, de aduena aliarum partium aut hepatis, cerebri, aut lienis non eſt minimum dubitandum; hepar enim vt ait Iacot. oppreſſum tum multitudine, tum craſſitie ſanguinis quem continet illum ad ventriculum expellit, indèque huiuſmodi ſanguinem manare ab ipſis viſceribus poſſe non vererer, ex his enim locis ſanguis *ἀναῤῥοπίας* in venas quæ in ventriculi membranis inſeruntur plerumque redundet, Iecur enim oppreſſum tum ſanguinis multitudine, tum prauitate vt in noſtro caſu contingere crediderim tunc neceſſe eſt in aliquam propinquam partem perueniat, qui cum ibi conſtiterit, aut concoquetur,

aut

aut corrumpetur, in noſtro languente corrumpi cenſerem cum niger illu-
ceat,& in grumos conuerſus; quamuis ratione nigritiei lien eundem poſſit
tranſfundere, cum eius ſit conditio nigriorem ſanguinem ſubiectare; ne-
que ob id à ventriculo tanquam cauſſa indigena eius emanatio eſt exclu-
denda, quæ vel eroſis à materia aliqua acri, vel apertis venis tuſſiendi impe-
tu per uomitum erumpere queat; at cum nunquam ſanguinis conditionem,
inſpexerim non ità facile de uiſcere undè manat pronunciare auſus fue-
rim; ſatis ſit præſentem caſum eſſe exiſtimandum; *ſanguis* enim ut aiebat *A-
uitans omnium color, omnium calor, omnium alimentum, terroremque incutit ſangui-
nem vtcunque ab ore manantem intueri*: proptereaque priuſquam morbus ulte-
rius ſeſe inſinuet extirpandus, eòque potiſſimum cum immineat hydrops;
inſanabilis morbus dum confirmatus exiſtit; proptereaque cum quattuor
dixerim concurrere ad hunc morbum efficiendum, humor pituiteus & vi-
ſcidus, fluxio à capite, viſcerum *ἀτονία* & obſtructiones, quadruplex
quoque inſurgit indicatio, euacuandi materiam genitam, prohibendi flu-
xionem, prohibere materierum generationem, viſcera roborando, & tem-
perando, & tandem obſtructiones reſerando.

Quoad euacuationem eadem non vnica vice molienda, idcircq; mino-
rante aliquo medicamento non erit inutile eandem celebrare, vt melle
roſ. ſol. ad dra. i v. cum iure, vt ſubindè præparata inciſaq; materia oxy-
mel. ſimp. ſyr. de s bet. & s. borr. denuò ad aliud pharmacũ poſſimus deue-
nire, vt ad ſpecies hyeræ ſimpl. Gal. Diacatthol. vnàq; mannæ portionem;
cæterum quoniam hæc non ſatis prodeſſe crediderim, ni caput tanquam
fluxionis originem reſpectemus, propt. illud pillul. de agar. elephang. & ag-
gregatiuis repurgarem; ſic & errhina, & apophlegmatiſmata commenda-
rem, Vomitus hic proficuus eſſe poſſet, quamuis vomitu laboret, quoniam
vt aiebat Hippoc. per ſimilia morbus fit, & per ſimilia morbo adhibita cu-
ratur; quia tamen caput prohibet, & periculum eſt ne nimis ventriculus a-
lioqui imbecillis relaxetur, tutius erit alio præſidio incedere; neque inte-
rim alienum erit ad exſiccandam materiam à capite deſcendentem chinæ
radicem adhibere cum cort. ligni guaiaci, ſand. citrinis, & modico ligni ſa-
xafras ratione ventriculi imbecillioris, quibus ſi addatur ſandalorum ci-
trinorum portio non erit abſonum, dummodo hæc eadem in iure aliquo
bull. addendo in fine ebullit. borraginis, endiuiæ, meliſſę, beton. menthæ,
cort. citriam; parum; ſic quoque pro intercipienda materia ceratum adhi-
berem in ſyncipite: Pro auerſione autem inuſtio eſſe poſſet ex vſu vel in
occipite, vel in bracchio, quemadmodum ſi aliam in crure geſtaret ratione
partium naturalium non eſſet abſonum: interim ad roborandum ventricu-
lum, atque in ſimul expurgandum Tetrapharmacum maximè commendarem,
quemadmodum vinum abſynthites, vt & mithridatium, & theriacam; Gal.
laudar diatrion pipereon, vel loco illius poterunt præſcribi tabulæ ex ſp.
aromat. roſ. Diarhod. Abb. plyris Arcot. trochiſc. de rhab ſp. trium ſand. cum
conſ. roſ. & ſacch. q. ſ. pro qua etiam explenda ventriculi roboratione cera-
tum aliquod adhiberem, aut ſtillicidium ex rebus roborandi vi præditis,
nec ob id obſtructionum immemores eſſe debemus, pro quibus delendis
iniungerem ius paruæ pullæ cum rad. cichor gram. capill. ven. cetrach. aſpa-
rag. fœnic. aſſaro, ſem. carthami. borrag. meliſſa, bugloſſa, & quatt. ſem. com-
mun. maior. adiecta portione menthæ uirid. & beton. cum ſem. aniſ. fœnic.

ad-

addendo ſyr. capill. ven. de pomis & de duabus radic. vel poterunt formari ſyr. magiſtrales cum iiſdem herbis addita portione agar. polipod. & ter. æ, quod ſi per hæc parum proficere videamur non alienum erit chalibe præparato vti, vt ℞. ſp. arom roſ. Diarhod. Abb. ſp. trochiſ. de rhab. an. ſcrup. ι. limaturæ chalybis præpar. & in tenuiſſ. puluerem redacti ſcrup. ij. ſacch. albiſſ. in aq. ſcolopendr. diſſol. vnc. ℥. ſ. conf. in tab. quarum dra. ι. detur per tres horas antè cibum, quod ſi has tabulas nolit aſſumere, poterit & forſan melius adhibere ſtibiatium chalybis: ſolent duo alia maxima præſidia in hiſce caſibus proponi, vt ſerum, & balneum aquæ dulcis, quæ quoniam multa contraindicant, ideo eadem miſſa facio: hoc vnum aduertendo vt optima victus ratio ſeruetur, proindèque victus ſit tenuis, facilè coquantur quę aſſumit, & quam minimum flatuoſa, quinimò ſi pro lymphando vino aqua ex coriandro, vel ligno viſci quercini vteremur, optima eſſe poterit, atque hæc ſit ſatis dixiſſe.

PRO DOMINO ORATIO ROMITO *affectu hypocondriaco preſſo. Ad Dominum Cæſarem Scarnatum, & Scipionem Tophanum Medicos eruditiſſimos.*

CONSVLTATIO XXV.

TAm manca fuit relatio, quam ad me miſiſti, vt quid proferre, quam ferè non habeam, nihilominus ex paucis his quæ vidi, tria mihi videntur in hoc morbo exiſtere quæ præſenti morbo anſam ſuppeditant, viſcera nempè intemperata inęqualiter, heterogenei humores, vnàque flatus, & tandem viarum anguſtia à craſſis lentisque humoribus pronata vnàque aduſtis, his à iecoris feruore congenitis, illis autem à ventriculo, & capite vt flatus à diminuto partium calore, atque ex crudorum pręſentia, qui ſanè dum in varias partes corriuant, dum commeatum habere nequeunt tenſiuum dolorem producunt, & per interualla maiorem; quamuis perennis ille doloris ſenſus fixam aliquam ſupponere poſſit materiam, & potiſſimum vſtam, vnàque pituitеam, quæ obſtructionem fortiorem in liene fouens dolorem pariter ibidem conſeruat, vnàque perennat, nil enim ait *Valleſ.* magis facit ad citam iudicationem, quam libera habere hypocondria, & quamuis in noſtro languente ſiniſtrum videatur oblæſum, non ob id tamen moleſtiæ tollitur ſenſus; non enim benè *Ariſtot. 3. de part. animal.* dixerat non niſi ex euentu lienem eſſe neceſſarium; vndè *Eraſiſtratus* eundem fruſtrà conditum eſſe promulgauit; non inquam, ſiquidem *Alex. Aphrodiſeus ſect. ſecunda problem. Aretaus libro primo de cauſſis, & ſignis chronicorum* lienem adeo fuiſſe neceſſarium dixerunt, vt ſanguificationis officinam eſſe crediderint, quod tamen à multis reiicitur, & potiſſimum à *Gal.* qui lienem ad fæculenti ſanguinis expurgationem à natura fuiſſe conſtructum cenſuit; proptereaque hunc ex aduerſo hepatis locauit, vt craſſa, ac lutulenta ſuccorum illuuie hauſta per ſplenicum ramum ſanguinem à portæ trunco, & cauis hepatis purior ſanguis redderetur, vndè cum idem craſſior euaſerit, & impurior, lien obſtructionibus, & ſcirrhoſis tumoribus

pre-

prehenditur, vt ait *Gal.* non ratione ſubſtantiæ: ſubdit *Andr. Laur. Rara enim eſt, & fungoſa inſtar ſolidioris ſpongiæ aut leuioris pumicis non ratione vaſorum, ampliſſima enim ſunt, ergo ratione contenti humoris, qui ſi tenuis eſſet, obſtructiones, & ſcyrrhos non pareret, hocque* docuit *Gal. 13. meth. Iecoris* (inquit) *ſubſtantia ſcyrrhis maximè eſt obnoxia, vt pote quæ naturaliter lutorum quidpiam continent, lienis verò rarior eſt ſubſtantia, quàm Iecoris, ſed ſcirrhoſis tumoribuſque ſæpiùs affligitur ob alimenti ſpeciem:* vt non immerito cum *Hip. Salius dixerit 4. de morb. tex. 14.* caput ſcil. & lienem eſſe maximè morbis obnoxia, hæ enim partes tum ex alieno, tum ex proprio ęgrotant humore; etenim præter id quod ipſa ſunt caua, venæ ad has partes tendentes ſunt amplæ, & craſſæ, vndè leui negotio nō tantum proprias, ſed & alienas materias in ſe ipſas aut recipiunt, aut recondunt, à proprijs autem tum ægrè habent, cum plus quam opportunum eſt, huc acceſſerint, ab alienis autem cum hæ admixtæ partes familiari humori eundem à propria natura immutauerint, indeque has partes prauè alterauerint, ſicut in noſtro caſu contingit, vbi nedum humor craſſus, & fæculentus lieni negotium faceſſit, ſed ille humoribus pituitoſis, atque à capite deſcendentibus admixtus, non tamen ob id portionem eorundem à ventriculo tranſmiſſorum denegare debemus, hi namque humores ſunt ij qui aditum pręcludunt, atque obſtructiones producunt, quæ nedum in liene exiſtunt, ſed alijs partibus hipocondriacis, vt puta Iecori, meſenterio, & alijs, ità vt affectum æmulentur hipocondriacum, vt patet etiam ex rugitibus, acidis ructibus, & alijs; quicquid tamen ſit quoniam ex Auic. dolor eſt de maximis proſternentibus virtutem, propr. & dolori demulcendo, & cauſſis tollendis eſt animus reuoluendus; quæ cum tres potiſſimum ſint, triplicem nobis prębent indicationem, humor enim excrementitius ſuī ablationem indicat, intemperies alterationem, obſtructiones apertionem, & denique dolor qui ſui ablationem deſiderat: flatus diſſoluendo. Scio quoad primum explendum ſcopum de euacuatione eandem multoties à doctiſſ. viris ſummo conſilio fuiſſe celebratam, cæterum quoniam adeſt inæqualis intemperies quæ ſe habet vt cauſſa generans, propr. epycraſis ſeruanda, vndè quamprimum eundem, materijs, quibus ſcatet repurgarem præmiſſis tamen ſyr. vt ſubinde ad aliquod alterans, quale eſſe poſſet ius aliquod alteratum, vel pipionum, vel paruæ pullæ, vel galli veteris, quo ego fateri poſſum vidiſſe vel contumaciſſimos morbos eneruatos. Tria alia ſolent commendari pro hoc affectu nempè balneum aquæ dulcis, ſerū, & chalybs; quæ ſi obſtructiones nimis rebelles; & vires, non prohibeant poterunt adminiſtrari; De ſero videtur eſſe maior difficultas, lien enim dū potiſſimum afficitur videtur omne ſerum reſpuere, cæterum illud reſpuitur ab homine à natura lienoſo, quod *Hip* etiam declarauit *lib. 2. de morb. mul. tex 12.* vbi habet: *ſi verò natura fuerit lienoſa, aut flatuoſa, & exanguis neque ſerum, neque lac bibat. ſed purgantibus infernè vtantur:* ſic certimus *Hip* deceſſe *in epidem.* vbi ait *Si hypocondrium diſtentum fuerit, comprimere manu, & lauare aqua recedentis à lacte octo cotylas bibendas dare;* quamuis ego dicerem *Hipp.* in lienis affectionibus improbaſſe ſerum ad alterandum, non autem purgandum; ſicque videmus in hoc caſu Hip. commendaſſe octo cotylas, dat enim magnam quantitatem vt purget; ſed vt ingenue fatear nunc à ſero abſtinerem in noſtro languente, cum ſimus in actuali dolore, venter multis turgeat humiditatibus, flatus exſuberent, vires langueant vt ſcribitur, quod ſi

hæc

hæc omnia mitigari videantur, tunc ſane poterit ſerum adminiſtrari ſed refractum cinnamomo, & ſimilibus; ſicut chalybs, & balneum; quod tamen mihi nunc temporis videtur poſſe prodeſſe eſſet vſus hyrudinum venis ſedis, modo vites permittant, & inuſtio in crure, quoad dolorem ſedandum poſſent fieri fotus anodini, inunctiones, & ſimilia quæ breuitatis gratia ſileo; victu interim vtatur tenui, facilis coctionis, vinum bibat bene limphatum, optima enim diæta poterit fortè ſi non conualeſcere, ſaltem melius habere.

PRO PERILLVST. ET ADM. REVER. D.D. CAROLO DE PETRIS Affectu Hypocondriaco alijſque ſymptomatis laceſſito, Ad Dominum Liberatorem Chiotam Medicum eruditiſsimum.

CONSVLTATIO XXVI.

IN multo naturam ſempèr contriſtari, in mediocri autem gaudere dixit ad miraculum vſque *Sanctus Iſidorus*, ex hoc enim natura multas morborum ſortes profligat, ex illo multa mala experitur; vnde meritò dixit *Gal.* nimium quod eſt reprehendo ſemper: ſicque ex mediocri euacuatione *Hipp.* dixit & potiſſimum ſanguinis hemorroidalis homines non tentari neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque ſiruncutis, neque therebinthi formam habentibus, fortaſsè neque lepra, neque alijs: ex immodica dixit *Æt. tetrab. 4. ſerm. 2. cap. 3.* ægrotantes de vita periclitari cum ob excedentem euacuationem perfrigeratum hepar aquam intercutem operatur: quod deprompſit à *Gal.* qui 3. *de natural. fac. cap.* 8. dixit ex hæmorroidibus immodicè profluentibus ad extremam frigiditatem deueniſſe ægrotantes ac ſæpę in aquam inter cutem incidiſſe; quod fieri ait *Senner.* ſi affluxus modum excedat; ſicque meritò doctiſſ. *Iacot. lib. 4. Coac: ſect. 2. coac. 21.* dixit: *etenim cum fieri incipit, hemorroides profunt, quia à ſuperficie & centro corporis melancholicum, & atrabilarium humorem in venas recti inteſtini deriuant, cum verò facta eſt, & penitùs infixa hemorroidum fluxio morbi malignitatem ſequitur potius, quam natura expellentis robur*: vt in nobili noſtro languente contingit, primo enim morbi inſultu harum venarum apertio à natura præſtita prodeſſe iam poterat, cum nimia ſanguinis exſuperantia euacuaretur, at creſcente euacuatione omnium ſymptomatum quibus ingemiſcit, cauſſa eſſe iam potuit; ob idque fortè dixerat *Gal. 4. aphor. 25.* non eſſe aſſuefaciendum ei quæ fit per hęmorroidas euacuationi, vt potè quæ immoderatam habeat vtramque immoderantiam, ſiue in totum ſupprimatur, ſiue in totum excernatur, quod ab initio potuerit prodeſſe iam patet; quia ſanguis ater euacuabatur; vndè doctiſſimus Duretus anſam dicendi deſumpſit euacuationem hanc poſſe prodeſſe donec euacuetur ſanguis niger, vnaque fœculentus, alias verò euacuationes eſſe periculoſas; & merito, dum enim ſanguis niger emittitur ſignum eſt metaptoſim fieri, quæ eſt laudabilis, vbi verò alius humor epygeneſim indicat, quæ fit primis viſceribus intemperatis, vnaque talem fluxum perennantibus; ob idque dixerat *Iacot.* vt hęmorroides aliquid vitioſæ materiæ educant, affectum

tamen ſanare haud quaquam poſſunt, manente totius mali fomite, hinc *Duretus in Coacis p. 219. 10.* dixit: *Sed & hemorroides per metaptoſin oborta vacuando, retrahendo, & detrahendo rheuma concitatum atque conſiſtens, ipſamque morbificam cacochymiam & impuritatem vaſorũ expurgando propugnationem & ἐπανόρθωσιν affert hemoptoicis, peripneumonicis, pleuriticis, melancholicis, fanaticis, nephriticis, & varicoſis, vt vitia lienis, & cutis præteream*; ſed ea lege tamen vt μετάπτωσιν idest tranſitum, vel ſua ſponte ſe prodant, vel artificio Medici, nam quę per epygeneſim, & ſympathiam feruntur tantum ab eſt vt aliquid opis afferant vt grauioribus damnis augeant, quid mirum ergò ſi nedum euacuato atro ſanguine ſed etiam rubeo, & per longiſſimum temporis interuallũ omnes partes ſint redditæ imbecillę, vnaque aliquam ἀτονίαν ſortitæ, è qua tanquam è Pandoræ vaſe omnia mala proſiliunt, vt puta corporis pallor, debilitas, rugitus ventris, incoctio, flatus, & cachexia? dum enim viſcera deſtituuntur proprio genio calore nempè viuifico, qui in ſanguine & ſpiritu manet totam corporis machinam ſubuertit neceſſe eſt; eoque potiſſimum ſi ſanguis rubeus, in quo maximè calor conſiſtit, qui vt à doctiſſimo viro dicitur ſemper in noſtro languente ſubſequutus eſt ad atrum; non alia ratione vt credit *Lacotius*, niſi quia contingit aliquandò, vt eo humore, qui prauus eſt, excluſo, ſanguis vtilis & naturæ familiaris ſequatur, vbi vena tempeſtiuè non clauditur, ſed diutius aperta manet, ni velimus aſſerere cũ *Bondoletio* & aliis duplices eſſe hæmorroidales venas, externas, & internas; has humorem melancholicum, & atrum reiectare, illas ſanguinem magis excoctum; *Curtius* in hæmorroidibus per vtraſque venas ſanguinem excerni perſuadet ratò tamen per ramos venæ portæ, qui hi non propter expulſionem ſed propter attractionem fabricati ſunt à natura, hoc tamen reiicit doctiſs. *Pereda* qui videri poterit; quicquid tamen ſit ego cum *Lacotio* aſſererem hujuſmodi ſanguinem rubeum euacuari, & eſſe ſuccedaneum atro, quia depleto hoc, ille neceſſariò ſuccedit, vel ob copiam, vel ob qualitatem, ob copiam ſicque fit anaſtomoſis, quę potuit in noſtro caſu contingere tum ob inordinatam victus rationem, tum ob vitam ſedentariam, ob qualitatem ab humoribus prauis congeſtis ſicque fit diæreſis: ob idque crediderim *Hip. lib. de hemorroid. tex. p.* dixiſſe: Hæmorroidum morbus hoc modo fit, cum bilis aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit, ſanguinem qui in venis eſt calefacit, caleſcentes autem venę ex vicinis venulis ſanguinem attrahunt, et vbi replentur interna ſedis pars intumeſcit, et capita venarum ſupereminent, & partim dum à ſtercore exeunte comprimuntur, partim dum à coaceruato ſanguine coguntur ſanguinem eiaculantur, atque hoc maximè quidem vna cum ſtercore, aliquando verò etiam ſine ſtercore, quamobrẽ ſi bilis & pituita hũc morbũ facere poſſunt, ſic quoq; viſcerũ inęqualẽ atteſtãtur intẽperiẽ vt in noſtro caſu cõtingit, ventriculum nempè refrigeratum, & Iecur nimis feruidum, hoc & primigenij ventriculi calorem abſorbens, & vſtos humores progignens nedum hęmorrhoidum fluxus anſam ſubſternere potuit, ſed & obſtructionibus, ſicut ventriculus exuberans multis humiditatibus iiſque, & craſſis, vnaque ad partes hypocondriacas demandatis & flatibus & iiſdem obſtructionibus anſam dare potuit, cum illi à debili calore, neconon etiam & à frigidis materiis ortum ducant, hæ à craſſo, lentoque humore gignantur; è quibus pariter reſultat calor ob conſtrictionem, vndè & pulſatio ſi rectè memoria recolo Arteriæ

Aortæ deſcendentis, adde quod ab eodem calore diminutus emergit primigenius nedum ventriculi ſed hepatis, vndè & ſanguis emergit ſeroſus, qui facillime defluit,& multis ſeroſitatibus progenitis cachexia conſurgit, ſicut prauus color ob ſanguinem labe fœdatum;ſicque duo videntur in noſtro caſu negotium faceſſere, & venarum hęmorroidalium anaſtomoſis, & affectus hypocondriacus illa ab anaſtomoſi venarum orta quæ incipiens deliteſcere non adeo nos ſollicitat; hic ortus ab obſtructione vt dixi partium hypocondriacarum, ſed potiſſimum hepatis, quod obſtructum clarè videtur ex manifeſto eiuſdem meteoriſmo; ideoque ex diaphragmatis compreſſione conſurgere poteſt illa anhelitus difficultas, quamuis aliqua poſſit è capite deſtillatio eandem fouere; præt.id pariter patet ex ructibus acidis, ob ichores vt aiunt nonulli melancholicos ad ventriculum deſcendentes, qui pariter lædere coctionem videntur, quod tamen ego ad incoctionem ventriculi redigerem ob eius frigiditatem pręſtitam,ſique non rarò circa hypocondria percipitur caloris ſenſus, id non cum *Pereda in adnot. Paſchalij* referendum eſt ad humorem melancholicum in venis ventriculi obſtructiones facientem, vnaque putreſcentem, quem dicit præfatus auctor Dioclem nomine inflammationis, vocitaſſe, ſed poſſe fieri abſque putredine, ex ſimplici obſtructione.

Quicquid tamen ſit, cum inæqualis eaque antiquata adſit intemperies, viſcerum reperiatur fere *ατονια*, principium cachexiæ, & malus corporis habitus, vnaque immineat hydrops, prot.ne morbus hic in hydropem degeneret, ad curationem veniendum; quæ multos nobis proponit adimplendos ſcopos, primò euacuandi materiam genitam, ſecundò prohibendi nouam generationem, tertio reſerandi obſtructiones, quartò fluxum hęmorroidum reddere; ideoque quoad euacuationem ſummoperè commendarem præ reliquis minorare materiam in primis viis ſtabulantem melle roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol D. Auguſtini ad vnc. 1. ſ pro ſingulis; vt poſtmodum poſſimus præparare materiam nouæ euacuationi deſtinandam; darem ergò ſyr. de betron. de eupat. de ſumar. cum pauca portione decoctionis vt ſit vehiculum, & deindè vterer manna ſyr. D. Aug. cum portione Diacatthol. agar. & rhab. inf. in aq. cichor. valet enim ſummè rhab. nedum ad deobſtruendum, ſed ad compeſcendum hęmorroidum fluxum; habet enim quandam vim ſtypticam; qua poteſt corrigere fluxum, vnaque bilem euacuare, quam Auicen. in hemorragijs purgandam eſſe cupiebat, quod ſane per hanc euacuationem morbus tollatur, tūc vterer rad. m echi oac. & ſcalappæ cum iure, in quo bullierit cinnamomi parum. Quoad ſanguinis miſſionem cum multa ſint, quæ illam prohibeant vt virium languor, cachexia & hepatis refrigeratio, ab ea abſtinerem, & ſi ratione reuulſionis eundem mittere velimus ad vnciam mitterem non amplius; Interim ad prohibendas intemperies, nec non etiam & ad obſtructiones reſerandas, atque inſenſibiliter euacuandum vterer iure vel paruę pullæ, vel pipionum, vel tandem galli veteris in quo bull. mentha, vir. beton. cort. citri. ſem. aniſ. fænic. borrag. bugloſſ. cich. cum rad. capill. ven. & ſimilia, à nimis attenuantibus medicamentis cauerem, quippè cum immineat fluxus, & ſanguis ſit redditus admodum ſeroſus, non videtur poſſe ſignari ab vſu nimis attenuantium; quod ſi ventriculi ratione velimus adhibere lignum ſaxafras in pauca tamen quantitate non improbo vt Tu quoque commendas vir doctiſſime, quod tamen præ

P 2 alijs

aliis laudarem, eſſet vſus chinæ, quæ videtur ratione tenuium partium quibus donatur vt ait *Petronius* reſerare obſtructiones, & inſimul fluxiones, ac ſeroſitates exſiccare, ſicque etiam medebimus hemorroidalium venarum fluxui; cuius pariter eſt habenda cura, non enim nec conſtringendus, nec dilatandus venit, ſed naturę negotium committendum; cernimus enim hiſtoriam Eudemi in lariſſa cui cùm fuerint curatæ hemorroides intempeſtiuè vt ait Valleſ. mors acceſſit; ſic de Alcippo 4. *epid.* dicit *Hipp.* eùndem habuiſſe hemorroidas, prohibebatur curari, curatus inſaniјt, febre acuta ſuperueniente ceſſauit: ſubdit Valleſ. Tantoperè reformidat *Hipp.* hemorrhoidum curationem, vt dicat aphor. 12. ſect. 6. Hemorroidas ſananti diururnas, ſi non vna ſeruata fuerit, periculum eſt tabem, aut hydropem accedere, & ſanè meritò timet. nam in omni euacuatione ſupprimenda periculum eſt redundantię eius quod ſolebat euacuari, hac vero ſolet euacuari deterrimus, & feculentus ſanguis, maximum ergò periculum erit, *vtpote ex peſſima materia detentione*: ego tamen cum *Galeno* ſemper animaduerterem an vires labantur necne, ſiquidem ſi virium lapſum intueamur, curandum eſſet ſupprimere etiam ſi reſtent ſuperfluitates, ſin minus cauendum ab euacuationis, & potiſſimum conſuetæ ſuppreſſione, atque ob id lib. de hemorroid. *Hippoc.* nullam relinquit, quia ſupponit inconſuetam eſſe euacuationem, in lib. aphoriſ. vnam relinquit ob aſſuetudinem; quicquid tamen ſit in noſtro caſu naturæ negotium vt dixi committerem, quippe cum euacuatio incipiat quoquo pacto fręnari; Quoad reliqua medicamenta quæ a Te doctiſſimo viro proponuntur nempè quoad balneum aquæ dulcis, ſerum, & chalibem; quamuis non ignorem hæc omnia eſſe antidota affectus hypocondriaci, nihilominus quoniam plura ſunt quæ contraindicant, quam indicent, propt. ab eorum vſu abſtinerem, ni vires recreentur; obſtant enim multa vt virium languor, viſcerum *atonia*. ſeroſitatum, non ichorum vbertas, principium cachexiæ, ventriculi imbecillitas, & tandem iteratus fluxus per venas hæmorroidales, quamobrem potiùs roborantibus incedendum quam alijs, ſicque ego poſt omnia ſupradicta adhibita medicamina, ſi color ille cachecticus vna ſequatur, ad Tabulas deuenirem ex ſp. cyphoid. Diacurcumæ, trochiſ. de rhab. conſ. roſ. vet. additis ſp. arom. roſ. ſic quoq; inunctiones ex ol. de abſynth. amygd. dulc. ſtillicidia, & quod præ reliquis eſt ceratum affigerem orificio ventriculi ex tach mach. vel maſtiche; interim viribus reaſſumptis ad aquam Tettutianam confugerem; quæ quamuis à doctiſſimo *Claudino* improbetur in affectibus hypocondriacis ob ſiccandi uim qua pollet, in noſtro caſu haud uidetur improbanda. cum ſcilicet egeamus aliqua exſiccatione ob ſeroſitatum ubertatem. Hæc ergo mi Chiota habui quæ dicerem in Tui confirmationem, interim tuę ſunt partes de uictus ratione uerba ſubnectere cum ſciam à Te ad amuſſim ſeruari; Vale hac die 20. Maij 1647.

PRO

PRO NOBILISSIMA MAtrona Aquilana affectu hypotondriaco cruciata.

CONSVLTATIO XXVI.

NIl vtique æquè pernicioſum noſtris corporibus poteſt vnquam contingere quam non habere hypocondria ab omni labe immunia, cumque namq; partes præcipuæ exiſtant in noſtro corpore, ſequitur vt ijs aliqua cauſſa obleſis graues conſurgant affectus; quod cernens *Hippocrat.* dixit *lib. de nat. hom text. 19. Morbi qui à fortiſſima corporis parte fiunt, grauiſſimi exiſtunt, etenim ſi iſthic vbi initium ſumpſerint, permanſerint, neceſſe eſt fortiſſima corporis parte laborante totum corpus laborare confluxio enim vna* (alias dixerat) *conſpiratio vna, conſentientia omnia:* proindeque haud mirandum nobiliſſimam noſtram languentem tot affectibus laceſſiri, cum enim ipſius hypocondria non leui materiæ infarctu fatiſcant, eaque craſſa à ventriculo debiliori congenita, vnaque vſta ab eodem Iecinore procreata vias præpediendo obſtructiones produxit, doloroſum genuit pathema non flatuum expers, ijſque obortis tum à frigidis materiis, tum à calore naturali debiliori reddito à Iecoris feruidiori calore. ni huncmet cauſſam efficientem declarare velimus, agentem tamen in materiam craſſam; cum enim venter nequeat ſuperior materiæ fieri flatum gignit, hocque voluit *Hippocrat.* cum *lib. de affect. text. 44.* dixit: *Quacunque quidem venter ſuperat, ea neque flatum exhibent, neque tormen, ſi verò venter non ſuperarit ab his & flatus, & tormen, & alia huiuſmodi fiunt*, quod confirmaſſe viſus eſt *Gal 3. de Nat facult* inquiens: *Ventriculus enim cum pro ſua natura ſe habet, ac conſtrictoria virtute vtitur, quamuis exiguum ſit quod in ſe continet, totum id vndique complexus nullum vacuum relinquit locum; quum imbecillis eſt quacunq parte complecti aſſumpta non valet, ac proindè laxum quoddam ſpatium efficit, permittitque ea qua in ſe continet humida ex alio in alium locum tranſire ac fluctuationum ſonitus edere*, *Amatus Luſitanus in 4 cent.* ſibi difficultatem tritam proponit; nam ſi à meſeraicarum inflammatione morbus hic fit, quomodo flatus oriuntur, quia flatus à diminuto calore oriri ſolent, ſed in inflammatione ingens, & conſumens reperitur, ergo: Reſpondent nonnulli quod dum viget inflammatio, non adſunt flatus, ſed in inflammationis fine, quia tunc calor paruus eſt, in cibaria, vel chylum agens à quo flatus eleuantur, exemplum eſt quod vere, & autumno venti plures quam æſtate, vel hyeme ſentiuntur, quia vere, & autumno calor diminutus eſt, qui vapores eleuat, ſed non conſumit: hanc reſponſionem reijcit *Amatus Luſitanus,* primo quia *Gal.* negat hunc morbum fieri ab inflammatione, ſed aſſerit fieri potius à calore exceſſiuo & immoderato venarum meſeraicarum earundemque obſtructione à ſanguine craſſo, ex quo ſanguine & chylo ſaltem per contactum hærente fumi ad ventriculum, & inde ad caput aſcendunt. Secundò quia non eſt verum quod in fine inflammationis vigeant cum omni tempore probentur; Reſpondet ergo *Amatus Luſitanus* cum *Gal* ab atra bile fieri euaporationem, quæ humor eſt, non autem carbo ignitus, cui cibaria ſi non commiſcentur ſaltem hærent, ex quorum miſcela fumi eleuantur atræ bilis naturam ſapientes ad quos conſequuntur accidentia melancholica ſed

præ-

præcipuè præcordiorum fluctuationes; cæterum Luſitanus nimis laborat in re nimis clara, quid enim inhibet calorem vel inflammatorium poſſe flatus gignere? nonne cernimus in febribus mille flatus erumpere? quid inhibet quin ex nimio calore attenuentur humores & potiſſimum craſſi? quod videns *Iatet.in Coacis* dixit: *Cum enim humor crudus, & craſſus vel in capite vel in medio corpore continetur, à calore quidem valdè infirmo in ſpiritum flatuoſum ſolui minimè poteſt, à vehementi exactè attenuatus in vaporem abit in inſenſibiles meatus; ab eo autem qui nec vincit, nec vincitur vt à calore febrili concaleſcit primum, deinde in flatus vertitur turget, atque effuſus feruet*. fit enim in feruore partium attenuatio: quare à nimio feruore commixto cum materiis craſſis fieri poſſunt flatus, qui tranſcurrentes per hypocondria borborigmum faciunt, indeque emergunt illæ fluctuationes, vnaque flatulentæ eructationes, hæ namque perpetuò cruditatum ſunt ſoboles, vt *Gal.* dixit 3. *de ſympt. cauſſ.* per hæc verba: *Iam verò ſoles flatus in ventriculi ſpatiis oriri, quum vel humores pituitoſi illic contenti, vel cibi in vapores ab imbecilli calore ſoluuntur*, quod perbellè confirmarunt *Vetruuius lib. 6. cap. 6* & *Vegetius lib. 3. cap. 3.* dicentes boues cruditate laborantes ſæpe eructare; Hoc igitur flatulentum excrementum ſi per os excutiatur dicebat *Gal. loco cit.* ructum efficit; qui pariter nedum in affectu hypocondriaco qualis eſt hic noſtræ languentis ſolet videri, ſed in affectibus hyſtericis, proptereaque dixerat *Senex*: *Plurima hyſterica paſſiones flatus, ſignum ructus &c* hi enim videntur omnia mala congerere, vt iure dixerit *Hippoc. Is enim & vita & mortis ſolus eſt auctor*: quid ergo mirandum ſi noſtra languens tàm ſæpe doloribus elangueat flatibus iſtis vberrimis exiſtentibus, qui dum vſtas, vnaque craſſas materias in eorum met conſocialitatem trahant faciliori negotio dolorem intendunt, tum grauando partes hypocondriacas earum materierum craſſitie, tum eaſdem tendendo flatuum impetu, tum obſtructiones augendo, quæ è ſui natura dolorem ſunt apta facere; propt. *Gal. 7. aphoriſ. 52.* hepar aiebat intensè nimis nonnunquam dolere ob eiuſdemmet partis obſtructionem, quamuis id non raro contingat ob eiuſdemmet Iecinoris nimium excedentemque calorem, ob facultatem alteratricem, quę ſcil. intensè calfaciendo ſanguinem, & pituitam ſanguini commixtam obſtructionem fouendo dolorem pariter fouet; quod pariter à debili expultrice non raro conſurgit haud valente quod ſibi eſt infenſum expellere, atque ex hac cauſſa etiam conſurgit calor, dum enim calor diffundi nequit, ſed intus concluſus, conſtrictus intenditur, vel quia vt vult Senner. ibidem nimirum in hypocondrijs ſint concluſi humores feruidi, & calidi, non ità tamen vt inflammatio indè conſurgat, hoc enim ab *Auicen.* reijcitur *fen. 1 lib. 3 tract. 4. cap. 9.* in quo *Theophili* opinionem citat, ſed phlogoſis nunc in vna, nunc in alia parte, non enim puto huiuſmodi affectum ſemper eaſdem partes infeſtare ſed modo has, modo illas; quamuis *Mundinus in ſua Anatomia*, vbi de meſenterio agit dicat huiuſmodi affectum ex melancholia aggerata fieri in meſenterij glandulosis carnibus; *Amatus tamen Luſitanus centur. 4* dixit hunc morbum aliquando fieri in miſeraicis venis, quandoque in ipſo liene, nonnunquam in ipſius ventriculi pyloro; propt. ſi è doloris ſitu ſedes affecta non raro dignoſcitur dicendum noſtram languentem laborare affectu hypocondriaco, ſed obleſis hepate potiſſimum, liene, & ventriculo, cum circà has partes doleat, ſicut videre eſt ex ſymptomatis quoque mutatis nimirum ανορεξια, απεψια, ructu acido, & ſimilibus,

quam-

quamuis non ob id reliquas partes explodam.

Quicquid tamen ſit cum dolor ex *Auic.* ſit de maximis proſternentibus virtutem, isque ex primariorum viſcerum nedum dyſcraſia, ſed obſtructione pendeat, propt. antequam vlterius ſerpat affectio, vel in deteriorem morbum commigret cachexiam nempè vel hydropem, medelæ incumbendum, quamuis non ignorem cum *Celſo* longum morbum quem penitùs inſedir, quoad difficultatem pertinet acuto par eſſe; auſpicabimur ergo curationem ab euacuatione, quæ in omnibus prima eſſe debet, ſed potiſſimū ab obſtructionibus quę diuretica omninò ſeiungunt antè euacuationem; ideòque cum adſit oris amarities quæ ex *Gal.* bilem in ventriculo ominatur, antè omnia eandem leniente aliquo deturbarem, & potiſſimum ſyr. roſ. ſol. cum portione mellis roſ. ſol. vt ſubindè iniunctis ſyr. de ſ. borrag. lupul. & acetoſi ſimpl. poſſimus deuenire ad tale pharmacum ℞ ſyr. de polipodio, roſ. ſol. a n. vnc. 1. ſ. el Diacatthol. d. v. i. rhab. el. inf. & expreſ in aq. lupul. agar. trochiſ pariter inf. & expreſ. an. dra. 1. dec. cor. cum ſena q. ſ. miſ. f. pot. cap. quoad ſanguinis miſſionem, *ait Sennert* cum humores morbi cauſſę in venæ portæ ramis conſiſtant, ſi ex eodem modo vt venæ cauæ rami paſſim in corpore aperiri poſſent, commodiſſimè per eas cum ſanguine virioſi humores euacuarentur, verum ea commoditas non datur, nec vllus venæ portæ ramus ad extrema corporis pertingit, niſi hęmorroidalis ad inteſtinum rectum pertingens, hic ergo ſi aperiatur affectum hunc feliciſſimè curat. quicquid ſit venis hemorroidalibus hyrudines adhiberem, cum ſimus in muliere ſatis annoſa, atque admodum languida: Quo præſtito medicamento ad obſtructiones deuenirem vnaque ad intemperies eneruandas, pro quibus ſcimus prodeſſe ſummoperè diuretica, ſic apud *Hippocrat.* legimus in epid. Bionem habentem ſplenem in giberum elatum, & durum, quiuè cum abundè minxiſſet ſuperſtes fuit, & quamuis *Galen.* dixerit nullum eſſe iter à liene ad vias vrinæ, inuenit tamen vt vult *Hippocrat.* Natura ſibi vias, quas Medicus reperire non poteſt; vterer ergo ſequenti ſyruppo per octo dies vel plures, cum mulier ſit ſatis in accipiendo delicata, ac reſpuat quæ nauſeam faciunt ℞ fol. borrag. capill. ven. cuſcutæ cetrach, acetoſæ, agrimon lupul. fumar. bugloſſæ meliſſæ, cort. rad. cappar. ana parum, ſem. melonum mundat. dr. 1. abſynth. pont. par. ſem. aniſ. fænic. ana dr. 1. flor. cord. p. 2. miſ. coquantur in aqua pura ad lib. 1. in colatura clarificata diſſolue ſacch. q. ſ. bull. ad ſyr. conſiſtentiam, cuius ſumere poterit vnc. 1. ſ. ſuperbibendo aq. ſcolopendr capill. ven; lupul. ana vnc. 1. quod ſi iura amet, eadem maximè laudanda cum ſint medicamenta in alimento, poterit ergo ſumere vel iura pipionum, vel paruæ pullæ vel ſimilium, cum ſupradictis herbis. ſunt qui laudent ſyruppos, vel iura magiſtralia confecta cum diureticis, & euacuantibus, quæ quidem, quia motus contrarios operantur, eadem haud poſſum comprobare, cum quæ per ſeceſſum euacuant, reuellant à vijs vrinæ, & quæ trahunt ad vias vrinę reuellant à vijs per ſeceſſum; quod ſi per hæc parum proficiatur, quoniam ad ſunt ichores mordaces, quos puro in hepate dolores quoque validiſſimos producere, non alienum cenſenrem ſerum adhibere ſed deſtillatum vnaque correctiuis adhibitum, vt cinnamomo, ſic enim ventriculū ſ[illegible] te modum languidum haud relaxaret; & corpus refrigeraret, balneū [illegible] aquę dulcis n[illegible]n poteſt non commendari cum omnes indicationes expleat,

expleat; quod ſi ad nullum horum perſidiorum cedat, non alienum erit ad Kalibem vt ad ſacram anchoram confugere; quamuis nonulli ab eius vſu horreant, cum calidus ſit, & ſicciſſimus, quod quamuis veriſſimum eſſe dixerit *Sennor.* tamen experientia diutina ait, & multa conſtare ad affectionem hypocondriam vtiliſſimum eſſe, ſic *Claudinus* de ingreſſu *ad infir. in appendice ſect.* 2. ſcribit in curatione melancholiæ hypocondriacæ medicamēta chalybeata ſibi nullum par habere; vnde *Mercatus* vt eſt apud eundem *Sennertum* tantàm ait eſſe vim chalybis, vt magnoſetiam lienis, & vteri ſcirohos perſanaſſe ſit viſus cur autem ſit in hypocondriacis tantæ efficaciæ explicat Senner. quia ferrum, & chalybs peculiarem cum humoribus melancholicis, & aduſtis cognationem habet, atque idcircò eos ſeu attrahit, ſeu imbibit, aut cum ijs vnitur ſubdit: & atram bilem, vt & ipſam melancholiā vitriolatę naturę participē, aut certè ei cognatā eſſe, & ferruginei quid ſapere nemo facilè negauerit; quicque analogiam Macrocoſmi, & Microcoſmi explicant, ſcribunt quod Mars metallicus maioris mundi, reſpondet Marti Microcoſmi, & cuſtos ſit valetudinis eius membri, cui cælitus videtur eſſe deſtinatus, quicquid tamen ſit ſi dandus chalybs in noſtra languente ſtillatitium commendarem, facilius enim permeat, & non ità ventriculum obledit, De thermis hic non loquor cum mulier occaſionem non habeat, eaſque pariter reſpuat; quod tamen præ reliquis commendo eſt inuſtio in crure dextro vt ſcil. & reuellatur materia, & euacuetur quæ in dies cumulatur. De victus ratione non loquor cum eadem benè inſtituta inſpectetur; hæeque ſunt quæ potui in hac breui temporis intercapedine dicere.

PRO ADM. REVERENDO DOMINO D. FRANCISCO GONERIO Melancholia Hippocondriaca laceſſito.

CONSVLTATIO XXVIII.

MEtum, & męſtitiam preter rationem duo eſſe melancholię hyppocondriacæ perpetua omnia explananit non ſenel *Gal.* 3. *de loc. aff. cap.* 4. quod Hip. expreſſit *in aphor.* aiens: *Si timor, & meſtitia longo tempore preſeuerent, tale melancholicum eſt*: dicebar enim *Ariſt.* 30. *par. probl. p.* Fit ſæpæ numero vt angamur, & animo ſuccumbamus, ſed cur ità nullam reddere cauſſam habemus, alias contrà, vt ſecuritate animi geſtiamus, ſed quamobrem minimè conſtat; plurium tamen accidentium cauſſas exponere difficile non eſſe putauit *Gal.* ſic metum, & męſtitiam ipſemet *Gal.* reiecit ad atræ bilis colorem, dum mentis ſedem tenebris ſimilem reddit. *Hip. lib. de morb. ſacr. tex.* 16. dixit: *Si verò terrores, ac timores accedant à cerebri tranſmutatione id contingit*, cerebrum enim ex eodem *Hip.* plurimam in homine vim habet, ni velimus id ad ſanguinem è ſua compage dimotum referre, quod intuens idem *Hip.* dixit: *Sanguis qui eſt in homine maximam partem ad prudentiam confert, quidam dicunt totum; cum ergò bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimouet, & ſeorſum facit, ac calfacit*, quod alias cernens dixit huiuſmodi ſymptomata pēdere ab igne

dum

dum ſuperatur ab aqua;quicquid tamen ſit ſicut ſanguis purus,& decoctus, lucidus, & diuino quodam prædictus colore ſicut ex Platonis auctoritate teſtatur *Gal.4 de vſu par.cap.4.* lætitiæ eſt cauſſa ſic melancholia ſua nigredine,& opacitate triſtitiæ, & mætus auctor eſt cur ille ſplendore, & lumine oppoſitarum affectionum origo,& principium non creditur, ſic *Auicen.* melancholiam ait fieri permutato ſpiritu ſplendido ad tenebras: hincque ſubdit *Zacutus lib.7.cap* 8. de melancholia ad hanc ſymptomatum generationem non eſſe neceſſe colorem,aut opacitatem agere, ſed ſufficere ſpirituum ſuo lumine, & perſpicuitate priuari, tenebroſumque fieri ad hoc vt mens deprauatè moueatur;nam ſicut ſpirituum debitum temperamentum, calidum nempe,& humidum,& eorum ſplendor atque tenuitas ad lætitiam parat,ſic craſſitudo,turbulentia,& obſcuritas per ſe procliues ad timorem,& mæſtitiam homines reddit,quod probat *Auic.lib.de viribus cordis cap.*4. ſicuti enim frigidum ſiccum temperamentum è diametro humanæ naturæ eſt oppoſitum,ità quoque inſtrumentorum animæ craſſitudo, opacitas, ſeu higredo naturali tenuitate,ſpendorique decenti contraria eſt, proindè ait dictus *Zacutus* meritò naturæ etiam ita erit inimica vt timorem, atque mæſtitiam inducat,gaudet enim anima conuenientibus,diſconuenientia, aduerſatur,& fugit:& quamuis color vt aiebat *Auenr.* non ſimpliciter actiua qualitas dicatur ait tamen *Zacutus* eundem agere,afficere & immutare, potentémque eſſe actionis organa vitiare.*Petrus Salius com.2.de morb* hanc intuens fortè difficultatem dixit: quod ſicuti per conſenſum in eius inflammatione procellitur ex euaporationibus calidioribus & indè delirium continuum incurrit, pari ratione eo ab humore atrabilari deprehenſo cerebrum ab atrabilarijs non dicam euaporationibus,ſed fumis (fumus enim propriè eſt is qui ex materia aduſta attollitur non euaporatio perculſum) in ſymptomata incidit melancholica;nam cum horum fumorum qualitas eſſentiam,& qualitatem humoris ex quo eleuantur cerebro impartiuntur, hinc cerebrum, ac ſi humore melancholico occuparetur melancholica incurrens accidentia hominem abſque ratione mærentem,ac timidum reddit; diſtinguit tamen duplicem melancholiam,vnamque eſſe veluti fæcem ſanguinis admodum ſpiſſi,fæci vini haud abſimilis, nullum ſaporem inſignem ſibi aſciſcentis,alteram verò multo tenuioris eſſentiæ,quæ & vomentibus & olfacientibus apertè acida percipitur,& quæ ratione tenuitatis,& inæqualis eſſentiæ terram fermentat; ſicque à prima melancholiæ forte timidos quidem fieri patientes ac mærentes,attamen ſegnes, & ferè ſtupidos; à ſecunda autem præterquam quod mereant, ac reformident anxios eſſe, ad quamcumque occaſionem expaueſcentes,deſperantes,horribilia,& tremenda imaginantes; ſubiungit rationem *Salius* quia à prima melancholia quæ ferè naturalis eſt,vaporationes attolluntur frigidiores, ex ſecunda quæ aliquem exuſtionem eſt paſſa, & omninò preternaturalis euaſit, eleuantur fumi acriores, turbidiores,& terriores, cuius ratione deteriora ex hac, quam ex illa ſymptomata emergunt: hacque vltima melancholiæ ſpecie noſtrum languentem ſcatere verendum haud eſt,dum timet,plorat,omnia reformidat, phãtaſmata,& ſomnia habet horribilia, palpitationes ſæpenumero experitur, pulſationem in arteria aorta perſenſit, ructus habet acidos, & alia experitur ſymptomata; quæ quidem melancholia, ſeu vſtus humor ſecum nimis feruidum vt ſui originem agnoſcit, quod nedum ydic paticè obleſum eſſe

Q vide-

videtur, cum congerat, ſed aliarum partium & potiſſimum ventriculi to-
num tollendo reliquas partes ad faciendum hunc morbum facit conſocia-
les, dum enim ventriculus à Iecore contractus ſuum nimium probat cau-
ma, fieri haud poteſt quin ſui probet ruinam, multus enim ille aiebat *Ariſt.*
in problem. exiguum ad ſe rapit; quo primigenio ventriculi dempto calore
multæ inſurgentes cruditates obſtructionibus parant principium, vnaque
terminum; hepar enim vel ob imbecillitatem ait Sennert. materiam facilè
ſuſcipit, vel ob anguſtiam vaſorum facilè retinet, vel vi caloris attrahit;
quod contingit in noſtro languente, feruens enim hepar & congerendo
vſtas materias ſibi iter præcludit.& alias à ventriculo, alijsque partibus re-
petendo ad intendendas obſtructiones redditur aptum; ex quibus caloris
emergit ſenſus; ſicque *Gal 3. de loc aff. cap.* 7. ſcribit hanc affectionem ob alte-
ram cauſſarum ortum ducere, vel quod ſit plus caloris, quàm debet habere,
in ijs venis quæ alimentum à ventriculis excipiunt, vndè ſanguinem in his
craſſiorem fieri contingit, vel quod ventriculi os quod inteſtinis continua-
tur inflammetur:& quamuis in noſtro languente adſit ructus,& flatus, nam
vt ait *Auic.* calor extraneus, & aduentitius, qualis eſt in taliter affectis facit
exhalare & calidum innatum,& ipſum debilitat, hincque fit vt ſuperius di-
xi, vt calore naturali coctionum opifice labefactato ſequantur cruditates,
ructus flatuoſi; ſicque vt benè adnotat *SchenKius* pulſatio illa quam maximè
manifeſta, quæ ſubter præcordia perſentitur, ab eadem calida intemperie
ortum trahit, nam temporum arteriæ per febres maximè pulſare docet
Gal. 4. de differ pul. cap. 1. cæterum idem *Schengius* aliam à ſe excogitatam vt ait
annumerat cauſſam huius pulſationis *In meſenterio*, inquit, *plurimas glandulas*
reperiri omnes conſentiunt quas Veſalius vnà cum alijs Anatomicis in hunc vſum fabre.
factas à natura ſcribunt, vt ſcil. vaſis quæ per meſenterium copioſa diſſeminantur fulci.
mentum quoddam, ac firmamentum eſſent. ne ſcil in magnis, atque violentis motibus
diſrumperentur; Falloppius hunc alium ipſis vſum adſcribit, vt ſcil. obſtent quo-
minus vaſorum ductus comprimatur vel à repletis inteſtinis, vel à prono
decumbente animali, vel compreſſo abdomine aliquo aliomodo, *Schenghius*
ait vtrumque vſum præſtare poſſe, cum ſpongioſiora, rara, & leuia corpora
ſint, at ſi humore aliquo craſſo qualis melancholicus eſt repleantur earum
cauitates, fit vt potius comprimant vaſa; atque diſtributioni ſuccorum im-
pedimento ſint, replentur itaque in hypocondriaca affectione vt teſtatur
Mundinus in anatome cap. 13. cui adſtipulatur etiam *Corpus* huiuſmodi glando-
ſa corpora humore craſſo, atro,& melancholico, allato ſcil. ſanguine, qui in
vaſis multiplicibus quibus abundat meſenterium continetur ob calidam
eius partis intemperiem, verum cum in centro meſenterij grande, glando-
ſum corpus reperiatur, inſigniores, ac primas vaſorum diſſectiones ſufful-
ciens, hinc fit vt ibidem arteria magna quæ iuxtà venam cauam per dorſi
medium verſus ſiniſtram partem perrepit, craſſo humore glandoſo hoc
corpore oppleto, ac reliquis etiam glandibus circumiacentibus eodem mo-
do ex humore melancholico turgentibus comprimatur, ſicque nedum ra-
tione calidæ intemperiei, ſed etiam ratione compreſſionis vehementius
pulſare in ſiniſtro hypocondrio perſentiatur; quæ ſanè opinio mihi admo-
dum arridet, videmus enim arterias compreſſas fortiùs pulſare; *Gal.* tamen
refert in calorem earum partium, quem nec ego exploſerim natum ex ob-
ſtructionibus, ſicque *Marcellus Donatus lib. 4. de hiſtor morb, cap.* 8. reſoluit quæ-

ſtionem cur melancholici multo ſero abundent. Iecinore enim phlegmone obſeſſo, protinus venas quæ in meſenterio ſunt phlegmone laborare neceſſe eſſe dixit *Gal. lib. 13. meth in calce cap.* 14. & è contrà etiam malè affectis meſeraicis hepar quoque malè affici non eſt dubitandum, quinimò *Gal. 5. de loc aff. cap.* 7. ſcribit meſentericas venas habituali intemperie affectas facilè poſſe hepati, præcipuè partibus ſimis eandem intemperiem communicare; quare cum ſtatuerimus intemperiem calidam præternaturalem in hac affectione in meſenterio reperiri, ex qua naturalis eiuſdem calor debilitatur, indè eſt vt eadem communicetur hepati, vnde ſequatur eiuſdem temperamenti vitium, ſicque lędetur ſanguificatio ità vt aquoſior ſanguis plus iuſto gignatur, prætterquam quod & offenſa ventriculo quoque impartiri poteſt vndè cruditates multæ generentur, malèque complectente ventriculo in illo fluctuent, & in inteſtinis etiam, in quibus quoque concoqui alimentum in tranſitu per ea facto teſtis eſt *Gal. 4. de vſu part.* vndè pariter flatus, qui ſeroſitatibus combinati, dum in varia inteſtinorum inuolucra traſcurrunt, bombilant, ac velut aquæ fragorem borborigmum vocitatum effigiant, ijdemque flatus dum vlterius appellunt, nimirum ad cordis arterias non rarò producunt palpitationem; quam ſitam eſſe docuit Mercatus non in actione facultatis nocuum expellere conantis, vt multi falsò ſunt arbitrati, ſed in motu quodam cordis & arteriarum interturbato, & aberrante à flatu effecto, qui diſtendens & mouens præternaturam cor & arterias ipſas ab eodem corde ſic commotas palpitationem, & inordinatum motum facit haud ſecus quam ex ſolo flatu in muſculoſis partibus contingere ſcimus, credendum enim eſt motum hunc quem in cordis regione palpitationi ſimilem conſpicimus non ſolum eſſe à flatu factum eſſe tamen palpitationi ſimilem effectum à flatu intertubante motum naturalem cordis, & arteriarum, cum ſeſe mouent ad dilatationem, & compreſſionem faciendam: quicquid tamen ſit quoniam huiuſmodi melancholia diuturna & pertinax eſſe ſolet, quamuis *Auenzoar lib. 1. tract. 9. cap. de Melancholia* dixerit hanc ſoli cerebro propriam facilem habere curationem, ſi ater humor in arterijs, veniſque cerebri coercitus nondum ad cerebri ſubſtantiam diffundatur, difficiliorem, ſi non modo vaſa, ſed vniuerſam cerebri molem occupet; ideò curatio eſt adhibenda, ſolet enim eſſe contumaciſſimus morbus, milleque ſymptomatis combinatus, quę non rarò ad deſperationem deducunt, adeòque imaginationem deprauant vt maniam gignant, quotne enim videmus ea melancholię feritate ingemiſcere vt alij putarint ſe eſſe è butyro confectos, alios nolle mingere ne orbem ſubmergerent, alios Atlantes eſſe, alios ſerpentem deuoraſſe, bufones, ranas; ſic *Schenghius* mulierem ſe vidiſſe ait, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus ſuæ digitum conſtringeret, tanquam in ipſo totum geſtaret orbem, plorabat autem verita ne quando digitum ſuum inflecteret, & totus orbis corrueret, ſic apud *Horat. epiſt. vlt. lib. 2.* Argiuus quidam credidit in vacuo theatro tragædos ſe audire, ope vero cognatorum ſanatus, queſtus eſt extortam ſibi voluptatem iucundiſſimam, ademptamque mentis errorem gratiſſimum; ſic cuidam (narrat præfatus Scheng.) perſuaſum erat naſum ſibi excreuiſſe in immenſum, atque prodigioſam longitudinem exporrectum, ſic vt elephantis proboſcidem circumferre viſus ſit, qui nuſquam non eſſet impedimento, adeò vt ... è patinis, vt illi creditum eſt innataret; ſic idem narrat quendam

ſeptem dierum interuallo noluiſſe comedere, cum arbitraretur ſe eſſe mortuum; & ego nobilem Virginem Aquilanam vidi, quę per multos dies nil guſtare voluit, ſed ſe eſſe mortuam, & in inferis ſepultam prædicabat, quinimò ſi quem manuario tormento ludentem cerneret Plutonem illum eſſe affirmabat, *Lemnius lib. 2. cap. 6.* alium narrat qui opinatus eſt ex vitro ſibi conflatas clunes, ſic vt omnia ſua negotia, atque actiones ſtando perficeret, metuens ne ſi in ſedile ſe inclinaret, nates confringeret, ac vitri fragmenta hinc inde diſſilirent; ſic alios cernimus putantes ſe eſſe Imperatores, alios Cypri Reges, alios eſſe Deum Patrem omnipotentem; ſic ego dum Romæ eſſem ad viſendos apud ſtultorum Xenodochium dementatos, quendam vidi, qui mirabatur, quomodo alios audiret eſſe Verbum, cum ipſe quamuis Pater nunquam eundem generaſſe meminerit: qui plura cupiet adeat *Schenghium* nam multas dinumerat; cauſſam horum accidentium referre eſt difficile, quamuis nõ ignorem alios id ad proprietatem humoris melancholici redigere, ſic videmus *Iacotium in Coac.* dixiſſe, in melancholia contrahi qualitatem quandam ineffabilem, *Zacutus* ait multas phantaſias ad occultam melancholiæ proprietatem referendas eſſe; ego tamen cum *Saxonia* dicerem id contingere quidem ex melancholia, verùm ex frequenti, & aſſidua alicuius rei cogitatione, vel ex inordinata appetentia, corporis affectu, cauſſa extrinſeca, ex ſpirituum animalium inordinato motu, vel eorundem impuritate; cæterum quamuis omnes hæ cauſſę poſſint varias melancholicorum phantaſias peragere; quando agitur de imaginatione deprauata circa vnum obiectum dicerem eandem ſemper pendere ex continua cogitatione, & diuturna in habitum mutata, ſic *Iacotio in Coac.* dixit cum *Aretæo* melancholiam eſſe animi angorem in vna cogitatione defixum, atque inhærentem ſine febre, demum furoris, vel manię initium. ſubdit *Iacot. Cum tamen ſemel aliquid apprehenſum eſt in reliquis ferè iudicium conſtat, quod in furore, aut mania non fit.* Ex frequenti ergo illo actu intentionali ſequitur habitus qui eſt qualitas difficilè mobilis a ſubiecto, quæ quidem qualitas eò magis radicatur in ſubiecto melancholico, quo ſpecies impreſſa magis retinetur, hæc ergò ſint obiter dicta, ob id redeundum vnde diſceſſimus, ſolent enim huiuſmodi morbi varium habere metaptoſim, ac in alios deteriores morbos commutari, ſic *Phyloſophus* dixit Aiacem & Bellerophontem varia ex hoc morbo incurriſſe mala, illum ad inſaniam prorupiſſe, hunc loca perſequutum eſſe; vnde eſt illud *Homeri*:

Aſt hic quando etiam grauior Dijs omnibus;
In campis erat ſolum latos, inquam auia rura.
Ipſe ſuum cor edens hominum veſtigia vitans.

Indeq; tollenda eſt occaſio, & eneruãda cauſſa, quod *Gal.* reſpiciens dixit *li. de mel. ex Ruſo. & Poſſid. Oportet autẽ incipiente morbo mederi, nã inueteratus, & acutus medentis manus reſpuit*; quod volens confirmare *Alexander Tral. li. 1.* dixit: *Si morbus inueterauerit, & imaginatio in habitum abierit, nil adeò magnum aut ratio, aut aliud quoddam artificium, & ęgrum iuuari poterit*, quomodocunque ſit ad curationem deueniendum, & potiſſimum hoc tempore quo ver inſtat; & quia multa ſupponimus genitas eaſque heterogeneas materias, inæqualem intemperiem, flatus palpitationem obſtructiones & imaginationem deprauatam propt. euacuanda materia, prohibenda alterantibus intemperies, diſcutiendi flatus, corroborandum cor, & cerebrum, aperiendæ diureticis obſtructiones, & remouenda

Ima-

Imaginationis quantum fieri poteſt deprauatio.

Quoad euacuationem ſummè laudo ſyr. de polipod. ſyr. roſ. ſolut. & mel roſ. ſol. pro minoranda materia, ſicut pro præparanda optimi erunt ſyr. de ſ. borrag. de pomis, lupul. addendo dec. commune, quibus aſſumptis denuò ad purgationem deuenirem, nimirum ad prædictos ſyr. de polipod. roſat. ſol. mel roſ. ſol addita manna, & conf Hamech; ſine Scammonio vt vult *Mercatus* interim de ſanguinis miſſione eſt cogitandum, quę quamuis à multis collaudetur, mihi tamen potius arridet hyrudinum vſus venis ſedis; quinimò doctiſs. *Mercatus* nedum his venis illas applicat, verùm ventriculi venis, iiſdem tamen liueſcentibus; ſic enim fit euacuatio ab eadem parte; quod ſi ſanguinem è bracchio detrahere velimus, non malum erit, cum omnia hypocondria calore exæſtuent, ſed in pauca quantitate; tum ratione flatuum, tum ratione ſeroſitatum; nec interim ab inuſtione horrerem præſtita in crure dextro, vt ſcilicet partis rectitudo ſeruetur; interea de tollendis obſtructionibus, intemperie inæquali & flatu cogitandum, pro quo explendo ſcopo Mercatus laudat ſyruppum factum ab *Altomar.* quem quia video multis rebus calidis conſtare miſſum facit; ac ſequentem ſyruppum maximè probo. ℞. rad. cichor. gran. capill. ven. ſcariolæ, cuſcutæ ana, m 1. agrimoniæ, abſypth. an. p. 1. ſem. melonum, cucumerum, an vnc. ʒ. ſem. fænic. aniſ. an. dr. 1. cariophyl num. v. i. coquantur omnia in ſ. q. aquæ ad tertiæ partis cōſumptionē colaturę adde ſacch. q. ʒ. vt f. ſyruppus, quem capiat de mane per tres horas ante cibum; quod ſi iura alterata malit aſſumere, poterit illa cum pipione domeſtico, vel veteri gallo parare, pleno iiſdem herbis quibus ſupra; & quoniam hic multas ſeroſitates adeſſe diximus; non alienum erit chinæ portionem iniungere, vt in eodem iure chalibem extinguendum imperare; quinimò his omnibus præſtitis ad duo potiſſimum remedia confugerem, ſerū nempè, & chalybem, quinimo balneum aquæ dulcis etiam præ reliquis commendandum; ſero enim *Poſſidonius* multos perſanaſſe dixit; chalibem *Zacutus* in hiſce affectibus multis de cauſis commendat, quinimo ait nullum eſt medicamentum quod melancholiæ flatuoſę magis conferat quam chalybs, nam cum ex diuerſa natura prodeat hic affectus, exigit medicamina quæ variam habeant, & diuerſam operandi vim; hoc enim medicamentum ſubdit de obſtruere calida igneaque vi nam omne metallum igneę eſt ſubſtantiæ; & quò impurius, eò amplius ab infarctu liberat, compeſcit vomitum, appetentiam concitat, huic, ait, neceſſe eſt permiſcere roborantia, de obſtruentia, cardiaca; cæterum vt liberè fatear ego ſtillatitium chalybis potius exhiberem, quod facilius permeare poſſe crediderim; quod ſi nec hoc prodeſſe viderimus ad duo confugiendum, nimirum ad balneū aquæ dulcis, & ad aquas thermales, ſunt qui paſſim commendent aquam Tettutianam, quam cum exſiccandi vi polleat, non probat *Claudinus*, ego tamen illam admitterem per ſpatium quattuor dierum ante & poſt aſſumptionem aquæ Nucetianæ, vel Sancti Philippi; interim cordis non immemores eſſe debemus quod ob flatum palpitat; ideoque præter epythemata ſatis temperata ne ſpiritus cordis diſſipentur vt notat Mercatus nimis calorificis, vteretur aliquo condito, vt ℞. conſ. Hyacinthi dr. 1. el. de gemmis ſine ſpecibus dr. ʒ. margarit. præp. lapid. bezaart. an. dr. v. i. ſandal. cittrin. ſcr. 1. cum ſyr. de pomis f. elect. additis folijs auri. ſic ſyr. de cort. citri, &

de

de pomis, cum aniſis, vel ℞. conſ. roſ. vnc. 1. conſ. AlKermes, Hyacinthi an. dr. 1. lapid. bezaart. ſcr. 1. margarit. pręp. gr. v. i. ſyr. cort. citri q. v. miſ. f. electuarium ; quoad deprauatam imaginationem, nempè quoad metũ, & mæſtitiam, cum non eò deuenerint, vt illam deprauarint penitus, & rebus exhilarantibus, & ſolitudinum fuga, & ſuaſionibus contrarijs incedendum eſt, ſic enim multos vidimus nedum melancolicos, ſed & maniacos verſutijs Medicorum liberatos ; atque hæc paucula volui dicere in confirmationem eorum quæ dicta ſunt à doctiſſimus viris. Poſſem multa circa victum dicere, quæ quoniam doctiſſimus vir curans optimè inſtituit, omnia ſilentio contumulabo. Vale.

PRO QVODAM SENE AQVILANO MANIACO.

CONSVLTATIO XXIX.

EX vno animi pathemate omnia mala poſſe proſilire autumauit diuinus *Plato*, vnde noſter *Hip.* animã à curis caleſcere, & ſiccari promulgauit, e quo, & melancholicas per vſtionem prętitam paſſiones emergere, & ab illis maniam dixit *Gal.* nam maniam dixit eſſe melancholiæ intenſionem ad maiorem feritatem ; vt pro pr. haud obſtupeam noſtrum languentem ob mercaturarum amiſſionem multis ab hinc menſibus melancholico pathemate correptum, tandem eodem reddito intenſiori in maniam prorſus incidiſſe, facilis enim eſt huiuſmodi morborum commeatus ; ſolet equidem aiebat *Trallianus* huiuſmodi morbus è melancholię maiori ſæuitie innaſci, quamuis cum Sennerto non ignorem dari non rarò maniam abſque melancholiæ præexiſtentia, quæ cogitationes quidem, verbo, & opere malancholicorum deliramenta imitantur, ſed citra timorem, vel metum, immò, cum audacia, iracundia, iurgijs, & mentis perturbatione tanta, vt ægri tanquam immanes beſtiæ obuios quoſque inuadant, immò nec ſibi ipſis ſæpe parcant, quod crediderim fieri prout humor magis dirus exiſtit ; ſicque aiebat *Senex lib. de mor. ſacr. tex. 16. quia à pitu ita inſaniunt, quieti ſunt, & non vociferantur, neque tumultuantur, qui verò a bile vociferatores ſunt, & malefici, & non quieti & ſemper aliquid intempeſtiuum faciunt* ; hi enim humores dum ſanguinem è ſua compage dimouent rationem, atque prudentiam tollunt, quod explanauit idem *Hip. dum lib. de flat. tex. 20. dixit : opinor inter omnia, quę in corpore ſunt nihil magis ad prudentiam conferre quam ſanguinem ; hic ergo cum in conſtanti habitu perſiſtit conſiſtit & prudentia, ſanguine verò permutato concidit ſimul & prudentia*, quæ omnia fieri dixit dum cerebrum tranſmutatur, tranſmutatur autem ait *lib. de mor. ſacr.* dum caleſcit ; quamuis *lib. de virg. morb. t. 2.* dixerit eſſe cor ; *ſanguis cum meatus vteri fuerint concluſi, pra multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſuerſum, quibus repletis cor fatuum fit* ; itaque duas partes videtur *Hip.* fancire ipſius maniæ cor nempè, & cerebrum ; ſicque contrarietas innaſcitur ex verbis etiam *Hip.* qui *lib. de morb. ſacro* dixit : *Ad intelligentiam verò internuntius eſt cerebrum, & lib. de cor. tex. 8.* dixit : *Mens enim hominis in ſiniſtro cordis ventriculo inſita eſt, & reliquæ animæ imperat*, quod quia explanaui *in lib. mearum epiſtolarum* non eſt vt vlterius diuagetur oratio, nimus cum doctiſſ. *Marcello* aſſere ſedem animæ in corde eſſe, ſed opera-

uo-

tiones ipſius per cerebrum manifeſtari; ob hancque fortè cauſſam *Senner. cap. de Mania* dixit quod quamuis ſit verum delirij huius cauſſam proximam eſſe in cerebro, eſſe tamen vero valdè conſentaneum cor ſimul affici, quod affectus illi, & perturbationes animi vehementes audacia, ira, temeritas, & animi pathemata monſtrant, quę etiam ad maniæ pertinent eſſentiam, illa tamen à corde proueniunt, quod pariter patere ait, quia maniaci qui in clauſtris, & domunculis publicis cuſtodiuntur, hybernum frigus, & quidem ſæpæ nudi multos annos ſine corporis læſione, & iactura ferunt, ac quod mirandum ſi tangantur, non frigere partes, ſed calere vt videre eſt apud *Foreſtum lib. 11. & obſeru. 20.* qui calor in vniuerſum corpus niſi corde affecto vix diffundi poteſt, & credibile eſt ait idem *Senner.* non ſolum ſpiritus animales, ſed & vitales feruidos, & quaſi igneos euaſiſſe, ſicut de iis qui vino inebriantur accidit: quod pariter videtur probare *Auic.* dum ait (vt refert *Mercatus*) *Non eſt mirum, non eſt nouum, non eſt longinquum ſi cordis complexio primum corrumpatur, & ſequatur eam cerebrum & cor rumpatur cerebri complexio, & ſequatur eam cor, & corrumpatur complexio ſpiritus in corde, & fiat ſyluestris & tunc cerebrum ad ſe corrumpendum* ſic *Gal. lib. artis med.* inquit cor nimis calidum furere, quos quidem ſpiritus igneſcere crediderim vel à cerebri feruida dyſcraſia, vel ab humoribus calidis, ſicque dixit *Mercatus cap de Mania* præter cerebri calidum & ſicciſſimum temperamentum, etiam in vaſis ipſius cerebri interioribus humores eiuſdem naturæ vel ſemper adeſſe, (vt in his qui perpetuo delirio premuntur) vel ex innata cerebri intemperie in dies aggregari & copia ſufficienti congeſta in furorem laborantem agere, donec vi caloris proprij diſſoluantur, & ſubſidente affectione reſipiat aliquo modo laborans, donec iterum fiat idem humoris acceſſus, quo mens iterum, & eodem modo turbetur; ideoque inferius addit *Mercatus* Maniam prodire à proprio temperamento violato cum improba humorum exuſtione, qua in atræ bilis naturam prorſus mutuantur, eam tamen non æquam in omnibus, ſed aliquibus maiorem, aliquibus minorem *Platerus* preter has cauſſas occultam aliquam addit qualitatem, vnde impoſſibile eſſe exiſtimat vt tam grauia ſymptomata, quæ in ęgris ac ſi veneno perciti eſſent ſe ſe proferunt, & non breui tempore; ſed ſæpe multos annos durant, à manifeſta cauſſa & ſolo calore prouenire poſſint, pro quo videatur *Senner.* quicquid tamen ſit ſi verum eſt *Hip* dictum deſipientiam nempe fieri cum ſanguis tranſmutatur, dicendum id poſſe dupliciter fieri, vel cum ſcil. propria ſubſtantia ſanguinis redditur feruida, & quaſi ebulliens, vel cum ex hoc calore aſſatur, vel denique cum bilis atra in eundem ſanguinem immittitur, aliundè vt ab hepate retorrido, quod putarim fieri in noſtro languẽte, qui prius puſtulis, ſcabie, oris ſiccitate, alijſque ſymptomatis laceſſebatur, ijſque nunc temporis deliteſcentibus, earundemque vſta materia vel in vniuerſas venas, vel eas quæ cerebro, vel propè ipſum inſtitit demandata in maniam incidit cum furore, ob atræ bilis ſæuitiem; quod doctiſſ. Iacot. pariter voluit, dum triplex maniæ genus poſuit, vnum tamen ex puro ſanguine vbi incaluit, aut neſcio quid ineffabilis vitij contraxit; quod accidit quibuſdam virginibus menſibus diu ſuppreſſis; viduis enim & ſenioribus ea ratione magis melancholica mania illa fit cum riſu, quæ à bile ferina magis eſt, & crudelior: quæ ab atra bile iam furioſa eſt, hæc autem mihi videtur negotium faceſſere in noſtro ægroto, qui te[illegible]

vig. iijs

Vigilijs eandem potuit congerere, vt propt. dixerit *Aretæus Vigilia cruditatẽ facit, alimentum ſubtrahit, laborem affert, corpus contriſtat mentem labefactat, ideoque hi facilè furere, & atrabile vexari conſueuerunt*: quid mirum ergo ſi in furorẽ agatur noſter lãguẽs, dũ p multos mẽſes vigilijs laceſſitus, mœrore cruciatus, cerebrũ è ſua craſi dimouerũt, inq. feruidiſſimã intẽperiẽ deduxerũt, vt patet ex omniũ partiũ, palatiq. ſiccitate, & nulla expuitione, ſignũ ſanè nedũ affectũ eſſe eſſẽtialẽ in capite, ſed ſympathiã agnoſcere à partib⁹ infernis, & hypocõdriacis, quę quamuis nullo meteoriſmo refeciãtur, poſsũt tãtũ modo ob eãiũ intemperiem maximam phlogoſim redolere atque affectum æmulari hypocondriacum citrà obſtructiones; non ob id dicendum tinnitum illum aurium perennem non à capite eſſentialiter pendere affecto, ſiquidem vbi in parte continuatur affectio ibidem reſidet ydiopathia; qui quidem acutus exiſtit ob idque non βόμβον æmulatur, ſed ἦχον ſtrepitum, in vtroq, enim ait *Iacot.* ſoni incerti ſunt & deprauata auditio non ablata, vel imminuta, verum in βόμβῳ graues ſunt, in ſtrepitu acuti; Alij ità diſtinguunt (vt eſt apud eundem *Iacot.*) vt ὁ τριγμὸς ſibilus ex flatu tenui exiliter illabente fiat; ὁ βόμβος tinnitus ex illius curſu interrupto, à ψόφος ſonitus ex craſſiore plenius erumpente, ὁ ἦχος ex impulſu valido, quibus interdum coniungitur fluctuatio ex humoris iactatione; quicquid tamen ſit ſtrepitus vel acutus, ille ſonitus à multis poteſt pendere, ſed potiſſimum à facultate audiendi, & ab obiecto aliquo interno; ſic *Mercatus cap. de aurium tinnitu*, ait in hoc vel facultatem eſſe nimio ſenſu præditam, quo facilè perſentit, & alteratur à rebus, quę alioqui difficulter auditu percipi ab alijs poſſunt, quo fit vt etiam ab his quæ intrà idem corpus mouentur tinnitus perſentiatur; ſicque *Gal. 3. medicam. ſecund. loc.* auditum oculis aſſimilat, quippè his qui exquiſita fruuntur cernendi potentia non tarò apparent antè oculos imagunculæ quædã. cæterum *Mercatus* putat ad exquiſitum hunc ſenſum ſem per neceſſariò requiri motum illius aeris in auribus implantati; exquiſiti autem huius ſenſus cauſſam nonnulli vt refert *Senner.* referunt in partis calorem modum excedentem, quo aer congenitus facilè impellatur. verum quicquid ſit niſi adſit obiectum proportionatum, ego certè crediderim non poſſe huiuſmodi fieri tinnitus, nam eſto quod adſit, & acutus ſenſus & calor partis, quis nam mouebit aerem illum implantatum? non calor niſi materiam extenuãdo, & in vaporem aut flatum conuertendo; quamobrem hoc obiectum ſeù hæc materia flatulenta erit illa quę ſonitum edet non calor, nec aliud niſi valdè remotè; qui quidem flatus à capitis feruidiori dyſcraſia fiet; nam vt aiebat *Holler in Coacis: excitata ſurſum bile cum ſanguine neceſſe eſt ea perturbatione ſpiritus gigni, qui cum ferueant & exitum ſibi quærant aurium anphractibus incluſi reſonantem ſtrepitum mouent, qui ἦχον dicitur*; cæterum quoniam ſemper non eſt eadem intemperies, aut nonnunquam deficit ſpiritus ille flatulentus propt. ex inconſtanti cauſſa pendens huiuſmodi tinnitus, non videatur ab eadem poſſe perennari; ideoque doctiſs. *Senner.* in continuato per multos annos tinnitu ait vix fieri poſſe illum à vapore exitum per auditus organum ſibi quærente fieri poſſe, ideòque continui illius ſibili cauſſa inueſtiganda in arteriola, quæ aurem ſubit, ſi illa copioſo, & calidiore ſpiritu impleatur.

Quomodocunque tamen ſit, cum nulla dementia ex *Gal. ſi tuta 6 aphor. 53.* ſitque morbus contumaciſſimus, ità vt dixerit *Hippocrat.* atram bilem ſedes diu-

diuturniſſima facere, cumque inueterata ſit affectio in noſtro languente, ac multis expertis remediis in dies increuerit, proindè nobis difficilior redderetur affectio, ac non niſi morte terminanda, potiſſimum id contingeret, quia ſumus in Sene in quo quimus aduentitius ille calor miteſcere queat, tamen facultatum debilium ratione à quocunque obiecto calido deprauabuntur; quicquid tamen ſit tentanda curatio, vt ſi quid fieri poſſit videamus; multa ergo diximus ad hunc affectum concurrere, feruidam ſcilic. ac igneam materiam, vnaque analogam intemperiem in cerebro exiſtentem, propterea triplex mihi videtur conſurgere indicatio, euacuandi materiam, reuellendi eandem à capite, & tandem intemperiem debellandi; Euacuatio dupliciter fieri & ſanguinis miſſione, & purgatione; ſanguinem mitti vult Mercatus & ſi vberioris copiæ ſigna non adſint parciùs tamen aut partitè, ſic ego quoque in noſtro caſu efficerem, habemus enim languentem & imbecillum, & ſenem, ſicque primò aperirem mediam venam dextri bracchij, mox verò ſiniſtram; ſic *Platerus* vt refert *Senner.* ait ſe multos ab aliјs Medicis derelictos ſanguinis miſſione fuiſſe ſanatos à quibuſdam Chirurgis, vel aliis qui ex profeſſo hiſce malis ſanandis operam nauabant; qui vigeſies, & ſexagies venas tundendo penitus inſanos curarunt; *Senner.* ſecat quamcumque venam magis obuiam in bracchio, & præcipuè in ſiniſtro, deindè in manibus ſaluatellam, in pedibus maximè fęminis ſaphenam, varices ſi appareant in cruribus, venas etiam in fronte in pertinaciore malo, vel narium, vel ani; Ego tamen non omnes has euacuationes celebrarem ſed primô bracchii venas, deindè ani hyrudinibus, tandem narium vel propè aures; atque interim dum hæc fiunt, non abſonum erit materiam præparare, ſed multis ſyrupis, vt ℞ aq. borrag. nimph. bugloſſę an. vnc 2. ſyrup. borrag. viol. nenuph. an. vnc. 1. f. miſ. cap. quibus aſſumptis ſummè laudo Mercati conſilium qui ſcil. exhibet caſſiam aqua lactis diſſolutam, ſerum lactis cum folijs ſenę & violis feruefactum, vel ſyr. roſ. ſol. ad alia non deuenirem fortiora, nam quemadmodum *Hippoc.* improbat vſum medicamentorum vel purgantium caput febrientibus quia inſaniam faciunt, ita in inſania vitanda medicamenta valida qua de cauſa præfatus auctor dixit: *Purgandum tamen minus, rariùs, & lenioribus pharmacis*; ideoque ſoleo non ſæpe mirari eos, qui ad helleborum aduentant, pro molienda earundem materierum reuulſione frictiones commendo, cucurbitulas, ligaturas, & præ reliquis inuſtionem in crure dextro; Alius denique remanet ſcopus alterandi ſcil. & tollendi intemperies, pro quo explendo ſcopo laudo ſerum lactis præcipuè, & balneum aquæ dulcis; ſunt qui pariter laudent ptyſſanæ nucum extractum decoctione capitum papaueris; vt nempè ſomnus concilietur, qui in hoc morbo omni arte procurandus; propt. ſunt qui laudent capitis lotiones, inter quas illas quam proponit *Mercurialis*, mihi ſummè arridet. ℞. fol. lactucæ, ſemper viui, ſolatri an. m. i. ſ. fol. nympheæ m. 1. cap. papauerum n. x. f. decoctio, qua caput perfundatur; poſtquam perfuſionem adhibeatur ſequens inunctio ℞. ol. de nymphæa vnc. 1. ſucci ſemperuiui, maluæ, lactucæ an vn. ʒ. ol. roſ. omphac. vnc. ʒ. cum cera f. linimentum, & quoniam diximus in hoc caſu cor etiam pati, ideò illud refrigerare hoc epythemate. ℞. aq. roſ nympheæ, borrag. acetoſæ an. vnc. 2. flor. roſ. rub. ſem. ocymi, ſandal. citrin rub. an dra. ʒ camphoræ gr. v. i. addantur etiam vt ſeruetur tonus cordis ſp. cord. temper. dra 2. ſic parati poterit pro eodem explendo ſcopo ſe-

quens vnctio.℞.vng.roſ.ol.viol.nymph.an.dra.2.pul.roſ.rub. ſandal. citrin. rub.an.ſcrup.5.camphorę gr.vi. miſ.f.vnguentum quod optimè à Sennerto deſcribitur:quoad tinnitum,quoniam ſupponitur nimius feruór, ego ſolo ol.amy.dulc.eſſem contentus,hic enim tunc profligabitur, quum videlicet cauſſam eneruabimus. Hæc ergo ſunt quæ potui aſſerere pro debellando hoc morbo ſatis contumaci, qui ſolet vt plurimum niſi morte terminari. Vale.

PRO PERILLVSTRI DOMINA IVLIA de Aliſeris Patritia Aquilana memoriæ diminutione laceſſita.

CONSVLTATIO XXX.

MEmoriam quam *Cic.2.de orat* rerum omnium theſaurum, *Plato in Theæteto* Muſarum matrem,aliique Iouis amaſiam, Imaginationis conceptaculum,ſcientię lumen,& cuiuſque ingenij decus indigitarunt, vndè *Plinius lib.7.cap.24.* bonum aſſeuerauit humanę vitæ permaximè neceſſarium; quamobrem non immeritò *Quintilianus lib.11.* omnem diſciplinam memoria conſtare concredidit,*fruſtra namque*(ſubdit,docemur,)*ſi quicquid audimus præterfluat,eſt enim ſcriba intus manens vt habemus apud Stobæum*,vel ſignatarum rerum veſtigium vt dixerat *Cic.* quam benè *Valerius Max.* exultare inquit animum magnorum virorum memoriam perluſtrantem; & tamen proh dolor;quamuis tantam memoria energiam obtineat,eadem nihilominus adeò labilis eſt vt aiebat *Pli. loc.cit.*vt maximas ruinas vel à minimis quidē cauſſis experiatur;ſic apud *Schenghium lib.1.obſeru.123. & Plin. lib.7. naturalis hiſt.cap.34.* narratum accipimus quendam è ſublimi lapſum tecto, in matris, & affinium obliuionem incidiſſe; ſic apud *Rondeletium* legimus ſtudioſum quendam Monſpelienſem ex vulnere, ità rerum omnium fuiſſe oblitum, vt infantum inſtar Luteriam egredi,& prima pueris tradi ſolita elementa diſcere opus habuerit; atque ita natura factum eſt,vt qui olim memoria excellebat nunc obliuione prematur, quę nil aliud eſt, vt apud Stobæum, quam eiuſdem memoriæ vtique exitus: indeque nil miror nobiliſſimam noſtram languentem acri ingenio præditam, nec minori memoria inſignem in rerum obliuionem incidiſſe, ſed non omnimodum, dum non ità immemor eſt,vt non amplius recordetur, ſed non raro incipiat effari, & quaſi in media voce reſiſtat ob memoriæ lapſum; neque inſcitiæ crimine ſum puniendus dum nobiliſſimam mulierem, & ingenio,& memoria inſignem reddidi,contrà illud Phyloſophi axioma,qui memoriam habent,non admodum ingenio pollent:ſiquidem ex eodem *lib.de memor.& reminiſc.* hæc habentur: *Memoria magis valent,qui hebeti obtuſoque ſunt ingenio, reminiſcentia verò magis vigent,qui acuto dotilique ingenio excellunt*; idque ideo vt ait *Senner.*quia cum memoria per quandam impreſſionis vim celebretur, in molli cerebro facilius figuræ imprimuntur,iu duro difficilius; ad ſpecies verò firmiter retinendas neceſſariam eſſe cerebri duritiem,& ſiccitatem ſtatuunt, quod ceræ exemplo declarare contendunt,quamuis *Scaliger exerc,307.5.28.*id non admittat,

ſat

ſat ſit ergò reminiſcentiam dicere cum optimo Ingenio poſſe coexiſtere; cum ambo & ſiccitatem,& cerebri duritiem prerequirant; vt proindè noſtram languentem non ea,qua prius reminiſcentia polleat, cum cerebrum nimijs exundet humiditatibus,ſeroſa illuuie,ac pituiteo humore, à cerebri frigida humidaque dyſcraſia genito, vndè & memoriæ imminutio conſurgit;operationes enim animi vt ab optima cerebri craſi perficiuntur vt volebat *Gal.* ſic imminui dixit ab eiuſdem intemperie,vt 8.*de Plac.Hipp.& Gal. ca.*10.indèque *Plato loco cit.* humiditatem ſanxit memoriæ deſtructricem,vndè doctiſs.*Scaliger exerc* 307.*ſect.*28.hæc dixit: *Et in humido cerebro multi ſpiritus commeantes,ſeſe tanquam circuli in aqua ſecant, & humido cerebro multa inter intellectum & ſpecies ſeruatas interponuntur,quæ ſi fuerint craſſa fit obliuio, ſi mobilia dilatio recordationis,atque ibi reminiſcentia cum remouentur intercedentia impedimenta*; è qua humiditate in nobiliſſima noſtra languente memoriæ defectum proſilire ſatis patet ex continuo oris madore, ex perenni excrementorum affluxu à capite deſcendente,ex tumore in dextra gena progenito, ex capitis vacuo ſenſu, quinimo & ex ipſa obliuione quam adducit *Gal.lib. Art. Med.* humidioris cerebri notas ſignificare; cerebrum enim in alterando læſum, tum ob morborum continuitatem, (cerebri namque calor primigenius ex morbi diuturnitate labefactatur,vnàque diminuitur, ſicque humidius conſurgit) tum ob animi pathemata,tum ob Iecur feruidius, quod deſtillationes producit,tum ob vteri offenſam, multa congerens excrementa memoriam diminuere poſſe ſtatuendum; cerebri enim ſubſtantia aiebat *Ariſtot. libro primo de mem.* vel nimis parua, vel coinquinata, alienoue humore ſcatens huiuſmodi morbum gignit,vndè *Gal.*2.*de ſympt. cauſſ.*7. eis in peſtilentia à Thucitide relata quibus in cerebro facti ſunt abſceſſus, immemores euaſiſſe dicit, tranſmiſſa humorum colluuie in cerebellum vt puto ſecundum communem opinionem;quandoquidem vt nonnulli aſſeuerant poſterior cerebri pars tanquam cęteris durior ſpecies retinere ſatius valet,cuius ſententiæ vt refert *Saxonia* Arabes extitere; vt puta *Auenr.*2.*coll.*2. *Auicenn.*6. *natural.* inter latinos *Albertus* 2. *de anim.* inter græcos *Aetius* 2. *Tetrab.cap.*2. quod etiam colligitur ex *Galen.primo in primum Prorhet.*27. & 4. *de loc affect.*2. qui omnes cenſent Phantaſiam in anteriore, ratiocinationem in media, & memoriam in poſteriori cerebri parte,ſeu ventriculo collocari; Ego tamen *in meis epiſtolis* demonſtraui omnes animæ facultates eſſe in toto cerebro, ac chimericum eſſe aſſeuerare eaſdem diſtinctas vendicare ſedes. cuius quoque opinionis extitit *Valleſ.*2.*controuerſ cap.*23. *Sennert libro primo cap.* 13.*de ſenſibus internis,* & doctiſſim.*Maſs.libro primo ſuæ pract. cap.* 21. *de melancholia*:quinimò *id Galen.* viſus eſt voluiſſe 2.*de motu muſcul.* aiens: *Si itaque inſignes impreſſiones rerum in imaginationibus acceperit, conſeruat perpetuò, quod ita interpretati ſumus confirmari memoriam interim dum ſit fortis imaginatio*; quod non video(ſubdit *Valleſ.*)quomodo fieret niſi memoria, & imaginatio eodem loco operarentur; quicquid tamen ſit cum id obiter dixerim poteſt enim videri ſextus liber mearum epiſt.prima cum memoria cum quadam ſiccitate proſurgat,vnde eſt illud Heracliti à *Galen.lib.quod animi mores cap.quinto* recenſitum *ſplendor ſiccus animus ſapientiſſimus*, ideſt ſpiritus calidi & ſicci, nil mirum ſi cerebri ſubſtantia nimiis humiditatibus ob congenerem intemperiem exundante diminuatur memoria, quamuis non ignorem *Hippocrat.lib.de mor ſacr.* ab hac intemperie memoriam originem trahere di-

R 2 xiſſe.

xiſſe. *Galen.3.de loc.affect.5.* eandem ſemper ex frigida minui dixiſſe, quandoque ex humida, quando ſicca & frigida ſic idem *Gal.3.de loc.affect.5.* quendam enarrat ex nimiis ſtudiis factum obliuioſum, ſicque multi cenſent ex calida, ſiccaque intemperiẽ multos memoriam perdidiſſe, quod Sennert. ait contingere eò quia huiuſmodi intemperies inordinatum ſpirituum animalium motum faciunt, vt teſtatur *Gal. loco cit.* vndè *Scaliger* ſcribit. in ſiccis etiã cerebris ſi ſint biliosi propter ſpirituum mobilitatem memoriam lædi; In noſtra languente tamen dicendum memoriæ imminutionem non aliundè pendere, quàm ex frigida humidaque intemperie, quæ continuò humiditates congerendo, eaſque nimio profuſè, & obliuionem facit, & eandem reddis immemorem; vnde cum continuus ſit affectus in capite ydiopaticus ibidem ſupponitur , & *συμπαθικῶς* quamuis prothopaticus in hepate vteroque exiſtat; cum ex illius feruore , & ex iſtius cacochymia ſeu *πλεονεξία* omnia hæc originem habuerint hepar enim ac verſus ad caput euaporando illud maximè repelent , ſicque & illud in intemperiem adigunt , & vna quoque replent ; proindeque *Duretus in coac. p. 571.* aſſeuerant cerebri temperiei conſeruationem à iecore pendere fonte alimenti, & caloris nutricatui conuenientis quod ſi illud intemperatum fuerit caput & intemperat , & humorum vbertate donat ; vnde & cerebri ſordes enaſcuntur, quæ in infernas partes demandatæ, & potiſſimum genarũ tumorem olim produxere , nunc autem temporis retentæ, vel in maiori copia congeſtæ imbecillitatem faciunt, memoriamque diminuunt; caput enim vt aiebat *Andr. Laur.* eſt velut quidam totius corporis caminus, & cucurbitulæ inſtar vt ait *Hip.* continuò trahit, ſorbetque expirationes partium inferiorum. Quamobrem vel antequam penitus deperdatur memoria, vel aliud ſuperaccedat pathema Apoplexia, Epilepſia, ſeu Paralyſis vt *Aetius* innuebat , eſt ſuccurrendum, eoque magis quo hic morbus contumaciſſimus eſſe poteſt in noſtra languente tum quia caput habet imbecillimum, tum quia materiæ viſcidiſſimæ ad ſunt, tum denique eſt inueteratus, quod faciemus primo nimiam materiam euacuando ab humida intemperie cum frigiditate coniuncta; ſecundo prohibendi intemperiem, tertio tandem torpidos ſpiritus concitando, ſeù caput roborando; antequam tamen ad euacuationem accedamus preparatione vtendum ſyr. de ſ. beton. de ſ. borrag. & melle roſ. ſimpl. cum decocto in quo bullierint: beton. lilium conuall. pæon. meliſſa , borrago, cichor. endiuia , & ſimilia , illud vnum animaduertendo ne nimis calidis vtamur , ne Iecur feruidius pluſquam par eſt accendatur, quibus exhibitis ad purgans medicamentum deueniendum ; ſunt qui laudant Rufi hyeram, inter quos fuit *Aet.* ſed is à multis improbatur , cum agat nimis violenter, quamuis doctiſſ. Saxonia illam tantoperè commendet vt dicat eandem ad drach. 2. exhibitam corrigendi vi pollere humidam totius corporis , & cerebri intemperiem, ſicque *Aetium* enarrat eandem quotidie exhibentem ad ſcrup. 1. quod ſi hæc minus placeat, quoniam ſumus in languente delicatulo ad pillulas de agar. cocchias. & aggregatiuas confugere , quibus alias aſſumptis melius habuit, nec interim ab affixione hyrudinum venis ſedis deſiſterem , cum in corpore ſimus plethorico, hepate feruidiori , quamuis non ignorem in humida materia , in frigida intemperie, & in læſa memoria ſanguinem haud eſſe mittendum, niſi aut quando ſit factus aliquis abſceſſus, aut ſanguis in toto

cor-

corpore exuberet, in hoc enim caſu *Chriſtoforus à Vega 3. de Art. Med. cap. 10.* ſolus ſanguinis miſſionem proponit: quòd ſi hyrudines affigendæ veniant, vel in pauciſſima quantitate ſanguis mittendus; Interim materia in capite exiſtens & inuſtione bracchio præſtita reuellenda, non in occipite, nec vt aſſerit Mercur. in partem affectam trahatur, quod non fieret in mea opinione, & chinæ radice exſiccanda in iure ebullita, cum ligno de viſco quercino, ſandal. citrin. & rad. pæoniæ, liliorum conuallium, borrag. boſon. maior. meliſſa, & fumar: nec inferioris vſus erunt errhina tantopere à præfato *Chriſtophoro à Vega* propoſita, qualia eſſe poterunt ex ol. amygd. dulc. aqua mulſa, & ſimilibus; ad grauiora non accederem, ne agitata nimis materia vt notat *Mercatus* apoplexiam accerſant; nec ob id caput ſatis imbecillum haud roborandum, pro quo explendo ſcopo *Saxonia p. 35.* proponit ſequentes rotulas: ℞. nucis muſc. num. 2. cariophyill. non 8. cinnamomi drc. 5. ſacch. diſſol. in aq. maior. q. ſ. miſ. f. conf. in rotulis cap. *Senner. lib. p. par. 2. cap. 5.* laudat lilium conuallium, atque meliſſam, quæ memoriam roborare, ingenium acuere, animi tranquillitatem vnaque hilaritatem pręſtare, & ad pellendas curas optimam eſſe conclamauit; ſunt pręterea qui confect. anacardinam probant vt Arabes, & *Auic.* de hac tamen ſcribens *Ianus Huartus in ſcrutinio Ingeniorum cap. 22.* vt eſt apud *Senner.* dixit hanc vt puta nimis calidam, & ſiccam intellectum, & memoriam perdere, & ſi imaginationem acuat, veruntamen in ijs, in quibus feruida ſunt membra eaque magis præcipua, nullo pacto huiuſmodi confectio exhibenda, potius theriacam, mitridathum, confectionem ex Diambra, Diamoſco dulci, & acoro melle condito probarem, propt. Fereſtus ad memoriam vi Apolexiæ lapſam ſequens comprobat electuarium: ℞. acori veri, ſeu galangæ minoris conditæ, conſ. florum beton. anthos, an. vnc. 1. florum herbæ paralypſis vnc. 5. cubebarum, nucis muſc. cinnamomi pulueriz. an. drc. 1. cum ſyr. de ſthæcade f. elect. cæterum quoniam hæc ingredientia ſunt nimis valida, & nobiliſſima languens calidiori iecinore refertur, propter huiuſmodi electuario omiſſo ſequentes tabulas adhiberem: ℞. ſp. plyris Arcot. arom. roſ. Diarhor. Abb. an. ſcr. cinnamomi, cariophll. an. ſcr. 5. ſ. p. triumſupa. dr. 5. conſ. roſ. vet. beton. an. vnc. 5. ſacch. fini diſſol. in aq. pæonię q. ſ. miſ. f. conſ. in tab. cap. nec minoris vſus erit adhibere lotiones capitis, ijſque potiſſimum vterer, quæ calfaciendi, & ſiccandi vi pollerent, vt ℞. vini odor. lib. 20. fol. beton. ſaluiæ, anthos an. m. i. myrth. roſ. ſicc. cupp. gland. nucum cupreſſi. ana p. ſ. calami arommatici vnc. 2. bull. ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, deindè facta colatura abluatur caput ſunt præt. quæ à proprietate prodeſſe putantur, vt cerebrum gallinæ comeſtum, ſemen ormini, eboris limatura, & alia, hæcque ſunt quę potui currentiſſimo calamo ſcribere.

PRO PERILL. DOMINO IVVENE NEAPOLITANO *Catharro laborante*;

CONSVLTATIO XXXI.

CApitis ſymptomatum doctiſſ. *Fernell.* duplicem cauſſam aſciſcere ſtatuit *lib. 5. de part. morb. & ſympt. cap.* 4. intemperiem ſcil. ſimplicem. & humoris vitium: vnde ſuperius inſinuauerat deſtillationes omnes à capitis imbecillitate, & frigida intemperie pronaſci; proptereaque idem nec immeritò irridet cenſentes cum *Auic.* deſtillationes exurgere a feruidiori Iecore, cum inde multi ſuſcitentur vapores, qui deindè cerebri frigore in aquam verſi, protinùs relabantur, quod conſummauit *Gal. qui 3. de loc. aff.* dixerat eos qui hepate ſunt feruidiori eſſe maximè deſtillationibus obnoxios, quod *Hip.* ante ipſum expreſſerat aiens *lib. de morb. Hunc fluxum maximè exhibet caput, vt potè quod cauum eſt, & supernè ſitum, quum enim ab inferna aluo fuerit calefactum, pituitam de corpore in ſe ipſum trahit vbi verò attraxerit; & in ipſo collecta fuerit rurſus reddit aceruatam, & craſſam*; vt cunquem tamen ſit ſubdit *Fernell.* vel eos qui Iecore ſunt temperato eſſe deſtillationibus obnoxios: & illas à capitis imbecillitate, & frigida intemperie fieri, quæ quamuis ex ſe, & ab erratis promanet, non rarò tamen ab ambiente frigido fieri poteſt; indeque crediderim *Senem lib. de loc. in hom.* dixiſſe: *Fluxiones ex perfrigerata valde carne, & percalfacta fiunt*, vt mirandum non ſit nobiliſſimum noſtrum languentem dum venationibus operam nauaret in frigidam deſtillationem impegiſse cerebro in frigidam dyſcraſiam adacto, indeque nedum materias gignente ſed eaſdem ab infernis partibus recipiente, & rurſus in eaſdem partes tranſmittente, vndè bene *Hip.* aſseuerat cerebrum maius eſse alijs glandulis, illudque morbos maiores, vel minores facere. vt *lib. de gland. tex. 7.* quum in infernis corporis partes redundantiam, ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit: deſtillatio namque cerebri ſordes, ac purgamentum extat vt eodem *lib. tex. 8.* ideoque *Fernel.* anſam dicendi ſumpſit vnum hominem præ cæteris animantibus his malis idcirco obnoxium eſse, quod amplo ſit cerebro, eoque ſublimi: *quum enim corpori* (dicebat *Senex in epiſt.*) *velut cucurbita medica incumbat, contingit vt ipſum omnium earum, quæ ingeruntur ſuperfluitates attrahat. & tenues humores*; omnes dixerim humores, potiſſimum ventriculo, & hepate ob eorum ἀντίφραξιν ſuppeditatos. quos cũ attraxerit in catharroicum pathema conuertit, fluxionem promouendo, vel quia imbecillum, vel quia à copia impulſum quem impulſum à copia habere poteſt, vel ab expultrice valida, vel à frigido externo exprimente, vel à calido colliquante, vt proinde à frigido expreſso rheumate tanquam cerebri ſorde vt dixit *Hipp.* per infundibulum, ſeu peluim in infernas partes demandata & potiſſimum in thoracicam ſpacioſitatem per guttur vtpote non contectum vt dixerat *Senex* diutinum inuexit catharrum, tuſſimque perennem; quam ſanè perennitatem ait *Duretus in Coac.* capitis efficit repletio, repletionem autem faciunt vapores, & humores qui ſurſum feruntur, & refluunt, ni velimus cum *Valleſ. in epidem.* ad cerebri propriam intemperiem

riem redigere, non autem ad multitudinem excrementorum vel in toto, vel in cerebro, itàut non tam excrementa intemperiem faciant, quam ipſa intemperies excrementa, vt contigiſſe ait idem auctor *Calligeni 7. epid ab Hipp.* enarrato, quicquid tamen ſit haud negandum vtraque concurrere in nostro languente, frigidam ſcil. humidamue dyſcraſiam, & excrementorum vbertatem, quæ perenniter in ſpiritus vias fluentia tuſſim illam generant; ſiccam quidem, vel ob intemperiem partium vt aſſeuerat Valleſ. vel ob materię tenuitatem, vel eiuſdem cruditatem; Tenuis enim humor dixerat *Gal.* cum ſubleuatus eſt inter tuſſiendum à ſpiritu diuiſus refluit, quod autem à cruditate manet, haud dubitandum, cum id expreſſerit *Gal* aiens: *Nihil omninò expuere, ſed tuſſim tantummodo ſiccam habere, tale quidam eſt, quale in vrinis extremè crudum*; vnde 4 *aphoriſ.* 54. de ſiccis tuſſibus verba ſubnectens ſic loquitur: *Fiunt autem aliquando ob intemperiem inſtrumentorum, quæ obſeruiunt reſpirationi, aliquando faucium aſperitate, vel aliquo tenui, & pauco humore deſtillante;* quicquid tamen ſit non eſt poſthabenda huiuſmodi deſtillatio, ſunt enim fluxiones vt dixerat *Senex* affectiones quædam naturę; eoque magis ſi in aliqua ex præcipuis partibus decumbant; *Deſtillat enim* (aiebat *Celſus*) *interdum in nares quod leue eſt, interdum in fauces quod peius eſt, interdum in pulmones, quod peſſimum eſt*: propt. cum ſimus in diutino catharro, materia in thoracem fluat, vel pulmonem poſſe conſlaueſcere, vel aliquam exulcerationem aſciſcere poſſe vel tandem in hemophtoidem commigrare poſſe crediderim; & quia vt aiebat *Aretęus* in longis morbis dilatio medelæ mala eſt, num ob curationis cunctationem in inſanabilia mala prolabuntur; proindè citiſſimè eſt adhibenda curatio, quæ à multis deſumi poteſt indicatio, ſiquidem cum ſimus in cacochymia vniuerſali, & particulari capitis, ea vniuerſalem indicat euacuationem, hæc particularem; deindè quia materia irruit in partem principem, ea reuellenda, & intercipienda, præt. caput læſum in alterando redigendum ad ſuam craſim, & tandem materia iam influxa indicat expectorationem: Quoad vniuerſalem euacuationem aluum prius lenirem manna, caſſia, ac deindè vterer ſyr. de beton. de ſ. borrag. cum decocto communi additi cæphalicis, vt poſſimus eandem repurgare ſequenti medicamento: ℞. ſyr. roſ. ſol. mell. viol. ſol. mannæ el. an. vnc. 1. ſ. el. Diaſebeſt. ſimpl. drach. v. i. agar. trochiſ. drac. ſ. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. vt dixi. materia communi ſic euacuata ad caput deueniemus illud pillulis de agar. cochijs, aggregat. & ſimilibus purgando, quas ſi opus fuerit in morbi ſucceſſu repetere non alienum erit; eaſque non de ſero aſſumendas iniungere vt eſt communis Medicinam factitantium vſus, ſed de mane per tres horas antè diem, ſic enim non perturbabitur coctio vt aiunt *Septall. in ſuis animad. & Card. lib. de malo med. vſu*; Interim de venæ ſectione cogitandum, de qua poteſt in catharro maximè dubitari, *Gal. enim 4. de ſanit. Tuen.* in affectibus frigidis venæ ſectionem damnauit, indeque *Auic.* aſſeruit catharrum non egere phlebotomia, & ſi quandoque indigeat non grandis eſſe debet; *Meſues* tamen in triplici caſu ſi memoria recolo viſus eſt in catharris ſanguinem miſiſſe, in ſalſis nempè, præcipitibus, & cum febre; doctiſs. *Sennert.* eandem opinionem obſeruauit aiens in materia impetu fluente, copioſa, & ab vniuerſo corpore manente, (cum ij potiſſimum qui hepate ſunt feruidiori catharro ingemiſcant) etiamſi ſit frigida deſtillatio aperiendam eſſe venam, parcè tamen ſanguinem mittendum; vnde doctiſs. queque *Pereda*

Medi-

Medicos quaſi ſuppungit vt in catharris ſanguinem mittant, indeque ſic ait: *In deſtillatione facta ab intemperie frigida cerebri, non audent practici venam ſecare, opus autem eſt vt audaces fiant, potiſſimum in remedio adeò vtili; Mittendus ergò ſanguis eſt vt reuellamus humorem ad partem fluentem, & ſimul ex cerebro aliquid excrementi euacuemus, quod commodè praſtabimus ſecta media vena dextri bracchij, quæ caput, & partes inferiores reſpiciat:* interim quoque haud immemores eſſe debemus fluxionis à capite vt dixi fluentis, nam vt aiebat *Hipp.* morbos à principio curare oportet, & ſiquidem à fluxionibus fiant, fluxiones primum ſedare, deinde id quod influxit: propt. & eandem fluxionem interciperem cerato aliquo capitali ſuturæ coron. affigendo: neque ignoro *Gal.* olim adhibuiſſe ceratum ex thapſia, id enim peregit materia acerratim fluente vbi ſuffocationis periculum imminebat, quamobrem ipſos quoque vitupero qui vel veſſicantia capiti imponunt, tanquam medicamenta metaſyncritica, & à centro ad cutem euocatia, & inuſtionem ſyncipiti potiſſimum in materia graui, & copioſa, nam præterquam quod nihil educunt, vix credi poteſt ait *Septalius* craſſiora illa excrementa aſcendere poſſe. aſcenſa verò per ſuturas permeare; neque eſt vt dicamus ſic intercipi materiam, nam vt idem aſſeuerat id ridiculum eſt, quomodo enim ſuſpendi queat quod graue eſt nullo retinente, ne mentem quidem concipi poteſt, cum verò hic nec occluſio adſit vaſis alicuius, neque deligatio, aut compreſſio. neque etiam humor intercipi dici poteſt, quinimò nec huiuſmodi inuſtionem vt reuulſionem idem auctor accipit, cum nulla fere ſit diſtantia, neq. vt deriuationem, cum hæc ad latera fiat, quinimò ex hac inuſtione in ſyncipite dicerem materias magis calore liquari, quamobrem ſi inuſtio adhibenda, vt certè eſt neceſſum, vel in bracchio, vel in occipite facienda; neque ob id ad exſicandam fluxionem non probarem chinam, vel ſalſam, cum iure refractam tamen ſand. citr. & herbis tum cæphalicis tum attemperantibus; ſic pro ſiſtendo catharro optima erunt eclegmata parata ex rebus modicè narcoticis, & incraſſantibus; inter quæ poſſet præſcribi ſequens medicamentum: ℞. ſacch. viol. vnc. 1. diadraganthi vnc. ʒ. boli armenæ ſcr. 2. phyolnij perſ. ſcr. ʒ. ſyr. iuiubini q. ſ. miſ. f. eclegma. Ad narcotica autem hæc remedia non tam facilè deuenirem, niſi cum fluxio vel eſt nimis præceps, vel nimis tenuis, vel nimia tuſſis, vt periclitentur ægrotantes de venæ alicuius ruptura; vnde ob id præfatus *Septall.* illos increpat Medicos qui iiſdem vtuntur vel ante purgationem, vel reuulſionē; potius ergò in noſtro languente vterer Diacodione cum bolo arm. ſubtili, & infuſ. papauerum; hæc enim cum ſint temperata nequeunt vel cataphorica accerſere ſymptomata, vel nimis incraſſando languentem præfocare; ſunt quoque medicamenta alia in hunc finem deſtinata, vt ℞. trochis. de ſpodio, de Kar. de Terra ſigill. ana drac. ʒ. ſp. arom. roſ. gumm. Dragant. arab. an. ſcr. 2. corall. rub. præpar. dr. 1. ſacch. fini infuſi in infuſ. roſ. q. ſ. miſ. f. confect. in tab. vnc. ʒ. ſing. pendentes cap. pro quo pariter vſu ſaccharum roſaceum cum dormitum proficiſcitur commendati poterit; ſunt quoque quæ ore detenta ſolent fluxiones prohibere vt ſunt pillulæ bechicchæ, vel quod à Pereda probatur, & eſt ſequens: ℞. thuris, maſticis, cyperi ana drach. ʒ. boli arm. propter ſucci glycirizæ ana drach. 1. gummi draganthi, arab. ana ſcrup. 1. paſſul. contuſ. drach. 2. cum ſyr. de iuiubis f. trochiſci ore detinendi. Neque interim pro reuulſione ſunt omittendæ

pan-

pariter cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ &c. illud tamen aduertendo quod admonet *Auic.* nec ſcil. in catarrhis cucurbitulas dorſo affigamus, ſed potius occipiti, ne fortè materia ad thoracem trahatur, atque eadem eſt ratio veſſicantium, inuſtionum, & ſimilium; quoad materiam coniunctam exiſtentem in pectore varia paratem eclegmata ex ſyr. de liquir. de hybiſcum ſacch. cand. aq. ſcabioſæ, & ſimilibus: ſic quoque pectus inungerem ol. viol. butyro, amygd. dulc. & ſimilibus, vel vt vult Holler. fol. braſſicæ ſub cineribus calidis ductum, ac butyro, & melle inunctum pectori adhiberem; Poſſent innumera præſcribi quæ breuitatis gratia ſileo: Multa enim dicebat *in epid. Hip.* de quocunque præcipi poſſunt, multa eadem, multa non eadem: quæcunque tamen proponantur, ni comparem victus rationem obtineant nihil profutura ſperarim; quæ quamuis ab initio tenuiſſima eſſe debeat ità vt ſcribat *Heurnius* ſe triduo à potione abſtinuiſſe, ac ſic deſtillationem protinus ſanaſſe, in longis tamen morbis, qualis eſt noſter tenuis victus periculoſus vt dixerat *Hip. in aphoris.* vinum pręt. in catharris obeſſe videtur, quia materiam colliquat, vndè *Valleſ. Hip.* admiratur qui in Scopo ex coryza vinum dedit; *mirum tamen ſubdit quod in febre ex catharro, & ſiticuloſa vinum dederit, quod calidum cum ſit, febres augere, vt ſitim natum eſt, & cum facile diducatur fluxiones augeat, quod facile efferatur, caput repleat, & cum multum penetret, tentet neruos, quibus de cauſſis cum paucis affectibus febriculoſis ſit vtile, catharroſis maximè ſit noxium*; Verùm idem *Valleſ.* admittit vinum oligophorum, & præſertim cum deturbati à ſuperioribus partibus ſucci vias vrinæ, & alui tenere cæperint, ideoque fortè *Saxon.* ait vt circà ſtatum vinum cõcedatur, loco vini exhibeatur aqua hordei, quæ quomodo parari debeat ad monet doctiſſ. *Mercurialis* ex ſententia *Auenzoaris lib. 1. tract. 16. cap. 6.* vt ſcil. accipiantur duæ partes aquæ, & vna hordei, hordeum verò ſit purum, ſit integrum, nõ contuſum, & ſi cùm abſterſoriam amemus, non decorticatum; adnotandum præt. vt quotidie renouetur, nam vt adnotat *Septall.* hęc quam citiſſimè putreſcit. De victu non loquor cum optimè obediat, optimaque victus ratione vtatur hæc ergo pro nunc ſit ſatis, &c.

PRO PERILL. DOMINA SOPHONISBA BARONE *Deſtillatione laborante.*

CONSVLTATIO XXXII.

TRiplici pathemate caput premi ſolere explanauit *Duretus in Coac. comm.* paraphorico nempè, cataphorico, & catarrhoico, hocque vltimo nobiliſſimam noſtram languentem extorqueri nemo eſt, qui ambigat, id enim patet ex tuſſi, ex anacatharſi materierum humidarum, & ex alijs accidentibus; Tuſſis enim illa non aliundè profurgit quàm à capite dilabente humore, eaque non eſt illa, quam chernon vocant hoc eſt deſiderium, & cupiditatẽ tuſſiendi, hæc namq; fieri poteſt ex ſimplici intemperie, ſed eſt tuſſis cum materia, ideoque aiebat *Mercatus* ex intemperie vexari plurimum naturã, atque ſic tuſſim moueri, quamuis non ignorẽ ſiccã tuſſim dupliciter poſse moueri vt adnotauit præfatus auctor, vno modo quatenus nihil excernitur ob eius ineptitudinem, alio uerò quatenus nihil in via eſt quod

excerni poſſit, atq. id cōtingere crederē cū adeſt ſolūmodò in parte intēperies, quę cū nil materię in via ſupponat tuſſim creat penitus ſiccam, at cū aliquid adeſt & nihil expuitur id aliundè procedit, & potiſſimum ex materia, & ex obiecto, ſic *Gal. lib. 2. de ſympt. cauſ. cap.* 4. dicebat tuſſim eſſe motum facultatis naturalis, quæ cogitur à cauſa morbifica, vnde *lib. 2. prognoſt. cap.* 43. ait principalem cauſſam eſſe materiæ vitium, quod irritat expultricem; in tuſſi enim propellitur materia vias obſtruens, quæ quidem materia ab *Auic.* ſub nomine cauſſæ corporeæ nuncupatur, eaque non raró tuſſim facit etiam ſiccam, nam vt ait *Iacchinus*, quamuis per motum hunc intendat natura expultrix noxas pellere, fruſtratur tamen ſæpe fine ſuo, quia materia eſt rebellis, contumax, non cedens impellenti, vt cum viſcida nimium eſt, & hæret, aut craſſa, quæ non facilè per minores arterias præterlabi poſſit, vel quia à ſpiritu diſſipatur, dum impellitur ob tenuitatem, quod accidit in aquoſa, ac tenui deſtillatione; vt etiam in nobiliſſima noſtra languente videre eſt, tuſſim enim perennem habet; eamque admodum ſiccam, quæ noctu magis exacerbatur, quoniam fluxiones vrgent magis ad noctem, refrigerato capite, & humiditatem exprimente, quod quidem caput refrigerari ab initio potuit ob moram diutius tractam in loco frigido, atque inſimul intemperari, cuius gratia multa progenita materia partim ob eius irritamentum, partim ob partis robur ne dixerim, aut imbecillitatem & ſuſcipientis habilitatem nata eſt deſtillatio, & tuſſis, ad quam non rarò ſubſequitur quædam febricula, quæ noctis tempore aduentat; ſiquidem catharro laborantes magno comitari ſolent quædam febriculæ non adeò magnæ, ſed quotidiè veſperi increſcentes, quod ſomno, & nocte creſcat capitis repletio, vt perbellè aſſeruit *Valleſ. 5. epid. sex.* 102. quę quidem febricula erroneum typum ſeruat, prout inconſtantia ſunt quæ in humidis fiunt, vt dixit *Hippoc.* vel prout materię indifferentem locum obtinent, & non ſemper in venas irrepunt, quamuis non ignorem erroneas febres fieri ob focorum diuerſitatem, humorum heterogeneitatem, vel eorum in alios commutationem, eaque febris non rarò ἐφίδρωσιν ſeù ſudatiunculam ſecum fert, (eſt autem ephydroſis vt benè dixit *Duretus in comm. Coac.* capitis, & ceruicis) quæ partium affectarum ſignum eſt, nam vbi eſt ephydroſis ibi & morbus, quod ex eo procedit vt vult *Duretus* quia vel oppreſſæ ſint partes humore morbifico, vel exolutæ ſua vi retentrice, quod non ſuccedere in noſtro caſu credam, ſed ſolum ob nimiam humiditatem, ideòque benè dixerat. *Hipp. Sudor multus in ſomno factus multam ſignificat humiditatem*, quæ nedum è capite manat, & in thorace ſtabulatur, ſed è ventriculo partim progignitur, partim ſuſcipitur; vnde ad inuicem ſic morbos faciunt, indèque ἀνορεξία proſurgit, quæ nimis exuberans agnoſcit, vt volebat *Ariſt.* appetitus enim cum munus ſit ventriculi, inappetentia eiuſdem affectus eſſe innoteſcet; natus è materiis in eundem ventriculum illabentibus, ſcimus enim ex *Ariſt. 2. de anima* famem eſſe appetitum calidi, & ſicci, quæ quidem materiæ partim intemperando vniuoca intemperie, partim replendo, vel ſua frigiditate os ventriculi ſtupefaciendo inappetentiam faciunt, ſcimus enim appetitum fieri vel quia non euacuatur corpus, nec vlla ſit reſolutio, vel quia non fit ſuctio oris ventriculi, vel quia ſi fiat non percipitur, vel quia calor læditur, vel tandem ob alias cauſſas quas adducere non eſt pręſentis inſtituti; Hæc autem inappetentia in noſtra ægrotante nedum orta eſt ob illas cauſſas,

ſed

ſed quia vixit vitam ſedentariam; motus enim appetitum, ocium verò inappetentiam excitat, indèque dicere ſolitus erat Socrates, dum ambularet ſibi famem obſonare; labor enim ex *Hippoc.* ſiccat, & conſequentur euacu. ſicque benè aſſerebat *Duretus. Vacuatio cauſſa eſt fuctionis, fuctio digeſtionis, digeſtio ingeſtionis* quicquid tamen ſit, cum caput vt mandans habeamus, thoracem vt ſuſcipientem, materiæ affluxum vt cauſam materialem, eiusque crudi r. caput vt imbecillum, ac intemperatum producens; thoracem vt aptum è ſui natura, & ob imbecillitatem materiam vtputa vel impulſam à capite, vel tractam à partibus inferni, vel quia calidæ; vel quia dolentes, vel quia vacuę, propt morbus diuturnus erit, & ex conſequenti diuturnitate in alium commutari; quæ metaſtaſis antequam fiat prohibenda, poſſent enim pulmones vel conflaceſcere ex perenni affluxu, vel vlcerari praua qualitate, atque ſic tabes fieri; indèque quam primum curatio eſt procurandaſcum ergo multa hic adeſſe dixerimus, caput mandans, quia intemperatum, & plenum, & quia à ventriculò adiutum ad malum, fluxionem materierum tenuium, nec non etiam & thoracem ſuſcipientem materias. vnde tuſſis & febris, quatriplex conſurgit indicatio, primò euacuandi tùm vniuerſum corpus, tùm caput, ſecundò fluxionem ſiſtendi, tertiò & pectus corroborandi, & illud à materijs repurgandi, quartò tandem febriculam eneruandi, quæ quamuis inconſtans, non ob id poſthabenda, quia dixerit *Senex: Febres inconſtantes non ſunt medicandæ quouſque conſtiterint;*

Quoad primum nempè euacuationem, cum primas vias ſupponamus nimijs materijs iiſque crudis ſcatentes, ego quam primum ad mel roſ. ſol. ad vnc. iv. deuenirem, vt ſubindè exhibitis nonnullis ſyr. ex ſ. de beton. de liquir. & melle roſ. ſimpl. deuenirem ad exhibitionem medicamenti: vt ℞. mellis viol. ſol. mannæ el. an. vnc. i. ſ. el. Diaſeb. ſimpl. dracr. v. agar. trochiſ. inf. & exp. rhab. el. inf. & exp. an. drac. i. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. neque poſtmodum alienum erit exhibere ad repurgandum caput pillulas de agar. cocchias, & ſimiles; quamuis errhina eiuſdem pariter ſint vſus, apophlegmatiſmata improbo, cum maiorem materiæ copiam trahere poſſint; ſic quoque commendo quæ & inſenſibiliter euacuant, & fluxionem exſiccent. vt chinæ decoctum, vel ſalſæ, cum iure tamen, adiectis rebus refrigerantibus, & corrigentibus, vt ſand. citr. fol. borrag. meliſſæ, ſcabioſæ, lupul. farfaræ & ſimilibus; ſic enim & febriculę illius erroneæ ratio haberetur pro qua. pariter eneruanda non alienum erit duas hyrudines venis ſedis affigere, & non multum ſanguinis haurire, cum vires langueant, morbus ſit diuturnus. & frigidæ materiæ vbertas non permittat; ſic quoque ceratum capiti adhibitum non improbarem, vt nec inuſtiones in occipite, vel bracchio, frictiones partium extremarum; cucurbitulas &c. Poſt hæc adhibenda eſt cura vt ſpiritus itinera depurentur, quæ anacatharſim promoueant; mihi tamen videtur ex vſu eclegmata parare ex ſyr. de hybiſco, de liquir. cum aqu. ſcabioſæ, farfaræ, &c. ſic eiuſdem vſus eſt Diatraganthum cum ſucco farfaræ, & ad ſiſtendam fluxionem Diacod. in tab. cum bolo arm. ſacch. roſ. antiquum, & ſimilia: ſic thoracem inungerem ol. amyg. dulc. viol. butyro; quod ſi nec hæc quidem proderunt, ad abſtergendam materiam in pectore, reſarciendas vires, & prohibendam maciem ſuccum ptyſſanæ mulſis di[illegible] us adhiberem, cum portione ſem. melonum, & polycres. nil enim vi. detur quod id poſſit prohibere. Interim optima victus ratio inſtituenda, ab-

ſtinendumque eſt à cibis vaporoſis,craſſis,dulcibus,& ſalitis, vinum bibat bené dilutum,carnes comedat veruecis,pulli,gallinæ,oua recentia,& ſimilia,quod ſi aquæ pro diluendo vino addatur portio paſſul.liquir. hord. optima forſan erit.Hæcque ſunt quę mihi videntur ex vſu.

PRO PERILLVSTRI DOMINO FRANciſco Balduccio Poetarum optimo,deſtillatione, & raucedine laborante.

CONSVLTATIO XXXIII.

THraces illos Euphorum, Orphæum, Thamyrim, Muſæum, & Eumolpum priſcæ olim muſicæ operam dediſſe, vnàque primos Poeticæ illius harmoniæ tyrocinia in medium attuliſſe vir doctiſs.apud Strab.lib.10. perbellè quidem accipimus; mendacem tamen illam ætatem tunc temporis ſuperbientem, ac poeſis nouitate luxuriantem vniuerſa ſapientium cohors,& noſtra irriſiſſet æuitas,nec nouitatis tributum Thraciæ dediſſet nationi,Siculæ tamen tributaria eſſet inſpecta,è qua Palladis inſtar è Iouis capite manaſſe vidimus doctiſſimum Balducium, vt propt. eius doctrinam vniuerſus veneretur orbis, ſed nunc Romana potiſſimùm maieſtas eundem præ reliquis nutriat,colat; At proh dolor,ò inuidam vel ipſius naturæ conditionem, dum altiſona Muſarum auis velut Phylamon carmine vocali vndique reboat, vocem eidem rauciſonam reddit; pautans fortè tanti oloris ſublimem vtique cantum,inhians Apollini tantum eripere Cycnum, vnde Arionis more mercibus ditiſſimi eundem in obliuiorum mare vocis raucitate proijcere anhelat; ſed incaſſum,nam ſi Arionem ab vndoſo vtique ſalo Delphynus ſonitus ſuauitate illectus tranſuexit ad lictus; ipſe periclitantem non Arionem, ſed Balduccium, non carmine ſed rauciſona meæ linguæ ſonitu non ab Aegeo, ſeu raucitate quęritabo Delphini more pro viribus eripere,vt iam c[illegible]ntexta dulcia carmina mente, eadem ore ſuauiloquo ferat ad auras,quæ ſanè raucedo quam ardua appareat,vt tollatur, explanauit *Senex* aiens: *Raucedines, & grauedines in valdè Senibus coctionem non admittunt*,quamuis id in noſtro languente non verificetur,cum non ſimus in homine admodum annoſo, poteſt tamen dici annoſus cum *Mercurialis in ſuis conſil.* cum horum affectuum vetuſtas extremæ ſenectuti ęquipollere poſſit; ita ut annoſa raucedo vel in primo ſenio difficilius queat eneruari, quàm recens, aut minus priſca in decrepita, ut proindè hanc prouinciam ſumptam lòngè meis humeris imparem agnoſcam; quicquid tamen ſit,non verebor ſub pondere gemere, modò tuis ſatisfaciam optatibus; quis ergò ignorat raucedinem hanc è pituitoſa illuuie à capite deſcendente manare? quod cernens *Duretus* hoc nos *in Coacis* edocuit aiens,raucedinis auctorem eſſe catarrhum,quare *Hippoc.lib.de vet.Medic.tex.33.* fluxiones in fauces delabentes raucedines efficere dixit,idque contemplans *Iacot.in Hipp. Coacis* dixit: *Vocis enim mutatio aut deſtillationem de capite ſequitur, vt in tabidis, aut virtutis infirmitatem,aut ſiccitatem vocalium partium*:quod *Gal*, ſancire eſt viſus *lib.1.de morb.*

*morb.vulg.*12.vbi deſtillantem humorem vocis inſtrumenta irrigua redden-
tem raucedinis cauſſam ſtatuit ; hęcque inſtrumenta non ab omnibus ea-
dem annumerantur;ſed à *Zenone*(qui ob id a Stoicis in Cœlum fertur,quem
Diogenes Babylonius primus omnium citauit) cor ſtatuitur tanquam præci-
puum vocis inſtrumentum , vtpotè cum eadem vox in medio hoc noſtro
mycrocoſmo ſedem aſciuerit,vnde omnium principium habita fuit,id ta-
men acrite r à *Gal.*reijcitur *lib.de plac Hipp.& Plat.ca.*4. *nam ſi demonſtrationem
aliquam* (ſubdit *Galen.*) *ſuper hac re nos doceant,libenter audiemus , ſi vero à poſi-
tione,ac ſitu tantum ſibi pregrediendum cenſent,illud quidem vitio non vacat , cum
eadem ratione tum pulmonem tum aſperam arteriam vocis originem eſſe poſſimus aſ-
ſerere atque eò etiam probabilius, quo hac vocalibus inſtrumentis quam cor viciniora
eſſe conſtat,ſiquidem proprium, ac primum vocis inſtrumentum eſt guttur ; quod eo ar-
gumento patet,quod ſi infra ipſum aſperam arteriam incideris vocale animal amplius
non erit*;vndè meritò doctiſs.*Duret.in Coac.Raucitatem* , inquit , *ex tunica arte-
riam ſuccingentis aſperitate fieri,eiuſque catarrhe primùm acri,& tenui, mox glutino-
ſo,& ſalſo imbute*;cui arridens *Holler.in eodem comm.*ait : *Aſpera enim arteria in-
teriori parte membrana leui humiditate irrigata inducitur , qua ſi nimio humore im-
buitur raucedo fit,aſperior quadam vox ſi exareſcit ;clangor , eſt autem ea vox ſubrau-
ca, ſed acuta ferè , quanquam interdum grauis , vtreque modo non aſpera, ſed potiùs
lenis,non obſcura, ſed ſonora,quibus diſtinguitur à raucedine* ; a quo ſenſu haud-
qu\u0131 quam receſſit laudatus *Valleſ.*dum 6.*epid.ſect.*7 ſic ait : *Quibus per raucita-
tem vox omninò intercipitur plurimum ſucci imbibitur in ipſam aſpera arteria mem-
branam,quę pars non facilè commouet ſua excrementa , ſed ſuſtinet, vſque dum pau-
latim diſcutiantur:quin etiam vidimus horum plurimos multum temporis voce carere;
& in poſterum toto vita tempore manere,durata, & indiſſolubili facta paſſione* ; *Andr.
Laur.tomo* 1.*p.*139.laryngis corpus: ait , ferè totum eſt cartilagineum , tum
quia organum eſt ſpirandi , (debet itaque ingredienti , & egredienti aeri
ſemper patere)tum quia vocis eſt inſtrumentum , at quod ſonat, leue ideſt
poſitum eſſe oporter;& ſolidum,quia vox eſt aeris percuſſio,non frangitur
autem vox niſi ad ſolidum,durum,ac leue;à *Gal.*tamen epyglottis creditur
vocis inſtrumentum , cum huius cartilaginis dixerit idem *Laur.* duo illu-
ceant potiſſimum vſus , quorum primus vt laryngem operiat , ne videl.in
epulando potus ciboque in arteriam,pulmonemque ferantur , alter vt ae-
rem à pulmonibus vi,& impetu pulſum ad vocis modulationem percutiat;
Dicat ergo *Gal.*& meritò 8.*de vſu part.cap.*6.vocem,ſonumque id ipſum eſ-
ſe,vocemque vel aerem eſſe percuſſum,vel aeris quandam percuſſionem,
nihil enim intereſt modo vnum hoc duntaxat conſtat, motum qui percuſ-
ſione fit quaſi vndam progredi oportere ; vndè variæ de voce extitere ſen-
tentiæ ; *Plato* namque eandem definiuit eſſe emiſſum ore ſpiritum , cogita-
tionis imperio ad aurem impulſum,qur per aures,& cerebri neruos in ani-
mum vſque peruenit, propriè verò ſubdebat *Plato* hominum loquutio im-
propriè quoque aliorum animantium ſonitus , & mutarum etiam rerum
crepitus vox appellatur,*Epicurus* vocem aſſeuerat atomorum fluxum, qui è
loquentibus ſonantibus aut aliter ſtrepentibus prodit,has autem athomos
ad ſibi ſimiles primum effluere , ſibi ſimiles ait *Gal.de hiſt. Phyloſophica* ap-
pellat quæ ſunt eiuſdem generis;vt rotundę rotundis,triangulæ triquetris,
demum auribus impingentes vocum ſenſus iſthic committere,colligi verò
qu\u0113 d dicit tum ex vtribus cum muſto pleni efflant,tum ex infectoribus qui-

veſti-

veſtibus inſufflare conſueuerunt: *Democritus* aerem quoque dicit in ſimiles atomos ſciſſum vnà cum uocis atomis ad aures vſque conuolui, nam vt in prouerbio eſt, graculo graculus adſtat, & ſimilia Deus ſemper coniungit: *Stoici* non ex atomis compoſitum, ſed per totum continuum aerem eſſe, neque inter ſpatium vacuum habere contendunt, pulſus igitur aer à ſpiritu fluctuat in gyrum, non aliter atque ſtagnum ſolet iniecto lapillo, illud tantum intereſt, quòd aquæ ſuperficies ſubindè maiores circulos committit, aer autem vndique totus in orbe exundat; *Anaximander* vocem oriri putat cum aer ſpiritum repercutit, & eum ad aures vſque retorquet, quomodo conficitur per quam nominamus Echo: verùm *Pythagoras Plato & Ariſtot.* incorpoream vocem arbitrantur, neque enim aerem ipſam eſſe, ſed aeris ſuperficiem certo quodam oris impulſu figuratam, quod *Stoici* non admittunt corpus eandem eſſe defendentes, omne namque quod agit corpus eſt, vox autem cum in noſtris auribus reſonet agere quidem videtur; quinimo nedum agere, ſed facere cum in ſenſu quod percipiamus relinquat; Præt. omne quod mouetur, corpus probant *Stoici*, vt in voce contingit, ſi quis enim intrà pyramides ſemel inclamet, quater aut quinquies ſubinde eadem vox remittetur; cæterùm, fateor longè receſſi ab eo quod incæpi; ideoque illuc redeat oratio, ideoque quicquid ſit illud vnum dixiſſe ſufficiat vocem ex *Gal.* eſſe aeris percuſſum, ſiue quandam aeris percuſſionem, non omnem tamen aeris percuſſionem putat *Gal.* 7. *de vſu part. cap.* 7. vocem poſſe figurare, ſed oportere ſymmetriam quandam ac conuenientiam eſſe ſubſtantiæ rei percutientis ſimul, & roboris quo aliquantiſper aer reſiſtat, neque primo ſtarim impetu ac coitione virtus deijciatur, hanc autem ſymmetriam cartilaginem adeptam eſſe promulgat, cum molliora quam pro ipſiùs natura præ imbecillitate aerem ipſum remiſſiùs percutiant, duriora autem facilè ipſum euertant, adeò vt maneat amplius, neque reſiſtat ad percuſſionem excipiendam, ſed ſubducat ſe, atque aufugiat, & fluere potius, quam percuti videatur.

Dicendum ergo cartilaginoſam arteriam laryngi præparare quidem, ac concinnare vocem, quæ cum ad ipſam peruenerit adaugeat eam, & palatum velut *ἠχεῖον* quoddam id eſt vocis refractorium, & *γαργαρεών* quaſi plectrum, nec ob id quod crediderim cum *Gal.* laryngem eſſe principaliſſimum vocis inſtrumentum, nam reliquæ partes concurrunt ad efformandã vocem, vt puta epyglottis, & vuula: Epiglottidem namque *Gal lib. de anat. viuorum* primam vocis cannam vocitauit, vuulam verò ſecundam, quamuis *lib. de decret. Hip. & Plat.* linguam adiungat. dicat ergò *Iacot.* & merito: *Cauſſa vocis efficiens, & prima facultas eſt animalis & motrix in cerebro, inſtrumentum totus larynx ex tribus cartilaginibus cum ſuis muſculis & neruis moderatè aperientibus & committentibus glottida ſiue rimulam, ad unctis neruis recurrentibus, materia proxima exſufflatio id eſt multi ſpiritus extra animal per guttur affatim facta emiſſio, materia apparatus, & motus ab intercoſtalibus muſculis, & neruis à ſpinali medulla ſub ceruice, qui vehementius contrahendo thoracem affatim ſpiritus foras excludunt; Materia remota expiratio, quæ quieſcentibus intercoſtalibus fit ab alijs muſculis contrahentibus thoracem, vt ſex ſuperius neruos habentibus in ceruice, & à ſepto transuerſo, quibus fit vt amiſſa voce reſpiret interdum animal; via per quam effertur exſufflatio aſpera arteria cum glottide, cui ſupereminet epyglottis*, quod crediderim *Iacotium à Gal.* deprompſiſſe, dum *4. de loc. aff. cap.* 6. dixit exſufflationem

vocis

vocis quidem eſſe materiam, quam contracto thorace efficere dixit intercoſtales muſculos, vnde larynx totus potiſſimum afficitur, tres cartilagines, & qui eas mouent muſculi, quibus accedunt nerui à cerebro demiſſi, ac præt. ligula Græci Epyglottida vocant, hæc maximè propriũ vocis inſtrumentum eſt, hæc enim quum à muſculis (ait *Gal.*) moderatè & aperitur & cõmittitur, vocem efficit: quod ſi hę partes ab auctoribus, & potiſſimum *Gal.* vocis formatrices fiunt, eaſdem neceſſariò dicendum eſt oblędi debere in raucedine, nam vt aiebat *Auerroes* actio à partium fit temperie, deſtruitur autem ab earundem intemperie, ſicut contingere eſt in noſtro caſu in quo cernimus maximum Poetam rauciſonum redditum eſſe, non ob aliud vt reor quam ob earum partium intemperiem ob humiditatum affluxum à capite prouentium, proindeque *Gal. 6. de ſanit. Tuen. cap.9.* dixit *Ergo is larynx ab ijs quę capite decidunt madefactus principio quidem raucam vocem facit, procedente verò tempore paruam: ſi verò longius etiam procedit malum; totam etiam adimit.* quippè cum larynge arteria quoque ipſa vna humectatur, unde doctiſſ. *Mercur. in ſuis conſil.* hoc à *Gal.* depromens dixit deſtillationem à larynge ebibitam uocem rauciſonam reddere, larynx enim madidus redditus, habitumque frigidum, & humidum adeptus uocem rectè formare nequit, cum in ipſo aer minimè percuti, atque ſonum eum edere poſſit qui claræ uocis ſit eſſentia, hocque crediderim comparaſſe noſtrum languentem ſtudijs laboribus, unaque aſſiduis curis, in quibus Phyloſophus çerebrum multò humidius reddi uoluit, ob idque *Holl in Coac. Comm.* dixit: *Raucedo fit fluxione irrigata, aſperataque interiore tunica aſpera arteria, quam leuem, & modicè humentem eſſe conuenit, vt vox laudabilis exeat:* cæterum quoniam vox noſtri languentis rauca quidem ſed acuta potius percipitur, ita vt quaſi clangoſa nuncupari valeat, non alienum crederem cum *Gal. 3. de morb. vulg.* fateri eandem vel à ſiccitate vocalium organorum fieri, quemadmodum raucam ab humiditate, vel quia vt dixerat *lib. de voce, & anhelitu* epyglottis plus conſtringitur quam deceat, tuncque aer qui exit ab epyglottide erit paruus, & tunc erit minor percuſſio, ſicque vox parua fiet, vox enim ait *Gal.* non poteſt creſcere, niſi creſcant illa duo quibus fit, aer ſcil. & percuſſio cremento proportionali, ni cum *Dureto* aſſeuerare velimus huiuſmodi raucitatem ex aſperitate tunicæ arteriam ſuccingentis imbutę catharro primum acri, & tenui, mox glutinoſo & ſalſo: quod crediderim in noſtro caſu contigiſſe, cum ſatis conſtet nobiliſſimum languentem hepate feruidiori à natura fuiſſe donatum, cuius cauſſa, & humorum fit ſalſedo, ratione ſcil. ſeroſæ, bilioſæ humiditatis admixtę, & fluxiones exprimuntur, ob continuas euaporationes quarum Iecur eſt origo: vnde & fluxionis ratione humectantur partes, ſed humiditas illa eſt pituitea cum ſiccitate coniuncta, quia ſalſa, nitroſa, ſalisque vt *Chymicis* alloquar nonnihil particeps; cæterum fateor (vir doctiſſime) cum mihi nulla fuerit præſtita morbi relatio, quęcunque dico obiter, & quaſi per tranſennam, vt dicitur, profero; quicquid tamen ſit non ignoro huiuſmodi morbos chronicos iam factos, non niſi ſummi Numinis ope eneruari valere, proptereàque mihi potius curatio *Harpocrati* tradenda quam *Hippocrati*, nam qui ſe dicit ſcire quod neſcit temerarius eſt, dicebat *Auguſtinus* verùm cum audacia principium ſit actionis vt *Democr.* aſſerebat, cumque tutioris audaciæ ſit tentare, ijs enim paratior eſt venia vt innuebat *Quintil. lib. 12.* propt. non audebo huiuſmodi pro-

vinciam aſſumere, cumque dixerim huiuſmodi morbum à deſtillatione pronaſci eaque tenui, & ſalſa à Iecoris feruore genita in fauces, epyglottidem, ac laryngem illapſa; ideò triplex videtur contingere indicatio huiuſmodi raucedinem profligandi, & primò quidem auerſione, interceptione, & exſiccatione, ſecundò Iecoris attemperatione ac humorum, & tandem organorum recipientium aliqua humectatione anacatharſim potiſſimum iuuando; Neque hæc omnia fieri poſſe concrederem ni prius corporis vniuerſitas heterogeneis humoribus oppreſſa defæcetur, idque leuibus quibuſdam pharmacis; vndè ob id te repurgarem cum ſyr. roſ ſol. viol. ſolut. Diaſebeſt. ſimpl. cum modico rhab & agar. el. infuſ. in aq. viol. præmiſſis tamen ſyr. de ſ. beton. capitis ratione, de liquir. pectoris cauſſa, & de ſ. borrag. Iecoris habitato reſpectu; quinimò ſi antè hæc omnia electuarium aliquod leniens non erit malum, vt Romæ conſulitur; quod ſi vniuerſali præſtita euacuatione ad pillulas capitis ratione accedere velimus, non erit abſurdum per tres horas antè diem, cuiuſmodi eſſe poſſent pillulæ de tribus cum rhab. de agarico, & ſimiles; De ſanguinis miſſione hic non loquor cum ſimus in viro admodum annoſo, quod ſi velimus duas hyrudines uenis ſedis affigere ad euentilandum, haud erit malum. Interim ad intercipiendam materiam quæ ſenſim, & paulatim prolabitur, ceratum aliquod ex maſtice, & corallis ſuturæ coron. deraſæ affigendum proponerem; quemadmodum pro auertenda deſtillatione non erit abſonum cauterium affigere ſiniſtro bracchio, vel ſi illud ſit factum, alterum affigerem cruri dextro vt & *caſtigio* ſeruetur, & reuellantur materię vnàque euacuentur à Iecore genitę, ſic quoque cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ erunt ad rem, quemadmodum pro exſiccanda materia non alienum crederem chinæ radicem in iure ebullitam cum ſandalis citr. ligno de viſco quercino, beron. liquir. borragin. endiu. meliſſa, & ſimilibus iniungere: à ligno Indico penitùs horrerem, cum illud vim hoſtilem pectori habere prædicarit *Petronius*; & doctiſ. *Iacob.* in hiſce fluxionibus ſalſuginoſis, ac tenuibus maximum dixerit afferre detrimentum, eo quia fluxiones attenuando eaſdem adauget, & exſiccando ità pituitam craſſam indurat, vt eandem reddat in tophos peruiam; Neque inutile erit nonnunquam aſſumere cum it dormitum tab. ex ſacch. roſ. antiquo, quemadmodum pro incraſſanda fluxione Diacod. in tab. ab omnibus ſanè probatur; *Doctiſ. Mercur.* præ aliis laudat aquarum thermalium, & potiſſimum Lucenſium ſtillicidium quibus ſemetipſum raucedinem habentem optimè perſanaſſe promulgat; ſic quoque pro materia in fauces & laryngem illapſa incraſſatione, & attemperatione vterer cum eandem dixerim, & ſalſam, & tenuem; proindèque *Gal. de dynamid.* in huiuſmodi caſibus ſummis laudibus effert Diapenid. magnum, quinimo 3. *lib de medicam. paratu facil.* ut uox canora reddatur tragacantha uino madefacta, & in potum aſſumpta probatur, fabulentur quantum velint Poetę Zamen fontem ebibitum canoras pariter configurare voces, nam non mendax erit ſyr qui à *Matthia Lobellio* de eryſimo paratur: ℞. eryſimi totius recentis, m. i. rad. helenij, tuſſilag. ſucco adhuc prægnantium, glycirizæ an. unc. 1. borrag. cichor. capill. uen. an. m. i. florum cord. anthos, beron. an. p. ſ. ſem. aniſ. dr. 1. paſſul. maind. vnc. 5. coquantur omnia in ſ. q. aq. hordei, hydrom. & ſucci eryſimi unc. 3. ad lib. 1. uel lib 2. colaturæ adde ſacch. q ſ. miſ. f ſyr. A doctiſ. Senner. in huiuſmodi fluxionibus commendantur frigida, incraſſantia, & lenientia,

tia,

tia; vt diatrag. frig. conſ. roſ. viol. Diacod. in tab. ſyr. de papau. ſyr. viol. de iuiubis, & ſimilia; ego autem maximoperè laudarem ſyr. de althæa, cum aqu. ſcabioſæ, & tuſſilag. neque abſonum crederem adhibere pillulas ex therebint. cum ammon. cum eædem, & abſtergendi, & emolliendi vires obtineant; ſicut pro eadem materia in pectore abſtergenda maximas habere poſſe vires crederem vſum ptyſſanæ hordeaceæ, nam hæc eſt moderatè humida, abſtergit, & temperat ſalſas materias à Iecore genitas, interim inunctiones, emplaſt. & alia extrinſeca remedia lubenter admitto quæ breuitatis gratia ſileo: Hęc ergo habui, quæ dicerē, vir inſignis, eaque ſi manca in multis excuſa, eaque perficienda trade doctiſs. Medicis Romanis.

PRO PERILLVSTRI DOMINA CATHERINA, Vxore Domini Ioannis Franciſci de Zutiis Patritii Aquilani ophtalmia laceſſita.

CONSVLTATIO XXXIV.

SI liberalis, ac prodiga Natura, vnquam extitit, vtique in oculorum ſtructura talis eſt nuncupanda, vt non immeritò *Plinius lib.* 11. eos precioſiſſimos vocitarit, eò quod lucis vſu mortem à vita ſeiungant, tenebras à luce, quos non ab re diuinus *Plato in Thimæo* intellectus ſatellites conuocauit, ex *Ariſt. 1. metaphyſ.* iis prudentiam, diſciplinasque comparari; vndè *Andr. Laur. cap. 3. de viſus nobilit. tomo* 2. dixit: *In parte externa capitis lucentia illa duo videbis ſidera gemina illa mentis ſpecula, in quibus omnia eius elucefcunt pathemata, humorem criſtallinum orientalibus gemmis elegantiorem, & ſplendidiorem intueberis, ſex membranarum oculos inuoluentium nitorem miraberis, miram ſex muſculorum mobilitatem, præ omnibus verò Trochleam amoris Ducem, & indicem*: indeque oculos naturæ κάτοπτρα & ſpecula vocat *Orpheus. Heſychius* Solis portas; *Alex. Peder Peripateticus* animi feneſtras, quoniam per oculos conſpicuè ipſum perſpicimus, vſque ad abditiſſimos eius receſſus, & intima vſque eius adyta penetramus, & quemadmodum facies vera eſt aiebat *Laur.* & genuina animi imago, ità oculi animi pathematum certiſſimi ſunt indices, vt non immeritò quamuis falsò *Arabs Blamor, & Syennenſis Medicus Cyprius* animi ſedem in oculis conſtituerint; vndè *Galen.* oculum vocat diuinam particulam, & ſolarem animalis partem: quamobrem cum magnam partem ad vitæ ſimul, & vſum, & dulcedinem conferant ſumma ſunt cura tuendi vt elegantiſs. *Celſus* voluit, nam ingentibus, & varijs caſibus oculi noſtri patent, vt idem auctor inſinuauit, ideòque ſi eoſdem contingat ægrotare vel nulla interpoſita morula curationem inire debemus; nil enim aiebat *Trall lib. 2. cap.* 1. magis artem ad curationem vrget, quam vehemens dolor oculos affligens, quod intuens *Oribaſ. 4 de Eunap.* dixit: *Cum inflammatio, aut dolor oculos obſidet, ſi Medicus abſit facito tu ea, quæ poſſis, donec Medicus accedat, ne quid deterius accedat*: propt cum nobiliſſima noſtra languens oculorum dolorifico pathemate crucietur, rubore ſint oculi ſuffuſi, tumeant, vnàque acredinis ſenſu torqueantur ophtalmico morbo eandem premi credendum eſt, ortum ſanè vt reor ex capitis lotione, abſque eiuſdem cura in exſiccando, vndè refrigeratum caput,

T. vnà

vnàque humectatum fluxionem ad oculos demandauit; eoque magis quia caput vt volebat *Gal.* eſt ex ſe ſatis intemperatæ Naturę vnde non mirum ſi facilè multas congerat materias quas ſubinde ad oculos tranſmittens, ophtalmiam gignit, qua de cauſſa *Gal. 2. de differ. febr.* dixit: *Nam quamdiu humor qui ad caput confluit ſimilis fuerit, eadem diſpoſitio capitis, tamdiù ſuperfluitates æquali tempore, & ſimiles, & æquales aceruabuntur, ſimileſque oculorum exaſperationes orientur.* indèque haud miror ſi à capite cumulata pituitoſa congerie acribus humoribus à Iecoris feruore congenitis ſimilis adnaſcatur affectus ophtalmicus nempè, quare non immeritò dixit Sennert. cauſſam huius mali proximam, & continentem eſſe ſanguinem, humoreſque calidos, acres, & vitioſos ſanguini permixtos, & per venas tunicę adnatæ diſperſos, easque diſtendentes; indeque raro putat hunc morbum fieri per συναθροισμοῦ idest ex corrupto, vel crudo oculi aut tunicę nutrimento, vel ex humore ibi quidem genito, cum ob exercitationem, & motum ferè continuum eorum reſolutio, & diſcuſſio fiat: ſed fieri per ῥευματισμόν; nec miror caput ad ipſos oculos fluxionem tranſmittere, nam cum in cerebro aggregantur materiæ plurimæ & repletio (dixit *Auic.*) tunc vix euadit oculus, quin ophtalmiam incurrat, niſi fortis fuerit valdè: ſubdit: *& quandoque ſunt arteriæ quæ effundunt ad ipſum ſuperfluitates ſuas cum ſunt ſuperfluitates in ipſis multiplicatæ ſiue arteriæ ſunt intrinſecæ ſiue extrinſecæ*; quicquid tamen ſit oculi facilè fluxiones huiuſmodi excipiunt, ij enim cum ex *Alex. 1. probl. 35.* ſint molles, ac humidi εὐπαθεῖς ſeù patibiles facilè fluxionem recipiunt, oculi enim maximè in ſympathiam traduntur cerebro malè affecto, vt dicebat *Duretus*, eò quia ſunt infirmiſſimi vt voluit *Ariſt. 31. probl. 22.* quam quidem fluxionem vbi in eorum meatibus receperint, eaque in ipſis figatur, ac obſtruat calorem intrò coercet, qui cohibitus magis intenditur, cum perſpirare nõ poſſit, atque ità oculum inflammat, vt *Caſſius voluit 66. problem. med.* neque enim puto influxum excrementitium in oculum à capite tantum initia ducere vt dixi, ſed à partibus infernis ſympathiam aſciſcere, Iecore potiſſimum quod ſuo calore biliosas humiditates ſanguini, & pituitæ communicando acredinem pariter impartiunt, vnde & dolores fortiores, atque inde inflammatio, quæ ophtalmia dicitur, non ταραξις quæ ſicca eſt, & nil aliud eſt, quam leuis quædam omnium partium oculi inflammatio, & velut phlegmonis initium cum rubore exiguo quem dolor conſequitur, vt ait *Mercatus*, ac li *Paulus* à ſolij cauſſis extrinſecis hanc fieri dixerit, atque ob id noſtram inflammationem a capitis lotione natam huius nomine vocitandam eſſe, tamen experimento compertum eſt ab internis poſſe fieri, neque huiuſmodi affectus cherophtalmia dici poteſt, quæ oculum dolentem ſupponit citrà materiæ conſpicuum affluxum cum quibuſdam ichoribus continuò oculus ſcateat; proindeque ophtalmiæ nomine nuncupanda, quæ phlegmone membranæ eſt, quam Arabes coniunctiuam Græci ἐπιπεφυκυῖα idest adnatam ſeù aggenitam, quod omnes alias oculi partes ambiat, ab anteriore parte vſque ad iridem dictum circulum, quæ dolorem non raro habet adiunctum vt ait *Auic. lib. 3. fen. 3. tra. 1. cap. 6* aut propter humorem mordacem tunicas erodentem, aut propter humorem plurimum extenſiuum, aut craſſum vaporem quem recipit, & quia debilis, & quia calidus, & quia dolens pariter attrahit; ideòque eadem non raro ſolet eſſe diuturna, ſic *Hipp 2 prædict* hæc habet: *& indicationem in his maximè expectare oportet: primam quidem ad vigeſimum diem, ſi verò hoc tempus tranſ-*

mis-

mittat ad quadrageſimam expectanda eſt, ſi verò neque in his diebus ſedetur in ſexagin-ta indicatur: neque mihi negotium admodum faceſſit febris, nam ſi *Hippoc. in Coac.* credamus, eadem laudabilis eſt: *Lippienti verò* (ait *Hippocr.*) *ſuperueniens febris ſolutio*; de qua re obſtupeſcit *Holler. in comm.* dum ait: *Conſtat quidem frigidos morbos ſuperueniente febre interdū à ſolui, non ità calidos, qualis ὀφθαλμία peculiariter appellata a Medicis*, ego tamen dicerem febrem in ophtalmia poſſe eſſe laudabilem primò quia poteſt materias extenuare, qua ratione pariter ab *Hippoc.* vinum datur; ſecundò quia cum acres illæ humiditates à febrili ardore abſumantur, in cineres redactæ non amplius ea acredine referuntur, qua poſſint dolorem ita vehementem formare, quicquid tamen ſit, quoniam oculorum dolor eſt acerbiſſimus adeò vt dixerit *Galen.* quemcunque capitis dolorem minorem eſſe oculorum doloribus, ideo quam citiſſimè talis pathematis curationi incumbendum, Primò purgatione vniuerſali cum dixerimus totum corpus cacochymia ſcatere, ſecundò venæ ſectione, & particulari purgatione caput reſpiciente, tertiò fluxionem auertendo, quartò tandem dolorem leniendo, qui tanquam cucurbitula ab vniuerſo corpore trahitur quod & repellentibus, & reſoluentibus faciemus, quoad purgationem ego prius leniens exhiberem vt ſyr. roſ. ſol. mel. roſ. ſol. quia adeſt febris, quæ prohibet valida purgantia aliter in ophtalmia admiſſa à diuino *Gal. 13. meth. 11.* aiente ſe purgante valido medicamento vnica die oculorum inflammationem ſuſtuliſſe, ſic *Holler. cap. de ophtal* hæc habet: *Vidi contumaces ophtalmias non potuiſſe curari niſi fortium catapotiorum vſu, hyera dyacolocinsid & ſimilibus id genus vehementioribus medicamentis, ſed omnia pro humoris qualitate, & quantitate temperanda. Hipp.* tamen *lib. de loc. in hom.* de oculorum affectibus loquens ait: *Hunc ſic ſanare oportet, medicamento caput purgandum eſt, non forti*: doctiſs. tamen *Saxonia* ait cauendum eſſe à validis hiſce pharmacis dum febris adeſt: tunc enim *Raſis* conſilium amplectitur, qui ſcil. exhibet lenientia; quo præſtito ad ſyrupos deuenirem & ad materiam præparantia in quibus præfatus *Saxonia* vnum dicit, vt ſcilic. in ſyr. præſcribendis non ſtatim ocularia præſcribamus, quod tamen video vulgò practicantes facere, ducunt enim hac humores in oculos, cum tamen ab initio longè à parte fluxione tentata ſint retrahendi, tunc igitur ait medicamentis ocularibus vtendum cum totum corpus, & caput magna ex parte fuerint repurgata; Sen. tamen inter regulas quas præbet eſt, vt in ophtalmicis remediis ſemper ſint admiſcenda, quæ oculis conducant; quod mihi etiam magis probatur, & ratio eſt, quia hæc medicamenta non habent virtutem vel trahendi, vel extenuandi, ſed ſolum reſpiciendi talem partem ob eorum formam ſpecificam, ſicque potiùs oculum roborabunt, & proprietatis ratione viuabunt; hacque ratione dixerat *Hipp.* in omnibus morbis curandis quoad remedia eſſe in iis imponenda in quibus ſit talis virtus ideſt reſpiciendi talem partem affectam, quare præſcriberem ſyr. ex beton. de ſ. borrag. cum mell. roſ. ſimpl. additis dec. communi cum aquis euphrag fænic. ad vnc. 1. pro ſingulis; quibus ſumptis ad medicamentum purgans deuenirem vt ℞. ſyr. roſ. ſol. mellis roſ. ſol an. vnc. 1. ſ. el. Diacatthol. indi an. dr. 4. agar. trochiſ. ſcrupul. 2. dec. cord. q. ſ. miſ. ſ. pot. cap. quod commendaſſe viſus eſt *Hippoc. 1. lib. de viſu text 4* vbi ait: *Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni, & lib. 4. de loc. in hom. tex. 21 Si verbo ſtatim inflammati fuerint, nihil omninò illi ne ſed aut fortiſſimo, quàm infimè vrito aut alio quepiam aluum ſubducente*

medicamento attenuato, uitando ne vomitum facias: hac ergo vniuerſali præſtita euacuatione poſtmodũ ad pillulas deueniremlucis de agar. ſine quibus additis nonullis granis diagrid. ſic enim caput repurgaretur iuxtà communẽ hominum opinionem, puto enim apophlegmatiſmata & errhina caput purgare, de quibus aliàs; interim dum præparatur materia non abſtinerem à venæ ſectione: ſanguinis enim miſſio, & expurgans medicamentum, ac diuerſiones dolores ſoluunt dixerat *Gal*. quam celebrarem ex eadem parte ex vena media ſi adſit totius corporis plethoria, ſin minùs ex cephalica, quamuis non ignorem alios prius ex oppoſito latere, deindè ex directo ſanguinem mittere, quod tamen ſicut Gal. non admittit in pleuritide, ſic nos in hoc affectu explodemus: Morbi enim dixerat Senex lib. de locis in homine ſunt curandi per partes, quæ morbos faciunt, & alias dixerat: Morbi ea parte, qua ſingulis exitus quam proximùs eſt, extrahendi: De quantitate doctiſs. *Saxonia* ait in hoc morbo multum ſanguinis eſſe extrahendum, quinimo *Galenus* adducit, qui *liber. de currat. per ſanguin. miſſ.* aientem ſe detractis ſex libris ſanguinis lippientem curaſſe; cæterùm vt liberè fatear ab his profuſis ſanguinis effoſionibus penitus cauerem, ſemper enim cum *Auic.* numeri multitudinem, quam eſſentiæ laudarem; *non enim rectè morbum demit* dixit *Fernell. qui cum morbum demit, cum morbo ægrum è medio tollit*; quamobrem mitterem ſanguinem cum maxima cautione; eoque potiſſimum in noſtro caſu, in quo bilem peccare vnà cum ſanguine & pituita ſuperius explanaui; ſic *Alex. Trall.* dixerat: *ſi igitur ſanguis cauſſa tibi inflammationis effectrix eſſe apparuerit venam ſecare humeralem oportet, ſin bilioſi, & acres humores cum ſanguine etiam purgationem, & paulò poſt etiam ſanguinem demiſſum adhibeto*: neque enim hac ex bracchio ſanguinis miſſione eſſem contentus, quinimo, & hyrudines venis ſedalibus affigerem, eaſdemque venis poſt aures, *Mercatus* eas applicat venis naſi, atque in ijs quæ ſub lingua ſunt, ſi tamen morbus in internis venis ſit, ſin autem in extimis ſanguinem mittit ex vena frontis; ſic *Alexander Benedictus lib. 2. de curan. morb. cap. 4.* dixit ſe vidiſſe ſenem viſu hebetiorem nonagenarium, Hadriæ ſuper frontem vulneratum cæcitate & vulnere pariter liberatum ſic *Auic.* venam ſecare iubet quæ eſt in angulo, aut eam quæ eſt in fronte; compertumque eſt ait *Sennert.* ophtalmicos qui caſu in fronte vulnerati fuerunt, hac occatione ab hoc morbo euaſiſſe; *Mercatus* hæc habet: *quæ ſanè auxilia multi ex auctoribus non niſi iam inueterato morbo adhibere audent, quo tempore nullius eſſe momenti comperimus, quia tunc ſatius erit, eas quæ in angulis oculorum exiſtunt aperire, quod expiret commodius quod in oculis continetur*: Antiqui vt eſt apud eundem, vbi feruidior eſſet, & vaporibus plenus, ac per arterias externas in oculos flueret arterias in temporibus aperuerunt, cuius ſectionis modum docet *Gal. 13. meth. & Paulus Ægin lib. 6. cap. 4.* ad quem vſum *Hipp.* venas viſum permentes exurit, aiens *lib. de loc. in hom. tex 23. Huius venas viſum prementes exurere oportet, quæ videl. ſemper pulſant, & inter aurem, ac tempora conſiſtunt*; quam arteriarum exuſtionem in vſum reuocaſſe *Fallopium narrat Giſnerus* ita *Celſus lib. 6. cap. 6.* in temporibus vult venas eſſe inurendas: His præſtitis cucurbitulæ affigendæ, & potiſſimum occipiti, nam vt ait *Gal. in occipite cucurbita defixa maximum eſt ad fluxiones ſiſtendas medicamentum*, ſic frictiones, veſſicantia, ligaturæque conueniunt; ſed quod præ reliquis commendatur eſt inuſtio in occipite, præſertim ſi morbus fiat antiquus; tunc

enim

enim magis conueniunt particulares euacuationes, vt de errhinis, & apophlegmatis etiam dicitur, quamuis errhina hic non leuem obtineant difficultatem, videntur enim eadem ad oculos materiam allicere, cæterum ſi eadem debilia fiant, tantum abeſt vt trahant, vt potius, ab oculis euacuent; ſic dixit *Hip. lib. d. loc. in hom. tex.* 21. *Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia ſunt à toto capite ducunt, quæ verò debilia ab oculis, & hinc à vicinis naſo partibus*: quod medicamentum deſcribens *Hip.* ibidem dixit: *Medicamentum adhibebis aut ſingulis diebus, aut alternis, eodem vtens, ſit autem tale medicamentum, quod non plus, quam acetabulum per nares deducat*; quicquid tamen ſit apophlegmatis potius vterer, quæ & euacuant, vnaque reuellunt, poterit ergò ſequens adhiberi ℞. pyrethri, ſem. fænic. zinziberis an. drach. ʒ. maſticis vnc. ʒ. ceræ q. ſ. miſ. f. maſticat. Interim ſi ſingulo menſe caput pillulis repurgent, ſi tamen morbus inueteraſcat, non erit malum, ſic enim purgatur materia, quæ in dies ab intemperato capite congeritur; cuius cauſſa mane, & ſerò ſumere poterit drach. 2. infraſcripti elect. ℞. conſ. beton euphrag. an. vnc. 1. ſ. conſ. roſ. vnc. 1. ſem. fœnic. puluer. euphrag. an. drach. ʒ. mellis deſpum. q. ſ. vt f. elect.

Neque interim oculorum nulla eſt habenda ratio, ſed maxima, cum dixerit *Hip. loco cit. quum autem in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, ſic affectum molli medicamento illines quod ſiccare poteſt, ſimulque modicam lacrimam ducere*: ſupponit enim hic adeſſe paucam fluxionem, ita vt materia incipiat reſudare per oculum, nimirum per tunicas, vndè pruritus, ſicque ad diſſoluendam illam materiam, & exſiccandam medicamentum illinit, quod modicam lachrymam ducat, *lacrima* enim ex *Ariſ. ſudor quidam eſt*. cæterum miror quomodo *Hip.* alias dixerit: *Si verò ſtatim inflammati fuerint, nihil omninò illine, ſed aut fortiſſimè quam infimè vrito*: & tamen *tex.* 23. *lib. de loc. in hom.* dixit: *vbi has obturaueris oculis pharmaca quæ humectant adhibe, & lachrymam quã plurimam prolecta, quod id quod in oculis compactum eſt, & morbum facit, eluatur*: ſed ceſſet admiratio, ſiquidem *Hip.* dum timet affluxum copioſum materiæ ad oculos abſtinet ab ocularibus medicamentis, & ideò dicit; *ſi ſtatim inflamati fuerint*, hoc enim ſtatim præter ſubitaneum humorum motum videtur ſignificare & largè factum, nec non etiam & repente, ſicque indicare maximam cerebri repletionem qua prohibemur aliquid oculis applicare, ne fiat maior attractio, ideoque aiebat *Gal. Ne cures oculos ante totum caput, ne caput antè totum corpus*; quod ſi poſtmodum *tex.* 23. oculis eſſe pharmaca quæ plurimam lacrimam proiciant adhibenda, primò ſupponit morbum inueteratum, 2. nihil ad oculos fluere, 3. eſſe factam interceptionem dum ait: *vbi venas obturaueris, ità vt nihil fluat*, ſicque quamuis valida apponantur remedia, nihil obfutura iam ſperat; itaque vel quando morbus pendet à pauca materia, & paulatim fluente, quamuis ab initio modica lacrima proicienda, vel quando eſt inueteratus, & nondum materia fluit, & tunc eſt multa prolectanda lacrima; ad quam proiciendam multi vſi ſunt fortibus medicamentis, ſic *Ariſt. 9. problem. ſect.* 31. dixit: *Proſunt interdum quæ mordent, lacrimam euacuant vt cæpe* ſic Hip. dixit: *Cæpa viſui commoda eſt, corpori verò mala*: cęterum ab his validis pręſidijs abſtinerem, cum horum acrimonia potius ſit apta allicere humorem, quàm euacuare; ſic *Celſus loco ſup. cit.* dixit *In ipſum verò oculum primo die, niſi immodica inflammatio eſt, nihil rectè conijcitur, ſæpe enim potius concitatur eò pituita, quàm minuitur.*

vnde

vndè *Hip. de loc. in hom.* dixit *verum ad ipſos oculos nullum pharmacum adhibendum eſt*; nam vt dicebat *Gal.* ocularia medicamenta magnas faciunt promiſſiones, ſed nihil obſeruant: quicquid tamen ſit, ſi fluxio non ſit magna, & dolor vrgeat, nõ alienũ erit aliquid in oculũ inſtillare, & potiſſimũ id quod fit ex lacte; nã vt idẽ *Celſus* aiebat: *ſi tantum mali eſt, vt ſomnum diu prohibeat, eorũ aliquid dandum eſt quæ anodyna Græci vocant, inter quę lac recenſetur* vnde *Hip.* (*quæ acria ſunt ac pungunt* aiebat) *lac his lenitatem inducit*: cautionem tamen adhibet *Septall. in ſuis animaduerſ.* non ſpernendam, ne ſcilicet eadem lactis portio diutiùs parti adhæreat, ſæpè enim ab æſtu corrumpitur, & à vehementi calore oculi acrimoniam concipit; abſtergenda igitur blande erit, aut nouo lacte aperſo ſubluenda; hoc.n. à *Gal.* pariter comprobatur aiente 4. *de compoſ. medic. ſecund. loc. Voco autem leniticos liquores tui candidum, & fœnugreci decoctum, magisque adhuc ipſum lac, vt plurimum verò albumen tui, cum accommodatis pharmacis lippitudines curare ſufficit*: hoc vnum tamen adnotarem ne perpetuò ipſis refrigerantibus vtamur, cum enim humores in oculis impactos poſſint denſare, poſſunt quoque maiorem morbum accerſere, & fortè ſuffuſionem, quod intuens *Auic. dixit lib. 3. fen. 3. tract. 1. cap. 9. & oportet quantum eſt poſſibile, vt retardetur in ophtalmia collyriorum adminiſtratio, vſq. ad tres dies & ſubdit: oportet vt in principio non adhibeantur inſpiſſantia fortia, & quæ hic vehementer ſtyptica, quoniam inſpiſſant tunicas, & prohibent reſolutionem, & augent dolorem: hos tamen reprehendit Mercatus,* & talia adhibenda exiſtimat primis tribus diebus poſteà verò ad diſcuſſionem deueniendum eſſe. *Saxonia* dixit ea quæ adhibentur oculo non debere adhiberi niſi poſt primam, aut ſecundam diem, nam ſiue materia ſit calida, ſiue frigida, ex reprimentibus maximum loquitur incõmodum; quod ipſe ex vſu adſtringentium pariter ſuccedere dixerim, ideoque ſi ea applicanda potiùs fronti ac temporibus adhibenda, proindeque ego nedum id facio, ſed & arterijs ſupra tempora ceratum aliquod exiguum ex thure, vel ex maſtiche affigo, ſic enim cõſtricta illa arteria intercipitur ad oculos fluxio; ſic quoque ego ſoleo huiuſmodi medicamentum ad leniendum dolore oculis inſtillare: ℞. aq. euphragiæ vnc. 5. pul. aloes, thutiæ in nodulo lineo poſſit, & inf. an. dr. 1. miſ. vtatur ſic aliud ſoleo pararent ℞. aq. roſ. plantag. ann. vnc. 5. liefalbi ſine op. ſcr. 2. miſ. vtatur: ſic quoque a multis commendatur ſequens emplaſtrum. ℞. pulpæ pomi cocti vnc. 1. micæ panis infuſæ vnc. 5. ouum n. 1. lactis muliebris q. ſ. miſ. f. empl. ſ. a. applicetur oculo. Collyrium tamen quod maximè proficuum eſſe obſeruaui tale eſt. ℞. aq. euphrag. vnc. 1. ſacch. cand roſ. dr. 1. thutiæ præpar. dra. 5. aq. roſ. alb. vnc. 5. ſiefalbi ſ. op. aloes hepat. an. ſcrup. 5. miſ. f. collyrium vtatur. Nec deſunt qui laudant fænugreci decoctum, quod etiam Gal. 13. meth. cap. 22. etiam admittit; monet tamen *Ludou. Septall.* ne vtamur ſemine quod eſt calidius ſed foliis ne ſcilicet inflammationi obſimus; Maior tamen ſolet fieri de narcoticorum vſu difficultas, an ſcil. ea poſſint conuenire, verum vt liberè fatear, ſi maxima non vrgeat neceſſitas ad hæc medicamenta non eſt deueniendum, ideòque *Galen. 6. aphor. 31.* ea maximè improbat, quod ſi fortè cogamur iis aliquando vti ob doloris ſęuitiem, adhærendum eſt *Gal.* conſilio qui vult vt poſt illorum applicationem dolore ſedato ſtatim foueamus oculos calidis, atque ob id idem *Gal. lib. de compoſ. medic. ſecund loc.* in oculorum affectibus comprobat emplaſtrum ex ſem. hyoſciami conflatum; Hæc ergo pro tempore dicta ſufficiant.

PRO

PRO ADMODVM REVER. PATRE Franciſco Antonio Maximo Societatis Ieſu imaginibus laborante.

CONSVLTATIO XXV.

P*Letin. atq. Syneſius* nõ ab re naturã magnã nũcupatur, quòd in tàm exiguo corpuſculo nimirum oculo tot, tantaq; dotes concluſerit, ſolem quondam ait *Laur.* coluere Ægyptij eumque inuiſibilis Dei filium viſibilem dixere, quare verò oculum non mirabimur qui (ex antiquo vate *orphao*) Sol eſt in microcoſmo lucidiſſimus Maioris mundi Solem pluribus nobilitatis titulis longè ſuperans; hic enim obiectorum formam, magnitudinem, & diſtantiam percipit, hic intellectui repręſentat obiecta hic denique viſibilia omnia ſuo reſeruat imperio, quæq; Mundus vix continere poteſt, oculus vno ſolo luſtratu in minimo gyro omnia complectitur; quid mirum ergo ſi eiuſdem pereunte luce, animi quoque lux pereat, & quæ ipſum animum oculi ope exhilarabant eodem oculo tenebris præpedito cruciet, nil ergò mirandum ſi adm. Reuerendus Pater omnium horarum homo oculis fatiſcens triſtis appareat, dum exiguas quodam perenniter muſcas inſpectat nigras, dum legens ſalientes quaſi miratur litteras, dumue ſtudijs incumbere nequit; proh dolor, nefandum naturæ facinus, quæ ei ſubripit oculos qui in ſciendo totus eſt oculus, multiplex eſt Argus, haud ſecus quàm Druſus, qui oculis viduatus, erat tamen lucis templum ſic Cicero dixit: Tireſiam augurem nunquam Poetæ inducunt deplorantem cecitatem ſuam; nec ipſe potero illuſtriſſimæ Religionis Coriphæum muſcarum conditionem deflentem vobis proponere cum Aquila non capiat muſcas, vt dicitur adagio, quæ quidem, ſed inanimes muſcæ vndè ſuſcitentur & ſibi, & Medicis offenſacula ponunt, dum id alijs à vaporibus originem trahere ſuppeditat anſam; alijs ab humoribus initia ducere muſcarum perennitatem intuentibus ſubminiſtrat occaſionem, & ſane quis adeò cacutiens eſſe videbitur, qui pathematis continuitatem intuens, humoris non fateatur inhæſionem? non me ſanè fugit, quam fuerit hallucinatus doctiſ. alioqui *Claudinus*, dum nedum ydiopaticum affectum credidit eſſe perennem, ſed ſympaticum quoque dum morbificam cauſſam aſſiduo cauſſandi munere fungi, & organum nedum iugiter à celebri parenchymate ſuppetias ſumere, ſed ab infernis artubus inſinuauit: cæterum in hoc errare *Claudinum* inſpecto, cum dicente *Gal.* affectus è conſenſu progenitus continuus non exiſtat, vt eſſentialis, non enim præter inhæreſcentem cauſſam, gradum illũ ſuſtinere põt; & iuxtà imaginũ molem, colorem, & numerum, cum non raró euaporanti materiæ ponatur obex vel diæta, vel dempta originis & cauſæ portione, ſed pabulo ſubminiſtrato tanquam vapores comprimente, vnde rectè dixerat *Zacutus* 1. *lib. ſuę hiſtor obſer. ly.* nullum vtique membrum eſſe, quod tot morborum genera patiatur, in quorum agnitione plus Medici hallucinentur quam oculum; isque tamen inter omnia diſſimilaria, ſeu inſtrumentalia membra minimum extat: quicquid tamen ſit non eſt dubitandum huiuſmodi imagines quibus [illegible] adm. Reuerendus Pater laceſſitur, ab inhærente humore originem

ducere,

ducere, eoque potius melancholico, & aduſto ab hepatis feruore genito quam aliter, cum nigræ muſcæ inſpectentur, nec ob id reliquorum humorum ſodalitium excludendum, cum & pituitæ vbertas etiam adſit; qui quidem humor nullam aliam ſibi vendicat ſedem, quam interſtitium quod eſt inter corneam, & criſtallinum humorem, quamuis *Gal.* albugineum humorem quandoque ſancierit; proptereaque forte *Senner.* inſinuarat ſuffuſionem non raro fieri albugineo vel aqueo humore ſiccescente, vt viſionem obladat: cæterum *Gal.* 10. *de vſu par. cap.* 1. eiuſdem locum eſſe dicit regionem, qua interiacet inter criſtallinum, & tunicam corneam, qui ſanè humor melancholicus nempè, & pituiteus eſt muſcarum origo, quatenus ſcil. interius ſtabulatur; ſunt etenim huiuſmodi imagines intra oculi amphractus, non autem in aere vt credidere nonulli, nam ſi in aere eſſent, viſio nec diminueretur, neque deprauaretur, ſed perfectior, ſiquidem ea quæ ſunt in aere vel minima quæque conſpiceret, ſic Antipheron Oretanus qui ſuam ipſius imaginem inſpectabat vt aiunt *Alex. Aphrod. & Olimpiodorus*, ex materia intus exiſtente trahebat originem, non autem vt vult *Phyloſophus* quia debiles radij aerem permeare nequierant, ità vt ab eodem aere reflexi imaginem redderent, hoc namque contrà eundem eſſet, qui extramiſſionem non admittit, quare huius rei cauſſam non aliam extitiſſe crederem, vt perhibet *Mercur.* vel quia corruptam habebat imaginationem, vel quia humor internum oculi interſtitium occupabat; neque vllum negotium faceſſit difficultas quæ à Phyloſopho opponitur, ſenſibile nempè poſitum ſupra ſenſorium non facit ſenſationem, cum medium debeat intercepi, non inquam, radij enim ab humore criſtallino manantes ab aere, vel lumine illuminantur, & propter nocturno temporis internallo imagines non illucent, neque cum oculus cōtegitur vnde Sennerus huic opinioni ſatis arridet, dum corpuſcula in humore aqueo hærentia etſi oculi intimiora peruadant à luce tamen externa, modo pupilla pateat vberrimum lumen vendicant, quod ſi eodem priuentur, ipſa quoque luce deſtituuntur, etſi enim medium intercipi debeat, duplex illud ſtatuit præfatus Senner. externum nempè, vt aerem, & aquam, & alia diaphana corpora, & internum tunicam nempè corneam, aqueumue humorem, quæ ea ipſa de cauſſa perſpicua, & coloris expertia eſſe debent, quod ſi cornea labem vel maculam aliquam contrahat, vel humor, aut vapor aqueum humorem petans id quod medium eſſe debet, ea quidem parte qua à naturali conſtitutione exorbitare videtur, & coloratum euadit medium eſſe deſinit, & obiecti rationem ſuſcipit, & ipſum etiam colore ſuffunditur, & non amplius perſpicuum viſui offertur, vnde rectè à *Gal.* definitur huiuſmodi affectus externa apparitio propter opacum vaporem criſtalloidi, & corneæ interpoſitum, ideoque doctiſſ. *Andr. Laur.* inhærens ijs quæ diximus aiebat cauſſam huius ſymptomatis omnes agnoſcere opacum ſanè vaporem, opacum dixit ideſt non peruium non diaphanum, & ſplendens; nam ſi interiectum illud corpuſculum diaphanum eſſet viſa hac haudquaquam obuerſarentur, ſed viſilium ſpecies puræ, & impermixtæ ad criſtallinum ferrentur, vaporem autem hunc doctiſſ. *Platerus* quamuis negarit in oculum poſſe ſeſe inſinuare, cum arteriæ ac venæ in adnatam terminentur non autem in corneam, aut aliam tunicam, reſpōdet tamen Senner. reliquas oculorum tunicas nutrimento egere, proindeque vapores per eas partes meare dixit, per quas nutrimentum incipit permeare, quem vtique vapo-

rem:

rem in oculorum cauitate receptum Auenzoar ait in humorem concreſcere, haud ſecus quam contingat in balneis ſicut enim in ijs vapores circà parietes in aquam concreſcunt, ita & in oculis contingere ratus humorem ſtagnare credidit, qui ſanè tenuis, ac facilè mobilis extans velut ſaltitantes reddit profectò litteras, ſicut & vaporibus conſocialis, qui non excludendi veniunt, cum & à toto, & potiſſimum à capite, cerebroq; proueniant in alterando oblæſo tum ob frigidam, humidamque dyſcraſiam, tum ob eius imbecillitatem a nimia ſanguinis emiſſione à Medicis dum ægrotaret præſtita, a qua tantummodo Mercurialis multos vidit imaginibus laboraſſe; nil ergo mirum ſi conſequutum ſit vitium tum in virtute, tum in organo vt putà humore criſtallino, tum denique in partibus eidem humori deſeruientibus, quamobrem antequàm vlterius ſerpat affectus inque ſuffuſionem commigret, medica eſt adhibenda manus; vndè quamprimum inſtituenda eſt victus ratio vtputà maximè neceſſaria, aeque quèm quid diuini habere dixerat *Gal.* ſeligendus eſt in primis qualitatibus temperatus, qui nempè nec caloris, nec frigoris peccet exceſſu, vndè fugiendus eſt Sol, ablegandi ſunt Lunæ radii, ſerotinoque aeri ſeſe exponere noxium, oculis præt. nocent Auſtrales, & Septentrionales venti, vt aiebat Senex in aphoriſ. neq; verò lucidus nimium ſit aer, omne enim lucidum lumen diſpergit, nigrum verò coadunat aiebat *Galen.* proptereàque fortè Senex dixit lux ſplendida medentibus quidem non eſt moleſta, non ſimiliter autem ægrotantibus; ob idque fortè legimus Xenophanis milites per niues iter facientes cęcos euaſiſſe, quod autem magis eſt, cibus e ſt ac potus, qui ſanè cibi videl. nec craſſi, nec viſcidi, nec vaporoſi, nec ſalſi, nec flatulenti, & excrementitii ſunt admittendi, ſed qui facilè coquuntur, quales ſunt carnes pullorum, gallinarum, perdicum, alaudarum, columbarum, montanarumque auium, ſunt præt. quædam carnes (aiunt nonnulli,) quæ à proprietate iuuant, viſumque illuſtrare videntur, quales ſunt Picarum, hyrundinum, anſerum, hædi, & ſimilium; Inter piſces, ſaxatiles commendandi, & potiſſimum Tructę; oua recentia & tremula, cum modico ſacch. & cinnamomo mirè viſum illuſtrant; aromata valde calida non mediocriter obſunt, ex herbis maximè proſunt fæniculum, beton, pimpin. cichor. prohibentur verò lactuca, ocymum, anethum, portulaca, braſſica, allia cępę, pręt. fructus multa humiditate donati obſunt, vnde potius ſecunda menſa pyro, aut malo cydonio, vt exactè occludatur ſuperius oris ventriculi orificium, & ne vapores ad caput ferantur vtendum, ſicut ſtatim à paſtu fænic aut aniſi conditi pauxillum non erit alienum aſſumere; a doctiſſimo *Claudino* ſummoperè laudatur ſal chymicum, ex euphrag. & verbena, ac maiorana paratum.

In potu duo ſunt conſideranda quantitas nempè, & qualitas; ſit igitur vinum tenue & aquoſum in mediocri quantitate, & bene dilutum, quamuis *Arnaldus Villanouanus* vinum iniungat ex euphragia confectum; illoque ſubdit ſexagenarium perſanaſſe, *Claudin.* laudat vindemiarum tempore vinum alteratum china, ſandalis, rad. bugloſſæ, & euphragiæ; Somnus & vigilia ſint mediocria, exercitium ſit moderatum, & de manè præſtitum, eſt enim ex *Hipp.* decreto impoſſibile aliquem inculpata ſanitate frui, ni exercitio vti ſtudeat, & hęc de victus ratione. Cęterum quoniam hæc non ſat. ſunt, prop. cum diximus huiuſmodi morbum, & ab imbecillitate, & a cerebri intemperie pronaſci, ſicut & a vitioſa organi conſtitutione, ideò cerebrum nimiis

V qui-

quibus exundat humiditatibus repurgandum,& exſiccandum imbecillis,ac debilis oculus roborandus, & ſi quæ materia ibidem inhæreat detergenda, quod ſanè primò moliemur euacuantibus, iiſque iteratis ad *Gal.* epycraſim ſeruandam,ſicuti apophlegmatiſmis,ex maſtiche, pulu.euphrag. fœnic.pyrethri & ceræ.De ſanguinis miſſione hic non loquendum,tum ratione temperamenti,tum ratione virtutis imbecillis, tum ratione materiæ, tum denique quia cum hyrudinibus miſſus dicitur;Cæterum quod præ reliquis commendarem,eſſet chinæ vſus, quam quoniam adhibitam paulò ante diciris propt.ad alia traſcenderem; non deſunt qui theriacam, vel mitridathum exhibent, quę tamen, vt nimis calida ſugerem, ac iſtorum medicamentorum loco, opiatas,tabulas, & pulueres potiùs probarem; quales eſſe poterunt huiuſmodi,vel ſimiles.℞.conſ.roſ borrag.an. vnc.1.pul. diarhod.dr.1. pul.euphrag.fœnic.beton.an.dr.5.miſ.vtatur de mane, & ſero quotidie a Zeroaſtro Tinello maximè probatur ſequens electuarium, De mane, & ſero tribus horis ante cibum ſumendum.℞.galangæ,cariophyll.iuniperi, euphrag.anethi,florum abrot.pulegij an.dr.2.cinnamomi,zinziberis, piperis, aniſi,petroſel.apij,radic.chelidonij, chamędrios an.ſcr.1.ſem.fœnic.drac.2. omnibus his puluerizatis adde conſ.de beton.cicho.roſ.an.vnc.1.mellis cocti q.ſ.f.elect.à quo quidem electuario pariter abſtinerem, cum ingredientia habeat nimis calida;quare ſequēs medicamētū,quod eſt maximè temperatum potius commendarem,vt ℞.euphrag.beton.rad.chelidonii an.vnc.1. ſem.fœnic.aniſ.an.dr.2.coriandr.dr.2.ſp.diambræ ſcrup.1. conſ.roſ. florum borrag.an.vnc.1.beton.vnc.5.mellis q.ſ.f.electuarium ca. à doctiſſimo Laurentio,& electuaria,& pulueres ſatis temperati probantur.℞.ſacch.roſ.borrag.an.vnc.2.pulu.diarhod.dr.2.pulu.euphraſiæ, beton.& fœnic.an.drac.5. vtatur,vel ℞.fœnic.coriandr.condit.an.vnc.5.cort.citri,myrabol. condit.an. drac.2.euphraſię ſiccæ drac.1.maceris drac.5.ſacch.roſ.q.ſ.miſ.f. conditum, quo ſtatim à paſtu ad coclearis menſuram vtendum; vel ſumi poterit ſequens:℞.conſ.beton.euphraſiæ an.vnc.1.ſ.conſ.cicho.vnc.1 ſem.fœnic.puluer.coriand.an.drac.1.mellis q.ſ miſ.f.elect ſunt præt.nonnulli, qui non improbant vſum collyriorum,& ad oculos corroborandos,& ad abſtergendas ſordes;ſic Senner.ſequentem comprobat aquam: ℞.euphrag. ruthæ, pentaphylli, verbenæ, chelidoniæ an.m.2.florum fabarum m.3.affunde aquę verbaſci q.ſ. deſtillentur omnia, & aqua mane & veſperi in oculos inſtilletur: ego tamen probarem aliud quod à *Laurentio* maximè commendatur:℞.ſummitatum fœnic.ruthæ,euphrag.verbenæ,tormentillæ.betonic.roſ. ſilueſt.anagallidis maris,pimpinellæ,chelidoniæ,agrimoniæ,chærefolij.hyſſopi montani.ſileris mont.an.m.2.herbæ hæ minutim concidantur, & primum in vino albo,poſteà in vrina pueruli impuberis bene valentis, deindè in lacte muliebri infundantur, tandem in melle optimo, deſtillentur omnia,& ex aqua quæ fluit quotidie gutta in oculum inſtilletur. quod tamen idem auctor ad illuſtrandum roborandumque viſum optimum reperit eſt ſequens aqua, qua & ipſe quoque ſum vſus maximo emolumento: ℞.aqu. roſ. euphrag. an. vnc. 2. thutiæ propi. drach.1. aloes opt. ſcrup.1. nodulo includantur,& infundantur in aquis prædictis, quibus quotidie ſerò abluantur oculi.

Sunt interim nonnulli, qui ſummopere laudant pyrotica medicamenta ad reuellendam materiam, eaque pone aures, ſicut ſunt *Aquapend. Claudin.*

Laur.& alii, ſunt etiam qui auribus foramina facienda commendant, ego tamen quoniam his foraminibus vel parum, vel nihil credo, potius vſtionem occipiti adhiberem, quamuis non ignorem *Schenkium*, & alios referre ſetaceo ibidem impoſito multos ab annoſa cæcitate reuocaſſe, hæc ergo habeo, quæ potui dicere in hac exigua temporis anguſtia, precor Deum, vt omnia tuo deſiderio correſpondeant. Vale.

PRO VXORE DOMINI *Innocentii Guilielmi Ciuis Aquilani ſubſurditate olim laborante.*

CONSVLTATIO XXXVI.

PRæcipium inſtrumentum doctiſſ. *ſaxonia* duplex ſancire eſt viſus, vnum ſcilicet ſuſceptiuum tantum ſpeciei audibilis, & eſt aer implantatus, alterum ſuſceptiuum, & iudicatiuum ſpeciei eiuſdem, & eſt Neruus auditorius quintæ coniugationis, dilatatus circà antrum ſeu meatum, quem cochleam vocant, reliquas partes vt meatum exteriorem, tympanum, ſiuè myringam, chordã tympano alligatam, tria oſſicula malleum ſcilicet, incudem, ſtapedam, & meatus atque anphractus omnes vt illos intra myringam qui aerem continet implantatum, quibus ſuccedunt feneſtræ, rum aquæ ductus, deinde labyrinthus, mox cochlea, vbi neruus reperitur dilatatus circà præcipuum auditus organum, auditui inſeruire propalauit idem auctor huius opinionis fuit etiam *Coiter. tract. de audit. inſtr. cap.* 7. cæterum doctiſſ. *Andr. laur.* de aere implantato benè aſſerit, in omni organo perfectò pars quædam eſt, cui tanquam principi, & magis præcipuè debetur actio, quę quidem pars cum aut ſit carnoſa (præſertim ſimilaris) aut ſpermatica, indè eſt vt actio non poſſit dari aeri implantato qui non ex ſanguine, neque ex ſemine ortum ducit, nã vt in oculo peculiaris eſt pars, quæ primò viſionem edit, cryſtallinus ſcilicet pars ſimilaris, & ſpermatica ex puriſſima ſeminis parte procreata, ità in aure pars quædam ſimilaris ſtatui debet; talis autem non erit congenitus iſte aer, quia ab aere externo non differt niſi puritate, & quiete: & ab aere externo generatur non per coctionem, & elaborationem, vt ſpiritus, nec per aliquam animæ actionem, ſed per noui aeris continuum appulſum, qui partim per aurium foramen ſemper patens, & anphractuoſum, ad cochleam fertur, partim inſpiratione per canaliculum quendam velut aquæ ductum eò traijcitur: Præt. quomodo aer implantatus poteſt eſſe auditus organum inſtrumentum (ait idem *Laur.*) illudque pręcipuum cum ſit animæ expers, quod potiſſimum ex *Ariſ.* requiritur ad hoc vt aliquid ſit ſenſus inſtrumentum; quare hunc aerem non auditus organum dici debet, ſed potiùs medium internum, vt enim à corporum colliſione percutitur aer externus, ità ab externo colliditur iſte aer internus, idque Tympani, chordæ, & trium oſſiculorum interiectu; alteratus idem aer ſoni characterem, & ſpeciem omninò denudatum defert Neruo quintæ coniugationis in vtramque aurem expanſo, qui præcipuum auditus eſt organum, vt proceſſus mammillares odoratus, cęterum

V 2 hu-

huiuſmodi aer implantatus non ſatis conſtat, vnde nomen ſit conſequutus; priſci namque Phyloſophi, ac Medici dixerunt huiuſmodi aerem ita eſſe concluſum, vt vbinam ingrediatur, nulla ratione poſſit inueſtigari vnde exiſtimarunt nonulli à primo animalis ortu hunc aerem à Creatore huic meatui immiſſum, hanc tamen opinionem multis reprobat *Coiter. tract. de audit. inſtrum. cap. 7.* putatque ob id eſſe viam quandam apertam ab ore, & naribus per quam aer externus in ſecundam cauitatem immitti poſſit, e quo vel generari putat ſpiritum implantatum, vel foueri; cæterum cum multos totſerit auditus eſſentia, multas quoque opiniones innaſci fecit; Alcmæon enim vt refert laur. ideò nos audire exiſtimauit, quia aures intus ſunt vacuæ: vacua autem omnia reſonant; *Diogenes* aerem in cerebro contineri voluit, cumque percuti vocibus, ſic *Hip.* dixit: *Sunt quidam qui de natura ſcribentes cerebrum ſonum edere prodiderunt, hoc a utem fieri non poteſt, nam cerebrũ ipſum humidum eſt, & nullum humidum reſonat. Plato* dixit fieri aeris interni pulſatione: ſic *Ariſ. 2. de anima, & lib. de ſenſu, & ſenſili* dixit auditum nil aliud eſſe niſi perceptionem ſonorum externorum; dum enim aer ille externus percutitur ait *Mercur.* labyrintos, & gyros aurium ingreditur, quouſque perueniat ad aerem illum implantatum, qui percuſſus ab externo dum vt ait *Plato* percuſſionem ad animum mittit fit auditus, hincque aiebat *Coiter loco cit. cap. p.* dixit huiuſmodi actionis modum nobis innoteſcere ex definitione auditus obiecti quod ſonus eſt, & modo communicationis aquæ, vel aeris per ſonum alterati cum aere interno; ſicque idem auctor ſonum definiens dixit, ſonum eſſe qualitatem prodeuntem ex aqua vel aere à duris ſolidiſque corporibus, iiſque læuibus concauis, & amplis affatim, magnoque impetu inuicem colliſis, & concurrentibus percuſſo. *Andr. laur. cit. loco* dixit ſonum qualitatem eſſe ortam ex aeris fractione, quæ fit colliſis corporibus duris, ſolidiſque mollia namque facilè cedunt, & vi impellentis non reſiſtunt; quomodo autem fiat auditus *Hip. lib de carn. tex. 16.* dixit: *Auditus inde contingit, foramina aurium ad os durum, & ſiccum lapidi ſimile pertingunt, iam vero ad ipſum os eſt cauitas antroſa, ſtrepitus autem ad durum firmantur, os autẽ cauum reſonat per durum, pellicula vero in aure iuxta os durum tenuis eſt, veluti aranei tela, & omnium pellicularum ſicciſſima, quod autem ſicciſſimum eſt maximè reſonat, & cum maximè reſonat, audimus maximè*; quicquid tamen ſit, ſubdit laur. auditum ſic fieri: *Percurſſus à duris, ſolidiſque corporibus aer externus, & ſoni qualitate affectus, vicinum aerem alterat, hic proximum afficit, donec continuatione quadam ad aurem peruentum fuerit; vt enim ſi in aquam lapillos inieceris, circuli enaſcuntur, quorum alter alterum excitat, ità ex aeris percuſſione velut circuli in aere generantur, donec ſuccceſſione quadam ad auditum ſit peruentum. Auic. hanc percuſſi aeris continuationem non inſcitè vndam vocalem appellat, motus verò huiuſmodi momento non fit, ſed in tempore, vnde fit vt poſt ictum ſonus è longiſſimis partibus non ſubitò exaudiatur. Aer ſoni imbutus qualitate, per meatum auditorium foris obuium, ſemperque patentem primum membrana ſicciſſima, maximeque ſonora (quam propt. Tympanum vocant) alliditur; Meninx pulſata oſſicula tria mouet, eiuſque characterem ſoni momento imprimit; Hunc ſonum vernaculus aer, & congenitus ſtatim excipit, quem per feneſtellas in hiſtoria deſcriptas in tortuoſos anphractus, & labyrinthum, mox in cocleam defert; ab hac in neruum auditorium traijcit, & ab eo ad communem ſenſum, tanquam cenſorem, & iudicem, atque hic verus eſt audiendi modus,* ex quibus laurentij verbis ſatis patet quomodo fiat auditus; ſicque pariter innoteſcunt

reſcunt tria illa *lib. 2. de anima. ab Ariſtotele* enarrata apta & neceſſaria ad faciendam ſenſationem, obiectum ſcil. quod eſt ſonus, medium quod eſt aer externus, & tandem inſtrumentum, quod eſt auris interna quattuor cauitatibus conſtans; Auditio enim non fit vt air *Senner.* niſi illa extremi aeris commotio interno aurium aeri communicetur per tortuoſos aurium anphractus, vbi membranæ tympani alliſus aer externus qualitate ſoni affectus internum aerem ferit, qui deinceps miniſtro neruo auditorio ad cerebrum ſentiendi principium ſonum tranſmittit: ex quibus licet colligere ex harum partium affectum noſtræ languentis non omnimodam, ſed diminutam audiendi ſenſationem proſilire, in aere enim implantato contingit intemperies, impuritas ſiue craſſities vt volebat *Saxenia* ex permixtione varij vaporis, & humoris, ſic neruus auditorius ſi obſtruatur ad ſurditatem facit, ſicut Tympanus; quæ quidem obſtructio vt benè adnotat *Mercatus* vt plurimum fit ab humoribus craſſis viſcidis, ac tenacibus non aliter progenitis quam ob cerebrum læſum in alterando; cum enim caput lauiſſet, nec bene illud exſiccaret, potuit indè caput humectari, vnaque refrigerari, ſicque in aurium partes fluxiones tranſmittendo, vnàque meatus illos neruum nempè auditorium, tympanum, & aerem implantatum conſpurcando ſua nempè craſſitie, diminutum audiendi ſenſum fecerunt, ſeu ſubſurditatem; quomodocunque tamen ſit quoniam recens ſurditas ſolet non raró curari ab initio tamen, aliter enim in inſanabilem commigrat affectum vt volebar *Gal. 3. de loc. aff. cap. 9.* proindè non eſt quoad curandum facienda dilatio, quam curationem *Gal.* paucis indicationibus explet, primo purgatione per hieram, 2. propria capitis ratione per apophegmatiſmata, & errhina, tum exſiccantibus, & roborantibus caput ac poſtremò localium vſu, quæ craſſos & viſcidos humores attenuet, atque diſſoluat: ideò quam primum ab euacuatione inchoandum, ſiquidem cum diximus caput læſum in alterando multas congeſſiſſe excrementitias materias, illæ euacuandę veniunt pillulis potiſſimùm, non enim in toto ſupponitur replerio ſed in parte, præmiſſis tamen debitis ſyruppis ℞. ſyr. de beton. de ſ. borrag. mellis roſ. ſimpl. an. vnc. ʒ. dec. communis cum ſaluia vnc. ʒ. miſ. pro ſyr. quorum tribus aſſumptis ad pillulas deuenirem; ℞. pillul. de hyera cum agar; cocchiarum, aggregat. an. drach. ſ. diagr. gr. v. i. miſ. & cum ſyr. de beton. refor. pillulæ per tres horas antè diem ſumendæ; quibus aſſumptis ad apophlegmatiſmata deuenirem, euacuationes pariter iterando; neque interim tamen reuulſiones vmitterem, vt cucurbitulas, ligaturas, frictiones partium extremarum, & quod magis vtile futurum eſſe ſperarem, eſt inuſtio vel occipiti quod melius eſt, vel bracchio, ſic dum hæc omnia præſtantur ſanguinem ex cephalica mitterem in pauca tamen quantitate, quamuis ſit plethorica, nam in affectibus frigidis raró in vſum venit venæ ſectio, interim ſi morbus ſit contumax nec hiſce cedat remedijs, ego ſalſæ paulæ, vel chinæ aſſumptionem maximoperè commendarem, & potiſſimùm ſandalis citrinis refractæ; Neque interim localium vſus poſt habendus, à *Sennerto* aqua origani ex ſicca planta cum vino deſtillata commendatur; ſic olea deſtillata vtilia ſunt ruthæ, roriſmarini, maioranæ ſaluiæ, ſem. fænic. carui, baccarum lauri, cariophyll. cinnamomi; Mercatus ſequens medicamentum maximè probat, quod dicit eſſe vſu probatum: & eſt oleum ex ligno cupreſſi, ſed pretioſius ex ligno guaiaco, aut ſtilla-

titius

titius liquor ex limatura vtriuſque cum aqua vitæ, melle, & ſucco raphani extractus per alembicum. Medicamento tamen ego vti ſoleo ſummo cum emolumento ſequente ℞. ol. amygd. amar. ſucci iuthæ ſucci cæpæ an. vnc. 5. pul. caſtor. ſcr. 1. miſ. vtatur; ſuccum cæpæ ait Manardus in ſuis epiſt. ſemper ſublimem inueni; Poſſunt & innumera alia medicamenta iniungi, verum quia, vt aiebat Senex in omni copia inopia ineſt; propt. eadem miſſa facio; ſcio ab *Ariſ.* in aurium tinnitu adhiberi maximum ſtrepitum, vel quia vt ipſe retur minorem maior pellit, & eruit, vel quia vt putarunt *Epicurus & Democritus* quia iſti exiſtimantes vocem & ſonum corporeum quid eſſe, dicebant quod vox corporica penetrans excludit corpuſcula illa efficientia ſurditatem, indeque *Mercur. Gal.* adducit, qui damnans fotum quendam Apollonij Medici dicit, quod in aurium dolore opus ſit quiete, in ſurditate verò & graui auditu opus ſit motu, & concuſſione vehementi; *Hipp. 5. epid. in hiſt. Parmeniſci filij* ſurditatis remedia ſubnectens ait: *Parmeniſci filio ſurditas, conducebat non lauare, purgare autem lana ſolum, & infundere oleum aut netopum, iubere vt ambularet, manè ſ*[illegible] *vinum album biberet*: De vino maximè dubitat *Valleſ. in comm.* aien[illegible] *nim tentare caput, & fluxiones illud commouere, ſubdit: ego quidem n*[illegible] *lo. co vinum album aqua, aut alij potioni aquoſa, ſed vino nig*[illegible] *partis indicationem vti aqua, niſi tamen inuet*[illegible]*m pa*[illegible] *tudo, aut etiam natura plurimum repugn*[illegible] dediſſe vinum, vt ſcil. materiam auri[illegible] diſſolueret, ſic cernimus eundem in c[illegible] lore ab ebrietate vinum dediſſe ſupp[illegible] ſam illam eſſe quæ morbum faciebat [illegible] credidit: Hæcque ſint ſatis.

PRO PERILL. DOMINC[illegible]
ſto Patritio Aquila[illegible]
laboran[illegible]

CONSVLTATI[illegible]

ABſceſſus conditiones explanans *Hippoc*[illegible] 1. ait: *Optimi verò præcipuè ſunt inferni &* [illegible] *mi à morbo, & qui per effluxionem fiunt*; *Gal.* di[illegible] qui fiunt per euacuationem, qui ſeruant rect[illegible] humoris noxii fit, qui [illegible] ſit cum confe[illegible] *Hippoc.* eos abſceſſus v[illegible] i ſine tole[illegible] aurium dolorem ena[illegible] morb[illegible] omninò ſymptomatic[illegible] eſt lo[illegible] non poteſt correſponde[illegible] on [illegible] *nex in hiſt. Temenę Neptis: Te*[illegible] *non ſufficeret ad ſuſcipiendum* [illegible] tolerantia; quare nullo mod[illegible]

morbi, quod explanauit *Valleſ.* dum *loco cit.* dixit: *Nam ſi cui per febrem longam naſcitur ſcabies, febre nihilominus detinente non eſt abſceſſus, ſed eſt alius morbus, vt ſi cuiuis alius morbus acceſſiſſet*, quamobrem nil miror noſtrum nobiliſſimum languentem de vita periclitari, nam cum morbus morbo ſuccedit, plerumque occidit. quæſiuit enim natura, quod erat ſibi infenſum ad longinquiorem partem propellere, ſed onere grauata nequiuit non niſi ad aures locum nobiliſſimum materiam protrudere, ni velimus aſſerere id non ex metaſtaſi fuiſſe factum, ſed per epygeneſim propagato nempè morbo; hocque fortè voluit *Duretus in Coac.* dum dixit: *A capite, & cerebro tranſitus eſt per progreſſum vel tranſitum ad aures, quæ grauibus admodum morbis obnoxiæ ſunt, neqi profectò alius importunior, vel acutior morbus eſt, quam is qui ſymptomata exhibet, tum epigenemena, tum epiphanemena aurium inflammatione obſeſſarum*; ſic *Iacet. in Coac. comm.* quando ait *Hippoc. in epid. Propter aures, & ex auribus frequenter moriuntur tertia die* ſubdit: *quod enim ait ex auribus) ſignificat interdum primariè aurium affectu id accidere propter aures verò ex conſenſu, etenim ſæpè grauis morbus aures inuadit, qui continuatione quadam, ac ſerie altius per neruum, & membranas ad cerebrum vſque manans inopina morte perdit ægrum: ſæpe etiam contingit, vt cum magna materiæ copia cerebrum obſidet, eam Natura ad aures amandet, ægrotantique perniciem afferat*: vt in noſtro caſu videre eſt, vbi enim cerebrum multum oneratum eſſet materia, eadem propagata in meatum, ſeu neruum auditorium inibi phlegmone concitauit, vt conſiderari poteſt ex vehementiſſimo aurium dolore, ex pulſatione, nec non etiam & caloris ſenſu, quæ omnia manifeſtam inflammationem atteſtantur, ſeù ωταλγιαν in neruo potiſſimum auditorio, qui duplex. ſ. ſymptomatum genus experitur, primum quatenus eſt auditus inſtrumentum, ſecundum quatenus tactui inſeruit, in quo acerbiſſimos lethalesque concitat dolores, vel materiam ibidem conculcata atque inflammata, qua ratione *Iacchinus* cauſſam proximam eſſe humorem ſanguineum, cui tamen plurimum bilis ſit adiunctum, quod non facilè in denſas partes craſſior ſanguis penetrare poſſit: ideoque *Mercurialis* ſibi problema proponit, quia cum teri conſtet inflammationem eſſe ſobolem humorum, & præſertim ſanguinis, qui fieri poteſt, vt illic poſſit inflammationem mucleare cum in inſtrumento ſint oſſa, tunica quędam arida, quæ Tympanum dicitur ab Anatomicis, ſi oſſibus clarum eſt, quod non colligantur humores, neque ſanguis, neque etiam in tunica arida, quia eſt expers venarum, & propterea non videtur locus humorum, & ſanguinis collectioni.

Reſpondet præfatus *Mercur.* quod nullibi internæ poſſunt oriri inflammationes præterquam in hac tunica arida, in qua tametſi venæ ... tam exiles, doloris tamen tempore paulatim dilatantur, & fiunt ſanguinis capaces, ita ut in hac membrana poſſit fieri inflammatio; cæterum quid ... icet ignoro quin in neruo auditorio poſſit fieri inflammatio, quę quoniam ... et & potiſſimum Iuuenes ſtatim è medio tollere, proindè dixerat *Alexan. ...ll. lib. 3 cap. 2. ſiue meatus auris ſiue alia ipſius quæpiam interna particula frequen... flammatione laborei, acutiſſima pericula vicinia regionis, & genere ſubſtantia in... terim neruus, qui internam auris ſuperficiem ſublinit, cum ſit ſenſibilis, validos acutoſque excitat, vt etiam cerebrum in conſenſum perducat. vnde febres, & de... ... ctis oboriuntur, interim verò etiam lethales*: ſic *Celſus* dixit morbos au... ...tiſſimè cerebro communicari, hacque ratione dolores aurium peri... ...uit *Valleſ.* in eo ſupradicto textu: *Propter aures, & ex auribus frequenter*

moriun-

moriuntur tertia die: qui quidem morbus quoniã à cerebro ortum duxit, ac in cerebrum refunditur, non eſt vt niſi mortem ominemur; ſic *Hippoc.* narrat hiſtoriam cydis filij 7. *epid* qui ex auris dolore obijt, indèque ait *Vall. in com. Tolli verò omninò non potuit, quin poſtremo communicato malo ipſi cerebro, quod eſt mentis ſedes, & neruorum principium cum delirio, & conuulſione moreretur*, cęterum quia dicente *Tralliano* neque in ſepultura relinquendi ægrotantes, propt. aliquid faciendum ſatis ad dolorem demendum, qui totam ad ſe curationem trahere videtur, isque cum tripliciter eneruari ſit ſolitus, narcoticis nempè, cauſſam tollentibus, & anodinis, ideò per hæc tria curatio eſt inſtituenda, ſic enim fluxio ſiſtetur, inchoandum tamen ab euacuatione ſed leuiſſima, eoque potiſſimum cum ſimus in viribus fractis, quod præceptum tum quoad venæ ſectionem eſt illigendum, tum quoad euacuationem, præterquam quod alias euacuatus cernitur æger; quare quamprimum ſanguinem ex cæphalica mitterem, etenim vt aiebat *Iacchinus* acutiſſimus, & maximus morbus cum ſit, maximam, & celerem opem exigit: ideòque euacuatio pariter molienda ſed leuibus medicamentis, qua ratione *Hippoc.* in hiſtoria Cydis filij auris dolore laborantis braſſica. vſus eſt. ſexta die. & alias: ab euacuatione hac leui vtendum paregoricis remediis, qualia ſunt ol. roſ. lac, & ſimilia *Hipp. 2. epid ſect. 5.* dixit: *Si auris doleat, lacte vtatur*: non enim lac repellit, vel repercutit materiam, quia eſt anodinum vt volebat *Gal. Valleſius in comm.* ait: *lactis inſtillatio vtilis eſt ad ſedandum dolorem auris, non quemcumque neque quacunque occaſione, ſed eum qui ex ardore aut inflammatione non inueterata excitatur; repellentia enim niſi ingens ſit dolor vix adhibenda ſunt, ne materia intrò conuerſa cerebrum, & membranas eius inuadat, niſi forſan pauca ſit humoris quantitas, è qua nullum cerebri malum vereri oportet, & ſint potius, quæ adhibentur mitigantia potius dolorem, & refrigerantia, quam adſtringentia, qualia ſunt lac muliebre, ſuccus auriculæ muris, ſuccus cucurbitæ* & quamuis *Senner.* acetum addito ergo tamen ab eo abſtinerem, tum quia adſtringit, tum quia ſua acredine membranam Tympanum vocatam, & neruum auditorium vellicando maiorem faceret dolorem; Sunt præt. qui in huiuſmodi doloribus niſi ijdem ſint magni laxantium vſum commendet, quod ego magis probo, & potiſſimum in noſtro caſu, in quo natura excreuit hanc materiam, vt eandem faceret decumbere in aurem, vbi potius adiuuanda, quam prohibenda, quamuis ſymptomaticè proceſſerit, poſſet enim huiuſmodi tranſmiſſio fieri critica, ſi pars turgeret, ſi parotis emergeret: Hocque voluit *Celſus* cum de parotidibus loquens dixit: *Animaduerſionem tantummodò habet neceſſariam, quia ſi ſine morbo id intumuit primum reprimentium experimentum eſt: ſi a autem ex aduerſa valetudine aperiri, maturarique quamprimum commodius eſt*: ſic *Iacchinus* laudat ol. liliorum. amygd. dul. &c. *Ludou. Septall. lib. 6. 103* dixit in aurium curanda inflammatione a repellentibus, & oxyrodino abſtinendum; cum enim internarum cerebri partium repletarum ſoboles eſſe ſoleat materia eò detruſa, ſi repellatur, ad principem partem remeabit, & delirium quandoque pariet, aliquando verò alios cerebri affectus, quod ſic *Gal. 3. de compoſ medic. ſecund. loc.* viſus eſt in aurium inflammationibus oxyrodinum conceſſiſſe, intelligendum ideſt de phlogoſi potius, quàm inflammatione dicit idem *Septall. Cæterum ſi dolor ſit magnus, materia ſit pauca, & vires debilitentur, nedum à repellentibus non abſtinerem, ſed adderem etiam vna cum lacte duo opij grana*; Interim. reuellentibus vteret cucurbitulis cum ſcarificatione humeris, vel occipiti ſcarificatis, nec

non

non etiam, & frictionibus partibus infernis; interim pro eneruanda febre, & temperanda materia, cum vires ſint ſatis languidæ medicamento aliquo in alimento vterer, quale eſſe poſſet, vel pryſſana, vel ius aliquod alteratum; cæterum quoniam morbus potius eſt præceps quam anceps, ideò conſilium capiemus in arena. Hæc ergo habui quæ dicerem in confirmationem eorum, quæ dicta ſunt à doctiſſimis viris, faxit autem Deus vt omnia ſuum finem nanciſcantur.

PRO PERILLVSTRI ATQVE ADM. *Reuer. Domino Domino Marino Valle linguæ tumore ingemiſcente.*

CONSVLTATIO XXXVIII.

LIngua quam *Eurip.* ἄγγελον λόγων ſermonis nuntiam vocitauit, *And. Laur.* puſillum quidem membrum eſſe dixit, ſed maxima iactare, indeque ab aliis membrum dialecticum ab aliis voluntatis nuntia fuit nuncupata, ſic à *Democr. de natur. hum* loquelæ mater fuit dicta lingua inquam quæ guſtatui in primis dicata, ſi aliquo morbo laboret, nil mirum, ſi & guſtum diminuat, & ſermonem proferre nequeat, & vniuerſo corpori non parum extet impedimenti, vt contingit in noſtro languente in quo lingua vltrà modum tumida, & dura illucens maximo eundem præmit angore, cum & loquelam intercipiat, & ingerendis cibariis ſit impedimento, qui quidem tumor non aliundè vt reor habere potuit originem, quam ſcil. à capitis fluxione linguæ poros perreptante, orta ſanè occaſione cuiuſdam humidioris loci vbi inhabitat, ſic enim humectato capite, ac refrigerato, vnàq; intẽperato, & excrementorum colluuiem producente, vnde ab eadem irritato, vnaq; onerato vel ob robur expultricis, vel ob imbecillitatem retentricis, vel expreſſa à frigore humiditate orta eſt fluxio materiæ pituiroſæ & ad linguæ ſubſtantiam corriuans inibique conculcata tumorem facere potuit neque enim vſtæ materiæ portionem excluderem à Iecore feruidiori congenitæ, quæ apta eſt huiuſmodi tumores producere cuicunque parti, potiſſimum autem linguæ quæ ſpongiformis exiſtit vt volebat *Gal.* & inanis ſubſtantiæ *Homo enim* aiebat *Laurent. inter cetera animalia linguam habet abſolutam, latam, molliſſimam, & conſequenter ad recipiendum aptiſſimam*; ſic *Gal. 14. meth. cap. 8.* ſcribit ſe vidiſſe linguam ità tumefactam vt ore contineri nequiret; quod, & *Foreſtus* vidit *lib. 14. obſeru. 18.* ſic *Valeſius lib. 2. cap. 66.* dixit ſe aliquando vidiſſe ita magnificatam linguam propter humores ad eius ſubſtantiam venientes & ipſam inhibentes, quod quaſi totum os replebat; quicquid tamen ſit non eò deuenit tumor in noſtro languente vt omnino impediat vel ſermonem, vel deglutitionem, verum ità obduruit, vt vix cedat, quaſi lapidificata materia coniuncta, fluentem non explodente, quinimò eadem fluxione in venas ſub lingua propagata batrachium configurauit, inhærente autem in faucibus nonunquam, earundem inflammationem celebrabat, quod tamen negotium eidem faceſſit eſt tumor in lingua qui ſermonẽ intercidit, proindeque incipit effari, mediaque in voce reſiſtit; vnde antequam vel in ſcyrthum commigret, vel lapidis naturam aſciſcat remo-

uendus eſt affectus, ſcimus enim multos ex lingua lapides traxiſſe, atque ita tandem conualuiſſe, ſic legimus apud *Hippocr. 2. epid ſect. 3. qua circa linguas eleuantur coagmenta, & exigui exiſtentes lapilli, & qua podagricis iuxta articulos debiles illorum ſunt, etenim oſſium natura cauſſa, & quod hęc dureſcant eſt, & quid contendantur*: ſubdit *Vallenſius*, ea ſcil. quæ circa linguas eleuantur, exiguos nempè lapillos coagmenta eſſe ideſt congeſtione generari; omnia enim huiuſmodi congeſtis excrementis fiunt, vt tumores quidam lapidei in lingua congeſtis excrementis alimenti proprij ipſius linguæ; cæterum neſcio qua ratione ab affluxu pariter nequeant fieri huiuſmodi lapides, ſic cernimus *Montuum* referre *lib. 4. cap. p. Anaſc. morb.* vnum lapidem ſub lingua cuiuſdam Heroinæ ad magnitudinem ſtrobili natum, ſic *Alex Benedic.* ſcripſit ſub lingua ſe lapidem inueniſſe, quod pariter narrant *Gemma, Cardanus, Terolinienſis, Gentilis, Thoma à Veiga, Ioubertus*, & alij, quare ne huiuſmodi tumor lapideſcat, curatio ineunda, quæ & fluxionem reſpiciat reuulſione, interceptione, & euacuatione, & fluxæ non obliuiſcatur tumorem & emolliendo, & diſcutiendo; vnde quam primum ad pillulas deuenirem de hyera cum ag. de fumar; & aggregatiu. eo potiſſimum cum præſtita ſit vniuerſalis euacuatio idque efficerem adhibitis prius ſyr. ex ſ. beton. de ſ. borrag. & melle roſ. ſimpl. quinimo huiuſmodi euacuationem cum ſciam non ſufficere, eandem iterarem, nam vbi ſunt intemperies, continuo exſurgunt excrementa; errhina pariter commendarem ex ſucco betarum, aqua mulſa, cyclamine, & ſimilibus, apophlegmatiſmata haud commendo quia trahere valent in partem affectam; ſic quoq; chinæ vſum, ac ſalſæ commendarem ad exſiccandam materiam quæ in capite ſtabulatur, & perenniter affluit ad linguam iure tamen ebullitam, additiſque ſand. citrinis Iecoris ratione, quod nimis feruidum illucet, non deſinendo; beton. borrag. lupul. meliſſam in fine ebullitionis efferueſcere; interim tamē quia ſanguis ex bracchio eſt miſſus, haurirem illum hyrudinibus e venis ſedis, ſic enim refrigeraretur hepar quod & vſtas materias gignendo, & fluxionem promouendo ſuo nimio feruore linguæ tumorem fouet; neque alienum crederem ad partem affectam deuenirem venas ſub lingua ſecando quod ſi ad intercipiendam materiam cerato aliquo vti velimus non abſonum credo, quemadmodum pro eadem reuellenda duplicem inuſtionē facerem, vnam in bracchio capitis ratione, alteram verò in crure dextro Iecoris gratia; ſic cucurbitulas adhibere, frictiones, & alia non abſurdum, quemadmodum ſi fluxio fiat magis præceps veſſicantia ſpatulis affigerem. Quoad materiam coniunctam, nimirum quoad tumorem, ego ſemper emollientibus incederem, ne nimirum reſoluendo, tumor vt aiebat *Gal.* in pærtinacem ſcyrrhum degeneret; vterer ergo cum *Senner.* decocto caricarum paſſularum maiorum, radic. altheæ, glyciriza, & ſem. fænugreci, vterer quoque muccillag. ſem. pſyllij, malui extract. cum aq. maluæ, ſæpius quoque adhibeatur vſus paſſul. & caricarum; quinimò nonunquam os colluere ol. amygd. dulc. vel adipoſo aliquo liquore non alienum erit; ad quē pariter vſum vterer ficubus per medium ſciſſis & perenniter tumori impoſitis, vel ſi hoc non arrideat, adhiberem decoctum tepidum fol. lactucæ, maluę, violarum, hordei, ficuum, paſſul. maiorum, ſem. cydon; fænugr. mel ilothi, altheæ, & ſimilium. atque hæc ſunt quæ poſſum currentiſſimo calamo ſcribere.

PRO

PRO ADM. REVEREND. DOMINO *Domino Baſylio Sancti Flauiani Archipresbytero dentium affectu laborante.*

CONSVLTATIO XXXIX.

VEtuſtiſſimus *Eraſiſtratus* perbellè quidem inſinuauit euulſos non rarò dentes homines ad exitium vſque redegiſſe, *Cardanus lib. de cauſſ. ſign. morb p.*155. duos eruto dente obiiſſe refert, vnum ob hemorragiam, alterum verò, cum vas ſatis amplum fuerit in radice dentis, & laceratio magna; ſic *Foreſtus lib.* 14. *obſeru.* 4. ſcripſit Denarium quendam in foro publico ſeni detraxiſſe dentem, illumque derepente peremiſſe: nec immeritò dens enim niſi facillimè poſſit euelli, vel doloris ratione materierum trahit affluxum, vel lacerationis cauſſa maximam promouet hemorragiam, vel tabercula ſuſcitat, vel ſinus creat, quæ omnia non immeritò noſtro contigerunt languenti, cum dentem euulſerit tunc potiſſimum, cum ſcil. maximè dolebat, ratus ſic fortè dolorem tollere, qui vt ait elegantiſs. *Celſus lib. 6. cap. 9.* ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, indèque verum nouos conuocauit affectus, tum quia cacochymia premebatur, qua ratione *Valleſ.* dixit tunc dentes eximere non vacare diſcrimine, tum quia caput imbecillimum obtinebat, adue fluxiones parandas aptiſſimum, adde quod ipſe dolor tanquam cucurbitula poterat humiditates allicere ad dentes, fluxionem promouere, ac recipiendo fluentem materiam genas, gingiuas, & dentium capedinem replendo tubercula parere, apoſthemata parare; indèque bene apud Apollinis Delphici templum plumbeum inſtrumentum viſebatur, quo monere volebant antiqui nunquam mittendum eſſe dentem, ni plumbeum inſtrumentum è ſui natura flexibile, illud poſſet extrahere: ſic *Hippoc. lib. de affect.* nunquam in mobiles dentes euellendos eſſe promulgauit; ſique cariem conceperint, tunc ſanè ignito ferro cremandos; quinimò huiuſmodi fluxio nil miror ſi & fauces quoque phlegmonis affectu lancinarit febre eadem materia in fauces propagata, quæ diuerſis partibus conculcata potuit omnia ſymptomata gignere, & potiſſimum tuberculum, ſiue abſceſſum quo non eſt aliud, quam puris, ſeù materiæ purulentæ in partis alicuius cauitate collectio; quicunque enim in partibus aſſurgunt tumores mutationem ſuſcipiunt dixit *Duret. in Coac.* aut digeſtionis, aut ſuppurati, aut gangrenæ, aut ſcirrhi: vndè illum tumorem ſuppurationis tantummodo capacem *ουσφαρμ* vocat, quæ ſuo ambitu continet tumores contrà naturam à fluxione ortos, quę quidem fluxio in dentes potiſſimum decumbit, vndè & corrumpitur dens, & partes faciei in tumorem aſſurgunt, ideòque aiebat *Heller. Dens ferè corrumpitur deſtillatione ſalſa, mala, acri, è cerebro defluente, ac magna pars excrementorum eò decurrit, & in gingiuarum abſceſſu, genarum quoque & partium faciei, oſſium maximè, & internorum muſculorum dentes violari contingit ſanie eò decumbente aut parum liberata via, qua à maxillis, & gingiuis ad dentes pertinet.* Subdit infer. *Heller. Itaque corruptio efficit, vt dens excidat, atque ea ratione repurgatur liberè abſceſſus, & re purgatus facilius poteſt ſaneſcere. Atque hoc imitati Medici in metu corruptionis maxillarum ſuppreſſo pure in pleniore cerebro vel dentes ſæpius laceſſunt, con-*

ſcalpunt, euellunt denique vbi grauius malum, quod in metu: quod pariter in noſtro languente contingit, dum enim dente exempto putatur abſceſſui repurgando locus dari, denuò noua ſuperaccedente fluxione gena tumet, ac turget, maiorque ſanguinis copia, ac ſaniei, & puris aſſurgit; & tamen ſcimus hunc abſceſſum ſolui ſolere corrupto dente, aut extracto; quod non eſſe neceſſarium dicit *Iacot.* ſi primario affectu gingiua, aut maxilla abſceſſu laborent à defluxione a cerebro; ſubdit: *Omnium affectionum, qui in dentibus fiunt origo triplex eſt à propria dentis ſubſtantia, à neruis, ab offenſis gingiuis*; neque inconſonum eſt propriam dentis ſubſtantiam dolere, nam *Gal. 5. de compoſ. med. ſecund. loc. cap. 8.* teſtatur ſe non dolentem modo, ſed & pulſantem dentem manifeſtè percepiſſe ab inflammatione in ipſius dentis ſubſtantia, quam tamen duram, & lapideam alibi ſcribit, adeò vt *Plinius* ob id miretur cum dentes quos nec ignis cremat, nec flamma domat, pituitæ tabe excauentur: quicquid tamen ſit, non eſt dubitandum abſceſſum hunc iam ſuppuratum non aliundè in noſtro ægro manaſſe, quam è dentis dolentis actu extractione, debilitata namque ob hemorragiam parte maxillari, necnon etiam capite fluxio eſt nata, quæ continuò in partem debilem decumbens, in que ſuppurationem verſa tot menſium interuallo affectum fouet, nedum dentium, ſed & febris; quæ quamuis ſymptomatica potuerit eſſe ab initio, eaque orta vt vult *Holler. in Coac* & quia ſanies illa vapores conſpurcando, atque fædando principes inficit partes, & potiſſimum cor, ni velimus cum *Horatio Augenio* dicere quia in puris confectione fit humoris agitatio, eiuſdemve tranſmutatio ex ſanguine in ſubſtantiam puris, peracta ſanè ex conatu, & impetu naturalis caloris eiuſdemve vnione circa focum materię tranſmutandæ; materia namque non agitatur à calido quieta ab vlla tranſmutatione manens, ad quam purulentiam redigere poſſumus, & capitis dolorem effumantibus nimirum ab affecta particula, & à praua ſanie vndique vaporibus; ſic quoque, & ab eadem cauſſa dentes facti ſunt mobile dilatatis dentium alueolis, & tandem corroſis exeſisque venis hemorragis acceſſit; quinimò eiuſdem mora circà has partes adeò potuit oſſa maxillarum contemerare, vt vel cariem in illa potuerit introducere, ſeù ſphacelismum, vndè videmus non raro naturam per foramen dentis extracti corrupta quædam oſſicula propulſare; nihil enim aliud eſt *σφακελος* oſſis, quam eiuſdem ex toto corruptio vt *Hipp.* dixit: cuius rei rationem reddens *Iacotius in Coacis* dixit oſſeam molem & laxam eſſe, & mollem vnaque cauernoſam, facilèque inde putreſcere puri exitu non dato; vnde etiam abſcedit, & ſquamulas, ac teſtulas relinquit: addito præt. perenni à capite affluxu, qui velut gutta lapidem cauando dentes vnaque maxillas excauat, quinimò eaſdem ideò ità ad inuicem connectit, vt nec os aperire, nec dentes valeat reſerare muſculis maſſeteribus vel neruis materia è capite delabente imbibitis; quare antequàm vlterius progrediatur affectus, & in aliquod vlcus cacohete vel carcinoma commigret, medela eſt adhibenda, quæ & à fluxione reprimenda, eſt inchoanda, tum euacuatione, & exſiccatione, tum auerſione, tum denique interceptione, & a materia in partem fluxam quæ pariter euacuanda, detergenda, vnaque pars roboranda ne recipiat, & quam recepit materiam euacuet, ſic febris quoque conſocialis alterationem indicat.

Quoad euacuationem cum ſit pręſtita pluries, tam vniuerſalis, quam particularis, videretur nulla eſſe proponenda, cæterum quoniam adeſt capitis intem-

intemperies, quæ in dies materias congerit, propt. epycraſim ſeruarem, caput reſpiciendo, non ob id tamen febrem poſthabendo, quæ cum bilis non explodat portionem pituitæ conſocialem, propt. pillulas de tribus cum rhab. exhiberem, de agar. & aggregatiuas de manè per tres horas antè diem, vt dormiat exhiberem, præmiſſis tamen ſyr. de ſ. beton. de ſ. borraginis, & de endiuia; quoad ſanguinis miſſionem nullum verbum facere decreui cum pluries ſit ſanguis miſſus, & à Natura hemorragiam promouendo, & ab arte per phlebotomiam, quod tamen non derelinquerem eſſet vſus hyrudinum venis hemorroidalibus; non enim indè fieret virium diſpendium, & celebraretur euentilatio, vnàque reuulſio à capite, quod nonnunquam dolet, vt dixi. cæterum quod mihi videtur inſtar omnium vſus eſt chinæ, vel ſalſæ adhibitę in iure cum æger ſit macie confectus, vnàque febricitet, additis rebus vim calorificam infringentibus, vt eſt ſandal. citrin. & vt eſſet addere in fine ebullitionis herba cæphalicas vt beton. & refrigerantes, vt borrag. lupulum, fumariam & ſimilia.

Interim dum hæc fiunt non alienum erit inuſtionem occipiti facere, vel bracchio; quod ſi haud caput doleat tunc ſanè ceratum affigerem ex coral. rub. trochiſm. de Kar. maſtiche, & therebint. nec alię reuulſiones vituperandæ, quales ſunt cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ &c. Interim ad materiam fluxam deuenirem, pro qua detergenda lotiones proponerem, quæ poſſint ſeſe inſinuare in penitiora foramina quæ faxit Deus ſinum non efforment, eæque poſſent eſſe ſequentes. ℞ conſolidę maioris, ariſtolochiæ vtriuſque marrubij. abſynthii an. p. ſ. radic. gentianæ, yreos, tormentillę an. vnc. ſ. lupinorum impræpar. drac. 2. hord. parum miſ. bull. in ſ. q. aq. & vini ad tertias ſ. lotio in parte; vel poterimus adhibere aquam vitis cum mell. roſ. ſimplic. & ſimilia; hæ enim lotiones prætterquam quod abſtergunt. partem roborant, & oſſis corruptioni obſiſtunt; Hęc ergo habui, quæ poſſem currentiſſimo calamo dicere, veſtræ sũt partes (viri doctiſſimi) vt quid ſit gerendum, dicatis.

P R O E M I N E N T I S S I M O
ac Reuerendiſſimo Cardinali Columna angina ex interuallo laborante.

C O N S V L T A T I O XL.

NOn immeritò ſanè (Eminentiſs. Princeps) Angeronam Deam olim tanquam Numen excoluit Romana maieſtas, vt quæ anginoſo pathemati eſſet ſatis obnoxia; vel ob aeris nempè vt reor inclementiam (cui quid diuinum dedit Gal. in prænot. qua de cauſſa *Galen.* aerem Romanum ſemper eſt criminatus ob eius inæqualitatem, indèque *Plutar. in problem.* Templum Aeſculapij dixit ideò extrà vrbem fuiſſe fabrefactum, quia maior ibi ſalubritas habetur) vel ob Cælum deſtillationibus ſatis idoneum, vt idem *Gal.* docuit 5. *meth cap* 8 & vt aſſerit *Zacutus li.* 12. *p.* 2. *&* 16. ideoque haud obſtupeo dum Eminentiam ſuam Romano, Regioque ſanguine natam Principem, principantem, Purpuratum huiuſmodi anginoſo pathemate

bis

huiuſmodi aer implantatus non ſatis conſtat, vnde nomen ſit conſequutus; priſci namque Phyloſophi, ac Medici dixerunt huiuſmodi aerem ita eſſe concluſum, vt vbinam ingrediatur, nulla ratione poſſit inueſtigari vnde exiſtimarunt nonulli à primo animalis ortu hunc aerem à Creatore huic meatui immiſſum, hanc tamen opinionem multis reprobat *Coiter. tract. de audit. inſtrum. cap.* 7. putatque ob id eſſe viam quandam apertam ab ore, & natibus per quam aer externus in ſecundam cauitatem immitti poſſit, e quo vel generari putat ſpiritum implantatum, vel foueri; cæterum cum multos tot ſerit auditus eſſentia, multas quoque opiniones innaſci fecit; Alcmæon enim vt refert laut. ideò nos audire exiſtimauit, quia aures intus ſunt vacuæ: vacua autem omnia reſonant; *Diogenes* aerem in cerebro contineri voluit, cumque percuti vocibus, ſic *Hip.* dixit: *Sunt quidam qui de natura ſcribentes cerebrum ſonum edere prodiderunt, hoc autem fieri non poteſt, nam cerebrũ ipſum humidum eſt, & nullum humidum reſonat.* *Plato* dixit fieri aeris interni pulſatione: ſic *Ariſ. 2. de anima, & lib. de ſenſu, & ſenſili* dixit auditum nil aliud eſſe niſi perceptionem ſonorum externorum; dum enim aer ille externus percutitur ait *Mercur.* labyrintos, & gyros aurium ingreditur, quouſque perueniat ad aerem illum implantatum, qui percuſſus ab externo dum vt ait *Plato* percuſſionem ad animum mittit fit auditus, hincque aiebat *Coiter loco cit. cap. p.* dixit huiuſmodi actionis modum nobis innoteſcere ex definitione auditus obiecti quod ſonus eſt, & modo communicationis aquæ, vel aeris per ſonum alterati cum aere interno; ſicque idem auctor ſonum definiens dixit, ſonum eſſe qualitatem prodeuntem ex aqua vel aere à duris ſolidiſque corporibus, ijſque lęuibus concauis, & amplis affatim, magnoque impetu inuicem colliſis, & concurrentibus percuſſo. *Andr. laur. cit. loco* dixit ſonum qualitatem eſſe ortam ex aeris fractione, quæ fit colliſis corporibus duris, ſolidiſque mollia namque facilè cedunt, & vi impellentis non reſiſtunt; quomodo autem fiat auditus *Hip. lib de carn. tex.* 16. dixit: *Auditus inde contingit, foramina aurium ad os durum, & ſiccum lapidi ſimile pertingunt, iam vero ad ipſum os eſt cauitas antroſa, ſtrepitus autem ad durum firmantur, os autẽ cauum reſonat per durum, pellicula vero in aure iuxta os durum tenuis eſt, veluti aranei tela, & omnium pelliculorum ſicciſſima, quod autem ſicciſſimum eſt maximè reſonat, & cum maximè reſonat, audimus maximè,* quicquid tamen ſit, ſubdit laut. auditum ſic fieri: *Percurſſus à duris, ſolidiſque corporibus aer externus, & ſoni qualitate affectus, vicinum aerem alterat, hic proximum afficit, donec continuatione quadam ad aurem peruentum fuerit; vt enim ſi in aquam lapillos inieceris, circuli enaſcuntur, quorum alter alterum excitat, ità ex aeris percuſſione velut circuli in aere generantur, donec ſucceceſſione quadam ad auditum ſit peruentum. Auic. hanc percuſſi aeris continuationem non inſcitè vndam vocalem appellat, motus verò huiuſmodi momento non fit, ſed in tempore, vnde fit vt poſt ictum ſonus è longiſſimis partibus non ſubitò exaudiatur. Aer ſoni imbutus qualitate, per meatum auditorium foris obuium, ſemperque patentem primum membrana ſicciſſima, maximeque ſonora (quam propt. Tympanum vocant) alliditur; Meninx pulſata oſſicula tria mouet, eiuſque characterem ſoni momento imprimit; Hunc ſonum vernaculus aer, & congenitus ſtatim excipit, quem per feneſtellas in hiſtoria deſcriptas in tortuoſos anphractus, & labyrinthum, mox in cocleam defert; ab hac in neruum auditorium traijcit, & ab eo ad communem ſenſum, tanquam cenſorem, & iudicem, atque hic verus eſt audiendi modus,* ex quibus laurentij verbis ſatis patet quomodo fiat auditus; ſicque pariter innoteſcunt

reſcunt tria illa *lib. 2 de anima. ab Ariſtotele* enarrata apta & neceſſaria ad faciendam ſenſationem, obiectum ſcil. quod eſt ſonus, medium quod eſt aer externus, & tandem inſtrumentum, quod eſt auris interna quattuor cauitatibus conſtans; Auditio enim non fit vt ait *Senner.* niſi illa extremi aeris commotio interno aurium aeri communicetur per tortuoſos aurium anphractus, vbi membranæ tympani alliſus aer externus qualitate ſoni affectus internum aerem ferit, qui deinceps miniſtro neruo auditorio ad cerebrum ſentiendi principium ſonum tranſmittit: ex quibus licet colligere ex harum partium affectum noſtræ languentis non omnimodam, ſed diminutam audiendi ſenſationem proſilire, in aere enim implantato contingit intemperies, impuritas ſiue craſſities vt volebat *Saxonia* ex permixtione varij vaporis, & humoris; ſic neruus auditorius ſi obſtruatur ad ſurditatem facit, ſicut Tympanus; quæ quidem obſtructio vt benè adnotat *Mercatus* vt plurimum fit ab humoribus craſſis viſcidis, ac tenacibus non aliter progenitis quam ob cerebrum læſum in alterando; cum enim caput lauiſſet, nec benè illud exſiccaret, potuit indè caput humectari, vnaque refrigerari, ſicque in aurium partes fluxiones tranſmittendo, vnàque meatus illos neruum nempè auditorium, tympanum, & aerem implantatum conſpurcando ſua nempè craſſitie, diminutum audiendi ſenſum fecerunt, ſeu ſubſurditatem; quomodocunque tamen ſit quoniam recens ſurditas ſolet non rarò curari ab initio tamen, aliter enim in inſanabilem commigrat affectum vt volebat *Gal. 3. de loc. aff. cap. 9.* proindè non eſt quoad curandum facienda dilatio, quam curationem *Gal.* paucis indicationibus explet, primo purgatione per hieram, 2. propria capitis ratione per apophlegmatiſmata, & errhina, tum exſiccantibus, & roborantibus caput ac poſtremò localium vſu, quæ craſſos & viſcidos humores attenuet, atque diſſoluat; ideò quam primum ab euacuatione inchoandum, ſiquidem cum dixerimus caput læſum in alterando multas congeſſiſſe excrementitias materias, illæ euacuandæ veniunt pillulis potiſſimùm, non enim in toto ſupponitur repletio ſed in parte, præmiſſis tamen debitis ſyruppis ℞. ſyr. de beton. de ſ. borrag. mellis roſ. ſimpl. an. vnc. 3. dec. communis cum ſaluia vnc. 3. miſ. pro ſyr. quorum tribus aſſumptis ad pillulas deuenirem; ℞. pillul. de hyera cum agar; cocchiarum, aggregat. an. drach. ſ. diagr. gr. v. i. miſ. & cum ſyr. de beton. refor. pillulæ per tres horas antè diem ſumendæ; quibus aſſumptis ad apophlegmatiſmata deuenirem, euacuationes pariter iterando; neque interim tamen reuulſiones omitterem, vt cucurbitulas, ligaturas, frictiones partium extremarum, & quod magis vtile futurum eſſe ſperarem, eſt inuſtio vel occipiti quod melius eſt, vel bracchio, ſic dum hæc omnia præſtantur ſanguinem ex cephalica mitterem in pauca tamen quantitate, quamuis ſit plethorica, nam in affectibus frigidis rarò in vſum venit venæ ſectio, interim ſi morbus ſit contumax nec hiſce cedat remedijs, ego ſalſæ paulæ, vel chinæ aſſumptionem maximoperè commendarem, & potiſſimùm ſandalis citrinis refractæ; Neque interim localium vſus poſt habendus, à *Sennerto* aqua origani ex ſicca planta cum vino deſtillata commendatur; ſic olea deſtillata vtilia ſunt ruthæ, roriſmarini, maioranæ ſaluiæ, ſem. fœnic. carui, baccarum lauri, cariophyll. cinnamomi; Mercatus liquens medicamentum maximè probat, quod dicit eſſe vſu probatum: & eſt oleum ex ligno cupreſſi, ſed pretioſius ex ligno guaiaco, aut ſtilla-

titius

titius liquor ex limatura vtriuſque cum aqua vitæ, melle, & ſucco raphani extractus per alembicum. Medicamento tamen ego vti ſoleo ſummo cum emolumento ſequente ℞. ol. amygd. amar. ſucci rutæ ſucci cæpæ an. vnc. ʒ. pul. caſtor. ſcr. 1. miſ. vtatur: ſuccum cæpæ ait Manardus in ſuis epiſt. ſemper ſublimem inueni; Poſſunt & innumera alia medicamenta iniungi, verum quia, vt aiebat Senex in omni copia inopia ineſt; propt. eadem miſſa facio: ſcio ab *Ariſ.* in aurium tinnitu adhiberi maximum ſtrepitum, vel quia vt ipſe retur minorem maior pellit, & eruit, vel quia vt putarunt *Epicurus & Democritus* quia iſti exiſtimantes vocem & ſonum corporeum quid eſſe, dicebant quod vox corporea penetrans excludit corpuſcula illa efficientia ſurditatem, indeque *Mercur. Gal.* adducit, qui damnans fotum quendam Apollonij Medici dicit, quod in aurium dolore opus ſit quiete, in ſurditate verò & graui auditu opus ſit motu, & concuſſione vehementi; *Hipp. 5. epid. in hiſt. Parmeniſci filij* ſurditatis remedia ſubnectens ait: *Parmeniſci filio ſurditas, conducebat non lauare, purgare autem lana ſolum, & infundere oleum aut netopum, iubere vt ambularet, manè ſurgeret, vinum album biberet*: De vino maximè dubitat *Valleſ. in comm.* aiens: *videtur enim tentare caput, & fluxiones illud commouere, ſubdit: ego quidem non intelligo praferri hoc loco vinum album aqua, aut alij potioni aquoſa, ſed vino nigro, ſatius autem fuerit ob partis indicationem vti aqua, niſi tamen inueterata iam paſſio ſit, & hominis conſuetudo, aut etiam natura plurimum repugnet*; ego tamen dicerem ideò *Hippoc.* dediſſe vinum, vt ſcil. materiam auribus imbibitam extenuaret, vnaque diſſolueret, ſic cernimus eundem in oculorum affectibus, & in capitis dolore ab ebrietate vinum dediſſe ſupponens vt volebat *Gal.* materiam craſſam illam eſſe quæ morbum faciebat, indeque extenuationem egentem credidit: Hæcque ſint ſatis.

PRO PERILL. DOMINO BENEDICTO VETVſto Patritio Aquilano aurium dolore laborante.

CONSVLTATIO XXXVII.

ABſceſſus conditiones explanans *Hippoc. in hiſtoria Temena Neptis Lepid ſect. 1.* ait: *Optimi verò præcipuè ſunt inferni & longiſſimi infra ventrem, & remotiſſimi à morbo, & qui per eff uxionem fiunt*; *Gal.* dixit eos abſceſſus eſſe laudabiles, qui fiunt per euacuationem, qui ſeruant rectitudinem partis, qui cum exitu humoris noxii fit, qui tandem fit cum conferentia & tolerantia: ideòque *Hippoc.* eos abſceſſus vituperauit, qui ſine tolerantia fiunt, quare non minor aurium dolorem enatum poſt acutum morbum in noſtro languente eſſe omninò ſymptomaticum, ſiquidem non eſt longè à parte Principe, materia non poteſt correſpondere morbo, locus non eſt capax, vt propt. dixerit *Senex in hiſt. Temenę Neptis: Temeni Nepti ex morbo forti ad digitum decubuit, qui cum non ſufficeret ad ſuſcipiendum morbum recurrit, mortua eſt.*) & tandem nulla adeſt tolerantia; quare nullo modo vendicare poteſt nomen abſceſſus, ſed noui

morbi,

morbi, quod explanauit *Valleſ. dum loco cit.* dixit: *Nam ſi cui per febrem longam naſcitur ſcabies, febre nihilominus detinente non eſt abſceſſus, ſed eſt alius morbus, vt ſi quiuis alius morbus acceſſiſſet*, quamobrem nil miror noſtrum nobiliſſimum languentem de vita periclitari, nam cum morbus morbo ſuccedit, plerumque occidit, quæſiuit enim natura, quod erat ſibi infenſum ad longinquiorem partem propellere, ſed onere grauata nequiuit non niſi ad aures locum nobiliſſimum materiam protrudere, ni velimus aſſerere id non ex metaſtaſi fuiſſe factum, ſed per epygeneſim propagato nempè morbo; hocque fortè voluit *Duretus in Coac.* dum dixit: *A capite, & cerebro tranſitus eſt per progreſſum vel tranſitum ad aures, quæ grauibus admodum morbis obnoxiæ ſunt, neq; profecto alius importunior, vel acutior morbus eſt, quam is qui ſymptomata exhibet, tum epigenomena, tum epiphanomena aurium inflammatione obſeſſarum*; ſic *Iacot. in Coac. comm.* quando ait *Hippoc. in epid. Propter aures, & ex auribus frequenter moriuntur tertia die* ſubdit: *quod enim aut ex auribus) ſignificat interdum primario aurium affectu id accidere propter aures verò ex conſenſu, etenim ſæpe grauis morbus aures inuadit, qui continuatione quadam, ac ſerie altius per neruum, & membranas ad cerebrum vſque manans inopina morte perdit ægrum: ſæpe etiam contingit, vt cum magna materiæ copia cerebrum obſidet, eam Natura ad aures amandet, ægrotantiſque perniciem afferat*: vt in noſtro caſu videre eſt, vbi enim cerebrum multum oneratum eſſet materia, eadem propagata in meatum, ſeu neruum auditorium inibi phlegmone concitauit, vt conſiderari poteſt ex vehementiſſimo aurium dolore, ex pulſatione, nec non etiam & caloris ſenſu, quæ omnia manifeſtam inflammationem atteſtantur, ſeù *ωταλγιαν* in neruo potiſſimum auditorio, qui duplex. ſ. ſymptomatum genus experitur, primum quatenus eſt auditus inſtrumentum, ſecundum quatenus tactui inſeruit, in quo acerbiſſimos lethaleſque concitat dolores, vel materiam ibidem conculcata atque inflammata, qua ratione *Iacchinus* cauſſam proximam eſſe humorem ſanguineum, cui tamen plurimum bilis ſit adiunctum, quod non facilè in denſas partes craſſior ſanguis penetrare poſſit: ideoque *Mercurialis* ſibi problema proponit, quia cum ſciri conſtet inflammationem eſſe ſobolem humorum, & præſertim ſanguinis, qui fieri poteſt, vt illic poſſit inflammationem mueſcere cum in inſtrumento ſint oſſa, tunica quædam arida, quæ Tympanum dicitur ab Anatomicis, in oſſibus clarum eſt, quod non colligantur humores, neque ſanguis, neque etiam in tunica arida, quia eſt expers venarum, & propterea non videtur locus humorum, & ſanguinis collectioni.

Reſpondet præfatus *Mercur.* quod nullibi internæ poſſunt oriri inflammationes præterquam in hac tunica arida, in qua tametſi venæ ſint admodum exiles, doloris tamen tempore paulatim dilatantur, & fiunt ſanguinis capaces, ita ut in hac membrana poſſit fieri inflammatio; cæterum quid implicet ignoro quin in neruo auditorio poſſit fieri inflammatio, quę quoniam ſolet & potiſſimum Iuuenes ſtatim è medio tollere, proindè dixerat *Alexan. Trall. lib. 3 cap. 2. ſiue meatus auris ſiue alia ipſius quapiam interna particula frequenter inflammatione laboret, acutiſſima pericula vicinia regionis, & genere ſubſtantiæ inducit etenim neruus, qui internam auris ſuperficiem ſubſinit, cum ſit ſenſibilis, validos dolores acutoſque excitat, vt etiam cerebrum in conſenſum perducat, vnde febres, & deliria ſic affectis oboriuntur, interim verò etiam lethales*: ſic *Celſus* dixit morbos aurium citiſſimè cerebro communicari, hacque ratione dolores aurium perimere voluit *Valleſ.* in eo ſupradicto textu: *Propter aures, & ex auribus frequenter*

moriun-

moriuntur tertia die: qui quidem morbus quoniã à cerebro ortum duxit; ac in cerebrum refunditur, non eſt vt niſi mortem ominemur; ſic *Hippoc.* narrat hiſtoriam cydis filij 7. *epid.* qui ex auris dolore obijt, indéque ait *Vall. in com. Tolli verò omninò non potuit, quin poſtremo communicato malo ipſi cerebro, quod eſt mentis ſedes, & neruorum principium cum delirio, & conuulſione moreretur*, cęterum quia dicente *Tralliano* neque in ſepultura relinquendi ægrotantes, propt. aliquid faciendum ſatis ad dolorem demendum, qui totam ad ſe curationem trahere videtur, isque cum tripliciter eneruari ſit ſolitus, narcoticis nempè, cauſſam tollentibus, & anodinis, ideò per hæc tria curatio eſt inſtituenda, ſic enim fluxio ſiſtetur, inchoandum tamen ab euacuatione ſed leuiſſima, eoque potiſſimum cum ſimus in viribus fractis, quod præceptum tum quoad venæ ſectionem eſt illigendum, tum quoad euacuationem, præterquam quod alias euacuatus cernitur æger; quare quamprimum ſanguinem ex cæphalica mitterem, etenim vt aiebat *Iacchinus* acutiſſimus, & maximus morbus cum ſit, maximam, & celerem opem exigit: ideòque euacuatio pariter molienda ſed leuibus medicamentis, qua ratione *Hippoc.* in hiſtoria Cydis filij auris dolore laborantis braſſica. vſus eſt. ſexta die. & alias: ab euacuatione hac leui vtendum paregoricis remediis, qualia ſunt ol. roſ. lac. & ſimilia *Hipp. 2. epid ſect. 5.* dixit: *Si auris doleat, lacte vtatur*: non enim lac repellit, vel repercutit materiam, quia eſt anodinum vt volebat *Gal. Valleſius in comm.* ait: *lactis inſtillatio vtilis eſt ad ſedandum dolorem auris, non quemcumque neque quacunque occaſione, ſed eum qui ex ardore aut inflammatione non inueteratis excitatur; repellentia enim niſi ingens ſit dolor vix adhibenda ſunt, ne materia intrò conuerſa cerebrum, & membranas eius inuadat niſi forſan pauca ſit humoris quantitas, è qua nullum cerebri malum vereri oportet, & ſint potius, quæ adhibentur mitigantia potius dolorem, & refrigerantia, quam adſtringentia, qualia ſunt lac muliebre, ſuccus auriculæ muris, ſuccus cucurbitæ* & quamuis *Senner.* acetum addatur, ego tamen ab eo abſtinerem, tum quia adſtringit, tum quia ſua acredine membranam Tympanum vocatam, & neruum auditorium vellicando maiorem faceret dolorem; Sunt præt. qui in huiuſmodi doloribus niſi ijdem ſint magni laxantium vſum commendet, quod ego magis probo, & potiſſimum in noſtro caſu, in quo natura exereuit hanc materiam; vt eandem faceret decumbere in aurem, vbi potius adiuuanda, quam prohibenda; quamuis ſymptomaticè proceſſerit, poſſet enim huiuſmodi tranſmiſſio fieri critica, ſi pars turgeret, ſi parotis emergeret: Hocque voluit *Celſus* cum de parotidibus loquens dixit: *Animaduerſionem tantummodò habet neceſſariam, quia ſi ſine morbo id intumuit primum reprimentium experimentum eſt: ſi autem ex aduerſa valetudine aperiri, maturarique quamprimum commodius eſt*: ſic *Iacchinus* laudat ol. liliorum, amygd. dul. &c. *Luden. Septall. lib. 6.* 103 dixit in aurium curanda inflammatione à repellentibus, & oxyrodino abſtinendum; cum enim internarum cerebri partium repletarum ſoboles eſſe ſoleat materia eò detruſa, ſi repellatur, ad principem partem remeabit, & delirium quandoque pariet, aliquando verò alios cerebri affectus, quod ſic *Gal. 3. de compoſ. medic. ſecund. loc.* viſus eſt in aurium inflammationibus oxyrodinum conceſſiſſe, intelligendum ideſt de phlogoſi potius, quàm inflammatione dicit idem *Septall. Cæterum ſi dolor ſit magnus, materia ſit pauca, & vires debilitentur, nedum à repellentibus non abſtinerem, ſed adderem etiam vna cum lacte duo opij grana*; Interim reuellentibus vterer cucurbitulis cum ſcarificatione humeris, vel occipiti ſcarificatis, nec

non

non etiam, & frictionibus partibus infernis; interim pro eneruanda febre, & temperanda materia, cum vires ſint ſatis languidæ medicamento aliquo in alimento vterer, quale eſſe poſſet, vel pryſſana, vel ius aliquod alteratum; cæterum quoniam morbus potius eſt præceps quam anceps, ideò conſilium capiemus in arena. Hæc ergo habui quæ dicerem in confirmationem eorum, quæ dicta ſunt à doctiſſimis viris, faxit autem Deus vt omnia ſuum finem nanciſcantur.

PRO PERILLVSTRI ATQVE ADM. *Reuer. Domino Domino Marino Valle linguæ tumore ingemiſcente.*

CONSVLTATIO XXXVIII.

Lingua quam *Eurip.* ἄγγελον λόγων ſermonis nuntiam vocitauit, *And. Laur.* puſillum quidem membrum eſſe dixit, ſed maxima iactare, indeque ab aliis membrum dialecticum ab aliis voluntatis nuntia fuit nuncupata, ſic à *Democr. de natur. hum* loquelæ mater fuit dicta lingua inquam quæ guſtatui in primis dicata, ſi aliquo morbo laboret, nil mirum, ſi & guſtum diminuat, & ſermonem proferre nequeat, & vniuerſo corpori non parum extet impedimenti, vt contingit in noſtro languente in quo lingua vltrà modum tumida, & dura illucens maximo eundem præmit angore, cum & loquelam intercipiat, & ingerendis cibariis ſit impedimento, qui quidem tumor non aliundè vt reor habere potuit originem, quam ſcil. à capitis fluxione linguæ poros pertreptante, orta ſanè occaſione cuiuſdam humidioris loci vbi inhabitat, ſic enim humectato capite, ac refrigerato, vnàq; intẽperato, & excrementorum colluuiem producente, vnde ab eadem irritato, vnaq; onerato vel ob robur expultricis, vel ob imbecillitatem retentricis, vel expreſſa à frigore humiditate orta eſt fluxio materiæ pituiroſæ & ad linguæ ſubſtantiam corriuans inibique conculcata tumorem facere potuit neque enim vſtæ materiæ portionem excluderem à Iecore feruidiori congenitæ, quæ apta eſt huiuſmodi tumores producere cuicunque parti, potiſſimum autem linguæ quæ ſpongiformis exiſtit vt volebat *Gal.* & inanis ſubſtantiæ *Homo enim* aiebat *Laurent. inter cætera animalia linguam habet abſolutam, latam, molliſſimam, & conſequenter ad recipiendum aptiſſimam*; ſic *Gal. 14. meth. cap. 8.* ſcribit ſe vidiſſe linguam ità tumefactam vt ore contineri nequiret, quod, & *Foreſtus* vidit *lib. 14. obſeru. 18.* ſic *Valeſius lib. 2. cap. 66.* dixit ſe aliquando vidiſſe ita magnificatam linguam propter humores ad eius ſubſtantiam venientes & ipſam inhibentes, quod quaſi totum os replebat; quicquid tamen ſit non eò deuenit tumor in noſtro languente vt omnino impediat vel ſermonem, vel deglutitionem, verum ità obduruit, vt vix cedat, quaſi lapidificata materia coniuncta, fluentem non explodente, quinimò eadem fluxione in venas ſub lingua propagata batrachium configurauit, inhærente autem in faucibus nonunquam, earundem inflammationem celebrabat, quod tamen negotium eidem faceſſit eſt tumor in lingua qui ſermonẽ intercidit, proindeque incipit effari, mediaque in voce reſiſtit; vnde antequam vel in ſcyrrhum commigret, vel lapidis naturam aſciſcat remo-

uendus eſt affectus, ſcimus enim multos ex lingua lapides traxiſſe, atque ita tandem conualuiſſe, ſic legimus apud *Hippocr. 2. epid ſect. 3. quæ circa linguas eleuantur coagmenta, & exigui exiſtentes lapilli, & quæ podagricis iuxta articulos debiles illorum ſunt, etenim oſſium natura cauſſa, & quod hęc dureſcant eſt, & quod contendantur*: ſubdit *Vallenſius*, ea ſcil. quæ circa linguas eleuantur, exiguos nempè lapillos coagmenta eſſe ideſt congeſtione generari; omnia enim huiuſmodi congeſtis excrementis fiunt, vt tumores quidam lapidei in lingua congeſtis excrementis alimenti proprij ipſius linguæ; cæterum neſcio qua ratione ab affluxu pariter nequeant fieri huiuſmodi lapides, ſic cernimus *Montuum* referre *lib. 4. cap. p. Anaſc. morb.* vnum lapidem ſub lingua cuiuſdam Heroinæ ad magnitudinem ſtrobili natum, ſic *Alex Benedic.* ſcripſit ſub lingua ſe lapidem inueniſſe, quod pariter narrant *Gemma, Cardanus, Terolinienſis, Gentilis, Thoma à Veiga, Iouberius*, & alij, quare ne huiuſmodi tumor lapideſcat, curatio ineunda, quæ & fluxionem reſpiciat reuulſione, interceptione, & euacuatione, & fluxæ non obliuiſcatur tumorem & emolliendo, & diſcutiendo; vnde quam primum ad pillulas deuenirem de hyera cum ag. de fumar; & aggregatiu. eo potiſſimum cum præſtita ſit vniuerſalis euacuatio idque efficerem adhibitis prius ſyr. ex ſ. beton. de ſ. bortag. & mel le roſ. ſimpl. quinimo huiuſmodi euacuationem cum ſciam non ſufficere, eandem iterarem, nam vbi ſunt intemperies, continuo exſurgunt excrementa; errhina pariter commendarem ex ſucco betarum, aqua mulſa, cyclamine, & ſimilibus, apophlegmatiſmata haud commendo quia trahere valent in partem affectam; ſic quoq; chinæ vſum, ac ſalſæ commendarem ad exſiccandam materiam quæ in capite ſtabulatur, & perenniter affluit ad linguam iure tamen ebullitam, additiſque ſand. citrinis Iecoris ratione, quod nimis feruidum illucet, non deſinendo; beton. borrag. lupul. meliſſam in fine ebullitionis efferueſcere; interim tamē quia ſanguis ex bracchio eſt miſſus, haurirem illum hyrudinibus è venis ſedis, ſic enim refrigeraretur hepar quod & vſtas materias gignendo, & fluxionem promouendo ſuo nimio feruore linguæ tumorem fouet; neque alienum crederem ad partem affectam deuenirem venas ſub lingua ſecando quod ſi ad intercipiendam materiam cerato aliquo vti velimus non abſonum credo, quemadmodum pro eadem reuellenda duplicem inuſtionē facerem, vnam in bracchio capitis ratione, alteram verò in crure dextro Iecoris gratia; ſic cucurbitulas adhibere, frictiones, & alia non abſurdum, quemadmodum ſi fluxio fiat magis præceps veſſicantia ſpatulis affigerem. Quoad materiam coniunctam, nimirum quoad tumorem, ego ſemper emollientibus incederem, ne nimirum reſoluendo, tumor vt aiebat *Gal.* in pærtinacem ſcyrrhum degeneret; vterer ergo cum *Senner.* decocto caricarum paſſularum maiorum, radic. altheæ, glyciriza, & ſem. fænugreci, vterer quoque muccillag. ſem. pſyllij, malus extract. cum aq. maluæ, ſæpius quoque adhibeatur vſus paſſul. & caricarum; quinimò nor unquam o s colluere ol. amygd. dulc. vel adi poſo aliqno liquore non alienum erit; ad quē pariter vſum vterer ficubus per medium ſciſſis & perenniter tumori impoſitis, vel ſi hoc non arrideat, adhiberem decoctum tepidum fol. lactucæ, maluę, violarum, hordei, ficuum, paſſul. maiorum, ſem. cydon; fænugræ. melilothi, altheæ, & ſimilium. atque hæc ſunt quæ poſſum currentiſſimo calamo ſcribere.

PRO

PRO ADM. REVEREND. DOMINO Domino Baſylio Sancti Flauiani Archipresbytero dentium affectu laborante.

CONSVLTATIO XXXIX.

VEtuſtiſſimus *Eraſiſtratus* perbellè quidem inſinuauit euulſos non rarò dentes homines ad exitium vſque redegiſſe, *Cardanus lib. de cauſſ. ſign. morb p.* 155. duos eruto dente obiiſſe refert, vnum ob hemorragiam, alterum verò, cum vas ſatis amplum fuerit in radice dentis, & laceratio magna; ſic *Foreſtus lib.* 14. *obſeru.* 4. ſcripſit Denarium quendam in foro publico ſeni detraxiſſe dentem, illumque derepente peremiſſe: nec immeritò dens enim, niſi facillimè poſſit euelli, vel doloris ratione materierum trahit affluxum, vel lacerationis cauſſa maximam promouet hemorragiam, vel tabercula ſuſcitat, vel ſinus creat, quæ omnia non immeritò noſtro contigerunt languenti, cum dentem euulſerit tunc potiſſimum, cum ſcil. maximè dolebat, ratus ſic fortè dolorem tollere, qui vt ait elegantiſs. *Celſus lib.* 6. *cap.* 9. ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, indèque verum nouos conuocauit affectus, tum quia cacochymia premebatur, qua ratione *Valleſ.* dixit tunc dentes eximere non vacare diſcrimine, tum quia caput imbecillimum obtinebat, adue fluxiones parandas aptiſſimum, adde quod ipſe dolor tanquam cucurbitula poterat humiditates allicere ad dentes, fluxionem promouere, ac recipiendo fluentem materiam genas, gingiuas, & dentium capedinem replendo tubercula parere, apoſthemata parare; indèque bene apud Apollinis Delphici templum plumbeum inſtrumentum viſebatur, quo monere volebant antiqui nunquam mittendum eſſe dentem, ni plumbeum inſtrumentum è ſui natura flexibile, illud poſſet extrahere: ſic *Hippoc. lib. de affect.* nunquam immobiles dentes euellendos eſſe promulgauit, ſique cariem conceperint, tunc ſanè ignito ferro cremandos; quinimò huiuſmodi fluxio nil miror ſi & fauces quoque phlegmonis affectu lancinarit febre eadem materia in fauces propagata, quæ diuerſis partibus conculcata potuit omnia ſymptomata gignere, & potiſſimum tuberculum, ſiue abſceſſum quod non eſt aliud, quam puris, ſeù materiæ purulentæ in partis alicuius cauitate collectio; quicunque enim in partibus aſſurgunt tumores mutationem ſuſcipiunt dixit *Duret. in Coac.* aut digeſtionis, aut ſuppurati, aut gangrenæ, aut ſcirrhi: vndè illum tumorem ſuppurationis tantummodo capacem *ovsporplw* vocat, quæ ſuo ambitu continet tumores contrà naturam à fluxione ortos, quæ quidem fluxio in dentes potiſſimum decumbit, vndè & corrumpitur dens, & partes faciei in tumorem aſſurgunt, ideòque aiebat *Hollér. Dens ferè corrumpitur deſtillatione ſalſa, mala, acri, è cerebro defluente, ac magna pars excrementorum eò decurrit, & in gingiuarum abſceſſu, genarum quoque & partium faciei, oſſium maximè, & internorum muſculorum dentes violari contingit ſanie eò decumbente aut parum liberata via, qua à maxillis, & gingiuis ad dentes pertinet.* Subdit infer. *Holler. Itaque corruptio efficit, vt dens excidat, atque ea ratione repurgatur liberè abſceſſus, & repurgatus faciliùs poteſt ſaneſcere. Atque hoc imitati Medici in metu corruptionis maxillarum ſuppreſſo pure in pleniore cerebro vel dentes ſæpius laceſſunt, con-*

X 2. *ſcal-*

ſcalpunt, euellunt denique vbi grauius malum, quod in metu: quod pariter in noſtro languente contingit, dum enim dente exempto putatur abſceſſui repurgando locus dari, denuò noua ſuperaccedente fluxione gena tumet, ac turget, maiorque ſanguinis copia, ac ſaniei, & puris aſſurgit; & tamen ſcimus hunc abſceſſum ſolui ſolere corrupto dente, aut extracto; quod non eſſe neceſſarium dicit *Iacot.* ſi primario affectu gingiua, aut maxilla abſceſſu laborent à defluxione a cerebro; ſubdit: *Omnium affectionum, qui in dentibus fiunt origo triplex eſt à propria dentis ſubſtantia, à neruis, ab offenſis gingiuis*; neque inconſonum eſt propriam dentis ſubſtantiam dolere, nam *Gal. 5. de compoſ. med. ſecund. loc. cap. 8.* teſtatur ſe non dolentem modo, ſed & pulſantem dentem manifeſtè percepiſſe ab inflammatione in ipſius dentis ſubſtantia, quam tamen duram, & lapideam alibi ſcribit, adeò vt *Plinius* ob id miretur cum dentes quos nec ignis cremat, nec flamma domat, pituitæ tabe excauentur: quicquid tamen ſit, non eſt dubitandum abſceſſum hunc iam ſuppuratum non aliundè in noſtro ægro manaſſe, quam è dentis dolentis actu extractione, debilitata namque ob hemorragiam parte maxillari, necnon etiam capite fluxio eſt nata, quæ continuò in partem debilem decumbens, inque ſuppurationem verſa tot menſium interuallo affectum fouet, nedum dentium, ſed & febris; quæ quamuis ſymptomatica potuerit eſſe ab initio, eaque orta vt vult *Holler. in Coac.* & quia ſanies illa vapores conſpurcando, atque fædando principes inficit partes, & potiſſimum cor, ni velimus cum *Horatio Augenio* dicere quia in puris confectione fit humoris agitatio, eiuſdemve tranſmutatio ex ſanguine in ſubſtantiam puris, peracta ſanè ex conatu, & impetu naturalis caloris eiuſdemve vnione circa focum materię tranſmutandæ; materia namque non agitatur à calido quieta ab vlla tranſmutatione manens, ad quam purulentiam redigere poſſumus, & capitis dolorem effumantibus nimirum ab affecta particula, & à praua ſanie vndique vaporibus; ſic quoque, & ab eadem cauſſa dentes facti ſunt mobiles dilatatis dentium alueolis, & tandem corroſis exeſiſque venis hemorragis acceſſit: quinimò eiuſdem mora circà has partes adeo potuit oſſa maxillarum contemerare, vt vel cariem in illa potuerit introducere, ſeù ſphacelismum, vndè videmus non rarò naturam per foramen dentis extracti corrupta quædam oſſicula propulſare; nihil enim aliud eſt σφακελος oſſis, quam eiuſdem ex toto corruptio vt *Hipp.* dixit: cuius rei rationem reddens *Iacotius in Coacis* dixit oſſeam molem & laxam eſſe, & mollem vnaque cauernoſam, facilèque inde putreſcere puri exitu non dato, vnde etiam abſcedit, & ſquamulas, ac teſtulas relinquit: addito præt. perenni à capite affluxu, qui velut gutta lapidem cauando dentes vnaque maxillas excauat, quinimò eaſdem ideò ità ad inuicem connectit, vt nec os aperire, nec dentes valeat reſerare muſculis maſſeteribus vel neruis materia è capite delabente imbibitis; quare antequàm vlterius progrediatur affectus, & in aliquod vlcus cacohete vel carcinoma commigret, medela eſt adhibenda, quæ & à fluxione reprimenda, eſt [illegible]choanda, tum euacuatione, & exſiccatione, tum auerſione, tum d[illegible]ceptione, & a materia in partem fluxam quæ pariter euacu[illegible]da, vnaque pars roboranda ne recipiat, & quam recepit ma[illegible] febris quoque conſocialis alterationem indicat.

Quoad euacuationem cum ſit preſti[illegible]rſalis, quam particularis, videretur nulla eſſe propo[illegible]niam adeſt capitis intem-

intemperies, quæ in dies materias congerit, propt. epyctaſim ſeruarem, caput reſpiciendo, non ob id tamen febrem poſthabendo, quæ cum bilis non explodat portionem pituitæ conſocialem, propr. pillulas de tribus cum rhab. exhiberem, de agar. & aggregatiuas de manè per tres horas antè diem, vt dormiat exhiberem, pręmiſſis tamen ſyr. de ſ. beton. de ſ. borraginis, & de endiuia; quoad ſanguinis miſſionem nullum verbum facere decreui cum pluries ſit ſanguis miſſus, & à Natura hemorragiam promouendo, & ab arte per phlebotomiam, quod tamen non derelinquerem eſſet vſus hyrudinum venis hemorroidalibus; non enim indè fieret virium diſpendium, & celebraretur euentilatio, vnàque reuulſio à capite, quod nonnunquam dolet, vt dixi. cæterum quod mihi videtur inſtar omnium vſus eſt chinæ, vel ſalſæ adhibitę in iure cum æger ſit macie confectus, vnàque febriciter. additis rebus vim calorificam infringentibus, vt eſt ſandal. citrin. & vt eſſet addere in fine ebullitionis herba cæphalicas vt beton. & refrigerantes, vt borrag. lupulum, fumariam & ſimilia.

Interim dum hæc fiunt non alienum erit inuſtionem occipiti facere, vel brachio; quod ſi haud caput doleat tunc ſanè ceratum affigerem ex coral. rub. trochiſm. de Kar. maſtiche, & therebint. nec alię reuulſiones vituperandæ, quales ſunt cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ &c. Interim ad materiam fluxam deuenirem, pro qua detergenda lotiones proponerem, quæ poſſint ſeſe inſinuare in penitiora foramina quæ faxit Deus ſinum non efformarint, eæque poſſent eſſe ſequentes. ℞ conſolidę maioris, ariſtolochiæ vtriuſque marrubij, abſynthii an. p. ſ. radic. gentianæ, yreos, tormentillę an. vnc. ſ. lupinorum impræpar. drac. 2. hord. parum miſ. bull. in ſ. q. aq. & vini ad tertias ſ. lorio in parte; vel poterimus adhibere aquam vitis cum mell. roſ. ſimplic. & ſimilia; hæ enim lotiones præterquam quod abſtergunt. partem roborant, & oſſis corruptioni obſiſtunt; Hęc ergo habui, quæ poſſem currentiſſimo calamo dicere; veſtræ sũt partes (viri doctiſſimi) vt quid ſit gendum, dicatis.

P R O E M I N E N T I S S I M O ac Reuerendiſſimo Cardinali Columna angina ex interuallo laborante.

C O N S V L T A T I O XL.

NOn immeritò ſanè (Eminentiſs. Princeps) Angeronam Deam olim tanquam Numen excoluit Romana maieſtas, vt quæ anginoſo pathemati eſſet ſatis obnoxia; vel ob aeris nempè vt reor inclementiam (cui quid diuinum dedit Gal. in prænot. qua de cauſſa *Galen.* aerem Romanum ſemper eſt criminatus ob eius inæqualitatem; indèque *Plutar. in problem.* Templum Aeſculapij dixit ideò extrà vrbem fuiſſe fabrefactum, quia maior ibi ſalubritas haberetur) vel ob Cælum deſtillationibus ſatis idoneum, vt idem *Gal.* docuit 5. *meth cap.* 8 & vt aſſerit *Zacutus li.* 12. *p*: 2. & 16. ideoque haud obſtupeo dum Eminentiam ſuam Romano, Regioque ſanguine natam Principem, principantem, Purpuratum huiuſmodi anginoſo pathemate

bis

bis, vel ter in anno cruciari; non inquam Coelum namque vel aer inclementer quaſi infauſtis ſigyzijs ad huiuſmodi affectum configurandum concurrit, vt propt. elegantiſs. Celſus fugiendum inquit eſſe cælum quod ægrũ fecit; Porrò ſi aerem vel Coelum tanquam nimis remota explodere deſideremus, cum Bononienſe vt plurimum experiatur maiori benignitate donatum, caput ſane ab hoc affectu ſeiungere nequibimus, cum illud viſcerum ſit excelliſſimum, Cœloque maximè affine, vt belle promulgauit *Laur.* quod enim (dixerat infer.) in mundo eſt Cælum, id in homine eſt cerebrũ. & proinde homo præ cæteris animantibus fluxionibus eſt obnoxius, tum per ſe, ob amplã cerebri molem, ſublime locatam, frigidam, præhumidamque nec non ob orbicularem quam habet caluaria figuram ex amplo in anguſtum, proindeq; tractioni aptiſſimam. vt *Phyloſophus* 10. *ſect. probl. p.* voluit; tum denique per accidens ob omnigenas dyſcraſias quibus ſubijci promptiſſimè aſſolet; propter quas fluxionibus redditur valdè obnoxium: quæ partes enim (aiebat *Hip. lib. de vet. Med. tex.* 39. *&* 40.) cauæ, & ex amplitudine in arctum ſunt coactę, hæ trahere ad ſe ſe, alliceréque humiditatem ex reliquo corpore maxime poſſunt. huiuſmodi ſunt caput, veſſica, vterus &c. eoque magis id in Eminentiſs. Principe facere eſt natum, quod hepate feruidiori refertur; hepar enim quamuis *Senex* fortem, vnaque originem gratioſi humoris conſtruxerit, quando tamen plus quam par eſt feruet capiti vaporum maximam copiam ſubminiſtrat, indeque illud fluxionibus excitandis aptiſſimum redditur, vt non inmerito *Hippoc. lib. de morb.* dixit: *Hunc fluxum exhibet caput, vt potè quod cauum eſt, & supernè ſitum, cum enim ab inferna aluo fuerit calefactum pituitam de corpore in ſe ipſum trahit, vbi verò attraxerit, & in ipſo collecta fuerit, rurſus reddit aceruatam, & craſſam.* reddit quidem dixerim ego, ſed non cuilibet parti, verum ei tantummodò quæ receptioni promptior, debilior, propinquior, & inferno loco ſita extiterit, vt non immeritò dixerit *Senex in epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut vicinia, aut alio modo liberant*; ſic *lib. de vet. Med.* dixit. Spongiformes partes, & molles vbi admixtæ maximè fluxiones fuerint, adhæſerint, ebibunt, duræque fiunt, atque augeſcunt humore accedente; affluit enim humor dixi: *Senner.* vel per modum attractionis ſi guitur, & fauces vehementer caleant, & doleant, vel per modum tranſmiſſionis, ſi loca imbecillia ſint, laxa, & ad ſuſcipiendam fluxionem idonea, qua ratione *Petrus Salius* tonſillas & paríſthmia ad hoc preparata fluxionem faciliime receptare, & inde tumorem, vel inflammationem ſuſcipere; ſubiungit: Hæ enim partes tonſillæ à latinis nuncupatæ ad linguæ reſident latera, & earum quæ paulo inferius ſitæ ad latera laryngis paryſthmia vocatæ ſituantur ſubſtantia rara & ſpongioſa exiſtunt, quare etiam pronæ ad recipiendum è capite fluxionem redduntur, quę ſanè ſui natura humidę exiſtentes, & ſpongiformes, vt idem auctor innuit, nil mirum ſi vbi materiam receperint, eandem abire non deſinant, ſed continuo in tumorem elatæ eundem tumorem conſeruent, ſi neque ego mirari poſſum fauces Eminentiſs. Principis ob continuum affluxum redditas imbecilles, laxas, & molles, fluxionem lubenter excipere, ſed non perenniter, non inquam, quià inſtabilia ſunt quæ in humidis fiunt, excipiunt ſæpius quidem, ob ſæpiùs quoque motitatam fluxionem, quam ad triplicem cauſſam redigit, doctiſ. *Valles* 2. *epid. ſect.* 5. *tex.* 12. nempe ad multitudinem, acrimoniam, & malã quali–

qualitatem, ac tenuitatem ſcil. ſuccorum; hæc enim duo ſolum ſunt, quæ retentricem irritando faciunt ſuo munere malè fungi, nam ſi quam maximè vel's præter has cauſlas poneie propriam retentricis debilitatem, quæ ob partis intemperiem fiat, hæc quoque quodammodo in illis cauſſis eſt, nam ne debilitata quidem retentrix ceſſat retinere, niſi irritata, irritatur verò à tanto minoribus cauſſis, quanto debilior eſt, quare id quoque quod debilitatem irritat, multum aut qualitate moleſtum eſt, ſi non ſimpliciter, & omninò tamen ad hanc facultatem; quare & quantitas, & qualitas ſunt illa qua fluxiones accerſunt, ideòque Hippoc. dixit ex ſupertumefacta carne fluxione fieri, vt vertit *Fœſius*, nempè vt optimè ſtatuit *Mart.* ob plenitudinem, quod *Gal.* agnoſcens *6. aphoriſm.* 2. aſſerendum eſſe dixit eos ſcil. qui humidiores exiſtunt ſiue cerebro duntaxat, ſiue corporis vniuerſitate non contingit ſalubrem vitam omnis expertem noxæ traducere, verum continuis deſtillationibus ingemiſcere, vel ex minima quidem cauſſa, ea namque ſuperfluitatum vbertas ſi ad inferna per palatum corriuet, infernæ partes protinus afficiuntur, fauces nimirum, guttur, pulmo, aſpera, arteria, gula, ventriculus; indeque in ipſis tuſſes fieri, difficiles anhelitus, anginas dixit *Gal* quamobrem ſecundum *Gal.* caput eſt terminus à quo fluxionis, fauces ſunt terminus ad quem humiditatum affluxus eſt mobile, ſicque viſus eſt *Gal.* Hippocraticam normam in epid. aſſumpſiſſe, qua aiebat conſiderandum eſſe, vnde, quo, & propter quid: vndè pariter innoteſcit vt verum *Hipp.* dogma lib. de natura hom. quo aiebat: *Aegrotat autem quum horum quid minus aut amplius fuerit in corpore neceſſe eſt enim non ſolum eum locum vndè ſeceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt dolore ac morbo vexari*: vt in noſtro caſu contingit, videmus enim fauces ſpōgi formes continuò prominere, ac fluxione vberius irruente Anginam, ſeù ſynanchen figurare, quod volens *Hippoc.* declarare 2 *de morbis* dixit: *Angina ſiue cynanche fit, quum pituita in caput commota aceruatim deorſum fluxerit, & in maxillis, & circa collum conſtiterit ſynanchen quidem cum internos faucium muſculos obledat*, anginam vero cum eadem faucium affectio *ab Hipp.* eodem Anginæ nomine nuncupetur, vt benè aſſerit *Petrus Salius in comm. de morb.* per hūc *Hipp. text.* vbi ait: *Anginam fieri autumat cum pituita in capite commota, ideſt pituitoſus ſanguis in capite ex cauſſa vel interna, vel externa agitatus deorſum fluxerit, ideſt affatim, & cumulatè in partes gutturis, aut faucium irruerit, & in maxillis, & circà collum conſtiterit*; ità vt *Hipp* non videatur Anginam cynanche à ſynanche diſtinguere quod *Gal* pulcherrimo aphor. ſancire pariter ſtuduit, dum *libro 4. acut.* 30 dixit: *Siue ſynanchen, ſiue cynanchen dicere volueris, vel alterum horum quidem ſynanchen, alterum verò cynanchen, ſiue vtrumque ſynanchen vocaueris duas ſynanches ſcimoris eſſe rationes, nempè ad curationem nominibus nobis opus non eſt*. Neque illud quod à *Sennerto* obijcitur quicquam facit, dum *Hipp.* in quadam epidemica conſtitutione 6. *ſcil. epid ſect.* 8. dixit: *quibuſdam faucium inflammationes aderant, aliis Angina*: ita vt ex his verbis *Sennert.* Anginam à faucium phlegmone diſtinguat. proptereàque ipſe vt hoc offenſaculum remoueret, auſus eſt dicere *Hipp.* nomine Anginæ muſculorum laringis inflammationem intellexiſſe, quæ anhelitum impedit, faucium verò inflammationis nomine partium aliarum proximarum, ſpiritus. & cibi viam non ità intercludentium intellexiſſe; poſſunt enim, & muſculi, & tonſillæ oſſis hyoidis & muſculi in radice linguæ inflammationem ſubire, quæ partes omnes fau-

cium

cium ſpacioſitatem occupant, quia tamen harum partium inflammatorius affectus à gutture longius diſtat non per ſe Anginam generat; Anginæ ergo in genere ita ſumptæ origo ab illo erit, à quo cibi, & potus itinera anguſtiora redduntur, & hoc modo vtriuſque meatus capite, & principio quaſi occluſo reſpirationem difficiliorem reddere, & deglutitioni eſculentorum impedimento eſſe poſſe inſinuauit *Sennert* vnde in comm huius loci *Valleſ.* ſubdit: *Dicuntur etiam Anginæ eſſe ſpecies quæcunque in ore, aut tota ceruice ſunt inflammationes, tantò autem minus propria, quantò minus ſtrangulant, atque tàm latè patente nomine etiam faucium inflammatio angina quædam dicitur; ſed quia non tam propriè dixit: quibuſdam faucium inflammationes quibuſdam etiam Angina*; vnde idem *Valleſ. in comm acut.* dixerat *Hipp.* nunc anginam vocare nunc cynanchen, nunc ſynanchen, nec proceſſiſſe poſteriorum more ad paracynanchen, & paraſynanchen, ideòque vocaſſe alicubi Anginam. quamcunque ceruicis affectionem quę ſtranguler; vndè doctiſs. *Iacchinus* ait: *locus verò affectus parum diuerſus eſt, ſed ſat eſt vel per ſe, vel per conſenſum quendam via ſpiritus afficiatur ad anginam ſignificandam*. Quamobrem ſi affectum quo nunc laceſſitur Eminentiſs. Princeps Cardinalis Angino ſum ſed impropriè vocitare velimus haudquaquam crimini dandum, eumque à pituitea colluuie innaſci poſſe cenſendum, quamuis diuinus *Gal. 3. aphor.* 22. autumnalem Anginam prædicarit ex bilioſis humoribus ortum ducere, vernalem verò à pituitoſiori humorum prouentu; non ob id tamen putandum ambas anginas homogeneos ità ſibi humores vendicare, vt reliquorum ſodalitium excludant, ſed ita vt pituita verè magis exuberet, exundet autem magis bilis autumno.

Quicquid tamen ſit in noſtro Eminentiſſimo Principe Anginam hanc à pituitoſiori ſanguine manare crediderim, bilis portioni conſociali, deſcendente ſanè in fauces vt refertur, vnde ſynanche, ſeu paraſynanche efficitur, ni velimus cum *Hippoc. lib. de morbis* aſſerere huiuſmodi affectum fieri ex venarum iugularium interceptione, vt per hæc verba nobis ſignificauit: *Angina quam Cynanchen Græci vocant à ſanguine fit, cum ſanguis in venis quæ in collo ſunt compactus fuerit, & lib. acut.* dixit: *Angina fit quum fluxio ex capite multa, ac glutinoſa tempore hyberno, aut verno aduenas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem propter amplitudinem attraxerint, quum autem frigida, & glutinoſa fit, ſpiritus tranſitus obturabit, & ſanguinis tranſitus obturans propinquas ſanguinis partes congelat, ipſumque immobilem, ac ſtabilem facit cum Natura frigida ſit, & obturandi vim habeat, & propt. ſuffocantur &c.* vnde vt *Valles* notat in *comm. Hipp.* intumeſcentiam partium referre videtur ad ſpirituum cum ſanguine interclusionem, quanquam non ad ſpiritus, ſed ad ſolum ſanguinem ſpectare generationem phlegmones probat, *Gal. lib. de Tumor. præter natur.* probat: Doctiſs. *Caſalpinus Hippocratis* amantiſſimus ait: *Cauſſa igitur ſuffocationis in Angina non ſemper eſt laryngis coarctatio, ſed aliquando Carotidum, aut pulmonis repletio; Aretæus 1. acut. cap. 7.* dixit anginoſum affectum ſolius ſpiritus vitio gigni per hæc verba. *Anginam hanc appellamus quaſi interius vrgentem, atque angentem, ego verò exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe praua conuerſione ad calidiſſimum, ſicciſſimumque conuerſi, nulla corporis parte inflammatione laborante, id autem mirandum non eſt, nam in Charonais ſtrangulatus citrà vllum corporis affectum acutiſſimi contingunt, immò vel vnica inſpiratione priuſquam corpus aliquod maleficium contrahat homines moriuntur*; cæterum *Valleſ.* circa partis affectæ dignio-

gnotionem parum laborare videtur aiens: *Ego de his rebus non admodum labo-ro apud antiquiſſimos auctores, modo ex eorum dictis nihil medendi ars lædatur, velut certè hic non læditur*; ſiquidem ſiue arteriæ ſpirituum, & venæ ſanguinis viæ ſint, ſiue vtræque ſanguinis, ac ſine interclusione ſolius ſanguinis, ſiue eius cum ſpiritu inflammetur pars iiſdem auxilijs meritò occurretur, arterias certè vias ſpiritus vocari non eſt diſſonum, etſi enim ſolius non ſint, quicquid tamen ſit ſat eſt dicere morbum quo premitur Eminentiſſimus Cardinalis eſſe Anginoſum ortum à capitis fluxione, cum fauces intueamini rubore ſuffuſas, calorem præſeferentes, in deglutiendo maiorem, quam in anhelitu difficultatem percipientes, quæ quidem in tumorem aſſurgunt, vnàque inflammantur ob pituitæ deſcendentem colluuiem vna cum ſanguine; quod videre eſt ex faucium tumore flaccido, atque molli, pituitam atteſtante, nec ob id alicuius bilis portio excludenda à Iecoris feruore genita, cum referat Eminentiſſimus non rarò fauces in bullas concreſcere ychoroſa humiditate exuberantes, ni id cum *Chymicis* ad ſalis portionem redigere velimus, cuius radicale principium à *Paracelſo* ſtatuitur hepar; quas olim Chirurgum lanceola diſſecuiſſe retulit *Zoaris* normam expungentem, qui *primo ſui Theyſir. capite* 13 *&* 14. ferro incidendos docet anginoſos affectus, quod diligentius ex Antyllo docet *Paulus Ægin. 6. lib. ſuæ Medic. cap.*38.

Quicquid tamen ſit cum quilibet morbus non rarò neglectus fieri ſoleat magnus vt volebat *Hippoc. lib. de loc. in hom.* & potiſſimum Angina, quæ non præbet inducias, cum aiente *Trall. lib. 4. cap* 1. *Angina ſi quod aliud vitium acutiſſimus morbus exiſtit, nam ægros, laquei, funiſque more ſtrangulare ſolet*; vnde *Hipp. 3. prognoſt.* 17. volens Anginæ ſæuitiem explanare dixit: *Anginæ horrendiſſimæ ſunt, quæ neque in faucibus neque in collo quicquam conſpicuum faciunt, verum dolorem plurimum exhibent & erecta ceruice ſpirationem inducunt hæ enim eodem die, & ſecunda, & tertia & quarta occiduntsic* quinta die Anginoſam, quæ iuxta Ariſtionem 3. *epid ſect. 2 ægr.* 7. mortuam refert *Hippocr.* quamuis idem aſſerat in hiſt. *Tumor ſub uber, durus, ceruicis, & ſuper pectus ab vtraque parte*, quæ verba mihi non minimam incutiunt curam, cum dixerit ſuperius anginas eſſe horrendiſſimas quæ in faucibus nihil conſpicuum faciunt, & alias dixerat: *Eryſipelas foras accedere commodum eſt, intrò autem verti malum*: vnde 3. *prognoſ.* 18. *quibus verò fauces & ceruix ſimul rubent, hæ ſunt diuturniores, & maximè ex ipſis liberantur quibus pectus & ceruix ruborem contraxerit, niſi eryſipelas intrò recurrat*: verum reſpondet ſatis doctè vt aſſolet doctiſs. *Valleſ.* inquirendo hanc anginoſam non fuiſſe mortuam ex huius Anginæ vi, niſi facultas imbecillima extitiſſet, quod frigus, & liuor partium, & ſublimis ſpiritus indicabant, neque omnino fuiſſet mortua, niſi intrò excrementa remeaſſent, remearunt autem quia ſuppreſſæ ſunt deiectiones, & vrinæ, atque ob hanc cauſſam mortuam quidem eſſe huiuſmodi mulierem alioqui non morituram, aut non tam citò: vt propt. affectus quo premitur Eminentiſſimus Cardin. non timorem nobis debeat incutere, cum ſynanche laboret, tumor appareat, erectæ ceruicis ſpiratio, ſiue orthopnæa non adſit, nec plurimus dolor exiſtat, nec nimis deprauatus anhelitus; vnde ob id quoque doctiſs. *Senner.* aſſeruit. *Minus periculi autem adhuc eſt in συνάγχῃ, in qua plus læditur deglutitio, quam reſpiratio*; quod depromſit ab *Hippoc.* qui 6. *epid. ſect.* 7. de ſignis epidemicæ Anginæ loquens dixit: *In ſumma qui ſolum deglutire non poterant, his valdè*

mites, & tolerata faciles erant, peſſimè verò his quibus vna ſpiritus ſublimis erat; quicquid tamen ſit ne morbus ruat in peius, ac continuo perennique affluxu debilitate glandula, ac fauces negotium faceſſere queant, propterea medica non eſt deneganda manus, vt volebat *Trall.* quæ ſanè curatio in Eminentiſſimo Principe nedum therapeutica eſt abſoluenda, ſed etiam prophylactica; Anginæ enim curatio dixit *Iacchinus* partim morbum factum reſpicit, partim futurum, illa propriè curatio eſt, hæc verò prouiſio, vel prouidentia, quod à *Gal.* deprompſit *lib. art. medic.* dicente: *Factum autem ægritudinem, atque exiſtentem curare oportet, quæ nondum quidem adeſt, ſed futura eſt, prohibenda eſt ne fiat, eius autem quæ adhuc fit, quod quidem factum eſt curare oportet, quod autem futurum prohibere,* vnde cum non actuali morbo prematur, ſed premi ſoleat, propt. ego vtramque curationem ſubnectam, prophylacticam præmittendo, *Facilius eſt enim* aiebat *Celſus imminentium, quam præſentium depulſionem facere;* Cumque dixerimus adeſſe contentum ſcil. excrementitium, illudque quantum, & quale, continentium antypraxiam, fluxionem, & demum faucium, ſeu glandularum imbecillitatem, proindè multiplex conſurgere videtur indicatio roborandi ſcil. fauces, & glandulas, ne eædem ſcil. fluxionem recipiant, fluxionem tollendi auerſione, roboratione, & exſiccatione, & tandem interceptione: viſcerum dyſcraſias corrigendi, & tandem humorum copiam euacuandi: quam ſanè euacuationem cum duplici medio vnanimiter auctores fieri ſtatuant, pharmaco nempè, & ſanguinis miſſione, propt. non ab re crediderim humorum πλεονεξίαν ſeu cacochymiam deplere, idque non ſemel, ſed bis, verè ſcil. & autumno (nedum per pillulas, & alias euacuationes, ſed per errhina, non autem apophlegmatiſmata cum trahant in partem affectam) nam ob viſcerum dyſcraſias humiditates denuò congerendo noua indiget euacuatione; quæ quidem etiam profliganda cum ſint cauſſæ generantes, propt. non inutile fore ſperarim, vel leuiter ſanè venam pertundere, vel ſaltem hæmorroidalibus venis hyrudines affigere, ſic quoque pro Iecore refrigerando non inutile erit conſeruas aſſumere, & potiſſimum roſ. florum borra. & ſimiles, ſicut & capitis ratione addi poterunt conſ. de beton. vel quod ſatius duxerim adhiberem tabulas ex conſ. roſ. ſpec. trium ſand. Diamarg. ſ. ig. plyris Arcot. &c. hæ enim & caput roborandi vim obtinent, & Iecur reſpiciendi, quod fluxioni cauſſam dare dicere haud ſumus veriti; pro qua pariter tollenda triplici via incederem, intercipiendo nempè materiam cerato aliquo commiſſuræ coron. derafæ impoſito, eoque præſtito ex corall. rub. trochiſ. de Kar. maſtiche, & therebintina; quemadmodum pro auertenda materia aliam inuſtionem peragerem in dextr. crure vt Iecoris ſeruetur κατ᾽ ἴξιν, vtque materia, quæ ab eodem aliis partibus ſubſternitur reuellatur; Enitendum eſt enim vt aiebat *Hip. lib. de nat. hom. vt ſectiones quàm longiſſimè à venis faciamus vbi dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet, ſic enim minimè magna mutatio de repentè fiet, & conſuetudinem remouebit vt non amplius in eundem locum colligatur*: nec id ſententiæ alias *in epid.* allatæ videtur contradicere, vbi aiebat *Hippocrat. In doloribus proximum ventrem ſecare, ſanguiniſque ventrem ſcindere, vſtio, ſectio, calfactio, refrigeratio, ſternutamentum;* ibi enim de *Natur homil.* de cura prophylactica loquebatur, hic verò de curatiua vt benè adnotat *Martianus*; in qua *Hippocrat.* protinus ad partem accedit, vt benè in meis epiſtolis explanaui, quod etiam explicauit *Valleſ. in epid.* in eo text. *Deriuare, reuelle-*

vro cedentem, renitentem cedere; poſſent quoque per interualla frictiones adhiberi, cucurbitulæ, & ſimilia; Pro exſiccanda autem materia quæ in dies congeritur, chinę, vel ſalſæ decoctum minimè ſanè aſpernarer; china namque vt docet *Alexan. Petron.* raro quodam beneficio fluxiones ſiſtit, rebus tamen refrigerantibus refractam, vt putà ſandalis citrinis, quorum decoctum maxime probat *Pet. Salius* in hepatis affectibus, & alijs; Neque chinæ radicem pertimerem cum eadem à nonullis calore pollere exiſtimetur, non inquam hoc namque reijcit *Senner. lib. 6. par. 4. cap. 15.* eandem aiendo in ſiccitate ad ſecundum extendi gradum, quamuis doctiſs. *Zecch.* ad 3. extendat, temperatam tamen eſſe ait in qualitatibus actiuis, nec vllũ vult exceſſum habere, & ſi quem habet potius ad frigiditatem propendere, quam caliditatem; quicquid tamen ſit mihi magis curæ eſt ſubſtantifica illa humiditas quæ eidem tribuitur, qua ratione *Senner.* cenſuit homines pingueſcere, quod confirmat *Augen. tomo 2.* verum ego vt ingenue fatear hanc virtutem ab eadem china ſeiungerem, quum illa quæ ad nos aduehitur qualitatem illam vel amiſiſſe, vel obtudiſſe credam, prætérquamquod in cacochymico corpore eas vires exerere non valet; quod videtur confirmaſſe *Garzias ab Horto* qui chinæ radicem recentem adeò calfacere aſſeuerat, vt ſi quis eius decocto paulum meraciore vtatur, aut calidum hauriat, ob nimium medicamenti calorem in maximos hepatis ardores, eryſipelata, phlegmonas, & alios calidos affectus incidat, quod tamen non timendum venit, cum eadem vt ait Senner. ad nos inſipida, interdum etiam puluerulenta aduehitur, cur eſt vt nos denegare debeamus ſuccum illum alimentarium eſſe deperditum in china vetuſtatis ratione ſi deperditur quaſi calor qui in ſubſtantifica illa qualitate inhęreſcit; vnde bene *Senner.* concludit nedum in hac planta, ſed & in alijs quoque ſuccum illum alimentarium diuerſæ rationis exiſtere quam plantæ exſiccatæ: quod ſi timeatur pinguedo à china, ſalſa non explodenda vt puta temperata, vt innuunt *Capiuacc & Senner.* prætérquamquod in exſiccanda materia principatum videtur obtinere, quamuis doctiſſ. *Petron* chinam longè maiori encomio prędicet quam ſalſam: Tanto autem pręſtantius, ait, quam ſalſæ decoctũ, quantò chinæ radicis minus lentoris atque adſtrictionis habet, & gratius eſt, atque ſuauius exſiccat; ſic quoque commendarem lignum de viſco quercino in aqua ebullitum, pro limphando vino, ſunt prat. qui duccias, ſtillicidia, & alia commendent, quæ lubenter omitto, cum non ſit adeò contumax affectus quin hiſce pręſidiis poſſit debellari; Neque ob id fluxæ materiæ obliuiſci debemus, aut ſaltèm faucium immemores, quę & laxæ, imbecillæ, & turgidæ videntur, ad quod tollendum pathema *Claudinus* maximè laudat ſuccum granatorum; ſic *Zecchius* probat Diamoron ſimplex cum aq. plantag. ſicut frigida adſtringentibus combinata vt actum cum roſacea, vel gargariſmum preſcriptum ex vnc. 4. aq. hord. ſucci putaminum nucum viridi vnc. 1 hoc enim gargariſmo mirifice catharri impetus ſuſpẽditur; hacque forte ratione dictus *Claudinus* ait: *Ergo omnibus prefero ſuccum ſemi granati integri acidi ſaporis dilutum cum aqua thermali ferrea, & aluminoſa, vel cum ſero lactis*; ſic crediderim *Hippoc.* in Paracynanche *3. de morb. tex. 2.* ſuffitum probaſſe ex hyſſopo, cylicio, ſulphure, & bitumine; quod ſi hæc non arrideant cum *Amato luſitano* probandus eſt gargariſmus, ex aqua plant. vino granat. & rhob. mororum; ſunt prat. ad deſtillationem arcendam

 vſum

uendus eſt affectus, ſcimus enim multos ex lingua lapides traxiſſe, atque ita tandem conualuiſſe, ſic legimus apud *Hippocr. 2 epid ſect. 3. quæ circa linguas eleuantur coagmenta, & exigui exiſtentes lapilli, & quæ podagricis iuxtà articulos debiles illorum ſunt, etenim oſſium natura cauſſa, & quod hęc dureſcant eſt, & quod contendantur*: ſubdit *Vallenſius*, ea ſcil. quæ circa linguas eleuantur, exiguos nempè lapillos coagmenta eſſe ideſt congeſtione generari; omnia enim huiuſmodi congeſtis excrementis fiunt, vt tumores quidam lapidei in lingua congeſtis excrementis alimenti proprij ipſius linguæ; cæterum neſcio qua ratione ab affluxu pariter nequeant fieri huiuſmodi lapides, ſic cernimus *Montuum* referre *lib. 4. cap. p. Anaſc. morb.* vnum lapidem ſub lingua cuiuſdam Heroinæ ad magnitudinem ſtrobili natum, ſic *Alex Benedic.* ſcripſit ſub lingua ſe lapidem inueniſſe, quod pariter narrant *Gemma, Cardanus, Terolinienſis, Gentilis, Thoma à Veiga, Ioubertus*, & alij, quare ne huiuſmodi tumor lapideſcat, curatio ineunda, quæ & fluxionem reſpiciat reuulſione, interceptione, & euacuatione, & fluxæ non obliuiſcatur tumorem & emolliendo, & diſcutiendo; vnde quam primum ad pillulas deuenirem de hyera cum ag. de fumar; & aggregatiu. eo potiſſimum cum præſtita ſit vniuerſalis euacuatio idque efficerem adhibitis prius ſyr. ex ſ. beton. de ſ. borrag. & melle roſ. ſimpl. quinimo huiuſmodi euacuationem cum ſciam non ſufficere, eandem iterarem, nam vbi ſunt intemperies, continuo exſurgunt excrementa; errhina pariter commendarem ex ſucco betarum, aqua mulſa, cyclamine, & ſimilibus, apophlegmatiſmata haud commendo quia trahere valent in partem affectam; ſic quoq; chinæ vſum, ac ſalſæ commendarem ad exſiccandam materiam quæ in capite ſtabulatur, & perenniter affluit ad linguam iure tamen ebullitam, additiſque ſand. citrinis Iecoris ratione, quod nimis feruidum illucet, non deſinendo; beton. borrag. lupul. meliſſam in fine ebullitionis efferueſcere; interim tamē quia ſanguis ex bracchio eſt miſſus, haurirem illum hyrudinibus è venis ſedis, ſic enim refrigeraretur hepar quod & vſtas materias gignendo, & fluxionem promouendo ſuo nimio feruore linguæ tumorem fouet; neque alienum crederem ad partem affectam deuenirem venas ſub lingua ſecando quod ſi ad intercipiendam materiam cerato aliquo vti velimus non abſonum credo, quemadmodum pro eadem reuellenda duplicem inuſtionē facerem, vnam in bracchio capitis ratione, alteram verò in crure dextro Iecoris gratia; ſic cucurbitulas adhibere, frictiones, & alia non abſurdum, quemadmodum ſi fluxio fiat magis præceps veſſicantia ſpatulis affigerem. Quoad materiam coniunctam, nimirum quoad tumorem, ego ſemper emollientibus incederem, ne nimirum reſoluendo, tumor vt aiebat *Gal.* in pærtinacem ſcyrrhum degeneret; vterer ergo cum *Senner.* decocto caricarum paſſularum maiorum, radic. altheæ, glyciriza, & ſem. fænugreci, vterer quoque muccillag. ſem. pſyllij, maluæ extract. cum aq. maluæ, ſæpius quoque adhibeatur vſus paſſul. & caricarum; quinimò nor unquam os colluere ol. amygd. dulc. vel adipoſo aliquo liquore non alienum erit; ad quē pariter vſum vterer ficubus per medium ſciſſis & perenniter tumori impoſitis, vel ſi hoc non arrideat, adhiberem decoctum tepidum fol. lactucæ, maluę, violarum, hordei, ficuum, paſſul. maiorum, ſem. cydon; fænugr. melilothi, altheæ, & ſimilium. atque hæc ſunt quæ poſſum currentiſſimo calamo ſcribere.

PRO

PRO ADM. REVEREND. DOMINO *Domino Baſylio Sancti Flauiani Archipresbytero dentium affectu laborante.*

CONSVLTATIO XXXIX.

VEtuſtiſſimus *Eraſiſtratus* perbellè quidem inſinuauit euulſos non rarò dentes homines ad exitium vſque redegiſſe, *Cardanus lib. de cauſſ. ſign. morb. p.* 155. duos eruto dente obiiſſe refert, vnum ob hemorragiam, alterum verò, cum vas ſatis amplum fuerit in radice dentis, & laceratio magna; ſic *Foreſtus lib.* 14. *obſeru.* 4. ſcripſit Denarium quendam in foro publico ſeni detraxiſſe dentem, illumque derepente peremiſſe: nec immeritò dens enim, niſi facillimè poſſit euelli, vel doloris ratione materierum trahit affluxum, vel lacerationis cauſſa maximam promouet hemorragiam, vel rabercula ſuſcitat, vel ſinus creat, quæ omnia non immeritò noſtro contigerunt languenti, cum dentem euulſerit tunc potiſſimum, cum ſcil. maximè dolebat, ratus ſic fortè dolorem tollere, qui vt ait elegantiſs. *Celſus lib.* 6. *cap.* 9. ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, indèque verum nouos conuocauit affectus, tum quia cacochymia premebatur, qua ratione *Valleſ.* dixit tunc dentes eximere non vacare diſcrimine, tum quia caput imbecillimum obtinebar, adue fluxiones parandas aptiſſimum, adde quod ipſe dolor tanquam cucurbitula poterat humiditates allicere ad dentes, fluxionem promouere, ac recipiendo fluentem materiam genas, gingiuas, & dentium capedinem replendo tubercula parere, apoſthemata parare; indèque bene apud Apollinis Delphici templum plumbeum inſtrumentum viſebatur, quo monere volebant antiqui nunquam mittendum eſſe dentem, ni plumbeum inſtrumentum è ſui natura flexibile, illud poſſet extrahere: ſic *Hippoc. lib. de affect.* nunquam immobiles dentes euellendos eſſe promulgauit, ſique cariem conceperint, tunc ſanè ignito ferro cremandos; quinimò huiuſmodi fluxio nil miror ſi & fauces quoque phlegmonis affectu lancinarit febre eadem materia in fauces propagata, quæ diuerſis partibus conculcata potuit omnia ſymptomata gignere, & potiſſimum tuberculum, ſiue abſceſſum quo non eſt aliud, quam puris, ſeù materiæ purulentæ in partis alicuius cauitate collectio; quicunque enim in partibus aſſurgunt tumores mutationem ſuſcipiunt dixit *Duret. in Coac.* aut digeſtionis, aut ſuppurati, aut gangrenæ, aut ſcirrhi: vndè illum tumorem ſuppurationis tantummodo capacem *eusporpon* vocat, quæ ſuo ambitu continet tumores contrà naturam à fluxione ortos, quę quidem fluxio in dentes potiſſimum decumbit, vndè & corrumpitur dens, & partes faciei in tumorem aſſurgunt, ideòque aiebat *Hollier. Dens ferè corrumpitur deſtillatione ſalſa, mala, acri, è cerebro defluente, ac magna pars excrementorum eò decurrit, & in gingiuarum abſceſſu, genarum quoque & partium faciei, tiſinm maximè, & internorum muſculorum dentes violari contingit ſanie eò decumbente aut parum liberata via, quæ à maxillis, & gingiuis ad dentes pertinet.* Subdit infer. *Hollier. Itaque corruptio efficit, vt dens excidat, atque ea ratione repurgatur liberè abſceſſus, & re urgatus faciliuſ poteſt ſaneſcere. Atque hoc imitati Medici in metu corruptionis maxillarum ſuppreſſo pure in pleniore cerebro vel dentes ſæpius laceſſunt, con-*

ſcalpunt, euellunt denique vbi grauius malum, quod in metu: quod pariter in noſtro languente contingit, dum enim dente exempto putatur abſceſſui repurgando locus dari, denuò noua ſuperaccedente fluxione gena tumet, ac turget, maiorque ſanguinis copia, ac ſaniei, & puris aſſurgit; & tamen ſcimus hunc abſceſſum ſolui ſolere corrupto dente, aut extracto; quod non eſſe neceſſarium dicit *Iacot.* ſi primario affectu gingiua, aut maxilla abſceſſu laborent à defluxione a cerebro; ſubdit: *Omnium affectionum, qui in dentibus fiunt origo triplex eſt à propria dentis ſubſtantia, à neruis, ab offenſis gingiuis*; neque inconſonum eſt propriam dentis ſubſtantiam dolere, nam *Gal.* 5. *de compoſ. med. ſecund. loc. cap.* 8. teſtatur ſe non dolentem modo, ſed & pulſantem dentem manifeſtè percepiſſe ab inflammatione in ipſius dentis ſubſtantia, quam tamen duram, & lapideam alibi ſcribit, adeò vt *Plinius* ob id miretur cum dentes quos nec ignis cremat, nec flamma domat, pituitæ tabe excauentur: quicquid tamen ſit, non eſt dubitandum abſceſſum hunc iam ſuppuratum non aliundè in noſtro ægro manaſſe, quam è dentis dolentis actu extractione, debilitata namque ob hemorragiam parte maxillari, necnon etiam capite fluxio eſt nata, quæ continuò in partem debilem decumbens, inque ſuppurationem verſa tot menſium interuallo affectum fouet, nedum dentium, ſed & febris; quæ quamuis ſymptomatica potuerit eſſe ab initio, eaque orta vt vult *Holler. in Coac.* & quia ſanies illa vapores conſpurcando, atque fædando principes inficit partes, & potiſſimum cor, ni velimus cum *Horatio Augenio* dicere quia in puris confectione fit humoris agitatio, eiuſdemve tranſmutatio ex ſanguine in ſubſtantiam puris, peracta ſanè ex conatu, & impetu naturalis caloris eiuſdemve vnione circa focum materię tranſmutandæ; materia namque non agitatur à calido quieta ab vlla tranſmutatione manens, ad quam purulentiam redigere poſſumus, & capitis dolorem effumantibus nimirum ab affecta particula, & à praua ſanie vndique vaporibus; ſic quoque, & ab eadem cauſſa dentes facti ſunt mobile dilatatis dentium alueolis, & tandem corroſis exeſiſque venis hemorragis acceſſit; quinimò eiuſdem mora circà has partes adeo potuit oſſa maxillarum contemerare, vt vel cariem in illa potuerit introducere, ſeù ſphacelismum, vndè videmus non rarò naturam per foramen dentis extracti corrupta quædam oſſicula propulſare; nihil enim aliud eſt σφακελισμὸς oſſis, quam eiuſdem ex toto corruptio vt *Hipp.* dixit: cuius rei rationem reddens *Iacotius in Coacis* dixit oſſeam molem & laxam eſſe, & mollem vnaque cauernoſam, facilèque inde putreſcere puri exitu non dato; vnde etiam abſcedit, & ſquamulas, ac teſtulas relinquit: addito præt. perenni à capite affluxu, qui velut gutta lapidem cauando dentes vnaque maxillas excauat, quinimò eaſdem ideò ità ad inuicem connectit, vt nec os aperire, nec dentes valeat reſerare muſculis maſſeteribus vel neruis materia è capite delabente imbibitis; quare antequàm vlterius progrediatur affectus, & in aliquod vlcus cacohete vel carcinoma commigret, medela eſt adhibenda, quæ & à fluxione reprimenda, eſt inchoanda, tum euacuatione, & exſiccatione, tum auerſione, tum denique interceptione, & a materia in partem fluxam quæ pariter euacuanda, detergenda, vnaque pars roboranda ne recipiat, & quam recepit materiam euacuet, ſic febris quoque conſocialis alterationem indicat.

Quoad euacuationem cum ſit pręſtita pluries, tam vniuerſalis, quam particularis, videretur nulla eſſe proponenda, cæterum quoniam adeſt capitis

intem-

intemperies, quæ in dies materias congerit, propt. epycraſim feruarem, caput reſpiciendo, non ob id tamen febrem poſthabendo, quæ cum bilis non explodat portionem pituitæ conſocialem, propr. pillulas de tribus cum rhab. exhiberem, de agar. & aggregat iuas de manè per tres horas antè diem, vt dormiat exhiberem, pręmiſſis tamen ſyr. de ſ. beton. de ſ. borraginis, & de endiuia; quoad ſanguinis miſſionem nullum verbum facere decreui cum pluties ſit ſanguis miſſus, & à Natura hemorragiam promouendo, & ab arte per phlebotomiam, quod tamen non derelinquerem eſſet vſus hyrudinum venis hemorroidalibus: non enim indè fieret virium diſpendium, & celebraretur euentilatio, vnàque reuulſio à capite, quod nonnunquam dolet, vt dixi. cæterum quod mihi videtur inſtar omnium vſus eſt chinæ, vel ſalſæ adhibitę in iure cum æger ſit macie confectus, vnàque febricitet, additis rebus vim calorificam infringentibus, vt eſt ſandal. citrin. & vt eſſet addere in fine ebullitionis herba cæphalicas vt beton. & refrigerantes, vt borrag. lupulum, fumariam & ſimilia.

Interim dum hæc fiunt non alienum erit inuſtionem occipitii facere, vel brachio; quod ſi haud caput doleat tunc ſanè ceratum affigerem ex coral. rub. trochiſm. de Kar. maſtiche, & therebinr. nec alię reuulſiones vituperandæ, quales ſunt cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ &c. Interim ad materiam fluxam deuenirem, pro qua detergenda lotiones proponerem, quæ poſſint ſeſe inſinuare in penitiora foramina quæ faxit Deus ſinum non efform irint, eæque poſſent eſſe ſequentes. ℞ conſolidę maioris, ariſtolochiæ vtriuſque marrubij, abſynthii an. p. ſ. radic. gentianæ, yreos, tormentillę an. vnc. 5. lupinorum inpræpar. drac. 2. hord. parum miſ. bull. in ſ. q. aq. & vini ad tertias ſ. lotio in parte; vel poterimus adhibere aquam vitis cum mell. roſ. ſimplic. & ſimilia; hæ enim lotiones præterquam quod abſtergunt. partem roborant, & oſſis corruptioni obſiſtunt; Hęc ergo habui, quæ poſſe in eniſſimo calamo dicere, veſtræ sũt partes (viri doctiſſimi) vt quid ſit gendum, dicatis.

PRO EMINENTISSIMO ac Reuerendiſſimo Cardinali Columna angina ex interuallo laborante.

CONSVLTATIO XL.

NOn immeritò ſanè (Eminentiſs. Princeps) Angeronam Deam olim tanquam Numen excoluit Romana maieſtas, vt quæ anginoſo pathemati eſſet ſatis obnoxia; vel ob aeris nempè vt reor inclemenriam (cui quid diuinum dedit Gal. in prænot. qua de cauſſa *Galen.* aerem Romanum ſemper eſt criminatus ob eius inæqualitatem, indèque *Plutar. in problem.* Templum Aeſculapij dixit ideo extra vrbem fuiſſe fabrefactum, quia maior ibi ſalubritas habetur) vel ob Cælum deſtillationibus ſatis idoneum, vt idem *Gal.* docuit 5. *meth cap.* 8 & vt aſſerit *Zacutus li.* 12. *p.* 2. *&* 16. ideoque haud obſtupeo dum Eminentiam ſuam Romano, Regioque ſanguine natam Principem, principantem, Purpuratum huiuſmodi anginoſo pathemate

bis

bis, vel ter in anno cruciari; non inquam Cœlum namque vel aer inclementer quaſi infauſtis ſigyzijs ad huiuſmodi affectum configurandum concurrit, vt propt. elegantiſs. Celſus fugiendum inquit eſſe cælum quod ægrũ fecit; Porrò ſi aerem vel Cœlum tanquam nimis remota explodere deſideremus, cum Bononienſe vt plurimum experiatur maiori benignitate donatum, caput ſane ab hoc affectu ſeiungere nequibimus, cum illud viſcerum ſit excelſiſſimum, Cœloque maximè affine, vt belle promulgauit *Laur.* quod enim (dixerat infer.) in mundo eſt Cælum, id in homine eſt cerebrũ. & proinde homo præ cæteris animantibus fluxionibus eſt obnoxius, tum per ſe, ob amplã cerebri molem, ſublime locatam, frigidam, præhumidamque nec non ob orbicularem quam habet caluaria figuram ex amplo in anguſtum, proindeq; tractioni aptiſſimam, vt *Phyloſophus* 10. *ſect. probl. p.* voluit; tum denique per accidens ob omnigenas dyſcraſias quibus ſubijci promptiſſimè aſſolet; propter quas fluxionibus redditur valdè obnoxium: quæ partes enim (aiebat *Hip. lib. de vet. Med. tex.* 39. *&* 40.) cauæ, & ex amplitudine in arctum ſunt coactę, hæ trahere ad ſe ſe, allicereque humiditatem ex reliquo corpore maximè poſſunt, huiuſmodi ſunt caput, veſſica, vterus &c. eoque magis id in Eminentiſs. Principe facere eſt natum, quod hepate feruidiori refertur; hepar enim quamuis *Senex* fortem, vnaque originem gratioſi humoris conſtruxerit, quando tamen plus quam par eſt feruet capiti vaporum maximam copiam ſubminiſtrat, indeque illud fluxionibus excitandis aptiſſimum redditur, vt non immerito *Hippoc. lib: de morb.* dixit: *Hunc fluxum exhibet caput, vt potè quod cauum eſt, & supernè ſitum, cum enim ab inferna alue fuerit calefactum pituitam de corpore in ſe ipſum trahit, vbi verò attraxerit, & in ipſo collecta fuerit, rurſus reddit acerutatam, & craſſam.* reddit quidem dixerim ego, ſed non cuilibet parti, verum ei tantummodò quæ receptioni promptior, debilior, propinquior, & inferno loco ſita extiterit, vt non immeritò dixerit *Senex in epid. Alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut vicinia, aut alio modo liberant*; ſic *lib. de vet. Med.* dixit. Spongiformes partes, & molles vbi admotæ maximè fluxiones fuerint, adhæſerint, ebibunt, duræque fiunt, atque augeſcunt humore accedente; affluit enim humor dixit *Senner.* vel per modum attractionis ſi guttur, & fauces vehementer caleant, & doleant, vel per modum tranſmiſſionis, ſi loca imbecillia ſint, laxa, & ad ſuſcipiendam fluxionem idonea, qua ratione *Petrus Salius* tonſillas & pariſthmia ad hoc preparata fluxionem facillime receptare, & inde tumorem, vel inflammationem ſuſcipere; ſubiungit: Hæ enim partes tonſillæ à latinis nuncupatæ ad linguæ reſident latera, & earum quæ paulo inferius ſitæ ad latera laryngis paryſthmia vocatæ ſituantur ſubſtantia rara & ſpongioſa exiſtunt, quare etiam pronæ ad recipiendum è capite fluxionem redduntur, quę ſanè ſui natura humidę exiſtentes, & ſpongiformes, vt idem auctor innuit, nil mirum ſi vbi materiam receperint, eandem ebibere non deſinant, ſed continuo in tumorem elatæ eundem tumorem conſeruent. ſi neque ego mirari poſſum fauces Eminentiſs. Principis ob continuum affluxum redditas imbecilles, laxas, & molles, fluxionem lubenter excipere, ſed non perenniter, non inquam, quia inſtabilia ſunt quæ in humidis fiunt, excipiunt ſæpius quidem, ob ſæpius quoque motitatam fluxionem, quam ad triplicem cauſſam redigit, doctiſ. *Valles 2. epid. ſect. 5. tex.* 12. nempe ad multitudinem, acrimoniam, & malã quali—

qualitatem, ac tenuitatem ſcil. ſuccorum; hæc enim duo ſolum ſunt, quæ retentricem irritando faciunt ſuo munere malè fungi, nam ſi quam maximè vel's præter has cauſſas ponere propriam retentricis debilitatem, quæ ob partis intemperiem fiat, hæc quoque quodammodo in illis cauſſis eſt, nam ne debilitata quidem retentrix ceſſat retinere, niſi irritata, irritatur verò à tanto minoribus cauſſis, quanto debilior eſt, quare id quoque quod debilitatem irritat, multum aut qualitate moleſtum eſt, ſi non ſimpliciter, & omninò tamen ad hanc facultatem; quare & quantitas, & qualitas ſunt illa qua fluxiones accerſunt, ideòque Hippoc. dixit ex ſupertumefacta carne fluxione fieri, vt vertit *Fæſius*, nempè vt optimè ſtatuit *Mart.* ob plenitudinem, quod *Gal.* agnoſcens *6. aphoriſm.* 2. aſſerendum eſſe dixit eos ſcil. qui humidiores exiſtunt ſiue cerebro duntaxat, ſiue corporis vniuerſitate non contingit ſalubrem vitam omnis expertem noxæ traducere, verum continuis deſtillationibus ingemiſcere, vel ex minima quidem cauſſa, ea namque ſuperfluitatum vbertas ſi ad inferna per palatum corruet, infernæ partes protinus afficiuntur, fauces nimirum, guttur, pulmo, aſpera, arteria, gula, ventriculus; indeque in ipſis tuſſes fieri, difficiles anhelitus, anginas dixit *Gal* quamobrem ſecundum *Gal.* caput eſt terminus à quo fluxionis, fauces ſunt terminus ad quem humiditatum affluxus eſt mobile, ſicque viſus eſt *Gal.* Hippocraticam normam in epid. aſſumpſiſſe, qua aiebat conſiderandum eſſe, vnde, quo, & propter quid: vndè pariter innoteſcit vt verum *Hipp.* dogma lib. de natura hom. quo aiebat: *Aegrotat autem quum horum quid minus aut amplius fuerit in corpore neceſſe eſt enim non ſolum eum locum vndè ſeceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt dolore ac morbo vexari*: vt in noſtro caſu contingit, videmus enim fauces ſpõgi formes continuò prominere, ac fluxione vberius irruente Anginam, ſeù ſynanchen figurare, quod volens *Hippoc.* declarare 2 *de morbis* dixit: *Angina ſiue cynanche fit, quum pituita in caput commota aceruatim deorſum fluxerit, & in maxillis, & circa collum conſtiterit ſynanchen quidem cum internos faucium muſculos obledat*, anginam vero cum eadem faucium affectio *ab Hipp.* eodem Anginæ nomine nuncupetur, vt benè aſſerit *Petrus Salius in comm. de morb.* per hũc *Hipp. text.* vbi ait: *Anginam fieri autumat cum pituita in capite commota, ideſt pituitoſus ſanguis in capite ex cauſſa vel interna, vel externa agitatus deorſum fluxerit, ideſt affatim, & cumulatè in partes gutturis, aut faucium irruerit, & in maxillis, & circà collum conſtiterit* ità vt *Hipp* non videatur Anginam cynanche à ſynanche diſtinguere quod *Gal* pulcherrimo aphor. ſancire pariter ſtuduit, dum *libro 4. acut.* 30 dixit: *Siue ſynanchen, ſiue cynanchen dicere volueris, vel alterum horum quidem ſynanchen, alterum verò cynanchen, ſiue vtrumque ſynanchen vocaueris duas ſynanches ſcieris eſſe rationes, nempè ad curationem nominibus nobis opus non eſt.* Neque illud quod à *Sennerto* objicitur quicquam facit, dum *Hipp.* in quadam epidemica conſtitutione 6. *ſcil. epid ſect.* 8. dixit: *quibuſdam faucium inflammationes aderant, aliis Angina*: ita vt ex his verbis *Sennert.* Anginam à faucium phlegmone diſtinguat, proptereàque ipſe vt hoc offenſaculum remoueret, auſus eſt dicere *Hipp.* nomine Anginæ muſculorum laringis inflammationem intellexiſſe, quæ anhelitum impedit, faucium verò inflammationis nomine partium aliarum proximarum, ſpiritus, & cibi viam non ità intercludentium intellexiſſe; poſſunt enim, & muſculi, & tonſillæ oſſis hyoidis & muſculi in radice linguæ inflammationem ſubire, quæ partes omnes fau-

cium

cium ſpacioſitatem occupant. quia tamen harum partium inflammatorius affectus à guttute longius diſtat non per ſe Anginam generat; Anginæ ergo in genere ita ſumptæ origo ab illo erit, à quo cibi, & potus itinera anguſtiora redduntur, & hoc modo vtriuſque meatus capite, & principio quaſi occluſo reſpirationem difficiliorem reddere, & deglutitioni eſculentorum impedimento eſſe poſſe inſinuauit *Sennert* vnde in comm huius loci *Valleſ.* ſubdit: *Dicuntur etiam Anginæ eſſe ſpecies quæcunque in ore, aut tota ceruice ſunt inflammationes, tantò autem minus propriæ, quantò minus ſtrangulant, atque tàm latè patente nomine etiam faucium inflammatio angina quædam dicitur; ſed quia non tam propriè dixit; quibuſdem faucium inflammationes quibuſdam etiam Anginæ*; vnde idem *Valleſ. in comm acut.* dixerat *Hipp.* nunc anginam vocare nunc cynanchen, nunc ſynanchen, nec proceſſiſſe poſteriorum more ad paracynanchen, & paraſynanchen, ideòque vocaſſe alicubi Anginam. quamcunque ceruicis affectionem quę ſtrangulet; vndè doctiſs. *Iacchinus* ait: *locus verò affectus parum diuerſus eſt. ſed ſat eſt vel per ſe, vel per conſenſum quendam via ſpiritus afficiatur ad anginam ſignificandam*. Quamobrem ſi affectum quo nunc laceſſitur Eminentiſs. Princeps Cardinalis Anginoſum ſed impropriè vocitare velimus haudquaquam crimini dandum, cumque à pituitea colluuie innaſci poſſe cenſendum, quamuis diuinus *Gal. 3. aphor.* 22. autumnalem Anginam prædicarit ex bilioſis humoribus ortum ducere, vernalem verò à pituitoſiori humorum prouentu; non ob id tamen putandum ambas anginas homogeneos itá ſibi humores vendicare, vt reliquorum ſodalitium excludant, ſed ita vt pituita verè magis exuberet, exundet autem magis bilis autumno.

Quicquid tamen ſit in noſtro Eminentiſſimo Principe Anginam hanc à pituitoſiori ſanguine manare crediderim, bilis portioni conſociali, deſcendente ſanè in fauces vt refertur, vnde ſynanche, ſeu paraſynanche efficitur, ni velimus cum *Hippoc. lib. de morbis* aſſerere huiuſmodi affectum fieri ex venarum iugularium interceptione, vt per hæc verba nobis ſignificauit: *Angina quam Cynanchen Græci vocant à ſanguine fit, cum ſanguis in venis quæ in collo ſunt compactus fuerit*, & *lib. acut.* dixit: *Angina fit quum fluxio ex capite multa, ac glutinoſa tempore hyberno, aut verno aduenas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem propter amplitudinem attraxerint, quum autem frigida, & glutinoſa ſit, ſpiritus tranſitus obturabit, & ſanguinis tranſitus obturans propinquas ſanguinis partes congelat, ipſumque immobilem, ac ſtabilem facit cum Natura frigida ſit, & obturandi vim habeat, & propt. ſuffocantur &c.* vnde vt *Valles* notat in *comm. Hipp.* intumeſcentiam partium referre videtur ad ſpirituum cum ſanguine interclusionem, quanquam non ad ſpiritus, ſed ad ſolum ſanguinem ſpectare generationem phlegmones probat, *Gal. lib. de Tumor. præter natur.* probat: Doctiſs. *Cæſalpinus Hippocratis* amantiſſimus ait: *Cauſſa igitur ſuffocationis in Angina non ſemper eſt laryngis coarctatio; ſed aliquando Carotidum, aut pulmonis repletio*; *Aretæus 1. acut. cap. 7.* dixit anginoſum affectum ſolius ſpiritus vitio gigni per hæc verba. *Anginam hanc appellamus quaſi interius vrgentem, atque angentem, ego verò exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe praua conuerſione ad calidiſſimum, ſicciſſimumque conuerſi, nulla corporis parte inflammatione laborante, id autem mirandum non eſt, nam in Charoneis ſtrangulatus citrà vllum corporis affectum acutiſſimi contingunt, immò vel vnica inſpiratione priuſquam corpus aliquod maleficium contrahat homines moriuntur*; cæterum *Valleſ.* circa partis affectæ dignoſ-

guo-

gnotionem parum laborare videtur aiens : *Ego de his rebus non admodum laboro apud antiquiſſimos auctores, modo ex eorum dictis nihil medendi ars lædatur, velut certè hic non læditur*; ſiquidem ſiue arteriæ ſpirituum, & venæ ſanguinis viæ ſint, ſiue vtræque ſanguinis, ac ſine interclusione ſolius ſanguinis, ſiue eius cum ſpiritu inflammetur pars ijſdem auxilijs meritò occurretur, arterias certè vias ſpiritus vocari non eſt diſſonum, etſi enim ſolius non ſint, quicquid tamen ſit ſat eſt dicere morbum quo prẹmitur Eminentiſſimus Cardinalis eſſe Anginoſum ortum à capitis fluxione, cum fauces intueamini rubore ſuffuſas, calorem præſeferentes, in deglutiendo maiorem, quam in anhelitu difficultatem percipientes, quæ quidem in tumorem aſſurgunt, vnàque inflammantur ob pituitæ deſcendentem colluuiem vna cum ſanguine; quod videre eſt ex faucium tumore flaccido, atque molli, pituitam atteſtante, nec ob id alicuius bilis portio excludenda à Iecoris feruore genita, cum referat Eminentiſſimus non rarò fauces in bullas concreſcere ychoroſa humiditate exuberantes, ni id cum *Chymicis* ad ſalis portionem redigere velimus, cuius radicale principium à *Paracelſo* ſtatuitur hepar; quas olim Chirurgum lanceola diſſecuiſſe retulit *Zoaris* normam expungentem, qui *primo ſui Theyſir. capite* 13 *&* 14. ferro incidendos docet anginoſos affectus, quod diligentius ex Antyllo docet *Paulus Ægin. 6. lib. ſuæ Medic. cap.* 38.

Quicquid tamen ſit cum quilibet morbus non rarò neglectus fieri ſoleat magnus vt volebat *Hippoc. lib. de loc. in hom.* & potiſſimum Angina, quæ non præbet inducias, cum aiente *Trall. lib. 4. cap* 1. *Angina ſi quod aliud vitium acutiſſimus morbus exiſtit, nam ægros, laquei, funiſque more ſtrangulare ſolet*; vnde *Hipp. 3. prognoſt.* 17. volens Anginæ ſæuitiem explanare dixit : *Anginæ horrendiſſimæ ſunt, quæ neque in faucibus neque in collo quicquam conſpicuum faciunt, verum dolorem plurimum exhibent & erecta ceruice ſpirationem inducunt hæ enim eodem die, & ſecunda, & tertia & quarta occidunt*: ſic quinta die Anginoſam, quæ iuxta Ariſtionem *3. epid ſect. 2 ægr. 7.* mortuam refert *Hippocr.* quamuis idem aſſerat in hiſt. *Tumor ſub uber, durus, ceruicis, & ſuper pectus ab vtraque parte*, quæ verba mihi non minimam incutiunt curam, cum dixerit ſuperius anginas eſſe horrendiſſimas quæ in faucibus nihil conſpicuum faciunt, & alias dixerat: *Eryſipelas foras accedere commodum eſt, intrò autem verti malum*: vnde *3. prognoſ.* 18. *quibus verò fauces & ceruix ſimul rubent, hæ ſunt diuturniores, & maximè ex ipſis liberantur quibus pectus. & ceruix ruborem contraxerit, niſi eryſipelas intrò recurrat*: verum reſpondet ſatis doctè vt aſſolet doctiſs. *Valleſ.* inquirendo hanc anginoſam non fuiſſe mortuam ex huius Anginæ vi, niſi facultas imbecillima extitiſſet, quod frigus, & liuor partium, & ſublimis ſpiritus indicabant, neque omninò fuiſſet mortua, niſi intrò excrementa remeaſſent, remearunt autem quia ſuppreſſæ ſunt deiectiones, & vrinæ, atque ob hanc cauſſam mortuam quidem eſſe huiuſmodi mulierem alioqui non morituram, aut non iam citò: vt propt. affectus quo premitur Eminentiſſimus Cardin. non timorem nobis debeat incutere, cum ſynanche laboret, tumor appareat, erectæ ceruicis ſpiratio, ſiue orthopnæa non adſit, nec plurimus dolor exiſtat, nec nimis deprauatus anhelitus; vnde ob id quoque doctiſs. *Senner.* aſſeruit. *Minus periculi autem adhuc eſt in συνάγχῃ, in qua plus læditur deglutitio, quam reſpiratio*; quod deprompſit ab *Hippoc.* qui *6. epid. ſect. 7.* de ſignis epidemicæ Anginæ loquens dixit : *In ſumma qui ſolum deglutire non poterant, his valdè*

mites, & tolerata faciles erant, peſſimè verò his quibus vna ſpiritus ſublimis erat; quicquid tamen ſit ne morbus ruat in peius, ac continuo perennique affluxu debilitate glandula, ac fauces negotium faceſſere queant, propterea medica non eſt denegaada: manus, vt volebat *Trall.* quæ ſanè curatio in Eminentiſſimo Principe nedum therapeutica eſt abſoluenda, ſed etiam prophylactica; Anginæ enim curatio dixit *Iacchinus* partim morbum factum reſpicit, partim futurum, illa propriè curatio eſt, hæc verò prouiſio, vel prouidentia, quod à *Gal.* deprompſit *lib. art. medic.* dicente: *Factum autem ægritudinem, atque exiſtentem curare oportet, quæ nondum quidem adeſt, ſed futura eſt, prohibenda eſt ne fiat, eius autem quæ adhuc ſit, quod quidem factum eſt curare oportet, quod autem futurum prohibere*, vnde cum non actuali morbo prematur, ſed premi ſoleat, propt. ego vtramque curationem ſubnectam, prophylacticam præmittendo, *Facilius eſt enim* aiebat *Celſus imminentium, quam præſentium depulſionem facere*; Cumque diximus adeſſe contentum ſcil. excrementitium, illudque quantum, & quale, continentium antypraxiam, fluxionem, & demum faucium, ſeu glandularum imbecillitatem, proindè multiplex conſurgere videtur indicatio roborandi ſcil. fauces, & glandulas, ne eædem ſcil. fluxionem recipiant, fluxionem tollendi auerſione, roboratione, & exſiccatione, & tandem interceptione: viſcerum dyſcraſias corrigendi, & tandem humorum copiam euacuandi: quam ſanè euacuationem cum duplici medio vnanimiter auctores fieri ſtatuant, pharmaco nempe, & ſanguinis miſſione, propt. non ab re crediderim humorum πλεθώρια ſeu cacochymiam deplere, idque non ſemel, ſed bis, verè ſcil. & autumno (nedum per pillulas, & alias euacuationes, ſed per erhina, non autem apophlegmatiſmata cum trahant in partem affectam) nam ob viſcerum dyſcraſias humiditates denuò congerendo noua indiget euacuatione; quæ quidem etiam profligandæ cum ſint cauſſæ generantes, propt. non inutile fore ſperarim, vel leuiter ſanè venam pertundere, vel ſaltem hemorroidalibus venis hyrudines affigere, ſic quoque pro Iecore refrigerando non inutile erit conſeruas aſſumere, & potiſſimum roſ. florum borra . & ſimiles, ſicut & capitis ratione addi poterunt conſ. de beton. vel quod ſatius duxerim adhiberem tabulas ex conſ. roſ. ſpec. trium ſand. Diamarg. . ig. plyris Arcot. &c. hæ enim & caput roborandi vim obtinent, & Iecur reſpiciendi, quod fluxioni cauſſam dare dicere haud ſumus vetiti; pro qua pariter tollenda triplici via intercedere, intercipiendo nempè materiam cerato aliquo commiſſuræ coron. de raſæ impoſito, eoque præſtito ex corall. rub. trochiſ. de Kar. maſtiche, & therebintina; quemadmodum pro auertenda materia aliam inuſtionem peragerem in dextro crure vt Iecoris ſeruetur κατίξις, vtque materia, quæ ab eodem aliis partibus ſubſternitur reuellatur; Enitendum eſt enim vt aiebat *Hip. lib. de nat. hom. vt ſectiones quàm longiſſimè à venis faciamus vbi dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet, ſic enim minimè magna mutatio de repentè fiet, & conſuetudinem remouebit vt non amplius in eundem locum colligatur*: nec id ſententiæ alias *in epid.* allatæ videtur contradicere, vbi aiebat *Hippocrat. In doloribus proximum ventrem ſecare, ſanguiniſque ventrem ſcindere, vſtio, ſectio, calfactio, refrigeratio, ſternutamentum*; ibi enim de *Natur homil.* de cura prophylactica loquebatur, hic verò de curatiua vt benè adnotat *Martianus*; in qua *Hippocrat.* protinus ad partem accedit, vt benè in meis epiſtolis explanaui, quod etiam explicauit *Valleſ. in epid.* in eo text. *Deriuare, reuellere*

procedentem, renitentem cedere; poſſent quoque per interualla frictiones adhiberi, cucurbitulæ, & ſimilia; Pro exſiccanda autem materia quæ in dies congeritur, chinę, vel ſalſæ decoctum minimè ſanè aſpernater; china namque vt docet *Alexan. Petron.* raro quodam beneficio fluxiones ſiſtit, rebus tamen refrigerantibus refractam, vt puta ſandalis citrinis, quorum decoctum maxime probat *Pet. Salius* in hepatis affectibus, & alijs; Neque chinæ radicem pertimerem cum eadem à nonullis calore pollere exiſtimetur, non inquam hoc namque reijcit *Senner. lib. 6. par. 4. cap. 15.* eandem ponendo in ſiccitate ad ſecundum extendi gradum, quamuis doctiſs. *Zecch.* ad 3. extendat, temperatam tamen eſſe ait in qualitatibus actiuis, nec vllũ vult exceſſum habere, & ſi quem habet potius ad frigiditatem propendere, quam caliditatem; quicquid tamen ſit mihi magis curæ eſt ſubſtantifica illa humiditas quæ eidem tribuitur, qua ratione *Senner.* cenſuit homines pinguefcere, quod confirmat *Augen. tomo 2.* verum ego vt ingenue fatear hanc virtutem ab eadem china ſeiungerem, quum illa quæ ad nos aduehitur qualitatem illam vel amiſiſſe, vel obtudiſſe credam, præterquamquod in cacochymico corpore eas vires exerere non valet; quod videtur confirmaſſe *Garzias ab Horto* qui chinæ radicem recentem adeò calfacere aſſeuerat, vt ſi quis eius decocto paulum meraciore vtatur, aut calidum hauriat, ob nimium medicamenti calorem in maximos hepatis ardores, eryſipelata, phlegmonas, & alios calidos affectus incidat, quod tamen non timendum venit, cum eadem vt ait Senner. ad nos inſipida, interdum etiam puluerulenta aduehitur, cur eſt vt nos denegare debeamus ſuccum illum alimentarium eſſe deperditum in china vetuſtatis ratione ſi deperditur quaſi calor qui in ſubſtantifica illa qualitate inhęreſcit; vnde bene *Senner.* concludit nedum in hac planta, ſed & in alijs quoque ſuccum illum alimentarium diuerſæ rationis exiſtere quam plantæ exſiccatæ: quod ſi timeatur pinguedo à china, ſalſa non explodenda vt puta temperata, vt innuunt *Capiuacc. & Senner.* præterquamquod in exſiccanda materia principatum videtur obtinere, quamuis doctiſſ. *Petron* chinam longè maiori encomio prędicet quam ſalſam: Tanto autem prętantius, ait, quam ſalſæ decoctũ, quantò chinæ radicis minus lentoris atque adſtrictionis habet, & gratius eſt, atque ſuauius exſiccat; ſic quoque commendarem lignum de viſco quercino in aqua ebullitum pro limphando vino, ſunt prӕt. qui duccias, ſtillicidia, & alia commendent, quæ lubenter omitto, cum non ſit adeò contumax affectus quin hiſce pręſidiis poſſit debellari; Neque ob id fluxæ materiæ obliuiſci debemus, aut ſaltèm faucium immemores, quę & laxæ, imbecillæ, & turgidæ videntur, ad quod tollendum pathema *Claudinus* maximè laudat ſuccum granatorum; ſic *Zecchius* probat Diamoron ſimplex cum aq. plantag. ſicut frigida adſtringentibus combinata vt actum cum roſacea, vel gargariſmum preſcriptum ex vnc. 4. aq. hord. ſucci putaminum nucum viridi vnc. 1 hoc enim gargariſmo mirifice catharri impetus ſuſpẽditur; hacque forte ratione dictus *Claudinus* ait: *Ergo omnibus praefero ſuccum pomi granati integri acidi ſaporis dilutum cum aqua thermali ferrea, & aluminoſa, vel cum ſero lactis*; ſic crediderim *Hippoc.* in Paracynanche *3. de morb. tex. 2.* ſuffitum probaſſe ex hyſſopo, cylicio, ſulphure, & bitumine: quod ſi hæc non arrideant cum *Amato luſitano* probandus eſt gargariſmus, ex aqua plant. vino granat. & rhob. merorum, ſunt prӕt. ad deſtillationem arcendam

vſum roſ. diatraganthum frig. proptereaque à doctiſs. *Pereda* maximè probatur ſequens remedium: ℞. thuris, maſticis, cyperi an. drach. 5. boliarm. præp. ſucci glycirizæ an. drach. 1. gumm. arab. dragn. an. ſcr. 1. carnis paſſul. concuſ. drach. 2. cum ſyr. iuiubino f. trochiſci ore detinendi, in quem vſum quoque probantur pillulæ bechicchæ, quod ego tamen in maximo ſemper vſu habui ſunt huiuſmodi Tabulæ quæ in intercipiendis fluxionibus maximi ſunt vſus: ℞ trochiſ. de ſpod. de Kar. de Terra ſigill. an. drach. 5. ſp. arom. roſ. gummi drag. arab. an. ſcr. 2. corall. rub. prepar. drach. 1. ſacch. fini diſſol. in infuſ. roſ. q. ſ. miſ. f. tab. vnc. 5. ſing. pendentes cap. dum it dormitùm.

Quod ſi iam inſter Angina, ſynanche, vel paraſynanche, quis ambigit protinus eſſe deueniendum ad ſanguinis miſſionem, eamque ex bracchijs preſtitam, vt Hip. mens eſt, vndè lib. acut. dixerat: Adeò vt æger citò ſuffocetur, ſi non quis citò auxilium ferat, venæ ſectionem à bracchijs faciẽs, & venas ſub lingua ſecans: vnde *lib. de morb.* pariter dixit: *Angina quam Cynanchen Grȩci vocant, à ſanguine fit, cum ſanguis in venis quæ in collo ſunt compactus fuerit, ſic affectis à venis quȩ in bracchijs ſunt ſanguinem detrahet, & aluum inferne ſubduces, quo id quod morbum exhibet detrahatur*: & aliàs dixerat ijſdem *lib. de morb. Et venæ ſub lingua ſecentur, ſed & à cubitis ſanguis dimittatur*; *Salius in com.* dixit: *Per pluralitatem cubitorum inſinuat copioſam ſanguinis miſſionem cum in vtroque cubito ſint ſecandȩ*; *Valles in comm. acut.* dixit: *Ex bracchijs ergò alternatè fundendus eſt ſanguis, ſed crebro, & quoties affectio petet, & homo ſuſtinere poterit*; (quod credo deſumpſerit ab *Ægineta*, qui de Angina loquens hæc habet: *Reliquis autem non ſubito, ac ſemel euacuabitur, ſed interpoſitis vicibus, quippè cumulata, ſemelque facta euacuatione, anima ipſis deficiente ſuffocationis periculũ ſuperuenit*;) poſtea ad ſectionem venarum ſub lingua maxima cum vtilitate accedit ur, vnde inferius ſubdebat *Valles*: *ſi enim in harum repletionem ſuffocationis periculum rectè reijciebatur, harum euacuatione maximè, ac celerrime ab eo periculo homo liberabitur*; cæterum *Gal.* non eſt viſus hanc ſententiam habere cum *lib. de compoſ. med. ſecun. loc.* hæc habuerit: *Si ſuffocationis periculum ſit nobis ſuſpectum, ità vt agrè tranſglutire poſſint ægri, aluus ferti clyſtere aut glande ſubducenda eſt, & vena cubiti ſecanda, cucurbitaque cum ſcarificatione collo, ac mento affigenda: ſi verò ad nullum horum præſidiorum cedat, venæ ſub lingua ſecentur*; quam quoque ſententiam ſequutus eſt *Zoroaſter Tinellus in ſuis conſult.* vbi dixit hanc venarum linguæ ſectionem fieri non debere in principio morbi fluentibus ad huc humoribus, ſed tranſacto principio, ſcil. aut non fluentibus, aut admodum lentè; quinimò id faciendum amat repetita ſæpius bracchiorum phlebotomia; quod ipſe quoque commendarim, niſi in eo caſu vbi repentina ſunt omnia, & vbi vrget neceſſitas, nam vt dicitur tota methodus, nulla methodus, & ideò dixit *Celſus*: *quos ratio non reſtituit temeritas adiuuat*; non enim ſunt ità proroganda nonunquam præſidia, vt ante eorum adhibitionem mortem intueamur; quare in Angina non pauitarem è venis linguȩ ſanguinem mittere dummodò bis ſit phlebotomatus æger, vnaque è cucurbitulis ſanguis miſſus; propt. ego ſoleo irridere quoſdam Medicos qui in Anginis vt reuulſionem, ſeruent à cruribus tanquam diſtantiſſimis partibus ſanguinem mittunt, mox ad bracchij venas accedunt, & tandem iam morituro languenti è venis linguæ ſanguinem mittũt; ſic *Capiuacc.* vt puta nimis methodicus prius ſecat venam tali, deinde cubiti,

biti,

biti, poſtea hyrudines affigit poſt aures, inde naribus tandem linguæ: *non enim à paruis incipiendum auxilijs in quibus morbis maximum impendet periculum, at in leuioribus licet quidem leuiora experiri remedia* vt ait *Gal.* qua ratione dixit *Valleſ. in epid.* tunc ſcil. eſſe ſeruandam normam de reuulſione deriuatione, & euacuatione quando morbus dat inducias ſecus autem in morbo cæleri; tunc enim reprehendit quoſdam Medicos qui antequam ad propriam morbi curationem accedant mori ægrotos contingat, aut in grauiori aliquo periculo verſari, id ſuadentes ſolum, ait, nullam euacuationem licere facere donec reuulſio omnis, aut deriuatio facta ſit: quod intuens *Celſus lib. 2. cap.* 10. dixit: *Mitti verò is debet, ſi totius corporis cauſſa ſit ex bracchio, ſi alicuius partis, ex ea ipſa parte, aut certè quam proxima*: & alias dixerat: *Neq. ignoro quoſdam dicere quàm longiſſimè ſanguinem indè vbi lædit eſſe mittendum ſic enim auerti materia curſum, at eo modo in id ipſum quod grauat auocari, ſed id ipſum falſum eſt proximum enim locum primò exhaurit, ex vlterioribus autem eatenus ſequitur, quatenus emittitur, vbi is ſuppreſſus eſt quia non trahitur, ne venit quidem*: quamobrem vel præſtita aliqua reuulſione ſi neceſſitas vrgeat ſanguinem è lingua mitterem; Tanta enim eſt huius morbi acuties, vt vel auxilijs illico, & vt decet adminiſtratis ægri ſtrangulati è vita diſcedant, viſi enim ſunt plurimi qui intrà decem horas ſuffocati perierunt, vt proprijs exemplis notarunt *Muſa, Fernel. Amatus, & Hollerius*; quinimò *Zacutus lib. p.* dixit factũ eſſe conſulto a *Tralliano*, vt ſanguinem ſtatimè venis linguæ mitteret vt puta in morbo vrgenti, licet omnimoda non eſſet ex ſuperioribus facta euacuatio: nam humor ſolum impactus negotium faceſſit, quare illicò leonicæ ſecandæ, aliaque cælebranda auxilia, quę fixam materiam vacuare nata ſunt. *Neque expectes*, ſubdit, *quod multi score ſcioli putant, vt totum corpus exquiſitiſſimè vacuatum ſit, prius quam ad affecta partis auxilium deuenias*, hoc enim conſilium tanti fuit ſemper momenti, vt *Valleſ.* doctiſs. exclamet toto cælo errare, qui non niſi corpore exquiſitiſſime vacuato ad locale auxilium deueniunt; ſicque ſummopere laudat *Hip. 4. epid. comm. 43. & lib. 2. ſect. 6.* propè finem. qui ad auris, & coxæ dolorem cucurbitula ad aurem, & ſuprà coxam nullo alio prius auxilio vſus eſt ſi enim procraſtinetur ex affecto loco auxilium in manifeſtum diſcrimen æger deducitur; quamobrem non adeò ſuperſtitioſi debent eſſe Medici in curandis Anginis potiſſimum, ſed quamprimũ ad generoſa venire debent præſidia; ſic bene dixerat *Celſus*: *Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, aliàs omittenda*: ſic *Valleſ. in eo Hipp. tex. in acut.* vbi ait de Angina loquens: *Sectionem venę à bracchijs faciens, & eas quæ ſub lingua ſunt ſecans, & curans eclygmatis &c.* hęc habet *Valleſ. Et ipſo ordine quo ſunt ſcripta ſectiones hæ fieri debent, prius enim quæ à bracchijs, vt quæ plus habeant reuulſionis, deindè quæ ſub lingua, vt quæ ad euacuationem proximè accedat*. quinimò non defuerunt qui pręter linguę venarum ſectionem probarint etiam & Arteriotomiam, vt voluerunt *Aretæus, & Cælius Aurel.* ex ſententia *Aſclepiadis* & venarum iugularium ſectionem, vt voluit *Zacutus*, ſic *Alex. Trallianus, lib. 4. cap. p.* dixit: *Noui etiam iugulares venas à me ſectas eſſe cum lingua ſubiectas non inuenirem*; ſic *Gal. lib. de anat. viu. tit. de anatome* venarum manus in principio fortis Anginę ſecandas eſſe ſibi perſuaſit vt eſt apud *Zacutum lib. pr. hiſt. 76. dubio 47.* ſubdit *Zacutus*: *At hoc data vrgentiſs. neceſſitate exequendum eſt auxilium, quum ſtrangulationis periculum imminet, Tantus enim ex his venis euenire ſolet ſanguinis fluxus, vt vix ſiſti poſſit*: quare *Albuc. cap. 43. lib. 2.* laryngotomiam

tomiam minimè eſſe periculoſam ancillę teſtimonio oſtendit, modo venis parcatur iugularibus, in quarum ſectione adeò cauti, & timoroſi Medici fuerunt, vt vix reperias vllum qui ad earum ſectionem niſi ſumma neceſſitate impulſus accedat; quamuis Iacchinus cap. de Angina dixerit: *Poſtremum in deſperatis remedium eſt arteria aſperę inciſę quod etiam veterum inuentu fuit ętate noſtra quod ſciam, factum non eſt Cęlius etiam Aurelianus*, huiuſmodi arteriotomiam fabuloſam eſſe dicit, & à nullo Antiquorum traditam ſed caducam, & temerariam *Aſclepiadis* inuentionem affirmat, hęc tamen ſit obiter dicta, non enim eget Eminentiſs. Card. huiuſmodi extremis remedüs, nec ignoro *Hippoc. lib. de morb.* ſecuiſſe venas ſub mamma, *concomitatur enim ex hac parte ſpiritus calidus, oportet quoque deorſum purgare, medicamentis aut per clyſterem*: ex quibus *Hipp.* verbis innoteſcit quam optimum ſit in hoc caſu purgare, & quāta doctrina ac iudicio fecerit *Trallianus* dādo medicamētum; ſic *Petrus Salius in comm.* dixit purgationem vtilē eſſe ſi ęger pharmacum haurire poterit, vt deorſum medicamento euacuante materia peccans tum reuellatur, tum è corpore educatur, ſi autem bibere nequeat, vel locus phamaco non detur vt per clyſteria (nęc ad reuellendum ſummè valent) talis purgatio tentetur; *Sennert. cap. de Ang* dixit: *Et omninò affectus grauitas ſæpè purgationem ità vrget, vt ſtatim inſtituenda ſit, nec tempus matutinum expectari poſſit, etſi enim & ad vena ſectionem, & ad purgationem hora matutinę ſint commodiſſima, tamen vtraque etiam tempore veſpertino inſtitui poteſt, ſi quid mali impediat, vel vt vena ſectio, vel purgatio maturetur vrgeat: Itaque*, ſubdit, *ſi ſuffocationis periculum vrgeat manè inſtituta vena ſectione, veſperi exhiberi poteſt purgans*, quod pręter *Trallianum fecit Gal. 4. meth. cap. 5.* in quodam cui lingua tumefacta erat, vt ore contineri non poſſet. ſic *Sennert.* exhibet caſſiam, mannam, thamarindos, ſyr. roſ. & viol. ſol. rhab. elect. Diaſeb. Diacatthol. Recentiores Chymici hic etiam vomitoria, & antimonialia (vt refert idem auctor) exhibent, ſed nulla, vt ait, euidenti ratione adducti neque ea tutò in morbo, qui aliàs ſuffocationem minatur exhiberi poſſunt. Ita refert *Trincauell. lib. 5. ca. 7. de rat. cur. part. corp. aff.* fœminam quandam ſumpto medicamento purgante, & quidem caſſia ſaltem excitato vomitu ſtatim ſtrangulatam interijſſe, pro quo etiam vitando *Rondel.* vtitur pillulis, quę tamen facilius vomitum mouent; ſic *Zacutus loco ſup. cit.* dixit cathattico eſſe corpus exonerandum, quoniam vehemens eſt ad partem affectam, & inflammatam humoris confluxus ex quo læſa reſpiratione ſtrangulatio ſæpiſſimè contingit; quinimò in ſui tutelam *Gal. lib. 6. de med ſecun. loc cap. 3.* adducit, qui dicit in Anginę initio medicamenta eſſe exhibenda, quæ pręterquam vniuerſum corpus vacuent, transferantque ad intrà humorum momentum ab affecta parte vacuare nata ſint, hæc electiuè vacuantia dicuntur; & licet humor ſit crudus, quia vrget morbus citrà coctionem vacuandus eſt; quicquid tamen ſit ego catharticum non adhiberem cum materia quæ faucibus hæret haud ſit mobilis, ſed fixa, & cruda, leniens tamen admitterem cum aliquam materię fluentis ad partem reuulſionem poſſit moliri; quod ſi per hæc parum proficiatur, vltimum ait *Celſus* eſt incidere ſub ipſis maxillis in collo citrà vuam, vt per ea vulnera morbus erumpat, quibus ſi non fuerit æger adiutus ſcire licet malo victum eſſe: hæc tamen in noſtro caſu non conueniunt, cum ſit ſatis leuis Angina, quæ non niſi leuibus curatur præſidijs, ſic potiùs cucurbitulis vtemur, non ſub mento vt facit *Celſus* quo id quod morbum exhibet detrahatur

fiat ur,ſed in ſpatulis bracchijs occipiti, & alijs partibus infernis. Interim gargariſmata facienda veniunt,ab initio repellentia,deindè diſcutientia, hoc unum adnotando quod doctiſs.meus *Valleſ.in comm.acut.* monuit vt fugiant valdè quidem adſtringentia, & repercutientia, quia quæ talia ſunt etiam reddunt reſpirationem difficilem,& excreationem prohibent,atque periculum eſt ne fluxionem repellant in pulmonem, (quod adeò vitandum,vt *Dodonęus* exiſtimarit Anginam ex inflammato pulmone fieri,) modicè tamen adſtringentia in principio ſunt,Diamorom tàm pro eclegmate, quam gargariſmo, ſic etiam ſyr.de ribes, cum dec.hord.plantag.roſ.optimus erit;quod tamen ego vt optimum probaui, eſt ſuccus agreſtæ cum aq. hord tantoperè à multis commendatus,& potiſſimum à Saxonia, ſic *Galen.* rhois ſuccum, aut vuæ acerbæ commendat;. quod ſi pituitæ cauſſæ gratia oxymelitis portio addatur à præfato *Valleſio* maximè commendatur; vnum tamen aduertitur à doctiſſimo *Saxonia,*& alijs, vt ſcil.huiuſmodi decocta in faucibus detineantur, abſque gargariſma, nam gargariſmus ducit humores ad locum affectum;his prętitis ad ſputum facilitandum deueniendum, ideòque coquentibus, ac modicè reſoluentibus vtendum, qua ratione *Claudin.*gargariſ.proponit ex decocto florum chamom.anethi, altheæ; beton.pulegij,ſthæcad.adiectis ſyr.vel de beton;uel de ſthæcad. *Valleſ.*& fortè melius contentus eſt ſola mulſa ſolo decocto caricarum, & paſſul.ſyr.capill.ven.aut potentius reſoluentibus vt ſyr.de praſſio,hyſſopo,ſaluia; quia ipſemet idoneos pulueres illis admiſcet, velut certè qui ex canino ſtercore fit,quem omnium optimam reſolutionem efficere aſſeuerat; quod ſanè remedium prçterquam de *Pauli,& Auicen.* teſtimonio maximè valet, à *Valleriola in ſuis obſeruat.*occulta quadam vi prodeſſe dicitur; *Amatus Luſitanus* illud melle exceptum aptat, quemadmodum & cinerem hyrundinum crematarum;ſunt præt.alia remedia quę à proprietate videntur prodeſſe;vndè alij laudarunt hyrundinem exſiccatam ſalitam, & in puluerem redactam ſumptam;que ad dra.1.Præt. caput viperæ collo ſuſpenſum filo ſerico purpura tincto v: *Gal.6.de ſimplic.medic facult Sennertus* proponit raſuram dentis caſtorei;doctiſs.*Valleriola* ait raſuram dentis apri ad drac.1.exhibitam cum ol.amygd.dulc.& ſacch.cand.præſentaneum eſſe remedium, & arcanum; ſic *Camerarius* in horto ait caſſiæ Aegyptiacæ ſuccum extractum,cumque aq.plantag.mixtum mirum in modum prodeſſe. ſic *Conſtantinus in ſupplem.* linguæ, ait præſtantiſſimum eſſe remedium aquam ex floribus, ac folijs Periclymeni vulgo Caprifolij *Ioannes Marquardus cap de Angina* ait lignum Hederæ maximè eſſe proficuum ad apoſtemata gutturis ſic *Card.lib 7.ca.38. de variet.rerum* Rubetam ſynanchicis coctam,& pro emplaſtro impoſitam adeò prodeſſe affirmat,vt quendam hoc auxilio, cui tanquam morienti de more candelæ accenſæ fuerant;liberarit eſt autem Rubeta rana quædam venenoſa vt *Iuuenalis, et Plinius* dixerunt. Alij nido hyrundinum pro cataplaſmate vtuntur,ſic *Amatus Luſitanus* dixit: *Nec ſunt audiendi qui ex nido integro, tanquam ex terra frigida emplaſtrum fieri formidant, cum re vera terra nidi hyrundinis cum paleis,& cæteris in eo contentis diſcutiendi vires habeat,* hoc tamen cataplaſma non ab initio probandum, ſed aungeſcente morbo in quo diſcutiendi indicatio conſurgit, proindè multi auctores ol.amyg.dulc.& chamom.eiino cum lana ſuccida vtuntur; *Saxonia* vtitur linimento ex floribus caſſiæ n.extr.vnc.3,ol.amygd.dulc.butyri an.vnc.1.& muccillag.ſem.malu.

vnc.

vnc.1.ſ.uel poterit adhiberi cataplaſma, quo ego ſæpiſſimè vtor fæliciſſimo euentu ex ſucco apij,mica panis,melle , farina hord. quę omnia ol. amyg d. dulc.excipi ualent. Tandem vtendum ijs quæ habent maiorem vim a to nuandi,diſſipandi,& exſiccandi ; quod ſi ad ſuppurationem tendat inflammatio,tunc maturantibus incedendum , cuius cauſſa *Claudinus* loch de althee commendat.Hæc habui quæ poſſem aſſerere pro recuperanda ſalute Eminentiſſimi Cardinalis Columnæ,qui verè ſanctæ Eccleſiæ eſt columna, cum illi vniuerſus orbis penitus innititur.

PRO PERILLVSTRI ATQVE Excellentiſſimo Domino Mauritio ab Antonellis Patritio Aquilano, & V.I.D. orthopnæa laborante.

CONSVLTATIO XXXXI.

NOn immeritò *Aſclepiades* reſpirationem animæ generationem vocitauit,*Praxagoras* animę roborationem,cum eadem ex *Phyliſtione ac Diocle* caloris ſit ventilatio vnàque refrigeratio ; dum enim homo reſpirat anima ſuo munere fungi videtur , ſicùt continuo exitum habere , dum deprauatè id agit ; adeò vt *Seneca* non ſit veritus dicere difficilem reſpirationem eſſe continuam mortis meditationem ; continuò enim videtur aſthmaticis ſpiritum intercipi,& animam,velut pati , vt non mirer nobiliſſimum noſtrum languentem orthopnea ingemiſcentem extremis anguſtijs vexari , meatibus ſpiritus intercluſis,pulmone nempè,& bronchijs, vnà cum aſpera arteria,ab humore craſſo,lento,& viſcido;ſic *Ariſtot*.ait : *quæcunque faciunt pulmonem durum aut propter abſceſſus,aut excrementa ,aut febres, denſum ſpiritum faciunt, quia non poſſunt pulmonem longè attollere ſurſum,& demittere , tandem autem quando non amplius poſſunt mouere moriuntur expirantia*,& ſubdit: *Iuuentus eſt prima refrigeratiuę particulæ ideſt pulmonum augmentatio ſenectus autem horum decrementum*:ſic enim cum ſpiritus nequeat liberè permeare anhelitus difficultas aſſurgit,vt meritò dixerit *Hippocr.in acut.nam & ipſum ſputum impactum prohibet quidem ſpiritum intrò ferri,cogit autem citò extra ferri ,atque ſic mutuam opem ad malum inter ſe conferunt*;ſic aiebat *Saxonia cap.de aſthmate*, in orthopnęa ſcilic.& aſthmate propter inſtrumentorum anguſtiam modicum aerem recipi,quod docuit etiam *Gal.3.de diffic reſpir.cap 6* quamuis de hiſce inſtrumentis non ſatis conueniat apud Auctores *Auic*.ſiquidem dixit in aſthmate læues Arterias nonnunquam pati,& eſſe obſtructas, quod à quibuſdam Neotericis reijcitur, quia ſi obſtruerentur pulmonum propagines læuium arteriarum cor laboraret,pulſusque fierent inæquales,minimèque aſthma excitare tur, niſi bronchia pulmonum ſimul obſtruantur:*Holler*.aſthmatis cauſſam qu andoque etiam extra bronchia pulmonum in alijs pulmonis vaſis immò in ipſo pulmonum parenchymate ſeu ſubſtantia conſiſtere,ſic quendam ſcribit in quo pulmo tanquam ſpongia imbutus multo humore pituitoſo inuentus eſt,vnde *Senner*.ait id patere ex eo, quod qui aſthmate laborant non

conti-

continuo cum ſtereore & ſonitu reſpirant, neque etiam ſemper tuſſiunt, & tuſſis aliquando eſt ſicca, quod minimè fieri deberet, ſi materia in aſperis pulmonum arterijs ſemper conſiſteret, nam aer materiam tranſiens, & diſplodens ſonitum, & ſtertorem excitat, & quicquid in aſpera arteria eiuſque ramis exiſtit, tuſſim excitare ſolet; quod dixit etiam *Zacutus lib. 8. cap 7. de diffic. reſpir.* quia viæ ſpiritus quibus confeſtim attrahitur, & expellitur ſunt aſpera arteria, & eius bronchia, quare ex ipſorum læſione reſpiratio læditur; indeque reddit rationem cur in arterijs læuibus id non contingat, quia hæ arteriæ licet ſint viæ ſpiritus, per eas tamen paulatim & ſenſim aer cordi ſuppeditatur, & ideò quando comprimuntur quia non ſuppeditatur aer ſine moleſtia, & cordis calore ipſum cor affligitur, & pulſus inæqualis in omni genere inæqualitatis efficitur, quare non vnus aſthmatis ſeu orthopneæ locus ſtatuitur; quinimo doctiſs. *Pereda in adnot. ad Io: Micchael. Paſchal Iacotium* arguit, eundemque deceptum eſſe promulgat exiſtimantem Monachum Collegij de Atras aſthmate mortuum integris pulmonibus, ſolum abſceſſu in vena arteriali exiſtente, *qua enim ratione ait ex illo abſceſſu poſſit lædi reſpiratio non video*; ſic *Saxonia* ſanxit aliquando contineri materiam craſſam, & pituitoſam in ſpatioi nani quod eſt inter pulmones, & conſtas, & tunc comprimit pulmones. *Hipp.* ſummus non eſt viſus in pulmonem, ſeù aſperam arteriam difficilem anhelitum redegiſſe, ſed in venarum interceptionem, vt patet ex *lib. de mor. ſacr. tex. 7.* per hęc verba; *Qui verò pueri mundi ſunt, & neq. vlcus vllum, neque mucus, nec ſaliuia vlla prodit, neque in vteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet vt à comitiali morbo corripiantur, ſi verò ad cor progreſſum fecerit defluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui verò etiam incurui fiũt, cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor: perfrigeratur ſanguis, vena autem violenter perfrigerata ad pulmonem, & ad cor aſſiliunt, & cor palpitat, vt præ hac neceſſitate anhelationes incidant, & ſpiratio ceruice erecta, non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id quod influxit, à ſanguine ſuperatum ſit, & calefactum in venas fuerit diffuſum, deinde & palpitatio, & anhelatio ſedatur; ſi enim amplius influxerit tardius, ſi minus citius*: en ergo vt benè explanat *Hipp.* orthopneæ originem fieri ex venarum interceptione, præſtita ex deſtillatione frigida ad pulmonem, & ad venas, vt in noſtro caſu contingit, cernimus enim nobiliſſimum virum immani deſtillatione premi in pulmonem, & eorundẽ bronchia deſtillantes, orta ſanè non ab alia cauſſa quam ex itinere ſub flamine ſeu vento; *Venti* enim ex *Hip. 2. de diæta tex 2. omnes naturam habent humectandi, & frigefaciendi, tum animalium corpora, tum naſcentium ex terra*, vndè refrigerato capite & humectato per expreſſionem orta eſt fluxio cum caro in capite dixerit *Senex*, & venæ tentæ fuerint, hæ enim horrente carne, & ad anguſtias peruueniente, adſtrictaque & excludente humiditatem exprimunt: exprimunt quidem quia multa materiæ vbertas à flamine ſit ſubminiſtrata capiti, venti enim dixit *Hipp.* dant magis, quam accipiunt; exprimunt autem in pulmones, quia vt dixit idem *Hipp.* pulmo tanquam natura rarus, & ſiccus trahit in ſe humorem, caput autem illum in pulmones tranſmiſit, ob maximam ſynthimoriam quæ intercedit inter pectus & caput, guttur enim non eſt contectum, vt volebat idem *Senex.* ſic *Petrus Salius p. comm. de morb.* dixit: *Pulmo eſt membrum ratione vaſorum, adeò fiſtuloſum, & cauernoſum, ratione ſubſtantiæ adeo molle, & laxum, vt in defluxionibus recipiendis*

Z

dis paratiſſimus exiſtat, quas eo facilius recipit, quo è directo ſubſtratus eſt cerebro om-
nium membrorum excrementoſiſſimo, à quo per tracheam arteriam vas amplum & ma-
gnum, & quod conſtringit, aut conniuere nequaquā poteſt deſtillationum varia recipit
genera. Neque putandum eſt vt Medicorum vulgus credit ſemper à capitis
deſtillatione aſthma proſilire, ſiquidem non raro abſque vlla capitis flu-
xione illud aſſurgit; ſic *Senner. lib. 2. cap. 3. quæſt. 2.* fræquentiſſimè aſthma
fieri retur ab humoribus crudis circà hepar, imò in vniuerſo venoſo gene-
re collectis, & per venam arterioſam in pulmones effuſis quod deſumpſit
à *Petro Salio loco ſupr. cit.* quinimo *Carolus Piſo* nedum crudam materiam &
pituitoſam ab hepate in pulmones tranſmitti credidit, ſed ſeroſam; ſicque
Saxonia dixit ab hac tenui atque ſeroſa materia ſubitam quandam ortho-
pneam fieri, quæ aliquot horas tántum durare conſueuit: ſicut vbi maxi-
ma eſt plenitudo, atque anguſtia continua fit orthopnæa proptereaque
alij dixerunt flatuoſam, quod volens ſignificare fortè *Aretæus* dixit immi-
nens aſthma cognoſci ex flatibus exiſtentibus in præcordijs, & eructatio-
nibus; ſunt præt. qui inter cauſſas aſthmatis recenſent tubercula in pulmo-
nibus enata, vel propè ipſos, ſic *Hipp.* narrat hiſtoriam Agaſis filiæ *6. epid.*
ſect. 4. ſic Realdus Columbus lib. 15. ſe in autopſia inueniſſe refert tuberculum
ſteatoma, aut ateroma configurans, *Saxonia* multas alias ſe aſthmatis cauſ-
ſas experientia inueniſſe fatetur. & primo ex pulmonum aqua multa con-
tenta in pectore, qua ratione in diſſectione cuiuſdam Clariſſimi ex familia
Marcella fuere inuentæ multæ libræ in capacitate thoracis, & pulmonibus
ſic refert Maximilianum ſecundum Imperatorem palpitatione laborantem
hoc morbo interiiſſe; ſic orthopnęam refert nedum ab humorum pręſentia
poſſe fieri, ſed ex pulmonum ſiccitate, vidiſſeque ſe refert quendam reli-
gioſum orthopnea laborantem curatum ac ſi humoribus craſſis redunda-
ret, cui fuere inuenti ambo pulmones tabe affecti & exſiccati; omitto alias
cauſas vt coaleſcentiam cum coſtis, qua ratione *Hippoc. 2. de morb tex. 57.*
dixit: *ſi pulmo ad latus prolapſus fuerit, tuſſis tenet, & erecta ceruicis ſpiratio, omit-*
to lapides in pulmonibus contentos vt ſcribit *Paulus lib. 3. cap. 31. Gal. 5 de*
loc. aff. 8. & Fernell. 5 pathol. cap. 10, qua ratione multi dixerunt in arterijs
fuiſſe inuentos lapides, animalcula, muſcas, mucilliones, ſtrobilos, nu-
cleos, cimices, vermiculos, & ſimilia quæ vt ait Schenghius pertinacem
tuſſim excitant, & cum eadem reiiciuntur; omitto denique gibboſita-
tem vt docuit *Gal. p. dediffic. reſpir. cap.* 11. ſolam fluxionem in noſtro caſu
admittens, quod patet & ex tuſſi, & ex continuo ſcreatu materierum craſ-
ſarum, quod ſi aliquandò nihil expuere videatur, id non ex abſentia hu-
moris promanat, ſed quia vt ait *Fernell lib. 5. de part. morb. & ſympt. cap.* 10.
humor craſſus pulmonum bronchiis ſit pertinaciter impactus, & vias coar-
ctet per quas ſpiritus euadit; quamuis non raro id ego putarim ob vires
languidas fieri & ob impotentiam, qua ratione doctiſs. *Mercatus cap de dif-*
ficili reſpiratione dixit tres eſſe eiuſdem cauſſas, flammeam nimirum in cor-
de, & pulmone caliditatem, coarctationem viarum reſpirationi ſeruien-
tium, & facultatem animalem impotentem, languidam; ſic reminiſcor
apud *Hippocratem*, legiſſe hiſtoriam vxoris Nicoſtrati in Cranone cui ait
Hip. ſtatim anticipauit impotentia colli, & aliorum, & cibus incluſus eſt vſque ad de-
cimam, ſpiritus denſus, paruus, impotentia: ſubdit *Valleſ.* meus doctiſs. *ſed cur*
dicens ſpiritus paruus, denſus, addit impotentia? præcipuè cum dixiſſet mox, anticipa-
uit

uit colli impotentia, & aliarum partium videtur enim fruſtra repetitum illud nomen impotentia; certè rarum quiddam, & magnum innuens. Id vero eſt reſpirationem talem non eſſe factam ob dolorem partium ſupra ſeptum tranſuerſum vt in prognoſt. ab ipſomet Hip. dicitur fieri ſolere, & qua ſola cauſſa fieri poſſe à Gal. putatur, ſed ob impotentiam mouendi ſeptum tranſuerſum; quod non crediderim contingere in noſtro languente, ſed potiùs ob materiæ craſſitiem quæ diuelli nequit, propter antequam eadem materia craſſeſcat adeò vt reſpirationem intercludat ad curationem deueniendum, nam vt aiebat Fernellus *Malo ingraueſcente lentus humor in grandinem concreſcit, atque hac tandem in veros calculos, quibus interdum diſſectos pulmones confertos deprehendimus, alioſque in his preduros, ac ſolidos alios veteris caſei conſtantia incipientes, alios gypſea pituitæ duritie, omnes quidem propria cyſti obductos*: quare quamuis morbus hic ſit diuturnus ſolet tamen habere acutos paroxiſmos ob loci nobilitatem vt ait Senner. ſic *Auic.* 10. 3. *tract. prim. cap.* 38. ait: *Et hac ægritudo cum accidit decrepitis non forſitan ſanatur, neque maturatur, cum ipſa in iuuenibus etiam difficilis ſit, & hæc quidem ægritudo eſt ex ægritudinibus longis habens cum hoc paroxyſmos acutos ſecundum ſimilitudinem paroxyſmorum epilepſiæ, & ſpaſmi*: quinimò non raro cortuens deſtillatio homines ſuffocat; propterea que ad eandem profligandam oculus dexter habendus, ab ea enim malum profilit; proindè multiplex inſurgit indicatio, euacuandi vniuerſum corpus, reuellendi humorem fluentem ad pulmones, conſumendi materiam contentam in pulmone, & fluentem à capite, & prohibendi capitis aliarumque partium intemperiem, quæ ſe habent vt cauſſę generantes. idque faciendum reuellentibus, vt cucurbitulis ſed vt amat *Trintauell.* ſpatulatum ſummitatibus, bracchijs & occipiti applicitis, ne materia trahatur in pectus, ſic frictiones maximè laudantur, quemadmodum multo, vel occipiti, vel bracchio ſiniſtro, cum hunc morbum alias ſit pati ſolitus æger, & morbus ſit è reuerſiuis quanquam potius id in prophylactica, quam therapeutica conueniat, quæ omnia ſi fiant poſt corporis euacuationem malum non erit, pro qua celebranda aliquod leniens exhiberem, vt ℞. mellis viol. ſol. mannæ il. an. vnc 2. ſ decocti cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. præmiſſis tamen ſyruppis ex farfara, viol. de liquir. cum dec. communi ſunt qui validiora probent, verum meo quidem iudicio hos ſatis improbat *Zacutus* per hæc verba: *Si ex acceſſione vehementi preſente reſpiratione difficillima ſuffocationis periculum immineat, aut pulmo, & pleura conſfici videantur non dubitarem præcedēte prius phlebotomia, ſi humor vires, & acceſſionis vrgentia eam expoſtulent purgationem leniſſimam offerre, quod ſępe vſu ſum expertus cum vtilitate ſumma cuius ope humor fluens & fluxurus reuellatur infrà, & craſſi ſi qui in ventriculo & primis viis redundāt humores vacuentur, qui thoracem comprimunt & reſpirationem impediunt*; ſic *Mercatus* (loquimur enim in acceſſione) leuioribus vtendum eſſe purgationibus iniungit, ne citatius materia in pulmonem irruat, aut quæ in ipſo continetur ex agitatione penitius ſeſe inſerat, & difficiliorem reddat reſpirationem.

S. pialhus vult materiam illam antecedentem & ſuffocationem auget eſſe euacuandam, vbi tamen præparata fuerit, at id in magno paroxyſmo præſtare periculi plenum eſt negotium, ne aut ſuperueniente vomitu æger ſuffocetur, aut deiectis viribus vitalibus, animalis quæ per tuſſim excernit ſuccumbat. Senner. ait in humore craſſo non ſatis commodè purgantia exhiberi, verum ſi humor ſit tenuior, & mobilis ad periculum ſuffocationis

vitandum ſatis commodè purgantia exhibentur ; *Carolus Piſo* ſtatim poſt ſanguinis detractionem purgationem auertendi gratia inſtituit, cum nonniſi cum periculo ſuffocationis purgatio protrahi poſſit, & humor ipſe per ſe ſatis ſit fluidus, neque magno apparatu indigeat; quicquid tamen ſit à leui hoc medicamento à me propoſito non horrerem reuellendi gratia, nec non etiam & expurgandi primas vias, ſic *Celſum* intueor *lib.4.* dicentem: *Auxilium eſt niſi aliquid prohibet in ſanguinis detractione, Neque id ſatis eſt, ſed lacte quoque venter ſoluendus:* en ergo vt *Celſus* lac non traſcendit; id quoque adnotatem in aſthmate potiſſimum, vel orthopnea in qua libera eſt anacatharſis nunquam eſſe pharmaca iniungenda, cum illa ſputum *ex Hipp.* ſupprimant; aut ſi bibendum eſt medicamentum antè ſputi purgationem faciendum ; De ſanguinis miſſione non loquor ſumus enim in viro admodum annoſo, vires ſunt languidæ, & æger pænè ſuffocatur ; adde etiam quod humor eſt frigidus, qua de cauſſa nec *Rhaſis*, nec *Aetius* meminerunt venæ ſectionis, quamuis non ignorem innumeros ſanguinem miſiſſe, vt *Paulum Auicen. Celſum*, & ferè omnes, quod ſi velimus duas hyrudines venis ſedis affigere non erit abſonum;. interim ad materiam è pectore purgandam accedendum. *Quercetanus* oxymel de Nicotiana purgans vtique anhelosis deſcripſit, ſicut & ſyr. de Nicotiana, Valdè etiam laudatur therebintina, quæ vt ait Sennertus nedum pulmones abſtergit, ſed & hepar, lienem, renes, ſimulq; aluum citrà noxam ſoluit, ſic *Iacchinus* exhibet pariter therebintinam reſinam, quæ vna & meatus pectoris expurgare ſolent, & aluum, de qua *Gal.* dicit, quod omnia viſcera detergit elegantiſſimè, & quidem viſcius purgatoria non ſiſtitur in primis venis; quod multis alijs euenire ſolet, ſed penetrat vſque ad cauam, & vrinas, quod ex odore deprehenditur, vſus autem eius eſt eiuſmodi vt ad ſummum vncia media propinetur ex ol. amygd. dulc. cui etiamvis non exigua ineſt extergendi, quod ſi nimis (ait *Iacchin.*) delicatus æger non ſit etiam amararum; Medicamentum ſanè à me millies probatum, ſed ipſe cum *Zecchio* addo portionem ammoniaci, & ſulphuris puriſſimi; ſulphur enim à Chimiatris dicitur pulmonis anima, poſſumque aſſerere me hoc medicamento mira vidiſſe ; ſunt qui in materijs craſſis fortiora exigunt medicamenta propr. vtuntur oxym. ſcyllit. vt Aet. alij ol. ſulphuris ad guttulas exhibent, quod nec ipſe improbo vrgente tamen neceſſitate ; ſic & eclegmata poſſunt commendari, eaque varia, quæ tamen æger viſus eſt vtilia probaſſe ſunt ſyr. de hyſſopo in aqua ſcabioſæ, ideòque in illis inſiſtendum eſſe deſidero, nam vt bene aiebat *Hippoc.* modum qui ſanitatem facit ſeruato, nec quicquam addito, nec minuito; quod ſi ad magis incidendum addere velimus aliquid ſyr. de hyſſopo non erit ab re ſic ad pectus oblinendum vterer ol. amyg. dulc. liliorum alb. viol. & ſimil. ſunt præt. qui videntes hoc pathema perſeuerare veſſicantia in dorſo è regione pulmonis adhibent, nonnulli ſinapiſmos in anteriori parte thoracis affigunt, quod ego ſummoperè improbo, cum nimiam in partem affectam attractionem moliri poſſint, vnde potius in bracchiis eadem veſicantia applicarem, ſic enim fieret maior reuulſio à parte affecta. *Galen.* in huiuſmodi fluxionibus, quæ præcipites ſunt adhibet ceratum ex thapſia, a quo pariter abſtinerem;. hæcque omnia probantur in acceſſione, quemadmodum & millepedæ vel aſelli à *Sennerto* commendantur, qui ſub clepſydris ſtabulantur, ſi ſcil. panno lineo excepti in vino macerentur, & vinum ſine expreſſione propinetur

tur

tur; quæcunque tamen vſque adhuc propoſui ægrotanti in acceſſione exiſtenti inſeruiunt; extra enim aceeſſionem multa probari poſſunt, tum ad materiam in capite exſiccandam, tum ad pulmones roborandos ne recipiant; propt. quamuis in acceſſione dixerimus pharmaca debere eſſe leuia, in prophylactica grauioſa eſſe poterunt, adhibendo agar. & hieram, ſicut quia non ſat eſt vnica euacuatio, poſtea ad caput deuenirem illud pill. de hyera cum ag. cocchijs, & aggregatiu. ſic etiam clyſteres admittendi, ſic etiam erthina non reijcerem, ſicut ab apophlegmatiſ. cauerem quia poſſunt materiam in pectus allicere; quod tamen præ reliquis probo eſt vſus chinæ; ac ſalſæ, in iure ebullitę additis ſandalis, & in fine ebull. ſcabioſa, tuſſilag. rad. hellenij, yreos, & borrag. vnaque meliſſa, a ligno ſancto abſtinerem, cum illud nimis attenuet vt ait *Petron.* atque ob id fluxiones magis accerſat; cetarum capiti apponere non eſt inutile, vt ad intercipiendam materiam aſſumere Diatraganthum, Diacod. cum bolo arm. vel tale eclegma. ℞. ſacch. viol. vnc. 1. diatrag. vnc. ß. boli arm. ſcrup. 2. phylonis perſ. ſcrup. ß. ſyrup. iuiub. q. ſ. f. eclegma cuius portiuncula aſſidue ore contineatur; ſic theriacam mitridathum adhibere non eſt inutile; Electuarium à *Zecchio* proponitur, quod ego fieri haud poteſt quin commendem eſt tale: ℞ conſ. anthos. beton. an. vnc. 1. pul. liquir. drac. 1. boli arm pulmonis vulpis præp. an. ſcrup. 1. ſyr. de hyſſopo q. ſ. f. elect. cuius vnciam mediam, tribus horis ante prandium, & totidem dormiturus deuorabit: Ius galli ab omnibus ferè probatur in thoracicis affectibus, vnicus eſt Septallius illud improbans, quia ex longa ebullitione nitroſæ illæ partes, quibus maximè prodeſſe ius illud galli veteris crediderunt tanquam terreſtres ſubſident, atque in percolatione eijciuntur, viſcidæ, autem glutinoſæ, craſſæ tum & perpingues ex cute, pedibus, alarum extremis, muſculoſis denique & neruoſis partibus promanantes maximè remanent, vnde non ſolum non adiuuabit materię ex pectore excretionem, ſed craſſiore, & viſcidiore materia, & antecedente, & coniuncta reddita contumaciorem, magisque rebellem ad excreandum reddet; ſed *Senner.* falſum eſſe aſſerit partes illas nitroſas ſubſidere, & poſtea tanquam fęculentas abijci, etenim terreſtres quidem, craſſæ, viſcoſæ, ac fæculentæ ſubſident, nitroſæ autem propriè terreſtres non ſunt, ſed ſalſæ ſuo modo, ijs quæ claro liquori permiſcentur ſalis more, non verò ſubſident; deinde etſi verum ſit coctione nimia vim tam purgantem, quam alterantem diſſipari; tamen hoc facile præcaueri poteſt, ſi in vaſe clauſo, & duplici balneo feruenti fiat decoctio, & tum minus aquæ, cum nihil abſumatur affundendum. aut ſi hac coctione vim omnem ex gallo extrahi non poſſe, ſed coctione in vaſe aperto opus eſſe quis exiſtimet, gallus primo ſolus coquatur, deinde in decocto in vaſe clauſo infundantur, uel ebulliant medicamenta purgantia & alterantia, pinguedo etiam facilè ſeparari poteſt: ſunt pręt. qui laudent ſuffumigia, & alia quæ breuitatis gratia ſileo: Illud tamen ſilere non poſſum ad noſtri ægrotantis vtilitatem, quod vt plurimum ex toto aſthmaticos liberauit, & eſt puluis hepatis lupi cum vino aſſumptus; hęc ergo habeo quæ dicerem, veſtrę ſunt partes viri doctiſſimi, vt quid ſit agendum diiudicetis. De victus ratione nil dicere volui cum optimè inſtituta cernatur.

PRO

PRO IVVENE QVODAM SVLMONENSI *Pulmonum hydrope laborante.*

CONSVLTATIO XLII.

DIfficultas anhelitus, thoracis grauitas, ſicca tuſſis, & ſonitus in thorace obſtrepens *ὕδερον* ſeu pulmonis hydropem mihi videntur indicare in noſtro ægrotante *Hippoc. 2. de morb. tex. 59. Si hydrops in pulmone fiat,* dixit, *febris, & tuſſis tenet, & aceruatim reſpirat, & pedes tument, & vngues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is qui ſuppuratus ſit ſed debilius, ac diuturnius, & ſi quid infundas aut fomentum, aut ſuffitum adhibeas pus non ſequitur, atque ex hoc ſanè cognoueris non pus, ſed aquam intus eſſe, & ſi multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaueris, ebullit intrinſecus velut acetum. & hac quidem aliquandiù patitur, poſteà erumpit, et ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur, ac à morbo liberatus, verum progreſſu temporis aluus inceditur, eademque illa patitur, et adhuc amplius:* quę quidem omnia ſymptomata rependens *Petrus Salius lib. de affect. particul cap.* 5. dixit difficultatem anhelitus in his promanare ob vias ſpiritus à plurima materia detentas, & propter diaphragma ab eadem con preſſum, & grauatum, ita vt hinc ægri ſuffocari continuò videantur, & quidem rarò inueniant, vnde etiam & grauitas illa thoracis.

Sicca tuſſis pendet ex eo quia natura non poteſt nec materiam concoquere, nec eam ob ipſius tenuitatem extra ducere, vnde tranſeuntiens per pectoris ſpacioſitatem ſonitum illum ſeu fragorem edit; ſic *Iacc. 1 comment. Coac.* dixit hunc affectum eſſe ſuppurationi affinem, in quo magna thoracis capacitas, ſeroſo humore, ac tenui ſcatet, qui aut è cerebro per aſperam arteriam, & pulmones tenuitate ſua effluxit, aut è reliquo corpore, aut etiam ex abdominis capacitate in hydropicis cæcis ductibus eò penetrauit; tum enim ſuppurationis ſigna, atque ſymptomata inſunt, niſi quod neque febris affligit, aut non adeo acuta, neque ſuppurationis efficientes cauſę, vt rupta vomica, venæ eroſio, acris deſtillatio, neque ſigna antecedentia vt purulentum ſputum, aut cruentum præceſſerunt; cui quoque affectui lypothimias eſſe ſuccedaneas dixit idem auctor regurgitante ad partes vitalis ſeroſitate nimia, ſic *Cardanus de cauſ ſign ac. loc. morb par.* 3. dicit hoc accidiſſe Ioanni Baptiſtæ Ramundino Trapezitæ viro ſexagenario, qui maximam in pulſu inæqualitatem, & difficultatem habens ſpirandi derepentè obijt; diſſecto, pulmo aqua plenus, ac thorax inuenti ſunt; ſic *Franciſcus Michin. Holler. Coiter. Iacob. Marcell. Donatus. Iacobus cethaus Grato,* & alij, qui multos annumerant pulmonum hydrope laborantes, qui diſſecti magnam habuerunt aquæ vbertatem in pectore; vt proindè haudquaquam mirandum me dicere in noſtro ægrotante poſſe adeſſe huiuſmodi ſeroſitatum copiam, ortam ſanè & à cerebro nec non etiam & ab ipſo pulmone, vt à reliquo corpore, à cerebro quidem, quia vt aiebat *Senex: Cum à cerebro fluxio fuerit retrò ad vertebras, & in carnes hydrops fit;* poteſt enim tanta ſeroſi humoris in pulmones vbertas confluere, vt vel ſaltim hydropem pulmonis poſſit accerſere, quam materiam recipere ait pulmonem, quia ſit frigida dyſcraſia intemperatus, cuius ratione imbecillitatem contraxerit, nec non etiam & aptitu-

dinem

dinem ad producendas huiuſmodi ichoroſitates, non enim eſt abſonum aſſerere quamlibet partem poſſe congerere in tertia coctione excrementum ſeroſum potiſſimum ob incoctionem, & *ἀπεψίαν* idque in aſſimilationem nam ad hoc vt fiat bona aſſimilatio neceſſe eſt vt adſit obiectum proportionatum, alimentum nempè, & vt pars nutrienda valeat in alterando; ſic non ne videmus in hydrocephalo adeſſe maximam ſeroſæ humiditatis copiam, vnde nam potuit produci niſi à capite nequeunte aſſimilare ſibi alimentum.

Certè non denego ab hepate vt plurimum conſurgere huiuſmodi affectus, progenitis multis ſeroſitatibus, atque indè aut cum ipſo ſanguine ad pulmonem mitti, aut abdominis cauitate cæcis ductibus in thoracem penetrare, vel vt ait *Sennert.* poteſt id contingere dum humor vaporis ſpecie in cauitatem thoracis penetrat, ibique ruſus condenſatur, quod facile fieri poſſe ait, cum membrana thoracem intus ſuccingens ſatis denſa ſit; verum quid impedit vt aiebat *Hipp.* naturam inuenire ſibi vias, quas Medicus reperire non poteſt? non proinde affirmo nunquam poſſe vel à pulmone, vel cerebro, vel alijs partibus produci, nam in vniuerſali hydrope neceſſariam puto hepatis *ἀτονίαν* diminutam, quamuis id nec ſemper ſit verum, at verò in particulari non eſt neceſſarium; poteſt enim illa pars ſeroſitatis aggregare multiplicem humiditatem, ibique retinere, ſicque facere morbum hydropiſicum, vt in noſtro caſu contingit, pulmo enim ab immaniſſima, & diuturniſſima deſtillatione adeò potuit labefactari, ut arripuerit occaſionem producendi tales ſeroſitates, addita etiam nimię aquæ potione, quæ ex ſui natura poteſt hydropem, & potiſſimum pulmonum accerſere, ſicque meritò dixit *Hipp lib de inter. affect. text.* 15. *Aqua inter cutem ex his fit, quum æſtatis tempore ſiti vexatus aquam multam biberis, & pulmo expletus fuerit, rurſus ad pectora dimittit, & cum in pectoribus fuerit calorem vehementem exhibet, vt pinguedo quæ in arterijs ineſt colliqueſcat, & ſi ſemel liquari pinguedo inceperit, multò amplius breui tempore aquam inter cutem facit*; frigida enim qualis nix & glacies dixerat *Hipp. in aphor* pectori inimica; quare cenſendum ex vna aquæ potione morbum hunc fuiſſe progenitum, refrigeratis vndequaque pulmonibus, qui è ſui natura frigidi exiſtunt; ſic etiam dixit *Auicen.* aquæ frigidę potum in ieiunio calorem extinguere, quod forſan habuit ab *Ariſt. dicente 3. ſect probl.* calorem extingui vel marcore aut extinctu, vel à contrariis, vel tandem frigidæ potu: ideoque *Gal.* dixit aquę vitia pendere ex eius frigiditate mora, cuius culpa moratur in pręcordijs diutiſſimè, & fluctuationes excitat, & ventriculi robur reſoluit, adeò vt deterius proinde concoquat; quamobrem haud mirandum ſic pulmones poſſe generare hydropem primario vt ait *Senner.* ſuimet vitio, dum is frigidus eſt, & debilis, & alimentum ſuum non benè concoquit, vt ſuperius dixi, ſed in aquoſum humorem mutat; quare difficillimus ob id redditur morbus facta viſcerum *ἀτονία*, nam quamuis vt ait Hippoc. non rarò morbus ſolutus eſſe videatur, tamen regenita denuò materia reuiuiſcit morbus, atque non rarò derepente hominem perimit eodem à nimia ſeroſitatum colluuie ſuffocato; ideoque ad præueniendum hoc diſcrimen à curatione non deſiſtendum, quæ vt ait *Sa-ſſon.* duplicem nobis obiectat indicationem primò euacuandi, ac diuertendi materiam genitam, ſecundò prohibendi ne generetur; quoad euacuationem, quia hic humor coctionem ſeu *πέψιν* explodit, & humor de ſui natu-

natura eſt fluxilis propt. vel nulla viſa coctione humor eſt euacuandus, ideòque ab initio mannam eligerem, quæ vt notat *Martianus* ſeroſitates in pectore ſtagnantes exturbat, ac ſubinde ad ſyrup. accederem de eupat. de ſ. borrag. & mel roſ. ſimpl. vt hoc multis diebus de mane aſſumpto, poſſimus ad purgationem deuenire, pro qua inſtituenda *Petrus Salius* commendat ſuccum elaterij, & radicum ſambuci, hic ad vnc. 1. ſ. ille ad quatuor grana ad ſummum, *Sennert.* præ reliquis comprobat rad. mechoac. rad. ſcialappę, gummi gotta, ſuccum rad ireos, & Eaterium ad grana tria exhibitum; quare ego vt liberè fateat vterer rad. mechoac. & ſcialappæ ad drach. 1. & ſemis pro ſingulis, neque enim reor vnam ſufficere purgationem, ſed eſſe pluries iterandam; quod ſi hæ euacuationes non ſat erunt, optimum erit ad inſenſiles euacuationes tranſire, atque ita ad decoctum chinæ accederem addita ſalſæ portione, cum aliqua quantitate ligni ſaxafras ad reſtituendum viſceribus tonum, addendo in fine ebullit. rad. enulæ camp. ruſſilaginem, ſcabioſam, liquir. & alia appropriata. De ſanguinis miſſione haud loquendum, cum nullo pacto videatur conuenire tum ob frigidos humores, tum ob viſcerum atoniam; Interim ad duas inuſtiones cruribus affigendas deuenirem, vt ſcil. continuò materia indè euacuaretur, pro qua pariter præſtanda indicatione dyuretica inter cætera alia medicamenta probantur à *Sennerto*; quinimò refert Cæſarem Maximilianum II. plurimum commodi ſenſiſſe ex dyureticorum vſu, ſubditque *Ioannes Crato* eundem ſuffocatum eſſe, cum motus ille materiæ fuerit impeditus; quare his pręſtitis ad materiæ generationem prohibendam animus eſt reuoluendus, ideoque tabulas commendarem ex ſp. arom. roſ. diarhod. Abb. Diacurcumæ, Dialaccæ, trochiſm. cyphoid. addita conſ. roſ. vet & ſacch. q. ſ. quas ſumendas vellem multorum dierum ſpatio; quod tamen præ omnibus commendarem ad pulmones exſiccandos, & corroborandos vſus eſſe poſſet florum ſulphuris cum conſ roſ. & florum anthos addita ſacchari portione pro conficiendis tabulis ſumendis quotidie de mane; nec inutilem eſſe putarim ſyruppum ex Nicotiana; interim videndum quomodo ſe habeat æger, vt conſilium poſſimus capere in arena; quod tamen in hoc caſu videtur eſſe obſeruandum eſt victus ratio; ideòque dixerat *Salius*: Hi parcè viuant, cibariis vtantur exſiccantibus, merum & in minima quantitate bibant, quantum poſſint non tamen vltrà vires exerceantur, loca ab omni humiditate immunia habitent, in aereque ſicciori omnia his oppoſita vitantes degant: hæcque pro tempore ſint ſatis.

PRO REVERENDO DOMINO IOANne Antonio Benedicto à Guelfalione Aquilæ Vicario generali. V. I. D. meoque germano charissimo leuium arteriarum affectu, & pulmonum hydrope laborante.

CONSVLTATIO XXXXIII.

NOn immeritò diuinus *Plato* cerebrum diuiniſſimum appellauit membrum, nec ſolum præcipuum, ſed etiam totum in corpore, nam vel retincu-

tinendo dolores gignit, vel tranſmittendo fluxionem parat, indeque millia millium accerſit pathemata, cum dicente *Gal. 6. de ſanitate Tuend.* illud intemperatæ ſit adeò naturæ, vt multa excrementa gignat, vnde lædi ſubiecta membra contingat, in quodcunque excrementa procubuerint; vel enim ex eodem in ventriculum, & gulam fluxio fertur, eaſdemue partes in frigidam adigit dyſcraſiam, ſicque & *ἀπεψίας*, & incoctionis eſt cauſſa, è qua omnes morbi proſiliunt, quare his partibus oblæſis nil mirum ſi ad inuicem morbos faciant, vt enim aiebat *Gal.* particulæ altera ab altera nutrimentum trahunt, ſic altera in altera quod ſuperuacuum eſt à ſe pellit; caput enim cum pituita exuberet ex *Gal. lib. de nat. & ordin. cuiuslibet corp.* & ſedes ſit frigidi, & glutinoſi ex *Hippoc.* haud miror ſi dum pluſquam par eſt eadem ſcatet fluxiones paret, deſtillationes gignat; cum illæ ex plenitudine proſurgant; A cerebralium namque (aiebat *Commentator lib. de loc. in hom.*) imbrium penetrabili madore labefactatę, quæ ſubiacent partes innumeris pœnè morbis redduntur obnoxiæ, eſt ſiquidem fluxio quoddam repleti capitis ſymptoma, genitum à facultate, vel læſa in alterando, vel ad recipiendas materias ab alijs partibus ob imbecillitatem impulſa, vel dolore, vel calore trahente, ſicque læſa alteratrice ydiopaticè materiæ multæ progignuntur, facultate quod ſibi debetur aſſimilare nequeunte, quæ quidem materiæ vel à capite genitæ, vel aliundè receptæ qualitatę, vel quantitate eidem infenſæ proritationem ciendo fluxiom anſam præbent, ſicque deorſum tendentes cò irruunt, quò maior eſt aptitudo in ſuſcipiendo, & vbi maxima eſt ſynthimoria; quod inruens *Duretus* dixit: *Capitis, & pulmonum facilis eſt ſinthimoria, per quam mutuas tradunt operas in eorum perniciem*: quod confirmans *Gal. lib. de cur. rat. per ſang. miſſ.* ad fluxiones recipiendas dixit aptiſſimum eſſe pulmonem; ſic *Hippcrat. lib. de vet. Medic. tex. 39. & 40.* dixit: *Spongiformes partes, & molles, velut lien, pulmo, mamma vbi admota maximè fuerint, & adhæſerint, ebibunt, duraque fiunt, atque augeſcunt humore accedente maximè pulmo*: quare haud miror meum germanum multis abhinc annis fluxione moleſtatū (vel ob malam viuendi normam, vel quia ſe ſe, & ſol[illegible], & frigori non ſemel ex[illegible]oſuerit, vel ob animi pathemata caput conc[illegible] valentia, vel ob iecoris feruorem olim cutis effloreſcentiam ex[illegible]ntem, vel ob aliud caput intemperans, vnaque idoneum ad generanda humida excrementa), eandem in pectus corriuando tuſſim fecerit humidam, multas materias eaſque craſſas excreando; quę in dies adoleſcens, varia quoque ſymptomata ſibi fecit conſocialia; modo enim anhelitus difficultas inſurgebat pulmonibus eadem materia oppletis, modo macies videbatur eadem fluxione in venas irruente, ſicque ſanguinem labefactante, modo quædam febriculæ naſcebantur eadem materia vel deprauato pulmonum motum accenſa, vel obſtructionem ſibi parante: quæ quidē fluxio [illegible] non raro deliniuerit vel capite reddito temperatiori, vel euacuata mate[illegible]a fluxionem excitante, vel exſiccata decoctis ex china, ſalſa, & alijs a[illegible] huc tamen in dies vires aſſumebat, vel minimo quidem patrato errore, quinimò noctu adeo eadem premebatur, vt ſomnificam quietem intercerperet, vbi enim validæ ſunt viſcerum *ἀσθένειαι* perennis fit humorū prouentus, qui vel in eandem ſemper partem illabentes vel illam in eandē totem[illegible] adigunt, vt dixerat *Gal.* ſicque ſomnum intercidunt, ad quē tria requiri ſcimus, temperiem nempè, obiectum proportionatum, men-

tiſque tandem tranquillitatem; vel ijdem humores adeò reddunt debilem partem & imbecillam, vt ex recipiente fit generans, ex valida flaccida emergat ſubſtantia, & potiſſimum pulmo qui è ſui natura flaccidus exiſtens, & ſpongiformis è fluxionis copia magis confſlacceſcit, quo quidem patiente putarim & anhelitus difficultatem emergere, & pulſus inæqualitatem ſyſtematicam, ſeu collectiuam, vnaque continuam; Anhelitus enim illa difficultas, quamuis citrà tuſſim contingat, non ob id pulmones excludit, idque vel vt vult Zecch. in ſuis conſil. ob æqualem intemperiem triſtem ſenſum non inducentem; vel ſecundum Gal. quia materia per parietes arteriæ: ſic *Hippocrat. lib. de corde tex 3.* ait: *ſed quomodo aqua aceruatim irruens turbationem, ac tuſſim multam exhibent; propt. inquam quod contra reſpirationem fertur, quod enim per rimam illabitur, tanquam iuxtà parietem delabens aeris elationi non inſtat, ſed leuem ac lubricam quandam viam humectatio ipſi præbet*: vel ex *Sennert.* quia materia in parenchymate pulmonis exiſtat, non autem bronchiis vt probat ex Holler; vel quia in læuibus arteriis exiſtat obſtructio, quæ cum maior eſt, aſperas arterias comprimendo tuſſim cit; quam quidem cenſerem in noſtro caſu faceſſere negotium, tum ob anhelitus difficultatem aliquando ſine tuſſi, tum ob pulſus miram illam inæqualitatem; quæ non vniformis exiſtens materiæ potius infarctum indicat, eiuſque liquidę, quam tuberculum, vel aliud, quod vniformem magis facit inæqualitatem, vt vult *Petrus Sal. lib. de mor. particul. cap. 21*; idque quia magis inhæret, & eſt cauſſa magis fixa: Non mirandum ergo dum pulſum adeo diuerſum intuemur, ſiquidem prout humor obſtruens, vel in hanc, vel in illam partem magis impinget, ità vel maiorem, vel minorem efficiet inæqualitatem; hinc quoque notat *Zacutus lib. 2. hiſt. 12 p. 121.* reſpirandi difficultatem à craſſis humoribus ortam non eſſe perpetuo vniformem, ſed modo remiſſiorem, modo intenſiorem, à tuberculo vero ſemper æqualem, hacque vltima affectione laboraſſe Antipatrum à *Gal.* relatum probat *Holler. lib. pr. de morb. inter. capit. 30.* cuius opinionis eſt etiam *Zacutus loco cit.* quamuis *Carrerius diſput. 42. cap. 4.* contrarium ſuſtineat, quem probabiliora dicere putandum, ni tuberculi nomine aqueam materiam læuibus arteriis contentam intelligere velimus; ſicque *Hipp.* vocat aqueum tuberculum; quicquid tamen ſit, cum huiuſmodi partes ſpiritales, pulmonis inquam ſint imbecillimæ, & ad ſuſcipiendum aptiſſimę ob raritatem, quinimo eæ è partes dum diù receperunt, quaſi *ατονίας* ſortitæ alimentum alterare nequeuntes aggenerant pariter excrementa, ſic que ſibi vel excrementorum itinera præcludere valent vt aicbat *Salius in p. comm. de morb.* vel arterias occludere tum aſperas, tum lenes, immo eædem materiæ vlteriorem ſibi viã parantes, ac ſimul hypocondria petentes in illis obſtructiones peregerunt, vt ex manifeſto innoteſcit meteoriſmo, ortæ ſane non ab alio humore quam pituiteo, & vſto, hoc à feruidiore hepate congenito, illo à cerebro, & ventriculo; quæ ſunt ſubinde potiſſimæ cauſſæ, & *αιματώσεις* læſæ, vnaque *στατώσις*, non ob id tamen crediderim ex hepate obſtructo, vnaque diaphragma comprimente tantummodo difficilem illum emergere anhelitũ ſiquidem id fieret dum aſcendit dum ſupinus recumbit, ſed ex læſo pulmone vel à feroſa materia, vel craſſa, vel à tuberculo illoque aqueo, cuius meminit doctiſſ. *Petrus Salius comm. p de morb. p. 117.* aiens: De tuberculis autem ab aquoſa materia pendentibus meminit *Hippoc. liber. de inter. aff.*

dum

dum tradens quot modis hydrops generetur hæc habet: *Fit etiam ſi tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectore rupta, quod autem fiat etiam à tuberculis aqua inter cutem teſtimonium habeo in boue, & in cane, & in ſue, in his enim quadrupedibus maximè fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habent, ſi enim diſſecueris, citiſſime cognoſces. fluet enim aqua* hæc *Hip.* ideoque ſi pulmonum hanc obſtructionem velimus aqueum tuberculum nuncupare, non eſt abſonum, non enim poteſt eſſe materia dura, & impacta, ſiquidem cũ illa continuo comprimat, & vias coarctet, neceſſaria deberet eſſe anhelitus difficultas, eaque continua, quæ cum non rarò deliteſcat potius ad aqueam materiam, vel liquidam pituitam id redigendum eſſe putaui, quam pulmonis hydropem configurare potuiſſe vtique vereor; multa enim ſunt quæ id poſſunt atteſtari, vt ſonitus olim in thorace, dum enim humo ſe ſe inclinabat, quendam veluti fragorem percipiebat, non alia ratione, niſi quia vberrima materia per thoracis ſpacioſitatem dimota ſonitum illum edebat; præt. grauitas adeſt thoracis ob eandem materiæ copiam, difficultas anhelitus vt aiebat *Salius lib. de aff. particul.* ob vias ſpiritus à plurima materia detentas, & propter diaphragma ab eadem compreſſum, & grauatum, ità vt ægri continuò ferè ſuffocari videantur, addit idem Salius in hoc morbo quoque pedum, ac palpebrarum tumorem connecti, non tanquam proprium huius morbi ſignum, ſed tanquam humoris aquei abundantiæ inditium; qui ſanè humor quamuis *Salius* exiſtimet ab hepate progenitus, & ad pulmones protruſus, ego crediderim ex ſolo pulmone huiuſmodi materiam poſſe produci, eo quia quælibet pars dum eſt intemperata cum nequeat quod ſibi eſt ſimile aſſimilare in tertia coctione, indè eſt vt multa procreetur tenuis, aquea, & ſeroſa humiditas, ſicque *Hip.* cernimus hydropem dicere abſque hepatis vitio fieri, quod *lib.* 3. etiam probat *Sennert.* ſic *Holler. in Coac.* aiebat: *quomodo enim in ventre, ſic in thorace aqua colligitur;* neque ob id negarem in noſtro caſu hepar in conſenſum pariter trahi, adeſt namque materiæ infarctum, calore preternaturali refertur, & ex conſequenti habile aqueas humiditates gignere, verum prothopaticus, hydiopaticuſque affectus in pectore exiſtit: neque obſtat adeſſe pedum tumorem, eumque potius Iecur agnoſcere affectum, quam aliter, ſiquidem hydrops pulmonis nonnunquam hoc habet proprium, indeque *Holler. lib.* 5. *Coac. ſect.* 2. hæc habet: *In hominibus aliquoties vidimus, quibus videbatur aqua contineri ventri mortuis, & apertis in ſolo thorace largiſſima aqua diffluxit alteri ſanies cruenta, his pulmo tabidus, & ſiccitate contractus, cuidam etiam altera parte corruptus, vnde multa ſanies contenta in thorace inuenta*, hæc *Holler.* neque enim ex eo quia aſſeuero eſſe hydropem pulmonis exiſtimo in thoracis cauitate, aquam non ſpatiari, ſiquidem vt ait *Senner. lib.* 2. *par.* 2 *cap.* 9. pulmo vix ſolus hydropem patitur, ſed hydrops pulmonis, & thoracis ferè concurrunt, ſicque non miror ſi orthopnęa non rarò innaſcatur, ſi thoracis ſonitus, ſi faciei pallor, ſi macies, ſi pedum tumor; ſi orthopnæam indeque aiebat *Iacot. loco ſupr. cit.* ſe multos vidiſſe huiuſmodi hydropicos mortuos cum orthopnæa, occupato enim diaphragmate vt ait à ventris mole, & bronchiis pulmonis tum plenis, tum coanguſtatis à circumfuſo quodam ſero flauo orthopnæa ſuperuenit cum ſuffocatione; eſt autem morbus ſiccus quia nihil tuſſi eiicitur, niſi quod in fauces è cerebro deſcendit, propterea que cum hæc omnia vberrimam ſane materiam atteſtentur, quam

primum eidem ſunt adhibenda præſidia, ne præſtita epigeneſi ſuffocetur æger; eſt enim hic morbus ſat arduus, atque difficilis, indicatur enim vt ait *Salius loc.cit.* ſumma primigenij caloris imbeccillitas, & virtus naturalis ſatis languida, vnde viſcera omnia læſionem ſubeunt, quarum omnium rationum cauſſa vix præſeruari queunt, omnes enim in hydropem procliues exiſtunt, quem vbi adepti fuerint, vix aut nunquam ſaneſcunt, ideoque cum *Hippocrat.* priuſquam aqua ſuccreſcat, pharmaca bibenda danda à quibus aqua, & pituita purgetur, inter quæ radix eſt mechoac. ſcialappę, ſuccus ſambuci, & ebulotum, elaterium tantoperè à *Zecchio* comprobatum; pillulæ de euphorbio, de mezereon, elephanginæ, puluis ſoldanellæ, & ſimilia: De rhabarbaro non mediocriter ambigit doctiſs. *Senner.* ſiquidem *Alex. Maſſaria* rhabarbari vſum in hydrope improbat, ideò quod *Gal.* ſcribat *lib. de purg. medic. fac. cap. 2.* medicamenta, quæ flauam & nigram bilem purgant dare in hydropicis inutile eſſe, vnde cum rhabarbarum bilem euacuet, non videtur conuenire, quæ aquoſum humorem quodammodo coercet; Huius opinionis fuit etiam *Septallius lib. 7. animad. num. 54.* eaſdem ob cauſſas; *Guilielmus Placentinus cap. 120.* hæc habet: *Indubitanter credat omnis homo, quod ſolum cum exhibitione drach. 2. rhabarb. pulueriʒati, & cribellati, exhibiti in aurora mixti cum unc. 2. oxym. compoſ. vel unc. 4. aqu. lactucæ, ſcariolæ, & radic. fenic. multos curauimus. Senner.* tamen ſic hanc quęſtionem decidit: ſi enim hydrops à bile originem ducat, quæ per venas myſeraicas, ipſumque hepar diſperſa calorem natiuum viſcerum corrumpit, & ſępæ etiamſi ſit craſſior pertinaces obſtructiones patit, immò in calculos quandoque degenerat, tunc vult exhibendum eſſe rhabarbarum.

Ego autem putarim tunc poſſe illud iniungi, cum videl. morbus ab obſtructionibus pendet, vel à viſcerum nimio calore nimiam bilem gignente, cum enim hydrops ex ſimplici viſcerum *ατονια* ſeu diſſolutione, vel frigida *δυσκρασια* pronaſcitur, tunc non abſque ægrotantium diſpendio rhabarbarum imperatur; quod agnoſcens *Hippoc.* dixit: *Bilem verò ne moueto*: cęterum vt ingenuè fatear ego darem ſyr. roſ. ſolut. mel. roſ. ſol. D. Aug. ratione tum pituitæ, tum melancholici humoris, adderem ad deobſtruendum rhab. & agar. ambo infuſa in aq. capil. Veneris, cum decocto cord. in quo ferbuerint drac. 2. rad. mechoacæ. Neque ad purgationem faciendam requiri cenſeo præparantia, tenues enim (vt ait *Manardus*, & alii innumeri) ſunt humores, & propt. expulſioni idonei. quod ſi ratione craſſorum humorum obſtructiones agentium præparantibus vti velimus, poterunt dari ſyr. de eupat. de ſcortag. mel roſ. ſimplex: neque enim putarim vnicam euacuationem ſat eſſe, vbi enim *αντιπραξια* præſto adeſt aqueę materiæ aliorumque humorum vbertas; proindèque per epycraſim purgandum, vel rad. mechoac. vel manna, vel ſimilibus ut puta pillulis elephanginis &c. neque enim putandum ſimpliciter ſanare emiſſum humorem, ſed curationi locum facere, ut dixit elegantiſs. *Celſus*, propteteaque ad debellandas obſtructiones tum pectoris, tum partium hypocondriacarum deuenirem, vt ſubindè & partium roborationi poſſemus incumbere, & earundem alterationi, pro quo explendo ſcopo quam maximè probarem ius galli veteris illud enim omnes videtur indicationes explete, quamuis Septall. contrarium intendat, ſed videatur Senner. nam illum optimè reijcit, illud ergo pręſcribere tali pacto.

℞ qua-

℞.quatuor rad.aper.liquir.raſæ cort.rad.capparum an.vnc.1.capill.Ven.ceterach.graminis an.p.ſ.hyſſopi.praſſij ſcabioſæ an.p.1.ſulphuris puriſs. drac.1.ſ.ammoniaci drac.1.agrimon.vnc.ſ.anif.fœnic.an.drac.1.borrag.meliſſæ, buglοſſę an.p.1.quod ſi ad aſſumendas aqueas humiditates addere velimus chinę rad.portionem vna cum ſandalis non erit abſonum; quinimò in eodem iure extingui poterit chalybs præparatus, vt melius obſtructiones reſerentur; quod ſi chalybs ſtillatitius propinaretur non malus exiſteret; ſic quoque his præſtitis poterunt vel ſyr.magiſtrales iniungi, qui alternis diebus ſumantur, conflati cum rebus purgantibus, vnaque aperientibus, ſic enim in dies euacuatur materia, quæ in dies congeritur, poſſunt commendari tabulæ ex ſpeciebus appropriatis ad roborandas partes, & diſſoluendos flatus; Nec interim fluxionis obliuiſci ſanè debemus, quæ ut primus morbus primo tolli debet,& quamuis illa euacuationem amet particularem,quia pluries preſtita nil dico,de interceptionibus varijs quoque celebratis etiam taceo,ſolas auerſiones non omittens; pro quibus duas amarem inuſtiones in bracchio ſiniſtro vnam,alteram in dextro crure, non ignoro in occipite meliorem exiſtere inuſtionem vt puta parti affectę propinquiorem, ſed quoniam eandem renuit æger illam pariter miſſam facio; ſcio etiam à doctiſs.*Saxonia* probari quoque inuſtionem in thorace, ſcil.in thoracis medio,ſubditque. Videbitur fortè immanis operatio,ſed quid dicetis ſi *Aetium* legatis, qui hoc caſu octo facit inuſtiones, quas tamen ego minimè probo, maiorem enim poſſunt humorum facere attractionem, quam ſit euacuatio quæ ab illis inuſtionibus reſultat; propt.non debemus eſſe immemores materiæ in pectus illapſæ, quæ cum obſtruat aſperas non rarò,& lęues arterias,maxima cura incedendum eſt,vt illas aperiamus tum eclegmatibus, tum therebintina à me millies in affectibus pectoris comprobata, quod ſi ſulphur etiam addamus animam pulmonis vt ait Sennert. non erit abſonum; ſic quoque pro incidenda materia in pectore oxymel vel ſimpl.vel compoſitum commendandum.eſt præt.*Archigenes*, qui in affectibus ortopnoicis impensè laudat vſum millepedum, ſeù aſellorum, & ipſos exſiccat,exſiccatos cum melle excipit, & exhibet; à quo etiam accepit *Aet. Anton.Valet.in exercit.6 ad Holler.* qui ſcribit ſe à Græco quodam accepiſſe familiare eſſe hoc medicamentum in Græcia, ſubdit *Saxonia*: *Habent huiuſmodi animalia vt vult Gal.attenuatoriam,& diſcuſſoriam vim*; quod mihi ſatis arridet, eſt ſumere electuarium quod ab eodem *Saxonia* proponitur & eſt ſequens,quod ſumi poterit per quinque dies continuos ad vnc.ſ. ter in die naturalis,tribus ſcil.horis antè prandium duabus horis ante cænam, & ſex poſt cænam vt ℞.penid.vnc.3 mannæ cl.vnc.2.ol.amygdal. dulc. rec. vnc.1. florum caſſiæ n.extr.vnc.ſ.pulm.vulp.præp.drac.2. ducantur in mort.f.elec. quod ſi velimus addere ſulphuris tantillum vt ſuperius dixi non erit malum,nam quamuis illud præfatus *Saxonia* inter grauiora remedia reponat, poterit tamen liberè dari aut viuum aut lotum cum aqu.farfaræ, quinimò *Auic* illud præbet cum ouo ſorbili, aut cum melle; eſt quoque compoſitio in officinis Diaſulphur vocata, cuius datur vnc.ſ.flos ſulphuris eſt adhuc multo fortior datur ſcrup.1. in conſ.florum malu.& in therebintina perucida, *Auicen.*etiam exhibet arſenicum per os quod tamen vt cauſticum improbat *Saxon.*ego tamen vt ingenuè fatear à ſulphure non horrerem. Saccharum præt.roſaceum miris laudibus tollitur ab *Auic.*ſic Diacod.cum bo-

lo ar-

lo armena optimum erit, quemadmodum & ad intercipiendam, vnàque incraſſandam fluxionem non abſonum erit pillulas bechic. iniungere, vel alia fluxionem ſiſtentia; hæc tamen quęcunque ſint nullũ iuuamen allatura crediderim, ni compar victus ratio adiungatur, & potiſſimum circa potionem, quæ cum exuberent nimię humiditates vel nulla conuenit, vel ſaltem ſatis exigua. de inunctionibus, cataplaſm. & alijs nil dico cum innumera peregerit: Hęc potui dicere circa morbum quo premitur meus germanus, veſtræ ſunt partes vt quid ſit agendum dijndicetis.

PRO IVVENE PRATVLANO Hemophtoide laborante vnàque Empyemate ad Dominum Ioſephum Lucchittum Medicum Populenſem.

CONSVLTATIO XXXXIV.

DOlor (quem ſcribis Iuuenem de quo agimus habuiſſe) nulli dubium eſt pleuritius extitit, vt benè mecum aſſeueras (vir doctiſſ.) eoque magis tactus conſocialis anhelitus difficultati, febri, tuſſi, &c. nequet enim conditio eandem adulterinam fecit pleuritidem, cum *Hip. 4. de morb.* bilioſæ, pituitoſę, atque ſanguineæ memoriam recolens, omnes vt genuinas, veraſque nobis annumerat; quę quidem pleuritis cum non benè fuerit repurgata per *ἀνακάθαρσιν* tandem abijt in empyema, ſic *Hip. 5. aphor. 8.* dixit *quicunque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ii ad ſuppurationem vertuntur* indeque dixerat *Hipp. lib. de loc. in hom. text. 26. Fiunt etiam ſuppurationes cum minùs excreant, quam influit in pulmonem, hoc enim quod in pulmone conſiſtit, & quod influit pus fit*: quod contigiſſe in noſtro caſu credendum vel ob materiæ cruditatem, vel eiuſdem tenuitatem, vel craſſitiem, vel vlteriorem coctionem; qua ratione dixit *Senex. in Coacis.* in anginis eſſe mala ſputa concocta, non alia ratione vt vult *Dureius in comm.* quam ob nimiam craſſitiem, quam inuehit coctio; quare cum hæc materia primarium morbum faciens nimirum pleuritidem non fuerit repurgata in pus abijt; ob idque *Hip. 1. de morb.* dixit: *quicunque pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt, ſi peripneumonia correptus in indicatorijs diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita ſuppuratus fit*; quamuis inter Neotericos ſint qui omnino denegent ex pituita alicubi ſtagnante pus enaſci, cum illud tãtũmodo ex contuſa carne, vel ſanguine emergere aſſueſcat, vndè iã patet neceſſum eſſe vel in ſanguinẽ prius commigrare, vel in abſceſſu colligi; Alij verò pituitam in prędictis partibus facillimè in pus conuerti poſſe pronunciant, abſque alia ipſius alteratione; cum hoc tamen affirmare vidẽtur nonunquam huiuſmodi pus gradus perfectionem poſſe nanciſci, quod probari poteſt ex *Hip. 3. de mor. tex. 16.* vbi ait: *fit et ſuppuratus ſi pituita è capite in pulmonem deſtillet, & primum quidem latenter defluit, tuſſimque tenuem exhibet, & ſputum paulò amarius ſolito, & tenuis aliquando adeſt calor, & non adurens*: & paulò inferius inquit: *Pus craſſum ab acceſſoria, & intus putreſcente pituita*; ſic *Claudinus in his conſult.* dixit pus à pituita prętitum

eſſe

eſſe impropriè pus, quod potius mixtum purulentum dici meretur ad differentiam puris verè quod in abſceſſibus gignitur, ſic *Nicolaus Piſo cap. de empyem.* dixit impropriè dici pituitoſum humorem ſuppurari, ſed illud euinci verum eſſe, concoqui, & non verè in pus conuerti, ſubditque infer: *Pus propriè fit carne confuſa, vel ex præcedenti phlegmone non diſcuſſa, vel tuberculo in pus tranſmutato*; vnde putat ex confluxu à capite ad thoracis partes decumbente phlegmonem prius generari, & ex ea fieri ſuppurationem; *Franciſcus Perla in comm. lib. de loc. in hom.* dixit ſuperuacanea cerebri excrementa deſcendentia, inque pulmonum cauitatibus collecta à naturali, præternaturalique calore in pus immutari, abſque eo quod in ſubſtantia poroſitatibus infarcta phlegmonoſum tumorem prius procreauerint; quicquid tamen ſit parum refert hic aſſerere an verum pus fiat ex pituita, an verò ex ſanguine inflammato, puto enim deſtillationem noſtri languentis fuiſſe in pus ſiue illud fuerit legitimum, ſiue illegitimum parum refert, nam in noſtro languente nedum ex deſtillatione, ſed ex præexiſtente tumore pus legitimum fuit productum, illudque genitum à duplici calore, naturali nempè, & præter naturam, cum pus partim ſit coctio partim putredo indeque *Piſo* & alij dixere puris generationem fieri ab alteratione, quæ media eſt inter eam quæ eſt ſecundum naturam, & eam quæ præter naturam exiſtit; quæ quidem puris vbertas empyema in noſtro languente progenuit, vt patet ex pectoris ſenſu grauatiuo, ex ſonitu, ſeu fluctuatione, quod ex *Hippoc.* etiam colligere licet, is enim *lib. de morb.* dixit: *Cæterum ſuperiori ventre ſuppurati multipliciter fluũt, nam cum pituita de capite copioſa, & aceruatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, putreſcit, & in pus vertitur in viginti diebus, & intus fluctuat, & concutitur ad latera allabens*; quamuis non ignorem *Fernellium* dixiſſe in ſenibus præſertim pituitoſis empyema quoddam ex ſuppurato in pulmonibus phlegmate colligi, empyematis ſpecie Medicos, ſæpe deludens, ex quibus colligitur noſtrum languentem vero empyemate laceſſiri, tum ex pleuritide non purgata orto, tum ex capitis deſtillatione, ea namque lateri agglutinata vnàque putrefacta latus vt plurimum inflammatur vt vult etiam *Hippocr.* et patitur eadem quæ ex pleuritide; Ex quibus nil miror ſi febres ſuperacceſſerint, nam dum pus conficitur dolores ac febres; febris enim illa ex maiori naturæ pugna à morbifica cauſſa illata pronata eſt, quinimò & à maiori etiam moleſtia à maxima plenitudine tributa, quæ forſan ſuppurationis tempore vigebat; ſic quoque dolor ille dum pus conficitur in materiæ extenſionem, eiuſdemque rarefactionem reijciendus, ab efferueſcentia eo tempore maiori præter naturam caumate vigente pronatam, tunc enim efferueſcente calore materia maiorem ſubit rarefactionem, qua cum magis pars extendatur indè eſt vt dolor maior inſurgat ni id velimus refundere in puris acredinem membranas vellicantem, qua etiam acredine putarim poſſe vas exedi, atque inde diæreſim fieri, & ſanguinis expuitionem produci; ſed vt liberè fatear id potius ad anaſtomoſim redigerem atque ad vaſis impotentiam, cum æger ſit maximè plethoricus, ſanguis affatim promanet, floridus, cum tuſſi, & in aliqua copia, illum tamen, & à pectore manare non ambigerem, quod patet ex tuſſi, & ex ſanguine florido, ſed etiam à vaſis minoribus, cum non adeò copioſus ſanguis emanet, & per diutina temporis interſtitia, & quamuis tuſſis indubium videatur ſanguinis à pectore manantis omẽ vt voluerunt *Auenr.* & *Anicen.* eadem tamen nos non rarò decipit, vt patet

ex

ex *Gal. 4. de loc. aff.* & tunc potiſſimum cum è cerebro confertim, & multus in fauces, ac pectoris interiores partes irruens protinus tuſſim promouet, hoc tamen internoſcere valemus, quia dum ſanguis à capite fluit maior ab initio tuſſis innaſcitur, tuncque potiſſimum, cum videlicet aſperę arterię tranſitum tentat, quare maius ſignum eſſe videtur in ſanguine ſpuma, vt propterea dixerit *Galen. 4. de loc. affect.* eandem eſſe indubium thoracis affecti ſignum, quamuis neque id ſit verum, cum non raró è vaſis ſanguis promanans nullam habeat ſpumam, ſed quando è ſubſtantia pulmonum, quę ſpuma eſt coagulata; neque me à venarum anoſtomoſi arcet quia ſanguis infrà triduum ſubſiſtat, nec emanet, non inquam, ſiquidem vena, vel Arteria cruſta quadam obducitur, qua deinde aperta denuò ſanguinem reijcit: hocque voluit *Senex* dum dixit *primo de morb. text. 19. Sepe verò his quibus aliqua venarum ſauciatur à vulneribus, aut quibuſdam laboribus, aut exercitiis aut alia quadam cauſſa, quum coalnerit, & ſana eſſe videtur vena, alio tempore iterum rumpitur;* quare haud mirandum in noſtro caſu ſi clauſa ſemel vena, iterum rumpatur, nam uel ob ſanguinis vbertatem, vel ob motum, vel flatum, uel clamorem, uel aliam minimam cauſſam vena rurſus diſtringitur, ſi *Gal.* hiſtoriam narrat Soſymi Plinij liberti, qui ſolo clamore vlcus pulmonum reuocauit; neque ob id quod ſanguinem eiecit per os, & pus, reiecit vlcus in pulmone admittendum, non inquam ſiquidem nec macie conficitur, nec difficultate ſpirandi premitur, nec tuſſi admodum magna, aut admodum frequenti torquetur, nec febre infeſtatur admodum valida, vel hecticæ ſpeciem pre ſe ferente. Præt. ſputum quamuis fuerit ſanguineũ & in aliqua quantitate non fuit ob id ſpumoſum, ſecundum totam ſuam profunditatem, ſed ſecundum ſuperficiem, ita vt ſanguis in tranſitu per pulmonem qui ſpuma eſt coagulata ſpumam conceperit, quod ſi ſpumoſum nullo pacto expuatur, ſignum vtique eſt nullum eſſe vlcus in pulmone; hocque eſt quod voluit *Saxonia* quando dixit: *Sanguis multus, & ſpumoſus vlcerati pulmonis eſt ſignum; Multus non ſpumoſus vaſis apertionem ſignificat ſine vlcere, cum dolore autem ſignificat vlcus pleuræ* ſic *Gal. 3. comm. de humor.* ſcribit non omnem ſanguinem ex pulmonibus exeuntem ſpumoſum videri, ſed illum tantum qui eſt cum vlcere pulmonis; ſic *Iacobus Oethaeus lib. obſeru. propter* dixit ſe vidiſſe quoddam genus empyematis ex phlegmate productum, tres, aut quattuor, aut plures menſes durans, ad quod tamen nulla tabis noxa ſubſequuta eſt, quod ait ex eo cognoſci, quia ægri Phtyſi minus ſint apti, ſed corpulenti, & quod corporis conſumptio tabida nulla animaduertatur, quare ex his accidentibus *Aretaus* timatus eſt Tabis ideam aiendo: *Nam ſi quis vel plebeius hominem viderit tuſſientem, imbecillum, macie confectum, hunc ſtatim vera Phtoe laborare pronunciat:* quicquid tamen ſit quoniam ſolet non raró huiuſmodi morbis in Tabem veram permeare, ac alia ſolet conuocare pathemata, ac non raró magis vaſe reſerato repentinam mortem inuehere, ideo *Aretæus* dixit: *Huius itaque vitij Medicus ad opem ferendam maturet neceſſe eſt;* & alias: *quis enim vomens ſanguinem mortem non perhorreſcat,* quare ſtatim ineunda curatio, quę & empyema reſpiciat, & hemophtoidem, ſeu ſanguinis ſputum; ſanguis enim quatenus impetu fertur indiget reuulſione, deriuatione, reprimentibus & vias intercipientibus, empyema verò vt abſtergatur materia & euacuetur, deſtillatio exſiccetur, & auertatur ideoque quoad ſanguinis ſputum ſummopere laudatur ſanguinis miſſione

nem à te præſtitam; nam vt aiebat *Senex* in prædict. *Hæmorragiam vena ſecta iuuat*; tum ratione deplendæ plethoriæ tum ratione reuulſionis, ac ob id *in epid.* dixerat *Hippoc. Venarum ſanguinem ſiſtunt animi deliquium, figura, alia interceptio, linamenti contorſio, appoſitio, deligatio*; vnde *Valleſ. in comm.* per interceptionem venæ ſectionem indicare perhibuit, ſic *Aretaus* in qualibet ſanguinis profuſione dixit venam eſſe ſecandam, nam ſiue ex fractura ſiue ex eroſione profluat ſectio venæ conducit, & eo magis cum ſimus in corpore optimi habitus, & quaſi atletico, in quo ſanguinem magis mittere poſſumus; qua ratione *Hip.* ſanguinem pariter miſit aiens: *Victum enim contractum eſſe conducit, & corpore quam maximè conquieſcere, & à venere abſtinere, edulijſque pinguibus & fauces exaſperantibus, ac fertibus omnibus, venamque cubiti ſecare, & quam maxime ſilere*: nec mireris (vir doctiſs.) me huiuſmodi ſectionem venæ tot auctoritatibus confirmare, ea enim in hoc caſu à multis in dubium reuocatur, ſed exploſis ambagibus dicerem in multa ſanguinis eiectione non conuenire venæ ſectionem reuulſiuam, vt euacuatiuam in eadem pendente à nimia plethoria. vtraque tamen nos in noſtro caſu egemus, reuulſiua ſanè ob ſanguinem actu manantem, euacuatiuam verò ob eundem impenſe exſuberantem; ideoque idem *Gal.* vel, in tabidis ſanxit pluries eſſe ſanguinem mittendum, hac tamen ratione vt prius æger reficiatur, mox ſanguis detrahatur, & ſic deinceps: qua de cauſſa etiam duas hyrudines venis ſedis affigerem; ea *Hip.* auctoritate ductus qua dicebat *lib. de humor. ac in epid.* eos ſcil. qui hęmorroidas habent haud tabe premi, nec interim ab inuſtione in crure deſiſterem, ſicut illam quam gerit in occipite derelinquerem, ſic enim & reuulſionem, & euacuationem molirenur; eoque magis cum alias fuerit purgatus, quam egò denuo renouarem cum ſimus in viro intemperato, cui præſto materiæ adſunt excrementitiæ; qua ratione *Hip. lib. de artic.* dicebat de ſanguinis eiectione loquens: Præſtat autem & aluum, mollire leui aliquo medicamento cibi ſaltem euacuãdi gratia: ideoque ſyruppum roſ. ſol. ad vnc. 3. potandum darem cũ portione rhab. vel thamarindorum, datis prius ſyr. de roſ. de papau. & ſimilibus; illud adnotando ne nimis adſtringentibus incedamus empyematis ratione, quod repurgationem indicat: ſic conſeruam roſaceam de fero datam maximè probo, ſicut eclegmata quæ mixtam habeant indicationem, & pus repurgandi, & ſanguinem prohibendi, ſic darem ſyr. viol. oxym. ſimplex cum portione tragacant, & ſi vrgebit ſanguinis eiectio non alienũ cenſerem adſtringentia adhibere, nam vt ait *Zacutus* cap. de ſang. ſputo vrgentiori ſuccurrendum etiam ſi cum noxa affectus contrarij; ſic ipſe præſente tuſſi vtitur coagulis, theriaca, Diacurcuma cum aq. ſcabioſæ, aut decocto capill. ven. & ſi grumos in thorace adeſſe credamus poſca etiam vtendum. ſunt qui in hemophtoide adhibeant narcotica, vt requiem Nicolai, Theriacam recentem, Phylonium rom. & perſicum hoc enim ex deſcriptione *Meſuai cap. de ſputo ſang.* in compeſcendo ſanguinis fluxum vndequaque manante eſt mirabile. cæterum cum hæc omia narcotica vi opij incraſſandi vires beneant, ab illis ſi fieri poſſit abſtinerem, donec neceſſitas vrgeat, interim pro abſtergenda materia in pectore, ac frænando ſanguine vterer etiam ptyſſana Hordeacea, ſed cum hordeo torrefacto hæmophtoidis ratione, ſunt qui lac probent cum *Gal.* vel Aſininum, vel caprillũ, licet hoc *Marcus Varro* infame vocitarit; quod tamen cum maciem non ha-

beamus derelinquerem ſicut nec eroſionem, & interim ad tollendam perennem illam deſtillationem me reuoluerem; quod commendauit pariter *Senex 3. de morb. sex. 26* aiens: *Caput quoque reſiccato vt ne quid influat*; vnde chinæ radicem imperarem, cum portione lentiſci, & ſandal. citrin. in iure ebullitam addita in fine ebullitionis protul. plantag. meliſſa, ſcabioſa, & ſimilibus, quod ſi capiti etiam ceratum aliquod affigere velimus non erit malum; ſcio à nonullis empiemat. dyuretica commendari, quæ tamen quia virtutem habent nimis attenuandi, ſanguinem fuſiliorem reddentia poſſunt iterum ſanguinis eiectionem procurare, cæterum Naturæ motus in his attendendus, lenibus enim dyureticis incedere bonum erit, cum ſciamus ex *Gal. Iacot.* & aliis multis purulentam materiam per venes fuiſſe repurgatam; hæcque ſint ſatis pro tempore: De victu nil dicere auſus ſum cum ſciam à te doctiſſimo viro optimè præſcribi.

PRO PERILL. DOMINO IOANNE *Franciſco de Zutijs Patritio Aquilano hæmophtoide laborante.*

CONSVLTATIO XXXXV.

NVlla eſt affectio quæ Medici maiorem diligentiam pro dignoſcenda affecta ſede prærequirat quam ſanguinis excretio per os dixit *Zacutus lib. 8. cap. 6.* cum enim tres ſint vt aiebat *Galen. Paulus Aetius* huius affectionis ſpecies, ſeu potius cauſſæ eroſio, ruptio, & apertio, locum affectum agnoſcere ſatis eſt difficile: ſcio ut ait *Saxonia* & omnis Medicorum ſchola ſanguinem ſimplici expuitione excretum ex dentibus, palatoque manare, ſcreatu ex faucibus, vomitu ex ventriculo, tuſſi autem ex thorace; quamobrem cum tuſſi fuerit reiectus ſanguis noſtri languentis e thorace eundem veniſſe promulgandum, & potiſſimum è pulmonem vaſis, cum & in aliqua quantitate emanarit, & ſecundum totam ſui ſubſtantiam ſpumeſus, ſignum profecto vt vult *Capinacc. & Iecot.* manifeſtum ſanguinis è pulmone manantis, ſic *Gal. 4. de loc. aff.* c. dixit ſpumoſum ſanguinem, multum, & ſine dolore erumpentem indubium eſſe læſi pulmonis omen, ſpumoſum enim pulmonum ſubſtantiam atteſtatur cuius inducit ſimilitudinem, ideoque dixit *Hippoc. 5. aphoriſ. 13. Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, his è pulmones eductio fit*: cum enim pulmo ait *Zacutus* veluti quædam ſpongia ſit, & non niſi ex tenui, vaporoſoque ſanguine nutriatur *6 de vſu part.* 10. cum ad ſuæ ſubſtantiæ modum aſſimilans efficit ſpumoſum, ac proindè hoc modo erumpens, pulmonem à quo egreditur indicat affectum 2. *aphor.* 43. hoc autem ſignum de ſanguine ſpumoſo dixit *Iacchinus & Rhaſi; & Auic* ſatisfeciſſe, ſed ſignum eſſe inefficax, ſic ait ſe ſæpius vidiſſe ſanguinem è faucibus & capite manantem ſpumeum extitiſſe; tamen ipſemet *Iacchinus* efficax eſſe ſignum ait, ſi ex ſpuma de pulmone arguamus, ſed non negatiue, quoniam à vaſis pulmonis ſpumeus non educitur; ſic *Hipp. 5. aphor.* 13. dixit: *qui ſpumoſum expuunt ſanguinem, ijs anagoge fit è pulmone*: ſubdit *Duretus*: *Vt ſpuma fit in pulmone, ita non ſemper ſanguis e pulmonis commeatu nec de ſubſtantia eius prorumpit*: quod multis Iuuenibus ait ſe vſu eueniſſe cōperiſſe; quibus

cohabita

cohibita nariū hæmorragia ſāguinis anadrome curſū habuit per pulmones & exitū p os,quinimo ſibi quoq; homini quinquagenario eueniſſe refert,cū enim familiaris fuiſſet natium hæmorragia commodo valetudinis ad illud vſque tempus ætatis ſuæ,tum ea ſuppreſſa,nec tamen anadrome ſtatis temporibus quieſcente; qua data porta prorupit per anaſtomoſim venarum pulmonis atque id quidem ſæpe, & multum; quare quod ſanguis emanet ſpumoſus non eſt vt ſemper arguamus è pulmone prodire,poteſt enim non rarò aliundè manare,& in pulmone ſpumam concipere; cæterum cum *Sennert.* dicendum quod quamuis ex alijs partibus ſanguis profluens ex viſcidæ, & aereæ ſubſtantiæ permixtione ſpumoſus fieri poſſit, tamen ex toto ſpumoſum eſſe ſolius ſanguinis, quod è pulmone prouenit proprium eſt; & quidem ſubdit *Sennert.* cum plurimum ſpumat è pulmonis bronchijs erumpit, cum verò totus ferè ſpuma eſt, ſecundum partes internas, & externas non tantum in ſuperficie ſpumas habens è pulmonis ſubſtantia prouenit; non alia ratione vt vult *Zacut.* quia cùm tenuis ſit, facilè à copioſo aere, qui in illum velut in ſtagnum recipitur in cordis ſubſidium, rumpitur, ac diuiditur interueniente valdiſſimo motu quo agitatur perpetuò, & ebullitione ex flagrantibus membris, quæ in pectoris, & gutturis ſanguine deficiunt, ſaltem collatione ad eum; qui è pulmonis carne excernitur, atque ideo hunc non ſolum ſpumoſum dixerunt Priſci, ſed ex illis Aretæus ad ſpumæ ſimilitudinem rotundum, ac parte extra partem diſtinctum; *Auicen.* abſciſſum non continuò fluentem ſed per interualla, ſeparatam ob nimiam diuiſionem, & fracturam à plurimo aere, plurimumque permixto, quare fit vt ad tenuitatem, perſpicuitatem & album colorem declinet ſecundum *Paulum*, & *Alzarauium*, adde & ob pulmonis ſimilitudinem quodammodo inductam; adiungit *Auic.* tenuiorem eſſe, quam ex ipſiuſmet pulmonis vaſis, quamuis intrà ea calidior ſit, quia plus poteſt multa aeris permixtio, in pulmonis carne ad attenuandum, quam coctio quæ intrà ipſum promouetur ad incraſſandum, quicquid tamen ſit non eſt dubitandum ſanguinem hūc, & quia ſpumoſum, & quia non exiguum à pulmone prodire ob anaſtomoſim in venis factam, non exeſionem ab humore acri, nam ego cum *Platero* dicerem hanc exeſionem non formare hęmophtoidē ſimplicem, ſed Phtyſim, prӕterquam quod eadem exeſio ſupponit materiam acrem, atq; mordacem vel ſalſam, quæ nulla in noſtro caſu præextitit; quamuis non ignorem quod aſſeuerat *Saxonia cap. proprio* aliquando ſcilic. fieri in pulmonibus diæreſin abſque materiæ acrimonia, *Gal.* ſiquidem *3. de cauſſ. ſympt. 2.* eroſionem inquit fieri non tantum ex humoris acrimonia, quantum ex putredine, & propr. apertiſſimis verbis ſcribit atq; clariſſimis exemplis docet pleroſque tabidos factos ſputo apparente minimè acri, & quod ab initio nihil mali polliceri videbatur, quos tamen omnes interijſſe ſcribit *Galen.* verum ego cenſerem humorem quamuis inſipidum acrimoniam putreſcendo concipere.

Quamobrem quicquid ſit exploſa diæreſi anaſtomoſim in noſtro caſu admitterem in venis pulmonum factam, & a tuſſi præcedente, nec non etiam & à continua deſtillatione, quę venas & arterias laxando impetu facto à tuſſi illas aperire potuit, atque ſanguinis reiectionem procurare; nam ſi ex *Petro Salio* ex continuo affluxu in pulmonem contrahitur quædam flacciditas, quid impedit vt ex eodem laxitas in venas, & arterias introdu-

 catur

catur,cuius gratia diſrumpi poſſit,hoc tamen verum venas & arterias diru-ptas non eſſe magnas, ſed exiles, & per pulmonis parenchyma diſperſas, non enim multus ſanguis eijcitur; quamobrem non paruipendendus eſt huiuſmodi affectus, nam ſanguinis ſputum quod è pulmonibus manat vt plurimum inſanabilem morbum facit, & tunc potiſſimum cum inflammatio ſuperacceſſerit, vt ait *Gal.5 meth.8.* ſed ſi inflammationem ſuperacceſſerit caſus non eſt deploratus vt ait Saxonia, imò nonnullos ſanitati reſtitutos narrat *Gal.7.aphor.*17.eſt enim minus diſcrimen ex anaſtomoſi,quam ex diæreſi,ideòque aiebat *Zacutus*: *Sanguinis autem reiectatio ex ruptura vſque adeò periculoſa non eſt,atque ex diareſi ſed media aſſeritur inter illam, & tertiam omnium leuiſſimam*; quicquid tamen ſit curatio ineunda,eaque cita ſit opus eſt,ne in alium morbum commutetur affectus, neue exeunte nimis ſanguine vna exeat pariter vitalis ſpiritus,quæ ſanè quia à deſtillatione manauit eandem remouendam docet auerſionibus,euacuationibus,& exſiccantibus,ſputum ſanguinis reuulſionē pariter indicat,vnàq. venę cōglutinationē;ideoq. pro ſputo(quod nunc faceſſit magis negotium) reuellendo ſanguinis miſſionem adhiberem, hanc enim omni cruentæ expuitioni optimum eſſe remedium dixit *Gal.* verùm iteratam clamat; proindeq. *5.meth.cap* 3. ſic loquutus eſt: *quod ſi reſolutus adhuc æger non ſit etiam vena ex eo cubito incidenda. quæ profuſioni è directo reſpondeat, vbi paululū detraxeris, mox vnā horā intermiſſa rurſus detrahens, poſt iterum, atq. iterum pro laborantis viribus*: & *cap* 8. *Igitur vena cubiti interna protinus incidenda à qua bis terq. poſtea ſanguis detrahendus*: reddit huius rei rationem *Zacutus*, inquiens iteratam phlebotomiam fluentis ſanguinis impetum melius auertere, aſſueſcit enim natura emittere ſanguinem ad alium longinquum locum auocata: ſit *Auic.4.p.ca.* 20. *Oportet verò*, inquit, *vt foramen phlebotomia ſit vehementer ſtrictum, & ſint vices multę; qua non ſint in vna diei* vide *Zacutum*. nam hæc & alia inuenies; ſunt etiam qui venam tali ſecent, quod idem auctor faciendum eſſe exiſtimat ab initio quando ſanguis ex toto corpore ad thoracem incipit defluere, tunc reuulſio è longinquo facta loco præſtantior eſt.

Neque ob id non purgandum,quippe non rarò ſanguinis reiectio vt vult Auicen è bile procedit ſanguinem irritantem, ac naturam, proindeque idem vult eſſe purgandam bilem,quod facerem ſyr.roſ.ſolut. cum portione rhab.hoc enim præterquam quod bilem educit, habet etiam virtutem adſtringendi,maximè ſi fuerit torrefactum; adderem etiam portionem mirabolan.cum aqu.plantaginis, quod ſi adhuc perſtiterit morbus in reuulſionibus adhuc immoraretur,vnde cucurbitulas laudarem,frictiones, clyſteres acres,& ſimilia;interim ad ſanguinem temperandum ſyr.vteret ex ſyr. de roſ.myrth.cydon.portulaca,ribes & ſimilibus,atque his non conferentibus adderem terram ſigill.lapidem hæmatit,bolum arm ſang.dragonis & ſimilia vnde ſequenti vteret eclegmate.℞.ſyr.roſ.de ribes, myuæ cydo.an.ᴠnc. I.lapid.hæmatit.terræ ſigill.an.drac.I.miſc.cap.lambendo: ſic etiam ptyſſanam ex hord.torrefacto laudarem, rarò enim ſanguis abſque aliqua acrimonia ſubſultat è vena, quæ attemperationem indicat, ideòque Galen.5. meth.cap.13.in curatione eius mulieris,quæ ex catharro, & tuſſi in ſanguinis ſputum incidit cremorem ptyſſanæ dedit;ſic *Iacchinus* ad hoc pariter facere dixit narcotica,quæ vt *Philo* auctor eſt à morte in hoc caſu liberant,ſic *Gal.* dedit in ſupradicta muliere theriacam quattuor menſium; quod ſi per

hęc

hæc ſanè ſiſtatur ſputum ad catharrum deueniendum eſſe ſuadet *Gal.* qui vt breuiter me expediam tribus ſolui poterit chinę vſu, inuſtione in occipite, & tandem cerato commiſſuræ coronali appoſito, ſunt etiam qui laudent inuſtionem in ſyncipite, quam ego non admitterem, cum ſimus in materia graui, non apta ſurſum tendere, præterquam quod hæc inuſtio à multis improbatur, & potiſſimum *Septallio*, *Zecchio*, & aliis; quod ſine his quidem ſputum ſanguinis euaneſcat, tunc ſanè ad adſtringentium vſum confugiendum, ea namque ab initio conuenire nequeunt, ſicque *Tacchinus* refert quendam vſu maximè adſtringentium præfocatum. *Iul. Cęſar Scaliger* huiuſmodi puluerem cuidam dedit, qui ſtatim conualuit ℞. ſpodij, roſ. rub. bol. arm. terræ ſigill. lap. hæmatitis, an. drac. v. corall. rub. præp. Karab. margarit. non perforat. an. drac. 2 ſ. gummi drag. drac. 2. ſem. papau. portul. malmæ roſ. rub. ſem. arnogloſſæ, cornu cer. vſti an. drach. 3. acaciæ, ſucci barbæ hirc. ſucci glycir. an. drach. 2. amili torref. drac. 3 terantur, miſceantur f. puluis, cuius doſis drac. 3. datur cum aq. pluuiali, quod tamen remedium ſcriptum reperitur apud Serapionem tract. 2. cap. 25. *Geſnerus epiſt. ad Theodorum Zuingerum lib. 3. pag.* 106. refert electuarium quoddam Hælidæi ad hęmoptyſim, quod nuper ſe habuiſſe dixit ab Auguſtano quodam Medico, & vt ſecretiſſimum refert; eſt autem tale. ℞. Hyoſciami albi, ſem. papau. albi an. drac. 10. terræ ſigill. corall. rub. an. drac. v. ſacch. roſ. antiquiſs. q. ſ. f. elect. cuius doſis drac. 5. manè & veſperi præmiſſis vniuerſalibus, quod tamen electuarium improbatur à *Gratone lib. 5. epiſt. pag.* 377. quia habet virtutem incraſſandi.

Poſſunt quoque proponi, quæ à proprietate occulta prodeſſe dicuntur; inter quę radix nigellæ exiſtimatur; quicquid tamen ſit victus ratio inter alia inſtituenda, ideoque cibus ſit refrigerans, & modicè incraſſans, cæterùm *Tacchinus* irridet hoc quod eſt catalogum ciborum numerare, dum enim ſymptoma vrget, & quouſque ceſſet, ſæpius integram inediam ſeruare expedit, vnde vel nihil vt ait dandum, ſi vires ferunt, vel ſola ſorbitione, & ea exigua contenti eſſe debemus; Nec enim augere ſanguinem, ſed minuere expedit, & morbus maximè vrget ab initio; quicquid tamen ſit cum ſciam optimè victus rationem inſtitui eandem miſſam facio. Illud tamen relinquere haud queo, quod ſcilicet quantum fieri poteſt non moueatur, atque ſilentium ſibi indicat, ne nimia loquutione maiorem faciat anaſtomoſim. Hæcque habui quæ dicerem pro curando morbo noſtri languentis.

P R O T E R I L L V S T R I D O-
mino Cæſare Coruo Patritio Sulmonenſi ſanguinis ſputo laborante.

CONSVLTATIO XLVI.

Malorum Ilias, qua premitur nobiliſſimus noſter languens ab initio ab vna capitis fluxione manaſſe proculdubio cenſendum; ea ſiquidem

varias

varias corporis partes peruagando, mox crurum dolores fecit, illuc humore pituiteo, nec bilis experte decumbente, mox facta eiuſdem humoris palyndrome ad thoracem, ſubſequuta eſt ſanguinis per os reiectio, vel anagoge (derelicto in crus decubitu) idque non ſemel ſed per interualla, quæ quidem reiectio fuit ſanguinis ſpumoſi, ac tuſſi pariter manantis orta vt puto à capitis ſalſa deſtillatione multo ante iam tempore prægreſſa eaque tum à capite progenita, tum à Iecore feruidiori reddita ſalſa; ſalſum enim vt aiebat *Phyloſophus* eſt combuſtum terreſtre, quamuis non ignorem nonunquam ſimplicem pituitam in pectus corriuantem, ibique diutius inhęrentem putreſcendo acredinem poſſe concipere, quæ tamen in noſtra languente inſpectatur ſalſedo nedum ex putredine gigni viſa eſt, ſed ex pituita admixta cum ſeroſa, bilioſaque humiditate; quæ in pectore commorando diæreſim genuit, indeque & cruentam procreauit expuitionem; eamque ſpumoſam, & cum tuſſi, manifeſtum certè omen è pectore ſanguinem proſilire, cuius ſanè conditionis ſanguinem nõ alia pars quam pulmo ſolet eijcere, ideòq; dixit *Duretus; eſt enim ſpuma nihil aliud quam minutiſſimarum bullarum generatio in circumtenſo humore: vel à ſpiritu, vel à calore, ſed inter omnia viſcera vtriuſque œconomię ſpiritus, & nutricatus multum ſpumifera eſt pulmonis conditio, atque natura*: iuxta illud: *Effluentia ſimilis eſſe debet ſubſtantiæ; vnde quid effluit:* quare ſpumans ob id etiam dicitur, in quo ſpuma fulua effloreſcit, ſanguis enim in pulmone follis modo agitatur, vnde ſpiritum concipiendo in bullas ferè illasque minimas deuiat; neque exiſtimandum eſt huiuſmodi ſanguinem ab hepate manare, inque pulmone per tranſitum ſpumam aſciſcere, non inquam nam quamuis hepar obſtructum illuceat, idque tum à pituita à capite deſcendente, tum etiam à ventriculo genita; & ab humore vſto à ſemetipſo genito, vnaque ſibi meatus præcludente, nihilominus ſanguis vt credo, qui ab hepate promanat non eo rubore eſt ſaturatus, cum non ab arteriis manet ſed venis, ac non ſubito, & affatim; ſed per temporis interuallum, in quo poteſt ſupponi ſanguinem quoquo pacto deperdidiſſe colorem: & quamuis ſpumoſus compareat, ſpuma leuis eſt, & non ſecundum profunditatem ſeſe inſinuat, quamuis non ignorem non ſemper facere ad diagnoſim ſpumam.

Et tunc potiſſimum vt ait *Gal.* vbi ex vaſis prodit. quare potius à pulmone ſanguis emanat, quam aliter; ibique aliqua labes ſupponenda, vel vlcus vnde Tabes, vel venarum apertio; ſiquidem *Senex*, & cum eo *Duretus p.293.48.* duplicem Tabis ſortem conſtituit, vnam ſanè in vlcere pulmonis, alteram verò in vaſis ruptione, quam ſanè duplicem differentiam ſic expreſſam legimus in ea ſcil. Coaca: Ibi demum in metu ſunt maximo Tabes tum à ruptione venarum craſſarum, tum à catharro è capite, verum hæ ruptiones non poſſunt ſimpliciter Tabis propriè ſumptæ nomine nuncupari, niſi quatenus ex ſanguine extrauenato pus fit vnde vlcus, ni ipſammet apertionem vlcus appellare velimus, & potiſſimum in diæreſi, de vlcere in noſtro languente maximè dubitandum, ſed quoniam relatio eſt ſatis manca, in hoc à Tabis iudicio retrocedendum, ſuſpendendaque eſt ſententia donec noua accedat relatio. Interim ad hæmophtoyſin eneruandam animus eſt reuoluendus cum non leue inde periculum immineat, ideòq; dixerat *Aretæus: ſanguis omnium color, omnium calor; omnium eſt alimentum, terroremq; inſtuit quicunque ſanguinem ab ore manantem intueri*; ad quod alludens *Virg* dixit:

Fori-

Foribus domus alta ſuperbis,
Purpuream vomit ille animam
Manè ſalutantum, totis vomit ædibus vndam.

Exeunte enim ſanguine cor exhauriri videtur ſuo viuifico nectare, vnde & mors accedit, nam quamuis coaleſcere videantur venæ rurſus tamen vel ex leui cauſſa aperiuntur, vnde eſt illud *Hippocrat. lib. de loc. in homil.* Agitata vlcera perenni motu, denuò lacerantur; adde etiam tabem indè poſſe accedere, eadem enim aiente *Dureto* cauſſas ducit vel à catharro ferino, vel à ruptione venæ pulmonis; quamobrem ad curationem deueniendum, Dicebat *Holler. in Coac. Ergo in eiuſmodi expuitionibus; apertis vaſis adſtringentia, ruptis glutinantia, exeſis ſarcotica, & boni ſucci alimenta ſtatim adhibenda ſunt; deplenda plenitudo & expurgandum vitium; temperandus humor, omnia quidem prius, quam vel febris, vel inflammatio, vel denique purulentum vlcus exiſtat;* ex quibus verbis nobis ſunt eliciendæ indicationes; nam cum dixerimus adfuiſſe deſtillationem ortam ex humore tum pituiteo, tum ſeroſo bilioſo, hoc à Iecore genito, illo à ventriculo; & capite, en plenitudo, quæ purgationem indicat, fluxioque auertentia, & exſiccantia. quia acer & mordax vnaque ſalſa, en attemperantia, quia exeſa eſt vena ob dyæreſim ſarcotica requiruntur; quare quam primum inſtituenda eſt purgatio ſyr. viol. ſol. roſ. ſol. cum portione mannæ el. addita rhab. & agar. trochiſ. portione inſ. & cypreſ. in aq. plantaginis prius tamen præſcriptis ſyruppis de ſ. beton. de liquir. & roſ. ſimpl. cum decoct. ſcabioſæ; plantag. portul. & quoniam huiuſmodi deſtillatio non vnica euacuatione edomabitur, propter ſi per epycraſim caput pillulis ſed leui doſi repurgemus non erit abſonum, quales ſunt de agar. cocc hię aggregat. ſic à doctiſs. *Claudino* maximè laudantur errhina ex ſucco betæ, ſampſuci, carthami cum melle roſ. zuccar. cui ad maius robur addit tantillum ſucci rad. cyclaminis; ſic quoque non alienum erit pro reuellendo ſanguine, euentilando hepate, & temperandis humoribus dum pluries ſanguis eſt miſſus hyrudines venis ſedis affigere, ſicut inuſtionem facere, & ſiniſtro bracchio, & dextro cruri non alienum erit, hæc pro reuellenda materia ab hepate, illá vt ab hepate:
Interim pro exſiccanda è capite fluente materia non abſonum erit chinam cum lentiſco, & ſandalis adhibere in iure vt maciem euitemus, adiectis in fine ebullitionis ſcabioſa, plantagine, portulaca polygono, & ſimilibus; quod ſi ceratum ſuturæ coronali deraſæ affigatur optimum erit; Neque ob id materiæ ad pectus influxæ immemores eſſe debemus, ſed illa & lynctibus deturbanda, quæ & materiã expectorare valeant; atque apertioni venarũ non obſtent ideoque oxymel adhibere ſyr. de liquir. cũ aq. ſcabioſæ, & pectul. cũ loch. de pulmone vulp. de pino, ſano, & experto: ſic ad abſtergendã materiam, optima erit ptyſana confecta ex hord. torref. & ſem. melonum obſtructionum cauſſa quæ in hepate inueniuntur, quamuis non ignorem ptyſanam in obſtructionibus non conuenire, ſicut neque lac vel Aſininum cum ſacch. vel caprilum, vel humanum; lac enim non conuenit vbi hyppocondria ſuſpenſa murmurarint ex *Hipp.* ſic etiam pro attemperanda materia iura poſſent commendari, vbi fuerint incocta portul. plantag. polig. acetoſa, borrag. ſcabioſa, & ſimilia ſicut pro eadem materia declinanda ad vias vrinæ ſummè proderit addere capill. ven. liquir. gramen &c. Cęterum pro agglutinanda vena, & conſolidanda ſaccharum roſ. antiquũ

com-

commendandum, *Claudinus* laudat trochis de camphora, cum aqua pimpinellæ, quo ſpectat ſyr. myrth. cum puluere equiſeti qui citrà inſignem adſtrictionem poteſt agglutinationem facere ſic etiam ſacch. violaceum commendari poteſt, cum ſeminibus hioſciami, vt pro pectore erit ex vſu gummi ammoniaci portio cum therebint. ac puluere ireos adiecta portione ſulphuris puriſſ. hęcque ſint ſatis pro tempore, illud tamen vnum monerem, ne ſcil. nimio vtatur exercitio, vinum pauciferum bibat ſubdulce benè dilutum cum aq. Kalibeata, a coitu abſtineat, & venationes omittat.

PRO ADM. REVERENDO DOMINO D. FLAVIANO Euangeliſta Canonico Aquilano Empyemate laborante.

CONSVLTATIO XXXXVII.

EX relatis à doctiſſ. viro affirmare non dubitarim morbum quo premitur noſter æger Empyematis naturam ſapere; Empyematis enim nomen non apud omnes idem ſonat, nam vt aduertit *Duretus in Coacis Hip* ſolitus eſt empyema nuncupare omne omnium partium phyma, quod in pus alteratum eſt, quamuis empyici per antonomaſiam dicantur quibus collectum eſt pus in thoracis capacitate; de quo empyemate nunc loquimur, orto ſane non ab alia cauſſa quam à capitis deſtillatione, ſic dixerat *Hippoc. liber. 2. de morb. tex. 11. ſuppuratur ventre ſuperiore, cum pituita de capite copioſa, & aceruatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, tunc putreſcit, & in pus vertitur, putreſcit autem maxime in diebus viginti vna, hoc igitur pus concutitur, & intus fluctuat ad latera allabens:* quamuis *Petrus Salius in comm.* dixerit tale pus à deſtillatione genitum non verè, & ſimpliciter, ſed analogicè, & æquiuocè pus vocari, nam illud eſt vere pus quod ex materia in membro particulari collecta, & conculcata dum alieno calore alterata putreſcit à natura per quandam coctionem mediam inter naturalem, & eam quæ toto genere eſt pręter naturam deuincitur. At hoc pus (cuius meminit ſcil. *Hipp.*) non gignitur ex huiuſcemodi materia in tali loco recepta, ſed ex ea quæ intercapedinem, & vacuitatem intrà thoracis membra exiſtentem putreſcens in tale excrementi genus permutatur, quæ permutatio potius ex diuturna mora, quam ea materia eò loci trahit, (cuius ratione corrumpitur, & putreſcit) pendet, quam ex actione Naturæ alterantis, & per aliquod coctionis genus eam deuincentis: quare ſi hoc excrementum pus dicitur, non ſimpliciter tale eſt, ſed per analogiam ad verum appellatur pus, cum ambo pariter occaſione putredinis generentur, & in conſimilem colorem permutentur; quicquid tamen ſit, ſiue verum ſit pus, ſiue impropriè parum refert, ſat eſt aſſerere illud ex deſtillatione fuiſſe pronatum, dum eadem in thoracis cauitatem fuit illapſa, quamuis *Hipp.* duo prærequirat ad hoc vt putreſcat, nempè vt pituita deſtillans ſit copioſa, ſecundo autem vt aceruatim, & nō per multum tempus aut per multas vices defluat; tertio addit Salius quod iſta pituita per tuſſim non expurgetur; quod putauerim eſſe neceſſario requiſitum; nam cernimus non rarò pituitam defluere ſenſim, & paulatim, & nihilominus eandem non expurgatam in pus degenerare; quamuis non

tam

tam citò; quod autem hæc deſtillatio fuerit in pus verſa, ac empyema produxerit patet ex multis, primo ex ſonitu *ἀδάτισμα* à *Cælio Aureliano* percepto in eadem thoracis parte, quamuis hoc non ſit tecmirium empyematis ſymptoma, nam quandò eſt copioſum pus, & craſſum, præ craſſitie vt ait *Salius* facile moueri, & agitari nequit, ſi autem fluctuare non poterit, nec etiam ad concuſſionem poterit dimoueri; ſecnudo ex tuſſi quę moleſtior exiſtit quoniam procedente morbo deſtillatio inualeſcit, indeque partes ſpiritales magis afficiuntur, adde hanc maiorem moleſtiam communicari ijſdem partibus à pure ob malam qualitatem moleſtante; tertio ex thoracis grauitate, nam multa congeſtá materia grauitas conſurgit, quocunque eadem allabatur; quarto ex febricula illa quam putridam præfatus auctor nuncupat, nam ex ſuppuratione in thorace facta putredo humoribus in venis, vel circa communia vaſa exiſtentibus communicatur, quibus putreſcentibus putridarum febrium diuerſá genera oriuntur; ſecundo ex macie illa nam ex præſentia enarratæ deſtillationis quæ omnino praua qualitate referta eſt, & cum præſentia putridę materię in cor aſſidue vaporationes prauas expirante vnaque alimentum improportionatum reddente macies conſurgit: Præt. vnde ephydroſis illa, cibi faſtidium, & continui horrores niſi ex pure intus concepto? hòcque voluit *Hipp.* ſignificare cum *pri. Coac.* dixit: *qui frequenter exſudant, ac inſuper rigent pernicioſum hoc eſt, & in fine ſuppurationem habere comperiuntur, ventreſque perturbatos:* ſubdit *Duretus: Ergo talis horror, aut rigor neutiquam periodicus aut criticus poteſt haberi; Atque empyemata quidem cum internarum partium omnium; tum vero maxime thoracis, atque pulmonum primum rigore, & noua febre denunciantur, quoniam puris acrimonia vellicantur, & eroduntur partes quæ ſunt vicinæ atque communes obſeſſæ; ſequitur & ipſum rigorem ſudatiuncula viciſſim, & crebro exudans facultatis infirmitate ob quam ſuccialibilis diſſipatio fit:* Præt. ſi ab excretis etiam iudicandus eſt hic morbus quis denegabit ſputum illud eſſe purulentum? quamuis in hoc explorando non leues inſurgant difficultates, nonulli enim pus igne, nonulli aqua explorant, quos omnes reijcit *Aretaus*, *ſic Petrus Salius p. comm. de morb.* ait id ex tribus eſſe perpendendum, ex fætore, ex ſubſidentia in aqua, & ex colore, cum pus liuidum exiſtat; cæterum hęc omnia falſa exiſtere non eſt præſentis inſtituti declarare; quamobrem de empyemate non eſt dubitandum; quod an aliquod vlcus in pulmone peregerit, haud facile eſt explanare, non inquiam, ſiquidem nullum prægreſſum eſt ſanguinis ſputum, febris non hectica elucet, ſed putrida, proptereaque vſque adhuc labes in pulmone expledenda, quamuis eadem temporis tractu poſſit introduci, ob idque aiebat *Hip. p. de morb.* de ſuppuratione loquens: *Temporis autem tractu exaſperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente, ac putreſcente:* quamobrem antequam huiuſmodi labem contrahat pulmo medendum, facilius enim dicebat *Hippoc.* eſt imminentium, quam pręſentium depulſionem facere: cumque dixerimus adeſſe duo, deſtillationem ſcil. & pus in thorace, illa euacuationem & exſiccationem indicat, & auerſionem, hoc repurgationem & abſterſionem; quibus ſcopis an ſatisfacere poſſimus cõſiderandum; ſiquidem hoc malum non tarò ſolet non parum diſcriminis inuehere; verum cum noſter æger facile decubitũ ferat, tuſſi admodum non conflictetur, ſiti non valida vexetur, dormiat, vires conſtent, febris non ſit multa, & quod præ reliquis eſt ſputum ſit pro ratione morbis ſpe-

randum eſt ægrum conualiturum; quod voluit etiam *Senex* qui *liber ſecundo prognoſt. 63.* dixit: *Hi vero potiſſimum ſuperſunt, quos febris eodem die dimiſerit poſt eruptionem, ac cibum citius appetunt, & ſiti liberati ſunt, & venter exigua, & conſiſtentia deijcit &c.* De febre ſibi dubium proponit *Saxonia* qui fieri poſſit, vt diſrupto abſceſſu, & tempore quo materia putrida eſt cordi magis propinqua poſſit febris deſinere.

Reſpondet *Saxonia* ſignum ſalutis eſſe ſi febris quæ ante rupturam fuerat magna non prorſus deſinat, ſed deſinat eſſe magna; *Zacutus lib.8.cap.11.* ferè eandem habet opinionem, dum ait quod licet in ſuppuratis febris non ex toto eradicetur, & dum repurgatur perpetuò febricitent ex *Auic.10.3.tractat.5.cap.4.* quia pus non vniuerſum exit à parte ſuppurata, & ſi cito exeat, ita ut nihil humoris purulenti remaneat in particula, ſed cum optima gignatur in parietibus, & cauo vlceris putridi tamen vapores a pure eleuati cordi communicati febrem ſuſcitent. tamen poſt rupturam fælicem exitum exoptamus, hic ex febris remiſſione eſt expectandus, facta collatione ad impetum præcedentis, quæ intenſior apparet dum abſceſſus aperitur ob materiei exitum.

Verum ſi mihi liceat reſpondere, dicerem *Hippo.* loquutum eſſe de abſceſſu rupto, & toto totaliter repurgato; non enim implicat naturam materiam per *ἀναφορὰν* totam ſimul repurgare, vt nonnunquam accidit in vomicis, quę vna cum ſua cyſti repurgantur, ſicque euacuato totaliter pure febris vt ceſſet neceſſe eſt; vel dicendum non raro materiam illam purulentam naturam tranſmittere in aliquem locum ignobilem vt ad vias vrinæ per ſeceſſum; atque ſic quoque febris ceſſat; quicquid ergo ſit ſperandum eſt ægrum eſſe conualiturum cum omnia ſymptomata miteſcant, febris vel nulla, vel pauca, ſputum bene repurgetur, & omnia cum conferentia contingant: ideoque curationi incumbendum, quæ vt ſuperius diximus ab aliqua leni tamen euacuatione auſpicanda, ſic *Aetius tetrab.2.ſerm.4.ca.65.* quamuis empyicorum pus frequentius per ſputum, aliquando ad aluum, aut vrinæ vias inclinans, emollientibus aluum, aut vrinam prouocantibus auxilijs repurgare conſulit, vt narrat *Zacutus loco ſup. cit.* id tamen ego peragerem leni aliquo medicamento, vt manna, caſſia, melle viol. ſol. & ſimilibus præmiſſis tamen debitis ſyr. ex beton. ſcil. borrag. & liquir. cum decocto in quo ſit tuſſis virtus, a grauioribus abſtinerem, nam ſi verum eſt vt eſt veriſſimum *Hippocr.* axioma, nempè pharmacū ſputū inhibere, cum noſter æger per *ἀναχρέμψιν* repurgetur fruſtra ad graue medicamentum illudque reuellens ſputum deuenitur; ſicque improbatem doctiſs. alioqui *Claudinum*, qui in *ſuis conſilijs* catapotia exhibet, & alia pharmaca eradicatiua; quod ſi nullum in corpore [illegible] te excitaret ſputum, tunc ſanè hiſce pharmacis poſſemus incedere; de ſanguinis miſſione hic non loquor ſicut ne de hyrudinibus, cum hæc medicamenta ſint præſtita, & nunc in corpore emaciato non indicentur; & ſi, quem *Zacutus* dixit, quod ſi ſuppurata vomica verum empyema conſtituit, & vires validæ eſſe non poſſunt, quia puris fætor, acrimonia & malignitas ſpiritus reſoluunt, vitalem facultatem labefactant, naturales vires eneruant, ſanguinis miſſio penitus fugienda; vnde potius inuſtiones celebrandæ, quas cum geſtet, non eſt vt de ijs verba ſubiectam, repurgato ergo leuiter corpore ad chinam deuenirem, vt ſcil. poſſet exſiccari deſtillatio, quæ empyemati anſam ſubminiſtrat; illamque in iure galli ebullitam iniungerem, quò ſcil.

macies

macies à diuturno morbo inducta inſtauretur, addita ſandal. citrin. portione cum ligno de viſco quercino, & alijs adiectis herbis pectoralibus; pro interceptione eiuſdem deſtillationis poſſet commendari ſacch. roſatum vetus cum portione boli armenæ, ſic Claudinus in hiſce caſibus miris laudibus tolit theriacam recentem cum conſ. viol. exhibitam, quam vt liberè fatear non admitterem, nam cum recens theriaca ob vſum opij prçualeat nimis incraſſando anagogen prohibet, quæ à nobis adiuuandas potius ergo vterer Diacod. in tab. cum bolo arm. & inſ. papauerum vt laudat *Zoroaſter Tirnellus in ſuis conſil* ſic pro expurganda materia ibidem contenta oxymel, ſyr. de hyſſopo, oxym. ſcillit, loch. de far. & de pulmone vulpis optimum erit; ergo bolum *Zecchii* præ alijs comprobo ex therebintina ammoniaco, & ſulphure, quinimò Claudinus laudat vt omni hora flores ſulphuris adhibeantur cum ſyr. capill. ven. viol. & de farfara.

Quod tamen ad abſtergendam in peccatore materiam videtur eſſe commendandum eſt ptyſſana hordeacea cum ſem. melonum diſſoluta cum iure in quo ebull. rad. ireos, hellenij, & ſcabioſæ addita portione ſacch. cand. viol. hæc enim præter abſterſionem habet virtutem temperandi, & maciem reſarciendi; ſunt qui lac Aſininum comprobent, quod aliqui renuunt, quia cum craſſam habeat ſubſtantiam, pus incraſſat, & excretioni reddit contumacius; verum *Zacutus* ſubdit: *Si affectio diuturnior ſit, imbelles vires, febris calor vrgeat vehementer, tabeſcat æger maximè ſi copiam non multam puris thorax contineat, tunc ſalubre præſtat commodum lactis vſus*, quæ cum in noſtro caſu non inueniantur, potius ptyſſana contenti erimus; Nec deſunt qui in curando hoc morbo inuſtiones adhibent, cataplaſmata, & ſectionem ipſam, ducti ea *Hippoc.* ſententia, quç dicebat *Hydropicos celeriter ſecare tabeſcentes vrere ſtatim*, ideoque ſunt qui laudent empl. de meliloto ex cocleis, vel oſtreis cum teſta tuſis, ſicut & ceratum de beton. cum portione Diapyrites &c. Sectionem vt refert *Cælius Aurel.* improbandam eſſe crediderunt *Euenor*, *Eraſiſtratus, ac Theſſalus*; at *Aſclepiades*, *Themiſon*, *& Soranus* eandem met comprobarunt; quinimò *Cælius Aurel. 3 tard. paſſ. cap. 8.* hæc habet: *Omnes enim paracenteſi curatos*, vt aiunt, *mori, aperti ſſimè mentiuntur, nos enim quoſdam vidimus euaſiſſe, plurimi verò moriuntur, ſiquidem medentium tardante conſilio ſerius paracenteſis adhibetur*, & quamuis hic auctor videatur loqui de hydropicorum ſectione, hoc etiam de tabeſcentibus dicere quoque par eſt: nam vt aſſerebat *Valleſ. 6. epid tex. 9.* tabidi fiunt ex ſuppuratis, ſuppuratorum verò, & hydropicorum idem periculum dixit his verbis *Hippoc. Quicunque ſuppurati, aut hydropici ſecantur, aut vruntur, hi pure, aut aqua aceruatim affluente omnino moriuntur*: verum hoc præſidium prærterquam quod ſerius adhibetur vt ibidem *Valleſ.* confirmat, tamen & propter ægrotantium mollitiem, & eo quia non eſt apud eos illa auctoritas qua antiqui vtebantur Medici, indè eſt vt hominum quippiam iubenti nunquam obtemperetur, vſque dum morbus omninò vicerit, tuncque poſtulant nonnulli id ſibi fieri velut in re deſperata, quo tempore nil aliud fit, quam quod quç tempeſtiuè ſuſcepta contuliſſent, ſemper infamentur auxilia, atque hoc eſt quod dixit *Gal. in meth.* nempè impudentis conſilij eſſe apud Vulgum infamare præſidia quæ reliquis fuere ſaluti: quapropter cum *Valleſio loco cit.* dicemus: *Satius ſit Medicos niſi tempeſtiuè voluerint agri parere intempeſtiuè nihil facere*: neque enim putarim hoc medicamentum eſſe adeò crudele, ac dirum vt homines nequeat liberare empye-

mate laborantes, nam ſi nonnulli transfoſſo caſu thorace ſanitatem ſunt adepti, cur non id ab Arte factum prodeſſe poterit; ſic *Plinius lib 7. cap. 50. nat. hiſt.* diuinæ fortunæ vulnus ait Phærco Iaſoni cuidam exitij eius cupidus intulit, nam cum inter inſidias gladio eum pereuſſiſſet, vomicam quæ à nullo Medico ſanari poterat, ita rupit vt hominem peſtifero malo liberaret, quod præter Plinium refert *Valer. Max lib. 1. ca. 6.* verum quoniam vt ait *Gal.* Talia remedia videntur artis limites excedere, nec ſtercque æger egere haud videtur; ob id huiuſmodi ſectionem miſſam facere. De victus ratione non loquar cum eadem ad amuſſim vt dicitur ſit inſtituta.

PRO PERILLVST. DOMINA Magddalena Gappa Vxore V. I. D. Coſmi de Benedictis Aquilani Phtyſi laborante ad Medicos Neapolitanos doctiſſimos.

CONSVLTATIO XXXXVIII.

NObilis qua de agimus languens temperamenti ſanguinei, ætatis ſuæ annum agens trigeſimum, fecuidiori Iecinoris craſidonata, exilium virium, & humidi capitis, in affectum rheumaticum dum incidit, non miror, pluribus enim in motu, & frigidioris aeris mora erratis incubuit, à quibus quidem cauſſis omnia quæ patitur habuiſſe originem non eſt dubitandum; Aer enim quid diuini in morbis habet, motus autem immodicus non medioeriter obeſt vt dixit *Gal nimium enim quod eſt reprehendo ſemper omnemq; qua exercere veli mus artem eſſe moderatam volo*: vnde *Hip. in epid. labor dixit, cibus, ſomnus, venus omnia mediocria*: Aer ergò impenſius quam par eſt frigidus, & humiditatem exprimendo, & motus calore liquefaciendo ad fluxionem excitandam conſpirant, quæ in infernas partes à capite protruſa partim ſua ſponte cum vberiorem in ſe ſubiectaret materiam, partim verò alterius impulſu vi ſcil. & caloris, & frigoris in infernas partes, & potiſſimum thoracicam ſpacioſitatem inibi labem impreſſit, & potiſſimum illam anhelitus difficultatem, quæ eandem cogit & erecta ceruice ſpirare, & ſemper in partem dextram decumbere, ob leuæ partis pulmonis ſuſpenſionem: quæ quidem ſpirandi difficultas noctu magis augetur, cum eadem fluxio ex *Hip.* noctu magis vrgeat; eaque cum & tenuis, licet cruda tuſſim ſiccam cit, ac ſine ſputo quamuis *Iacotius in Coacis* tuſſim ſiccam regerit in virium infirmitatem, aut materiæ craſſitiem, aut obſtructionem perfectà bronchiorum; Tenuis enim (ait) humor cum ſublenatus eſt, inter tuſſiendum à ſpiritu diuiſus refluit lentus verò, aut valdè craſſus non tàm facilè à corporibus quibus impactus eſt abſtergi, neque etiam à quauis occurrentis ſpiritus violentia impelli poteſt, & ſurſum efferri, vires autem infirmæ neque multum, neque vehementem ſpiritum mouere poſſunt, neque vehementem thoracis contractionem ferre, ſine qua tuſſire nemo poteſt: quicquid tamen ſit, deſtillatio perennis nedum hanc genuit perennem tuſſim, qua prius nihil expuebatur, ſed nunc eadem in pulmone diutius moram trahens, indique putreſcens in pus conuerſa purulentam per tuſſim ejjcit materiam, quæ ſanè aliquid

quod vlcus in pulmone videtur ominari; cum dicente *Hip. A ſanguinis ſputo puris ſputum, à puris ſputo Phtyſis*: Nec ignoro *Iacotum* commentatorem lib. 6. Coac. dixiſſe *Galen.* raros quoſdam caſus recenſere, in quibus Phtyſici euaſerunt, nulla antecedente hæmoptoſi, aut ſuppuratione, aut acri deſtillatione, propter humiditatem cum aliquanto humore, quę ſatis eſſe queat pulmoni putrefaciẽdo, viſceri molliſſimo, in quo pituita allatur, exulcerat, aut putrefacit per moram. Adiuuat quod effluxu, & excrementorum meatibus pulmo deſtituitur, habetque facultates naturales poſt glandulas maximè imbecilles, & eo ruicinum quo exutitur, & acuitur pituita. Nec ignoro vtrumque pus ſcilicet, & ſanguinem nequire eſſe pathognomonicum. Talis inditium, & primo de purulento ambigit *Zacutus lib* 8. *cap.* 10. de Phtyſi, aitque poſſe dari Phtyſim abſque ſputo purulento; quandoque enim exulcerato iam pulmone ſanguineum tantum apparet ſputum, & ex eo vera ēt Phtyſis ſignificatur, accẽdentibus etiã alijs indicijs, vt colligitur ex *Gal.* 5. *meth.* 8. & 14. & 4 *aphor.* 81. vbi renum vlcus ex ſolo ſanguinis mictu ait poſſe ſignificari, id quod etiam de pulmonis, & aliarum partium vlceribus intelligendum eſt ait præfatus *Zacutus*; quin & addunt aliqui non ſolum in vera Phtyſi cruentum ſine pure aliquando excreari, ſed nonunquam etiã purulentum nullo ſanguinis ſputo præcedente, aut permixto, idque ex citato *Hipp.* doctrina diſiunctiuè loquentis elici poteſt, ait ſi ſanguinem, aut pus minxerit: quare non videtur eſſe indubium Phtyſis indicium purulentum ſputum, ſed cur Medici ex pure diagnoſim accipiat Phtyſes dicit idem auctor id contingere, quia cum plurimæ Phtyſis illud ſputum commonſtrent, obtinuit ferè vſus vt Phtyſici exploratio à ſputo purulento pendeat, ſi cætera etiam appareant ſigna: quare non eſt ità facilè ex ſputo Phtyſim cognoſcere, ſed ſi alia quoque accedant ſymptomata, vt putà febris hæcticæ naturam ſapiens, ſi macies, ſi grauitas circà pectus, &c. quæ cum omnia in noſtra languente reperiantur, dicendum eam vera Tabe laborare ex vlcere pulmonum nata, neque mihi faceſſit negotium quod vnquam ſanguinem eiecerit, nam poteſt dari Phtyſis abſque vlla cruoris expuitione, ſiquidem *Fernell.* 5. *pathol. cap.* 10. ait ſe multos vidiſſe homines, ex emiſſione ſola liquidi, & ſubflaui humoris tabidos euaſiſſe; quamuis multo poſt tempore cruoris aliquid reijcerent, ſubdit: ſed non paucos etiam animaduerti tabe ſenſim ſublatos, in quibus nihil omninò cruoris toto morbi decurſu cõparuit ſic *Arg. com.* 3. *in art. Med. Gal.* refert hiſtoriam vxoris Leonardi Piſienſis Medici iam tabida, quæ duos ferè annos vixit, & poſtquam mortua eſt, & diſſecta refert ſe inueniſſe in ſuprema pulmonis parte quæ primis coſtis ſubijcitur vlcus in quo vix caſtanea includi potuiſſet, aitque hanc nunquam ſanguinem expuiſſe, quod extrà vaſa pulmonis vlcus extiterer, vnde colligit *Argenterius* non omnes qui tabe pereunt ſanguinem expuere, & eos qui id faciunt non ſemper cum tuſſi eum reijcere, ſed ſolum cum vlcus in profundiorib. pulmonis partib. eſt, vbi maiora ſunt vaſa quæ ſanguinẽ continent; verũ hoc melius fatetur *Claud.* qui in ſuis conſult. fatetur poſſe quempiam eſſe Tabidum abſque ſanguinis expuitione, dumõdo ea tabes, & cõſequẽter purulenta materia otiũ duxerit à capitis deſtillatione contingere ſiquidem poteſt deſtillationem in pulmonem delapſam in cauitatibus non autem in ſubſtantia partium illius ſuppurari, hinc que vaſa non exedi, quæ cum non exedantur, neque ſanguinis ſequitur expuitio, pro-

pterea-

ptereaque non eſt noſtra languens à Phtyſi ablegavda, quia ſcilicet ſangui-
nem non expuerit ſed Phtyſica dicenda vtique venit ex vlcere pulmoni-
bus concepto, ad quem morbum eandem iecor traduxiſſe deſtillationem
illam perennem; nam vt bene dixerat *Hip. ſi per palatum in guttur multa fluxio
contingat, vt plurimum morbi tales oriuntur, replentur enim pulmones pituita, atque
ea ipſa pus fit, ita quid pulmones exedit*; quod replicauit *lib. de loc. in hom.* dicens
Pus in pulmone, & in thorace conſiſtens, ac congregatum vlcerat, & putrefacit: hinc
haud miror, & febrem acceſſiſſe, quæ non ditis cernitur complicata ſym-
ptomatis, cum nec ſiti infeſte turbetur ob fluxum à capite gutturi, & lin-
guam perenni quodam modo proluentem, tùm ob pituitæ præſentiam in
ventriculo; tum denique quoniam febrile cauma non eſt adeo validum, vt
intenſiorem ſitim potuerit procurare, quæ quidem febris hecticæ ideam
ſeruare videtur, quoniam in eodem ſtatu ſemper permanet, nec vnquam
remittitur calor qui eſt acer, ac mordax, quàuis aliquam videatur habere
remiſſionem, quæ non ob id hecticam excludit, ſed eam admittit putrida
febre coniunctam, neque enim id aduerſatur habitus rationi, calor enim
hecticus intendi & remitti optimè valet non variata habitus ſpecie, vt pro-
bat *diuus Thomas part. 2. quæſt. 52. art.* 1. quia caliditas illa quamuis augeatur,
eius motus non terminatur primò & per ſe ad diſpoſitionem, & habitum
ſed vt paſsio ad paſſibilem qualitatem, præt. hecticam in noſtro caſu con-
firmant alia ſymptomata quia ſcil. ingraueſcit à cibo, iſque miram eidẽ im-
partit imbecillitatem indèque pulſum facit debilem, frequentẽ, ac durum:
quam hecticam ſecundæ ſpeciei nuncuparem cũ in vrinis aliquæ telæ aro-
neæ notæ compareant, quamuis ex *Gal.* ab vrina nullum ſignum poſſit de-
ſumi, quod certum quid afferat, nec ignoro omnia hæc ſigna dubijſſima eſſe
ad cõmonſtrandam febris hecticę ideam ſeorſim ſumpta verũ ſimul ſumpta
commonſtrant: ſic *Sennert.* de vrina loquens oleaginoſa in hecticis dixit,
quod quamuis hęc vrina in alijs affectibus compareat, tamen ſi iam ex alijs
ſignis cognitum ac perſpectum habeamus adeſſe hecticam, talis vrina ap-
parens inſeparabile hecticæ ſecundi gradus ſignum eſt, adipoſæ enim, ac
carnoſæ ſubſtantiæ colliquationem ſignificat; quare ob id affectus noſtræ
languentis redditur validior, & ad internecionem magis idoneus, duo
enim morbi ad inuicem facti conſociales magis ad interitum conſpirant;
quis enim denegabit Phtyſim cum hectica non eſſe lethalem? en *Hip.* dixit:
Tabes, & Hydrops neceſſario perimunt, quod cernens *Allex. Trall.* dicere non
eſt veritus facilius eſſe homines à ſenectute reuocare, quam Tabem cura-
re; ſic *Gal.* 4. *de loc. aff. cap.* 5. dixit pulmonum vlcera curationem non ad-
mittere, quod vt ait *Zacutus* duplici ratione probatur, ratione, & experi-
mento; ratione quidem quoniam vt ſoluta, vlcerataque pars vniri, glu-
tinarique poſſit, quies omnino requiritur, (per motum ſiquidem rumpitur,
dilaceraturque vulnus) quod fieri haud poteſt in pulmone qui continuò
dimouetur; experimento autem quia neminem unquam ità affectum reſti-
tutum videamus; cęterum quia vt aiebat Quintilianus declamat. 8. Iniquiſ-
ſimum eſt deſperationem vocare, quoties remedium Medicina non inue-
nit; propt. quamuis maximè dubij in hoc morbo, quinimo quaſi tuti de
futuro interitu Medicam manum non denegabimus: nam vt aiebat Hipp.
lib. de loc. in hom. quũ morbus periculoſiſſimus ſit in his periclitari opor-
tet, ſi enim ſucceſſerit, ſanum facies, ſin minus quod alias futurum erat

ad

id ipſum perpetitur: proptereaque omne ſaxum reuoluendum, nam vt aiebat Auerr. ſicut fiunt monſtra in natura, ita & in arte: quattuor ergo ſunt quæ nobis ſubminiſtrant indicationem, deſtillatio, materia in pectore, febris & vlcus in pulmone, deſtillatio euacuatione exſiccatione, interceptione, & auerſione edomanda, materia in pectore quæ abſtergenda, vlcus quod & abſterſione, & conſolidatione opus habet, & febris quę refrigerãtia & humectantia indicat: quoad primam indicationem quæ euacuatione perficitur, cum inæqualis intemperies ſupponatur, & ob id continua heterogeneorum humorum congeſtio alicui euacuationi ijdem deſtinandi, ideo ego præparata materia ſyr. de liquir. de ſ. borrag. & de endiuia cum dec. comm. ad ſyr. roſ. ſol. deuenirem, & ad portionem mannæ deuenirẽ diſſolutam in iure, ad validius medicamentum non deuenirem, nam vt bene ait Sennet. corpus extenuatum eſt, vireſque ſunt deiectę verùm *Zacutus* miratur cur *Gal. 5. meth. 14.* pillulas dederit ex aloe, & alia fortiora exhibet: aiens: *Oportet autem in principio nullius rei æquè eſſe ſollicitum quam vt neq; tuſſiant, neque ex capite aliquid in pulmonem defluat, cauetur id triplici præſidio, purgatione primum, ſecundo, medicamento quod Diaſpermaton dicitur, tertio ipſi capiti prouidendo, quod purget diuerſas facultates habeat oportet, cuius generis noſtra ſunt pillulæ, quæ ex aloe, ſcammonia, colocynthide, agarico, bdellio, & gummi arabico conficiuntur, ad plures videl. excrementorum purgandas ſpecies.* Reſpondet *Zacutus* ea *Galenum* exhibuiſſe in principio quando vires valent, quantitate parua, & correcta ijs, quæ horum acrimoniam attemperant, vt ſuperbibita ptyſſana 2. acut. 13. Reſpondet ſecundo idem *Zacutus* aſſerendo ſalſam pituitam ſuapte natura craſſam, & à capite defluentem, quę præſtat occaſionem ſalſo catharro, & vaſa erodit acrimonia ſua, ſanguinis profluuia excitat, & vlcus dilaniat, à vijs ductuum valdè ſemoram detrahere tentat his medicamentis, quorum efficaciam bdellio, & gummi arabico retundit, Hæc enim ſua emplaſtica vi partes internas roborant, & lentore, ac craſſitie acres ſcammonij, & colocinthidis vires coercent, & refrenant atque idem dicendum eſt ad *Hip.* aientem *lib. de loc. in hom. tex. 31. Medicamentum prabe elaterium deorſum purgans, & infernè aluum lacte infuſo elue*: niſi velimus aſſerere cum *Martiano* nomine elaterij *Hip.* non intellexiſſe cucumeris ſylueſtris ſuccum, ſed medicamentum deorſum purgans; cæterum mihi magis arridet *Franciſci Perleo* opinio, qui ait *Hip.* in hoc tex loqui de Tabe dorſali, vbi nulla ſputi ratio habenda eſt, immo catharrica medicamenta plurimi vſus in hac eſſe poſſunt, dum caput expurgare fluxionibus a poſterioribus auertere partibus apta ſunt, ſic *Hipp. lib. de inter aff.* in Tabe à ſpinali medulla Hippophais ſuccum, & granum Gnidium exhibet, quæ valida ſunt medicamenta, quicquid tamen ſit ego dicerem *Hip.* ideò in Tabe commendare huiuſmodi valida medicamenta, quia ſupponit morbum eſſe à principio, atque nullum ſputum adeſſe, tunc enim ad expurgandam materiam in pectore ſtagnantem *Hip.* adhibet valida medicamenta, quæ eandem poſſint eradicare; quod etiam in pleuritide feciſſe accipimus *lib. de morb.* vbi ait: *At ſi æger bilioſus ſit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priuſquam ſalinam bilioſam expuat, medicamento bilem probe purgato, ſi verò iã expuat bilioſa medicamentum ne dederis ſi enim dederis ſputum ſurſum prodire non poterit, ſed ſeptimo aut nono die ſuffocabitur*: *Senner. cap. de Phyſi* ait *medicamenta valida eſſe exhibenda dum Phtyſis imminet, & præſertim ob catharrum*: quicquid tamen

men ſit leniente pharmaco incedendum, nec vires primo magis corruant; ſecundo ne ſputum præpediatur; De ſanguinis miſſione non loquor, ſicut nec de hyrudinibus, cum has affixerit, & ſanguinem miſerit; Inuſtionem vtique occipiti probarem, quæ & euacuare, & materiam deriuare à capite poterit; ſicut neque cucurbitulas improbarem ſpatularum ſummitati, bracchiorum muſculis, & occipiti affixas; pro exſiccanda materia ſummè laudo chinæ conſumptum cum ſandalis, & ligno viſci quercini; adiectis ſcabioſa, rad. tuſſilag. borragine, endiuia, hellenio, hord. & ſimilibus; *Franciſcus Arcaus*, & *Thomas Eraſtus* vt eſt apud *Sennert.* ſummè laudat decoctum ligni guaiaci, cæterum cum illud explodat ab affectibus pectoris *Alex. Petron.* quia fluxionem nimis attenuat, illud miſſum facerem; ac china eſſem contentus; Interim ad intercipiendam materiam à capite prolabentẽ vſus ſacch. roſ. eſſet ex vſu, adeò vt *Auic.* dixerit ſe multos ſolo vſu ſacch. roſ. perſanaſſe, hæc ſunt eius verba *lib. 3. fen. 10. tract. 5. cap. 5. ſi non timerẽ dici mendax, narrarem in hac intentione mirabilia, & referrem ſummam qua vſa eſt phtyſica, peruenit res eius ad hoc, vt ægritudo cum ea prolongaretur adeo donec perueniret ad mortem, & vocarentur ad ipſam qui prepararent ea quæ morti ſunt neceſſaria, tunc quidem frater eius ſurrexit ad eam, & curauit hac cura longo tempore & reuixit, & ſanata eſt. & impinguata eſt, & non eſt mihi poſſibile vt dicam ſummam eius quod comedit de ſacchar o roſaceo*: *Crato in conſ.* 152. refert etiam Phtyſicum qui cum nil aliud comederet præter ſacch. roſ. tribus annis eo vixiſſe. *Petrus Foreſtus lib 16. obſeru.* 58. hæc habet: *quadam Phtyſica pro deplorata à Medicis relicta, vt Romæ nobis relatum eſt. cum ibidem agerem ſequente remedio intrà duos menſes ſanitati reſtituta dicebatur*: Pullum exenteratum capiebat, ac in ventre vnc. 3. ſacch. roſ. ponebat, ac demum aqua lento igne in olla cooperta coquebat illoque decocto ſupra cineres per totam noctem ollam relinquebat, mane vero ex pullo contuſo cum ſuo iure manens in lecto ſumebat ſuperdormiens, quo quidem remedio ſana euaſit: ego quoque mirabilia ex ſacch. roſ. expertus ſum, quinimo ſoleo ad vſum *Zeteky* ſequens parare remedium; ſumo pullum exenteratum cui ſint coll. alæ, & pedes reſecta, deinde illum impleo vnc. tribus ſacch. roſ. & totidem ſacch. viol. addo hord. ſcabioſam, tuſſilaginem, hellenium, liquiritiam, borrag. paſſul. & ſimilia, conſuo, & tandem ad bulliendum in ſ. q. aq. pono donec ſit benè doctotum, excolo dictum ius, & de mane cyathum propinandum iniungo, admonendo vt pullus antequam necetur per octo ſaltem dies hordeo in lacte nutrito nutriatur, habet enim hoc ius vim reficiendi, abſtergendi, pectus aperiendi, & febrilem ardorem compeſcendi; quo etiam vtetur in noſtra languente cum hiſce omnibus opus habeat; Interim ad materiam in pectore ſtabulantem expurgandam & ad conſolidandum vlcus deueniendum, in quo caſu eclegmata commendo ex ſyr. de liquir. de hyſſ. bicocum loch. de pulm. vulp. ſano & exper. inter reliqua maximè probo vſum mulſæ, quæ maxima vi pollet in materia abſtergenda vt ait *Senner.* fortiora ait eſſe ſcil. tuſſilaginem, cappill. veneris, marrubium, agrimoniam, hyſſopum, ſcabioſam, rad. iridis, & ſimilium; quod tamen mihi videtur præ omnibus poſſe commendari eſt vſus therebint. lotæ cum aq. ſcabioſe adiecto tantillo ſulphuris quod anima pulmonis nuncupatur; ſic *Schenckij filius Ioannes Georgius* ait Balſamum terræ vel ſulphuris ſpagyrica encheiriſa exactè paratum pulmonum deploratiſſimis morbis per pręcipuo

auxilio

auxilio eſt, nec habet pulmo hac Medicina excellentiorem Mumiam: ſic *Hieron. Rub. lib.* de deſtillatione quandam aquam ſulphuris commendat, quæ videri poteſt apud *Schenckium pag.* 250. qua quendam Iuuenem Rauennatem pulmonum ſubſtantiam expuentem liberaſſe aſseuerat; nec interim vlcus non eſt conſolidandum ſi fieri poſſit pro quo explendo ſcopo radix ſymphiti maioris, conſolida, plantago hedera terreſtris, & roſ. folis commendantur; plantula ſanè elegantiſſima vt ait filius *Schenkij*, mercuriali æthereo fluore glutinoſo roſcida, quæ ob ſal balſamiricum ait pulmonibus vnice confert, contra Dodonæi Medici Cæſarei ſententiam; quod ſi hæc non arrideant, ſumi poterit idem ſacch. roſ. admixtum bolo arm. & ſyr. vel puluere ſymphyti, de cuius vſu loquens Meſueus vt eſt apup *Senner.* tres conditiones proponit, primo vt abſtergentia, & mundificantia præmittantur: ac proinde initio conſ. roſ. recens, quæ plus ſucci, ac propter vim abſtergendi maiorem habet adhibeatur, ſecundo vt magna quantitate exhibeatur, & quotidie, immo cum pane, & cibo, ac potu ſumatur, tertio vt ſi ob eius vſum ſputum retineatur, & difficilis ſpiratio reddatur ſyruppus de hyſsopo, vel alia expectorantia per interualla exhibeantur; ad quem quoque vſum probat Senner. conſ. piloſellæ: quæ vltima conditio præ reliquis arridet, cum millies cernamus ægrotantes ex vſu adſtringentium anagogen perdere: ſunt præter: qui lactis vſum commendant, nam iſtud omnem in tabidis recuperandę ſalutis ſpem inter cætera noſtræ Artis auxilia preſtantiſſimè vendicauit, tum ad puris abſterſionem, tum ad ſolutam vnitatem coniungendam, tum denique ad partem, & vniuerſum corpus reficiendum, feroſa enim eius parte abſtergit, & abluit, caſeoſa agglutinat, & vnit, & demum butygroſa vlcus, & vniuerſum corpus reficit; quod ſi hoc aſsumere nolit ptyſsaniam hordeaceam commendarem diſsolutam cum iure inquo bullierint plantag. polygoni, portul. ſcabioſęque modicum: Interim inunctiones adhiberem, fotus, & cataplaſmata; De balneo aquæ dulcis hic non loquor, nam vt notat Mercatus in materia adhuc fluente, & à capite illud non eſt ex vſu. Vnum illud ſilere nequeo præſidium pro reficiendis viribus, & reſarcienda macie confectio ſcil. in morſelis, quæ cum guſtui grata exiſtat forſan langues eandem aſsumeret, neq; enim inferioris vſus erunt ſtillatitia ex cancris fluuiatil. cochleis, cum portione terræ ſigillatæ boli armenæ, conſ. roſ. & viol. Atque hæc ſunt quæ habeo dicenda in hac temporis anguſtia, quę nihil iuuare poſse crediderim niſi parem habeat adiunctam victus rationem.

PRO IVVENE ROMANO TABE LACESSITO
Ad perilluſtrſs. Dominum Ioſephum Barleſium à Montechio Virum doctiſsimum.

CONSVLTATIO XXXXIX.

Hydropicos, & tabidos quis non cognouerit aiebat Hip. quod cernens Aretæus dixit: Nam ſi quis vel plebeius hominem viderit tuſſientem,

imbecillum, macie confectum, hunc ſtatim vera Phtoe laborare pronunciat: quis ergò ex his non dixerit Iuuenem cuius morbum ad me ſcribis Tabe ex pulmonis vlcere cum febre non laborare? multa ſunt quæ illam atteſtantur, ſed præ reliquis pus, & ſanguis, hic multoties excretus cum tuſſi floridus, & cum ſpuma, illud continuo eiectum, tum colore tum ſubſtantia pus redolens; quinimò aquæ iniectum ſubſidens; quamuis hoc à multis in dubium reuocetur; plures enim ait *Zacutus* errores, & deceptiones inter iudicandum de prædicto ſputo ſolent accidere: ideoque quattuor potiſſimum indicia dat pro diagnoſi ſputi purulenti. Primum ex vehementi fœtore prunis iniectum 4. *aphor.* 81. tale ſiquidem ſuper carbones ſentitur, quia vapor exhalans graueolentiam demonſtrat, ita ſcribit *Gal. p. alim. 2. Verum pus & graueolens eſt; & lentum, crudus vero ſuccus craſſitie, & colore illi duntaxat eſt ſimilis, vt quinque graueolens eſt; neque lentus*: ſecundum ex modo ſubſtantiæ deſumitur, quia pituita lenta eſt, & conculcata, nec ſe patitur diuidi in partes, pus autem dum commouetur facile diuiditur, vt pote quod materia quædam adulta ſit, & veluti cinis ex lignis à calore præternaturali factam: tertium, elicitur ex colore, color enim puris cinericius eſt, ſiuè ad ſubcirrinum declinans, vel vt aliqui explicant albus, cum quadam ſubcirrinitate, ab extraneo, & adurente calore acquiſita, in pituita autem ſimpliciter albus: quartum, adiungit *Serapio tract. 2. ſui breuiarij capit. 27.* ſi ſputum in aquam proiectum fundum petat, pus eſt, ſi ſupernatet, pituita dummodo ſputum ipſum non ſemel, ſed ſæpe, & per aliquot dies educitur, immò & cum graui tuſſi, vt ab imo pectore prodeat; cæterum *Aretaus* dixit: *quicunque aut igne, aut aqua humiditates explorant, ac notant, hi haud ita multum Phtoicos mihi dignoſcere videntur*: propter doctiſs. *Saxonia cap. de Phtyſi* dixit pus plerumque ſupernatare, eo quod viſcidæ pituitæ commixtum ſit, quare ait baculo diligenter eſſe ſeparandũ pus à pituita: *Mercatus* dixit eſſe inijciendum ſputum aquæ, quod ſi non protinus fundum petat, verum ſenſim per aquam expanditur & ſubinde deſcendendo recolligatur, ſignum eſt tale ſputum eſſe purulentum: quamobrem cum omnes has conditiones habeat ſputum noſtri languentis non eſt dubitandum illud eſſe pus; De ſanguinis eiectione maior eſt difficultas, contingere namque poteſt vt aliquis abſque ſanguinis expuitione tabidus exiſtat; ideoque *Iacchinus in 9. Rhaſis* dixit: *Dicunt quidam in catharro hoc euenire poſſe, vt primò caro pulmonis erodatur, mox ad venas perueniat eroſio, & indè ſanguis excreetur, Primum verò citrà ſanguinem ſanies ego verò ſcio ex Gal. ſanguinem ſpumoſum ex ipſius pulmonis ſubſtantia excerni 6. apher. quamuis exiguum, & paucum, neque ſcio aliquem ex catharro in phtyſim lapſum, quin prius aliquid ſanguinis expuerit*; verum in hoc fallitur *Iacchinus* dum putat neminem poſſe Phtyſicum declarari quin ſanguinem per anacatharſim eiecerit primo namque cum caro ſeu parenchyma pulmonis eſt exeſum, non eſt neceſſe vt ſanguis emanet: hoc voluit *Gal.* exemplo vlceris tenuum 4. *aphor.* 71. vbi ait eroſa carne rerũ poſſe educi pus abſq; ſanguine vnde doctiſſ. *Iacotius in comm. Coac.* dixit nonullus euaſiſſe Phtyſicos ſine ſputo cruento vlcerata carne quæ à bronchijs maximè diſtat, ob eã cauſſam *Gal. 4. meth. 18.* ſcripſit tutius eſſe vt aſperæ arteriæ ramus proximus ſimul cũ vaſe ſanguineo rumpatur, quam ſi ſeruetur integer, eò quia vt puto illo modo commeatum ſiue aditum ſibi parat, at hoc modo non habet liberum exitum præt. *Schentius*

etiam

etiam dixit eruditis Medicis ſatis conſtare pulmonum vitio Talem accidere poſſe quam nec præceſſerit nec conſequutum ſit ſanguinis ſputum, aut purulenta excreatio ſecundo; quia poteſt ſanguis etiam è vaſis manans protinùs ac exiji ab vberrimo pure quod in pulmonibus extat dealbari, vt vult Saxonia cap. proprio, ni velimus aſſerere id pendere non ex vlceris pręſentia Phyſim gignente ſed ex aliqua alia cauſſa, ſic *Symph. Campegius lib. 4. cap. 14. enarrat. hiſtor. Gal.* refert quendam adoleſcentem fabrum aſſiduo fornacis igne ſe concremantem, carbonumque fumo corporis humores exſiccantem adeò fuiſſe extenuatum, vt totus oſſeus eſſet, neruis tantum compaginatus & compactus videretur, ita vt certè ipſam mortis effigiem iudicaſſes, ſic *Marcus Aurelius Seuerin.* dixit dari Phtyſim citrà pulmonis exulcerationem, languore ſcilicet & marcore ideſt putrida quadam laxitate tacto pulmone, quod fit nimirum vbi mucore pituiteo, ac ſemiputri diù multumque alluente dilabuit, quemadmodum ſcilicet folium longo lentoris immaceratu flaceſcit, de quate ità *Hieron. fracaſtor. lib. 2. de morb. contag. cap. 9. verum & illam quoque poſſumus Phtyſim ſatis proprie appellare, qua corruptis, putrefactisque pituitis ità pulmonem afficit, vt ſi non vlceratus eſt at flaccidus tamen & putridus tam reddatur, quippè factis diſſectionibus quorundam vidimus interdum partem pulmonum ſinceram, & nullatenus vitiatam, partem admodum exactè putridam nondumque vlceratam, ſed tamen flaccidam, mollemque atque in marcorem tendentem, quandoque totum pulmonem talem vidimus*, Præt. id etiam refert *Iacot. in Coac.* ſicut *Petrus Sallus in comm. de morb.* quo morbi genere laboraſſe refert doctiſſ. *Seuerinus* illus virum Marcellum Sacchettum anno 1629 diſſectum Neapoli, vt & Franciſcum Primum Gallorum Regem: in his ergò nullum ſanguinem eijci crediderim non enim vlcerarut pars, ſed ſolum conflacceſcit, ac inſolito pulmonum tabo diſtabeſcit; cæterum in noſtro languente dicendum eſſe vlcerata pulmonum capacitatem ſecundum vaſa, cum & pus & ſanguis comparuerint, dicat ergò, *Senex: A ſanguinis ſputo puris ſputum à puris ſputo, Phtyſis*: neque refert vt ſputum in Phtyſicis ſit copioſum, ſiue ſit pus, ſiuè ſanguis, nam vt ait doctiſſ. *Saxonia cum Gal.* aliquando ipſum vlcus non erodit aſperas arterias ipſius pulmonis, ſed tantum carnem, & vaſa alia, itaque antequam ille ſanguis in cauitatem aſperæ arterię recipiatur opus eſt tempore: nam dura eſt membrana aſperæ arteriæ, neque facile ipſum ſtatim ſuſcipit, hic grumum facit, & ille grumus eſt impedimento, ne ſanguis, aut pus genitum poſſit tuſſi expurgari, itaque in viſcere retinetur, & phtyſim facit inſanabilem; febris autem qua noſter languens ingemiſcit quam febrem redoleat non eſt ità facilè iudicare nam quamuis à doctiſſ. viro plurium dierum ephemera eſſe ſcribatur, eius fortis febris quæ ab *Hipp.* pemphygodis nuncupatur vt vult *Mercatus lib. 2. de febr. eſſentia ſicque idem Hip.* aiebat *ſicca, alia, aut ſalſuginoſa, alia pemphygodes, hoc eſt inflata, ſeu ampulloſa & aſpectu granes aliq. cutem ad tactum humecta* (ſubdit *Mercatus: quo fit vt mihi non diſpliceat eorum ſententia qua tenent per has febres ſolum ſubaudiendas eſſe ephemeras, quarum calor corpus in tumorem eleuat & tactum erit inſtar ſcintillarum exſilientium, vt quæ ex ignito flatu ſeu ſpiritu prodeant & ob id primo acceſſu granes apparent, cum re vera non ſunt.*) tamen potiùs hecticam eſſe dixerim putridæ combinatam, quam putridæ pituitoſę naturam ſapere ipſe credideiim vt patet ex *Gal. 1. aphor. 12.* vbi ſcribit febrem tabis ob ſuppurationem in pulmonibus quotidie, ac præcipuè ad noctem habere acceſſiones, quod

non de hectica quæ vniformis, ſed de putrida eſt intelligendum; quod ſi forſan dicatur febrem qua Phryſis combinatur ſemper hecticam eſſe, dicerem cum doctiſs. *Claudino* duplicem eſſe febris hecticæ ſortem, alia enim eſt ea quæ per ſe fit, eaque verè morbus dicitur, eſtque vniformis, non ſentitur ab ęgro, in ea calor per vnam, vel alteram horam à cibo proculdubio augetur, & aliis ſimilibus notis a *Gal.* deſcriptis circumſcribitur.

Alia verò eſt hectica per accidens, & veluti ſymptomatica, quæ ſanè a conditionibus hecticæ per ſe cadit, ac proindè acceſſiones, ac putredinem pro ſui cauſſa habere poteſt, quæ propriè in Phryſicis non modo legitimis, verum etiam ſpuriis obſeruatur, ratio inde patet, quia Phryſici legitimi, qui ob deſtillationem materiæ pituitæ a capite in partes ſpiritales continuò patiuntur, quæ materia cum maximè ad noctem continuo moueatur, neceſſario ſequitur vt illorum febris quotidie etiam, & ad noctem habeat acceſſiones, hancque febrem *Fernell. 4. de febr. cap. 16.* nobis ſub nomine hecticę ſymptomaticæ propoſuit; & quamuis huiuſmodi febris in noſtro languente poſſit admitti, non ob id putuita explodenda, non ea tamen in qua partes vel membra computreſcant, nimirum ob continentia, ſed potius ob contenta, quæ quoniam duo ab *Hip.* ſtatuuntur, bilis nempè, & pituita, ob idipſe quoque ad eoſdem humores refero, ſed potiſſimum ad pituitam putreſcentem, quæ acceſſiones manifeſtas quotidie peragit, & circa veſperas; quamuis non ob id plures diarias denegarim ſi tamen breue adfuiſſet tempus, quod cum biennale exiſtat, eas videtur excludere; putrida ergò febris admittenda hecticæ coniuncta; vt patet ex acri calore, aliisve quæ ſupra retulimus, & potiſſimum ex ingraueſcentia à cibo, quæ ſane eatenus in hecticis adeſt, vel quia arida membrorum caliditas humidam alimenti ſubſtantiam exhalare facit, quod affirmare eſt viſus *Gal. 1. de differ. febr. & 2. prognoſtic.* adducta calcis ſiccę ſimilitudine quæ aqua profunditur, quod quidem *Auenr. 4. collec.* non arridet, vel quia a cibo membra calidam acquirunt intemperiem. quoniam quod nutritur alimentum ſibi aſſimilat, vt idem *Auenr.* ſentit vel quia hecticorum calor augetur ſicut accreſcit flamma olei ſuperadditi copia, & frixio ſartaginis aqua ſuper eam affuſa, vt *Auic. p. 4.* vel quia ob coctricis debilitatem, multi vapores iiſque craſſi in corporis habitum circumferuntur, eumque occludentes maiorem excitant calorem; vel quia propter calorem febrilem in corde rorida humiditas efferueſcit, & procedente febre incipit etiam abſumi, ob quam neceſſitatem dum cibus eſt abſumptus, portio liquidior & tenuior, antequam totus cibus in Iecur diſtribuatur perducitur ad reſtaurandum id quod abſumitur, vnde calor cordis augetur, vt calor fiat inæqualis; & per conſequens fit ſenſus caliditatis, (vbi enim inæqualitas, ibi ſenſus caliditatis, vel quia hecticus calor habitualis cum ſit) more naturalis conuertitur ad conficiendum alimẽtum, & ideò in maiorem ſubiecti quantitatem extenſus augetur, magiſque corpus calefacit, duratque actio, quouſque nutrimentum ſit diſtributum, ac diſcutiatur, quod *Mercato* ſatis arridet quomodocunque tamen ſit huiuſmodi affectum quo premitur noſter languens incurabilem eſſe crediderim; idque dupliciter, primo quia vlcus habemus in pulmone, ſecunda quia hecticam habet conſocialem; cæterum quoniam benè aſſeruit *Auic.* nonnullos abſque ſpe miſerabiliter perſanari, vndè illud *Phyl.* eſt axioma, tunc ſcil. maximè Deum adeſſe, cum hominum auxilia deſunt, ſoletque nõ

raro

tarò inopinato, ſalus accidere, ideò à medica ope non excludendus ægrotans eoque magis, quia *Arcaus cap.8.de febr.* refert multos transfoſſo thorace; nec non etiam & vulnerato pulmone conualuiſſe, ex quib. infert ſi è magno vulnere pulmonum incolumes euaſere, cur non non ab vlcere? ſic *Rulandus cap.25.lib.3.* refert ſe cuidam vulnerato pulmonem abſcidiſſe, ac loco abſciſſionis ſanguine circumciſæ cutis confortato, & tàm puluere rubeo, & alijs adiutorijs fræquenter procurato conſolidatum eſt vulnus, & ſanatus eſt æger. ſic multos refert *Arcaus* ſe tabidos curaſſe febre etiam continua laborantes ſic *Ingraſſ. in conſil.* pro fiſtula pectoris Illuſtriſs. Ducis Terræ nouæ refert magnificum Auguſtinũ de vrbinate ex confirmata Phtyſi liberaſſe; ſic *Eraſtus diſputat. Paracelſic par.4.pag.210.* hæc habet: *Dicam aliquid incredibile; ſanitatem reſtituit Deus aliquibus Phtyſicis meo vtens miniſterio, quos abundè conſtat vix dimidios pulmones retinuiſſe, niſi tales inaquali pulmonum affectu laborauiſſent, quis eos ſanari potuiſſe putet? Raſis 4.contin.* hæc habet: *Ego vidi huiuſmodi vlcera pulmonis nimis prædominari in Peripneumonia, & curata fuerunt perfecta curatione, & vidi naſcituram in pulmone coadunatam, ſpuentem ſanguinem, & deinde ſaniem, & ſanata eſt tamen in puero quinque annorum; Valeſc. de Taran. lib. 3. cap.2.* alios Phtyſicos deploratos curatos ſe vidiſſe teſtatur: quinimò ego poſſum id etiam multis experientijs comprobare, ſed potiſſimum ex hiſtoria ad Reuer. Domini Marci Antonij Perellę Patritij Aquilani meique conſanguinei, qui vulnerato thorace, ac in empyema ſanguinem commutato, tandem in verata Phtyſim, vt patuit ex ſputo purulentiſſimo, ex ſanguinis eiectione, ex incredibili macie, ex fętore, & ex capillorum defluuio multa à me adhibita cura, tandem perfectè conualuit: cæterum non ignoro rara Artis non eſſe, tamen a curationibus abſtinere impium eſſe crediderim, quam a quattuor inchoari deberi dicerem, nimirum a deſtillatione, a puris repurgatione, & tandem ab vlceris conglutinatione, vt a febre, & macie; Deſtillatio quæ a capitis plenitudine fouetur euacuationem indicat, exſiccationem deſiderat, vnàque reuulſionem, propt. quãuis pluries purgationem inierit, cum adſint *duoxparias* denuò generantes materias, proindè ad epycraſim ſeruandam, non inutile erit iterum corpus quibus ſcatet humoribus expiare: quamuis non ignorem *Mercatum* ſibi hanc proponere difficultatem de purgatione in tabe; eamque tunc vtique admittere, cum videl. tabes ſiue cum vlcere, ſiue ſecus, vel ex fluxione capitis, aut totius corporis prodeat, vel ex cauſſa quæ aut tumorem ſuppuratum efficiat, aut continuum ſoluat originem trahat; in his profectò, quibus fluxio acrium, mordacium, & exedentium humorum adiuncta eſt, maximè ſi ſuccorum accedat ebullitio, & efferueſcentia, non omninò poſt habita conſumptionis indicatione (nam exquiſita tabes in his quibus adhuc fluxio perſtat, vacuantia admittit, ſed ſolum reuellentia) purgare tutiſſimum eſt; *Senner.* dixit humore ſiue in toto corpore, ſiue in capite cõſiſtentes, & ad pectus affluentes eſſe euacuandos, corpuſque à cacochymia liberandum; ſi enim cacochymia in toto adſit, & humores affluentes malum augeant, febremque grauiorem reddant, ac tabes nondum ſit confirmata lenia purgantia, quę ſimul thoraci, & vlceri prodeſſe & fluxionem humorum auertere poſſint. *Capiuacc. lib.2. ſuę pract.* dixit ſe aliquando fuiſſe Venetijs & Phtyſico præſcripſiſſe oxym. ſimpl. vnc.1. & tantundem mell. roſ. vt detergeretur pituita in ventriculo exiſtes, cęterum caſuali Pharma-

copo-

copolæ errore contigit vt vnc. 10. miſiſſet, verum cum ægr. dr. 8. ſolum ſumpſiſſet, quamuis moleſtiam excitaſſet, poſtea ita deſcendit pituita in inteſtina, ità fuit excreta, vt omnia ſymptomata mitigarentur, *quare* (ſubdit *Capiuacc.*) *oportet Medicos eſſe audaces nonnunquam ſic Auic. etiam in Phtyſi cauſſa totius exhibet pillulas cocchias, communes practici non exhibent, & male faciunt*: cæterum vt dixit *Mercatus*: *ſatius eſt tentando curare, quam temere curando laborantem maiori periculo exponere*: quamobrem reiecta *Capiuacc.* opinione leni aliquo vterer medicamento, idque non aliter niſi vt alia poſſimus adhibere medicamenta, ſic *Hippoc. liber. de loc. in hom* dixit: *Qui tabe affectus eſt, ei purgandum eſt caput debili medicamento*, vterer ergo rhabarb torrefacto, cum inſuſ. roſ. & ſero caprino vt amat Senner, vel conſeruam roſ. adhiberem cum portione rhabarbari interim ad exſiccandam fluxionem accederem, nam vt ait Hip. 3. de mor. tex. 23. Caput quoque reſiccato, vt nequid influat, pro quo explendo ſcopo multi multa dicunt, *Eraſtus* ſummè commẽdat lignum Guaiacum per duos treſue menſes cuius quoque opinionis eſt *Fracaſtor. Phylippus Ingraſſias*, *Alfonſus Ferrius*, & *Saxonia*, ego tamen chinæ vſum commendarem in rure conſumpto, cum portione ſandal. citrinorum & ligno de viſ. querc. adiectis in fine ebullit. herbis cephalicis, & pectoralibus; nam ità leniori incedemus medicamento, eoque aptiori ad vires refocillandas, & ad maciem reſarciendam, doctiſſimus *Saxonia* ſequens decoctum proponit, quod mihi valde arridet: ℞. chinæ vnc. 1. infund. in aq. lib. v. 1. deinde ℞ hordei mundi m. ſ. amyli, traganthi an. drach. 2. ſem. acetoſæ, plantag. an. drach. 1. ſem. melonum mundat: vnc. ſ. nucl. pini, piſtac. an. vnc. 1. ſ. car. teſtud. nemor. vnc. 2. ponantur quæ imponi poſſunt in ventre optimæ pullæ, omnia ſimul bull. vſque ad perfectam carnis cocturam, & facta omnium expreſſione ius hoc exhibeatur ſpatio triginta dierum: Pro auerſione non inutile erit cucurbitulas, fricti onesque adhibere, nec non etiam & fonticulos ponere, vel in occipite, vel in bracchio, nam ab illo fieret euacuatio, ab hoc deriuatio: ſcio à multis commendari in ſyncipite, quem *Montanus conſil.* 36. pro nob. Veronenſe, 142. & 170. *Mercur. tomo* 3. *conſil. & poſt hos Fabius Pacius in comm. de meth. med.* deteſtati ſunt, ſicut & *Zecch. in ſuis conſil.* & *Septall. in ſuis animaduerſ.* De ſanguinis miſſione nihil habeo vt proferam, nam quamuis, *Hipp. p. de morb.* dixerit: *Patitur quæcunque in ſuppurationibus dicta ſunt, conducit autem talibus ſi ab initio curandos ſuſcipias, vt & venę de manibus ſanguinem emittant, & diæta ſit quam ſiccißimus, & exanguis fiat*: ſubdit *Mercatus cap. de Phtyſi*: *quibus euidenter conſtat verendum non eſſe ſanguinem detrahere, viribus ferentibus, aut omninò non collapſis*, & infer. ait: *quo caſu tutius ſum arbitratus vbi id non audemus, vel aliquis renuit, cucurbitis, frictionibus, & alijs præſidijs fluxionem potius auertere, quam cum graui diſcrimine grande auxilium tentare*: cum hoc tamen prædictis caſibus non omnino eſt à ſanguinis detractione fugiendum incipiente tamen malo, & dum tabitudo adhuc ſub dubio eſt: cum autem ſecus in noſtro caſu contingat, & ab initio fuerit ſanguis miſſus tum ex bracchio tum per hyrudines ideo ab omni ſanguinis miſſione ægrum arcerem: Pro interceptione materiæ, & abſterſione præter ſacch. roſ. tantopere ab auctoribus commendatum, vterer pillulis bechicc. vel Diacod. in tab. cum bolo arm. Ad hunc vſum refertur Pulius *Haly de Regali diſpoſitione*, quæ prodeſt vlceri pulmonis, & tuſſi ſecundum ipſum, ℞ papau. albi drach, 10. gummi Arab. amyli, Drag.

an.dr.3.ſem.portul.ſem.maluæ an.drac.v.ſem.cucurb.& melonum, cucum. & citruli.ſem.cydon.mundat.an.drac.vij.ſpodij,ſucci liquit.an. dra.3.penidiorum ad pondus omnium,f.pul.dentur quotidie de mane vnc.2. cum ſyr. de papau.vel cum ſyr.iuiubarum; ſubdit Haly: *ſine dubio iſte puluis, eſt expertus,& probatus,viuit Deus*: Ad abſtergendum vlcus in pulmone *Senner.* laudat aquam ſaccharatam,vel mulſam.*Saxonia* laudat loch de pino, de pulmone vulpis,ſanum,& exper.ſicut ſequens remedium: ℞.mellis opt.dr.3.aq.communis lib.2.botridis,pulmonariæ,enulæ;hyſſopi an.m.ſ.ireos,lup.an.dra.2.bull.ad conſumptionem tertiæ partis deſpumando ipſum mel, deinde vtendum hac mulſa ad mundificandum vlcus; ptyſana etiam commendanda,cum habeat virtutem vires reſarciendi,pectus abſtergendi,maciem tollendi,& febrem eneruandi; in quem vſum quoque non deſunt qui commendant lac,ſic *Gal.* dixit: *Thoracis autem ac pulmonis partibus lac omne eſt vtile*: conſtat enim ex *Homero* (vt ait *Mercatus*) tanti eſſe momenti lactis vſum vt pleraſque gentes ſolo lacte vixiſſe, & hodie pariter viuere Galactopotas, aut Galactophagos dictos ſcriptum ſit; vt propt.tria beneficia conferre dixerit idem *Mercatus* pus ſcil.abſtergendi,vnitatem ſolutam coniungendi,& tandem partem, aut vniuerſum corpus reficiendi; verum adnotandum quod ſi abſterſione opus habeamus vtamur Aſinino lacte, aut caprillo, eo quod ſit magis ſeroſum, ouillo, aut vaccino cum refouendum, aut cum aqua pluuiali cocto ad conglutinandum; ſi tamen lac muliebre noſter æger aſſumeret,melius eſſet,propt.quod omnes expleret indicationes.& abſtergendi,& conglutinandi, & etiam reficiendi; pro qua pariter indicatione explenda iura alterata commendanda cum ſacch.roſ.viol.ſcabioſa, capill. ven.rubo,arbuto,lentiſco,borrag.meliſſa,endiuia, & ſimilibus addita hordei.portione, & quatt.ſem.communibus maioribus; quod ſi maioris refectionis cauſa vti velimus aqua quę à *Ioanne Michaele Paſchalio* probatur non mihi abſonum videretur;vt ℞.fol.lactucæ m iij.capill.ven.m.1.hyſſopi m.1. liquir.recentis vnc.3.pulmones duos hirci,aut vituli,pulmonum vnum vulpis ſi reperiatur, carnis cancrorum ſ.a. paratæ vnc.4. carnis teſtudinis nemoralis carnis limacis bene paratę an.lib.5. carnis ranarum bonarum vnc. 4.ſacch.cand.vnc 8.pul.diatraganthi frig. vnc. 3. boli arm. pręparati vnc.2. f.ex his omnibus aqua inſtrumento vitreo, & igne paruo,de qua quolibet die ſummo mane ſumat vnc.4 cum pauco ſacch quod ſi huiuſmodi aqua non arrideat, vterer confectione in morſellis præſtita cum carn.teſtud.limacum,cancrorum fluuiatil.additis bolo arm.cornu cer. vſ.ſandal.& ſacch.vnum circa hoc adnotat *Sennert* quod crederem deſumpſiſſe a *Petronio*, circa vſum teſtudinum,& aliorum animalium,dicitque quod cum hæc animalia ſint craſſæ, terreæque ſubſtantiæ; & proinde non niſi craſſum, terreum,& vitioſum ſuccum generent,ob id parcè cum alimentis miſcenda, ſunt etiam nonnulli qui ad corpus humectandum balnea aquæ dulcis tepida adhibent, verum (vt ait *Senner.*) id potius hecticis ſimpliciter, quam Phtyſicis conueniunt.

Quoad victus rationem, cibi ſint boni ſucci.& facilis coctionis, & multi nutrimenti,cuiuſmodi ait idem auctor parantur ex hord.auena, amygdalis.alica,amilo,& oryza,ſic Saxonia loco ferculi parare ſolet hordeaceum quoddam hoc modo.℞.farinæ hord.lib.3. ſacch. finiſſimi lib.totidem, Imponit hæc in olla noua,primo partem farinæ imponendo, deinde partem

ſac-

ſacch. & ſic viciſſim, (quinimò aliquando ait commiſcere pulucrem aut ſalſæ; aut rad. chinæ, aut pulmonariæ, aut bottridis omnium vnc. 5. i. olla ipſa iam operta paſta cruda imponitur furno ſpatio nouem dierum, ſingulo die manet tantum quartam horæ partem, ex illa mixtura ſimul cum iure optimo ferculum fit mane, & veſperi, quo ſolo Phtyſicum ſanaſſe religioſum Venerijs degentem gloriatur; cæterum ego *Galeni* normam ſumerem *7. meth. cap. 6.* vbi ait in ijs qui refectione egent non poſſe dari alimenta admodum nutrientia, quia facultatem coctricem debilem habent, neque etiam ea quæ facilè coquuntur, cum eadem non ſint admodum nutrientia, proindèque in hæc verba erumpit: *Cum igitur hæ duæ indicationes ex aduerſo pugnent, committendum non eſt vt dum alteri nimium ſis intentus, alterius omninò obliniſcaris, ſed vtriuſque memor, quoad liceat, vtrumque miſceas:* Vinum conuenit ſed bene dilutum, & inter carnes probantur aues, carnes hædinæ vitulinæ & ſimiles verum noctuas Athenas gero, dum de victus ratione loquor cum viris doctiſſimis, de aeris mutatione à nobis dicendum eſſet quam tanti faciendam eſſe docuit Galen. qui omnes Phtyſicos ad Tabias mittebat, ideòque vt cum ad aerem proportionatum mittatis ſummè quidem probarem; atque hæc habui, viri doctiſſimi, quæ currentiſſimo calamo dicerem, veſtræ ſunt partes vt quid ſit agendum diiudicetis.

PRO PERILLVSTRI DOMINA
Matrona Leoniſſana Peripneumonia laborante.

CONSVLTATIO L.

Peripneumoniam plus periculi quam doloris habere explanauit elegantiſſimus *Celſus*, vt proindè haud habeam vnde mirari ſi noſtra languens acutiſſimo morbo fatiſcens, exiguum circa pectus dolorem habeat; non enim pulmo eſt admodum ſenſibilis, (quamuis in meo libello de ſede pleuritidis affecta probarim illum quoquo pacto dolere vel per ſe, vel per accidens.) quinimò *Auenr. lib. 3. collect cap. 30.* pulmoni validam conceſſit ſentiendi vim, non ob id ille læſionem in noſtro caſu excludit, nam ſi ex *Sorano Epheſio* duo potiſſimum ſunt ſigna quaſi pathognomonica pulmonis oblæſi difficultas nempè reſpirandi, & genarum rubor, dicendum affectum quo premitur noſtra languens eſſe Peripneumoniam, cum ambo ſymptomata adſint; difficulter enim ſpirat, & genarum rubor adeſt; hic vt ait *Duretus* quoniam pulmonum *ἀναθυμίασις* tuſſiendo expreſſa ibi ſubſiſtit propter anguſtiam venularum maiorum [illegible] excipientium, quæ non expirat; præt. rubor faciei ſubdit *Iacot.* inflammato pulmone, & calido humore multis vaporibus in caput elatis, qui replent cerebrum, atque interdum phrænitim faciunt, ſemper verò faciei ruborem inuehunt, imò in omni vehementiori ſpirandi difficultate rubere facies ſolet: hoc ſignificauit *Auicen.* 10. 3. *tract. 4. cap.* 11. de ſignis Peripneumoniæ dum ſic ait: *Et quandoque communicat ei in extenſione, & repletione faciei totius, & apparent in vtriſque maxillis rubedo, & inflatio propter illud quod aſcendit ad eas ex vapore propter carnoſitatem earum & raritatem ipſarum, & non ſunt ſicut frons in cute ſua, & quandoque vehemens*

fit

ſe rubedo, donec ſimiletur tincto. quod ſymptoma *Zacutus* vt pathognomonicum non admittit, nam aliarum partium inflammationem genarum ruborem pariter inuehunt.

Difficultas anhelitus pendet non ex alia cauſſa quam ſcil. ex anguſtia bronchiorum pulmonis, vt bene probat *Senner. lib. 2. part. 2. cap. 3.* anguſtiam autem illam oriri ſtatuit non a quacunque cauſſa, ſed vel ab obſtructione, vel compreſſione pertinaci, vtrumq; enim obſtructionem ſcilicet, & compreſſionem efficiunt primo humores ſæpe craſſi, & viſcidi, nonnunquam tenues, & ſeroſi, ſed copioſi; quod expreſſit *Mercatus lib. 2. ſuæ praxis cap. 7.* dicens pulmonum inflammationem fieri ab humore non ad vaſa hæc, aut illa confluente, ibidemque immorante, ſed ad carnea ſpatia, quæ cum laxa admodum ſint, ob carnis mollitudinem, & ſpongioſitatem facilem humorem à vaſis exſudantem ſuſceptant. Quod ſanè expreſſit *Gal. lib. 4. de preſag. ex pulſ. cap. 12.* dicens: *quia laxum & molle viſcus pulmo eſt, & vndique vacuum, à pituitoſiori, atque craſſiori ſanguine inflammatur, cum ſubtilis, bilioſusque fluat ferè, neque cum viſcere vlla ratione cohærere valeat:* quod *Galen ab Hippocr.* deſumpſit aiente *lib. de loc. in hom. Pulmo tanquam natura rarus, & ſiccus, trahit in ſe humorem, vbi attraxerit mater fit, vbi verò in totum flux erit extremitas eius vtrumque latus pulmonis contingit, & Peripneumoniam appellatum morbum facit;* quod expreſſit etiam *1. de morb. tex. 24.* aiens. *Peripneumonia fit, cum commota, ac calefacta pituita, ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſe ipſum de vicinis locis ad ea, quæ iam ſunt in ipſo, & percaleſcit quidem totum corpus, ac dolorem exhibet, maximè autem dorſo, & coſtis & humeris ac ſpinæ; nimirum ab his in ſe ipſum attrahens plurimam humiditatem, & ſuperexſiccantur hæ partes, & nimium caleſcunt;* Et meritò ſiquidem coarctata illa materia morbum facit inflammatorium, cum materia conſtricta vt volebat *Ariſt.* & cum eo *Theophraſtus* facillimè incandeſcat: ideoque *Herophilus* dixit *lib. de Paſſion.* & cum eo *Demetrius* Peripneumoniam eſſe tumorem in toto pulmonis corpore quam quidem materiam pulmo à capite recepit refrigerato ob immodicum aeris ambientis frigus, quod experta eſt languens, vnde expreſſa a capite fluxione vi frigoris inque pulmonum parenchyma fluitante orta eſt Peripneumonia, atque ob id *Hippocrat.* dixit *lib. de affect. tex. Fit autem hic morbus, cum pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit,* qua de cauſſa *Aliabbas in praxi* dixit: *Et hoc apoſtema aliquando fit a materia ſanguinea, aut cholera quæ ad pulmonem incurrit, nonnunquam à catharro à capite deſcendente:* dum enim ille in pulmonem deſcendit, ibique moram traxit, incaleſcens inflammationem accendit, & inde fecit Peripneumoniam: quod innoteſcit primo ex doloris ſenſu, qui in noſtra languente hebes admodum exiſtit, ac potius grauitatis ſenſum quendam perſentit, quam aliter; ſecundò ex difficultate ſpirandi, tertiò ex pulſu molli, quartò ex humida tuſſi, quintò ex febre, quæ omnia ſymptomata refert *Hippo.* in hiſtoria Polycratis vxoris *7. epid.* Febrem *Mercatus* dixit fortiorem eſſe in Peripneumonia, quam Pleuritide, ob cordis viciniam. *Iacotius* ob fuliginem ſanguinis putrentis. Humida eſt magis tuſſis vt vult *Mercatus* cum in vijs maior eſt redundantia, ego tamen dicerem id fieri, quia pulmo eſt propinquior arteriæ qua fit *ἀναγωγή*, ac præt. latior eſt pars, & magis ſpongioſa apta ad eijciendum, & ad recipiendum, ea enim materia, quæ eſt in pleura indiget primò vt è meninge tranſudet, deinde excipiat, tranſumatque pulmo, ac tandem hic tuſſi eijciat, ſicque meritò dixit *Iacot. 1. Coac. Expuunt ſemper aliquid ob laxitatem par-*

lis affecta, à qua ſemper aliquid reſudat, Pulſus eſt mollis non ratione partis affectæ vt voluit *Zacutus*, & *Mercatus*, ſed quia fit à ſanguine pituitoſo, cuius cauſſa fit mollities in pulſu; quamuis *Petrus Salius* id videatur referre ad partem affectam (in eo tex. vbi aiebat *Hippocrat. morbi lethargi appellati medus idem eſt, qui & peripneumonia,*) & ad humorem pituitoſum. Difficultas ſpirandi non aliunde manat, quam oblæſis bronchijs pulmonum, & arterijs, quæ quidem difficultas orthopnæam emulatur vt vult Saxonia, differtque à vera orthopnæa febre, ſpiratione calida & celeberrima; quam tamen adeò difficilem ſpirationem orthopnæam æmulantem non annumerat *Hippoc.* dum ait; *Huiuſmodi ſunt, quæ facis Peripneumonia, nam febris acuta exercet ægrotum, ac ſpiritum crebrò ducit, calidumque expirat, &c.* dicit enim ſpiritum crebro ducit, ſed non orthopnęæ more: quare vult *Hippocrat.* ſignificare in Peripneumonia eſſe validiorem difficultatem anhelitus, quam in Pleuritide.

Dolor præt. hebes cernitur, quia oblęditur pars carnea, non autem membranoſa quæ ſolet acutiores dolores pendere, vt cenſet *Mercatus loc. cit.* Cæterùm, an vna pulmonis ala in noſtra languente obladatur, vel duplex id etiam eſt conſideratione dignum; ſcio enim in peripneumonia ambo latera oblædi ex *Hipp. lib. de loc. in hom.* nam *Senner*, dixit partem affectam interdum eſſa pulmonem ſecundum vnum lobum vel alterum, interdum ſecundum totum; cæterum tunc dicetur ſecundum *Hip.* Pleuritis, quia vnum latus nunc Peripneumonia quia ambo latera afficiuntur, quamuis doctiſſimus *Martianus* ſibi difficultatem pronat, qui ſcilicet fieri poſſit vt Peripneumonia totum pulmonem oblædens poſſit etiam vnam tantum pulmonis partem oblædere.

Reſpondet *Hippoc.* quando dixit Peripneumoniam totum pulmonem oſtendere voluiſſe ſignificare tanquam quid communiter contingens, & ob ſimilitudinem ſymptomatum, ita ut quantum peculiare eſt peripneumoniæ vtrumque latus occupare, tantum pleuritidi conueniat vnum tantummodo latus eſſe affectum:, quamuis apud veteres variæ partis pulmonis ſtatuantur obleſæ in peripneumonia; ſic *Diocles* venas pulmonis, *Eraſiſtratus* arterias ſtabiliuit læſas, *Praxagoras* eas partes pulmonis laborare ſtatuit, quæ ſunt ſpinæ coniunctæ, ſi verò febrem inquit fuerint paſſi pleuritim facit. *Aſclepiades* eas partes pulmonis pati dixit, quæ arteriæ ſunt adhærentes, quas appellant bronchia, *Apollonius Herophilus* pulmonis venas, & arterias pati autumauit *Soranus* aut totum corpus dixit laborare, ſed pulmonem vehementius: quicquid tamen ſit Peripneumoniam *Hippoc.* agnoſci poſſe dixit ex lingua vt in *Coacis* habetur: *Quibus Peripneumonicis tota lingua fit alba, & aſpera, pulmonis ambæ partes inflammantur, quibus autem dimidia, tantum illa pars quæ ſpectatur, & quibus ad vnam clauiculam dolor eſt, vna ſupera pulmonis ala ęgrotat, quibus autem ad ambas clauiculas dolor vrget, ambę ſupera pulmonis alę laborant, & quibus circa mediam coſtam ibi, & media, quibus autem circa ſeptum tranſuerſum infera quoque at quibus dimidia pars tota pulmonis obſeſſa eſt phlegmone omnia quæ adiacent ei parti laborant*: quare *Duretus in comm.* dixit Peripneumonica epyphenomena lucent in lingua: *lingua* enim ex *eodem Hippocrat. in epidlotium ſignificat*, quare ſi ex ſymptomatis quæ epyphęnomena dicuntur innoteſcit & Peripneumonia, & ſedes affecta, dicendum quod cum lingua tota ſit alba, & ad ambas clauiculas dolor tendat pulmonem eſſe obleſum

ſecun-

ſecundum ambas ſuperas pulmonis partes; hocque forte voluit aſſerere *Valleſ.* pariter quando dixit *7. epid.* linguam ſemicandidam, ſemipallidam, qualis eſſe ſolet Peripneumonicis fuiſſe à principio, ſecundum naturam redundantium humorum fiebat; quod deſumpſit ab *Hippocrat.* pariter in epid. aiente: lingua concolor redundantiis: ſic idem *Hippocra. in hiſtoria Ermoptolemi 7. epid.* de peripneumonia loquens dixit: *lingua autem peripneumonica*: ſubdit *Valleſius* in hiſtoria alterius peripneumonici: *Fit verò pleriſque Peripneumonicorum, craſſa, et excrementoſa, humidaque qualis in noſtra languente cernitur*, quam etiam *Hipp.* adnotauit in hiſtoria Cydis filii vt adnotat etiam *Iacotius*; quare non eſt ad dubitandum noſtram languentem Peripneumonia affici orta ex capitis deſtillatione vt dixi; quæ quamprimum curanda, & bene; ideoque *Hippoc.* in acut. laudat maximè eos Medicos, qui præ reliquis ſciant curare hos morbos qui plurimos homines occidunt.

Quales ſunt vt ſcribit Peripneumonia, Pleuritis, & febris ardens; hos enim acutos dixit, qui celerrimè mouentur. & cum periculo, & vt de Peripneumonia loquar, quis non dicet hanc eſſe periculoſam, & quia lædat partem principem qualis eſt pulmo, & quia ſecundum ſuam naturam talis, ob idque dixit Hippoc. de pulmonibus loquens: *Hi fontes ſunt humanæ naturę atque hi flumina ſunt quibus totum corpus irrigatur, et vbi reſiccati fuerint homo moritur*; atque ob id bene dixerat *Sennertus* Peripneumoniam eſſe pleuritide deteriorem, quia pulmo præſtantius viſcus eſt, cordique vicinius; cæterum quia ab initio ſputum apparet, illudque criticum extat, quia dolorem lenit, vnde dixit *Hippoc. in Coac. omne porrò ſputum ſoluens dolorem bonum eſt, non ſoluens malum*, & quia febris non eſt admodum valida, ſicut neque anhelitus difficultas ideo de eius ſalute non deſperandum, eoque magis quia ſputum eſt bene permixtum, idque eo potiſſimùm quia languentem habemus Medicorum iuſſibus obſequentem; *quiritis enim intemperans, horrendum*. dixit *Senex*, vnde quam primum ad curationem deueniendum, quæ quidem ſuis indicationibus perficitur, nam cum à deſtillatione pendeat, eadem auertenda, quæ verò affluxit, euacuanda; quod conſulit nobis *Hippocr. 3. de morb.* aiens: *Cæterum Peripneumoniam hoc modo curare oportet, non tamen peccabit ſi quis etiam Pleuritidem, & Phrenitidem item curare aggreditur: Primum caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus*; quamobrem ſtatim venam baſilicam ſecarem, vtriuſque bracchij cum ad vtraſque partes dolor pertingat, ſed per interualla, ne vires deſtruantur, quæ in morbis pectoris maximè requiruntur, cum in illis *Gal.* repoſuerit thoracicorum affectuum ſalutem; quod intuens *Mercatus* dixit: *Quapropter etiam ſi ſanguinem liceat mittere, non tamen copioſè, ne ſubſequatur animę defectio, quæ in his profectò qui ſuffocatione periclitantur eſt maximè vitanda, tum vt iterato poſſit mitti ſanguis, tum etiam vt vires eductioni ſputorum ſufficiat*, eoque magis id in noſtro caſu faciendum, quia ſumus in inflammatione facta à pituitoſo, frigidoque humore; tamen in hac etiam mittendus eſt ſanguis ratione inflammationis, quæ maximè ſanguinem amat; qua etiam de cauſſa dixerat idem *Mercatus lib. 2. In nullo enim vitanda eſt omnino ſanguinis detractio ob impenſum ſanguinis, vel alterius humoris defluxum, quem ob mille cauſſas ad eam partem fieri potius, quam ad aliam comperimus, itaut maius periculum neceſſario ſequatur ex non miſſo ſanguine, quam ſi extrahatur adhuc frigida exiſtente cauſſa*: ſicque *Aſclepiades* reiicitur à *Sorano* qui in Peripneumonicis phlebotomiam excludit, cum nullo dolore ægro-

tantes afficiantur, & propt. ſi fuerit adhibita ex initio ſanguis tenuis atque ſubtilis exire videtur; ſed eius errorem detegit *Soranus*, neque enim ait ſolos dolentes phlebotomandos accipimus, præter quamquod ipſemet *Aſclepiades* dixit quoſdam Peripneumonicos dolere: quod tamen vt futile reijciendum, non enim ſolus dolor ſanguinis miſſionem admittit, ſed febris, inflammatio &c. ex qua tamen parte mitti ſanguis debeat à multis dubitatur; non enim deſunt qui dicant ſemper è ſiniſtra parte feriendam eſſe venam, nam ab hac facta venæ ſectio pulmonum inflammationem reuellit, pariterque deriuat, quandoquidem pulmonum venæ ex dextro cordis ſine prodeunt, hic autem in ſiniſtrum parietem venæ cauæ inſeritur, qui per alam ſiniſtram in cubitum excurrit *Zacutus* tamen dixit eſſe ſeruandam rectitudinem partis, ſi enim in latere dextro ſit grauitas ab interna dextra ſi in ſiniſtro ab interna ſiniſtra ſi viſceris ipſius medium ſit inflammatum, vel parenchyma totum primo à dextro, deinde à ſiniſtro, ſi vires ferant, ſanguis eſt detrahendus. De purgatione non leuis eſt controuerſia, nam cum agatur de pulmonis inflammatione nulla videtur conuenire purgatio, iuxtà illud *in acut. tex. 36. quicunque vero ea qua inflammata ſunt ſtatim ab initio ſoluere medicamento conantur, hi de intento quidem ac inflammatio nihil auferunt, non enim remittis affectio qua cruda eſt, qua vero morbo reſiſtunt, ac ſana ſunt, colliquefaciunt*: Cęterum vt libere fatear quicquid ſentio cum languens expuat, & cũ cõferentia & tolerantia nullũ adhibere pharmacũ, cum iſtud ſputum ſupprimat ex *Hippoc. lib. de morb.* ſic *Auic.* improbat humorum purgationem in hoc affectu, quia exagitatur furioſius motus humor, & vlterius cõfluit in affectum locum præter quam quod ab eo qui in parte inflammata continetur nihil trahit medicamentum. Præterea cum anacatharſis ſit propria huius morbi criſis pharmaco impediretur; atque hoc voluit *Hipp.* cum dixit, *3. de morb. Si vero pro ratione ſpuere non poſſit, ex pharmacis ſurſum educentibus dato, aluum autem in primis quattuor, aut quinque diebus ſubducere oportet, & hoc paulo amplius, quo & febres obtuſiores ſint, & dolores leuiores*: primo ſupponit non adeſſe ſputum, ſecundo non pro ratione materiæ morbificæ, quod patet quia *3. de morb.* dixit de Peripneumonia loquens: *quod ſi non ab initio ęgrum curandum ſuſceperis, ſed ſignis iam in lingua exiſtentibus ſinere oportet donec ruditationes præterierint, & lingua ſigna mitiora facta fuerint, & neque ad purgationem faciendam clyſterem adhibueris*, quare ſi ſputum vel appareat, & ſit pro ratione materiæ morbificæ nullum dandum eſt medicamentum ſi aut ſecus contingat aliquod leniens dari tunc temporis oportet, & quamuis dicat, & hoc paulo amplius, intelligere voluit quod moueat, ſed non multum: hoc enim pariter voluit intelligere, quando dixit vtendum eſſe medicamento forti debili, forti ſcil. quod moueat & promoueat debili quod vires non debilitet: debile enim medicamentum non tanget materiam peccantē, ſed antecedentem reuellet; quod ſi clyſteribus incedamus non erit malum; Interim ad pectus deueniendum eſt, ac exiguus ille dolor ſedandus, nec non etiam materia per anacatharſim repurganda; quoad dolorem ſolent fieri fotus, quos *Hip.* nedum in pleuriticis commendauit, ſed in omni corporis dolore inquiens: *In quacunque corporis parte fuerit dolor tepefacere oportet, nam bilis, & pituita ſiquidem compacta fuerint, fortia ſunt, & praualent, diffuſa verò debiliora*; doctiſſimus tamen *Saxonia* eos improbat, nam vix aliquid à pulmonibus digerere poſſunt, ſed materiam à pulmone in pleuram duce-

re, vt propter tranſeat affectus in Pleuritim, quod ſi fotum nolimus ad-
hibere, poterimus parare inunctiones ex oleo amygd. dulc. & chamome-
lino, cum vervecis omento applicita, ab vſu repercutientium omnino ab-
ſtineiem, quæ quamuis Senner. probet in peripneumonia biliosa, impro-
bauit prius *Saxonia* eo quia reprimatur materia à partibus externis ad pul-
mones, quod etiam aſſerit *Galenum* 11. *meth.* 17. quicquid tamen ſit ad re-
purgandam materiam in pectore ſtagnantem animus eſt reuoluendus, eo-
que magis quia noſtra languente ſputum incipit apparere: ideo que dixerat
Sennex: ſi vero pro ratione ſpuere non poſſit. & ex pharmacis ſurſum edu-
centibus dato: qua de cauſſa eclegmata exhiberem ex ſyr. de hybis, & aqua
ſcabioſę; Prodeſſe etiam poterunt quę fluxionem intercipiant, qualia ſunt
ſacch. roſ. violaceum &c. Atque hæc poſſunt pro tempore adduci, interim
conſilium capiemus in arena de diæta nil dicam, cum ſciam a doctiſs. cu-
rantibus inſtitui.

PRO PERILL. DOMINO MARCO ANTONIO CASSIANO à Monte Reali pleuritide laborante.

CONSVLTATIO LI.

NOn immerito *Gal.* dixit *comm. p. in p. epid. At continens nos aer, ſi immoderatiùs caleſiat, vel frigeſcat, vel humeſcat, vel ſiccesſcat, corporum ſymmetriam qua ſanitas eſt confundit, interturbat, & corrumpit*: vndè iure infer. ſubdebat: *Non enim fieri poteſt quin corporum animantium temperatem cum eius permutatione afficiantur, ac permutentur*, idque contingere in noſtro languente animaduertimus, qui cum aerem frigidiorem experiretur, flaminibus ac ventris agitatum, influxionem incidit rheumaticam (nam vt bene *Iacchinus* aſſeruit *cap de Pleurit. Fluxionibus gignendis occaſio eſt tum externus calor fundens, tum frigus exprimens*:) quæ in pectus illabens pleuritidem excitauit (nolo hic diſceptare An pleura, an pulmo ſit pars affecta in pleuritide, cum libellum de ſede pleuritidis affecta compoſuerim, quo viginti argumentis ſtatuo vnam pulmonis alam eſſe Pleuritidis ſedem, poterit is videri, nam forte remanebit probata mea opinio *Herophilus* enim etiam prçter *Hippoc.* pulmonem pleuritidis ſedem ſtabiliuit, vt eſt apud *Calium Aurel*) verum dicam communi ſenſu adeſſe pleuritidem veram, quæ ab omnibus recipitur; quæ quidem ſi *Ariſt.* credamus *eſt liquidæ materiæ coctio, ſiue denſatio Apollonius* dixit eādem eſſe communiter paſſionem temporalem atque celerem ſecundum laterum membranas, quas hypezocotas vocant, atque inter eorum carnem aliquando etiam in pulmonis partibus, ſæpiſſimè ſine tumore, vel ex ſolis cauſſis effecta; *Aſclepiades lib. definitionum* Pleuritim dicit eſſe humoris fluorem temporis párui, atque celerem interiorum lateris partium cum febre atque tumore, *Soranus* Pleuritim dixit eſſe dolorem vehementem interioris lateris partium, cum febribus acutis, & tuſſicula, qua varię qualitatis liquor excluditur. *Duretus in Coacis* dixit Pleuritidem eſſe phlegmonem ſyſtrophicam tunicæ coſtis intextæ, quæ conſectariam habet doloris punctoriam acerbitatem, ſiccam tuſſim, & febrem aſſiduam: *Gal. lib. 6. aphor. 33.*

dixit

dixit Pleuritidem eſſe inflammationem membranæ intus coſtas ſuccingentis; Iam verò ſyſtrophicæ omnis phlegmones duæ omnino ſunt cauſſæ vt dixit *Duretus*, vna rheuma concitatū ſiue ὁρμώμενον, altera autem συμπεσανον ideſt conſiſtens; Conſiſtens eſt humor exafſluxu collectus qui tumorem facit in parte obſeſſa, rheuma autem in noſtro caſu a capite concitatur, tripliciter, vel ob humoris feritatem, & orgaſmum, vel ob excluſionem partis potentis, vel ob dolentis attractionem; adderem ego cum *Hip.* ob caput intemperatum, & repletum, vel cum *Fernellio* ob retentricis imbecillitatē caput enim ideò fuit intemperatum in noſtro languente, quia expoſitum aeri frigidiori, & flaminibus ventorum, repletionem autem ideo expertum qu .. intemperatum, cū enim neq. quod ſibi congruum eſt apponere queat humores aggenerat excrementitios; qui vi frigoris expreſſi, inque thoracē decumbentes potuerunt in pleura (vt cum communi loquar opinione quamuis contrarium ſuſtineam) phlegmonem concitare ibidem conſiſtente rheumate, niſi velimus aſſerere hanc pleuritidem fuiſſe enatam vt ait *Petrus Salius p. comm. de morb. tex. 24.* ob aliam rationem; *frigus enim ipſos meatus conſtipando, tum caro quę eſt in latere, tum venæ quæ ſunt in eadem contrahuntur, his autem contractis, quicquid in ipſa carne, aut in venis quæ in ipſa carne ſunt exiſtit totum ſecernitur, & ad interiores partes tanquam calidiores, & inde magis laxatas, vt potè exterioribus partibus ex frigore, & rigore condenſatis tranſmittitur, quod vbi in latus tranſmiſſum ideſt, in membrana ſuccingente receptum, & affixum fuerit inflammationem cauſſat, & vehementem inflammationem ob partis tum ſenſationem, tum continuum motum, ex qua inflammatione & dolore latus ac membrana illa incaleſcens à vicinis tum venis, tum carnibus trahit confluentes humores, indeque perſicitur, & augeſcit Pleuritis;* atque hinc apparet ob præcedentem perfrigerationem ab ambiente peractam humores qui per muſculos intercoſtales, & per eorum canaliculos perreptant exprimi in internam partem, & membranam afficere, qua male affecta indeque inflammata conſurgunt hæc ſymptomata quibus noſter languens elanguet; quod clarius patet ex *Hip p. de morb. tex. 23.* dicente: *Et cum riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ eſt in latere, tum venæ contrahuntur, & conuelluntur, & quantum in ipſa carne ineſt bilis, & pituita aut in venis quæ in ipſa carne ſunt id magna ex parte aut totum ſecernitur, introque compellitur ad caliditatem carne extrinſecus condenſata, atque id ad latus affigitur, & dolorem vehementem exhibet, & percaleſcit, & per caliditatem trahit ad ſe ipſam, & vicinis venis, ac carnibus pituitam, & bilem;* ſic *Celſus lib. 4. cap 6.* dixit. *Et initium vel ex frigore vel ex ictu, vel ex nimio curſu, vel ex morbo eſt:* Dicendum ergo vel ex frigore denſata cute, & intus remeante, ac in vnum phyma collecta materia Pleuritidem hanc pręſtitam fuiſſe, illique fuiſſe ſuccedaneum pathema rheumaticum fluxionem nempè à capite procedētem, qua ratione aiebat idem *Salius loco ſup. cit.* quod vbi ex occaſione externa ortum habet Pleuritis, ad mentem *Hip.* ante inflammationem factam præcedit aliqua thoracis affectio, quæ conſiſtit in illa contractione, & cōuulſione carnis, ac venarum non internarum, ſed externarum, & earum ſimul, quæ per muſculos intercoſtales, & per canaliculos coſtarum perreptant; vel ex rheumate concitato ac decumbente in pleuram potuiſſe etiā conaſci Pleuritidem, hoc tamen ita diſtinguendum, nam ſi abſque catharro pleuritis acceſſit, ſignum e hanc eſſe factam vt vult Salius, ſi autem catharrus præceſſit dicendum ex hoc fuiſſe factam, quod magis credo, cum

videamus

videamus noſtrum languentem perenni à capite affluxu torqueri; ortum, vt dixi ex ambiente pluſquam par eſt frigido; indeque dixit *Hip. 3. aphoriſ. 5.* Contrà ſi Aquilonia ſit tempeſtas, tuſſes vigent, faucium aſperitates, alui duræ, horrores, coſtarum dolores, & pectoris; cur autem id fiat, viſus eſt *Gal.* explanaſſe *3. aphoris. 12.* dicens: *Frigus autem ſuperueniens veluti manu quędam extrinſeca, capiens, ac premens cerebrum veluti ſpongiam quandam exprimit illam, quæ in ipſo continetur humiditatem*; Cæterum doctiſſimus *Mercatus*, & cum eo *Zacutus* de hoc obſtupeſcunt, aiuntque impoſſibile eſſe vt animal ad tantam deſcendat frigiditatem ipſo viuente vt comprimatur; deindè ſi concedamus cerebrum comprimi cur ſolum deſtillationes oriantur, ac catharri, & non alia grauiſſima damna. *Zacutus* ait id contingere quia cerebrũ ex contactu Aquilonij aeris refrigeratur, & ſic contrahitur quaſi ad fugam Aquilonaris frigoris, quod vi aeris per nares attracti perſentit, ad quam ſequitur pituitoſi & crudi recrementi in eo præexiſtentis expreſſio; cæterum hoc ſit obiter dictum, ſat ſit dicere hanc pleuritidem fuiſſe enatam ex fluxione cerebrali à frigore concitata; ſed ſcio mihi poſſe obijci à frigore ſecundum *Hippoc* fieri ſolitas eſſe fluxiones bilioſas, ideòque dixit *Senex & præ frigore bilis fit*; quod rependens *Martianus in comm. lib. de loc. in hom.* dixit frigus per compreſſionem fluxiones facere, & ideò à frigore bilioſa frequenter excitari, pituita enim ſæpe a frigore craſſior redditur, & fluxioni inepta, quare etſi vtraque cauſſa vtriuſque humoris fluxionem mouere poteſt, experientia tamen docet frequentius a caliditate pituitoſam excitari fluxionem, dum à calore liqueſcit pituita, à frigiditate autem bilioſam, vt propt. haud mirer ſi Pleuritis huiuſmodi à bile pituiteſcente fieri queat, non enim à ſimplici bile fieri poteſt vt voluit Senner. qua de cauſſa dixit pleuritidem eſſe inflammationem, cuius proxima cauſſa eſt ſanguis, & proindè ſine ſanguine reliqui humores pleuritidem non excitant; verum vnde bilis hęc a frigore expreſſa fuerit progenita conſiderandum, ea namque videtur ab hepate proficiſci, cuius lturgia eſt bilem progignere; cęterum bene aſſeuerauit *Franciſcus Perla in comm. lib. de loc. in hom* dum dixit bilem dupliciter ſumi apud *Hipp.* nimirum pro calido ſiccoque humore ſiue naturali, ſiue præternaturali, ac iuxta hunc ſignificatum quod à capite ad thoracem pulmonumque ſubſtantiam delabitur ciente frigore etſi pituitoſum ſit (pituitoſa etenim plerumque ſunt cerebri purgamenta) fit tamen bilis eo quod ita pulmonum cauitatibus coarctatum incaleſcit, putridum fit, acremque ſibi aſciſcit qualitatem, quæ bilem æmulatur, verum pace tanti viri dixerim ego hanc aſſationem pituitam recipere in cerebro, quia prohibita illi ob ambiens frigus tranſpiratione indeque caleſcens pituitę putredinem impartit, vnde acer euadit, atque hoc ſibi voluit *Senex* cum dixit: *Pituita non erat falſa expuita non à cerebro*: Poteſt enim bilis præternaturalis in multis partibus gigni dummodo adſit cauſſa efficiens calor nempè immodicus; quod ſi in noſtro caſu non contingere id putetur, dicendum bilis commercium cum pituita fieri à parte inflammata & dolente ſeparante ab vniuerſo corpore bilem, quod patet ex *Hipp. 4. de morb.* quicquid inquiens *in morbo copia abundat, dum turbatio in principijs contingit, ad locum fertur, in quo plurimum ſuperat. In turbatione autem amplam capacitatem nactum ſecretum voluitur, & corpus calefacit aut in aliqua corporis parte adhęreſcens vna cum alio humore, qui in alto loco eſt dolorem, & calorem exhibet, quod verò incaleſcit reliquum etiam corpus calefacit, ex*

eoque

ſeque febris contingit ferèque ex bile pituita, & ſanguine ortis quæ calidiſſima exiſtunt; ex quibus duo licet colligere, primum quomodo humor ſecernatur, & ſecretus dolorem faciat, ſecundum quomodo fiat febris, quæ quidem typum Tertianarium ſeruat quia a ſanguine bilioſo progignitur: quod animaduertens *Zacutus lib. 2. hiſtor. 19.* dicit Pleuritidem duplicem non rarò habere ſuæ originis focum, in venis vnum, in thorace alterum, ſic cernimus Anaxionem ſputo, & ſudore iudicatum, quos excretiones redundantis humoris in thorace, & venis copiam demonſtrare nullus ignorat. Quinimò idem *Zacutus* probat non rarò febrem qua conſociatur pleuritis non rarò poſſe eſſe diariam, non rarò intermittentem, non rarò tandem citrà febrem eandem eſſe ſentit.

Quod autem dolor hic ſit pleuriticus non eſt dubitandum primò quia mammam dextram occupat, ad iugulum terminatur, & tandem punctorius exiſtit, eſt punctorius vt vult *Duretus in Coac.* ob diſtenſionem cum intemperie magna partis acerrimi ſenſus, qualis eſt membrana coſtis intexta; adderem ego id contingere etiam ab humore bilioſo, qui cum acer ſit, ac mordax meningem vellicando nequet non pungere, ac dolorem punctorium efficere, proindèque non rarò cernimus in veris pleuritidibus dolorem non eſſe adeò punctorium, quia ſcilicet præualet pituita bilis acredinem obtundens; Ad iugulum extenditur, quia vt vult *Hippoc. 1. de morb. Vena quæ ſplenitis appellatur tendit à ſplene ad latus, à latere verò ad humerum, & ſiniſtram mammam; Hepatitis autem ad dextras partes eodem modo, & cum huius in latere pars à rigore contracta fuerit, & ſanguis in ipſa horruerit, ad alas; & clauiculam, & humorum concedit, & conuellit, ac dolorem inducit;* atque hinc etiam ſcimus cur ad mammam dextram dolor tendat; qui ſanè noctu magis, quam interdiu lacesſit ægrotantem, quia fluxiones vrgent ad noctem, vt *3. de morb. text. 22.* Tuſſis præterea illa ſicca non aliam ſibi cauſſam vendicat, quam thoracis fruſtrà concitari concuſſionem, vt *Duret.* dixit, aut ex eo quia velit anacatharſim iuuare, quæ cum non poſſit promoueri ob materiæ cruditatem, quæ partibus ſpiritalibus affigitur, indè eſt vt tuſſis pronaſcatur eaque ſicca, ſiccæ enim tuſſes dicuntur, cum nihil excreatur, quod ob materiæ tenuitatem, ac cruditatem contingit, ſi ergo tuſſis iſta eaque ſicca ob impeditam fit anacatharſim, quid mirum ſi illa anhelitus conſurgat difficultas? quam etiam Duretus ob thoracis contumaciam aſſeruit, qui neceſſitati non reſpondeat, vel id dicendum manare quia retentum ſputum frequentem ſpiritum reddit, & frequens effectus ſputum agglutinat atque expui prohibet, vt voluit *Hipp. in acut.* vnde nil mirum ſi ibidem conculcata inflammationem adaugeat, quæ ad caput vapores tranſmittendo, vnaque meninges cerebri feriendi ſæuum capitis dolorem accerſit.

Hinc Pulſus illius durities quoque contingit, nam inflammatis meningibus durities quædam aſſurgit, & quamuis non illa cernatur pulſus differentia quæ à *Gal.* ſub ſerrini pulſus nomine nuncupatur, tamen ſi *Gal.* credamus *lib. de pulſ. ad tyron. cap. 11. & 4. de cauſ. pulſ. 8.* dicit hanc differentiam non eſſe neceſſariam in omni pleuritide, ſed in magna tantum, neque in omni magna, ſed qua pro parte eſt mutata in abſceſſum in pus; nam ſi tota materia ſit in pus verſa non facit pulſum ſerrinum, vbi medio modo ſe habet vult *Gal.* pulſum eſſe ſerrinum, ideſt dum tangitur quattuor digitis, ſub vno digito apparere durum, ſub ſecundo mollem, ſub tertio durum, & ſic deinceps.

ceps; eo quod ſicut inæqualis eſt materia in inflammatione partim cruda, partim in pus conuerſa, ex cruda durities, ex purulenta mollities ſentiatur; ni velimus aſſerere cum alijs hanc inæqualem arteriæ differentiam pendere ex inæquali arteriæ tenſione, quicquid tamen ſit de pulſu ſerrino hanc quidem ſententiam doctiſſim. *Saxonia* reieciſſe viſus eſt. quinimò ait hanc nullo pacto correſpondiſſe experientiæ; ſubditque Animo concipi non poſſe arteriam per tam breue ſpatium poſſe hanc inſignem obtinere inæqualitatem, vt particula ſit dura, altera verò mollis adhuc ſubdit: *Vt ingenuè dicam puto eſſe fictitiam, & imaginariam pulſus differentiam*: quinimò egomet quamuis ex propoſito in nonnullis pleuriticis inuenire tentarim huiuſmodi differentiam pulſus, nil aliud inueni præter duritiem, & inæqualitatem ſyſtematicam ſeu collectiuam dictam, quæ quomodo Arteriæ communicetur explanat *Zacutus lib. 8. cap. 3.* atendo qualitatem inductam arteriæ partis laborantis reliquis corporis arterijs plerumque communicari, nempè quia cum arteriæ omnes externa quadam membrana tegantur, quæ vel à pleura, vel peritonæo oritur, vbi externa hæc arteriæ tunica, vel tenditur, vel emollitur, ad pleuram, aut ad peritonæum affectio ipſa progreditur, & hoc modo ſeu a fonte reliquis corporis affectibus communicatur, idque multo facilius in exquiſita pleuritide in qua pleura ipſa membranæ ſupernarum arteriarum origo primariò afficitur; ex quibus omnibus indicijs innoteſcit nobis Pleuritidis idea cum adſint omnia illa ſymptomata, quæ *Gal.* commemorat, febris nempè, dolor punctorius, difficultas ſpirandi, Tuſſis, & pulſus durities.

Et quamuis alia ſymptomata videantur hæc ſunt ἐπιφαινόμενα, vt ſunt capitis dolor, & Diarrhæa, ille ob anathimiaſim factus, & ob vapores a parte inflammata eleuatos, hæc ob corporis vniuerſi cacochymiam vt *Valles 2. epid. ſect. 3. tex. 7.* vel quia compatiente hepate indèque alimentum ad ſe non alliciente, nec immutante, vel ventriculo cibum corrumpente, vel facultate retentrice aut languente aut extinctionem ſubeunte, indèque cibaria & ſuccos continere nequeunte, vt *Petrus Salius in commentar. 3. de morb. t. 33.* aut demum quod mihi videtur magis ad rem noſtram facere, quia vt ait *Gal. 3. de natural. facult.* quia vbi ventriculus circa imas partes multitudine ac acrimonia humoris afficitur, ſi firmæ ſint quæ circa ſtomachum habentur partes, diarrhææ citantur; quæ ſanè pleuritidem hanc noſtram videntur difficiliorem reddere, *A pleuritide enim habito alui profluuium ſuperueniens malum*: idque confirmare viſus eſt *Hippocr. 3. de morb. tex. 17.* dicens: *Nam ſi multus humor infrà ſecedat, à quinta die mortem inducit, infrà enim humore ſecedente ſuperna partes reſiccantur, & ſputi purgatio ſurſum non prodit, oportet ergo & infernam aluum neque valdè ſuppreſſam eſſe, vt ne febres ſint acuta, neque valdè egerere, quò ſaliua ſurſum educi poſſit, & æger viribus valeat*; indeque nil miror noſtrum ægrotantem nihil aut parum expuere.

Nec ignoro apud *Hippoc.* contrarium reperiri, ſic in *epid.* Cauponis hiſtoriam intuemur, vbi ait *Hippoc. Caupo qui Peripneumonia* (eſt eadem ratio de Peripneumonia, & Pleuritide) *tenebatur, aluus ſtatim ſubiit, circa quartam ſudor multus, videbatur ſoluta eſſe febricula & ceſ.* quod etiam repetijt in hiſtoria Metonis *7. epid.* quod iteratis in *Coacis* aiens: *Quibus in febre dolore lateris oboriente aluus multa aquoſa, ac biliosa egerit, hi alleuantur*: Veruntamen nulla apparet contrarietas ſi *Petrum Salium comme. 3. de morb. tex. 33.* perlegamus, vbi

hæc habet : *Quod ſi vel in fine ſtatus, vel poſt vigorem celebrata iam coctione totali alui profluuium ſuperaccedat, poteſt eſſe ſalutare , cum euicta morboſa materia , & ſuperante Natura fiat , qui caſus cum fuerit in Caupone non eſt mirum ſi per alui fiuxienem euaſerit, Caupo enim iſte cum morbi vigorem quinta ſexta & ſeptima habuerit ſudauit , quinta pallidum , ideſt ſputum aliqualiter coctum, extreauit , decima autem alui fluxu ſuperueniente , multum , & rare deiecit* , quod etiam *Galen. 6. aph.* 16. dixit per hæc verba : *In medicori autem morbo laterali, atque peripneumonia profluuium alui ſuperueniens poteſt prodeſſe interdum ratione euacuationis, & magis cum ſigna coctionis apparuerint ineſſe patientibus, neque adeſt timor, ſed morbus eſt citra periculum* ; cæterum alia adaptari poteſt reſponſio ex eodem *Salie* deprompta aiendo quod ſi affectus in ſolis partibus ſpiritalibus terminetur , tunc alui profluuium prodeſſe poteſt, at ſi huiuſmodi affectio naturalibus partibus communicetur tunc alui profluuium maximum affert diſcrimen, eo quia partes ex morbo redditæ imbecillæ quæ potiſſimum ſunt duę, & admodum nobiles , neceſſe eſt vt alui profluuio accedente ad huc magis morbus increſcat ; atque ob id crediderim *Gallenus* in explanatione eiuſdem ſententiæ dixiſſe: *A pleuritide habito , ideſt valdè vexato* : vnde egò colligo tunc alui profluuium in pleuritide eſſe malum , quum videlicet magna eſt inflammatio à qua multi reſudantes ichores parteſque naturales velicantes Diarrhæam mouent, vndè *Heller in Coacis* hanc eandem habuit ſententiam aiens: *Aluus autem ſoluta imbecillitatis indicium ſubditque* eandem etiam ſolui acri ſanie è thorace & colliquatione corporis, ſalſa pituita è cerebro decurrente, quæ omnia diſſoluunt ventriculum alioqui languentem, & profluuium mouent: & quamuis *Heller.* loquatur de empiemate, id etiam Pleuritidi adaptari poteſt, indicium enim eſt ichorum multorum, ac proinde omen maximæ inflammationis, ſicque iſtud alui profluuium ſemper erit malum vt ſignum, quamuis vt cauſſa poſſit eſſe bonum ſi fiat cum conferentia & tolerantia, & ſputum minimè ſupprimat; quod ſi Ermoptolemus *7. epid.* ex hoc morbo cum alui profluuio perijt, id contigit quia vt ait *Valles, in comm.* is à ſudore refrigerabatur, & aluus cum fluere cæpiſſet ſuppreſſa eſt intempeſtiuè, & recurrente ſurſum bile denuò tuſſicula eſt aucta , ſuperuenerunt ſubindè duo illa peſſima ſigna ſtertor ſcil. & ſcreatio pallida, quare nil mirum ſi ſpiritum intercluſerit; ex qua hiſtoria id quod dixi innoteſcit, ſiquidem ait is a ſudore refrigerabatur ob caloris extinctionem quam faciebat calor iſque validus inflammationis, quod pariter patuit ex pallida ſcreatione: quæ pallida expuitio non coctionem innuebat, ſed vſtionem vt benè probat *Iacotius in Coac.* ſicque quamuis *Holler.* etiam in *Coac. p.* 788. dicat pallidum ſputum imperfectum maturationem oſtendere, intelligendum illam fieri à pauco calore primigenio extincto à preter naturali, quicquid tamen ſit cum hoc alui profluuiū toleretur ab ægrotante , nec omnimodam ſputi ſuppreſſionem faciat, inde eſt vt ſit dicendum illud non eſſe totaliter ſymptomaticum, ſed poſſe fieri criticum , modo maius non fiat, nec anacatharſim prohibeat: & quamuis in noſtro languente nulla fiat anagoge ; id non ad alui profluuium referendum, ſed ad materiæ vitium, ſputum enim (vt ait *Iacot. in Coac.*) ſupprimitur primò doloris vehementis ſenſu, vel facultatis animalis imbecillitate, materiæ vitio, & bronchiorum obſtructione, attenuatoria , vel coarctatoria, vel membranæ denſitate ;

mate-

materiæ ergo vitium illud eſt quod negotium faceſſit in noſtro caſu, cum ea enim ſit admodum contumax expui nequit, quamuis neque de hoc mirer, quia ſumus ab initio, in quo ſi ſtatim non ſputum appareat morbum protrahit, & ideò in noſtro caſu potius aliqua diuturnitas afferetur, quam mors, ſiquidem mente conſtat, non ita male ſe habet ad oblata, difficultas anhelitus non eſt tanta vt eundem cogat orthopnoicorum more ſpirare, & ſitis non multa; & quamuis non ignorem *Dureti* doctiſſimi dictum *in Coacis. Pluris ſcil. eſſe debet vnum malum ſignum, quam decem bona communia, velut in Pleuritide ſi multa adſint ſymptomata bona, & anacatharſis non appareat, plus poteſt impedita anacatharſis, quam reliqua bona ſigna*: ſic *Iacot.* dixit: *Neque enim tantum poteſt paruitas ſputi ad ſignificandam mortem, quantum prompta & facilis eductio ad ſalutem, cum ex ſputis nigris multos euadere cuiuis obſeruare liceat, ex ſuppreſſis ſputis etiam coctis neminem*; propria enim criſis Pleuritidis eſt ſputum, tamen non raró natura materiæ contumacis coctioni incumbit, vt proinde non ab initio illius eiectioni incumbat: quare potius ancipitem, quam præcipitem declararem affectum, qui cum acutus exiſtat, ac inducias non præbeat, indeque merito dixit *Aretęus: Nulla morę atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valenti remedio ſuccurramus datur occaſio*; quamobrem curatio ineunda, quæ multiplicem nobis obiectat indicationem prout multa ſunt quæ noſtrum lancinant languentem; dolor enim mitigationem, & paregorica amat medicamenta, fluxio reuulſionem interceptionem, & deriuationem, inflammatio ſui ablationem, ſicut materia influxa euacuationem & febris refrigerantia, & humectantia, quamuis non ignorem ſecundum *Hipp.* febris nullam eſſe curam habendam, ait enim *Hip. lib. de loc. in hom. Febris ſedanda non eſt per ſeptem dies*: non alia ratione vt perhibet commentatores niſi quia cum febris refrigerantia deſideret, hæcque ſint pectori inimica, non videntur poſſe commendari, eoque magis quia febris hęc eſt ſymptomatica, ad quam curatio dirigi non debet: quare quam primum fluentis materię, atque doloris habenda eſt ratio, hic enim trahit, & illa dolorem adauget, proindeque meritò dixerat *Auic.* antequam euacuēs ſeda dolorem pro quo ſedando *Hip. in acut.* anodina probat, proponit fotus, aiens *tex.* 10. *Cæterum Pleuritis hoc eſt dolor lateris, ſiue ab initio fiat, ſiue poſtea calefactorijs quidem primum non eſt alienum tentare diſſoluere*; quod repetijt *lib. de loc. in hom.* dum dixit: *Et dolor ſedandus eſt calefactorijs medicamentis*: Nil enim ait *Perla, in comm.* & meritò, fuit *Hipp.* antiquius in Pleuriticorum curatione quam dolorem vt citius omni arte lenire, ne fluxio ad ſedem affectā magis, magiſque concitaretur, & infarctam phlegmoni materiam vt cunq; diſcutere, atque euacuare, priuſquam vel ſpiritum penitus intercluderet, vel in pus immutata empyema procrearet: Attamen huic conſilio acriter nonulli aduerſantur, quaſi ſit flagitium pleno ad huc corpore, nec dum ſedata fluxione ad localia deſcendere medicamenta, quæ calefaciendo attrahere magis poſſunt, morbumque augere, quare (aiunt) ipſemet *Hipp. lib. de aff.* id prohibuit his verbis, *cū autē pus* (ideſt coctum ſputum) *purgare inceperit, latus calefacere conducit, & forinſecus maturare ea quæ circa latus ſunt, prius autem hæc facere non expedit. & 3. de morb. cum indicationes ſunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacite, & oleo illinite*: Cæterum ad hanc difficultatem reſpondet *Martianus lib. de aff.* vbi ait aliud eſſe doloris gratia fomentis tentare diſſoluere, vt hic in acut. loquitur *Hip.* aliud eſt hæc eadem ad hume-

Ff 2 ctan-

tandum apponere, quandoquidem etiam *loco cit. 2. acut.* fomentorum vſum à principio damnare intendit, quotieſcunque ex eorum vſu dolor non ſedatur, ſubiungit enim: *Quod ſi dolor ad calefactoria non ſoluatur, non multo tempore calefacere oportet, reſiccat enim hoc pulmonem, & ſuppurationem facit:* quare fomentis vtendum non eſt priuſquam ſputum aliqua ex parte concoctum appareat, quod putis nomine deſignare voluit Hip. niſi à principio quiſpiã ijs tentandi gratia vti velit. Hinc. *Alex. Trall. cap. de Pleurit* dixit: *Si igitur fomentorum, & ſacculorum vſu dolor moderatior euadit, vt etiam æger manifeſtò recreationem ſentiat, copiam non eſſe intelligito, ac cum fiducia fomento vtitor, & auxilia parti inducito. diſcuties enim id quod offendit. quæ dque inflammationem excitauit, quod ſi nihil horum euenerit, ſed dolor magis præterquamquod nihil cedit, adhuc etiam validior appareat, conſtat copiam exiſtere, quam particulæ incaleſcentes ad ſe attrahunt,* ſic *Celius Aurel. lib. 2. cap. 19. At ſi dolor vaporibus minimè fuerit mitigatus, vel abſciſſus, non oportet plurimo tempore in hac perſeuerare curatione, etenim vaporatio ſiccat pulmonem, atque purulentum fieri cogit*; indeque *Leonardus Iacobinus* dixit tunc fotum ab initio eſſe adhibendum quum videlicet ſupponi poteſt non eſse tantam cauſsam, quin à fotu diſsolui queat; Alij dixere ideo fotum *Hip.* commendaſse ab initio, quia frigefactum rigidumque latus incaleſcat, laxetur, perſpirabilior euadat cutis, & humores qui ad interna, denſatis nimirum exterioribus tum carne, tum venis, impellebantur, inque affectam partem infarciebantur extra effundantur, diſſipentur, reſoluantur, ita enim etiam peccans humor à fotu attenuatus, atque eliquatus facilius è parte affecta, proximioribuſque locis hauriretur; Ego autem dicerem ideò fotum ab *Hip.* in principio fuiſse commendatum, vt materia quę partim craſsa eſt attenuetur, quæ tenuis medijs diſcutientibus incraſſetur, tum vt eadem reſolutioni paretur, & euacuationi obtemperet, vel quia materia quæ in loco in hæret rarefiat, vnaque diffundatur neuè permittatur eandem in parte conculcari, vnaque figi; ſicque in quolibet dolore adhibet fotum, quæ enim diffuſa ſunt debiliora: ideoque non multo tẽpore fotum adhibet, cum is ex calidis conſtet, ne reſoluta tenuiori materia, craſſior magis compingatur, vel ne latus nimis incaleſcat ideoque dixit *Valleſ. lib. acut.* agendum eſſe à principio fomentis calidis, quia partis natura non fert frigida, neque repercutientia, ſed laxantibus ab initio indicat vti: & ob id reor *Hip.* commendaſſe aquam calidam, vt quæ habeat virtutem fundendi, vnaque temperandi inflammationem; ſic cernimus etiam ad hunc vſum, fundendi nempè, *Hippoc.* in Metone 1. *Epid. æg.* 8. balneis vſum eſſe ſecundum caput, quia balneum ait *Valleſ. in comment.* vt humida cauſſa melancholicę intemperiei per ſe occurrebat, & conciliabat ſomnum (quo in melancholicis nihil eſt vtilius) ſubdit: & laxando vias fluxum ſanguinis de naribus à quo adeò iuuati omnes ſunt, mouebat. vndè conſtat fotum duo iuuamina præſtare, primum attemperationem, ſecundum laxationem viarum; quæ duo requiri videntur in noſtro caſu, vt ſcilicet fundatur materia, vnaque anacatharſi deſtinetur, & vt eadem attemperetur: hoc vnum tamen adnotarem vt ſcilicet ſemper relaxantibus addantur diſcutientia, vt ſcil. ea materia quæ à fotu diffuſa eſt vna etiã diſſoluatur alioquin. n. ſolo vſu laxantium dabitur occaſio fluxioni maior, atque pars reddetur habilior ad recipiendum, quæ quidem cum calida eſſe conſtet, non vult *Hip.* vt multo tempore adhibeantur, ne videl. pulmo reſiccetur, & fiat ſup-

pu-

paratio; ſic in fine adhibet humectantia, vt maturet & concoquat; quare non alienum eſt in noſtro languente fotum adhibere ex aqua tepida in qua fuerint incocta, malua parietaria, althæa, flores chamom. anethi, & meliloti, ſemina lini, aniſ. fænugr. cumini contuſa, atque deinde inungere partem dolentem ol. amyg. dulc. chamomelino; *Saxonia* vtitur folio braſſicæ, quod butyro illinit, & ſuperinſperſo puluere cumini loco applicat dolenti; ſic refert *Montanus* ſe vidiſſe ſummè deſperatos à quodam Monacho Sancti Benedicti de Mantua ſanari, & potiſſimum vbi Tuſſis ſicca eſt ſequenti cataplaſmate.

Accipiebat cyminum puluerizatum & ſuccum caulium, & pinguedinem porcinam, & hęc tria calida ponebat ſuper locum, neque mihi faceſſit negotium quod hi fotus applicentur antè vllam euacuationem, id enim apud Hippoc. paſſim eſt in vſu; ſic videmus in hoc loco fotum ante purgationem adhibuiſſe, ſic *lib. de affect.* dixit: *Si in caput dolores inciderint, huius caput calefacere conducit, ita vt multa calida lauemus, & pituitam ac mucos ſubducamus, & ſiquidem ab his liberetur ſufficiunt hæc, ſi verò non liberetur purgandum eſt caput à pituita*; ex quibus verbis colligere licet prius Hippocrat. caput fouiſſe, & deinde purgaſſe.

Quicquid tamen ſit præſtito fotu, vel ante ipſum de ſanguinis miſſione cogitandum, quæ in Pleuritide videtur primas partes obtinere, & maximè in illa quæ ad iugulum tendit, dicente *Hippocr. At ſiquidem dolor ad claviculam de ſe ſignificationem prębeat, aut grauitas ad brachium, aut circa mammam, aut ſupra ſeptum tranſuerſum, venam ſecare prodeſt in cubiti flexura internam, & non cunctari copioſum ſanguinem detrahere, donec multo rubicundior effluxerit, aut pro puro, & rubicundo liuidus, vtrumque enim contingit ſi verò ſub ſepto tranſuerſo fuerit dolor ad claviculam autem de ſe ſignificationem non prabeat, aluum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio*: Gal. tamen in ambobus caſibus dixit tutius ſemper eſſe ſanguinem mittere; vt per hæc verba explanauit 2. *acut.* 11. *Vbi igitur non ſolum acutus morbus fuerit, cuiuſmodi eſt pleuritis, verum & cum febre vehementiſſima, multo magis vitanda eſt purgantis medicamenti adminiſtratio, atque per ſectionem venæ vacuandum magis, etiamſi ad hypocondrium dolor finiatur, nempè etſi minus auxilium, quam per purgationem ſequatur, ſecurius tamen multo exiſtit*: hæc tamen ſanguinis miſſio in noſtro caſu videtur explodenda, nam Diarrhæa illam prohibet, indeque dixerat *Gal. Aluo fluente ſanguinem non detrahes*, & *Hipp. in acut. At ſi ſanguinem alicui detrahere aluum ſolidam facere oportet*, quod repetit *Galen.* millies ſed potiſſimum *lib. ad Glauc. cap.* 14. ſed quicquid ſit cum Diarrhæa non habeat exceſſum, ægerque non ſit admodum debilis ſanguinem mitterem in minori tamen quantitate, quam aliter fieret; ſic cernimus *Cælium Aurelianum* de Pleuritide loquentem hæc dixiſſe: *Sed ſi dolor vehemens fuerit, phlebotomiam conuenit adhibere, ſi nullus ventris fuerit fluor intra tertium diem, ſin verè fuerit adiuncta ventris ſolutio, prorſus in ipſa diatrite erit phlebotomia adhibenda ſic vt prædiſcere poſſimus vtrum ſit perſeuerans, atque ſuperior ſtrictura magis, quã ſolutio, ſæpe enim concurrens ventris ſolutioni ſanguinis detractio ægrotantes nouiſſimam intulit defectionem, quapropter* (ſubdit) *perſpiciendum vtrum vſque ad dimiſſionem acceſſionis fluor ventris perſeueret, vel eius meatio mordicationem quandam faciat podici, vel inteſtinis, ſuſpecta etenim habenda eſt iſtiuſmodi defluxio, ita adhibenda phlebotomia, ſed ex alio bracchio*, quod tamen non admitterem, *Pleuriticis* enim aiebat *Gal. quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit ſanguinis miſſio clariſſimam ſæpe*

vtio

vtilitatem attulit, quæ verò ex bracchio oppoſito aut omninò obſcuram , aut certè poſt temporis interuallum : quamuis non ignorem quam multiplex ſit opinio de ſanguine mittendo in Pleuritide, *Veſalius* enim putauit in omni pleuritide ſiue dextra, ſiue ſiniſtra ſolam dextri lateris venam eſſe aperiendam, eo quod exiſtimat ſanguinem qui facit omnem pleuritidem mitti à vena illa azygos dicta, ſiue ſine pari, quæ incipit à parte dextra, & deſinit in ſiniſtram, *Meſue* vt diſtantiorem faceret reuulſionem, incipit a ſectione venæ pedis partis oppoſitæ, deinde ſecat venam in cubito oppoſito, poſtea eandem lateris affecti; *Auic.* primò vult ſecandam eſſe venam pedis eiuſdem lateris, poſtea venam cubiti oppoſiti, deinde venam eiuſdem lateris affecti. *Rhaſes, & Auenr.* dixerunt prius ſecandam eſſe venam lateris oppoſiti, deinde lateris affecti; *Cælius Aurel. 2. acut. 18. & Archig. ex Aet. tetrab. 2. ſerm. 40. cap. 58.* dixerunt ſemper venam lateris oppoſiti eſſe ſecandam, Hipp. atque Gal. putarunt ſemper eſſe ſecandam venam eiuſdem lateris; vndè *Hip. lib. de rat. vict. in acut tex. 52.* aiebat: *Siquidem dolor ſurſum tendat ad claniculam, aut circà mammam, & bracchium, venam in bracchio ſecare oportet internam , vtra tandem fuerit parte in ea ipſa*; quod *Gal.* etiam multis in locis expreſſit; quinimò *Fernel.* dixit eos qui in Pleuritidem venam ſecant in latere oppoſito nouam Pleuritidem accerſere.

Quare in noſtro ægrotante mittendus eſt ſanguis ex eodem latere, ſic enim reuulſionem fieri, & deriuatione probauit doctiſſim. *Manardus in epiſt.* mitterem autem in pauca quantitate Diarrheæ ratione: quamuis non ignorem ab Hipp. expectari mutationes colorem, ſed id *in epiſt* cum explanauerim, non eſt vt nunc repetere ſtudeam; De purgatione forſan maius eſt dubium, *Hipp.* enim *lib. de rat vict in acut et 3. de morb. tex. 22.* illam viſus eſt comprobaſſe aiendo: At ſi æger bilioſus ſit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priuſquam ſaliuam bilioſam expuat, medicamento bilem probè purgato; ſi vero iam expuat bilioſa, medicamentum ne dederis, ſi enim dederis ſputum ſurſum prodire non poterit, ſed ſeptimo, aut nono die ſuffocabitur, & quamuis in noſtro languente poſſet conuenire aliquod leniens pharmacum, quia vſque adhuc vel nullum, vel exiguum ſputum apparet, tamen quia adeſt Dyarrhæa nullum exhiberem nec reuulſiuum vt cum *Zacuto* loquar, nec euacuatiuum; hoc enim ab inflammata parte nihil adimit, ideòque aiebat *Salius* quod ſi à principio talis euacuatio non celebretur, tranſacto principio non eſt procuranda, nomine autem principij intelligendus eſt primus morbi inſultus principium nempè principij, aliter enim non poſſet *Hipp.* defendi illud haud requiritur, quia dum natura mouet, ſiſtere debet Medicus, eo magis in noſtro caſu vbi huiuſmodi euacuatio eſt ſymptomatica cum ſputum ſupprimat.

Neque ignoro quoſdam eſſe qui in hiſce caſibus commendant oleum amygd. dulc. vel ol. de ſem. lini, ſicque narrat *Alex Maſſ.* multos habere pro ſecreto exhibere huiuſmodi oleum de ſem. lini ad vnc. quattuor cum dragma vna pulueris dentis apri, cæterum ab oleoſis in inflammationibus ſemper abſtinerem, cum inflammentur, ideòque Hipp. dixit: *Pinguia ad inflammata non conducunt*; neque interim ad reuellendam fluxionem non animum meum reuoluerem, pro qua cucurbitulas ſpatularum ſummitati, & bracchijs adhiberem non dorſo, ne maior fieret in partem affectam attractio, ſic ad eandem intercipiendam probo vſum ſacch, roſ. vt ad tollendam

mate-

materiam in pectore exiſtentem eclegmata ſunt probanda, & quia eadem vt reor ob tenuitatem nequit eijci, ideò ſummè probarem ſyruppos incraſſantes, quales ſunt ſyr. de liquir. de hybis. viol. de iuiubis diatrag. frig. & ſimilia; ſunt etiam multa quæ à proprietate iuuare videntur huic morbo, quæ potiſſimum à doctiſſimo *Senn.* innumera annumerantur, vt Carduus Mariæ, & precipuè ſemen, carduus bened. ſcabioſa, radix lappæ maioris, ſeu bard. radix Ariſtolochiæ, cortex auell. tub. oculi can rotum, vel eorum magiſterium, dens apri, caſtor. lignum viſci quer. mandibula lucij cum dentibus, oculi item lucij, & cruces in capite eius inuenta, lapis Carpionum, Percarum, Priapus tauri, ceruí, talus leporis, Capreoli, ſperma ceti, corall. rub. quorum dragma vna datur cum aliqua ex aquis proportionatis.

Quicquid tamen ſit de radice lappæ multa dicuntur encomia, & potiſſimum ab *Alex Benedicto, Manardo, & Hollerio*, ſic etiam à *Maſſaria* ſummè laudatur puluis dentis apri, & puluis illius floris purpurei, qui paruæ roſę formam repræſentat, & ego vt ingenuè fatear multos Pleuriticos iuuatos vidi ſolo vſu pulueris dentis apri ad dra. 1. cum conſ. viol. ſuperbibitis tribus vncijs aq. roſolaceorum; ſic *Ioannes Vrſinus* cæcinit:

Dentis ſume ſi ebes, diram pleuritida ſoluent
Nec quatiet pectus, tuſſis anhela tuum.

Indèque *Montanus* hoc eodem dente vtitur ſed dextro ſi in dextro latere fuerit dolor, ſiniſtro, ſi in ſiniſtro, *Hieron. Montnus* illum exhibet cum vnc. 1. ol. de ſem. lini; quinimò accipere quattuor vncias ol. de ſem. lini cum raſura dentis apri refertur eſſe arcanum Ducis Vrbini, *Duretus* ait dentem apri valere ineunte morbo ad materię orgaſmum, palindromen, aut fluxionem prohibendam, habet enim, vt ait, dens apri vim adſtringendi maximam; cæterum circa tempus huiuſmodi dentem apri dandi videtur eſſe controuerſia. *Rendeletius* enim ait non ſtatim à principio dandum, neq; poſtquam eſt expectorandum, illa enim nimium ſiccando ſputum retinerent; poſt primum diem, ait, dari poſſunt cum vino, vt ad partem ducantur, hæc in frigidis magis, quam calidis conueniunt, *Ieubertus* tamen ait: *Veruntamen hoc tempore multò magis quam deinceps inſpiſſandum videtur, & quæ incraſſando proſunt maximè ſunt danda in principio principiante potius quam morbi incremento; cum vino autem*, ſubdit, *talia propinata concedo, vt ad ſedem affectam facilius penetrent*: ego tamen in noſtro languente pariter exhiberem, quamuis ſimus in incremento, nam cum materiam in pectore ſtagnantem dixerimus eſſe tenuem ſi incraſſetur vtile erit vt poſſit expectorari, maximè ſi cum portione aq. ſcabioſæ exhiberetur, ſic enim vt cenſeo materiæ crudæ & tenui, daretur incraſſatio, & fieret apertio.

Non defuerunt alij, inter quos eſt *Rendeletius* qui in Pleuritide exhibent papaueris decoctionem, coquuntur enim flores papau. rub. cum capitibus contuſi menſura m. 1 in aqua pimpinellæ vel ſcabioſæ, colatura dulcoratur ſacchato ſolido, dantur bibendæ vnc. 4. ab initio morbi fluente materia, hanc enim ſiſtit, & quod iam fluxerat abſumit; Hæc autem medicamento quomodo poſſint variæ ſunt opiniones; nonnulli enim aiunt hæc medicamenta à tota ſubſtantia prodeſſe, *Senner.* dixit hæc etiam iuuare, quia vim habent humores diſſipandi, & diſcutiendi, & ex ijs etiam quædam [illegible] alienos humores expellunt, ac cum pectore peculiarem cognationem habent: addit que *Senner. Quapropter etiam commodiſſimè dantur initio, vt ſcil malignum*

gnum illud quod naturam ſtimulat, & huius fluxionis cauſſa eſt diſcutiatur. *Alexand. Trall.* ſummè laudat cucurbitulam parti dolenti appoſitam aiens: Conuenit autem cucurbitula quoque poſt cutem inciſam vti, vt quod in ea continetur ex alto extrahatur, atque hoc facto mirari licet, quomodo indè etiam dolor qualiſcunque fuerit licet vehementiſſimus conquieuerit; ego tamen in hac ſum opinione vt in magnis caſibus venis ſub mammis hyrudines affigamus, nam ſi *Hipp.* eaſdem ſummè laudat in Angina, & *Petrus Salius* quẽdam febre ardente laborantem curaſſe hoc præſidio dixit, quid eſt vt in Pleuritide præſtitis reuulſionibus eaſdem non poſſimus affigere? cæterum cum languentis caſus haud præceps exiſtat, ſed anceps propt. hæc miſſa facere incumbendo ſolum anacatharſi; Porrò cum nihil hæc prodeſſe queant, ni par victus ratio combinetur, proindè huic maximè incumbendum, ſcio Hipp. tenuiſſimam victus rationem iniunxiſſe, vt propt. dixerit *Eraſiſtratus Hippo.* patientes fame necare, is enim tantum videtur concedere primo acut. 43. mulſam, aquam, & oxymel vſq. ad 7. vel nonum, nam tex. 44. dixit ptyſſanam non eſſe dandam niſi poſt ſeptimum, aut nonum; quæ eſt ſorbitio, ſcimus enim *Hippoc.* vſum eſſe triplici medio ad cibandum, potu nempè, ſorbitione, ac cibo; verum benè aſſerebat *Celſus*: *Hanc viuendi normam fortaſſis in Aegypto, vel in Aſia Cœli ratio potitur, corpora verò Europea non ferunt tantam inediam*: quare in Pleuritide ſimpliciter acuta, quæ quattuordecim diebus finiri debet vſque ad quartum diem victus ſit tenuior, nam in omnibus inflammationibus tenuiſſimè cibandum in principio.

Poterit ergo concedi aqua hordei cum ſacch. vt vult *Zacutus*, cucurbita, vel poma redolentia ſaccharo condita, vel aſſa; A quarto vſque ad ſeptimum vtile eſt ius pulli, aut gallinæ vitellus oui; Poſt ſeptimum in maiori quantitate ſunt offerenda alimenta, ſed in hac viuendi norma neſcio an poſſint noſtri ægrotantes detineri, cum vel ex minima diæta ſoleant elangueſcere; quare *Celſi* opinio eſt ſeruanda, quæ aiebat: *Illud vnum, & vbique ſeruandum eſſe, vt ęgri vires ſubindè aſſidens Medicus inſpiciat, & quamdiu ſupererunt, abſtinentia pugnet, vbi verò imbecillitatem vereri cœperit, cibo ſubueniat, id enim eius officium eſt, vt ægrum neque ſuperuacua materia oneret, neque imbecillitatem fame perdat*: quod intuens *Saxonia cap. proprio* dixit à nobis eſſe perpendendas nedum vires præſentes, ſed etiam futuras, & ſi præſentes fuerint imbecillæ ſtatim ad cibum eſſe confugiendum, nulla habita inflammationis ratione, atque hæc eſt *Gal.* ſententia *9. meth.* 13. ſi vires autem in futurum non eſſe ſuffecturas conijciamus, tunc perpendendum an melius ſit eos in principio alere, vel in ſtatu; ſubdit *Saxonia* in hoc caſu, *multo minus peccabunt Medici primis diebus aliquid cibi concedentes, & poſtea ſtatus tempore ſubtrahentes, quam ab initio exſiccantes, extenuantes, & cum iam ceciderint vires cibo replentes ęgros*, De vino etiam eſt difficultas, nam *Hip. 3. acut. 4.* illud pleuriticis ſed dulce vult eſſe concedendum, nam vinum dulce ex eodem ſputum mouet; verum vt ingenuè fatear Pleuriticis vinum dare non conuenit cum adſit inflammatio, & ſi illud eſt dandum in morbi declinatione dari poteſt vt vult *Iacchinus*, & cum vires ſunt imbecillæ vt ſcilicet æger expuere poſſit; quod intueas etiam *Saxon.* dixit tunc vinum præbendum cum febris eſt in declinatione, pleuritis eſt pituitoſa, nulla viſcerum eſt obſtructio, & flatus facilè erumpunt; quamobrem cum in noſtro languente vires adſint nullum vinum exhibendum.

Atque

Atque hæc habeo dicenda pro recuperanda ſalute noſtri languentis, fiat autem Deus, vt omnia votis correſpondeant.

PRO DOMINO PHILIPO NOVELLIO *Pleuritide laborante.*

CONSVLTATIO LII.

NOn immeritò *Gal. 12. meth. 7.* Pleuritidem dixit habere ſigna ſcientifica, cum omnibus ſat cognitum ſit eos qui dolorem lateris habent pũctorium, febrem, anhelitus difficultatem, & Tuſſim, pulſumque Serrinũ pleuritide laborare; vt propt. haud ambigendum noſtrum languentem vera pleuritide ingemiſcere, cum præfata omnia habeat ſymptomata. orta ſanè non ob aliam cauſſam, quam ſcil. inſolationem; ſol enim cerebrum concalfaciens, pituitamque liquans fluxionem generat, quæ dum iter ſibi ad thoracem parat, pleuræ (ne dicam pulmoni vt ſentio) conculcata, inibique ob ſtationem concaleſcens, ac inflammata Pleuritidem facit; verum aduertendum ab *Hippoc.* triplicis Pleuritidis mentionem fieri, vt aduertitur à *Prof. Martiano comm. 3. de morb.* quæ quidem triplex differentia ex ſputis ſatis innoteſcit; Prima eſt biliosa ſine ruptionibus, in qua ſputum ſubbilioſum apparet, colore malicorij infectum; Altera ſpecies eſt pariter biliosa ſed cum ruptionibus; (ſunt autem ruptiones *ρηγματα* ſolutiones continui in carne citrà vulnerationem tamen factæ, ſimiles illis quæ fiunt in neruoſis *σπασματα* quæ dicuntur vt *Gal.* pluribus in locis teſtatur) quia igitur (ait idem auctor) per huiuſmodi ruptiones venulę per carnes diſſeminatæ rumpuntur, & ſanguinem fundunt, meritò ægrotantes ſanguinem ſincerum expuunt: Tertia denique ſpecies eſt, quæ ſanguinea dicitur, eo quod à ſanguine oritur, à pręcedenti differens, quia in illa ſanguis ſincerus expuitur à ruptionibus in hac vero ſputum ſanguinem expuitur, quod ſatius explicatur à *Salio 3 comm. de morb. 36.* vbi dicitur: *Talis autem Pleuritis dicitur ab Hip. ſanguinea à ſanguine ipſo per ruptionem à loco affecto erumpente, non autem ab eo reſudante: reſudans enim facit ſputum aut erutum, aut ſubcruentum, at in erumpente per ruptionem non ſputum, ſed ſanguis ſincerus excreatur: & ideo dicebat Hip. ἐνδὲ τῇ αἱματώδει ὑφαιμαν ideſt, eſt autem & ſanguinea in qua per ruptionẽ ſanguineum, ideſt cum ex feruido ſanguine generatur Pleuritis ea dicatur ſanguinea, in qua per ruptionem ſanguineum, ideſt purus ſanguis excreatur,* omen ſanè ruptionis inſignis, & materiæ ferocis ruptionem facientis, cuius meritò cum à natura coerceri nequeat propria acrimonia, & ferocia per corroſionem ſibi exitum parat; de qua Pleuritide nobis nunc non agitur, cum noſter languens non ſincerum expuat ſanguinem, ſed mixtum, ideſt ſputum emittat ſubcruentum, ad bilioſum tendens, non alia ratione vt vult *Martianus* niſi quia quando pleuritis à ſanguine excitatur benigniori, vice corruptionis coctionem quandam incipit ſubire, vnde pars eius tenuior vi caloris ad bilis naturam accedit, pars altera ſemicocta cum ea excernitur, vnde ſputum flauum ſanguini permixtum excreatur, quod ſalutaris pleuritidis inditium eſt; quod confirmans *Salius* dixit ſputum fieri ſubbilioſum, quo-

niam vbi gignitur pleuritis a ſanguine calidiori, cum vi inflammationis in parte affecta conculcatus putreſcat, ferueat, & vratur, neceſſario eius pars ſubtilior in bilem conuertitur, quæ ex loco affecto (niſi inflammatio ſit cacohete) propter eius ſubtilitatem reſudans ſputum ſubbilioſum colorem mali punici in flauitie emulans reddit, niſi tamen ſanguis in loco inflammato conculcatus adeo maleficus exiſtat, vt ruptionem, ac corroſionem in membrana ſuccingente patiens ſit in cauſſa vt ſanguis ex ea ſub propria forma erumpat: Talis autem pleuritis dicitur ab *Hippocrat.* ſanguinea à ſanguine ipſo per ruptionem à loco affecto erumpente, non autem ab eo reſudante; Reſudans enim facit ſputum, aut eructum, aut ſubcruentum, at in erumpente per ruptionem non ſputum, ſed ſanguis ſyncerus excreatur, & de hac loquutus eſt *Hip.* cum dixit: *At ſanguinea pleuritis, fortis doloroſa, & lethalis eſt*; de illa quæ cum ſputo bilioſo ſanguini bene permixto fit intellexit *Gal.* quando dixit ſanguineam pleuritidem eſſe omnium mitiſſimã primo, vt reor quia fit ab humore benigniori, ſecundo quia ſignificat præuincentem calorem qui concoquat, vnaque permiſceat, coctio enim ex *Hipp. lib. de Vet. Medic.* fit ex permixtione, temperaturaque mutua, & quaſi coctura; atque hoc crediderim dixiſſe *Hip.* quando dixit ſputa valdè flaua breuia fiunt; modo non ſint nimis tenuia, tunc enim non coctionem ſed cruditatem oſtendunt, quia coctio procedit incraſſando, & ſi tunc expuatur malum eſt, quia illa expulſio potius fit ab erethiſmo ſeu proritatione quam aliter; & ſic verum eſt quod ait *Valleſ.* valdè flaua ſputa lethalia eſſe quia ſincera, breuia autem quia acerrimi, & tenuiſſimi ſucci ſoboles; ego autem dicerem ideo ſputa valde flaua breuia fieri, quia & ab exiguo humore fiunt, & concocta exiſtunt, modò craſſiuſcula emanent; coctiones enim ex *Hippoc.* iudicij cæleritatem, ſecuritatemque portendunt; atque de hac pleuritide crediderim loquutum eſſe *Hippoc.* cum dixit: *Bilioſa vero & ſanguineę*, hoc eſt vt ait *Mart.* in quibus ſputum bilioſum ſimul & ſanguineum eſt, nona, & vndecima die iudicantur, & maximè ſanantur: ſputum enim ſi ſtatim appareat illudque concoctum morbum breuiat, ſi poſtea producit, ſic videmus in Anaxione, qui cum decima ſeptima incæpiſſet pauca concocta expuere trigeſima quarta die euaſit: quare cum noſter æger flaua expuat, vna cum ſanguine bene permixta exiſtimandum eſt illum breui conualiturum, eoque magis quia ſputum eſt criticum cum dolorem tollat; indeque benè dixerat *Senex in Coacis: omne porro ſputum ſoluens dolorem bonum eſt, non ſoluens autem malum*: ſed aduertendum ex *Dureto in Coacis* tale ſputum debere eſſe exactè permixtum, ſic enim procedit coctio vt reor permiſcendo: Taleque ſputum ait idem auctor promoueri debet ijs quæ expurgationem iuuant molliendo, & leniendo; in hoc enim potiſſima debet eſſe noſtra intentio, vt repurgetur ſcil. materia peccans, quæ & Naturæ votis, & Medici reſpondet; non ob id fluxionis tamen debemus eſſe immemores, quæ nobis indicationem prebet reuellendi, & euacuandi, ſicut dolor eius mitigationem deſiderat: pro quibus explendis ſcopis nemo eſt qui non laudet ſanguinis miſſionem ex eodem tamen latere vt Gręcorum eſt opinio, quæ tamen quamuis ab omnibus commendetur, apud me & apud Duretum non leuem obtinet dubitationem, nam dum criticam aliquam euacuationem intuemur, fruſtra ſuſcipitur alia euacuatio, quę eandem reuellere nata eſt; ideoque *Duretus* ſic loquitur in *Coacis pag. 252. Tale ſputum pro-*

moueri

moueri debet ijs quæ expurgationem iuuant, molliendo, leniendo, & ſputum ciendo, non autem ſanguinis detractione retrahi, & impediri, quod vſuuenire videmus non ſine mærore, & nemeſi, ab iſtis pragmaticis vulgo dictis, qui omnem pleuritidis curationem exigunt in ſanguinis detractione ſæpius iterata, quandiu pleuriticus huiuſmodi ſputa expurgat cum ſpe ſalutis prædiuite Subdit: *O homines Reipublicæ calamitoſos, atque funeſtos, Ipſam pleuritidem quæ ſua ſponte nullius opis indigens cum tali ſputo quieſceret, ex euentu reddunt mortiferam:* & alias dixerat: *Ergo in tali pleuritide per ſe ſanabili, ob impeditam anacatharſim, quæ libertate naturæ, & votis Medici reſpondebat, ne taceam lateris infirmitatem quam infert repetita carnificum phleboto: mia:* En ergo vt *Duretus* in critico ſputo erumpente ſanguinis miſſionem inhibet, & merito; nam vt aiebat *Fernell. Quæ natura perfectura eſt ne tangito, inchoata verò, nec ab ea perficienda complete:* quis enim adeo rudis eſt Mineruę qui cum videat Naturam criticè operantem velit eandem impedire noua aliqua euacuatione, eoque magis ſi ea euacuatio ſit propria illius morbi criſis, velut eſt ſputum in Pleuritide; quamobrem ſanguinem haud mitterem denuo, eoque magis quia iam miſſus inuenitur, ne ſcil. præpediatur criticum ſputum, quod patet ex conferentia, & tolerantia; hocque crediderim voluiſſe *Hipp.* cum dixit tria impedire venæ ſectionem anni tempus æſtiuum, Pleuritidem, bilem; nam primo Pleuritis quæ habet ſputum criticum non requirit venæ ſectionem, cum natura fiat detia ab illa euacuatione vt explicaui in meis epiſtolis vnde potius vterer cucurbitulis, ſpatulis, & bracchijs, ſicque multo minus conuenire videtur purgatio, quæ è ſui natura ſputum ſupprimere valet; ſed illius loco clyſteres adminiſtrandi, ſic cernimus purgationem Scompho in epid. Pleuritico obfuiſſe; quamuis non ignorem multos commendaſſe caſſiam, mannam, oleum amygd. dulc. & ſimilia, à quibus omninò abſtinerem, cum naturam bene operantem intueamur; ſed ſolum eandem lambitiuis adiuuarem, quæ ſcil. anacatharſim magis promouerent, vt oxym. ſimpl ſyr. de liquir. de hibis & ſimlia; quoad interceptionem materiæ mihi ſummè arridet ſacch. roſ. de ſero aſſumptum; ſic ad dolorem leniendum non deſunt quæ poſſunt fieri, *Hippoc.* tamen præ reliquis laudat fotum, & milium ſubdit *Cęlius Aurel. etenim lene atque conducibile eſt milium, ſoluit namque naturali quadam mollitudine illos dolores qui inguium in ipſis poſſionibus pulſant, non aliter etiam illos qui ægras partes pulſauerint, ſoluit,* ſolent quoque commendari multa quæ à tota ſubſtantia conuenire videntur, vt puluis dentis apri, papaueris rubei, ſic *Saxonia* probat pomum apium excauatum & repletum pulu. liquir. penidijs, & ol. amygd. dulc. coctum ſuper ciner. & tota hęc ſubſtantia deuoratur manè & veſperi paulo ante cibum; nonulli in eodem pomo imponunt gr. 3. olibani ſic quoque probatur corallorum rub. vncia vna ſicut puluis magis commendatus eſt corticum auellanarum rubearum, quæ quoniam iam tranſegit tempus adminiſtrandi vt putà principium miſſa facio Interim victus ratio ſeruanda quæ à medico curante optime inſtituitur; de ptyſſana tamen aliqua videtur in Pleuritide controuerſia, nam *Hipp. acut.* 33. hæc habet: Præter ſi lateris dolor aſſiduus eſt, calidiſq. fomentis nō remittitur, ſputumq. nō procedit, ſed ſtimè citra coctibilitatē glutinoſū ſit niſi quis dolorē vel alui emollitione, vel ſecta vena pro virtutis exigēntia ſoluerit, ptyſſanā autem ita affectis dederit præcipitem ager in mortem, quod *Galen* confirmat in commentario *Zacutus* ait in pleuritide ptyſſanam prohiberi totam ab *Hippocr. loco cit. acut.*

quia multum nutrit in principio,& naturam à coctione ſeiungit, reprobatur etiam ſi nimia ſit repletio in inteſtinis, aut vaſis quia abſterſione ſua defert humores,& in ijs partibus obſtructionem auget, & dolorem, quare tunc neceſſe eſt vt præcedat Phlebotomia, aut lenitio ventris ex *Gal.8.meth.4.* interdicitur etiam ſubdit *Zacutus* ſi in ventriculo ſit ſolita acceſcere, vel ſi odio fuerit ęgrotanti; proindeque ego ſoleo quoſdam Pſeudomedicos vituperare, qui vel nulla præſtita euacuatione ad ptyſſanam ſtatim confugiunt, quamobtem dum nulla eſt facta euacuatio ab omni ptyſſanæ vſu horrendum:hæcque habui quę potui breuiſſime dicere.

PRO NOBILI IVVENE de Teramo cordis palpitatione laborante.

CONSVLTATIO LIII.

SVmmus ille Medicinæ Antiſtes, ac Naturæ genius *Hipp. in epiſt.* Caput ſtabiliuit vt omnium morborum radicem, cum enim corpori velut cucurbita medica incumbat, contingit vt ipſum omnium quæ ingeruntur ſuperfluitates attrahat,& tenues humores: vt propt.demirandum nō ſit nobilem noſtrum languentem leui quadam tuſſicula infeſtari,eaque inani, cum abſque vlla ſputi reiectione conſurgat, pectoris dolore humeris reſpondente torqueri,& denique cordis ſaltu, palpitatione inquiro premi, ipſius namque caput omnium horum ſymptomatum eſt fons,vnaque origo; cum enim ipſum tenues ac ſeroſos humores attrahat, eos tamen rurſus reddit aceruatos,& craſſos,vt idem *Hipp lib.de morb.* dixit. quinimò *lib.de flat.16.* dixit: *Caput autem rurſus ab alijs corporis partibus attrahens,his tranſmittit: tranſmittit autem id quod ſuperfluitate grauat. vel quod qualitate laceſſit expultricem, in eam ſcil.partem quæ vel eſt prona mittenti,vel eſt propinqua,vel conſentit, qualis eſt thorax guttur, haud habens conſeſtum vt* dixit *Hippoc lib.de loc.in hom.tex.18.* atque inde eſt noſtrum languentem tuſſire, cum tuſſis thorace affecto proſurgat vt dixit *Gal.2.de loc.aff.* non alia ratione quam ob materiam a cerebro fluentem, perque mediam ſpiritus viam irruentem vt idem *Gal.14. meth.ca.7.* quamquidem vt è th[illegible] itinere tollat thorax tuſſim excit, ni velimus cum *Hippocr.lib.de loc.in hom tex.27.* Tuſſim fieri dicere, dum reſiccatum id quod influit & in gutture compactum eſt vtpote quod non eluitur ſed paulatim influit,ac detinetur;eadem tamen tuſſis ſicca eſſe videtur,ac ſine ſputo,vel vt putauit *Gal.4 aphor.54.* ob inſtrumentorum quæ obſeruiunt reſpirationi intemperiem, vel ob faucium aſperitatem, vel aliquando ob tenuem, & paucum humorem deſtillantem, vel denique vt addit Valleſ. ob cruditatem,quas vltimas cauſſas tenuitatem nempè, & cruditatem putarim in noſtro languente negotium faceſſere, & potiſſimum pectoris dolorem gignere,cum ille ex *Hippoc.* vel propter valdè exſupetans fiat, hoc enim exſuperans flatibus conſociale, & dolorem manifeſtat tenſiuum vnaque grauatiuum, qui ſpatulis reſpondet ob maximam quæ intercedit inter has partes ſynthimoriam; ſicut & anhelitus difficultatem cum materia quæ è capite in pectus illabitur, quamuis tenuis profluat, tamen in pectore moram trahen-

hendo, ibidem craſſeſcat, vt optimè dixerat *Zecch. in ſuis conſil.* è qua tāquam è ſua minera proſilientes flatus inque cordis oſtiola perreptantes palpitationem illam gignere poſſunt; nec ob id eadem non poteſt niſi à flatibus conſurgere, cum à vapore, & ſpiritu calido, & ebulliente fieri queat, vt inſinuauit *Saxon.* ſic *Fernel. 5. pathol.* à bile fieri poſſe aſſeuerat, vel à ſanguine ebulliente feruido, vnde idem auctor *lib. 3 cap. 30.* palpitationem fieri ſcripſit à ſanguine in ventriculis cordis ebulliente, & agitato: ſic *Ariſt. lib. de vit. & mort. cap. 8.* dixit palpitationem euenire à ſpiritu ebulliente retento, & coarctato propter antiperiſtaſin à circumſtante ipſum, & concentrante frigore. quamuis non ignorem hanc nedum ex his cauſſis profurgere, ſed ob multas alias cauſas, ſic *Scoliograph. ad cap. 29. lib. 1. Hollerii de morb. inter.* dixit excitari poſſe palpitationem à tuberculo, abſceſſu, multo ſanguine obſtructionem faciente, intemperie calida, vermibus cor ipſum vexantibus, ſubita vacuatione, in prægnatione, inflammatione, aqua tunica incluſa, ac humore putri, & malè olente plena, lapillis, venenoſa qualitate, ſpirituoſo halitu ſiue ab externis, ſiue internis ventriculis cordis, ſiue in ſubſtanti. ſiue in pericardio, ſiue in arteriis cauſſa ſubſiſtat; ſic refert in cuiuſdam pericardio aquam viſam.

In Britone quodam in Collegio Triquetico iacente cordis inflammationem; Ita alio abſceſſum in vena arterioſa, in aliis pericardium flatu diſtentum, qui tandem ſolet in aquam concreſcere, niſi cordis calore diſſoluatur: quinimò *Hollerius* ipſe refert diſſectum ſe vidiſſe cadauer cuiuſdam palpitatione laborantis, in quo hæc capſula cordis vteri inſtar inflata erat: *Doctiſſimus Saxonia* ait inter membranam inueſtientem cordis parenchyma, & pericardium eſſe palpitationis ſedem; ego tamen dicerem eiuſdem ſedem eſſe omnem illam partem quæ diſtendi poteſt, vel vt loquar in noſtro languente eam partem, quæ ad efficiendum pulſum concurrit, velut eſt cor, & arteriæ, nam ſi pulſus eſt actio cordis, & arteriarum ergo & eius deprauatio vel diminutio erit harum partium, actio immediata tamen, non enim ignoro cor poſſe pati palpitationem per conſenſum aliarum partium vt puta pericardij, pulmonis, arteriarum, venarum, partium hypocondriacarum, vteri & ſimilium, cum enim hæ partes tranſmittunt vel humores, vel flatus, vel vapores, vel fuligines ad cor, iſtud deprauato motu mouetur vt ſcilicet expellat quod ſibi eſt infenſum, ideoque quodcunque cordi vel arteriis apponatur palpitationem gignere poteſt, & tunc potiſſimum cum vel ſcilicet alienum, uel mole moleſtum, uel qualitate malum, ſenſorium enim moueri poteſt à quacunque cauſſa poſitiua, uel grauante ſua mole, vel qualitate vellicante; & propterea omnes aiunt, antequam expultrix impellatur ſenſum tactus in corde exiſtentem pati ab obiecto tangibili; quicquid tamen ſit puto in noſtro caſu cordis facultatem non ab alio obiecto tangi quam flatuoſo, eoque progenito vt dixi ab humore frigido exiſtente in pulmone, & ab eiuſdem debili calore, refrigerato nempè pulmone ob moram humoris frigidi, quare non immeritò *Hippo. lib. de morb. ſacro tex. 7.* dixit: *ſi fluxio à cerebro ad cor proceſſum fecerit palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur, cum enim deſcendit pituita ad pulmonem aut ad cor perfrigeratur ſanguis, venæ autem violenter perfrigeratæ ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat:* ni velimus cum aliis aſſerere id contingere propter malam cerebri temperiem, cum pituitoſarum materierum multitudine, quæ cor ipſum diſtemperent

rent frigida,& humida intemperie,indeque vapores multi à phlegmate deſcendente oborientes, vias euentationis claudunt, vnde & palpitatio oritur ijſdem flatibus,ſeu vaporibus multiplicatis in arteria venali, & oſtiolis cordis.quam quoque opinionem *Gal* ſuſtinuiſſe patet ex *lib.de rigor. & palpitat cap.5.* dum ait,omnia quæ corpus refrigerant, vt flatus & craſſos vapores palpitationem facere; quamuis non ignorem flatum vt etiam probaui in meis epiſt. à valido calore poſſe generari; quotieſcunque craſſa materia exiſtit,uel multa ut putauit *Saxonia cap de Palpis* ij enim flatus dum ad cordis cauitates emittuntur, ibique concluduntur, dum exitum affectant cor incompoſito illo motu ex compreſſione & eleuatione mouetur, magis aut minus prout maior vel minor eſt concuſſio: ſic *Fernellius* aiebat Palpitationem eſſe concuſſionem ex ſyſtole, & diaſtole moleſtam, cuius tantam vim eſſe promulgat,vt ſæpe ſit animaduerſa thoracis vicinas coſtas effregiſſe; ſic de Zoroaſtro legimus cerebro adeo palpitaſſe, vt omnia a ſe integumenta pelleret.

Quicquid tamen ſit non eſt dubitandum huiuſmodi palpitationem fieri ex motu cordis, a præternaturali cauſſa concitato, facultate cordis & arteriatum nihil agente,ſed præter vitalis potentiæ motum, alius ſuccreſcit extraneus, & præternaturam à ſola cauſſa morbifica, vel a ſolo morbo; quæ quidem cauſſa morbifica in noſtro caſu nulla alia eſt, quam flatuoſa genita vt dixi à phlegmate a cerebro deſcenſo in pulmones, quod ex eo ſatis patet, quia huius noſtri languentis palpitatio calidis linteaminibus adhibitis protinus profligatur, quamuis noctis tempore increſcat, prout fluxio noctu magis vrget; ideoque hic morbus vt curetur fluxioni animus eſt reuoluendus, quamuis enim hic morbus è ſui natura difficilis extet, & non diſcrimine vacet, tunc potiſſimum cum cor ydiopaticè patitur, tamen quia hæc palpitatio per ſympathiam oritur aliarum partium,non eſt admodum frequens,& æger ſit adoleſcens ſperandum poſſe conualeſcere,illud tamen quod mihi maiorem infert moleſtiam eſt quia Pater eius eodem morbo ingemuit,ſicque hereditario quodam iure videtur propagatus in filium, verum quamuis hæc omnia eundem morbum reddant difficiliorem, non ob id reddunt inſanabilem; quare omni ſtudio eidem incumbendum fluxionem reuellendo, euacuando, intercipiendo, & exſiccando, quod influxit euacuando,flatum qui ad cor appellit diſcutiendo, & tandem cor quod facilè recipit corroborando:ſic enim & Tuſſis,& difficultas anhelitus,& ſpatularum dolor,& palpitatio profligabitur.

Darem ergo pro minoranda materia mannam vel. cum dixerimus adeſſe materias tenues ad tres vel quattuor vncias,& deinde præparata materia ſyr.de hybiſ. de ſ. borrag. & de pomis exhiberem eandem mannam cum portione mellis roſ.ſol.& agar.trochiſ.vna cum Diapr.ſimpl. addito decocto cord.cum cinnamomo,aniſis,& florum cordialibus. ſic quoque morbi decurſu clyſteres maximè probo,cum ijdem reuellere maximè poſſint; interim autem de eiuſdem materiæ exſiccatione cogitandum pro qua molienda adhiberem chinam,cum ſandal. & ligno de viſco quercino in iure ebullitam adiectis herbis cæphalicis, pectoralibus & cordialibus, ſic quoque pro roborando capite multà poſſunt commendari, ſicut pro materia intercipienda, facerem ergo tabulas ex Diatrag.frig.corall.rub. terra ſigill. vel bolo armen. adiectis ſpec. aromatici roſ.& Diarhod. Abb. cum conſ.

roſ.

roſ.vet. & ſacch.fino, quas de ſero cum it dormitum aſſumendas imperarem,quibus in multis adeò profeci,vt dici vix,ac ne vix quidem poſſit; interim laudatur etiam ceratum aliquod capitale,quemadmodum pro reuellenda fluxione optima erit inuſtio vel in occipite, vel in bracchio ſiniſtro: De ſanguinis miſſione eſt non mediocris controuerſia,*Gal.*enim *5.de loc.aff.* eam in omni palpitatione probaſſe viſus eſt, cæterum quoniam diximus materiam eſſe frigidam. qua flatus profurgunt, propterea ab omnimoda ſanguinis miſſione abſtinerem, ni æger ſit plethoricus multoque ſanguine affluat, vel hepar feruidius obtineat, vel tandem vires non effœtæ languicant; tunc enim mittendus eſt ſanguis, aliter enim cucurbitulis partibus inferioribus incedendum, vel ſi aliqua ſanguinis adſit copia ad ſummum per hyrudines ſanguis hauriendus; quoad materiam influxam vterer lambitiuis,vel lacrima therebinthi ciprii, ammoniaco, ſulphure puriſſimo & ſyr.de pomis,vel de cort.citri;ſic pro roborando corde, & flatibus diſcutiendis adhiberē epyth.cord.& inūctiones de ol.de cort.cit.vng.cord. aq.naphræ vinū,vel theriaca,quæ non ſolū foris admota prodeſſe valet;ſed intus etiam,vt mitridathū,cum conſetu.cardiacis,ſic legimus auguſtiſſimū Imperatorem Maximilianum à nullo alio medicam. fuiſſe ſublcuatum, quam ab vſu theriacæ, quemadmodum conf. Hyacinthi, Diamarg. calidi, de gemmis,alKermes,aliaſque non improbarem; *Mercatus* probatquendam ſyruppum vt mihi videtur in noſtro caſu optimum, & eſt ſequens: ℞. ſuccorum depurat.borrag.acetoſæ,endiu. citri, pomorum olentium an. vnc.3. aquæ ſcorzoneræ, et borrag.an.vnc.4.puluc.electi.de gemmis dra.3. conf. Al-Kermes dr.1.ſ.bull. leuiter,& facta colatura adde ſacch.q.ſ.vt fiat Syruppus ſic quoque prodeſſe poteſt ſacch. roſ.album, aut rubrum cum pulueribus margarit. hoc vnum tamen admoneo ne hiſce remedijs adſtringentia nimis admiſceamus,quia ex illis retenta materia in pulmone & tuſſis, & difficultas ſpirandi,& ipſa palpitatio poſſent increſcere;ſicut vt notat *Septall. lib.* .*ſuarum animaduerſ.* 179.in flatulenta palpitatione, vehementer reſoluentia damnandi ſunt,nam ſpiritus vitales nimis exhauriunt; ſic *Crato* huiuſmodi vtitur inunctione ℞. pingued.gallinæ rec.a q. roſ.latæ vnc.1.ol.cinamomi ſcr.1. moſchi ambari an. gra. 5. miſce ſunt & innumeræ aliæ inunctiones quas breuitatis gratia ſileo atq; hæc habui quæ dicerem pro curatione noſtri languentis, vos ergo viri doctiſſimi poteſtis quid agendum diiudicare, ſicut etiam de victus ratione cogitate.

---

*PRO PERILLVSTRI DOMI-
no Fratre Oſtilio de Aliferis Aquilano, Equite, & Commendatore Hieroſolymitano, Cardialgia laborante.*

CONSVLTATIO LIV.

O Quam pulchrè ac decore dixit *Fernell.* Intemperantiam ſcil. eſſe Medicorum nutriculam,ab ea namque omnia mala conſurgunt,adeò vt dixerit *Gal.* ſi homines a cruditatibus cauerent ab vna gulæ intemperantia pro-

progenitis nunquam ægrotarent, vnde adagio fertur: *Plures perimit gula; quam gladius*: indeque non miror nobiliſſimum de quo agimus virum ventriculi dolore torqueri, anxietudine premi, aliuſque laceſſiri ſymptomatis, cum in nobilium cætu atque conuiuio pluſquam ſolitus eſſet (alioqui parciſſimus) comediſſet, atque potioni indulſiſſet, non inquam nam vt dixit Hipp. 1. *de dięta text. 3. Siquidem ſupra hac inuenta fuerit ciborum menſura, & laborum ad vnamquamque naturam numerus ità vt exceſſus neque ſupra, neque infra modum fiat, inuenta ſanè exactè fuerit ſanitas*; & *lib de flat tex. 9.* dixit; *Seditionem enim mouent quæ ſunt inæqualia, aliquaque citius, alia difficilius concoquuntur*, & *lib. de loc. in homine tex 2 Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à corpore verò cibi ſuperantur, poſtquam verò plus aut minus in ipſum ingeſtum eſt, aut alia quæpiam trãsmutatio facta eſt ſuperatur, ſuperant autem cibi*: & meritò quia maior eſt reſiſtentia paſſi, cibi nempè, quam ſit actiuitas agentis ſcil. caloris, ſicque neceſſario cruditates emergunt, à quibus & flatus, & Cardialgia, ideò bene idem *Senex lib. de ret. Medic. tex. 26.* dixit *quemadmodum cibi temperati robur addunt hominibus, & nutrimentum, ità intemperati, & ad voluptatem parati contrarium pariunt; Ad ſanitatem enim optima ſunt quæ modicè ingeſta ſufficiant, vt & famis, & ſitis ſint medela, & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit* vt voluit *idem Hip. lib. de aff. tex.* 44. quamobrem exceſſus ille eſt qui vt aiebat Mercatus morbos gignit, in multo enim contriſtatur natura dixit *Sanctus Iſedorus* in mediocriter autem gaudet; multum enim non euincitur, ac non euictum vt dixi nedum cruditatem generat ſed flatum, qui os ventriculi tendendo Cardialgicam paſſionem producit; indeque aiebat *Hippo. lib. de flat. tex 9. Cum multorum autem ciborum ingeſtione neceſſe eſt & multum ſpiritum ingredi, omnia enim quæ eduntur & bibuntur, ſpiritus in corpus inferunt, aliquando plures, aliquando etiam pauciores* quos ſanè à crudis humoribus tanquam è ſua minera proſurgere cenſendum, vndè non immerito *Gal. 8. de local.* 4. à cibis corruptis, & crudis Cordialgiam fieri ſcripſit, cardialgiam dixi, nam illa vt Arabes crediderę ſumitur pro quocunque ventriculi dolore; quamuis non ignorem Cardialgiam preſsè ſumptam ſumi prp oris ventriculi dolore, vt Cardiogmon pro cordis affectu, Cardiacam autem paſſionem pro affectu fundi ventriculi; quamuis *Soranus, & Eraſisbratus* nomine Cardiacæ ſyncopen ex ore ventriculi factam intellexerint; *Saxonia* tamen dixit in hac etiam os ventriculi eſſe affectum, verum ad differentiam Cardialgiæ & Cardiogmos cauſſam eſſe in ventriculi tunicis impactam, & præter inpactionem deſtruere robur huius partis, vnde cadit facultas naturalis, & debilitantur inſigniter vitalis, & animalis ob maximam harum partium ſynthimoriam: Mercatus tamen diſtinguit inter Cardialgiam ſiue dolorem oris ventriculi, & exſolutionem ventriculi, aitque cardialgiam à ſolutione vnitatis, & triſti ſenſu prouenire, & eſſe mordicationem oris ventriculi. Cardiacam verò paſſionem eſſe ex ſolutionem citrà vllum doloris ſenſum factam ab intemperie ſenſim, & paulatim diſſipante, & diſcutiente ſubſtantiam quæ ſeparatur, vnde comitem ſemper habet malignam febrem cum Cardialgia plerumque febre careat, ſicut & ſudore diaphoretico, in fine mali; cæterum ne de nominibus quęſtionem peragamus, dicerem vtique huiuſmodi affectum eſſe Cardialgicum, cum ventriculi maximo dolore elangueat, crucietur, ortum ſanè nedum à cruditatibus, ac flatibus, ſed humoribus pariter acribus, atque mordacibus veputa bilioſis; vt non immeritò dixerit, *Senex lib de vet. Medic tex* 34.

quum

quum amaritudo quadam diffuſa fuerit per corpus quam bilem flauam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentia occupant; indeque doctiſs. *Saxonia* dixit bilioſum humorem omnium maximè Cardialgiam efficere, quæ quidem aliquando à ventriculo generatur, aliquando ſuſcipitur, aliquando attrahitur, aut aliundè tranſmittitur; generatur autem à ventriculo bilis quæ porracea, vel ęruginoſa dicitur, ut putauit *Gal. lib. de atra bile cap. 2.* ſuſcipitur propter inſignem oris uentriculi imbeccillitatem, ab intemperie pronatam.

Attrahitur autem uel ob dolorem, vel calorem; Mittitur autem uel à toto, vel a Iecore intemperato; quæ omnia in noſtro caſu contingunt; nam nulli dubium eſt uentriculum habere indigenam, & aduenam cauſſam, hanc eſſe bilem, a Iecore nedum tranſmiſſam, verum etiam a ventriculo attractam ob dolorem, unàque ſuſceptam ob imbeccillitatem, illam verò eſſe materias crudas & flatuoſas a Ventriculi debili coctrice congeſtas, ſicque nil miror ſi noſter languens vtramque materiæ ſortem euomuerit pituitoſam nempè, & bilioſam, quæ os ventriculi mordicantes dolorem gignunt; dolor enim tunc ex *Hipp* fit *ex lib. de loc. in hom.: quum in ſingulis natura permutatur, & corrumpitur*; nomine enim naturæ *Hipp.* intelligere puto temperamentum ut patet ex huiuſmodi ſuis uerbis: *Inſuper verò etiam dolor, & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem; & propter valdè exſuperans, & propter imminutum, & in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutem propter calefaciens valdè dolor fit, in calidis verò natura propter frigidum, & in ſiccis natura ſi humectentur, & in humidis natura ſi reſiccentur, in ſingulis enim quorum natura permutatur ac corrumpitur dolores fiunt*: quod explanauit etiam *Gal. lib. de inæqu. intemp.* aiens *ca. 3. Alteratur, et corrumpitur cuiuſque natura, cum vel caleſit, vel frigeſit, vel ſicceſcit, vel humeſcit, vel eius vnitas diſſoluitur*: ſed quomodo inſignes, ac violentes eſse debeant huiuſmodi alterationes adhoc ut dolorem producere poſſint expreſſit *Gal. 4. de ſimpl. med. fac. cap. 2. & lib. de inæqu. intemperie cap. 6.* vbi ſic ait: *Immedicus verò calor, ac frigus proximè accedunt, ut unitatem ſoluant, plurimus quidem calor dum ſegregat, atque incidit ſubſtantiæ continuitatem, ſummum verò frigus tum ſtipando, tum introrſus pariter trudendo quædam exprimit, quædam quaſſat, atque hunc quiſpiam immodici caloris, ac frigoris terminum ſtatuens, fortaſsè non incommodè ſentiet*: quod pariter intendens *Plato in Phylebo* dixit, *Paſſio violenter, præterque naturam abundè ſimulque nobis illata moleſta fit*: nec immeritò nam ſi cuiuslibet ſenſorij, cæterarumque partium Natura ex congrua primarum qualitatum mixtione, & ſubſtantię vnione conſtituitur, neceſſum eſt harmonia illa deperdita ſenſationem fieri dolorificam; atque ideſt quod dixit *Hippoc.* quando dixit naturam permutari, atque corrumpi in dolore, tunc enim dixit quidam ex Neotericis in quouis ſenſorio partium natura dolorificè corrumpitur, cum ſenſibilia obiecta (tactiles nempè qualitates) tanta ui affatim atque repentè in ſenſum agunt, ut ea indè ſequatur unitatis ſolutio, cui adeò refragatur natura, ut acerbo hoc ſymptomate ſuam moleſtiam detegat, atque denunciet, gaudent ſiquidem partes mutuo contactu in eaque unione, & harmonia perſiſtere quamplurimum expetunt.

Atque hoc fortè uoluit *Senex* cum dixit morbos omnes a ſeparatione fieri, nam deperditur ille nexus, atque illa temperies qua Natura ſemper gaudet; quicquid tamen ſit nulli dubium eſt Cardialgiam qua premitur noſter æger pendere quidem & ab intemperie uentriculi orificij, & à præ-

ſentia materiæ illud ob moram intemperantis ut ſtatuebat *Galenus*, quæ ut dixi triplex eſſe ualet, flatuoſa nempè tendendo, pituitoſa grauando, & denique bilioſa pungendo, ac mordicando os uentriculi, unde & maximè dolet, & dira gignit ſymptomata, os enim uentriculi ab *Hippocrat.* cordis nomine uocitatur, ut propter ea dixerit, *in epid. Mulier cor dolebat, hoc eſt os ventriculi*, iſtud enim vſque adeò eſt exquiſiti ſenſus, ut quodcunque obiectum tangibile ſentiat; cæterum de pituitoſo humore poteſt eſſe aliqua difficultas, nam cum ipſe ſit humidus, non uidetur poſſe dolorem gignere; ignaua namque eſt qualitas humiditas, & quantum eſt ex ſe dolores nunquam producere nata, quippe vt ait *Perlain comm. lib. de loc. in hom.* paulatim agit, vnitatiſque ſolutionem tantum abeſt quod efficere poſſit, vt ab ea potius præſeruet, ac diſſecta vniat, nihilominus (ſubdit) cum altero perpetuo ſociatur, quod diſtendendo continuum ſoluit, vt enim habetur *lib. 2. de anima tex. 113. humidum non eſt ſine corpore, neque vdum, ſed neceſſe eſt aquam eſſe aut habere aquam*: Humiditas itaque vna cum ſubiecti corpulentia ingreditur, partiumque poroſitates ſubit, ac penetrat, quas diſtendens diuidit, dilaniatque quare non eſt abſurdum aſſerere cardialgiam poſſe fieri ab humore pituiteo, verum dolor quem infert non erit vehemens, nam humor frigidus ſuapte natura cum obtuſa qualitate præpolleat nequit niſi obtuſum manifeſtare dolorem, ideoque à multis auctoribus deſideratur bilis, vel ſpiritus ille ſalinus à Chymicis dictus vt dolor ſcil. grandis demonſtretur, eſt namque bilis ſummè acrimoniæ, ob idue quamcunque partē attigerit vel eandem pungit, ſtimulat, vellicat, vel eandem exulcerat, addito ſubinde flatu maior dolor increſcit, is enim ob id ab *Hip. lib. de flat.* ſtatuitur & vitæ, & mortis auctor. quæ omnia ab excretis innoteſcunt, flatus enim à continua eructatione demonſtrantur, bilis ex oris amarore, & doloris vehementia, vt & pituita ex eiuſdem cum bile conſociatæ vomitu; quare ob id redditur difficilior affectus, nam pituita contumacem, bilis autem & flatus eundem moleſtiſſimum reddunt; nam vt ait Senner. deterior eſt ille dolor qui os ventriculi torquet, quam eiuſdē ſpacioſam ſubſtantiam, adhuc peior qui à cauſſa interna, & ab acri mordacique humore peragitur; cæterum quoniam languens Medicorum iuſſibus obtemperat, vſque adhuc vires conſiſtunt, nulla lypothimia vel ſyncope eſt animaduerſa de eius ſalute ſperandum, modo debita adhibeatur curatio, quæ ſcil. perficietur duobus indicationibus, dolor enim ſui mitigationem deſiderat, & cauſſa ſui amotionem; Amouebitur cauſſa, ſi materia quæ in ventriculo continetur, deturbetur, verum an per vomitum id fieri debeat, an per ſeceſſum, id in dubium reuocatur; *Senner.* enim dixit tutius eſſe humores vitioſos per aluum, quam per vomitum euacuare, metuendum enim ne ſi per os reijciantur, ventriculi orificium magis offendant, & cum humorem ob eius acrimoniam, & doloris vehementiam euacuare non licet eius acrimoniam temperare conuenit, cæterum maior auctorum pars vomitu vti non pauet, modo vt vult *Saxonia* rebus temperatis incedamus; ſic idem auctor exhibet ol. amygd. dulc. ad vncios ſex, quod quidem crediderim deprompſiſſe à *Gal.* dicente *At quibus exitioſis humoribus os ventriculi infeſtatur, hos poſt aqua calida, aut hydrelæi potum fac euomere*: quod ſanè conſilium probatur ſatis ab *Augenio in ſuis epiſtolis*, quinimo mirandum eſſe dicit artificium *Galeni* qui eodem medicamento & humores temperet

nec

nec non etiam & illos ſtudeat euacuare, nec refert eoſdem trahi in partem affectam, ſiquidem ab olei vnctuoſitate ſupponuntur eſſe refracti & obtuſi, vnde in eius tranſitu, non illam poſſunt vellicationem moliri; cæterum vt liberè fatear, ego ità diſtinguerem, ſi humores Cardialgiam gignentes ſint nimis acres, vt putà æruginoſi, porracei, atrabilares, ichoroſi, tunc ſanè quamuis ab oleoſis retundantur, cum victrice perſtiterint potentia adhuc maximam actiuitatem retinendo, dum tranſeunt, non mediocriter obledere queũt, ideòque ijdem per aluum reuellendi; hocque ſibi voluit Senex cum in epid. dixit: Reuellere ſi non quà oportet repant, ſi vero qua oportet, his oſcula aperire; ſin autem humores non ſint adeo mordaces, tunc ſanè vomitus maximè proficuus eſſe poteſt, cum os ſit pars propinquior ventriculo; quod agnoſcens *Galen.* dicebat: *Sola enim euomi natura apta ſunt, quæ in ventriculo continentur, quæ verò continentur in inteſtinis nihil poteſt per vomitum euacuari*, quod in noſtro caſu contingit, non enim materiæ admodum ſunt mordaces, quamuis enim bilioſarum materierum portio videatur, tamen à maiori pituitæ congerie retunditur, ideoque tuto dari poterit vomitorium, & ego ab hydrelæo non diſcederem, eoque magis quia ex vomitu magnum percipit iuuamen, ille que ſit maximè ſpontaneus; quam intentionem habuit pariter *Hippoc. lib. de aff. tex.* 15. qui hæc habet: *quicunque vero alij dolores in æſtate circa ventrem fiunt, ſiquidem ad præcordia, & cor tenderint aquam mulſam aquoſam facito, & aceto tribus heminys affuſis tepidam bibendam dato, & vbi modico tempore ipſam retinuerit, & igne, ac veſtibus concalfactus fuerit vomat*: quinimo nedum vno vomitorio eſt contentus ſed plura adhibet, vt conſtat ex eodem loco, ibi enim dicit: *Si vero a vomitu rurſus acceſſerint dolores rurſus vomitum faciat*; quod ſi hoc vomitorio non ſedetur affectus, tunc ſanè ad aluum ſubducendam animus eſt reuoluendus, ac propter cenſeo *Hippocrat. lib. de loc. in hom. tex.* 32. dixiſſe: *Huic ſiquidem in ventrem dolor inerit, ſubducendus eſt primo medicamento aut ſucco, deinde pharmaco fortiore vtendum eſt, & lib. de aff. tex.* 15. poſtquam de vomitu loquutus erat dixit *ſi vero à dolore non liberetur per pharmacum deorſum ſub purgetur*: ad quam euacuationem præſtandam, ego vterer ſyr. roſ. ſol. & melle roſ. ſol. ad vnc. 2. ſ. pro ſingulis; *Gal.* commendat hieram, & potiſſimum in doloribus ventriculi à frigida materia ortis, verum hanc quo pacto reprobat *Sennert.* aiens notandum eſſe quod tardè operatur dum in viſcidam materiam ventriculi tunicis adhærentem agit, halitibus inde excitatis facit vt venter diſtendatur, & dolor augeatur, ideoque conſultum eſſe aliud purgans ad miſcere, quod vires hieræ intendat, & operationem acceleret, ego tamen non vſum reliquerem ſyr. roſ. ſol. & mell. roſ. ſol. nec ad fortiora deuenirem pharmaca, ne ſcil. ore ventriculi magis irritato noua mala profurgerent, ſic *Septall. lib. 7. ſuarum animaduerſ.* 28. hoc idem aſſeruit dicens: *In bilioſis, & acribus ſubducendis ijs humoribus licet Gal. & Trall. aloe, ſiue hiera vtantur, vt ſi qua tunicis oris ventriculi materia adhæſerit detergi poſſit, alij autem rhabarb, placet tamen magis blandioribus vti, maximè cum iam leniora commodiſſima noſtro æuo inuenta ſint, ſic decoctum tamarindorum, ſyr. roſ. ſol. caſſia, vel ex prunis paratum medicamentum, aut etiam additum ſero lactis magis conuenient*; Ipſe tamen *Septall.* in his affectibus potius vtitur bolis, qui cum diutius in ventre moram trahant, non ſolum commodius ſubducant, ſed etiam atten perent; in quo genere & caſſia, & pulpa tamarindorum optima erunt; ſic quoque *Saxonia* fortiora im-

Hh 2 probat

probat medicamenta, primo ne robur ventriculi diſſoluant, ſecundo ne plus à longinguis partibus trahant; *Iachinus in 9. Raſis* ſummè laudat el. Diaphæn. de quo ait tradunt non excedere uim eius purgantem primas venas, vim enim purgandi hebetem habet, pręſertim ſi non duplicetur doſis ſcamonij, quod diaphænicum maius hodie vocant, verum ab hoc abſtinerē, & loco illius vterer ſupradictis medicamentis nec inferioris vſus eſſe poſſunt in noſtro caſu clyſmata, cum ab illis maximè ſe adiutum referat languens: & *Hip.* illa commendarit *lib. de aff. tex. 15.*

Cæterum an conueniat ſanguinis miſſio videtur eſſe dubitandum, nam cum diximus adeſſe bilioſos humores pituitæ, & flatibus admixtos, videntur illi gigni ab hepate feruidiori, cuius cauſſa in cardialgia *Mercatus* ſanguinem mittit ex ſaluatella dextræ manus ſi vires non deficiant, ſubdit: quinimò ſæpe ſolet eſſe præſentaneum remedium, maximè ſi icteri aliqua ſit ſuſpicio, quod præſidium commendauit etiam *Gal. 7. meth. cap.* 11. *& 8. de comp. loc. 4. quinimo Hipp. in hiſt. Androphani* cum cor eidem doluerit, ſubdit, *eum venę ſectio ſoluebat*: tamen vt ingenuè fatear pace tanti viri id mihi non arridet, primò quia in Cardialgijs ſupponuntur uires ut plurimum deiectæ a uentriculi dolore, dolor enim ut dixit *Auic.* eſt de maximis proſternentibus virtutem. Secundò quia bilis eſt ſeparata in ventriculum, quæ maximè venæ ſectionem impedit, qua ratione dixerat idem *Auic. Ne phlebotomes infelicem ex productione cholera,* & alias: *Faſtidium ne phlebotomes,* nam vt ait *Gentilis in comm.* duplex eſt faſtidium uenarum unum, uentriculum alterum, in hoc nunquam ſanguis mittendus, quia trahitur materia in venas, in illo poteſt ſanguis mitti ſi cætera alia conſentiant, tertio quia adeſt flatus, qui ſummè impediunt venæ ſectionem, adeo vt dixerit & meritò *Duretus*. *In affectibus flatuoſis ſanguinem mittere hominem iugulare eſt*: quod ſi mittendus ſit ſanguis potius in cura prophylactica id faciendum reor, ad hoc ut euentiletur Iecur quod ſolet producere, & eructare bilem in ventriculim non autem in therapeutica, quę materiam in ventriculo exiſtentem tollere indicat per pharmaca, vel vomitoria, modo dolor ad ſe curationem non trahat; tunc enim poſthabita cauſſa ad dolorem mitigandum paregoricis mens eſt reuoluenda.

Attendendum enim ad id quòd magis vrget, neque alterum negligendum; ideoque pro dolore mitigando doctiſs. *Mercatus* probat muccillaginoſa, et quæ pinguem, aut emplaſticam virtutem obtinent, ut oleum dulciſſimum epotum, quod *Gal.* docuit *2. ſimplic. cap.* 13. ſic muccillagines amylum, lac, ſicut dum malum ut plurimum urget narcorica comprobat, cuius cenſus eſt ſyr. de portul. de papau. Phylon. rom. &c. vtile etiam erit theriacam recentem adhibere. ſicut ol. aniſ. medicamentis admiſcere, nec ignoro *Alex. Trallianum* hæc medicamenta improbare. quinimò *Valleſium* viros nequam vocitare hos qui talia adminiſtrant medicamenta, uerum ubi neceſſitas vrget ait *Gal.* tutò ijs vtendum, nam eligenda potius eſt læſio, quam mors: nec interim mali erunt fotus anodini quos commendauit pariter *Gal. lib. de aff. tex.* 16. qui quidem ideò dolorem leniunt, nam ut aiebat idem *Senex lib. de flat. rarefactio corpore à calore, fomentum ſpiritus indè exhalat, vt quies inde aliqua, & mitigatio contingat dolorum*; ſic *Ioannes Paſchalius cap. de ventric. dolore* laudat micam panis cum cort. papau. lacte, & croco, uel abſynthium cum folijs mandragoræ coctum ol. roſ. uel mentha *Mercatus* laudat micam panis toſti im-

butam

butam ſucco mali punici acidi,agreſta aut vino,ego autem adderem cariophylos,& cinnamomum.

Neque interim excluden da eſt ventriculi oris roboratio,improbat enim Gal.1. *de humor.comm.*12. eos qui ſolum de euacuando humore erant ſolliciti,cum nullam de partium firmitudine facerent commemorationem , ex robore enim partis non regignuntur humores noxij , vel ſaltem ad benignum redacti corriguntur;ſunt præt.qui laudant ſpecies Diarhod. *Mercurialis* laudauit vſum vini granat.in quo maduerit offa panis exhibita, quinimò dixit hoc in arcanis habendum ; ego tamen maximè probarem durante dolore,& præſtita euacuatione vinum abſynthites;quinimò *Saxonia* huiuſmodi parat medicamentum.℞.comarum abſynt.m.i.ſpicæ,calami arom.ſchoenant.menthæ ſiccæ an.m.ſ.coriandr.præp.vnc.2. incidantur incidenda , & infundantur in vino albo modicè adſtringente per tres dies, huius vini exhibet vnc.2 quotidie ſed ante vinum accipiendam iniungit rotulam uel ex diatrionpiper.aut ex diacimino,vel ſimili ; atque hæc omnia poſſunt in noſtro languente conuenire : quoad victus rationem , diæta eſt iniungenda , ideoque aiebat *Hipp. lib.de aff.tex.*15.*A cibis abſtineat quouſque dolor affuerit*, & alias dixerat:*Oportet autem ſub hoc tempus ſemel dumtaxat in die cibum ſumere,ſic enim quam maximè concaleſcit ventriculus,& ea quæ ingeſta ſunt exſuperauerit*, quinimò 2.*de morb.t.*67.dixit:*Cibum autem ne exhibeas donec dolor remiſerit*,nil enim magis adiuuat laborantem,quam tempeſtiua abſtinentia vt dixit *Celſus* ; leuia ergo ſunt imperanda cibaria,quæ ex Hipp.*lib de aff tex.*44. ſunt quæ moderata in corpus ingeſta,aut paulò amplius ſupra modum , neque repletionem exhibent,neque tormen,neque flatum,neque aliud quid eiuſmodi: De vino eſt etiam quæſtio,ſic *Gal.8.de local.*4.ex Archigene laudat quodcunque vinum ægrotanti placuerit,*Celſus* tamen *lib.3.cap.*19. in neceſſitate tantummodo illud exhibet;quare illius loco proficuum magis erit vinum granatorum,aut ſuccus ; conſtat ſiquidem Hipp. eiuſcemodi ſucco vſum fuiſſe magna cum vtilitate in illa muliere quam recitat per hæc verba 2.*epid. Mulier cor dolebat & nihil remittebat,ſed in mali punici ſuccum polentam inſpergens,& ſemel in die comedens,depulit,& non vomuit,qualia quę Charion* : vnde cum hæc mulier haud dubiè Cardialgia infeſtaretur vt vult *Valleſ.in comm.* Hipp. tamen vſus eſt ſolum mali punici ſucco,proindèque ſubdit idem *Valleſ.Ego ſanè iam aliquot Cardialgicos , & picrocolos iuui ſolum præcipiens vt tota æſtate vterentur pro vino decocto totius mali punici*,quod ſi fortè æger vinum malit aſſumere (quod à *Sene* pariter 2.*epid.*conceditur aiente : *Si cor doleat panem calidum cum vino mero dare*)ſeruare oportet quod adnotauit idem *Valleſ.*per hæc verba : *Vinum verò non modo ſit multum,neque merum,niſi ſit auſterum,(hoc enim merum etiam eſſe poteſt) cardiacis etiam bilioſis vtile eſt , quia adſtringit et roborat* : quamobrem ego ſi vinum concedendum eſt in noſtro nobiliſſimo languente aqua diluerem in qua bullierit coriandrorum portio , hæc enim coriandra ſunt ad modum ſtomacho grata,vt declarauit Hip.*lib. de aff.tex.*48. per hæc verba:*Coriandrum ſtomacho gratum eſt & per aluum ſecedit tum coctum , tum crudum* . Hæc ergo habeo dicenda pro eneruando morbo noſtri nobiliſſimi languentis,

PRO

PRO ADM. REVER. PATRE *Tempeſta Eucullato inappetentia laceſſito.*

CONSVLTATIO LV.

V*Entris torpor omnium confuſio* dixit *Hipp.6.epidem.*vbi enim ventriculus malè habet omnia corruere neceſſum eſt,is enim velut mare exiſtit,quod dat omnibus,& repetit ab omnibus; is enim ex *Democr.libel.de Nat hum.*naturalià inter viſcera medius omnia ſuſcipiens chorum ducit, & accumbit coctionem gubernans, ſi tamen is validus exiſtat, alioquin enim tantum abeſt vt coctionem gubernet,ut eandem potius deſtruat, & vbi validus alimentum optimum corpori ſubminiſtrat,imbecillis factus congerit excrementa;ſicque bene cecinit *Horat.2.Satyr.2.*

At ſimulaſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchilia Turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita.

Quid miror ergo ſi adm.Reuer.noſter Pater malè ſe habente ventriculo ob pituitæ præſentiam ἀνορεξίᾳ prematur,torqueatur inappetentia? quare id cernens quintus *Serenus* ſic cecinit:

Huius enim validus firmat tenor omnia membra
At contra eiuſdem franguntur cuncta dolore.

Ventriculus enim ipſius ob multa errata, & potiſſimum eſum multorum olerum vnàque leguminum, imbecillitatem concipiens, cruditatibus anſam præbendo,inappetentiam gignere potuit: ideoque *Gal.lib.2.de alimentis* dixit:*olerum quidem nullum boni ſucci eſt*,indèque *Alex.Petronius 3.lib. de victu Roman.*dixit herbas multum habere excrementi, atque ita ventriculum replere,quod etiam a leguminibus fieri credendum, vnde ventriculus cogitur ſub tanto materierum onere gemere,quare imbecillitas ventriculi potius manat ex culpa obiecti vnde fruſtrari potuit concoctio,quam ex actione læſa parenchymatis ventriculi, nam vt ait *Zacutus* cum actio importet motum ab agente membro prodeuntem, nunquam dicetur læſa ipſo membro incolumi durante, ſed ſi fruſtrabitur actio uentriculi potius id continget ex obiecto uel paſſo non euicto, nec permutato; nam quando alimentum eſt immodicum, uel eſt prauum, quamuis ventriculus ſit optimus non euincetur,nam multo maior eſt reſiſtentia paſſi, quam ſit actiuitas ipſius agentis,proindèque fortè aiebat *Hip* 1.*aphor.*15.proportionandum eſſe calori alimentum,tanquam conſeruans, & conſeruatum, cum enim calor noſter compoſitus ex naturali, & influente perpetuò reſoluatur vt ait *Zacutus lib.* 8.*cap.*12.& euaneſcat ob ſubiecti ſui humiditatem, ut præſens qualis eſt conſeruetur ſi multus eſt,multum eſſe debet alimentum alioqui deficiente materia extinguetur; quare ut reſulret coctio neceſſe eſt ut alimentum calori correſpondeat, ſicque quando alimentum uel eſt nimium coctio non reſultat, non quia id ex culpa veniat ventriculi uel caloris, ſed quia obiectum ſeu paſſum non eſt habile euinci ob nimietatem, uel ob prauitatem; quod in Reuerendo adm.Patre contingere videmus, qui quamuis optimo

fuerit

fuerit ventriculo à Natura donatus, tamen quia multa praua cibaria ingeſ-ſit quę reſiſtendo calori ut agentis actioni in cruditates innumeras abiere, ſicque anorexiam pepererunt, ereaurunt inappetentiam; qua de cauſſa *Hollerius 4.Coac.comm.1.* dixit: *Itaque colluuies quædam excrementorum ab alimento naſcitur, quæ malignum quid mora, & contagione reliqui vitij contrahit* vnde meritò dixit *Fernell.lib.1 de morb.cauſſ cap.14. Cibi potusque vitia gignendis morbis pabulum, materiamque ſuggerunt, e qua & morbi interdum ſponte emanant, nullo euidenti cauſſæ impulſu:* vnde inferius ſubdebat: *Quicquid in corpus illabitur, aut temperamento, aut materia, aut tota ſubſtantia agit, noſque permutat, Temperamento, & qualitate aqua frigida, & lactuca corpus refrigerant, illa quidem re ipſa, hæc verò poteſtate, Ignis atque vinum calfaciunt hoc poteſtate ille energia.*

Materia agit quod ſubſtantiæ tenuitate penetrat, humoreſque incidit, quod craſſiore materia corpus adſtringit, & denſat, & quod viſcoſum adhæret, aut contra detergit. Tota ſubſtantia quicquid totius ſubſtantię vel familiaritate nos alit, vel diſſidio & inimicitia naturam noſtram depopulatur atque depaſcit; illud alimentum, hoc venenum appellamus: Quiequid tamen ſit tam herbæ, quam legumina tam temperamento, & qualitate obfuerunt, quam materia, hac quia nimis craſſos progenuerunt humores, qualitate quia vel frigiditate, vel calore inappetentiam generando, hoc humores colliquando, illa eoſdem denſando, & agendo ut humores ſua craſſitie & tunicis ventriculi inhæreant, & eius otificio: qua de cauſſa potentia ipſa appetendi non ſolum non apprehendit cibum vt iucundum, verum potius odore & ſapore iniucunditatem progenitam à vitio humorum qui ſunt propè os ventris perſentit, vt ait Mercatus: Appetentia namque oris ventriculi moleſtus quidam eſt ſenſus vt vult *Iacchinus* omnis enim indigentia ex *Platone in Phædro* moleſta res eſt, & præter naturam; quare in anorexia erit diminutus ſenſus, & diminuta ſuctio, quæ perfecta requiritur vt fiat appetitus, ex imperfecta enim fiet deiectio ipſius appetentiæ, quæ pręter materiæ præſentiam, etiam non rarò ab intemperie proſurgit, non ut aiebat *Auenr 3. collect.32.* eum omnis operatio naturalis fiat à temperatura partis, neceſſariò etiam corrumpitur operatio ab intemperie eiuſdem partis, quę ſanè in noſtro languente eſt producta ex mora, & præſentia humoris frigidi, & glutinoſi exiſtentis in ventriculo geniti ob herbarum, leguminumque, hæc enim frigidorum humorum moles ventriculi ſuctionem inhibendo inappetentiam facit; (nam quemadmodum appetentia vt explanauit *Empedocles* ex inopia fit alimentorum, ni velimus cum *Democr.* dicere eandem fieri ex diſſonantia meatuum, & corpuſculorum) ita inappetentia fiet ab excrementorum multitudine; quam quidem re[illegible] ortam eſſe quia nulla facta eſt inanitio earum materierum, cum reddita ſit ſtyptica aluus, & quia ſuctus ſit impeditus; quamuis non ignorem impediti inanitionem ob obſtructiones quę attractionem impediunt; vel ob aff[illegible] ctum totius corporis, vel ventris, Totius quidem quia non diſſipatur, vt cum plenum eſt frigidis craſſiſque humoribus, unde & calor debilis ſit, & materia non facilè abſumitur ob craſſitiem, & denſitatem carnis; ventris ſi humida ſeu [illegible] adſit materia: quare vtrumque in Reuer. Patre admittendum, repletio ſcil. & totius, & partis, cum in ventre multa adeſſe excrementa cernamus & potiſſimum pituitoſa vt patet ex vomitu materierum pituitoſarum ſpuitione, nauſea nec non etiam, & ex grauitatis ſenſu, totius cum & caput deſtillans habeamus, & omnes partes frigida elangueant dy-ſcraſia

ſcraſia ut patet ex pallore totius corporis, et ex actionum tarditate, actio enim deprauatur à calido, diminuitur à frigido, vnde ob id apparet diminuta appetentia quia ſcil. os ventriculi eſt intemperatum frigida intemperie, ob idque prohibita ſuctionis actio, quæ nedum in noſtro languente ex dyſcraſia frigida pendet, ſed etiam ex plenitudine, et cacochymia pituitoſa, quæ os ventriculo refrigerando eius ſenſum tollit vt diximus ſua præſentia, nam ventriculus dum non expellit, vel partes non attrahunt, materia ventriculo inhæret, ſicque anorexiam producit, nam ſi ad efficiendum appetitum concurrit euacuatio, et diſſipatio ſubſtantiæ corporis per continuum illum effluxum vt ait *Sennert.* hinc ſequitur φυσικῆ ὀρέξεως ſeu naturalis alimenti, quo corpus nutriatur, et inſtauretur appetitus . Tertiò ſuctio venarum inanitarum in toto corpore, qua venæ minores à maioribus, et hæ rurſum ab alijs partibus ſugunt, donec tandem ad ventriculum peruentum eſt. Quartò loco eſt ſenſus in orificio ventriculi, ac quintò eſt appetitus animalis quo animal vellicationem in orificio ventriculi percipiens ad famem, et ſitim explendam, quęrendumque cibum, et potum ſeſe confert; ſic ad faciendam inappetentiam contraria concurrunt, nam non eſt vellicatio, non eſt ſenſus in orificio ventriculi, et non eſt ſuctio venarum inanitarum, quare neceſſario ſequitur anorexia, cum ſupponatur plenitudo calorem ſuffocans, orificium ventriculi replens, et ſuctionem impediens; quare antequàm vlterius progrediatur morbus, medendum, ne in alia deteriora pathemata incurrat, cumque dixerim inappetentiam hanc è duplici cauſa pronaſci, nimirum ex humorum abundantia, et ab intemperie, prima illa deplenda, hæc autem alteranda calidis, cum frigida exiſtat.

Quare quamprimum ad purgationem deuenirem, præhabita tamen præparatione debita, vt ſyr. de beton. mel. roſ. ſimpl. et oxym. ſimpl. vt poſtmodum poſſimus eandem deturbare; pro euacuatione ſummoperè laudarem hyeræ ſimpl. *Gal.* ſpecies unà cum portione Diacatthol. et agarici; ſic *Mercatus* tam in cauſſa calida, quam frigida rhabarbari uſum commendat; maſticati; neque ſubindè præſtita prima hac euacuatione inutile erit ad pillulas confugere, vt de hyera cum agar. aggregatiuas, & cocchias, vel maſticinas cum dixerimus caput quoque deſtillare; pro qua delenda deſtillatione chinæ vſum commendatem cum tantillo ligni ſaxafras ebullit. in iure addendo cephalicas herbas, cum portione menthæ & cort. citri; quemadmodum ſi affectus prorogabitur ſummè probarem inuſtionem in occipite, vel brachio, quamuis non ignorem in crure ventriculi ratione affigendum eſſe, quod fiet ſi cauſſa erit totaliter indigena ventriculi, non autem aduena aliarum partium. ſic quoque ceratum capitale non omitterem, pro ventriculo autem abſtergendo , vnàque roborando aquam Terrutianam commendarem, cum ſalis ratione omnia hæc poſſit pręſtare.

Interim non alienum erit electuaria conficere ex ſp. arom. roſ. Diarhod. Abb. addita portione conſ. roſ. vet. ſic theriaca, mitridathum, Diamuſcus dulcis, aut Diambra reſoluunt mirificè materiam, vnàque etiam ventriculum roborant; Neque alienum erit extrinſecis quoque ventriculum fouere, proptereaque ſummè probarem, vel panem torrefactum inſperſumque vino odorifero, vna cum cariophyllis, & cinnamomo, vel abſynthium vino irroratum, vel emplaſtrum ſtomatichon, vel ſequens vnguentum, vt ℞. oli nardini, de mentha, de ſpica an. vnc. ʒ. pulu. cinnamomi, cort. citri, carioph.

men-

menthæ an.drac.5.ceræ q.ſ.miſ.f.vnguentum,ſic quoque ceratum ex maſtiche,vel tacha macha ad ſcuti formà uentriculo affixum optimum erit; cæterum de victus ratione multa eſſent ſcribenda,quam omitto ob latoris celeritatem ſciens doctiſſimum curantem Medicum eandem optimè inſtituere;diæta tamen in hoc potiſſimum caſu maximè conuenit, qua de cauſſa eſt pulcherrima fabella à *Boccatio* recitata cuiuſdam Abbatis opulenti, qui laborans morbo ventriculi, & perdita appetentia, ac propt.accedens ad thermas captus à quodam latrone, diuque cuſtoditus ſine ullo propemodum alimento breui appetentiam, & ſanitatem recuperauit; videri poteſt hæc hiſtoria apud Alex. Maſſariam.

PRO PER ILLVST. ET ADM. Reuer.Domino Domino Fabritio Porcinario Patritio Aquilano. Cholera laborante.

CONSVLTATIO LVI.

TAm per aluum quam per vomitum pręſtita euacuatio in noſtro languente choleram morbum effigiare iam conſtat;ſic *Mercatus cap. proprio* dixit cholerę ſymptomata aſſiduam eſſe ſimul deiectionem, & vomitionem;vndè *Gal.3.de ſympt.cauſ.2.*dixit choleram nil aliud eſſe, quam excrementorum euacuationem,quæ quouis modo ventriculum contriſtant, factam per utramque illius partem, & ſuperiorem, & inferiorem, quamuis non ignorem poſſe dari choleram abſque utraque euacuatione, ſed unam ſat eſſe,ſic Euthychidis hiſtoriam habemus apud *Hippoc.5.epid.* *qui ex cholericis in cruribus in tetanos deſijt, ſimul cum deiectione* deorſum impensè flauum, bilem multam uomebat per tres dies, & noctes, & ualdè rubram, ſubdit, *impetens erat.& anxius,nihil autem continere po erat, neque potuum neque ciborum, &c.Valleſius ait in comm. Cur ergo vocat hęc cholerica, ſi deiectionis per inferna erat ſuppreſſio ſemper? Porrò ſi hæc ſuppreſſio erat ſemper, quo pacto dicit deſijſſe malum in crurum tetanos ſimul cum deiectione deorſum, & rurſum mollem facem ſimul deiectam vomitu, deorſum erupiſſe?* ſubdit adhuc *Valleſ. In primis nomen choleræ eſt præcipuè tribuitur morbo per quem euomunt ſimul, & deijciunt deorſum ægroti, ſed & cum, & ſine his euacuationibus à fluxu prauorum humorum ſelis irritationibus cruciatur venter ſupernus vocabatur cholera antiquiſſimis, nam 4. acut. dicitur cholera ſicca per quam nihil euomitur, ſed nauſeatur tantum; quanto magis cholera morbus fuerit hac tametſi à ſola vomitione incæpit, quę in utraſque ſimul euacuationes proceſſit*. ego autem cenſeo non eſſe neceſſariam coniunctim huiuſmodi euacuationem, ſed diſiunctim, ità ut ſenſus ſit modo poſſe comparere uomitum, modò fluxum uentris ſucceſſiuè ſiquidem quamuis non ignorem ualidum eſſe irritamentum factum ab humoribus, tamen non eſt ita facile creditu, vt eodem inſtanti, & deorſum tendat, & ſurſum, ſed modo vomitum prouocet, modo ad alium bilem protrudat; *Mercatus* tamen *loco cit.* dixit ſciendum eſſe nuſquam hunc affectum fieri citra ſimultaneam euacuationem, ſed plerumque degenerare

in alterutram; non enim mihi ly ſimultaneam videtur indicare vt eodem tempore fiat ambæ euacuationes, ſed vt in eodem morbo contingant & euacuationes deorſum, & ſurſum; ſicque dixi *Hipp. 5. epid. 27. Bianti pugili cum natura vorax eſſet, contigit vt in affectiones cholericas bilis, ſurſum, ac deorſum exeuntis delaberetur ex carnis eſu, maximè vero ex porcinis carnibus*; quam etiam cholericam paſſionem dinumera *7. epid.* ſic virum Athenienſem refert *5. epid. 4.* quem cholera corripuit, vomebatque & deorſum egerebat, & neque vomitus, neque per aluum ſeceſſus ſiſti poterat, & vox ipſum deſtituebat; quare neque ſecundum *Hippo.* eſt negandum veram, & legitimam choleram conſiſtere in eo quod ventriculus eodem tempore & per vomitum materiã euacuet, & per ſeceſſum, non ob id tamen dicendum quod cum in eodem morbo & vomitus, & deiectio deorſum ſucceſſiuè ſuccedunt, non ſit dicẽda cholera, pendet enim vtraque ab irritamento ipſius ventriculi præſtito à nimijs humoribus exiſtentibus in ventriculo, vel aliundè ad ipſum fluentibus; ideoque *Mercatus* doctiſs. dixit hunc morbum ſpectare ad expultricem ventriculi facultatem irritatam validiſſime, non ſolum iuxta os ventriculi, verum etiam ſecundum inferiorem eius partem, quæ pyloron dicitur; quinimò nedum hunc morbum dixit ſpectare ad facultatem expultricem, ſed etiam retentricem, nam cum retentrix eſt debilis facilius expultrix expellit, cum non habeat quod impediat; præt. non minus eſt infenſus humor expultrici, quam retentrici, ità vt ſi expultrix expellat quia irritata, ſic ventriculi retentrix irritata deſinat retinere; ſic *Valleſ. 5. epid. 10.* dixit: *Conſtat hoc ſymptoma pertinere ad retentricem, & expultricem, eſt que alterius motum nimium, alterius impotentiam*: quamuis non ignorem ſecundum aliquos nedum ventriculum pati in hoc morbo, ſed etiam inteſtina, ſic *Alex. Trall.* hunc morbum dici inſinuauit ἀχολάδων hoc eſt ab inteſtinis; ſic *Aſclepiades* choleram definiens dixit eſſe humoris fluorem celerem, ac parui temporis ventris atque inteſtinorum, ex concurſu ſiue obtruſione corpuſculorum, atque vt ſæpæ contingit ex indigeſtione initium ſumens; *Soranus* vt eſt apud *Cælium Aurelium* dixit choleram eſſe ſolutionem ſtomachi, ac ventris, & inteſtinorum cum celerrimo periculo, quicquid tamen ſit, morbum quo præmitur noſter æger cholericam eſſe affectionem nemo eſt qui deneget, ſiquidem &141 bilioſorum humorum vomitu & eorundem eiectione per ſeceſſum infeſtatur, quæ quidem affectio non aliundè originem traxit quam ex barbi piſcis ouis comeſtione, hæc namque ea potiſſimum prærogatiue referuntur, vt choleram gignant: ſic doctiſſ. *Cardanus 3. de ſanit. Tuen. cap. 59.* dixit: *Oua menſe Maij illorum ſi edantur afferunt tormina, & bilis vomitum exiſtimatur id contingere quod eo tempore floribus populi alantur, aluum etiam vehementer irritant, vt aliquando non niſi magno negotio ſiſti poſſit*; ſic *Alex. Petron. de victu Romanorum* Oua dixit præſertim menſe Maio pernicioſa ſunt; præter id enim quod violentiſſimorum vomitum cient, tum aluum mouent, nonunquam etiam mortem; quomodo autem id contingat difficile eſt rationem reddere, nam quamuis *Galen.* dicat populi flores virtutem abſterſoriam obtinere, id tamen vel ad propriam quandam virtutem illorum referendum, ſicut ſtibium, habet facultatem quandam & ſurſum, & deorſum mouendi, prouenientem ab actione totius ſubſtantiæ, vel referendum ad vim acrem ſtimulantem ventriculum, vel ad aliud quod lubenter omitto, cum non ſit præſentis inſtituti id diſquirere; ſat enim eſt nunc dicere barbi oua fuiſſe

cauſ-

cauſſas mouendi choleram in noſtro languente, non aliter quam ob eorum cum alexiteriam vel in ſe ipſis exiſtentem, vel conceptam ex populi floribus vel ventriculum vellicando, vel impulſum humoribus exhibendo & potiſſimum bilioſis partim in ventriculo ſtagnantibus partim ab hepate tranſmiſſis, cum cernamus eoſdem potiſſimum tam per vomitum eijci, quam per ſeceſſum: bilis enim cum os ventriculi ſtimulat anxietates illas producit, lypothimias, ac dolorifica pathemata, dum vero ad vias ſeceſſus deriuatur tormina, eiulatus, torſiones, & alia creat, indeque miror cur aliqui hunc morbum referant pariter ad cruditates, & humores pituitoſos, cum enim hi humores ſint frigidi, tardi motus ac dolorem vel minimum poſſint grauando progignere, nequeunt choleram morbum adeò dirum generare, ni aut corruptionem nanciſcantur, aut bilioſis humoribus fuerint commixti, ſicque merito dixit *Gal.* hunc morbum fieri vel à materia erodēte, vel grauante, ita ut dolor & paſſio quę habetur in hac ægritudine ex ventriculi pendeat eroſione; ſic *Mercatus* doctiſſimus dixit in hoc morbo alimenta quamuis incocta & cruda in ventriculo exiſtant, non poſſe choleram gignere niſi præter cruditatem, aut incoctibilitatem vitioſam aliquā conditionem, & qualitatem adeo à natura euerſam quod ipſam omnino laceſſant; quam contrahere ait, quia cum in liquatione vel vitio caloris liquantis, vel alimenti ipſius nequiuerit natura formam chyli ipſis inducere. nec ſolum quid crudum potuerit ex ijs ſupereſſe, ſuſceptarunt putorem, & conditionem adeo Naturæ inimicam, vt mox ipſam laceſſant, & ad expulſionem grandi diligentia inuitent, præſertim cum diu detenta ex copia ſimul & malitia id efficiant; quare non eſt vt dicamus ab humore ſimpliciter crudo poſſe choleram gigni, ſed requiri, vel eiuſdem corruptionem, vel in eo malam adeptam qualitatem, atque ita male putaſſe crediderim *SchenKium* qui putauit ab omni humore huiuſmodi affectum poſſe produci, quinimo, ex cruditatibus & cibis ſemicrudis, quinimo, & à ſanguine humore adeo miti, ſic refert hiſtoriam Comitis Iulij Boiardi, qui quotidie ſtatuta quadam hora cum febris acceſſio ſuperueniret, copioſum ſanguinē & per os euomebat, & per inferna deijciebat, cum maxima ventris perturbatione, & dolore, membrorum contractione, & caſu in ſyncopen, in hoc ſanguis ait à Iecore ad myſeraicas, & ad inteſtina, atque ventriculum regurgitabat, qui & vomitum faciebat, & deiiciebatur per infernas partes, verum ait huiuſmodi ſanguinem bilioſum, & atrabilarium, quod videtur meam opinionem ſtabilire, non enim ſanguinis vt ſanguis huiuſmodi affectum genuit, ſed prout bili vel atræ bili commixtus, ſic recitat hiſtoriam Dominæ Luciæ Roncagallæ quę ab atra bile choleram eſt experta, aliam recitat Dominæ Philippæ Zaninellæ quæ ab ichoribus eodem morbo ægrotauit, quamobrem ſemper in hoc morbo acredinem quandam, & prauam qualitatem requiri cenſeo vt ſtimulet, vellicet, angat, ſic quoque *Petrus Salius* in cholera ſicca *lib. de affect. particul.* quam *Hippocr. lib. de morb.* ſub nominē morbi ructuoſi indigitauit ait eiici ſpiritus flatulentos, acres, tum per ventriculum, tum per inteſtina, hic enim flatus cum ſit acer, & partes internas in quibus genitus eſt mordet, & eas per quas in eductione pertranſit exaſperat, & affligit; quos quidem acres vapores, ſeu ſpiritus in corpore humano duplici de cauſſa generari ſtatuit, vel ventriculi ratione, vel ratione aſſumptorum, ratione ventriculi, cum is cibaria

licet in his non ſit peccatum corrumpit, & ità corrumpit, vt ea conuertat in acerrimos vapores, quod non ab alia cauſſa contingit, quam ob eius igneum calorem, ratione autem aſſumptorum, cum in alimentum ſumuntur cibaria acria, & flatuoſa, ſeù quæ nidorulentam, & fumoſam habent qualitatem, qui nidor in materia ſemiuſta, & acri fundatur, ſicuti ſunt cæpe raphanus comeſtilis, & cæteræ radices acriores eruca, caro nimium toſta, oua & cætera in ſartagine nimium frixa, hæc enim ingeſta vbi corrumpuntur acerrimos procreant vapores & ſunt in cauſſa choleræ ſiccæ: quamobrem ſi in cholera ſicca requiritur acredo in exeuntibus flatibus, quid dicendum erit in humida? Cæterum ne vltra ſim, addubitandum haud eſt choleram qua præmitur ad. Reuer. æger ab acribus fieri humoribus, & potiſſimum biliofis, ijſque ab hepate progenitis feruidiore, vnaque in ventriculum tranſmiſſis, motiſque à barbi piſcis ouis, vel quia abſtergendi vi pollent, vt dixit, vel ob qualitatem propriam, vel tandem ob incoctibilitatem, vt contingit ex *Ariſt. in probl.* in pharmacis; quæ quidem quia maxime torquet languentem citiſſimam curationem expoſcit, qua ratione dicebat *Trallianus lib. 7. cap. 14. Dilatio in omnibus acutis morbis nociua eſt, in hoc autem affectu etiam exigua, ac leuis curandi mora ſimplicem offenſam, ſed etiam abſolutam ſubinde tabem, quæ Phtyſis dicitur conciliat*: morbus enim hic ex eodem *Tralliano* periculoſiſſimus eſt, ac acutiſſimus; hincque fit vt magnus, præceps lapſus virum, (ait *Valles in comm.* viri Athenienſis) hunc morbum citò ſequatur, ac proinde vocis defectus, mouendi impotentia, caligo, & excauatio oculorum, & frigus extremorum: verum quia hæc non adſunt in noſtro languente, ſed vires ſufferant, potius ſperandum quam aliter præſertim ſi cito ſucurramus curatione, quæ vt bene ait *Sennert.* potiſſimum conſiſtit, in cauſſæ ſcil. ablatione, & ſymptomatum quæ fiunt mitigatione, quod fiet primo euacuando vel per vomitum, vel per ſeceſſum, ſecundo, humores temperando, & roborando partes, & tertio, vires conſeruando, & ſymptomata mitigando.

Quoad euacuationem *Celſus lib. 4. cap. 11.* ait: *Protinus ergo vbi iſta cæperunt, aqua tepida quam plurimum bibere oportet, & vomere, vix vnquam ſine vomitu ſequitur, ſed etiam ſi non incidit miſcuiſſe tamen nouam materiam corruptæ prodeſt. parsque ſanitatis eſt vomitum eſſe ſuppreſſum*; quod intuens *Cælius Aurel. 3. acut. morb. cap. 21.* dixit: *Potum dari decet tepidæ, vt quod immutatum corruptione videtur, tanquam veneni materia per vomitum depurgetur: at ſi hæc corrupta excludi deſierint, erunt ægrotantes ſeruandi in eodem ſchemate*. cæterum *Hippocrat.* nos docuiſſe viſus eſt perbellè curationem aiendo in Viro Athenienſi *5. epid. Deiectio autem multo maior erat, quam vomitus. Hic bibit elleborum in lentium ſucco, & ſuperbibit lentium alium ſuccum quantum potuit, & deinde vomuit, & coacta ſunt, & conſtiterunt ei ambo*: ſubdit meus *Valleſ. in comm. certè quia deiectio multo maior erat quam vomitus, cum enim inteſtina magis affecta eſſent quam uentriculus uomitoria expurgatione, & totius corporis euacuatio, & à præcipuè affecta reuulſio fiebat, id enim eſt quod in uentris affectionibus maximè timemus, non poſſe expurgari corpus niſi per affectam partem, vitandum ergo eſt id quam maximè poteſt, atque ſi ventris partes non æque laborant, per eam mouendum quæ laborat minus*: *Cælius Aurel. loco cit.* carpit *Hippocrat.* quod vſus ſit vomitorio, cum vomitum ſiſtere debuiſſet, verum bene illum retorquet *Valleſ. loco cit.* dicens: *In huiuſmodi morbis quibus euacuationes præter naturam coniunctæ ſunt fruſtra, neque ſine maiori periculo tentatur adſtrictio, antequam co-*

pia

pia excrementi euacuata ſit; ſubdit: *Cum ergo euacuationes videntur procedere ſatis copioſè,& neque virtus adhuc labaſcit plurimum (ferendæ enim ſunt aliqua debilitatis notę propter ſymptomata) neque cohibendum neque prouocandum eſt, ſed occurrendum ſolum aliis ſymptomatis, ſin autem iam videtur proceſſiſſe pluſquam pro excrementorum in corpore abundantia, aut pluſquam pro virtute facultatis ſiſtendum mox, ſin autem irritatio, dolor, & anxietas ſit maior quam pro magnitudine euacuationis. & euacuatio minor quam pro multitudine excrementorum expurgandum eſt vt copia affatim vacuata vacet ſymptomati, quod in nimia expulſione eſt occurrere.* Quicquid tamen ſit, ego *Hipp.* conſilium amplecterer, eamque euacuationem quæ minus affligit adiuuarem, proindèque ipſe in viro Athenienſi cum vidiſſet deiectionem eſſe multò maiorem, quam vomitum, vomitorium dedit; ego autem in noſtro languente deiectorium aliquod medicamentum commendarem, cum vomitus ſit multo maior deiectione, darem ergo ſyr. roſ. ſolut. vnc. 2. rhabarb. parum acerbi ſcrup. dec. myrabol. q. ſ. vt f. potus. *Mercurialis* probat hos bolos. ℞. conſ roſ. vnc. 1. ſ. rhab. el. ſubriliter puluer. drach. 1. mirab. citrin. ſcr. 1. ſ. miſ f. boli cap. Nec minoris momenti videntur eſſe clyſteres facti ex lacte, ſacch. rub. ouorumque vitellis; *Alex. Maſſaria* vtitur clyſteribus ex oleo puro vt puta vel communi, vel amyg. dulc. uel chamomelino, verum potius in noſtro caſu probarem clyſteres ex ſucco ptyſſanæ, ſacch. rub & ouo uno integro, ſic enim abſtergitur materia, non accenditur ob oleoſa, & tandem dum albumen oui inteſtinis inhæret excoriationem prohibet; quo clyſtere ſæpiſſimè vſus ſum etiam in Dyſenterijs ſummo cum emolumento.

Pro roborando ventriculo, ac temperandis materiis vtile erit alterantibus incedere, vt ſyr. granat. de ribes, cydon. conſ. roſ. antiqua. ſandalis, & Diacydon. ſine ſpeciebus, ego autem in noſtro caſu vterer ſyr præfatis, ſed diſſolutis cum tantillo iuris in quo ebullierint portul. plantagin. & ſem. cydon. ſic *Langius* vt refert *Senner. lib. 3. epiſt. 1. cap. 4* cryſtalli drac. 5. ſummè probat; ſic inunctiones ex ol. cydon. amygd. dulc. roſ. omphac. haud malę erunt, vel cataplaſmata ex pulpa cydon. vino ebullita. ſicut ex pane nuper cocto cum puluere roſ. corall. rub. vel empl. Diaphæn. de cruſta panis &c. Pro viribus ac conſeruandis, ac mitigando dolore ſummè proficuum erit adhibere conſ. Hyacinthi cum conſ. roſ. vet. vel mitridathum, theriacã recentẽ &c. hæ enim confectiones ſua vi narcotica oris ventriculi ſenſum obtundunt, acres humores attemperant, proſternunt eoſdem, ac denique ſeparationem impediunt, vnàque vires roborant; proindèque in noſtro languente ſi fluxus, aut anxietas & dolor perſeuerent. non alienum crederem dare theriacæ rec. & conſ. Hyacinthi an. drac. 5. cum conſ. roſ. ver. drac. 2. ſic *Mercatus* drac. 5. aut drach. 1. phylonii Perſici aut Romani comprobat liquati cum aqu. plantaginis, uel ſyr. de papau. cum aq. chalibetta: ſed circa hoc conſilium capiemus in arena.

Interim optima victus ratio commendanda, hinc *Valleſ.* antiquorum prudentiam commendat circa debilitatorum victum, qui recens expurgatis, aut alioqui ſpontè exhauſtis tenuis cibi exiguum exhibebant, ſic cernimus *Hipp.* in Viro Athenienſi cholera laborante dediſſe polentam ex aqua non niſi tenuem, hoc eſt conſtantem pauca farina, contra ac vulgares Medici faciunt. tribuentes multos bene craſſos cibos cum uino. quaſi quod multis diebus exhauſtum ſit vna ſint repoſituri; ſic *Mercatus* laudat iura galli-

lina-

linarum cum acetoſa, item & perdicum, ſic Senner. ptyſſanam laudat, una cum iuribus; ego autem ſummè laudarem offam panis in vino granatorum intinctam; ſunt qui laudent oua ſorbilia, ſed *Montanus conſil. 29. de febr.* oua facillimè corrumpi contendit potiſſimum in ventriculo calidiore, *Gal.* tamen 12. *meth.* 6. inter cætera alimenta quæ difficilè corrumpuntur annumerat oua; ego tamen poſt præſtitam euacuationem ab iiſdem non horrerem, quippè cum ſupponatur eſſe eiecta pars bilis non erit vndè corrumpantur; Vinum autem nunc in principio non adhiberem, cum præſentia bilis adſit, ſit & febris, quare potius vinum granat; quod ſine detrimento & os ventriculi roborat, & bilem obtundit, & impetum frænat. Hæcque ſunt quæ poſſum pro tempore proponere, veſtræ ſunt partes Viri doctiſſimi, vt an bene dixerim dijudicetis, cum eorum omnium iudicio me ſubmittam.

PRO PD. ILLVSTRI DOmino Paulo Pacecco Hiſpano Aquilanæ Arcis Præfecto hepatis tuberculo laborante.

CONSVLTATIO LVII.

IEcur dixit *Aret. lib. 1. cap.* 13. quanto ad ſanitatem melius eſt, tanto, & deterius morbis afficitur, etenim celerius, & violentius inflammatur, & frequentius pernicioſiusque abſceſſum patitur: vt propt. haud mirer nobiliſſimum virum hinc ad multos menſes dolore hepatis laceſſitum, tandem in manifeſtum eiuſdem meteoriſmum incidiſſe, ac denique vt reor in eiuſdem, ſed partis cauæ tuberculum, ortum ſanè ab vſu nimium frigidorum, & potiſſimum niuis, quæ vel partes denſando, vel natiuum partium calorem hebetando, vel viſcerum parenchymata relaxando, & cruditatibus anſam præbent, & humoribus crudis, lentis, ac viſcidis, qui ſuo lentore in Iecoris parenchyma tranſmiſſa, illiusque ductus obturando obſtructiones egerunt, ex ijsque acutis tuberculam genuerunt; quod patet tum ex grauitatis ſenſu, tum ex meteoriſmo, tum ex eo quia dum decubitum circà lęuam partem ambit, ac dum iter agit reſpirare nequit, dumue comedit protinus dolore cruciatur, dumque ſomno gaudere ſtudet, protinus etiam maximo dolore prehenditur; quod ex his ſatis patet eſſe phyma ſeu tuberculum in Iecoris concaua parte genitum, & primo ex doloris ſenſu dum ſomnum captat, nam facultas tectrix partis in ſomno ſopitur ſicque partem relaxat, quę cadens in partes adiacentes dolorem maximum infert, ſic in comeſtione dolorem percipit ventriculo propter cibum turgeſcente, ac hepar quod ipſi ſupereſt ſubleuante, qui quidem dolor eatenus magis circa inteſtina protenditur, quia in concàua Iecoris parte dolor exiſtit, qua ratione dixit *Senner. lib. 3. par. 6 ſect. 2. cap.* 6. dolorem in gibbo ad pectus diſtendi, in cauo ad ventrem, & inteſtina.

Anhelitus difficultas non aliunde manat quam ab eodem hepate ob tuberculo facto ponderoſiori, nec non etiam & diaphragma comprimente; quod etiam eſt in cauſſa vt dùm in lęuam partem decumbit compreſſo hepate,

pate,& comprimente dolor maximus inſurgat,qui in dextro decubitu non probatur,eo quia non ſuſpenditur, ſed adhæret parti carnoſæ adeò vt non remaneat ipſummet hepar compreſſum ; idue etiam patet ex meteoriſmo, & grauitatis ſenſu,hepate oblæſo in magnitudine,aucto ſcilicet parenchymate ab humore tum craſſo,& lento à ventriculo genito, nec non etiam, & ab humore vſto ab eodem hepate producto,qui quidem ambo humores hepatis ſubſtantiam opplendo illam adeò adauxerunt, vt tuberculum produxerit;eſt enim ex *Gal.13.meth cap.*15.Iecur aptum huiuſmodi tumoribus vtpotè quia naturaliter lutoſum quippiam continet: Tubercula ſiquidem, vt aiebat *Petrus Salius 1.commentar.de morbis* duplici fiunt ratione, vel imbibita,vel aggenerata materia , ideſt vel per fluxionem, ex qua tranſmitti , & fluentes humores in affectam partem recipiuntur , & imbibuntur , uel per congeſtionem ex partis uel imbecillitate proprium nutrimentum alterare nequeuntis , vel vitio id ipſum corrumpente pendentem , ex qua humor parti affectæ aggeneratur , quo duplici etiam modo factum eſt tuberculum vt dixi partim aggenerata in ipſo parenchymate ob calorem vſta materia , partim à ventriculo tranſmiſſa ob relaxationem pituitoſa materia , quæ ibidem compacta tumorem ſeu phyma peregit , abſque febrem quidem , quia cruda eſt materia .

Nec.n.ſuppurat , ſed huc crudum exiſtet, & in dies augmentum habet à materia è ventriculo aliiſque partibus tranſmiſſa vnaque à Iecoris dolore pariter attracta ; ideoque cenſendum non fieri ſuppurationem cum non adſit rigor , nec febris , quæ duo potiſſimum ſymptomata ſunt quaſi pathognomonica ſuppurationis ſigna : quamuis Saxonia addiderit pondus; quomodocunque tamen ſit cum affectus ſit admodum difficilis , & tuberculum ſit in parenchymate non poteſt niſi per interitum ſolui , nam vel ſuppurat , ſicque totam Iecoris carnem vlcerat , vel non ſuppurat ſicque in ſcyrrhum abit aptum ſanè vel cachexiam , vel hydropem parere, quomodocumque tamen ſit eius curationi incumbendum, quæ à multis indicatur,à cacochymia totius , à materia coniuncta & infarcta eiuſdem partis & à dolore , dolor ſui mitigationem indicat , infarctus materiæ apertionem , & emollitionem , & cacochymia totius ante omnia vniuerſalem amat euacuationem , ſed lenem , ideoque ego vterer ſyr. roſ. ſol. D. Auguſtini , & mell. roſ. ad vnc. 1 ſ. pro ſingulis , deinde deuenirem ad præparantia ex ſyr. de becton. de cichor. & oxym. ſimpl adiecta iuris calidi portione vt poſt modum poſſimus deuenire ad medicamentum euacuans , quod eſſe poterit ſequens: ℞. el. Diacarthol. lenit. an. vnc. ʒ ſpec. hyeræ ſimpl. Gal. drach. 3. miſ. & cum ſacch. f. boli cap. Interim non alienum eſſe crederem in corpore adeò plethorico ſanguinem mittere ex Iecoraria dextri bracchii ad euentilandũ, reuellendum & euacuandum , quamuis enim copia extiterit materierum crudarum , eæ tamen euacuatę ſupponuntur ; vel erunt hyrudines apponendæ, his aſſumptis ad ius aliquod alteratum deuenirem, quod ſcilicet,& emolliendi,& leuiter aperiendi vires obtineat , quale eſſe poterit ſequens : ℞. agrimoniæ graminis,altheæ,paſſul.capill. Ven.cetrach,cuſcutæ , an.p.i. abſynthii p.ſ cæterum rub. vnc. 1. ſem.melonum mundat. vnc. 1. miſ.bull. in iure,in quo omni die de manè addatur ſyr.de cichor.capill. Ven.& de duabus rad.an.vnc.ʒ.Ex quod ſi chinæ portio reddatur non erit inutile , ſicut chalibem in eodem iure bis , terque extinguere ; quinimmò optimum erit

prius

prius pillulam ex ammoniaco paratam accipere, vt bene docet *Claudinus in ſuis conſil.* & quamuis non ignorem gibbam Iecoris partem dyuretica deſiderare, cauam verò euacuationem per inteſtina, tamen quia affectus eſt propagatus etiam in gibbam dyuretica poſſunt connenire interim ad leniendum dolorem animus eſt reuoluendus pro quo & fotus diſcutiendi, & emolliendi vi pollentes commendantur, ſicut inunctiones, cataplaſmara, & ſimilia; ſic quoque ad lienem emolliendum optimum erit emplaſtr. ex Diachylon. de meliloro, ceratum æſypi, vel quod tantoperè à *Zecchio* commendatur: ℞. empl. de muccillagin. vnc. 1. ſ. bdellij vnc. 5. ammoniaci drach. 2. Gummi ſoluantur in aceto acerrimo, & bull. in ol. de abſynthio vncia i, cum vini albi vnc. 2. deinde adde ſpicæ nardi drach. 1. cum cera alba q. ſ. f. ceratū ſ. a. Interim optima victus ratio inſtituenda, quam derelinquo, ſciēs eidem eſſe maximè notam. hæcque paucula habui dicenda pro morbo quo premitur vir nobiliſſimus noſter.

PRO PERILLVSTRI, ET adm. Reuerend. Domino Domino Petro à Cardinali Patritio Aquilano hepatis obſtructione laborante.

CONSVLTATIO LVIII.

TRiplicem *Gal.* cauſſam aſſignare eſt ſolitus morborum diuturnitatem conſequentium, Intemperiem viſcerum nempè, humores craſſos, & viſcidos, & denique obſtructiones; nec immeritò, ſiquidem intemperies continuò congerendo, craſſi, viſcidique humores difficulter ſolutionem patiendo, & obſtructiones contumaciam inuehentes diuturnum morbum poſſunt configurare, vt ob id haud ſtupori ſit hærendum, ſi nobiliſſ. quo de agimus languens multis ab hinc annis ventriculi languore preſſus Iecoris obſtructionibus ingemiſcens, continuis angatur affectibus; ventriculus enim vt dixerat *Macrob. 7. Saturnal. cap. 4.* Pater familias dici meruit, quaſi omne animal ſolus gubernans, ſi ægreſcat, qui vita in ancipiti eſt, indeque *Plinius lib. 26. nat. hiſt. cap* 8. Plurimum inquit negotij aluus homini exhibet, cuius cauſſa maior pars mortalium viuit.

Alias enim cibos non tranſmittit, aliàs non continet, aliàs non capit, aliàs non conficit, eòque mores venere, vt homo maximè cibo pereat, peſſimum corporum vas inſtat ut creditur, & ſæpius die appellat; quare eius intemperantia vt reor morbos potiſſimum gignit, cum enim cibos non bene coquit cruditates generando obſtructiones producit quocunque eas protruſerit, ſuo potiſſimum lentore, vnàque craſſitie, craſſus enim humor dum vias obcæcat nimirum vel vaſa, vel ipſum parenchima obſtructiones parit; quæ quidem materia in hepar tranſmiſſa vel ob eius imbecillitatem eandem ſuſcepit, vel ob anguſtiam vaſorum eam facilè retinuit, vel vi caloris attraxit, quod magis eſt probabile, vel ipſum met craſſum, fæculentumque ſanguinem generando quæ etiam alitur, meatus ſuos obcæcat, quod

con-

contingere ait *Mercatus* ijs qui Iecore ſunt feruidiori, vel ſicco vt contingit in noſtro caſu; Iecur enim impensè feruidum extat in noſtro languente, adeò vt continuo ardore fatiſcat, faciemque perenni ferè habeat rubro colore ſatutatam; quod ſanè, & deſtillationibus caput reddit obnoxium, & ventriculum primigenio calore depauperando coctionem primam vitiat, vnde *απεψια* vitium ferè inemendabile, vitium enim aiebat *Gal.* quod in prima coctione committitur vix amplius reſarcitur; ſicque nedum hepati, ſed capiti noxa communicatur; venter enim capiti, & caput ventri ſibi inuicem morbos faciunt; quam quidem noxam conceperunt hæ partes ob varias cauſlas, caput quia expoſitum flaminibus, & frigori, ventriculus quia nimios ingeſſit cibos coſque omnis generis, vnde cibi non ſuperati à ventriculo eidem cruditates ſubminiſtrarunt, frigus caput intemperando reddidit alteratricem læſam, excrementiſque congerendis idoneam, illudque vi frigoris comprimendo exprimere fluxionem fecit, quæ in ventriculum deſcendens, ab eoque in venas meſeraicas per venam portam ad hepar tranſmiſſa infarctu obſtructionem genuit, ni velimus aſſerere ab hepate nimis feruido, & auido, attrahi chylum in elaboratum tum quia ventriculi calor eſt imbecillis, tum quia ciborum copia perfectam chyloſim impediuit; neque enim indigenam cauſſam Iecori denegarem, quia aduenam admiſi, vt *Dureti* verbis vtar, poteſt enim Iecur eius facultate læſa vel actione ob intemperiem præcipue calidam vſtos humores generare qui ſibi ipſi viam, & poros occluudant, vt diximus ni velimus cum doctiſs. *Mercato* aſſeuerare conieɛ̃tabile eſſe ex vaſis Iecoris in carneam partem irruere, aut tranſcolari tenuium ſuccorum aliquid, quo licet neque propria craſſitie, neque ex vberiori copia cauitates vaſorum maiorum obſtrui poſſint, poſſunt tamen in tumorem eleuare Iecoris corpus, & ob id maiorem efficere obturationem in maioribus, ac ſingulis vaſis coarctatione præexiſtente, vnde ſit facile vt ſanguis, & reliqui ſucci velut immobiles fiant, aut ęgrè, ac difficulter moueantur, ſicque in prędictis vaſis diu immorantes aut difficulter prætereuntes, eorum non parua portio migret in prædictos poros, quo maior in dies fiat prædicta obſtructio, ſumit tamen hæc obſtructio principium vt ait idem auctor à Iecore vel calefacto, vel à facultate trahente nimis auida; cæterum vt liberè fatear obſtructio in Iecore præſtita noſtri languentis & ab humoribus viſcidis pendet, & ab humore vſto genito ab eodem Iecore, idque non aliter quam ob alteratricem partium læſam vt dixi, in ventriculo enim diminuitur coctio, in hepate deprauatur; neque enim ſolum ab humoribus craſſis & lentis obſtructiones fieri ſtatuerem, ſed ab humorum pariter multitudine, quod exiſtimauit etaim *Gal.* 8. *meto. cap.* 4. aiens: *Cernimus etiam quod multum eſt, cum ſimul totum confluit obſtruendo hærere, infigique non minus quam ea quæ glutinoſa ſunt, & craſſa & ſi per meatus anguſtos eſt tranſitus multo profecto magis retineri, quod nonnunquam euenit in turba hominum, qui affatim ſimul irruentes in anguſtam viam, ſibi mutuo ſunt impedimento vt nemo poſſit tranſire*: ſic ego quoque cenſerem à plethoria fieri poſſe obſtructiones in Iecore, & alijs partibus, cum enim ſanguis ob copiam nequeat commeare denſeſcit, ſicque obſtructionibus datur anſa, vel quia partes denſatum ſanguinem trahunt, vel quia idem in anguſtis venarum anphractibus contentus in eam partem appingit, quæ obuia magis extiterit, ſicque impetu præſtito obſtrui à multitudine, & eadem attracta à vi

ſcere forte nimis feruido quale Iecur exiſtit, obſtructio conſurgit; ideoque Gallenus. *lib. de conſtit. Ariſt. med. cap. 17.* dixit: *quare nil. mirum deinde fuerit ſi viſcus hoc & ob viarum anguſtiam, & ob copiam pertranſeuntis ſubſtantiæ aſſiduè obſtructionibus arripiatur*; indeque *Iacchinus in 9. Raſis* dixit: *Nec enim ſanguis venas replens, & continue transfluens vt ſecundum naturam facere ſolet obſtruere dicitur, ſed quando impactus manet, vel eſt ægre mobilis; Fit autem eiuſmodi 9 meth. 2. vel ex abundantia ſiccorum, vel ex æqualitate*. ob idque cenſerem ab omni humore poſſe obſtructiones produci, etiam à bile modo vel pituiteſcat, ſicque vaſa etiam maiora obſtruere poterit, vel ſine pituitæ multa miſcela, modo vaſa ſint anguſtiora; quid enim prohibet poros Iecoris à bilis multitudine obſtrui poſſe? dum enim illa intrà meatus exiſtit calore Iecoris vſta craſſeſcit, præterquam quod nouæ bilis aduentu eandem craſſitiem valet nanciſci; quod cernens Holler. in Coac. dixit: *At recenti bilis craſſior, obſtruenſque eas venas quæ ad hepar. et ventrem pertinent, auriginem facit, neque enim à ſola pituita, ſed vitellina bile, & craſſiore obſtructio naſcitur*. quicquid tamen ſit lentos viſcidoſque humores in noſtro caſu obſtructionem feciſſe crediderim, tum quia iidem emerſere ob intemperantiam in victu ut dixi tum quia poſt cibum inordinatis motibus eſt vſus aptis vt volebat *Alex. Petron.* obſtructiones efficere, cum detrahant ante debitum tempus cibum à ventriculo, illumque forſan incoctum, & inelaboratum; quamobrem haud mirandum ſi tam diu duret affectio, pendet enim à partibus præcipuis, quales ſunt ventriculus, hepar, & caput, humor eſt contumax, quia craſſus, lentus, viſcidus, Iecur eſt maximè intemperatum, vnde debile, & potius aptum ad recipiendum quam expellendum, eoque magis quia obſtructum, hancque obſtructionem in parte giſt. habere concrederem cum ad tactum doleat, manifeſta appareat ſenſus vrinæ non mutentur, pondus perſentiatur & in ambulando difficultatem percipiat quomodocunque tamen ſit non poſt habendus affectus, ſolet enim vel in ſcyrrhum degenerare, vel in malum corporis habitum, vel in melancholiam hypocondriacam, quod facilius erit in noſtro caſu, ad quos euitandos affectus triplex mihi videtur conſurgere indicatio, primo euacuandi materiam genitam, ſecundò prohibendi eius generationem, tertiò tollendi materiam impactam in meatibus Iecoris dyureticis; ideoque quam primum aluum lenirem melle roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol. & D. Aug. ad vnc. i ſ. pro ſingulis, ac deinde aſſumptis quinque ſyr. ex endiuia, de borrag. & aceroſæ iterum purgans darem, quale eſſe poſſet: ℞. ſyr. roſ. ſol. D. Auſt. mellis roſ. ſimpl. an. vnc. 1. el. Diacatthol. drach. v. i. rhab. el inf. & exp. in aq. cichor. agar. trochiſ. inf. & exp. an. drach. 1. dec. cor q. ſ. miſ. f. pot. cap. Interim dum hæc peraguntur ad phlebotomiam eſt deueniendum, nam vt ait *Gal. vbi puer, vel ſenex non ſit ſanguinem detrahere licet, etiamſi plenitudinis ſigna non adſint; vbi tamen robur ægro non deeſt*; mitterem ergo ſanguinem ad unc. v. 1. ex baſilica dextri bracchij, ſicut non inutile eſſe cenſerem hyrudines venis ſedis affigere, quinimo morbo in robore exiſtente, & Iecoris intemperantia vigente ex ſaluatella pariter ſanguinem haurirem. His præſtitis non eſt ab re ad intemperies, & obſtructiones animum reuoluere, pro quo explendo ſcopo non inutile erit ius aliquod alteratum iniungere, & potiſſimum galli antiqui quod vim habaet Iecur refrigerandi, & aperiendi, ventriculum, & caput roborandi, nam hic adeſt inequalis intemperies, ſeu *artimpatia*

quæ

quæ vario indiget remedio: ideoque ſumerem Gallum fuſtibus agitatum, & iugulatum, vnaque exenteratum in quo ponerem cichor. cum rad. gram. capill. ven. cuſcutam, rad. aſparag. agrimoniam, borrag. lupul. fumar. an. p. 1. abſynthij pont. beton. menthæ virid. an. p. ſ. corr. citri vnc. ſ. ſem. melonum mundat. vnc. 1. rubiæ tinctorum vnc. ſ. conſuatur, & bull. in ſ. q. aq. donec coquatur, colatura ſeruetur pro ſyr. quinimò ſi portio chinæ addatur ad fluxionem eneruandam non erit malum ſicut Kalybem extinguere; quod ſi ante iuris aſſumptionem demus pul. trochis. de rhab. vel de eupator. ſummè probarem; neque ob id epycraſis non ſeruanda, ſed per vices aliquod purgans exhibendum; quod conflati poterit ex pillul. de tribus cum rhab. & de ag. ſuperbibendo ſyr. roſ. ſol. & mellis roſ. ſol. an. vnc. 1. ſ. aliter enim materię quę in dies cōgerūtur ad locū affectu attrahētur; ſicq. merito dixit *Gal. etenim ſi ijs auxilis quę obſtructiones eximūt vti velimus nō euacuata prius redūdātia nō modo nihil proficiemus ſed maiorē etiā reddemus affectū*: adeo que *Valleſ. in epid. in hiſt. Theophorbi filij* eos improbat Medicos qui in affectibus renum vel caſſia vtuntur ab initio, cum ſit dyuretica; quod ſi ad hæc non videatur obſtructio mireſcere, denuò ad aperientia deueniendum ſed fortiora qualia etiam ſunt iura, ſuper infundendo ſyr. de duabus rad. de cichor. cum rhab. & capill. ven. an. vnc. ſ. *Claudinus* etiam in his caſibus commendat aquam Tettutianam, à qua nec horrerem in noſtro caſu modo calida Iecoris intemperies ſit quoquo pacto refrenata, habet enim virtutem abſtergendi, roborandi, & euacuandi per ſeceſſum, quod ſi adhuc perdurarit affectio tanquam ad ſacram anchoram ad ſtillatitium chalybis deuenirem, chalybs enim videtur in obſtructionibus delendis primas partes obtinere; cum non ponderis ratione, vt falſo nonulli credunt, ſed quia mercurio, & ſulphure conſtet ut notat Mercatus obſtructiones ualeat repurgare: Interim & inunctiones celebrandæ ex ol. roſ. amyd. amar. de abſynth. de cappar. amygd. dulc. cum modico aceti; poſſunt quoque fotus adminiſtrari, & cataplaſmata, ex varijs, conſilium tamen in arena capiendum. Quod ſi adhuc perſeueret affectio ad duo cauteria deuenirem in crure dextro unum uentriculi, & hepatis ratione, in bracchio ſiniſtro alterum capitis gratia, quoad uictus rationem cum omnia bene obſeruet, non eſt vt aliquid dicam, atque hiſce præſidijs puturem affectum quo præmitur nobiliſſ. languens poſſe eneruari, faxit autem Deus vt omnia ſecundet.

PRO ADM. REVER. DOMINO
Domino Bartholomæo Nanzio Aquilano lienis obſtructione laceſſito.

CONSVLTATIO LVIIII.

CAput & lien eſſe maximè morbis obnoxia explanauit diuinus Hip. ſunt enim viſcera ſatis idonea ad ſuſcipiendos morbos lien enim vt idem inſinuauit *lib. de morb. mul.* rarum eſt, & ſpongioſum, & velut alter pulmo, vt propt. habiliſſimus ſit ad materiam ſuſcipiendam, vnaque obſtru-

ctionem patiendam. nam vt ait Plinius *lib. 11. natur. hiſtoria* peculiare curſus impedimentum in liene eſt ideoque Hip dixit lienem vbi imbiberit humorem, eidemque adhæſerit durum fieri, & augeſcere humore accedente, quem quidem humorem à multis partibus ſugere aſſolet, & potiſſimum à ventriculo & hepate; à ventriculo quidem, nam vt ait. *Ariſ. lib. 3. de part. cap. 7. lien vapores vacantes, hoc eſt humiditates ſuperfluas diuertit & attrahit è ventriculo, & concoquere eas poteſt, vt qui ſanguineus ſit. quod ſi plus excrementi ſit, parumque caloris habeat lien, corpus præ alimento immodico langueſcit, & propter confluuium huc humoris, ſæpe accidit vt lienoſis ventres præduri efficiantur, quemodo ijs qui ſupra modum mingunt ex diuerticulo humoris*: ab hepate verò, nam vt ait *Plato in Timeo*; *Proximum iecori ad ſiniſtrum locatum eſt huius gratia membrum, vt purum hoc ſemper clarumque reddat, & inſtar ſpeculi nitens, atque perſpicuum, ad imaginemque exprimendas accommodatum, qua propter quando ob corporis morbum ſordibus iecur abundat lienis raritas id purgans eas combibit, cum membrum hoc concauum ſit, & exangue, undè purgamentis impletum excreſcit, tumetque ſanè, ac rurſus cum mundatum corpus eſt, reſtrictum in ſe ipſum conſidet*; quare falsò dixit *Democritus* ſplenem dormire, nullum negotium exhibentem, ſicque *Eraſiſtratus* quoque malè ſenſit dum exiſtimauit lienem fruſtrà conditum; quod viſus eſt etiam *Aris. dixiſſe lib. 3. de part. animal.* eundem non niſi ex euentu eſſe neceſſarium; verum vt *Andr. Laur.* aſſerit de lienis vſu, Natura optimus eſt æconomus, licet ἀταίσιν & illa Stoicorum τερωνσίαν, ſcimus enim in ſtructura corporis nihil eſſe fortuitum, nihil quod ſummæ Sapientiæ maieſtatem non referat, quinimò *Alex. Aphrodiſæus ſect. 2. probl. Aretæus lib. 1. de cauſſ. & ſignis chronic. & Gal. lib. de reſpir.* dixerunt lienem eſſe ſangnificationis organum; quod *Sennert.* multis argumentis probat; quinimò *Carolus Piſo* dixit cor minimè eſſe officinam ſanguinis arterioſi ſed lienem eſſe officinam ſanguinis tenuis, & calidi qui in arterijs continetur, quem ſanguinem ait gignere ex attracta tenuiore chili portione, quinimò docet eundem lienem eſſe principiũ radicationis venarum gaſtricarum, & epiploicarum nec non radicationis arteriarum alterumque fontem ſeri in corpore neceſſarij quinimo *Franciſcus vlmus lib. de liene* dixit in hoc pręparari vitalem ſpiritum quamobrem lien maximè valet in noſtris corporibus tùm ad ſalutem efficiendã vbi benè valuerit, & ad morbos creandos vbi malè etiam habuerit, eſt enim is vt aiebat *Imperator Traianus* velut Fiſcus, quemadmodum enim creſcente liene reliquum extabeſcit corpus, ità diteſcente Fiſco populus depauperatur, *ex ijſdem enim* ait *Hip. lib. de loc. in hom. ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit*: quare non ab re dixerat *Stratonicus Citharædus* in Caria ambulare mortuos, quod lienoſi eſſent omnes, quamobrem lien vt dixi non eſt viſcus adeò ſpernendum, quin ab illo & maximè obſtructionem patientem innumera poſſint mala proſurgere, dum enim lien obſtructum videtur, cum corpus non depuret ab excrementis, dum illa in Iecur, vel alias partes tranſmittit vitiat ſanguinem, ſicque malum colorem impartit, quod potiſſimum adnotat *Valles. in hiſtoria Anaxenoris 7. epid.* aiens: *ſunt quidam quibus lien valdè durus eſt, & magnus, color verò faciei, & reliqui corporis non admodum vitioſus, quod quidem neque admodum graue neque periculoſum eſt, ſignificatur enim ſolum vitium lienis partis non adeò nobilis, cum verò accedit vitioſus color, ſignificatur iam magna excrementorum redundantia, reliqua viſcera, & totum iam corpus vitians*, quod etiã aſſeritur ab *Aetio* dicente: *Humida affectione ſplen detinetur, atque ea vbi amplius*

inua-

inualuerit, in tantum eius incrementum facit, vt etiam ventre pertingat & hepar. quamobrem quamuis ex ſe non ſit adeò viſus nobile, tamen eius morbi ſunt exiſtimandi, quia ſolent alios grauiores accerſere, indeque nil miror ſi Reuerendus noſter languens multis ab hinc annis obſtructione lienis laborans vt patet ex tumore in hipocondrio ſiniſtro, ex dolore, & grauitatis ſenſu, tandem & in affectum hypocondriacum impegerit, & fœdum corporis colorem, quæ quidem obſtructio vt ait non aliundè originem traxit, quam ex nimio aquæ frigidæ & algentis potione, quæ nil mirum ſi lieni obſtructioni anſam dederit, cum lien aquæ ſedes exiſtat; quod palam fecit idem *Hip. lib. de loc. in hom.* dicens: *Aſſero vbi homo bibit amplius; & corpus, & ſplenem in ſe ipſa attrahere ex ventriculo, & ſi plus traxerint, ſtatim hominem affligi, atque hoc ità fieri intelligunt quicunque homines ſplenici exiſtunt;* ſic *lib. de inter. aff. tex.* 37. dixit ſplenis morbum fieri ab aquæ multæ potu. neque enim ob aquam abſolutè potuiſſe puto lienem intumere, ſed quia eadem ventriculum relaxauit, indeque cruditatibus anſam dedit, ac inſimul eundem imbecillum reddendo fuit in cauſſa vt humor melancholicus vt ait *Mercur.* à liene frigido confici non poſſit nec expelli, aut in alimentum conuerti. vndè retentus humor neceſſariò lienem attollit, eundemque obſtruit, ex cuius obſtructione, & reliquæ etiam potuerunt emergere obſtructiones hypocondriorum, non ſuſcepta nimirum humoris aduſti à Iecore feruidiori mole, ſed tranſmiſſa in partes hypocondriacas, quæ ſua terreitate potuit eaſdem infarcire, exque infarctu calor ſubſultare vt volebat *Theophraſtus*, qui in materias craſſas agendo, flatum generans, dum oberat borborigmum gignit; dum tendit dolores peragit, dum ad pectus corriuat moleſtiam, & anhelitus difficultatem producit; omnia tamen hęc vt affectum protopaticum lienem agnoſcunt obſtructum, qui magis quam Iecur eſt obſtructionibus obnoxius tum ob rariorem ſubſtantiam, tum ob alimenti ſpeciem vt 13. meth quinimò 5. *de ſimplic. medic. facult. idem Gal.* ait; *lien meatus amples habet, vndè igitur obſtructio tam frequens niſi à craſſo, & fæculento ſanguine.* Quicquid tamen ſit dicendum triplicem humorem in noſtro ægrotante negotium facesſere, aqueum nempè, & pituiteum ob incoctionem genitum, vſtum vero & melancholicum à Iecore pluſquam par eſt feruido productum, additis etiam flatibus ab his humoribus ſed potiſſimum aqueis & pituitoſis productis tanquam è ſua minera.

Propterea que antequam morbus figat radices aliosque conuocet, curatio ineunda; ſolent profectò dixit *Mercatus* ex lienis vitiis poſthabitis, vel prauè curatis, grauiſſimæ affectiones ſuccreſcere, nam melancholiæ epileſiæ, ſcirrhi, & hydropes plerumque neglectis prædictis malis viſuntur; Cum ergò dixerim adeſſe cacochymiam tum in toto, tum in parte, adeſſe obſtructionem, & flatus; propt. inſurgit indicatio euacuandi materiam genitam, prohibendi intemperies, aperiendi obſtructiones, & diſſipandi flatus; & quoniam paulò antè eſt præſtita euacuatio, de illa non eſſet agendũ, verum cum ſciam in his caſibus ob morbi contumaciam non vnam ſufficere euacuationem, proinde poterit epycraſis ſeruare, ſed non medicamẽtis admodum humidis. nam vt aiebat Hip. in his dandum eſt quod modicũ ingeſtum multum educat, quale eſſet ſtybium vt vult *Martianus*, à quod penitus horrerem, ſed blandioribus eſſem contentus; Interim & ratione Iecoris, & venarum myseraicarum obſtructarum, ſicut & venæ cauæ, & Arterię

arte

arte deſcendentis obſtructæ, & efferuentis duas vel tres hyrudines venis magis internis ſedis affigerem vt ramus etiam lienis reſpiceretur, *Saxonia* maximè commendat inciſionem ſaluatellę, neque enim cenſet vires debilitari ex ſectione huiuſmodi, quia ex aqua calida diſſoluuntur vires, etenim magis diſſoluuntur dum vas amplum aperitur, quam paruum; eoque magis quia *lib. de var. rat. per lang. miſ.* 16. dixit *Gal.* ſplenicis aq. conferre ſaluatellæ ſectionem, atque vinæ in cubito à ſanguinis miſſione è bracchio abſtinerem, tum quia materiæ crudæ & aquæ ſunt multæ, tum etiam quia viſcera aliquam contraxerunt imbecillitatem, & frigidam intemperiem, quæ continuo humida excrementa congerendo continuum exitum affectant, quem præſtabit inuſtio in ſiniſtro crure ad ſeruandam partis rectitudinem, neque intereà eſt derelinquendus apetientibus ac dyureticis locus, ſed ea quam maximè proficua credo, ſic intueri fas eſt hiſtoriam Bionis, is enim ſimul copioſè mingebat ſine ſedimento, & ſanguis de ſiniſtra nare fluebat, erat enim ſplen in giberum elatus, & durus, & ſurſum latus, ſuperſtes fuit, recidiua, ſic *lib. de aff. sex.* 21. dixit: *& medicamentis vrinam cientibus vtantur, quæ ſplenem mollire ſcripta ſunt:* & quamuis *Gal.* 13. *meth.* dixerit nullam huic viſceri expurgare patere per renes viam, tamen vt aiebat *Hip. in epid. Natura inuenit ſibi vias, quas Medicus reperire non poteſt*; *Andr. laur. lib. 6. c.* 21. dixit duo uaſorum genera per lienis ſubſtantia ſpargi, venas ſcil. à ramo ſplenico ortas, & arterias quam plurimas, atque ramos ſplenicos cum venis emulgentibus nullam habere communionem, ideoque ſe exiſtimare promulgar per arterias potius, quam per venas expurgationem hanc fieri, quia breuiore ductu & patentiore à liene ad emulgentē arteriā vacuabitur humor in liene cōtentus, ſic empyicorū Pleuriticorū, & Peripneumonicorū pus per arterias uacuatur nō per venas, quicquid tñ ſit ſat eſt dicere adeſſe viam à liene ad renes, adeò vt poſſimus diureticis vti, vterer ergo ſequenti ſyr. ℞. rad. filicis, cort. tamaricis an. vn. ʒ. cetrach, capill. ven. graminis, meliſſæ, bugloſſæ an. p. i cott. cappar. vnc. ʒ. cichor. cum rad. aſparag an. p. ſ. ſem. melonum vnc. 1. miſ. bull. in ſ. q. aquæ ſ. a. ſ. colatura, cui adde ſacch. fini q. ſ. vt fiat ſyruppus; quod ſi addatur chinæ porrio ad exſiccandas ſeroſitates non erit abſurdum: De quo cap. manè vnc. 1 ſ. ſuperbibendo iuris tantillum; ſunt etiam qui laudent trochiſ. de cappar. & de ſcolopendr. verum dum hæc fiunt, non inutile erit aliquod medicamentum euacuans adhibere, nam vt ait *Capiuacc.* obſeruetur etiam ſicut in lue venerea, ut ſingulis decem diebus aliquod medicamentum electiuè ducens uel pituitam, uel melancholiam prout in corpore redundabit exhibeatur darent ergo vt ℞. pillul de agarico, de fumar. an. drac. ʒ. cum ſyr D. Auguſtini reform. pillulæ 3. poſt quas immediatè ſuperbibat ſyr. de polipod. roſ. ſol. & mellis roſ. ſolut. an. vnc. 1. diſſoluentur cum decocto cord.

Neque enim puto hæc omnia propoſita medicamenta poſſe prodeſſe, ni alijs fortioribus vtamur medicaminibus, Induratum enim ſplenem aiebat Gal. non tantum foras fortibus medicamentis curare conuenit, ſed intus etiam potionibus vehementiſſimis: quare chalybem maximoperè commendarem vel in ſubſtantiam, vel ſtillatitium ipſius quod magis probo, puluis etiam lienis Aſini à drach. 1. ad drach. 2 ſummè laudatur à Capiuacceo; Neque interim dum hæc fiunt non ſunt lienis loco adhibendæ inunctiones, fotus, & cataplaſmata, hoc tamen adnotando ut ponantur quæ viſceris

tonum

tonum ſeruent, quæ diſcutiant, vnàque reſoluant, ſed ſemper emollientibus admixta, nam ut aiebat *Gal.* fortiter reſoluentibus ſemper ſunt admiſcenda emollientia, ne tumores ipſi in pertinaces ſcirrhos degenerent. ſic ergo fotus poterunt præſcribi: ℞. rad. altheæ, cort. tamariſci an. vnc. 5. ſcolopendr. marrubii, chamepyt. ruthæ an. m. 1. fol. malu. fumar. an. p. ſ. florum chamom. anethi, meliloth an. p. i. ſem. lini, aniſ. drac. 2. miſ. f. fot. ſ. a. deinde ℞. ol. de abſynth. amygd. amar. de cappar. an. vnc. 5. aceti parum vngu. Dialtheæ drac. 3. miſ. vtat. ſuperungendo partem iam foram; quod ſi obſtructio in dies augeatur, ac duritiem quandam lapideam conſequatur ad cataplaſmata fortiora deuenirem, in quibus deſcribendis *Zecchius in ſuis conſil.* primatum obtinet, qui videri poterit.

Interim victus ratio eſt obſeruanda, vitando cibos omnes craſſos, vt legumina, lacticinia, ſalita, Vinum bibat limphatum aqua chalibeata, & quod præ reliquis commendatur eſt exercitium, quod excrementa abſorbet, vnaque abſumit; ſic *Gal. 5. de ſanit. Tuenda* dixit lienem iuuari exercitatione ſuperiorum, & inferiorum, vt attenuetur, & apud *Plutarcum* legitur de Orchomene Lacedemonio, qui cum eſſet lienoſus, ita curſu ſe ſe exercuit, ut tandem inter pedites palmam obtinuerit. hæcque habui pro tempore quæ dicerem, Deus eidem his medicamentis ſalutem impartiat.

PRO PATRE FRATRE *Hieronymo ab Hadria Cucullato Ictericia laborante. ſæuiſſima.*

CONSVLTATIO LX.

VEtuſtiſſimus *Areteus* de morbo regio uerba faciens *lib. 1. diuturn. paſſ. cap.* 15. hæc habet: *Planè acerbum id malum eſt, color verò ſpecie horribilis; etenim colore aureum repræſentant; ſed non hominem decet, quod in lapide pulchrum fuerit.* Aureus enim eſt morbus, ſed ſub auro recondit malignitatis ſuæ ferrum, eſt enim morbus contumaciſſimus, ac ſæpe homines ad exitium deducit; ſic cernimus mulierem 6. *epid.* apud magnum, quæ retrò heroum ictero ſuperueniente permanſit ipſi, ideſt aut tota uita ut ait *Valleſ. in comm.* aut doctiſſimè: ſic quoque ibidem legimus hiſtoriam eius qui iuxta Temenæ neptem, hic niger erat, ideſt toto ſuæ vitæ curriculo; nec immeritò, etenim pars quæ morbum facit eſt præcipua ut hepar, & obſtructionis cauſſa nempè humor craſſus & lentus ut puta pituita eſt rebellis ſicut humor vſtus hic à feruidiori Iecore genitus, illa à ventriculo à calidiore Iecore ſuo calore depauperato, producta, hic ab incoctione orta, ille ab vlteriori genitus, hic indigenam Iecoris, illa aduena, tranſmiſſaq; a ventriculo, hepar attrahens ob calorem, Ventriculus tranſmittens vel quia validus in expellendo, vel quia grauatus, & imbecillis, ſic meritò *Iacobus Douynet apolog: lib. 3. cap.* 1. dixit apud ſuas regiones euadere auriginoſos μετυματώδεις, quod eius affectus origo ſit ab imbecillitate ventriculi, quæ cruditates parit, a quibus obſtructio, & icterus, aut ab humore, multo craſſo, lento, qui procumbens è

cere-

cerebro in uentriculum tenues Iecoris venas ſenſim obſtruit; vnde duo concurrunt in pręſenti noſtro languente continens ſcilicet imbecillum,& inæqualiter intemperatum,& contentum excrementitium, iſtudque multum,quod hepatis parenchyma,ac eius vaſa infarciens obſtructiones vt dixi gignendo icteritiam ſeu morbum regium producit, quamuis non ignorem ſecundum *Galenum 4.aphoriſm.62.* & à phlegmone poſſe produci, & à tuberculo duro, cœterum in noſtro Patre ab obſtructionibus fieri non eſt denegandum ut apparet manifeſtè ex meteoriſmo, ex aliquo Iecoris dolore,ex pondere,uerum quia excrementa albicare uidentur in veſſica ſellea obſtructiones adeſſe cenſendum,bilis tranſitu in inteſtina præcluſo, vt ait *Senner.lib.3.& Holler.comm.1.Coac.*indèque *Iacot.* ibidem dixit: *Dejectio verò alba bilis abſentiam denuntiat,qua excrementa alui colorantur,Abeſt autem bilis tribus de cauſſis vt Galen.docet in Prorhet.* vel quia igneo calore feruens in cerebrum rapitur,ut in quibuſdam phrœniticis,quod planè lethale eſt, vel quia conuexa hepatis pars ardens & inflammata ſanguinem vna cum bile ad ſe trahit inſtar cucurbitulæ,uel denique quia meatus obſtructi ſunt per quos bilis in inteſtina reijcitur ab humore craſſo, phlegmone, aut ſcyrrho; qui quidem humor craſſus nedum eſſe poteſt pituita, & humor vſtus, ſed quicunque modo craſſitiem aliquam inuehat, ſic pituiteſcens bilis, & ſanguis pituiteus hepatis & veſſicæ felleæ obſtructiones etiam faciet icteritiam fouentes, quamuis non ignorem citrà Iecoris affectum poſſe Icteritiam produci,ſic Iacotius ipſe putauit loco cit.& à Iecoris intemperie calidiore fieri,& à dyſcraſijs feruidioribus venoſi generis; ſic *Zacutus* etiam *lib.2. de Medic.Princ.hiſt.*110. ait poſſe dari morbum regium abſque vllò hepatis vitio;quod primò probat *Gal.*auctoritate qui.ſ.de *loc aff.cap.vlt.*dixit. Quidam acuta, bilioſaque febre laborans die ſeptimo multa flaua bile ad cutem transmiſſa à morbo liberatus eſt, manſitque ſequentibus diebus auriginoſus,itaque & excrementa,& urinas conſiderauimus, utriſque uerò ſecundum naturam habentibus, atque ob eam cauſſam nullum viſceris affectum declarantibus uenit in mentem fieri poſſe quod translata in cutem bilis craſſior eſſet, qua ratione permotus dicere uolui qualis nam eſſet ſudor, illo autem apparente aquoſo conieci eſſe bilem diſſipari contumacem: Secundò probat *Zacutus*, quia deprauata ſanguinis maſſa, & uenenoſa quadam alteratione in bilioſam qualitatem conuerſa, ſiue corruptio oriatur a ueneno externo epoto, aut ex ictu ferarum, ſiue ab interno hoc eſt intra corpus genito poteſt id contingere. Cęterum ergo non admodum circa hoc laborarem, quia certum eſt naturam quod per uenas oberrat, & quod ſibi inſenſum eſt millies ad cutem protrudere; ſic cernimus vſtis humoribus in venis exiſtentibus anthraces, furunculos, generare bilioſis herpetes, eryſipelata; ſanguine cutis efflorcſcentias, pituita morphæam aliasque cutis affectiones, vt propt. non ſit abſonum multa dicere oberrante per venas bile ad cutim poſſe à Natura tranſmitti, citra hepatis vel obſtructiones, vel ſcyrrhum, vel tuberculum, vel phlegmonē; atque hoc pariter voluit in aphor. aſſerere *Hippocr.* quando dixit: *Morbus regius ante ſeptimum diem accedens malum, 7. 9. 14. bonum, niſi dextrum hypocondrium obduruerit:* ſupponit enim vt reor tunc naturam expellere quod eſt bilioſum, illudque per venas vagari ob redundantiam, non autem quia ſit obſtructa via bilis repurgationi deſtinata; hanc opinionem habuit etiam *Horatius Augen.*

gen. epiſt. & conſult. medic. lib. 10. vbi ait: *Ad eam vero ſedem effunditur aut è Iecinoris per venas aut ex ipſis venis citra affectum aliquem Iecinoris* hoc tamen ſit obiter dictum, nam in noſtro languente non ab alia cauſſa manat vt dixi, quã à calida Iecoris dyſcraſia, & ab eiuſdem obſtructione, impediente bilis tranſitum ad veſſicam felleam, neque enim eadem ab obſtructione vindicanda quia huiuſmodi veſſica deſtinatum bili iter intercludit, ſicque efficit vt ad cutem remeet, eamque auriginoſo colore fucet, quinimo hæc bilis nedum ad cutem commeat, ſed ad ventriculum corriuans *ἀνορεξίαν* germinat, inappetentiam gignit, ſicque *Coiter in libell. obſeru. anatom.* dixit: *vnũ animaduertendum quod in Ictericijs quaſi omnibus vt & in his qui hepatis grauiore obſtructione laborant, veſica fellea fel in ventriculum aliquando per manifeſtos ad viſum meatus, aliquãdo etiam per natura cognitas, nobis ignotas vias eructet. vnde ciborum, carnium vero percipuè ſequitur nauſea, multoties amaritudo, variorum potuum, & ciborum quibus ſtatim exſatiantur*: ſic vomitus ab eadem bile ventriculum irritante prorurgunt, vel à pituitea illuuie ibidem ſtagnante, è qua flatus enaſcentes vna cum bile dolores hæc pungendo, illi tendendo producunt, nec ignoro *Hippoc. 5. aphoriſ. vlt.* dixiſſe Ictericos non eſſe flatuoſos, nam bilis, vt puto non eſt e ſui natura flatuum generatiua, niſi quando fuerit pituitæ maximæ copiæ facta conſocialis, vt accidit in noſtro caſu; neque enim putarim hunc dolorem ab hepatis phlegmonoſo affectu naſci, quia febris adeſſet, neceſſario phlegmonoſis affectibus conſectania; quare potius ad flatus, & bilis præſentiam reducendus eſt affectus, nam vt aiebat *Hippocr. in acut.* dolores qui ſic errant à bile fiunt, vt propt *Petrus Salius* non ab re crediderit internam Icterici morbi cauſſam eſſe ſanguinis corruptelam, qui ſtatim in bilioſum ſuccum commutetur; quod ſi affectus Reu. adm. Patris aliquando deliteſcit, aliquando autem reuiuiſcit, id non aliunde manare putarim, vel dempta bilis portione, reſolutaque per cutem, vel obſtructionibus quo quo pacto reſeratis, vel hepate ad mediocrẽ craſim redacto, vel deficientibus craſſis humoribus vel denique pacato motu, & prohibita ſeparatione, vel tandem aliqua pręſtita coctione; quod ſi reuiuiſcat non rarò pathema, de hoc ſanè non mirandum, nam id contingit dum intemperies non eſt eneruata, vel dum locum aliquem abditum agnoſcit, è quo aliquid excernatur; ni huiuſmodi affectus recidiuam redigere velimus in partium ſeu facultatum impotentiam vniuerſam materiam ſemel protrudere nequeuntium, quippè inualida facultas per interualla ex ſementitias congerit humiditates, eaſque expellit quieſcente malo, ſed rurſus congeſtis nouis humoribus iterum affectum renouant, qui quidem humores acres ſatis cum ſint dum cutem peruadunt, inibique moram trahunt, pruritum illum excitare poſſunt quo noſter premitur languens; cæterum *Horatius Augen. loco cit.* irridet illos qui putant morbum regium oriri poſſe ob facultatis impotentiam, quis enim ait imbecillam eſſe facultatẽ Natura criſim faciente? aut per cutaneas partes iniectum à venenatis animalibus virus expurgantem, aut à veneno epoto ueneficam labem per cutim deducente? videatur tamen ipſe qui hanc opinionem reijcit quicquid tamen ſit quare cum hæc omnia concurrant, non ſine vel temporis diuturnitate, vel maximo cum periculo morbus deliteſcet, eſt enim vſque ad huc morbus diuturnus partes affectæ ſunt præcipuæ, humor eſt contumax, & æger eſt imbecillis: quicquid tamen ſit ne in deterius pergat affectus cura-

tio eſt ineunda, quæ multiplicem nobis proponit indicationem, humorū ſcil. colluuiem expurgandi, viſcerum intemperies emendandi, obſtructiones reſerandi & tandem cutis fœditatem tollendi à triplici enim hac cauſſa diximus Icteritiam hanc fieri; cæterum antequam purgationis mentio fiat non leuis dubitatio ab Hip. ponitur, aſſerente in hoc morbo bilem non eſſe purgandam, ſic enim ait *lib. de inter. aff. bilem verò ne moueto*, & tamen bilis videtur in regio morbo negotium facere. ſed ſoluetur difficultas, ſi doctiſſime *Mercati* ſolutionem attendamus, is enim ait, hunc morbum vt plurimum ab obſtructionibus oriri, quæ cum non niſi à crudo, ac pituitoſo humore vnaque vſto fieri poſſint declarauit *Gal.* proinde non bilis purganda quæ eatenus peccat, quatenus nequit permeare, ſed pituita quę eſt in cauſſa vt bilis exuberet, atque ideò fortè *Gal. 6. ſim. medic. facult.* dixit morbo regio laborantes ſanare agaricum, bilis enim non niſi per accidens peccat, quamobrem in inſtituenda in noſtro caſu purgatione, præcipua intentio eſſe debet purgandi humores craſſos & lentos, & quia vna cum his poteſt etiam aliqua bilis portio conſiſtere, adderem portionem rhabarbari; cæterum prius primas lenirem vias ſyr. roſ. ſol. & mell. roſ. ſol. ad vnc. 2. pro ſingulis, deinde apozemata præſcriberem ex ſyr. de cichor. de ſ. borrag. & mell. roſ. ſimpl. vt poſtmodum quinque ex his aſſumptis poſſimus catharthicū lene tamen adhibere, vt ℞. ſyr. roſ. ſol. D. Aug. mell. roſ. ſimpl. an vnc. 1. ſ. Diacatthol. vnc. ſ. agar. trochiſ. inf. & exp. in aq. cichor. rhab. el. inf. & exp. in eadem aqua an. drach. 1. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. de ſanguinis miſſione hic non loquor nam *Gall. lib. de purg.* vt dicit: *ſi morbo regio laborantibus ſanguinem miſeris extremam in perniciem agens*; præterquam quod vt ait *Mercatus* biliosi ſucci pręeſt abundantia, eaque à ſanguinis contortio ſeprata, obſtructio fit à craſſis, viſcidis, ac frigidis humoribus *Horat. Augen.* ait ſanguinis miſſionem dupliciter fieri, vel pro euacuatione, vel pro reuulſione, illam indicat magnitudo morbi à ſanguinis copia pręſenti, aut futura totius, aut partis, hanc autem ſanguinis motus pręceps, aut etiā tardus. vnde cum neutrum adſit, nulla videtur inſurgere indicatio ſanguinem mittendi quod ſi *Aetius lib. 10. cap. 18.* dixit: *In reliquis autem ictericis duo maxima remedia principatum obtinent, ſectio venæ & purgatio, in quibus igitur multitudo ſanguinis vna cum bile in toto corpore abundat & quos circa hepar, aut ſplenem dolor aut diſtenſio infeſtat, nihil venæ inciſione commodius fieri poteſt, ſi nulla alia res id facere prępediuerit*: ſubdit *Augen. quibus verbis ſignificauit quando ſanguinis miſſio conueniat, nempe in ſanguinis multitudine, & influxione quam intellexit dum ait, dolor aut diſtenſio*: verum errat tantus vir vt *Aetius* nomine doloris, & diſtenſionis intelligere fluxionem, neſcio enim quam habeant hæc verba connexionem cum fluxione: dicerem ergo doloris ac diſtenſionis nomine intellexiſſe inflammationem, nam tenſio, & dolor ſunt propria inflammationis ſymptomata & ſic bene aſſerit *Aetius* in hoc caſu ſanguinem eſſe mittendum; cæterum ſi mihi propalanda ſit opinio, tunc in Ictericis ſanguis mittendus, quando pendet ab inflammatione, à ſanguinis multitudine, & à ſanguine corrupto, qui in bilem commutetur, illumque è ſaluatella dextræ manus mitterem, vt voluit *Auic.* at cum in noſtro caſu nil ex his adſit ſanguis non mittendus interim non alienum erit ad obſtructiones animū reuoluere, pro quibus delendis *Mercatus* vtitur ſyr. bizantino, de duobus, & quinque radic. cum aquis oxalidis, cichorij, apij, adianthi, calaminthæ,

fœnic.

fænic. gentianæ, marrubij petroſelini, radicis rumicis, vel rubiæ cum modico vino albo, dummodo febris non adſit, in quibus ſanè quarto quoque die infundit rhab. & agar. an. ſcr. 1 & facra expreſſione admiſce prædicto decocto quantitate vnc. 2 ſ quibus factis ego denuo deuenirem addiuretica, qua de cauſſa aiebat Senex lib. de l c in hom. & vrinam cientia bibenda dato; quod tamen ego in obſtructionibus delendis maximi vſus eſſe probarem eſt lis galli antiqui ach b.tum, vt mos eſt, cum herbis diureticis, vt rad. petroſel aſparag. capill. ven. gram. agrimon. cetrach. cuſcutæ, marrubij, rubiæ tinct acetoſæ, borrag. meliſſæ, pimpinellæ, rad. fænic. ſem. melonum & ſimilibus; quibus aſſumptis n n alienum erit epycraſim ſeruare; ideoque ego exhiberem drach. 1. pil'ul. de tribus cum rhab. adiect. s trochiſ. al. & diagr. an. gr. 2. reform. cum aq. cichor. ſic quoque de mane rhabarb. mandere non erit inutile; quod ſi hæc parum proficere videbuntur, ego ſanè laudarem præ reliquis ſtillatitium chalybis, ſic doctiſs. *Schenchius in ſuis obſeru. li. 3. obſeru. p*, dixit: chalybis in hunc finem, & vſum magna pariter doſeſt, quibus omnes reliquas viſcerum difficultates auerruncare, ictericis vero primariam opem afferre licet; quinimo apud eundem Schenchium annumeratur Horat. Augen. qui dicat ſibi communicatum eſſe à Medico Ducis Bauariæ hoc electuarium chalybis, quo multa centena lucri feciſſe dicebat. Hęc autem eſt deſcriptio ex illius *αὐτογράφω* ℞. limaturæ ferri electi, ſeu chalybis vnc 8. molatur ſuper porphyrite ſubtiliſſime cum aceto, deinde ſiccetur ad Solem aut ignem, & ſic ſepties iteretur, deinde ℞ limaturæ ſic præp. vnc. 2. cinamomi, nucis conditæ an. drach. 3. rhab. el. drach 2. ſ.p. arom. roſ. drach. v. i. mellis opt. Sacch. albiſſimi electi an. an. lib. i vnc. 1. miſ. etiam lento igne, & f. electuarium, doſis ſit vnc. 5. aduertendum tamen vt qui hoc electuarium ſumit exercitio vtatur, & illud ſumat ad dies 30. vel 40. Neque pro obſtructionibus reſerandis inutile eſſe crederem ad aquas thermales confugere, & potiſſimũ ad aquam Salmacinam, & Tettutianam, à doctiſſ. *Caſalpino* commendatam in ictéritia, & à *Baccio* in obſtructionibus; Pro tollenda cutis fæditate *Hipp* laudat balneum *lib. de loc. in hom.* ſic *lib. de affect. tex.* 33. dixit: *Morbum autem regium ſic curare oportet, extrinſecus quidem corpus molliendum eſt balneis calidis, aluus v. & veſſica humectanda, & vrinam cientia danda, quæ ſunt præſcriptæ ſi vero fortis fuerit purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato, quod bilem purgat*; cæterum hic inſurgit difficultas, nam prius dixerat, bilem vero ne moueto, hic autem aſſerit bilem eſſe purgandam, manifeſta vtique hic eſt contradictio, ſed ſoluetur, ſi dicamus p. cum *Perla in comm. huius loci de loc. in hom. tex.* 40. *Hipp* ſcil. hic uoluiſſe bilis purgationem inſtituere, quoniam inutilis eſt ad purgandum humorem, qui ictéritiam ſub cute immediate cauſſat, quique facilius extra admoris deleri aptus eſt, non autem ad humorem antecedentem & per ſanguinis maſſam diffuſum; cæterum qua ratione alias dederit medicamentum bilem ducens non explicat; ego autem dicerem id feciſſe Hip. quia in illo morbo regio *de loc. in hom.* poterat ſupponere factum eandem eſſe ab obſtructione à lentis craſſiſque humoribus, ſicque non eſſe bilem purgandam, quæ eatenus peccat, quatenus aditum non inuenit, vt poſſit ad veſſicam commeare; at in hoc caſu ſupponit non à viſceribus pendere, ſed à bile in venis vagante proptereaque eandem eſſe purgandam credit; vel dicendum *Hipp. lib. de loc. in homine* ſuppoſuiſſe fa-

Ll 2 ctam

etiam eſſe veram metaſtaſim è venis, vel ab hepate ad cutem, ſicque bilem non eſſe purgandam cenſet, ſed bilis quę eſt in cute aut balneis, aut alijs extrinſecis remedijs euacuanda; at hic *lib. de affect.* cenſuit factam eſſe epygeneſim, ita vt nedum bilis in circumferentia ſit, ſed in centro, & in maxima quantitate, ſicque meritò dixit *Hip. ſi vero fortis fuerit purgato capite pharmacum dato quod bilem purgat*; quicquid tamen ſit bilis etiam quæ in cute exiſtit, & quæ coloris fœditatem facit deturbanda, ſic *Horat. Augen.* vtitur validioribus frictionibus aſperis, & euaporatione ex aceto calente decoctionis florum chamomillæ, ſic commendat vermes terrenos vſtos, & cum myrrha Trogloditica tritos in fabæ magnitudine ex paſſo, aut uino mulſo dato, ſubdit *Augen. Vſtos vermes audio* (*ne quid ſit obſcurum*) *igne crematos in fictili vaſe, donec in puluerem tenuiſſimum redigi poſſint, aptantur commodiſſime in antidotos hepaticos, pulueris huius aut cum decocto marrubij, aut graminis, aut abſynthij drach.* 1. *vel quod ſummum erit ſcr.* 5. *dantur Ictericis felici ſucceſſu. nam præter aquam quod vim habent dyureticam vt Dioſcor. tradidit, obſeruatione compertum eſt icterum perſanare*, laudatur etiam ammoniacum per os ſumptum, quinimo & chimicè ex illo oleum extractum ſummè valet ad colorem illum tollendum. Cæterum hæc omnia inania credo, ni compar victus ratio adiungatur, de qua non loquar, cum ſciam à doctiſſ. viris eandem eſſe optimè iniunctam; illam tamen à diuino *Sene* traditam 4. *epid. tex.* 68. videmus dũ ait: *Icterico laborare, ſudare, panem comedere, bibere non multum, lauari caput multo, & calido, aut potius tepido vinum album, ſomno non multo vti*; Ærumnoſo ſiquidem hoc victu corpus vndequaque exinanitur, peculiari tamen prouidentia proſpicit capiti, cui non exigua bilioſi humoris portio in icteritia delegatur non modo ſecundum cutem, verum etiam in cerebri membranis ait *Perla in comm lib. de loc in hom.* quam ſanè curationem *Valleſ.* ait admittendam eſſe in Icteritia non facta ab hepatis phlegmone, ſed cacochymia bilioſa, quicquid tamen ſit hæc obiter dixi, vt doctiſſimis viris ſatisfacerem, qui meam ſententiam audituri præſentem miſerunt tabellarium, hæc ergò propoſui, vt veſtro tantummodo ſubeſſent iudicio valete.

PRO ADM. REVER. PATRE *Fratre Hilario Ordinis Prædicatorum hydrope laborante Aſcite.*

CONSVLTATIO LXI.

COæua dyſcraſia quam fouet malè moratum hepar, malèque conſtitutum in complexione, & fabrica, aiebat *Duretus in Coac. comm.* omnis aduerſæ parens eſt valetudinis, frigida quidem crudore, cacochymia pituitoſa, & flatu, calida verò ardore, putredine, bile primum flaua, & ad extremum maraſmo hydropico; vndè *Auenr.* 3. *collect* 1. anſam dicendi ſumpſit: Iecur quamdiù temperatum exiſtit optimos ſuccos generare, vbi verò aliquam nactum eſt intemperiem ſanguinem bonum gignere minimè poſſe: eòque magis dum illud vel κακωπαγια, vel ατονια fuerit preſſum, vt in noſtro

ſtro languente videre eſt, qui cum retorridum haberet Iecur, nimiſque calidis incederet vt herniam ſanaret, vt puta ſalſa eodem amplius concremato, adauctoque in eodem calore, primigenius eſt coactus cedere atque cacopragiam experiri, vnde haud mirandum, ſi multis ab hinc menſibus hydropiſico phymate, ſeu tumore vt ſatius dicam ingemiſcere cæperit, calor enim primigenius duplici medio depauperatus cernitur, primo calore aduentitio nimium exuberante vt dixi, ſecundo frigidorum vſu; illo abſorbente natiuum calidum, hoc iſtudmet extinguente, quamuis non ignorem ſecundum *Mercurialem* doctiſſimum abſonum eſſe dari frigidam intemperiem in hepate, & inſimul in eodem feruorem videri, qui calorem imminuat, ita vt ſtante aduentitio calore poſſit aquam gignere, quæ hydropem faciat; cæterum *Horat. Augen.* dixit antecedentem ipſius hydropis cauſſam calidam eſſe, frigidam verò coniunctam. idem enim contingere aſſerit in hydrope, quod in aciditatis generatione, ac putredine, continens ſiquidem aciditatis cauſſa frigiditas eſt, omne enim acidum refrigerat, æſtiuus tamen calor achorem inuehit, vt palam id nobis facit vinum, quod in aceti naturam tranſmutatur, calor enim agens in vinum ad ſe calidiores tenuioreſque vini partes attrahit, quibus exhalatis fit acetum: proptereàque multi fortè dixerunt hydropem fieri à cauſſa calida; vnde *Alex. Trall. lib. 9. cap. 3.* non omnes aqua inter cutem laborantes quouis modo calefaciendos eſſe dicit, immò nonullos ab vſu refrigerantium adiutos eſſe promulgat, ſi nimirum nimis exæſtuet hepar ita ut bonum ſanguinem gignat; quod confirmauit *Auic. lib. 3 fen. 14. tract. 4. cap. 13 Cardanus quoque primo prognoſtic. 2. & 12. aphor. ſect. 1.* hydropem Aſcitem oriri ſtatuit ex intemperie hepatis calida, & ſicca, idque ideò quia in hydrope adeſt ſitis, quæ caliditatis eſt omen, & ſiccitatis.

Sitis enim aiebat *Gal.* fit nobis ſicceſcentibus, quam quoque ſententiam *Platerus* pariter tuetur; cæterum non ignoro hanc ſitim naſci poſſe ab aqua à refrigerato hepate producta quatenus in abdomen profuſa putredinem comparat, vel id cum *Sennert.* reijcietur ad aquæ ſalſedinem, is enim ait hanc aquam quamuis frigidam multas tamen in ſe continere ſalſas partes, quarum ratione calorem quoque ſubiecti, quem pariter adipiſcitur è viſcerum vicinia, hacque ratione crediderim Paracelſicos ſtatuiſſe hydropis generationem à reſoluto ſale pendere, indèque *Fernell. 7. de part morb. & ſympt. cap. 8.* hydropis proximam cauſſam ſtatuerit hepatis ſiccitatem adeò validam, vt ipſum indè findatur, & hiet, adeò vt ſerum amplius continere non poſſit; quicquid tamen ſit cum doctis *Mercur.* crederem aſcititio calore in Iecore exiſtente non abſonum eſſe dicere poſſe natiuum calorem hebetari, vnde prouentus aqueæ, ſeroſæque humiditatis; proptereaque *Iacotius in comm. Coac* inter reliquas hydropis cauſſas calidam Iecoris intemperiem ſanxit, frigidam verò priuatione natiui, non enim ait ſolum frigus refrigerat, ſed etiam calor extraneus ſubtracto humido, & natiuo reſoluto, itaque in hac ſpecie hepar igneo ardore torreſcit, & exſiccatur, proprio deſtituitur; ſic *Ariſt.* docet *in problem.* lachrymam frigidam in ophtalmicis, quæ tamen præ calore exulcerat, & ſemen frigidam, quia deſtitutum poſtrema alimenti coctione calori enim naturali aiebat *Gal. lib. de Marcore* pepſim deſtinanit Natura, qui tamen ab aſcititio infirmatur, ſicque apepſiæ profurgunt vel in prima coctionis officina, in ventriculo nempè, ſi ibidem fuerit

in-

infirmatus;vel in ſecunda,ſi in hepate depauperatus fuerit,ſic enim hęmatoſis langueſcit, velut In noſtro caſu contingere cernimus; a calore enim primigenio depauperato hęmatoſis elãguit a præternaturali verò caumate humores iam vſti, inque hypogaſtrij venas depulſi eaſdem tendendo varicoſum illum produxerunt affectum;vnde *Duretus in Coac.* meritò dixit,eſſe quidem omnium hydropum cauſſam communem, & veluti quandam matricem fruſtratum opus ſanguificandi; ſicuti ex *Gal.lib de atra bile* varices ex melancholico humore in venas illapſo creantur, hydropem tamen vt ſubdit *Duretus* ſicut fruſtrario edit hęmatoſeos, ſic lienteriam fruſtrata chyli operatio,vel ipſa chyloſis fruſtrata.

Ille ſymptoma eſt ſecundæ coctionis deperditæ,hæc verò primæ: Quare haud dubiè ex hepatis nimio feruore non immediatè aquam gignente, vel liquante(vt multos hydropes fieri ſtatuo) ſed calorem natiuum abſorbente,eoque vel obſtructionum robore vel alijs de cauſſis genito, indèque ſanguificandi munus labefactante hydropem iſtum oriri crederem,ea dum enim ematoſis prohibetur neceſſariò ſeroſitas inſurgit, quę inter peritonæum & inteſtina, vel inter omentum, & inteſtina collapſa ibi tumorem gignit,ſiquidem ſi hepar aqua onuſtum fuerit,eadem in omnes venæ portæ ramos, quorum confluxus eſt mutuus redundat, atque ita in Epiploi, ſeu omenti venas per eum ramum, qui gaſtri epiploicus à recentioribus vocitatur poteſt confluere,vel etiam à liene attrahi, & in omentum per vtrumque ramum epiploicum erumpere; quamuis *Fernell,6.de part.morb & ſympt. cap.4.* per aliud iter ſerum in abdomen corriuare contendat, parenchymatum nempè horum viſcerum continuitate ſoluta,fiſſa,exeſa, aperta, ac dehiſcente eorum ſubſtantia. *Adrianus Spigelius*, vt eſt apud *Senner.* ratus fuit huiuſmodi aqueam ſubſtantiam per lobum ſcil. exiguum in caua hepatis parte iuxtà portas vocatas ſitum, qui in ipſam omenti cauitatem totus recordatur,& longè tenuiore membrana, quam reliquum hepar tegatur in omentum transferri,quamuis *Eraſiſtratus*,& cũ eo omnes ſectatores dixerit nulla alia ratione hydropem fieri quam viarum anguſtia ſanguinis diſtributionem prohibente,verum quacunque via pergat aqua in abdomen, ſat ſit nobis pro tempore aſſerere hanc aquam ab hepate productam in abdominis ſpacioſitate contineri,ibique hydropem aſcitem facere, vt ex contactu palam eſt, cui ſtatim ſubſilit borborigmus;quis enim aiebat *Senex* hydropem, & Tabem non cognouerit? quicquid tamen ſit cum huiuſmodi morbus iam confirmatus neceſſario ex Hipp perimat, eidem omni cura incumbat;*Eſt enim* dixit *Duretus hydropis tanta calamitas, vt ad illam exterriti homines illud exclament,Domine meliora*: propt.cum hydropis rudimenta conijciamus,ac eundem viſceribus non ita obſtructis refertum, vt ſcribitur,propr. non deſperanda ſalus;*Eum* enim ait *Hipp in prognoſt.qui ab hydrope ſuperſtes eſſe velit bonis viſceribus prǽditum eſſe oportet,ſitque ſine dolore ſimulque facilè exeras & bene ſpiret, totumque corpus calidum, & molle habeat*; quod ſi bona hæc aſſint ſymptomata optime ſalutem languentis ſperare poterimus,ſin minus contrà; Nec obſtat *Hipp.* alias dixiſſe hydropem neceſſario perimere; nam hic loquutus eſt de hydrope confirmato,ſed ibi de hydropis principio; quicquid tamen ſit curatio non differenda, nam vt ait *Celſus lib.3.cap.21.* inter initia non difficillima curatio eſt,ſi imperata ſunt corpori quies, ſitis, inedia,at ſi malum inueterauerit;non ſine moleſtia diſcutitur;itaque quamprimum

mum curationi incumbendum, quæ quia aquam ſupponit genitam, euacuationem indicat, quia intemperiem hepatis frigidam alterantia deſiderat, quia eiuſdem iacturam roborantia ominatur vnàque ſiccantia.

Quoad euacuationem nulli dubium eſt hic, & potiſſimum in Aſcite non deſiderari præparantia, nam vt aiebat *Gal. Tenues humores à principio euacuabis, in craſſis verò ac glutinoſis ſemper coctionem expectabis*: & alias dixerat: *Hos igitur humores euacuare conuenit qui ſunt in motu, latione, & fluxu*; qua ratione etiam *Hippoc.* loquens de hydrope dixit: *Hunc ſiquidem à principio acceperis, priuſquam aqua ſuccreſcat pharmaca bibenda dabis, à quibus aqua, & pituita purgetur*, vnde vel nulla pręſtita præparatione rad. ſcialappæ, mechoac. ſucc. ebuli, ſambuci, ſyr. ex flor. perſic. comprobarem, ſicuti & alia innumera, inter quæ ſoldanellam nonnulli maximè comprobant, vt *Valleriola in obſeruat. & Paſchalius*, quam tamen *Cardanus lib de malo meden.* vſu maximè reprobat, cum eadem vt ait hepar debilitet, & alia ſecum gerat incommoda; Alij ſunt qui pro hydragogo vtantur illo medicamine dicto gummi gotten, quod ſuccus eſt cuiuſdam plantæ peregrinæ, ni velimus cum alijs ſentire eſſe ſuccum è floribus vicini indici expreſſum, atque exſiccatum, verum cum *Septallius lib. 7. ſuarum animaduerſ.* dixerit cauendum eſſe à validis hydragogis ab initio, adeò vt vel rhabarbarum tantoperè à *Gulielmo Placentino* vt refert *Senne* commendatum, cum aptum non ſit hydropis humores euacuare, ſed bilem non eſſe mouendam in his caſibus dixit Hippocr. quia vt quidam dixerunt euacuatur humor calidus qui hydropi prodeſſe poteſt, proptereà a validis hiſce remedijs abſtinerem, ac benignioribus vterer, vt rad. mechoac. & ſcialappæ, neque enim vnicam euacuationem ſat eſſe cenſerem, ſed eget iterata, prout in dies aqua cumulatur.

Neque enim hic humor eget præparatione, nam vt ait *Mercatus cap. de Aſcite coniectandum eſt opus non eſſe vt Barbari conſulunt humorem educendum præparare, ſiue à cauſſa frigida affectio prodeat, ſiue à calida, nam cum ſeroſa ſit ſubſtantia, quæ neque coqui poteſt, neque extenuatione ad expulſionem indiget, fruſtrà eſt laborantium guſtum turbare, & ventrem potionibus replere, quæ forſan tumorem augent po ius, quam cauſſam illidere poſſint quapropter* (*ſubdit*) *tribus præſidiorum ſortibus aquas educere neceſſum eſt, primò quod è ventre extrahas quod collectum ibidem immoratur per ventrem ipſum; ſecundò quo fluxuram ad ventrem aquam per vrinam deducas, tertiò quò diſcutere poſſis intrò extraque quod in ventre reliquum eſt*. De euacuatione iam ſumus loquuti, interim ad corroborandum hepar deueniendum, *non enim* aiebat *Celſus ſanat emiſſus humor ſed curationi locum facit*: atque inſimul [illegible] uendum quod & dyureticis faciendum, & roborantibus. [illegible] probat ius gallorum decrepitum, & præcipuè cum polipodio, anetho, & ſimilibus. quod profectò ait Maſſaria non eſt negligendum, cum ea medicamenta poſſint humores craſſiores incidere, abſtergere, obſtructiones auferre; meatus aperire, vt poſterior purgatio commodius procedat, ipſeque puſſum aſſerere in obſtructionibus delendis ſemper vidiſſe huiuſmodi ius maximoperè proficuum; ſequens ergo medicamentum adhiberem, implendo gallum exenteratum, & collo, alis, ac pedibus ſpoliatum ſequentibus rebus: ℞. quinque rad. aper. eupator. cort. rad. cappar. an. vnc. 1. calami aromat. cinnamomi el. an. vnc. ʒ. capill. ven. cetrach. fol. tamariſci, florum cord. an. m. i. abſynthij pont. card. bened. an. m. ʒ. fænic. aniſ. an. vnc. ʒ. chinæ el. vnc. 1. ſalſæ paril. vnc. ʒ. bull. vt ſolitum eſt; ſcio à nonnullis probari vnà cum his

pur-

purgantia. verum mihi nunquam arriſit huiuſmodi medendi ratio, quippè nititur hoc medicamentum duobus motibus contrarijs ſuum exequi munus, dyuretica enim trahunt ad vias vrinæ, reuellendo ab itinere ſeceſſus, & è contrà; præterquam quod ſic maiores fieri poſſunt obſtructiones, adeſt enim diureticum quod eſt vehiculum materiæ motæ à medicamento, ſicque illa materia ſic mota maior pars meabit ad vias vrinæ, quam alui, vnde mihi ſemper hoc medendi genus ſuſpectum extitit, propterea que potius epycraſis ſeruanda, quam quotidiano euacuantium vſu & ægrum debilitare, & obſtructiones augere.

In vſu tamen dyureticorum illud vnum monerem, quod adnotat *Septall. lib. 7. ſuarum animaduerſ. 51* ne ſcil. diutino tempore inſiſtamus in dyureticorum vſu, *vidimus enim* ait *quamplurimos dum obſtinatè nimis per lotium humores hos ſeroſos deducere potionibus ijs tentarent, nec obſeruarent an copia vrinæ adaugeretur mortem ægrotis ſuis acceleraſſe, potulenta illa materia in corpore retenta & in morbificam cauſſam mutata*. nec immeritò; potulenta enim videntur & lienem, & abdomen implere; Sunt præt. qui ad diſcutiendas, & euacuandas has ſeroſitates ſudorifera iniungunt, ea tamen doctiſs. *Platerus* reijcit, cum ſine delectu hæc fiant, ſic doctiſſ. Senner. putat ſudores in hiſce caſibus niſi ſpontè moueantur, non eſſe promouendos, nam in Aſcite ſeroſus humor non vt in Anaſarca per ſuperficiem corporis diffuſus eſt, ſed in abdomine continetur, unde ſudorifera non ſine magno labore aliquid euacuant. potius ergo inſenſibiliter euacuantibus incederem china nempè, & ſalſa vt dixi quam aliter; ſic quod ad roboranda viſcera non inutile erit non rarò confectiones magnas accipere, vt mitridathium theriacam, & ſimilia; *Mercatus* confectionem cyphoidem max mè probat, & ego quoque eaſdem commendo cum alijs ſpeciebus vt diarhodon Abb. quas *Horat. Augen.* mirè commendat in Iecinoris affectibus, proindèque eas nuncupat ſpecies D. arhod. hepatis conflarem ergo ſequentes tabulas: ℞ ſpec. cyphoid arom. roſ. Dialaccæ, diacurcumæ an. drac. ſ. trochiſ. de rhab. de eupat. an. ſcrup. 1. conſ roſ vet. drac. v. i. ſacch. fini diſſol. in aqu. beton. vel menthæ q. ſ. m. f. conf. in tab. *A Ioanne Anglico* ſummè probatur electuarium diacubebarum dictum, Senner. etiam probat huiuſmodi electuarium, quod non eſſet ab re in noſtro caſu. ℞ trochiſ. de abſynth. de eupator. an. drac. 2. de rhab. de lacca an. ſcrupul. 1. hepatis lupi præparat drach 1. ſp. diarhod. Abb. arom. roſ an ſcrupul. 1. conſ. florum ſambuci drach. 2. mitridathi drac. 1. ſ. cum ſyr. de eupat. f. electuarium.

Neque ſolum internis remedijs incedendum pro aquæ reſolutione, ſed externis quoque, vt vnctionibus fotibus, emplaſtris, inter quæ primum locum obtinet illud quod à *Valleriola* paratur ex ſtercore vaccino, caprillo, ſulphure, cumino, aniſis, melle aceto, & alijs, Neque inferius crediderim quod paratur à doctiſs *Sennerto*, quod eſt tale. ℞ farinæ placentor. ſem. lini, & cannabis an. vnc. 2. ſtercoris columbini vnc. 1. coquantur in lixiuio ad pultis conſiſtentiam ſæpius agitando, deinde adde pulu. ſulphuris viui drach ſ. alum. vnc. ſ. farinæ lupin. fænugr. pulu. ſem. cumini, aniſ. baccarum lauri an. vnc. ſ. ol. laurini, anethini, an. q. ſ. miſ. f. cataplaſma: Sunt præterea balnea laconica dicta, quorum ſtructuram docet *Vitruuius lib 5. archit. cap. 5.* ſunt in ſimul calidæ arenæ, ſicuti ſacculi ex milio, ſale, & furfure, inunctiones ex vngu. de Agrippa, Martiat. Arag. ſicut & ceratum dyapirites, item

ægro

Ægrotantis reclinatio in aceruo tritici,vel lauacrum ex aquis ſulphureis, ſalſis,nitroſis,aluminoſis, quemadmodum & luta prædictis aquis affinia ; Sunt præterea qui adhibent cauteria,& veſſicantia, quæ *Ludouic.Septall.lib.7.nu.56.* nemini profuiſſe vidit quadraginta annis quibus Mediolani Medicinam fecit, cum ferè ſemper gangręna fuerit ſubſequuta; Scio etiam à multis paracenteſim adhiberi pro aquæ eductione, verum cum ea locum tantum habeat in Aſcite quæ breui tempore ad inſignem magnitudinem peruenit,proinde eandem miſſam facio,eòque magis cum ſimus in hydropis initio, vbi illa non redundat aquæ vbertas, quæ paracenteſim conſulere videatur; E de ſanguinis miſſione non loquor cum eadem ſit prorſus ſeiungenda à noſtro languente, tum ratione Iecoris cacopragiæ ; tum ratione frigidorum humorum.

Cæterum quoniam hæc nihil profutura ſpero,ni optima adiungatur victus ratio,propr.ſunt eligenda cibaria,quæ facillime ſint coctionis, nec multa referantur humiditate,qualia ſunt alaudarum carnes,quarum vſu quendam reſtitutum fuiſſe narrat *Nicol.Florentinus,*,ſic etiam gallinarum, veruecis, pipionum,& ſimilium;exercitium maximè prodeſt, indèq; dixerat Senex lib.acut. & quam minimum bibens,quamplurimum laboret: ocium enim aiebat alias humectat;quamobrem vinum ſit album,tenue, & dyureticum, vt ait *Sennert.* quinimò illud condit lupulo,abſynth.agrimon.& ſimilibus; verum quò paucius dabitur,eò ſalubrius erit;nam vt aiebat *Celſus* potio non vltrà ſit danda, quam vt vitam ſuſtineat,ſic *Leonardus Iacchin.* refert multos fuiſſe ſanatos ſola potus abſtinentia;aqua non conuenit,quia refrigerat,vnàque relaxat;ideò, que *Auic.* dixit ægrotantes nedum ab eius potu, ſed viſione arcendos eſſe atque hæc ſint ſatis pro eneruando morbo quo noſter æger ingemiſcit.

PRO PERILLVSTRI DOMINO IOANNE BAPTISTA Porcinario, Patritio Aquilano hydrope laceſſito.

CONSVLTATIO LXII.

IEcur quod naturalis animi ſedem vocitauit *Fernell.* & nutrientium partium Principem, vbi parum aut nihil à ſuo tono deuium fuerit, peruium ſe ſe reddit omni morbo ſuſcepiando; nec immerito; eſt illud enim officina ſanguinis vt *Hipp. lib. de alimento*, & ex eodem fons, & origo gratioſi humoris; vt propter veteres dixerint illud eſse terram frugiferam; quare illius optima conſtitutio, ac robur maximè ad ſalutem facit, vt eiuſdem deſtructio ad mortem; quid miror ergo nobiliſſimum quo de agimus languentem ob hepatis *κακοπραγίαμ* ſeu iacturam præſtitam à nimia viuifici nectaris ſanguinis nempè euacuatione, in hydropem inciderit, læſa vtique *ἐματώσει*? quod *Galen.* explanauit *9. meth. cap.* 10. *&* 5. *de loc. aff.* 6. ſic *Hip.* 2. *epid. ſect.* 2. refert hiſtoriam Serapidis, quæ ex liquida aluo intumuit, ſubſubdit *Valleſ. ex quacunque euacuatione profuſa ſolere hydropem fieri Hip. & Gal. dictum ſæpe eſt*; ſic *Schenkius* retulit duas hiſtorias Georgij ſcil. Tennebacenſis Abbatis, & Ioannis Frey Iuris Doctoris qui ex hemorragia hydropici ſunt facti; vetus enim eſt illud axioma: *ὅτι ἐξ αἱμορραγιῶν ὕδερωπες* ideſt quod

ex hemorragia hydropiſcunt, nil enim magis Iecur valet refrigerare quam nimia hemorragia, nam per ſanguinis eiectionem primigenius calor deperditur, cum in ſanguine, & ſpiritu calor ſubiectetur: quo quidem deperdito incoctiones emanant, humorque crudus & ſeroſus producitur, qui in abdomen tranſmiſſus, illud in molem attollendo, hydropificum parit tumorẽ; *cum enim ſanguis exiguam mutationem ſuſcipit maiore ſui parte in aquoſam ſubſtantiam vertitur, ac circa primas venas, & cauam manens*, vt ait *Iacchinus cap. de hydrope vt puta tennis, & ſeroſus reſudat in peritoneum; quod autem maneat* (ſubdit) *cauſſa eſt, quoniam à membris, & vlterioribus venis non trahitur, quod autem non trahatur cauſſa eſt vitium eius, remanent etiam eo ſanguine plenæ venæ meſenterij omnes quibus erat aliqua vis ſanguifica: vnde ab ijs defluit roris vice aliquid in cauitatem, vaporis quoque humidi copia vbi in peritonæum tunicam inciderit, denſatur, atque in ipſum defluit: talis eſt aſcitis generatio*: & quamuis vnanimis ſit omnium auctorum ſententia hydropem ſemper à cauſſa frigida promanare, non defuerunt tamen, qui illum cauſſa calida poſſe manare dixerunt, inter quos fuit *Alex. Trall. lib. 9. cap. 3. Auic. canon. lib. 3. cap 21. Nicolaus ſerm. 5. tract. 5. cap. 25. Alex. Benedictus pract. lib. 15. cap. 33. Chriſtoph. à Vega lib. 3. art. medic. ſect. 8. cap. 11. Ioan. Argenterius art. med comment. 2. pag. 320. Mont. Regal.* Alij vero vt *Iacchinus*; *Thomas à Vega, Marcell. Donat.* ab hac ſententia receſſerunt: cæterum *Cardanus* multis argumentis viſus eſt probare hydropem à cauſſa calida; & primò quia *Hipp.* ponit hydropem ſuccedentem ad morbos acutos, ergo ait à cauſſa calida, & ſicca; ſecundò quia ſitis eſt inditium caloris, & ſiccitatis, ſubditque *Cardanus*, quoniam in curatione illius ſitis, dabone ego calida, & vinum ſicut quidam ſtolidi medici faciunt? ergo oportebat occurrere cum refrigerantibus, & humectantibus, igitur cura fiet tanquam de morbo à cauſſa calida, ſubdit: quinimo cum animaduertiſſem caupones maxime hoc morbo corripi ob vini meri quod hauriunt copiam, quod etiam teſtatur, *Ariſt. ſect. 3. probl. 5.* curam adhibui cum frigidis, & omnes quos ſuſcepi curandos curaui: & hoc argumentum, ſi quis non omnino impius eſt, & natus ad prodendum amicos, & humanum genus concludere debet quoniam non certatur de ambitione, *ſed hominum ſalute*: tertiò, quia videmus quod in magna Iecoris frigiditate homo ad hydropem non peruenit, ſed ad fluxum vrinæ, ad malum colorem, & alios frigidos morbos, ſignum hydropem non fieri à Iecoris frigiditate, hydrops enim fit in fluxu hemorroidarum, vel menſium ob corruptionem, videri poſſunt hæc omnia apud ipſum, quæ mihi nõ admodum valida comparentia, miſſa facio.

Petrus Salius lib. de mort. particul. primò, ſupponit aliquando colliquato ſanguine, & ſuccis qui in venis ſunt, non attrahentibus renibus, ſed a venis ad ventrem, vel ambitum vniuerſi corporis, hac colliquatione tranſmiſſa ſerũ hoc ſubitaneos hydropum ſtatus inducere, tumente ſtatim ex hoc, vel ventre inferiori ſolo, vel etiam reliquo totius corporis; quod factum, ait, vidiſſe in febribus, quæ ſeruabant ardentium naturam, hunc tamen hydropem non eſſe verum hydropem inſinuat, ſed qua ratione, non dicit: cum ego putem verum hydropem eſſe, ſicque merito *Hipp. lib. prognoſt. com. 2.* dixit: *Fiunt etiam hydropes ex morbis acutis doloroſi, ac pernicioſi, incipiunt autem aliqui plerique à laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate*; ſic *7. epid. par. 13.* dixit: *Contingit etiam hydrops ex febre ardente*: vnde habemus hiſtoriam creſiphontis qui ex cauſu multo factus eſt hydropicus & *lib. de aff. tex. 23. Aqua intercutem fit plerumque*

rumque cum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet, corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua: ſubdir inferius: *Cum carnes à pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corrupta fuerint, liqueſcunt, & fiunt aqua, & venter quidem non diſtribuit aquam in ſe ipſum, verum in circuitu circa ipſum conſiſtit*: ex quibus patet calorem immediare eſſe hydropis cauſſam, nā colliquatio nequit à frigore fieri, cum habeat virtutem denſandi ſed à calore, cuius proprium eſt colliquatio; Scio Durerum in Coacis aſſerere: *Nil aque natiuum calorem extinguit, atque febrilis ardor; Ac ſanè iactura fit maior humidi primigenij ſeptem diebus à febre acuta; quam à calore inſito ſeptuaginta annis*: quod quamuis ego non denegem extingui calorem natiuum tamen colliquatio (aſſerere non vereor) non à prinigenio calore debili manat, ſed à valido diffundente; Præt. non ne ex hepatis quibuſdam veſiculis quas vocant *ὑδατίδας* progenitis in ea mēbrana quæ veſtit hepar hydrops poteſt enaſci? indeque aiebat *Duretus in Coacis*: *Huius verò cauſſa eſt, prerupta à ruptis bullis in omentum aqua collectio vnde ſtagnatus venter edit hydropem*, ſubdit: *ſed earum bullarum quæ aſſurgunt in hepate, cauſſa eſt circumtenſio à collectione ichorum, vel erodentium, vel amburentium*: quamobrem in vitio eſt ipſum hepar quod colligit, & ichor, qui erodendo, vel amburendo facit hepar bullatum, quod ſi hypros poteſt fieri ex veſſiculis illis diſruptis, & ichores in omentum eijcientibus, qui erodunt, & amburunt quis dicet hunc hydropem non fieri à cauſſa calida, & à nimio iecoris feruore, qui immediatè hydropem producat; ichor enim eſt ille qui hydropem facit, at ille non poteſt gigni à calore diminuto, quia frigidos ſuccos gigneret remanet vt immediatè, & poſitiue reſultent à calore præternaturali, & valido; quod magis patet quia Hippoc. *in hiſteria Canei*, dedit lac aſininum coctum.

In ſuper vndè manat quod hydropici ſæpe flauo colore ſint ſuffuſi, & vrinæ coloratæ valdè colore rubro, vel flauo, niſi quia à calida iecinoris intemperie fit hydrops; Neque enim cenſendum perpetuò hepar eſſe hydropis cauſſam, nam non rarò citra hepatis affectionem poteſt hydrops conſurgere; quod primo patet ex Hippocrat. aiente: *Cum à cerebro fluxio fuerint retro ad vertebras, & in carnes hydrops fit*, ſic alias dixerat fieri hydropem cum quis ſiti multa vexatus aquam multam biberit, quinimo *Martianus in comm lib. de loc. in hom.* dixit actionem lædi vel vitio facultatis, vel inſtrumenti, vel propter errorem externum; v. g. ſi quis ſiti vexatus copioſam aquam bibat, nec eam reijciat aut vomitu, aut deiectione, aut per aliam viam, vnde in abdomine delapſa hydropem conſtituat, quid vitij habet hepar in hoc morbo? Inſuper nonne dixit *Hippoc.* fieri hydropes à ſplene, quid ergò eſt vt dicamus primario ſemper ab hepate? quomodo autem aqua à ſplene gignatur, explicauit. *Hipp p. de morb. mul. ſect. 3.* dicens plenem aquoſum fieri ab humiditate in proximo ventriculo attracta, qua poſtquam repletus eſt, diſtribuit per venas corpori, & maximè in omentum, & locos circà ventrem, & crura, vnde hydrops: quem caſu ſe vidiſſe refert Mart. in perilluſtri Domina Iulia vxore D. Nicolai de Farſa: Prætcrea quoties ne ex liene non repurgante materiæ illuuiem ab hepare manantem hydropes fieri cernimus, ſanguine enim vt ait Jacot. in hepar refluente, qui tum multitudine tum craſſitie viſcus ipſum opprimit eiuſque calorem paulatim minuit, & quaſi extinguit, verum fallitur hic Iacotius, nam p. non de fuerunt qui lieni coctionem dederunt, ſed hoc tranſiat, quid impedit vt ſanguinis illuuies ab hepate tranſmiſſa in lienem.

l

eoque non admittente, vel haud defæcante in carnoſum genus tranſmittatur, ſicque Anaſarca fiat. Neque ſolum à ſplene putauit *Hippocrat.* hydropes fieri, ſed ab ilibus, & lumbis, vnde aiebat *in Coac. At verò hydropes illi demum permoleſti ſunt, atque mortiferi, qui veniunt è morbis acutis, plurimi autem naſcuntur à lumbis, & ilibus, alij verò ab hepate*: ſubdit *Durecus in comm. Plurimi autem naſcuntur è lumbis, tum per epigeneſim lumbarium vitiorum, ſecundum neruos ipſos qui à lumbis excorti conſtituunt meſcola tum per communicationem febris acutę, quæ ſecum habet in vena, & arteria prægrandi lumborum, & ilibus*, ſubdit, *ab intemperie frigida hectica tenuium inteſtinorum ſpiritu flatulento fætorum, quæ lis Ieiuni phlegmone, quæ digeſtionis officium adimit venis miſeraicis, nec ſinit eſſe morigeras attrahentis* ex quibus patet non ſemper primario in hydrope configurando hepar concurrere, ſed non raró ſecundario præſtita epygeneſi; hanc quęſtionem optimè agitaui. *Senner.* dixitque non raró ab inteſtinis hydropem fieri, non raró à renibus non attrahentibus, ex vtero & alijs partibus, quæ apud ipſum videri poſſunt; hæc tamen quæcunque dixi obiter dixi, & vt innoteſcat non eſſe ſemper veram Medicorum opinionem dicentium hydropem ſemper à frigiditate Iecoris fieri, & eodem perpetuo oblæſo; In noſtro tamen nobiliſſimo languente ab vtroque fieri non eſt denegandum, Iecur enim ex profuſa nimis, vt dixi, hemorragia refrigeratum crudum ſanguinem generando per carnem, ſub carne, & iuxta carnem vt dicebat *Iacot.* & ſpargitur, & colligitur, vnde *ἀνασάρκα* producitur, quamuis non ignorem Anaſarcam dupliciter fieri vt volebat *Mercatus*, primo quidem ex vbertate pituitæ in vniuerſa corporis carne genitæ, ab intemperie frigida ſolidarum partium, quę ſibi cõmiſſum alimentum in eã vertit, ſecundò vt vult *Aretæus* dũ corporis vniuerſi humiditas liquatur, & non reſoluitur, ſed craſſeſcit in poris carnium, ac ibidem impacta in tumorem eleuat corpus, verum hæc cauſſa & hydropis ſpecies à *Mercato* ablegatur, vnde exiſtimat hanc Anaſarcam non aliter fieri quã Iecoris vitio, vt reliquas hydropis ſpecies, in quo velut in humorum officina ob eius frigidum intemperamentum pituitæ generandæ aptum copioſiores fiant prouentus, cuius vbertatem cum nutritoria partium facultas errans trahat, ſuperare nequit, & praua ob id efficitur in vniuerſo corporis ambitu nutritio, vnde ait in hoc hydropis modo duo concurrere intemperamentum ſcilicet Iecoris frigidum quo vberior pituita ſuccreſcit, alterum verò in vniuerſo corpore, ſine magno hepatis vitio, ab eodem etiam frigido intemperamento, quo nutritoria infirmatur facultas, & deprauatam efficit actionem.

Quicquid tamen ſit ego ſemper cenſui in hydrope efformando omnem partem valere, quæ in noſtro corpore aliquem vſum præſter; ſic ventriculum dixerim hydropem poſſe efficere, dum ſuam non perficit coctionem, quod de hepate quoque dicendum; ſic in alia coctione quæ tertia dicitur, quæcunque pars non fuerit temperata cum non aſſimilet quod ſibi apponitur, nil mirum ſi illud vel in flatus, vel pituitam, vel aquam commutet, ſicque vnam è triplici hydropis ſpecie configuret; non ne cernimus in hydrocephalo à cerebro aquam gigni, non ne videmus in hydrope pulmonis pulmonem quoque congerere, quid ergo implicat quamlibet partem aggeſtionem excrementorum facere, ſicque hydropem manifeſtare; verum cum de hoc in meis epiſtolis pertractarim ſileo, ſat eſſe dicere Anaſarcam noſtri languentis ex vitio Iecoris progenitam eſſe reſoluti ob hemorragiam, quod cum crudum, & ſemicoctum

ctum ſanguinem plurimum in corpus diſtribuat ita ut copia crudorum venæ omnes abundent,& vniuerſum corpus mole augetur,& quia affectæ ſunt venæ nequeunt hanc cruditatem emendare, quare nec membra ſi attrahant in poros aſſimilabunt,vnde remanet alimentum diſtributum , & diſperſum in omnes cauitates vt voluit *Iacchin.& cum eo Galen.3.de ſympt.cauſ.1.*

Quicquid ſit;quoniam hic morbus eſt ſatis contumax & difficilis, adeò vt dixerit *Hipp.4.acut 11.Hydropum duæ ſunt natura, quorum hypoſarcidius ſi aggreditur, vitari non poteſt*; ſic *Cælius Aurel.* vt notat etiam *Zacutus lib.2.* eandem ſuſtinuit opinionem,& *Auic.1 4 3.tractat.4.cap.4.§ & ſunt homines quibus videtur quod hypoſarca eſt deterior aliis, quoniam corruptio in ipſa communicat hepati, & omnibus venis corporis,& carni,ita ut deſtruatur plurimum digeſtionis tertia, & ex eis ſunt quibus videtur,quod ipſa eſt leuior tympanite; verum dignius eſt vt ſit aſcites malignior illis omnibus.*

Cæterum vt ingenuè fatear nulli dubium eſt quin Anaſarca ſit leuior alijs hydropificis ſpeciebus,quia non adeò recedit à ſtatu naturali, ſicut Aſcites, & Tympanites,verum quia ſumus in hominem admodum annoſo,inde eſt vt ſalus potius ſit deſperanda quam aliter, eòque magis quia affectus pendet ex profuſa nimis hemorragia: quare curatio adhibenda, & quam citò ne in aliam hydropis ſpeciem deuiet, nam vt ait *Proculus Tremiſonis* ſectator ſecundum plurimos inquit(vt eſt apud *Cælium Aurel.*)hydropis differentias temporibus paſſionis adſcribendas, initium enim atque augmentum eſſe leucophlegmatiam, cum adhuc ſecundum carnem fieri mutationem viderimus, ſtatum vero tympanitem, cum ſumma tenſio ſecundum ventrem fuerit facta, declinationem autem Aſciten, quæ quidem curatio triplici medio exequenda euacuantibus materiam genitam,prohibentibus intemperiem, & cauſſam generationis,& tandem extrinſecis,& intrinſecis diſcutientibus.

Quoad euacuationem ad primas vias expiandas ego vterer melle roſ.ſol. ad vnc.4.& ſi per vomitum poſſet euacuari, euacuarem; interim ſerapia ſunt exhibenda ex ſyr.de beton.de eupat. & melle roſ.ſimpl.vt poſtea ad purgandum vti poſſimus ebulo,mechoacanna,agarico,Senner.addit rhabarb.vt hepar ſcil.roboretur,Neque hac ſola euacuatione contentus eſſem,ſed epycraſim ſeruarem vel ſupradictis medicamentis,vel pillulis ex mezer.& elephanginis,multa ſunt quæ poſſent hic proponi, verum *multa* vt aiebat *Senex de quocunque præcipi poſſunt, multa eadem, multa non eadem:* nonnunquam enim aiebat *Senner.*ſola per aluum purgatione, ſi in principio, & antequam viſcera habitualem intemperiem contraxerint, inſtituatur, multi ſanitati reſtituuntur, cum cauſa antecedente ſublata natura coniunctam interdum ſola ſuperet. quod etiam confirmat Mercatus.

Cæterum neque ſolam euacuationem ſufficere crederem,ſed ad intemperiem frigidam eneruandam animus eſt reuoluendus, & ob id ſanguinis miſſionem haud propoſui,quamuis non ignorem *Galen. lib.de vena ſectione aduerſus Eraſiſtratum* ſanguinem miſiſſe dicens *cap.5.in fine:Ego autem non hoc ſolum, ſed & ſpaſmum, hydropemque ſanguinis miſſione ſæpius ſum medicatus, in hunc enim modum erudiuit me tum longa experientia tum ratio ipſa, quæ mihi ſuggeſſit occaſionem ipſam, eiusque momentum ſic inueſtigarem &c.*ſic *Hippocr.4.acut.ſex.3.* dixit in hoc affectu venam ſecandam ſi difficulter ſpirauerit æger, fueritque anni tempus vernum,& viguerit ætas,viribusque fuerit valentibus:*Gal.in comm.*ſubdit:*Tympaniam verò, & Aſcitem nullus per ſanguinis miſſionem ſanare eſt auſus, nam licet anaſarca ex*

m ex ſanguine frigidiore briatur, & frigiditatis ratione illa non indigeat, tamen quoniam
copia detractio naturam leuat, vt hęc minorem illam effectam faclè ſuperet, non alie-
num, immò rationi conſentaneum eſt vena ſectione vti, cum enim innatus ignis extinctioni
proximus ſit, niſi copia exhauriatur, ipſe onere preſſus peribit: quemadmodum enim ignis
propè extinguitur immiſſis lignis tum humidis, tum multis, niſi quis multitudinem ſuſtule-
rit, ſic in frigidiore ob copiam ſanguine vbi calor natiuus ſuffocatur praſentiſſimum eſt re-
medium ſanguinis miſſio: Zacutus doctiſs. hiſce *Gal.* verbis innixus ait: *Ego illius ve-*
ſtigia ſequutus ratione longoque artis vſu munitus, quibus ſolum confidit tantoperè ille in
arte noſtra 6. epid ſect. 8. comm. vlt. in aſcite. & tympanite aliquando ſanguinem mitti poſ-
ſe conſtanter affirmo; quicquid tamen ſit in noſtro caſu nullo pacto conuenire
poteſt, quia ſumus in Sene, & morbus venit ab exhauſto, nimirum à nimia
hæmorragia; quod crediderim dixiſſe *Auic.* dum 14.3 *tract. 4. cap. 13.* ſic inquit:
Phlebotomiam verò oportet vt deuitet omnis hydropiſim habens, quantum poteſt, niſi illi
qui patiuntur hydropiſim ex retentione ſanguinis: cum ergo contrarium accidat, ab
omni ſanguinis miſſione eſt abſtinendum; atque ad tollendam cauſſam eſt
animus conuertendus, ſicque decoctum ligni guaiaci commendarem, quod
habet virtutem exſiccandi, cum portione ligni ſaxafras ad viſcerum tonum
reſtituendum, ſique difficultatem habeat in hoc præſidio chinæ vſum iniun-
gerem cum ſal ſa, & portione ligni ſaxafras: quod ſi hiſce pręſtitis remedijs
adhuc morbus vigeat, quod ſperari poteſt, ad ea medicamenta deueniendum
quæ internas humorum reliquias conterant, vt eſt Dialacca, Diacurcuma, tro-
chiſ. de eupator. de rhab. & de abſynth. ſic quoque ſpecies arom. roſ. Diarho.
Abb. mitridathum, & theriaca prodeſſe poterunt: *Zecchius* proponit mirabile
electuarium, quod eſt ſequens: ℞. ſpec. Diacurcumæ drach. 1. ſalis theriacalis
drac. 1. ſ. ſpec. Dianiſi drac. 2. cyphoid. drac. 2. ſ. ſacch roſ. antiqui vnc. 5. Dan-
tur drach. 2. quinque horis antè prandium, ſuperbibendo vini Kalibeati actu
calidi vnc. 3. Erinacei etiam terreſtris caro ſiccata confert ad exſiccandos hos
humores.
Neque interim ab externis præſidijs abſtinendum, proindèque *Mercatus*
laudauit balnea aqu. ſulphurearum, vel ex alumine, & aqua marina, prodeſt
& arena maximè in maris littore, aut milium, ſal, ſulphur, ſed melius id effi-
cient calidi furfures, & pulueres lapidum qui pumices appellantur; ſic laudat
inunctionem cum ol. irino, & modico aquæ vitæ, aut eodem oleo, ſale, & ſul-
phure, *Foreſtus* vt eſt apud *Senner.* refert vetulam quandam ſumere ſolitam eſ-
ſe ranas viuas, quas in olla noua coquebat, ſuperfuſo oleo oliuarum, quo qui-
dem oleo ventrem inungere refert verſus inferiora manus ducendo a ſtoma-
cho verſus inguina, tumor die ſecundo deſcendebat, vt pedes intumeſcerent
vehementer, tertio die penitus liberata fuit. ſic quoque Sennert. & alij com-
mendarunt crurum ſcarificationes, quas haud propono cum ſciam no-
biliſſimum virum illas haud admiſſurum: quod tamen præ reliquis
laudandum eſt diæta, quæ exſiccans eſſe debet, & attenuans,
ideò potius carnes aſſę ſunt dandæ quam aliter, & pau-
ciſſimè bibendum. Hæcque volui dicere in caſu no-
ſtro pœnè deſperato faxit Deus dt om-
nia propitia eua-
dant.

PRO

PRO DOMINO IVLIO Strapparola hydrope laborante.

CONSVLTATIO LXIII.

COmmiſſum in ſecunda valetudine erratum dicebat *Gal.* iter eſſe ad ægritudinem, proindèque doctiſs. *Fernell.* temperantiam omnis iucundæ, ſalubriſque vitę moderatricem prędicauit. Ars quippè quæ ſanitatem tuetur, ijs qui ſibi paruerint, firmiſſimam ſanitatem promittit, qui verò aut ambitione, aut voluptate victi parere recuſant ijs perindè eſt, ac ſi omninò non eſſet; voluptas enim eſt velut tyrannus quę nedum vt aiebat *Plato* pueros infeſtat, ſed homines quoque nam ab ea velut hamo piſces aſſumuntur, qua tractus noſter ęger innumera errata commiſit, minimè ſui obſeruans quibuſuis ſine ordine vtens, ac ſe denique gerens intemperanter tum in exercitijs faciendis, tum in cibarijs aſſumendis, tum denique in Veneris actibus, qui eidem gonorrhęam pepererunt, vitiatis tum motu, tum lue loculis ſæmina deportantibus, vnàque irritata expultrice facultate ob ſeminis acredinem ab infecta muliere impartitam; à qua pariter gonorrhęę materia in teſtes corriuata, ibique detenta teſtes ipſos ita tumidos reddidit, vt hyderocelem configurarent, ni velimus cum *Hip. lib. de aer. aquis & loc. tex. 7.* teſtium hydropem vocitare, cùm tumor eſſet pellucens, obſcurior, & grauior quam in Pneumatocele, contactuique obediens, factus tum ob earum partium imbecillitatem, tum ob Iecinoris frigidam *διασκευασίαν* eiuſdemque actionem diminutam, tum denique ob partium omnium refrigerationem, hinc *Auic* dixit Hypoſarcam fieri per læſionem tertiæ coctionis, ita ut materia alimentalis partibus adhęrere nequeat, partes enim ut ait *Capiuacc.* ita refrigerantur, & languent, ut licet ad partes optimum deferatur alimentum; non tamen mutari poſſit, neque id ſolum pendere ait vitio partis, ſed etiam uitio materię quę tripliciter generari poteſt vel ob ventriculi dyſcraſiam, vel ob victum pituitoſum, vel ob Iecoris refrigerationem vt dixi, vel ob febrem reddentem materiam colliquatam, quę protruſa ad externas corporis partes, & non immutata ob diminutam facultatem coctricem hydropem pandit Anaſarcę nomine dictum, quam *Heraclides Tarentinus 2 lib. intern. paſſ.* totius corporis inflationem, ſine humoris inſigni penetrationem cataſarcam vocauit.

Quicquid tamen ſit Anaſarcam pręſentis noſtri languentis hepatis vitio prodiiſſe non eſt dubitandum, hepar enim refrigerium non aliundè ſortitum eſt quam ex diutino febris ardore, qui primigenium extinguendo anſam dedit pituitoſis humoribus coaceruandis, quamuis ego dixerim huiuſmodi hydropis ſpeciem vt plurimum à ventriculi imbecillitate manare, is enim cruditatum eſt mater, is pituitoſos multos excrementitios humores gignit ob facultatem alteratricem læſam. Iure igitur *Diogenes Cynicus* hunc vocauit ventriculum vitæ Charybdim, *Aretaus* ducem & datorem omnis iucunditatis, & iniucunditatis, huius itaque exemplo vtitur, quia ex hoc vno omnium partium morbi proueniant; vitium enim quod in prima coctione committitur vix amplius reſarciri poteſt, unde cum à uentriculo non elaboratur materia, hematoſis non fit, cum non fiat neque fit tertia, coctio ſicq. congeſta

multa

multa humiditas per vniuerſum corpus hydropem Anaſarcam producit; non ob id explodo Iecoris frigiditatem, quod pariter eſt aptiſſimum pituiteos, & crudos congerere ſuccos; iam verò langueſcens, & extinctioni proximum ab exceſſu quidem frigoris accedente ſanguificationis priuatione in carnoſum genus pituitam diffundit, quæ aſſimilari non poteſt, vt ait *Iacotius in Cent.* atque indè hydrops; qui quamuis ſolum compareat circa crura fæmora, & corpus id contingit vt vult *Hippocrat. 4. de morb.* cum materia penetrare non poteſt ad ſuperiora, cum verò ad inferiora peruenire non poteſt, adeſt eadem ratio, ſicut quando vtraque pars eſt impedita in abdomine ſubſiſtit; ſicque varia inuehuntur ſymptomata, variique effectus, comparent, nam dum ea materia ſolum in abdomine ſubſiſtit varias ſumit figuras; ſic memini me vidiſſe in vxore magiſtri Tiberii de Nobilibus iam hydropica, ob hepatis lienisque vehementes obſtructiones aliquando excretas per ſeceſſum innumeras veſſiculas, quę aquam quandam citrinam intus habebant, ita vt æmularentur vitellos ouorum in gallinæ ventre contentos, maiores & minores prout ferebat occaſio; ortas vt putabat *Petrus Salius comment. 1. de morb.* & ex materia apta ad cyſtis generationem ob propriam viſciditatem, & tenacitatem, & ex robore virtutis formatricis, quæ potens eſt effingere ſibi folliculum illum ex præſentia aptæ materiæ, quæ vis formatrix adeò ualida eſt ut pro ratione diſpoſitionis materiæ diuerſa fingat ex contentis in folliculo ſuccis, cuius meritò quandoque pilos, vngues, lapides carbonem, cęnum, mel, & alia huiuſcemodi producit; quæ quidem ratio uidetur poſſe reddi de iis veſſicis aqua citrina plenis; ſic de hoc hydrope ſolus *Aretæus* eſt loquutus; *qui lib. 4. cap. de ſignis, & cauſſ.* diuturnorum morborum dixit: *Hydropici morbi ſpecies talis agnoſcitur, in ea veſſicula quadam puſilla, crebra, humoris plena, in loco vbi Aſcites fieri ſolet excitantur*; ſubdit inferius: *Vnde enim id genus veſſiculę eruperint via haud facilè reperitur*: Alii namque affirmant huiuſmodi ampullas per inteſtina tranſiiſſe, idcirco neque ſcribendo affirmo, nam ſi ex inteſtino colo, ſiue ex ventre ferantur, qualis ſit ipſarum generationis modus, quid dicam, nil certi habeo, iter enim ad omnium excretionum per ſedem lubricum ac patens eſt, at ipſius humoris in ilibus collecti per inteſtinorum rupturam egreſſio credi non poteſt: ſic *Cordęus ad lib. 1. de morb. mul. Hippocrat.* refert mulierem quandam hydropicam & mortuam in eius autopſia habere inuentam eſſe vndequaque veſſicas, aqua citrina oppletas, & ſine vllo fætore.

Verum hæc ſint obiter dicta, volens duntaxat ſignificare, quot edat effectus hydrops, quot pariat ſymptomata; potiſſimum hic quo noſter æger conflictatur, nam foueam facit diù durantem in contactu, quia pars humore imbibita pituitoſo cedit, & cum multa humiditate affluat non ſtatim redit ad ſuum priſtinum ſtatum; ſiti non torquetur ob humiditatum abundantiam, earundemque ſaporum expertium, neque obſtat ob febrem debere ægrotantes ſitire, non inquam, nam ut ait *Auic.* hydropicorum febris tepida eſt, & proindè non apta ſitim facere. anorexia torquetur, quia ventriculi os ſupernum ob frigidorum ſtationem ſtupet, ſicque non ſugit, nec fit inanitio, quia expultrix languet, torpetque omnis actio, intus enim exiſtens prohibet extraneum; ſique in inceſſu grauitatem perſentiat, id ad maximam humorum ſarcinam redigendum, unde liaud mirandum ſi dum incedat anhelitus difficultatem perſentiat, uel oneratis humore pituiteo partibus ſpitalibus, uel iiſdem compreſſis à partibus naturalibus; vt Iecore, & ſplene quæ olim obſtructa

emer-

emerſere à lentis hiſce humoribus progenitis à ventriculo tum ob venerem relaxato, tum ob cibaria praua, venus enim ex *Gal. 3. de ſanit. Tuen.* corpus laxius, ac frigidius reddit, addita etiam luis ſuſpicione, quę omnia membra debilitat, laxat, intemperat: atque ex his obſtructionibus febris illa diuturna ortum duxit, nam vt aiebat *Hip. lib. de loc. in hom. Febres propterea fiunt, cum corpore ſuperinflammatos carnes intumerint, & pituita plena fuerint eaque compacta, & neque refrigeretur quicunque neque moueatur, neque aliud quid ſubeat:* calor enim innatus ita in naturam conuerſus eſt igneam, vt & diminutus ab igneo tandem, & ſuffocatus à conſtrictione vt dixerat *Theophraſtus*, huic hydropi cauſſam potuerit exhibere; quare cum tot concurrant in noſtro languente, quis non dixerit iſtum hydropem eſſe lethalem, additis erratis in victu à quibus nec abſtinet, morbi enim aiebat *Gal.* qui prorſus ſalubres ſunt, multis magniſque deinceps erroribus commiſſis in lethalium naturam incidunt, ſed quomodocunq; ſit neque in ſepultura derelinquendi ægrotantes, decet enim pietatem Chriſtianam eos perducere vſque ad finem vt volebat *Trallianus*, propter medica manus non deneganda, ſed multipli medio tentanda, prout multiplex eſt cauſſa morbi; cumque dixerimus adeſſe vniuerſalem plenitudinem eadem deplenda, ſicut intemperies & viſcerum debilitas emendanda alterantibus, obſtructiones reſerandæ, & tandem materia tum intrinſecis tum extrinſecis diſcutienda.

Quoad euacuationem quamuis Aſcitis præparantia non amet, quia tenuis eſt humor, tamen Anaſarcę humor indiget præparatione cum in ea craſſi humores peccent, quamuis vt ait *Cęlius Aurel.* falſum ſit in omni hydropis ſpecie aquam non adeſſe; vterer ergo rhodomel. ſimpl. ſyr. de ſ. beton. vna cum oxym. ſimpl. & deinde darem puluerem mechoac. atque ſcialappæ, quinimo nedum hac vterer ſolum euacuatione, ſed epycraſim ſeruarem; ſiquidē vt ait *Hip. in Coac. Hydrops leucophlegmatias appellatos alui profluuium ſedat*, quod eo magis à Medico naturæ æmulo id fieri debet, cauſſa etenim productiua denuo regenerat materias, neque enim ſola mechoac. vel ſcialappa eſſe videtur ex vſu, ſiquidem à multis laudatur braſſica mari[illegible] ſoldanella vulgo dicta, ebulorum ſuccus, ſpecies hyeræ agar. trochiſ. [illegible]terium, aut ſuccus rad. ſambuci, ſic radix ireos adeò ab *Hip.* celebrata *Baccius* ſe ſola lotij potione multos ab hydrope perſanaſſe fatetur, conſilium tamen ſumendum in arena.

Neque interim dum hæc fiunt cogitam poteſt de ſanguinis miſſione, multoties enim eſt miſſus tum ex bracchio, tum è ſaluatella, tum denique per hyrudines dum febricitabat, vnde inutile eſſe videtur denuo ſanguinem mittere, eò potiſſimum, quo vires ſunt labefactæ corpus nimijs ſcatet humiditatibus, & morbus ſit confirmatus, ideoque dixit *Zacutus lib. 2. Anaſarca enim cum incipit, ſolum indiget venę ſectione, ſubintelligens in hac hydropis ſpecie audacius, & copioſius quam in alijs eſſe venam ſecandam*; Nullum vero Aſcitem, & tympanitem ſanare auſum fuiſſe per venæ ſectionem, intellige per ſolam venæ ſectionem nam hydrops ſolo hoc auxilio non curatur, quoniam expurgantia deſiderat, & deobſtruentia: quare omiſſa venæ ſectione non abſ[illegible] credo ad deobſtruenda viſcera & corroboranda accedere, pro quo expl[illegible]do ſcopo ius pullorum, pipionum vel galli adhiberem multis alteratum her[illegible]bis, vt puta beton. quinque rad. aperient. cort. rad. cappar. calamo arom. cinnamomo, cariophyllis, capill. ven. cetrach. fol. abſynthij pont. tamari-

ſci, card. bened. ſem. fæn. fol. viſci quercini & ſimilibus, quod ſi addamus lignum guaio cum optimum erit tum ad diſſipanda excrementa; tum ad debellandam luem, & quoniam diaphoretica reſpuit medicamenta non inutilem crederem chinam vna cum ſalſa, nam quamuis ſalſa ſit ventriculo noxia, tamen quia correctiſſima cernitur in hoc iure non erit inutilis, ſicut nec inutile erit chalybem extinguere; ſic *Hip lib. de Iudicat. tex. 11.* dixit: In his qui ab hydrope detinentur, ſi aquoſitas per ventrem ad veſſicam, aut ventrem fluat, ſolutio fit; ſic poſſet commendari pul. ſem. litoſpetim ex decocto aſari exhibitus, ſicut aqua florum geniſtæ mirè prodeſt: interim his non iuuantibus roborantia adhibenda, quæ poſſunt eſſe Dialacca, Diacurcuma, trochiſ. de eupat. de abſynth. de rhab cum puluere roſatæ nouellæ; Neque ob id externa omitterem medicamenta, quæ quamuis multa fuerint celebrata, poterunt tamen & alia adhiberi: non enim ſanantem ait *Hip* variare oportet modum ideoque præter emplaſ. illud è ſtercore caprillo, vaccino, ſulphure & alijs à *Valleriola* celebratum vterer inunctionibus ex vng. Agrippæ, Artanita, Martiat. & Arag. ſicut alijs ex ſucco rad. ſambuci, rad. yreos, cyclaminis, cum cardamomo, calamo aromat, & alijs huic vſui deſtinatis, ſic quoque varcos foris iniungerem pro diſſipandis illis excrementis, ſicut, & ſaculos ex milio, ſale, ac furfure: Poſſem hic alia medicamenta proponere, & præcipue ſuffitum a *Claudino in ſuis conſult.* propoſitum ex decoctione actu calente, artemiſiæ florum geniſtę, calaminthæ, dictami cret. hiſſopi, rad. cucumeris agreſtis, ebuli, cyclaminis, ſulphuris, nitri, & aluminis in qua lapis molaris. vel pyrites ignitus fuerit pluries extinctus, ſicuti & ceratum diapyrites, ſic pro diſcutienda materia tenuit non eſſe poſſet inſ'arenis fluuiatilibus aut marinis, in fornace excalfactis, item & reclinario in acetuo tritici a Sole excalefacti, vel lauacrum ex aquis ſulphureis, aluminoſis, vel ex aqua marina, qua in Niſantide vſus eſt *Hippoc.* ad reſoluendum, quemadmodum & lura prædictis aquis affinia eſt. poſſunt ex vſu; ſic poſſunt fieri inciſiones, vnde *Gaſpar Hofmannus* ref rt mulierem quandam quæ curata eſt cauterio pedi impreſſo, egreſſa per cutem aqua; Ioannes Michael Paſchalius multa cauteria ſæpe ventri admota non profunda hanc materiam purgare docet. ſic *Gal. ex Archigene 9. de compoſ. medicam. per loc.* præcipit talos eſſe ſcarificandos, quinimò *Chriſtoph à Vega lib. 3. art. med ſect. 8. cap. 13* dixit hoc remedio malum corporis habitum curaſſe.

De victus ratione non loquor, cum iam apud omnes conſtet debere eſſe victum tenuem & exſiccantem, ideoque ſtatut cibis ſolidis, & conditis aromatibus, atque ſeminibus odoratis; vix ac ne vix quidem bibat, ſcimus enim hiſtoriam Iulij equitis Romani, qui ab omni potus genere abſtinens, ex hydrope conualuit; indèque meritò elegantiſſimus *Celſus* dixit hoc morbi genus facilius in ſeruis, quam in liberis tolli, nam cum famem, ſitim, mille que alia tædia deſideret, promptius his ſuccurritur qui facilè coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt; nullæ enim ſunt leges pro ijs qui vitam ſectantur voluptuariam. ſed pro iis tantum qui frugaliter viuunt, & frugi ſunt, atque obedienter ſe gerunt in Medicos bene monentes; qua fortè ratione ductus nobilis quidam Medicus apud Antigonum Regem negauit hydropicum quendam poſſe ſanari, vt eſt apud eundem *Celſum*, cumque alter Medicus ſe ſanaturum polliceretur, reſpondit illum ad ægri morbum reſpicere, ſe verò ad animum, cum vir eſſet notæ intemperantiæ; Atque hæc ge-

potui dicere breuiſſimo temporis interua o, Deus ſit qui ſecundet noſtra medicamina, &c.

PRO PERILLVSTRI Domino Domino Pyrrho Alferio Sancti Iacobi, Equite colicis doloribus detento.

CONSVLTATIO LXIV.

NOn immeritò *Plinius* noſtræ naturæ caducitatem viciſſitudinemque deplorat, dum colici doloris nouum cernit aduentum. *lib. enim 36. nat. hiſt. cap. 1.* ſic loquutus eſt: *Id ipſum mirabile alios deſinere in nobis, alios durare ſicut colum. Tiberij Cæſaris principatu irrepſit id malum, nec quiſquam prior Imperatore ipſo ſenſit magna Ciuitatis ambage, cum edicto eius excuſantis valetudinem, legeret nomen incognitum.*

Quid hoc eſſe dicamus, aut quas Deorum iras? Parum enim erant homini certa morborum genera, cum ſupra 300. eſſent, niſi etiam noua timerentur? indèque meritò etiam nonnulli humanæ naturæ miſerias deplorarunt, cum eandem videant innumeris ærumnis circumſeptam, adeo vt iure *Democritus in epiſt.* dixerit hominem totum à natiuitate morbum eſſe, vix enim enatus incipit dentire, vagire &c. ſic *Diuus Auguſt. ſuper Pſalm. 111.* dixit: *Ægrotante incipimus mox vbi naſcimur*, vnde *Plato* inter reliquos tirannos qui homines depopulantur dolorem eſſe dixit is enim vt perhibebat *Auic.* de maximis eſt proſternentibus virtutem, ſummè enim hominem angit, torquet excruciat; vt proindè dolor a nonnullis dicatur eſſe triſtis moleſtaque ſenſatio à ſenſibilibus qualitatibus confeſtim agentibus, quod etiam expreſſit *Plato in Timæo, & in Philebo*, violentia namque ſubitaque mutatio adeò naturæ eſt aduerſa, vt vel in tranſitu ad naturalem ſtatum homini dolorem communicet: qui quidem dolor quamuis ſemper homines laceſſat, colicus tamen pre reliquis primatum tenet in affligendo, adeò vt à veteribus fuerit tormentum vocitatus, & *Gal.* ipſe *lib. 2. de loc aff. cap.* 1. dixit (volens huiuſmodi doloris acerbitatem explanare) ſibi ipſi aliquando accidiſſe vehementiſſimum dolorem vt videretur in profundo ventris terebro perforari, in eo potiſſimum ſpatio, per quod à renibus ad Veſſicam vreteras extendi ſcimus: ut etiam contingit in nobiliſſimo noſtro Equite, qui diris modo circa uentriculum, modo circa lienem, uel hepar, doloribus diuexatur; undè uagus eſt dolor, inſtabilis, & modo in hac, modo in illa parte eſt maior, pro uario ſitu inteſtinorum, ac potiſſimum coli, quod tradunt Anatomici à dextra parte in modum cuiuſdam zonæ ad ſiniſtram procurrere, itaque vt ait Maſſ. nunc hepatis, nunc lienis regionem occupat, nunc ventriculi, frequenter renum, ſupra & infra vmbilicum; quod quidem colon ideò doloris eſſe capaciſſimum dixit, & quia pituitę crudæ eſt velut officina vt dixerat Laurentius, quæ enim in tenuibus remanet pituita, facilè ob loci anguſtiam, & venarum multitudinem coquitur, hic ob coli amplitudinem refrigeratur, & euadit vitrea, & quia flatuum eſt receptaculum, & ab infernis partibus aerem excipit, ut non ſit mirandum nobi-

liſſimum noſtrum ægrotantem,& pituitæ, & flatuum cauſſa laboret, hi enim tendendo, illa autem grauando, & refrigerando ac intemperiem inducendo dolorem peperit, proindèque *Gal.6.de loc.aff.cap.2.* dixit: *Vehemens inflatio vehementes dolore dextra magis parte inteſtinum quod verti videtur propè ſpiritum elidit*, & ibidem pariter dixit: *Igitur ob frigidum craſſumque, aut etiam humorem viſcidum aut ob flatulentum ſpiritum in corpore craſſo denſoque alicuius inteſtini inferioris genitum, ſed egredi nequeuntem excitari dolor conſueuit*, quæ quidem pituita, qui quidem flatus, ſi procatarticam velimus cauſſam diſquirere non aliundè manarunt, quàm ex inordinata viuendi norma, ex ocio, & repletione, multa enim ingeſſit cibaria, quæ coctionem quoquo pacto reſpuere videbantur, ſilueſtrem enim raphanum (rapeſtam vulgus nuncupat) ingeſſit vna cum acetario, quę & ob eorum malitiam, & ob eorum incoctibilitatem in cruditates, & flatus conuerſa dolorem adeò acerbum genuerunt, addito etiam animi pathemate quod & bilem generando vt dixerat *Gal.* eandem crudis ſuccis ac flatuoſis commiſcendo acerbiorem præſtat dolorem; vt proindè elegantiſs. *Celſus* dixerit: *In pleriſque poſt frigora cruditateſque oritur*: Crudo igitur humore, ac viſcido ſimul congeſto à ventriculo, vnàque in inteſtinum colon tranſmiſſo dolor ille conſurgit acutus, ac vehemens; vehemens quidem vt voluit *Gal.* ob intemperiem, atque tenſionem corporum quibus inhæret impactus, longus verò quia difficulter euacuatur; vnde *Auic.lib.3 fen.17 tractat.3.p.343.* multas alias annumerat cauſſas, ait enim hunc affectum poſſe produci ob obſtructionem egeſtionem prohibentem, ac flatuum penetrationem occupantem, hancque repletionem fieri aſſerit; cum repletum fuerit monoculum; ſubditque eandem obſtructionem fieri aut ex apoſtemate in inteſtino, aut ex humore phlegmatico, viſcoſo implente ſpatium eius, & ipſum oppilante, aut ex flatu inteſtinorum torſionem faciente, aut ligamenti diſruptionem, aut propter vermes congregantes, & oppilantes ipſummet inteſtinum aut propter fęces induratas; aut denique propter lapides, & quamuis *Gal 6. de loc.aff.* dixerit ſe nec vidiſſe, nec aliam audiuiſſe qui viderit hos lapides in inteſtinis genitos, habemus tamen hiſtoriam illam de Excellentiſſimo Friſimelica Patauij degente, qui ex lapidibus in colo dolorem eſt expertus vehementiſſimum; neque ab re eſt dicere non rarò huiuſmodi dolores fieri ob inteſtini phlegmonoſum affectum, ſicque *Gal.7.meth* 7. adoleſcentem huiuſmodi doloribus tentatum tractauit refrigerantibus, ſic *Paulus lib.3.ca.43.* colicam proponit epidemicam, in conuulſionem, aut paralyſim deſinentem, quæ feliciter curabatur frigidæ potu, intybo, cichor.& ſimilibus..

Quicquid tamen ſit dicerem nobiliſſimum Equitem non alia de cauſſa hos experiri dolores, niſi ob crudos viſcidoſque humores, qui ipſum inteſtinum infarciendo, humorumque tranſitum prohibendo vt ſuperius ex Auicen. diximus egeſtionem prohibet; nec ignoro *Gal.3.de ſympt cauſ.* triplicem aſſignaſſe cauſſam de excrementis non deſcendentibus, quarum prima eſt quia partes quæ excrementa expurgant, ſunt imbecillæ, ſecunda viarum anguſtia, tertia eſt excrementi malitia: imbecillitatem intemperies parit, anguſtiam verò vel obturatio, vel aliquis inſtrumentorum tumor, atqui tumorum cauſſa eſt humorum affluxus, obturationem facit humorum vel craſſitudo, vel lentos, vel innatum tuberculum.

Cum ergo dixerimus viſcidos humores adeſſe, inteſtinum ipſum obſtruentes, nil mirum ſi non tam facilè materia poſſit excerni; anorexia illa, ac nau-

ſea

ſea, & vomitus ex ventriculi repletione oriuntur, vomitus enim vt ait *Hippocr.* in repletionibus excitatur, ni velimus cum *Dodoneo cap. 37. obſeruat. Medic.* aſſerere id accidere ex inteſtino colo, quod ſuper ventriculi fundum tranſiens ventriculum comprimit, ventriculus enim ait eſt veluti lagæna coriacea, quę compreſſa, eius quod in ea continetur cum impetu pars quædam reijcitur.

Quod tamen mihi maius negotium faceſſit, eſt quomodo hunc dolorem diſtinguamus à nephritico, eſt namque tanta horum dolorum ſimilitudo, vt *Gal. 2. de loc aff. 5.* dixerit ſe dolorem colicum exiſtimaſſe nephriticum; ideòq; idem *Gal. ibidem cap. 2.* dixit: *Cæterum & nauſea, & vomitus per id genus affectus vrgent ſed multo grauiores, & magis dolente colo*, & ſubdit ibidem: *Euomuntque ita laborantes pituitoſa quadam atque corrupta, hac in re longè ſuperantes nephriticos ac retinent etiam magis excrementa, vt ne flatum quidem, neque etiam ructum excernere poſſint ſæpe numero* (ſubiungit) *veluti circuire videtur modo hanc, modo illam partem infeſtans, nephritici verè dolores eedem in loco ſtabiles infeſtant iugiter, quum itaque dolor in loco fuerit altiore renibus manifeſtum colico inditium portendit*; Cæterum doctiſs. *Saxon.* ita diſtinxit, nam dolor colicus aliquando eſt ſupra regionem renum, habet vomitus potius ſimplices, quam varios, aluus medicamentis, aut clyſteribus non reſpondet, & ſi q ię excernuntur quaſi bouina ſtercora, & aquæ ſupernatant, mobilis eſt aliquando colicus dolor; contra verò in nephritico vomites ſunt varii, pituitoſi, billioſi nonnumquam ſunt ſupra vmbilicum, & ex iniectis clyſteribus deiiciuntur fæces naturales, nec tamen ſubleuantur patientes, præter quam quod tenues emittunt vrinas, poſtea verò craſſas, & ſabuloſas.

Quam difficultatem intuens *Valleſ. 4. epid.* dixit: *Aliquando dolores renum, ac viarum vrinæ tam ſimiles ſunt doloribus inteſtinorum, vt primis diebus omninò diſcerni non poſſint, quod ſcilicet in vtroque contingat & vrinam & deiectionem cohiberi, & ægrotum nauſeare, & doloris ſpecies in eodem loco eadem ſit*. Non diſcernuntur ergo vſque dum incipiant vrinæ, & deiectiones exire; tunc enim earum forma indicat renes, an inteſtina laborent; ex renibus enim mictu, ex inteſtinis deiectione reiiciuntur, cum ergo dolorem aut mox inuadentem comitatur, aut antecedit inſigniter mutata vrinæ ſpecies facilè dignoſcentur vel in ipſa prima inuaſione, nam & timebuntur antequam fiant, velut accidit Apemanto, & Fabro vide, & reliqua.

Leonardus Iacchinus cap. de dolore colico ponit ſigna diſtinguentia, nam colicus alium ſitum à renibus occupat, vel in aliam partem mutatur, & extenditur, in nephritico cruenta mingunt, &c. *Sennerto* dixit dolorem in inteſtinis eſſe pungitiuum, & intenſiorem, in renibus grauatiuum, & remiſſiorem. deinde colitus dolor amplum ſpatium occupat, nephriticus anguſtum. Tertiò dolor colicus ductum inteſtini coli ſequitur, nephriticus autem ſemper in eadem parte permanet, & qui calculo è renibus promoto accidit à ſupernis ad inferiora deſcendit verſus pubem ſecundum ductum vreterum, & ſemper a dorſo incipit, & ad poſteriores potius partes circa ſpinam vergit. ſicut colicus magis ad anteriores qui & in loco renibus altiore conſiſtit. Quartò dolor colicus cibo aſſumpto intenditur, quia ventriculus repletus colum comprimit, nephriticus verò augetur cibo ad inferiora deſcendente inteſtinis renes prementibus. Quinto colicus dolor non in vno loco fixus eſt, ſed vagabundus, nephriticus in uno loco ſtabilis.

Ego

Ego tamen dicerem ex omnibus hiſce colicum dolorem diſtingui à nephritico , verum per vnum magis diſtingui crediderim , quia ſcilicet in nephritico adeſt ſtupor fæmoris eius , quod è regione eſt , vt in colico nequaquam , quod ſignum poſuit *Hippocrat.* in renum calculo dicens : *In renem dolor grauis , pituitoſa vomunt , cum autem implentur cibo , arenoſa , arenulæ ruſæ ſubſident , & cruentum mingunt , ſtupor femoris eius quod è regione eſt :* quare ſi plurima ex his ad fuerint nephriticus erit dolor , at ſi nullũ ex his colicus erit affectus , quare cum noſter æger nihil de vrina conqueratur , nullæ ſint arenulæ , nullus ſtupor fæmoris , dicendum affectum quo premitur colicum eſſe , ortum vt dixi a crudis , viſcidiſque humoribus inteſtinũ infarcientibus , qui quidem flatibus ac bilioſis humoribus conſociati ſolent grauiſſimum ſit in noſtro caſu contingit dolorem efficere , qui quantum diſcriminis habeat , non eſt vt explicem , dolor enim huiuſmodi cum vehementiſſimus ſit vires maximè diſſoluit , quarum lapſus interitus eſt , vt puta cum vires vitam eſſe conſtet ex *Gal.* cæterum quia os non fætet , non febricitat , dolores non rarò terminantur , ſperandum eſt ægrum conualiturum ; quamuis non rarò ſoleat commutari in Ileum , indeque *Alex. Trall lib. 9. cap. cit.* dixit : *Nam ſi in tantis affectibus temere medicamenta adhibere audeamus , maximorũ malorum , interdum etiam mortis auctores erimus .*

Pro curando ergo hoc affectu optimè aſſerit Saxonia accurrendũ eſſe cauſſæ & ſymptomati , vel vt aſſerebat *Gal.* attendendum ad id quod magis vrget , neque alterum negligendum : idem *Saxonia* exiſtimat in colico dolore aliquando neceſſaria purgantia valida , nam duo connectuntur , dolor , & ſtypticitas , vnde ne volunlus accedat , purgandum , cum in voluulo omnes etiam purgent . purgantia autem ait conuenire in materia frigida non autem calida , atque in hoc deceptum putauit *Fuſium* qui ab vſu purgationum receſſit , quia fortè legit *Pauli & Aetij* ſententiam de materia calida , non frigida , ego tamen ab vſu fortiter purgantium abſtinerem ab initio potiſſimum impreparata materia , nam maior fit affluxus in partem affectam quare nunc quia ſumus ab initio , in quo ſupponi poteſt materiam non eſſe adeò fixam , & inhærentem , vt opus impediat , mox à leniente clyſtere purgarem vtrumque ventrem vt etiam perhibet Mercatus , exhibitis quattuor vncijs mellis roſ. ſol. addita portiuncula aquæ cinnamomi ; quod ſi hoc medicamentum pertimeamus , *Leonar. Iacch.* vtitur ab initio oleo amygd. dulcium epoto , dicitque eſſe egregium remedium non modo ad hanc obſtructionem , ſed ad laxandum corpora , & leuiter extenuandum , quod ſanè oleum millies ego probaui , & perpetuo vtiliſſimum inueni : Sennertus in materia frigida qualis eſt noſtra præter oleum amygdalarum dulcium addit oleum amyg. amaratum , verum quod præ reliquis in hiſce caſibus commendatur , ſunt clyſteres , nam vt ait *Gal. 6. de loc. aff. 2. quin etiam cruciatus colici , quam nephritici multo magis lenientibus mitigantur clyſteribus , atque interdum euenit vt frigido aliquo humore ſimul eiecto illico quieſcant* : ſic Auic. dicebat : *In colica educ. fæces.* poterunt ergo fieri clyſteres ex decocto malu. altheę pariet ; flor. chamom. anethi meli lothi ſem. lini , aniſ. cumini fænug. addito ol. amygd. dulc. chamemeli , & laur. vel cum bened. laxat. & hierà , vel cum decocto , & melle deſpum. vel cum vrina pueri impubis , vel cum vino , & ſapa , prout occaſio dederit nobis anſam variandi : Nec interim anodina ſunt omittenda , dolor enim hiſce tolli ſolet , vt narcoticis , & cauſſam tollentibus , eaque tam per os quã

per

per fotus, ſic *Senner.* laudat decoctum florum chamomillę, illudque ait eſſe præſtantiſſimum anodinum, ſicut anodinos fotus pariter probarem, nam vt ait *Hippoc. lib. de flat. Barefacto corpore à calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, vt quies inde aliqua, & mitigatio contingat dolorum: Gal. 2. ad Glauc. cap. 5.* adhibet ſacculos ex milio, ſale calfacto, vel vni ſemine crudo, ſed vt libere fatear ſatius eſt humida fomenta adhibere, nam hæc partem relaxandi cum habent, & dilatandi partes, nec non etiam reſerandi obſtructiones, atque hac fortè ratione vtriculis vtitur Senex. Poſt fotum non alienum eſt inungere dolentem partem; vnum adnotat Saxonia dignum, ne ſcil. pręſente copioſa materia valida attenuantia adhibeantur, vel intrinſecus, vel extrinſecus, quod eſt *Gal. conſilium 12. meth. 7.* nam humorem attenuatum inflatum vertunt, ſicque dolorem augent, vterer ergo præſenti fotu: ℞. fol. malu. altheæ, pariet. an. m. i. florum chamomillæ anethi, meliloti an. p. i. ſem. lini, anis; cuminis, fęnugr. contus an. vnc. 5. miſ. bull. vt dixi. Pro vnctione autem vterer ol. amygd. dulc. chamom. anethi; ſic quoque à multis multa laudantur, *Ioannes Michael Paſchal.* laudat filum ex lixiuio cum cineribus coctum; alij laudant vetuecis omentum in oleis ebullitum, Alij laudant balnea vel ex oleis vel rebus appropriatis, *Gal.* laudat cucurbitulam vmbilico ad motam, alijq; eſſe velut incantamentum, *Mercatus* probat ſiccos fotus, cineres in vaſe teſtaceo ignito poſitos lanaque exceptos, & dolenti parti appoſitos, qui plura. Neque interim ſunt omittenda materiam preparantia, vt ſi dolor perſeuerare poſſit repurgari materia eundem faciens, ideo vterer ſequentibus ſerapijs ℞. ſyr. de beton. mellis roſ. ſimpl. an. drach. v. i. dec. pulegii, betonicæ, calamenthi vnc. 3. miſ. pro ſyr. quibus exhibitis non alienum erit exhibere ſequentes bolos ℞. ſp. hyere el. Diaphæn. an. drach. 2. Diacathol. drach. v. i. ſem. citri gr. 4. miſ. & cum ſacch. f. boli cap. cæterum circa hoc conſilium ſumendum in arena, nam prout morbus commonſtrabitur, ita nobis occaſionem præbebit dandi, vel non dandi, hæc propono in morbo tam diro, verum ſi mutetur, eius conditio aliter incedendum, quod tempus, & occaſio commoſtrabunt. Neque ob id clyſteres derelinquendi, qui in hiſce doloribus ſunt maximi vſus, vt qui materiam diſponant, & vna materiam euacuare queant; quod ſi doloris acerbitas propagetur, aliquod narcoticũ addere non erit abſonum, nam vt ait *Senner.* quamuis aliqua intemperies vel ſtupor inducatur, tamen melius eſt intemperiem ex narcoticis relictam longiori tempore curare, quam breui deiectis viribus ægrum mori: Potuit etiã multi collaudari clyſteres, verum inter cęteros laudatur clyſter ex iure galli antiquiſſimi, vt *Saxonia* neque clyſteribus ſolum ea ad viſcerum, ſed peros exhiberem, tutius eſſe ratus dolorem vires enetuantem ſoluere, quam viribus diſſolutis omnem ſpem perdere, multa enim in præcipiti periculo ſunt alias omittenda, quamobrem exhiberem phylonii rom. drach. 5. diſſoluti, ĩ decocto chamomillæ vnc. 3. & ſyr. papaueris vnc. 1. vt vult Senner.

Sunt præter multa medicamenta quæ qualitate quadam occulta prodeſſe dicuntur, inter quæ ſunt ſtercus lupi, oſſa etiam quæ repetiunt in ſtercore lupi, parua quantitate ſumpta idem os collo ſuſpenſum lupi inteſtina comeſta, Radix luquiami ventri admota, ventriculus anſeris aſſatus; Draginavaa & ſemis cornucer. toſti, vena vmbilici maſculi infantis. Puluis virgæ cerui, Pes lupi collo ſuſpenſus, vt recitat *Michael. Paſchalius*; *Galenus* laudat auem galeritam, ſeu alaudam, quæ apicem in capite geſtat in iure elixam.

Senner.

Senner. laudat lubricos terreſtres, lyſius quidam Medicus ſtercus gallinaceum vtiliter præbuit.

Ambroſius Pareus lib. 16. cap. 58. ait quod ſi perſeueret obſtructio, adeo vt fæces per os redundent; *Martianus Sanctus* ſuadet haurire cum ſola aqua argēti viui libras tres pondere enim hydrargyri explicatur duplicatum, ac vinctū inteſtinum, deprimuntur ac detruduntur fæces, necanturque vermes, qui illi reduplicationi cauſſam præbuerunt, ſubdit *Pareus: Narrauit mihi Ioannes à Sancto Germano Pharmacopola fideliſſimus vidiſſe ſe nobilem quendam qui cum nullis remediorum à doctis Medicis præſcriptorum Machinis doloris colici acerbitate liberari poſſet, tandem Germani amici ſui cuiuſdam conſilio, hauſtis olei amygd. dulc. ſine igne extracti vnc. 3. cum vino albo & aquæ parietaria mixtis, deinde deuorata glande plumbea argento viuo illita eademque mox ano reddita crucia: u colico plane ſit liberatus.*

Hæc tamen mihi ſemper ſuſpecta ſunt habita, & non niſi in deſperetis caſibus adhibenda, quæ quamuis ego propoſuerim, oſtendere volui quot poſſint proponi in colico dolore remedia, cæterum quod nunc mihi videtur agēdum eſt inſiſtere in edomanda cauſſa leniens aliquod exhibendo, poſtmodū clyſteres adminiſtrarem, & anodina propoſita iniungerem, dolore autem his præſidijs non ceſſante adhiberem narcotica, vel euacuationem iterarem, hæc ergo habui dicenda pro recuperanda ſalute nobiliſſimi Equitis.

PRO PERILLVSTRI
Domina Victoria Gentili Ileo laborante.

CONSVLTATIO LXV.

Valleſius 4 *epid. ſect. 1. t. 19.* hæc habet aurea verba de inteſtinorum gracilium læſione loquens: *Vlcerata non curantur (vt aliquando quidem craſſa) intemperata verò aut obſtructa, pro dolore colico qui in craſſis inteſtinis fit, voluulum vocatum afferre ſolent, morbum pernicioſiſſimum, & à quo vix vllus euadit, cuius propria ſigna ſunt dolor acutiſſimus ſupra vmbilicum, faſtidium, & vomitus ſæcum.* indeque dixerat *Alex. Trall. lib.* 10. non enim aliud eſt Ileos, quam colici affectus intenſio, ac incrementum. experta eſt hunc morbum. *Mulier quæ erat apud Tiſamenum. lib. 3. epid. ſect. 2. Huic enim* (aiebat *Hippocrat.*, *voluuloſa difficulter concitabantur vomitus multi, potum continere non poterat dolores circa hypocondria, & in iis quæ circa infernam ventriculi partem dolores, tormina continenter*; quæ quidem ſymptomata præfatus Valleſ. in comment. ait eſſe voluuli pathognominica, vomitus nimirum multi, potum continere non poſſe, dolores, ac tormina continenter affligentia circa hypocondria, & infernam ventriculi partem, hoc eſt inter thoracem, & umbilicum: quæ quidem omnia ſymptomata cum omnia experiatur nobiliſſima noſtra languens eandem voluuloſam declarant, factam ſanè ex præexiſtente colico dolore, eoque genito ex multorum olerum eſu; olera namque ob incoctibilitatem facillimè in cruditates degenerant, quæ flatibus combinatæ dolorem vehementem inductum ac tranſitum impediēdo, cibo, & fæcibus eadem per os euomere præſtant; quod quidem impedimentum à firma obſtructione naſcitur ipſius inteſtini, *eſt enim Ileus* ut uolebat *Duretus vtriuſque inteſtini ſurſum reuolutio, qua nec aluus, nec ſpiritus infra tranſmit.*

mittitur, ſed contrà cibus, & ſtercus, cum inueterauerit per os redditur, eius reuolutionis in ileo cauſſa eſt, tum alterutrius inteſtini, vel vtriuſque inflammatio; tum craſſioris præſertim firmiter fixa oppilatio, ac fixa firmiter oppilationis in craſſiore doctrina eſt illa præceperis. Hic ſanè morbus, inquit, enaſcitur quando peruſti ſtercoris copia eſt, atque ſubſiſtit in inteſtino, ac pituita inuoluitur, eorumque duorum cumulata congerie clauſum inteſtinum circumtenditur, & intumeſcit. intumeſcit quidem ut puto in noſtra languente inteſtinum non propter ſyſtrophicam inflammationem, non propter ſcyrrhum, aut abſceſſum, quæ legitimum faciunt Ileum; ſed propter fæcum ſiccitatem ab hepate feruidiori communicatam, earundemque crudis humoribus conuolutarum; ſi namque inflammatio adeſſet quæ legitimum Ileum facit, vtique febris adeſſet, ſitis maior, æſtus, & reliqua quæ in muliere voluuloſa apparuerunt, remanet ergo dicendum præſentem voluulum ab obſtructione vt dixi oriri ex fæcibus induratis, multaque pituita obuolutis; hæc enim obſtructio eſt in cauſſa quemadmodum ait *Iacotius in Coac.* vt facultas expultrix noxam retenti excrementi ſentiens contractione vehementi aggrediatur excluſionem, & primum quidem ſeruato conſueto motu, & ordine inſtituto à ſuperiore parte inchoat contractionem, vbi nihil promouere poteſt propter coarctationem ductuum *περιςαλτικῇ δυνάμει* ordinem inuertit, atque multa vi ſurſum excrementa, bilemque cohibitam regerit. ita ergo augetur exitus inferioris anguſtia, vt vomitione tum alimenta, tum bilis, tum etiam ſtercus reddantur, poſt diù cruciantem nauſeam, & cardiogmon, *Duretus loco cit.* dixit: *Sed alia quoque vomitio eſt ſtercoris, ac fæcis, quam pace Galeni dixerim, venire arbitror à contumaci deſcripta oppilatione, craſſioris inteſtini, cuius reuolutio indè fit ſurſum, eorumque quæ infrà continentur eodem tranſmiſſo cumulata congerie, quando vt iam diximus infrà tranſmitti non poſſunt.* Ex quibus Dureti verbis videtur craſſius inteſtinum affectum, non tenuius, quod contra communem opinionem profertur.

Cæterum neque hoc eſt contrà *Gal* is enim *3. epid. 2* ſcribit interdum tenuia inteſtina, interdum craſſa affici; hæc ſunt eius verba: *Exiſtente omni ileo periculoſo qui in ſublimibus conſiſtunt inteſtinis, his qui craſſa occupant deteriores ſunt, quoniam facilius & citius tum hepar, tum lienem in ſympathiam adducunt:* ſubiungit *Gal. Qui ſtercus ſi vomant clariſſimum ſit ſignum tibi eſſe ſubtilia inteſtina affecta:* ſubdit *Salius lib. de morb partic.* id intelligendum eſſe ita, ut ſenſus ſit in omni Ileo vel primario, vel ſecundario ea debere eſſe affecta, ſicque in *Gal.* contradictionem ſoluit. ideoque *Petrus Salius* exiſtimat in Ileo etiam craſſa inteſtina eſſe affecta, quod potiſſimum probat, cum viderit Iliacos qui laborantes hoc morbo propter fæces obſtruentes, vltra vigeſimam ſecundam diem fæces vomuerunt, ſignum non eſſe in tenuibus quia ea non ſunt tam ſtercoris capacia, vt craſſa. ſic *Fernellius* narrat hiſtoriam Iliaci ob fæcum retentionem, cui diſſecto inuentum eſt colon ipſum, non inteſtina tenuia hac materia oppletum. *Pereda in adnotat Paſchalii* ait ſed falſo *Gal.* nomine inteſtini craſſioris ſenſiſſe craſſiorem partem Ilienetri.

Neque enim cenſeo ob ſimplicem hanc obſtructionem fieri voluulum; ſed aliquando vt vult Mercatus, ob vitium facultatis trahentis, eius nimiſum, quæ in ventriculo, & inteſtinis alimenta allicit, dum euerſo agendi ordine procedit, videlicet ab infimo inteſtino facto tractionis exordio, haud ſecus quam in vomitu contingit, in quo villi oblongi æſophagi incipiunt trahere ab infima parte dum vomitum voment, ſicut a ſuptoma dum uorant,

ſeu deglutitionem ex ſequuntur;ſic certè contingit in voluulo,nam experientis clyſmate iniecto,quod uomendo regerit natura,nullo alio medio , quam facultate initiante motum tractionis a recto inteſtino ſurſum, ac rurſus meſeraicis ſugentibus , & trahentibus ad uentrem uſque ſic *Mattheus de Gradibus in praxi cap.de vomitu vt eſt apud Sennert.lib.3.par.2. cap.1.ſect.2.* refert quandam puellam duodecim annorum Ileo laborantem non ſolum nihil per aluum reddidiſſe,ſed & fæces,& poſtea etiam clyſteres iniectos non multo poſt vomitu reieciſſe ; immò aliquid de eadem puella difficilius enarrat , quod ſcilicet cum ſuppoſitorium oblongum fuiſſet immiſſum , per inteſtina ad ſtomachum aſcendiſſe,& vomitu fuiſſe reiectum , poſteà cum aliud ſuppoſitorium filo ad coxam alligaretur,ſtatim rupto filo aſcendit ſurſum ad ſtomachum , & vomitu fuit reiectum,& cum tertio ſuppoſitorium aliud quatuor filis fortibus alligaretur, & illud paulò poſt ruptis filis per os cum parte filorum reiectum fuit .

Tandem cum Medicus iuberet vt aliud ſuppoſitorium immitteret,tanta violentia ſurſum attractum fuit,vt mater ne ſurſum raperetur,illud extrahere cogeretur , curata tamen fuit iſta puella iuſculis pinguibus quæ virtutem attractricem laxant exhibitis. ſic ex relatione eiuſdem *Sennert. Iacobus Oethaus* obſeruauit vxorem cuiuſdam Fabri Ferrarij Toldani puerperam partem candelæ Sebaceæ quam loco ſuppoſitorij ano immiſerat poſtera die vomitu reieciſſe , *quæ omnia ſatis teſtantur* ait *Sennert.in Ileo viam inteſtinorum non ita occluſſam eſſe, vt vulgò ſtatuitur , ſed potius motum facultatis expultricis in inteſtinis inuerſum* ; cauſſas autem cur motus ille inteſtinorum ita inuertatur tres annumerat auctor,primò inteſtinorum inflammationem , ſecundò inteſtinorum exulcerationem,humoreſque acres, & vellicantes , quę irritando cauſa ſunt vt natura ſuum motum deprauet.

Tertiò fæcum retentionem,quæ vel diſtendendo,ſeu vellicando, & mordendo naturam ad hanc præpoſteram excretionem irritant ; vt in noſtro caſu contingere poteſt,multis enim ab hinc diebus ſtyptica manſit adeò vt fæces ſint retentæ,quæ obuolutæ cruditatibus obſtructionem hanc genuerunt, ex qua *Ileos*,qui dum in inteſtinis tenuibus magis conſiſtit cibi faſtidium,nauſeam,& vomitum parit ob viciniam, & ſynthimoriam , quam tenent cum ventriculo, & hoc ſignum ait *Petrus Salius lib.de morb.particul.* facere maximè ad diagnoſim inteſtini affecti , nam craſſis oblæſis inteſtinis vomitus non ita aſſidui inſpectantur,cum craſſa inteſtina magis à ventriculo diſtent, longiorique ductu aſſumpta ad locum affectum permeare , & ab eo remeare debeant .

Secus autem contingit affectis inteſtinis tenuibus;tum enim vomitus crebriores viſuntur, quoniam ab his facillimè ventriculus in conſenſum traducitur ; citòque materia ad locum affectum trahitur ; quid mirum ergo ſi obſtructis ita inteſtinis,(quamuis hanc totalem obſtructionem irrideat *Sennert.* quia ſi illa adeſſet,quomodo fæces, & ſtercora quæ in craſſis cumulantur per ea tranſire,& vomitu reijci poſſunt . Et quomodo clyſteres,& glandes vomitu reijci poſſent?) nihil per aluum deijciatur, (quamuis ego dicerim adeſſe aliquam obſtructionem , ſed magis motum quendam conuulſioni ſimilem , nam cum inteſtina ſint membranaceæ, ac neruea vt vult *Galen.in meth & And. Laurent.* aſſerit *lib.6.cap.*16.dum à materia acri ſtimulantur fæces enim etiam ex corruptione acredinem ſumunt contracta , & facta inteſtinorum coale-

ſcen

ſcentia exprimuntur fæces,& prohibetur earundem exitus, Vnde ex continua contractione,continuus eſt dolor,& continua fit fecum vel aliarum materierum eiectio; ſicque nil miror ſi aliquando aliquid deijciatur, vt retulit *Hippocras.* de muliere apud Tiſamenum, nam la[...]atis inteſtinis apertæ ſunt quo quo pacto viæ,& inde aliquid deiectum atque hinc noſcere licet obſtructiones non eſſe totales,quamuis id alias in meis epiſtolis expreſſerim,*Petrus Salius* tamen dicit non eſſe abſurdum in initiato Ileo poſſe aliquid deſcendere,ſecus autem in confirmato.

Doctiſs. *Saxonia cap. de Ileo* dixit hanc fæcum deiectionem impeditam pendere, vel è facultate læſa, vel impedita, quæ quidem facultas vel eſt expultrix,vel retentrix; Expultricem ait lædi ex intemperie vſque adeò frigida, vt iam ſenſus ſtimuli ſit ſublatus; læditur etiam, vbi vſque adeò laxa ſunt inteſtina & humida, vt conſtringi nequeant, tum autem non conſtringantur fæces non comprimuntur,atque ideo *Galen. 5. in 6. epid. 28* qui agnouit inteſtina ideò expellere, quia conſtringuntur, loco facultatis expultricis meminit facultatis conſtrictoriæ, Impedimentum facultatis ait *Saxon.* fieri aut compreſſis inteſtinis, vel conſtipatis, vel obſtructis, vel coaleſcentibus, vel ſubſidentibus

Quicquid tamen ſit in noſtro caſu obſtructio à fæcibus facta, nec non etiam & ab humore lento cauſa eſt Ilei, vt & motus inuerſus; vnde meritò aiebat Iacot. *Ileus eſt τῆς ἐκκρίσεως τῶν τῆς τροφῆς περιττωμάτων ἐπίσχεσις retentio excrementorum cibi quæ per aluum excludi debent, praeclusa via inferiore, ſæpiſſimè quidem ab inflammatione modo tenuia, & ſuperiora inteſtina, modo craſſa ipſa, aut craſſis maximè vicina occupante, interdum etiam ab abſceſſu, aut à duro ſtercore, aut ruptura peritonei, rariſſimè autem à multitudine obſtruente cruderum, & craſſorum humorum cum vehementi refrigeratione, cui febris remedio eſt, & retenta vrina:* Quænam ergo inteſtina in nobiliſſima noſtra languente ſint affecta eſt etiam conſideratione dignum; Duretus in Coacis dicebat: *Si pars ſuperior affecta eſt cibus, ſi autem inferior ſtercus per os redditur;* melius id ex planauit aiens: *Nam ſi ſtatim ab initio agri vomant, tenuia inteſtina haud dubiè afficiuntur, ſi verò poſteà vomitiones ſuperueniant, magnitudo affectionis declaratur, vomunt autem primum pituitoſa, poſtea bilioſa tandem ſtercus, vt ſcribitur 3. de morb.* quare cum non ſtatim vomitus acceſſerit,ſed poſt aliquod interuallum, dicendum potius craſſa inteſtina lædi,quam aliter: eòque magis quia hic ſtercoris vomitus ſerò quidem aduentauit,ideòque vt ait *Senner.* minus periculoſus eſt affectus,hæc ſunt eius verba.

Iliacus dolor magis periculoſus eſt ſi omnia inteſtina afficiantur, minus ſi ſecundum partem,& adhuc minus ſi ſecundum partem inferiorem,à ventriculo,& hepate remotiorem: Mercatus tamen ait affectum hunc grauiorem eſſe in craſſioribus fæcum ratione;quam opinionem deſumpſit à *Galen.* ſuperius adnorato, quia craſſa inteſtina facillimè in conſenſum trahunt tum hepar,tum lienem; adde quia vt ait *Mercatus* affectis craſſioribus inteſtinis cibis, & validius omnibus excrementis via præcludatur; quicquid tamen ſit quamuis in noſtra languente craſsa dixerim inteſtina eſſe affecta, non ob id caſum deſperarem, febris namque non eſt multa,dolores quamuis acerbiſſimi,non ob id tamen nonnunquam non leuantur, *ἀνορεξία* non eſt adeò magna vt nil comedat,& ſi non raro malè olentia euomat,ea tamen non ſemper euomit; quod ad ſperandum mihi magis impellunt ſunt quinque illi gradus

præſagij deterrimi ab *Anic. & Blaſio 2. contin.* adducti. Primus, & ſummè malus eſt eorum qui ſtercus euomunt, ſecundus eſt ſudor à toto emanans fætidus, tertius cum ſpiritus emittitur per reſpirationem fætidus, quartus cum ructus etiam fætidus eſt, & quintus dum is qui per aluum excernitur crepitus fætidiſſimus exit. vnde cum nullus ex his gradibus in noſtra languente reperiatur, ſed ſolum ſtercoris aliquando vomitus, quamuis eandem in maximo periculo verſari credam, non ob id tamen deſperationis limites attingere cenſerem, quomodocunque tamen ſit citiſſima curatio adhibenda, nam non rarò vt ait *Auenr.* ſicut fiunt monſtra in natura ita & in Arte.

Cum ergo dixerimus hic tria adeſſe dolorem nempè facultatis expultricis motum inuerſum, & obſtructionem inteſtinorum craſſorum vnde fæces non prodeunt, ideo danda opera eſt vt fæces expellantur, vt motus inuerſus tollatur, & reſtituatur naturalis, & tandem dolor mitigetur; Pro fæcum emollitione emollientia medicamenta darem per vtrumque ventrem vt perhibēt nonulli, ideoque *Mercatus loc. cit.* cauendum eſſe ait à trahentibus ſeu eligentibus pharmacis ne plus humoris aut excrementi trahatur ad affectam partē; quod reijcit *Septall. lib. 7. ſuarum animaduerſus* 71. dicens quod ſi quæ materia à validis medicamentis trahatur, etiam educatur, dummodo non adſit inflammatio, verum ego à maximis pharmacis, & ſeligentibus abſtinerem, ſiquidem pro euacuatione maiorem compactionem molimur, ideoque à conſilio *Mercati* non recederem, qui tertio quoque die ante cænam ſex aut ſeptē dragmas exhibet pulpæ caſſiæ fiſtulæ, vel ſummo mane, & mox à ſumptione exhibet ius pulli; cæterum miror quomodo adeò doctus vir tertium expectet diem pro dando hoc medicamento, cum ſciamus non raro eadem die perimere, ita vt vel nulla expectata inducia ſit multa tentanda; verum loquitur de Ileo minus periculoſo, & à retentione ſtercoris facto, qui dare ſolet inducias; ſic quoque idem *Mercatus* exiſtimat maximè vtile exhibere ol. amygd. dulc. ſeſaminum, de ſemine lini, habet enim oleum virtutem maximam reddendi aluum lubricam, nec non etiam & emolliendi iam induratas fæces, & quamuis præfatus *Septall.* oleum vituperet, vbi adeſt materiæ viſciditas, quia maior inde viſciditas comparatur. tamen quoniam maius emolumentū eſt ex emollitione fæcum quàm damnum ex pituitę viſciditate, propterea dandum cum admixtione vel ſpiritus vitrioli, vel ſucco limonum, ſic enim relaxatis inteſtinis & humectatis tolletur motus inuerſus, & forſan fæces euacuabuntur; *Sennertus* laudat iura etiam pingua, ſed quod maximè iuuare poterit erunt clyſteres qui poterunt vario modo parari, modo ex doctis malu. altheæ, pariet; melilothi, rad. liliorum, violis fęnic. & ſimilibus addito oleo communi, & butyro, quod ſi hic non valeat, poterunt etiam fieri ex hydreleo nec non ex iure pulli cum butyro, aut oleo ſeſamino clyſteres quos ego etiam vtiles probaui ſunt ex melle deſpumato, & decocto emolliente, vel ex eodem decocto additis caſſiæ tr. & benedictæ laxat. an. vnc. 5. ol. viol. vnc. 1. ſ. ſacch. rub. & mell. roſ. ſol. an. vnc. 2. vitell. ouor. num. 2. poſſem quoque inumeros clyſteres iniungere, ſed incaſſum cum morbus ſingula quaque hora ſubminiſtret occaſionem varia præſcribendi, interim extrinſecus fotibus, inunctionibus, emplaſtris & ſimilibus incedendum, *Saxonia* maximè laudat bubulam veſſicam oleo, & decocto emolliente ſemiplenam, vel filum ex cineribus & lixiuio coctum adhiberem, ſic quoque reiterarem clyſteres acriores, & inunctiones magis emollientes, *Mercatus* laudat oleum in quo

ferbue-

ferbuerit radix altheæ, ſemen lini, pſyllij, & cydon. quod tamen maximum eſt remedium balneum eſt vel olei, vel aquæ dulcis vbi ebullierint res emollientes, & à balnei egreſſu denuò ad clyſmata acriora deuenirem, quibus remedijs non cedente malo vel dolore narcoticis vti haud pauescerem, ſed lenibus vt ſyr. de papau aqua lactucæ, & morbo adhuc vigente philonio rom. ſatius eſt enim cui curationem adhibeamus habere, quam deſperatam illi ſalutem facere.

Eſt præter quoddam remedium ab *Hippocr. lib. 3. de morbis* præſcriptum, quod ab *Amato Luſitano* probatum refertur, eſtque vt accipiatur follis qui intrà ſedem immiſſus adeo inflentur inteſtina, vt à ſtercore diſparentur, quo facto ſtatim imponendum eſſe iubet clyſterem ad diſſoluendas & excludendas fæces, ſimulque ſpongia ſedem obturandam, & ęgrum in balneo locandum, hoc tamen remedium vt maximum vbi magis deſperata eſt ſalus adhiberem; nam quos ratio non reſtituit, temeritas adiuuat. Præter idem *Hippocr. 2. epid. ſect.* 6. voluuli curationem adducens ait: In voluulo tenui frigidum vinum, multum, merum ſecundum rationem dare, vſque dum ſomnus ſit, aut crurum dolor fiat, ſoluit autem & febris, & dyſſenteria ſine dolore: ſubdit *Valleſ. in comm. Pulcherrimam & mihi iam experimento probatam docet curationem voluuli: non omnis, neq eius qui ab inflammatione fit, & quem acuta febris comitatur) ſed eius qui à flatu craſſo diſtendente, aut faces duras ad inteſtina gracilia afferente, aut à ſucco frigido impacto; Talem enim nihil poteſt ſoluere melius quam vinum merum. coquit enim cruda, extenuat craſſa, diſſipat flatus, digerit, deducitque per corpus quare aut coquendo, diſſipandoque cauſam, aut in aliam partem trudendo liberat ab hoc malo*, cæterum ego ab hic medicamentis cauerem, cum poſſint non raro in corpore inflammationi diſpoſito quale eſt noſtrum inflammationem afferre; hoc tamen verum quod à vino non abſtinerem proportione mediocriter limphato, de victu non loquor, cum videam illum optimè inſtitutum.

PRO PERILLVSTRI DOMINO *Camillo Alferio Patritio Aquilano Diarrhea laborante.*

CONSVLTATIO LXVI.

MOrbi non derepente hominibus fiunt, ſed paulatim collecti, aceruatim erumpunt; dixit *Hippocrat.* vt proinde haud ſit mirandum nobiliſſimum noſtrum languentem nulla (vt putat) data cauſſa in morbum incidat, nam quamuis non adinueniat procatarticam cauſſam proximam, remotam tamen multiplicem indagabit, atque hac ratione *lib. de alimento* dixit idem *Hipp. tex. 3. ſucci corrumpentes & totum, & partem, & forinſecus, ac intrinſecus, ſpontanei, & non ſpontanei, nobis quidem ſpontanei, cauſſa verò non ſpontanei, rurſus cauſſa alię manifeſta, alia obſcura, &c.* nam quamuis nobis obſcura ſit cauſſa, morbo tamen non eſt obſcura: quicquid tamen ſit ſupponi poteſt Iuuenem nullam in viuendi norma ordinem ſeruaſſe, ac propterea anſam dediſſe tum facultati concoctrici oppreſſæ à prauis cibis, eos in cruditates commutare, tum cibis ob eorum incoctibilitatem in excrementa conuerti, omnia namque cibaria ſine

vllo

vllo delectu ingeſſit, & quod deterius eſt nulla habita remporis ratione: vnde non immeritò dixit. Auic. *Et nihil quidem deterius eſt, quam diuerſa nutrientia ſimul adiungere, & poſt illud in coneſtione tempus prolongare, cum enim poſtremum nutriens aduenit, primum iam incapit d geri, nutrientis ergo partes in digerendo non ſimilantur*: indèque haud mirandum ſi multa facta crudorum humorum congerie fuerit genita Diarrhæa, atque hoc expreſſit Ariſt. quando dixit: *Vt igitur in alue Diarrhæa ex cruditate eſt; ſic in venis a.ia hemorroides, ipſaque in primis menſtruorum*: ex namque cruditates quia multæ cum a facultate imbecilla euinci haudquaquam poſſint, eandem irritando Diarrhæam mouent, neque ſolæ cruditates eandem promouent, ſed & acriores humores, vel a ventriculo morſum ſentiente attracti, vel ab alia parte, & potiſſimum hepate tranſmiſſi, *vbi enim natura* (dixit *Iacet.*) *membrorum euincere nequit totam materiam accedentem, nec permixta excrementa ſanguini emendat, permittit manere in vaſis abundantem, ex hepate cacochymiam*: quæ cum fuerit aucta ad inteſtina propulſa Diarrhæam generat, particularum namque altera ad alteram quod ſuperfluum eſt a ſe pellit, indèque haud miror ſi in dies congeſta materia eadem in dies etiam inteſtinis conſignetur, quę varia quidem eſt prout varias habet partes ob inæqualem dyſcraſiam producentes, ſiquidem pituita grauitate, & quantitate irritat inteſtina, bilis autem qualitate; ſicque natura inſurgit ad expellendum, quod partes nequeunt vel ob copiam, vel ob qualitatem ſuſtinere, ſicque illud excrementum & quantum, & quale ſegregant, vt ob id dixerit *Mart.* in antiparalogiſmo humorum ſeparationem tripliciter fieri, vel ob multitudinem, vel ob motum, vel ob alterationem, multitudo facta eſt à membris coctionibus inſeruientibus, vtputa ventriculo, Iecore, & alijs, motus cauſſatur ab expultrice irritata, & valida, vel a retentrice imbecilli, illa expellente, hac retinere nequeunte, vnde motus.

Alteratio tandem fit quia materia mouetur, vel quia multa, vel quia concluſa, vnde *Theophraſtus* quattuor alterationis cauſſas aſſignabat, motum nempè, conſtrictionem, antipariſtaſim, & alimenti additionem: ex motu enim humores incaleſcunt, qui quocunque ferantur morſum impartiendo facultates tum retentrices tùm expultrices ad ſui expulſionem irritant, ſicque & affectum vnde veniunt indicant, & quò vadunt; vnde veniunt, intemperiem ſupponendo, quo vadunt & dolorem, & morſum inferendo; ex quibus omnibus febris ſuccreſcit, vt bene aſſerit *Nicolaus Piſo*, ſicut contigit in noſtro ægrotante, dolor enim, & humorum motus ſunt maximè idonei febres accendere, & viſcere excalfacere, quare inæqualis viſcerum intemperies huic Diarrheæ anſam dediſſe videtur, quæ varia excrementa producens, dum eadem ad inteſtina protrudit, excretiones variegatas gignit non meras, ortum & ſuo ſero, & alijs permixtæ, ideóque non mirum ſi vſque adhuc Dyſenteriam non genuerint, quia non ea acredine ſunt præditæ, quam Dyſſenteria requirit, verum hic occurrit dubium diſſoluendum, qui fieri poſſit vt non raró ſtantibus etiam mordaciſſimis humoribus & fluentibus in Diarrhæa per inteſtina, nihilominus nulla ſuccedat Dyſſenteria, *Ludouicus Mercatus* ad hoc dubium reſpondet ſolam humorum acrimoniam, & mordacitatem ad Dyſſenteriam gignendam non ſat eſſe, ſed requiri uiſciditatem, & lentorem, ob quem inteſtinis adhæreant, eaque continuo rodant, hæc tamen reſponſio nec mihi, nec *Sennerto* poteſt arridere, nam in billioſis humoribus, & alijs mordaciſſimis non reperitur nonnunquam ille lentor, & tamen Dyſſenteria producitur; quare

ait

ait *Senner.* humores Dyſſenteriam producentes præter acredinem requirere quandam occultam qualitatem, ad quam velle recurrere vbi eſt maior ratio eſt cum *Scaligero* recurrere ad Aſylum pigritici, vnde dicerem id contingere, vel quia inteſtinis non obfirmatur, vel quia inteſtina ſunt craſſiora, quam poſſint ab aeri humore vellicari, vel quia non ſunt mera, ſed ſero aliquo combinata, vel quia aliquo humore crudo conſociantur.

Quicquid tamen ſit antequam huiuſmodi Diarrhæa in Dyſſenteriam commigret, medendum, Facilius eſt enim imminentium, quam præſentium depulſionem facere vt dixerat *Senex in epid.* cumque dixerimus adeſſe inæqualem intemperiem, materierum copiam, earundem motum, & dolorem, ideò dolor ſedandus, motus corrigendus, & proſternendus humorum copia euacuanda, & intemperies tollenda, & alteranda; cæterum quia vt ait *Senn. lib. 3. par. 2. ſect. 2. ca. 6.* alteratio fieri nequit niſi humor prius tollatur, primò ab euacuatione inchoandum, & quidem maturè, ne bilis ſua acrimonia Dyſſenteriam producat, indeque aiebat *Mercatus: depoſita naturam grauante plenitudine, non irritabitur deinceps amplius, nec excernet.* Quamobrem deponenda eſt copia quæ dolores facit ſua acredine, anorexiam copiam, ſitim, qualitate calida. cumque dixerimus eſſe crudos humores, & bilioſos, ideo præparata materia cum ſyr. granat. roſ. ſimp. & rhodomelle darem ſyr. roſ. ſol vnc. 2. ſ. pulpæ tamarind. drach. 2. rhab. el. agar. infuſi & expreſſi in aq. plantag. an. drac. 5. myuç cydon. vnc. 1. aq portul. parum, miſ. f. pot. cap. non enim adſtringentibus ab initio eſt incedendum, ſic Septall. lib. 7. num. 88. cauendum eſſe dixit ab abſterſoriis, vt melle, aut ſyr. roſ. ſimpl. aut ſolut. cum ſero lactis, aut manna, cum enim aliquando bene operante natura id fiat, non erit aut irritanda, aut promouenda, ſed totum negotium Naturæ erit relinquendum: ſin verò mala qualitate irritata etiam Natura id præſtiterit non etiam erit adiuuanda, ne calcaribus naturæ currenti additis præcipites in mortem ægros agamus, ſpectatores igitur potius huius motus naturæ aliquamdiù erimus, & morbi, morbificæque cauſſæ potiſſimum rationem habebimus, quod ſi naturam hiſcere, aut ſuccumbere videbimus, neque materiam poſſe pro ratione euacuare irritari tamen partes, ſæpiusque ad excretionem ferè inaniter prouocari, tentiginem in ano, & inane deſiderium egerendi ſubeſſe, tunc manus adiutrices porrigere conueniet, atque abſtergentibus vti, quin aliquando ſoluentibus blandioribus vt manna, & ſyruppo, & melle roſ. ſol. vt quod pluribus egeſtiónibus cum dolore, & Naturæ labore euacuari tentatur, breuiori tempore, & minori moleſtia educi poſſit: qua ratione *Sennertus ca. de Diarrhæa* dixit non ſtatim fluxum eſſe ſiſtendum, ſed primum ventriculum, & inteſtina ab humore vitioſo expurganda, ſed lenioribus medicamentis, ne aliundè attracta materia fluxus augeatur: ſic *Alex. Trallianus* cap. de rheumatiſmo, ſeù de profluxione ventris dixit non eſſe adſtrictione vtendum; *nam ſi quis ventrem conſtringere volet, magnum excitabit ægritudinem*, ſubdit: *Vidimus enim ventrem initio affectum ad quartum, quintumue diem profluxiſſe, & poſteà fluorem, aut per ſe, aut ope Medici ſubſtitiſſe, vndè ægrum magnum periculum inciderunt*; ſubdit adhuc inferius: *Quare initio ea quę corporis commode, atque utiliter excernuntur, minimè reprimere conuenit ne materia ſurſum educta humorum ſupradictos affectus generet, ſed ad ſtatum vſque contemperari cibis debent, vbi vero diutius iam profluuium perſeuerarit, non modò ſuperflua euacuans, ſed etiam habitum colliquans, viresque contumens tunc ſanè ei reſiſtere medicamentis expedit*: quod deſumpſit à *Galen.* qui *1. aphoriſ. 2.* dixit: *In*

omni

omni euacuatione ad vires ægroti oportet attendere, & donec tolerant nec laborant *attendendum eſt humorem exſuperantem educere, vbi vero diſſoluuntur vires, etiamſi reſtent aliqua ſuperfluitates, cauere oportet earum euacuationem*: ego tamen viderem Naturam quomodo incedat, & ſiquidem ea cum conferentia, & tolerantia procedat, naturę nec negotium committerem, ſi autem diminutè operetur, & maximam, vberrimamque humorum copiam adeſſe cernemus tunc ſanè Naturæ defectum arte ſupplere conuenit: hocque fortè voluit *Gal.* cum in com. aphoriſ. dixit: *Cum natura monet, nulla eſt opus medicamento, cum vero mediocrius ac imbecillius agit, tunc oportet ad id quod deficit ſupplere, natura enim expellente, medicamento verò attrahente recta fit euacuatio*: ſed ſi cernamus naturam expellere, ſed maximo cum virium diſpendio, tunc ſanè adſtringere conueniet, & roborare: quod cum non contingat in nobiliſſ. noſtro languente, potius euacuandum, quam aliter, ſunt enim multi iam dies, dum euacuatio procedit, & tamen æger non degrauatur, idque non aliundè contingit quam ob nimiam copiam, proindè vterer pręſcripto medicamento, idque non ſemel, ſed pluries, leni tamen medicamento, melior enim eſt ex *Auic.* multitudo numeri, quod ſumpſerat ab *Hippoc.* aſſeuerante, *Plurimum atque repente euacuare periculoſum*, & alias dixerat: *melius eſt infra ſubſiſtere*. Quod ſi vomitus ſit ſpontaneus, non alienum erit vomitorium aliquod iniungere.

Præſtita euacuatione ad intemperies eneruandas, & humorum motum proſternendum deuenirem, ſic enim pariter dolor ſedaretur: Pro intemperiebus ventriculi & Iecoris ac pro temperanda bile non inutile exiſtimarim alterantia exhibere ex ſyr. de cichor. de indiu. de ſucco acetoſæ, cichorium enim reuellit ad vias vrinæ, quod maximè probandum; poterit ergo ſequens ſyr. præſcribi à *Sennert.* commendatus ℞. rad. acetoſę, fragariæ, cichor. an. vnc. 3. endiu. m. i. ſem. endiu. drach. 1. portul. drach. 5. paſſul. maiorum exacinat. drach. v. i. adderem ego beton. parum ventriculi ratione coquantur in dec. hord. colaturæ ℞. lib. 1. ſyr. de cichor. acetoſę an. vnc. 2. miſſe fiat pot. pro quattuor doſibus vel ℞. aq. endiu. cichor. plantag. an. vnc. 1. ſyr. endiu. ſimpl. portul. acetoſæ an. vnc. 5. miſ. pro ſyr. cap. quod ſi vires magis debilitentur, commendarem magis iura alterata, hæc enim cum ſint medicamentum in alimento, habent hoc vt nutriant, vires roborent, refrigerent, & aperiant, ſumerem ergo ius in quo bullierint plantag. acetoſæ, portul. endiu. poligoni, cichor. cum rad. graminis, fragariæ an. p. i. deinde facta colatura, eiuſdem iuris darem de mane calidi vnc. 4. ſuperinfundendo ſyr. granat. de ſ. acetoſæ, & de cichor. an. vnc. 5.

Quod ſine per hæc quidem fluxus tollatur, ad alia deueniendum, ſed primo videndum an ad hepar euentilandum poſſit aliqua ſanguinis miſſio conuenire: non enim ignoro *Hippocrat.* dictum in acut. quod vbi ſanguis mittendus ſolidam aluum facere oportet; tamen quando Diarrhæa pendet a Iecoris calore vt vult *Mercatus* fit ab humore acri, & eſt cum febre poteſt ſanguinis miſſio conuenire, ideo poſt primam præſtitam euacuationem ſanguinem mitterem ad vnc. tres, vel quattuor ad ſummum, ſic cernimus *Hipp. 7. Epid. in hiſt. oneſianactis* eidem miſiſſe ſanguinem, quamuis multum deijceret, hæc ſunt eius verba: *Aliquando incidere ſibi in hypocondria calorem dicebat, & oculorum ſplendores ſequi, & alui deiectio multa, & ſæpe, & ſimilis hyeme fiebat, vena ſectio facta eſt, hellebori, latis potiones bouini, prius autem Aſininum contulit, & deiectiones ſedauit*. ſubdit: *Valleſ. in comm. Quapropter oportet ſingulorum auxiliorum conſiderare.*

rare vires, & adhibitis diſtinctionibus, dicere in quibus iſta laborantibus fieri debeant, aut ſecus illud vnum dicam generatim Hip. & alios qui in magno pretio fuerunt Medicos, indicationem cauſſæ ſequi conſueuiſſe, multò audacius quam Vulgares Medicos, qui plerumque præſentibus ſymptomatis territi, iliiſque occurrentes morbos pleroſque producunt, & vix niſi leuiſſimos perſanant: velut nunc Vulgaris miſſionem ſanguinis interdiceret, timens euacuationum multitudinem, & expurgationes caueret, ne excrementa vndique traherentur in ventrem fluxione alioqui laborantem: in noſtro tamen languente lubenter ſanguinem mittere, ſed in pauca quantitate præſtita tamen purgatione, nec in venas rapiantur materiæ crudæ, & bilioſæ.

Quinimo ſi hiſce omnibus præſtitis præſidijs ad huc morbus ſubſiſtat, clyſteribus incedendum eſt ex lact. Kalybeato, ex iure veruecis cum ſacch. rub. & vitellis ouorum, & tam intrinſecus, quam extrinſecus roborantibus, & adſtringentibus agendum eſt; vt ℞. ſyr. de ribe, myuæ cydon. an. vnc. 1. corall. rub. prop. drach. 5. miſ. cap. vel ſequens opiata erit optima: ℞. conſ. roſ. vet. de corn. an. vnc. 5. pul. corall. rub. prop. drach. 5. cor. cer. vſ. terræ ſigill. an. ſcr. 1. ſyr. de granatis q. v. vt f. opiata cap. ſic quoque ad proſternendum humorem iam motum, & ſedandum dolorem darem conf Hy. cinthi, theriacæ rec. an. drach. 5. conſ. roſ vet. drach. 2. miſ. cap. per horam ante cibum.

Quoad medicamentà extrinſeca ab initio ob metum adſtrictionis nil aliud adhiberem præter ol. amygd. dulc. roſ. & de abſynthio; ac poſtmodum præſtitis euacuationibus deuenire poterimus ad ol. cydon. maſtic. myrthinum, ſic quoque emplaſtrum de cruſta panis, Diaphœnicum, & ſimilia optima erunt; verum impoſſibile eſt nunc præſcribere quæ agenda veniunt, nam inſtabilia ſunt quæ in humidis fiunt: De victu nihil dicam, cum ſciem eundem eſſe optimè inſtitutum.

PRO ILLVSTRISSIMA ET EXCELLENTISSIMA DOMINA Aſserici Ducisſa Dyſsenteria laborante.

CONSVLTATIO LXVII.

Bilis in aluum perennem afluxum ab hepate prouenire dixerat *Duretus* doctiſſ. in Coac. vt propt. haud mirandum veniat Excellentiſſ. Dominam hepate à natura feruidiori donato, apto bilis generationem perennare, eandemque ad aluum tranſmittere & Dyſſenteriam gignere, eorum enim quæ aluum faciunt dyſſenteriã exulcerando triplex eſt omne rheuma dixit idem *Duretus* ibidẽ: *ὁρμώμενον συνιστάμενον* ideſt concitatum, atque conſiſtens, eſt autem bilis flaua, bilis atra, ac pituita putris, & ſalſa; indeque Iacotius quaſi hoc confirmans dixit Dyſſenteriam conſtare ex fluxione, motu, & putredine humoris mordacis, frequentiſſimè quidem bilis flauæ, aut ſalſæ, pituitæ, Interdum etiam cum certo mortis periculo bilis atræ; vnde *Gal.* ad hoc alludens *in aphoriſ* dixit: *Incipit maxima ex parte inteſtinorum difficultas abraſis prius in ſumma parte inteſtinis, deinde exeſis adeo vt exulcerentur, hanc igitur inteſtinorum difficultatem ſæpe ſananimus, quæ vero ab atra bile fit inſanabilis eſt prorſus, cum nihil differat à cancro vlcerato:* quod volens explanare idemmet *Duretus* dixit: *Ergo ci-*

tata bilis flaua, & velut expreſſa multum ſaturata ex hepate, contumaciter adhęreſcit ad inteſtinum, quod abradendo, & exaſperando, primum quidem leuiter, velut epidermide tenus, mox carne tenus, & vltra exulcerat, vnde hinc merito reſultat Dyſſenteria, quæ vt ait *Gal. 12. meth. cap. 7.* vt Pleuritis habet ſigna ſcientifica, vt eſt tormen nempe, & cruenta excretio; quod volens ſignificare *Hippoc. lib. de aff. tex. 24.* dixit: *Dyſſenteria cum habuerit dolor adeſt per totum ventrem, & tormen, & egerit bilem, ac pituitam, & ſanguinem combuſtum*: & ſubdit: *Morbus hic fit, vbi bilis & pituitæ in venas, & aluum incubuerint, ęgrotat quidem ſanguis, & corruptus ſecedit, ægrotat autem & inteſtinum, & raditur, & exulceratur*: & quamuis hic dixit adeſſe dolorem, tamen *2. epid ſect. 6.* dixit: *ſoluit autem, & febris, & Dyſſenteria ſine dolore*: ſubdit *Valleſ. in comm. ſed quam vocet Dyſſenteriam ſine dolore ſi enim inteſtinorum exulceratio, quo pacto ſine dolore fit*. Certe *Hip. loco cit. ex lib. de Iudicat.* non addidit illud ſine dolore, ſed ſimpliciter dixit febris, aut dyſſenteria, quapropter quidem cenſent hinc deleri, vt codicis corruptione interiectum, ſubdit: *Ego vero non ita cenſeo, ſed dyſſenteriam hic, & illic dici quamcunque alui perturbationem, addi verò hoc loco ſine dolore, vt ſignificetur Diarrhęa, quæ hęc differt à peculiariter vocata dyſſenteria, quod ſine dolore, aut cum minori dolore inteſtinorum eſt crebra deiectio*.

Cæterùm ſi à me ſit danda reſponſio, dicerem multiplicem eſſe Dyſſenteriæ cauſſam, multiplicem item rationem atque modum; Cauſſæ ſunt inquit Duretus hepatis ἀτονία, vacuatio periodica, & expreſſio ſymptomatica, quorum egeſtio ſine vlcere fit inteſtini cum primum egeritur; Altera Dyſſenterię cauſſa eſt, hepatis εὐτονία, cuius virtute ſanguis prorumpit ad inteſtina, quod ſcripſit *Hippoc.* λαύρως καὶ ἐκχρῶν ideſt fortiter, & liberaliter, ac ſalutaris eſt illa Dyſſenteria, & periodica puri ſanguinis, vnde κατ᾽ ἐξοχὴν dicitur, αἱματώδης vel αἱματηρή. huius diſtinctionis Dyſſenteriarum meminit etiam *Iacchin. cap. de Dyſſent.* poſſem ergo aſſerere has Dyſſenterias eſſe ſine dolore, & de his Hippoc. intelligere cum dixit, & Dyſſenteriæ ſine dolore; verùm ego potius aſſererem *Hippocr.* nomine Dyſſenterię intellexiſſe quamlibet cruentam deiectionem etiam citrà vlcerationem ſicque non eſse dolorem neceſsarium, ut probaui ex *Dureto* vnde cum non adſit vlceratio, neque dolor eſt conſectarius: ſic *Gal. 1. epid. par. 2.* hoc intendens dixit: *Dictum eſt à nobis antea huiuſmodi morbos naſci confluentibus in aluum excrementis*: Ac Dyſſenterias quidem cum ſanguineis deiectionibus, quocunque illę modo exortę ſunt, quin etiam vt dicit idem *Duret. Galen.* vult *Hippocrat.* conſueuiſse nomen dyſsenterię non ſolùm ad inteſtini vlcus referre, ſed ad cruentam excretionem quæ per inteſtina deijcitur: *Ergo* (ſubdit *Duretus*) *Nec ſemper tormentum eſt inteſtini, nec ſemper vlcus dyſſenteria cauſſa morbifica vt Celſo placuiſſe video, cuius ego Latinitatem magis amplector, quam ipſius ſcientiam Medicinæ*.

Igitur vt paucis complectar, ac dicam quod ſentio, Dyſſenteria omnis cruenta egeſtio eſt per inteſtina vndecunque illa egeritur, quare tam cum dolore, quàm ſine dolore deiectio ab Hippocr. vocatur Dyſsenteria de ea quæ fit cum dolore fit mentio in hiſtoria Heropiti, vt hic fit de Dyſsenteria ſine dolore. His ſtantibus quid miramur Hippoc. voluulum ſanari à Dyſsenterijs ſine dolore dixiſse? præterquà quod in hiſtoria Famulę Oneſidemi, & Leambij qui ambo vlcere inteſtinorum laborarunt, quamuis Famula cholera laborauit ab initio, tamen Dyſsenteriam pariter accerſiuit, nam vt ait *Cęlius Aurelianus*; *Fit antecedente fluore, quem Græci Diarrhœam vocant, aut cholera, aut tumore ventris*, nunquam do-

loris

loris meminerit; verum quomodo voluulus à Dyſenteria, & articulorum doloribus iuuetur non explanat diligentiſs. *Valleſ.* ego dicerem id fieri quia articulorum dolor ſuperaccedens reuellit materiam antecedentem, quæ poteſt ad partem affectam corriuare, ſic & Dyſenteria coniunctam demit, ac tollit.

Quicquid tamen ſit dicendum Excellentiſſimam Dominam Dyſſenteria laborare cum excretiones habeat cruentas, bilioſas, & ærugineas vnà cum tormine facta à bile vt ait *Hippoc. in præfata hiſt. Famuli oneſidemi* à bile ſponte commota, dum enim eadem exſuperat, copia vergit ad vias euacuationis, & turget, qualitate pungit, & irritat expultricem facultatem vt expellatur, & retentrix ſub pondere gemens, & debilitatur indèque bilem deſinit per aluum debaccari, inteſtina laceſſere, eadem abradere, exulcerare; vt in nobiliſſima noſtra languente videre eſt, ſanguinem enim eijcit, & cum dolore, qui potiſſimus eſt ad attrahendum, indeque aiebat *Gal lib. 1 pharmac. gen. omnis dolor inflammata exacuit, irritatque & fluxionibus occaſionem præbet, quamuis rheumatica æger non afficiatur diſtemperie*, neque enim reor ob expultricem tantummodò aliarum partium excrementa tranſmitti, ſed attrahi ab inteſtinorum facultate attractice vellicata ac ſtimulata ab acribus humoribus, ideòque fortè Senner. dixit non ſufficere acres humores ad faciendam Dyſſenteriam, ſed requiri in iiſdem humoribus qualitatem quandam occultam qua poſſint, & de facto lædant inteſtina, dat exemplum de pulmone marino, & cantharidibus, ille enim pulmoni eſt inſenſus, hæ autem veſſicæ.

Cæterùm hoc non eſt præſentis inſtituti diſquirere ſat eſt dicere hepar eſſe illud quod bilem tranſmittit, & quia calidum producit, & quia oppreſſum expellit, expellit autem in aluum vi puta vt aiebat *Fernell.* ſentinam totius corporis & quia corpus diuerſis ſcatet humoribus, ideo variegatas eiectiones tranſmittit, modo bilioſas, modo ærugineas à maiori vſtione pronatas; indèque optimè dixit *Duretus in Coac. Ergo citata bilis flaua & velut expreſſa, multum ſaturata ex hepate contumaciter adhæreſcit ad inteſtinum, quod abradendo, & exaſperando, primum quidem leuiter, velut Epidermide tenus, mox carne tenus & vltra exulcerat:* quem locum etiam paulò ante citaui, vt qui ad noſtram rem faciat; quæ quidem bilis quamuis à feruidiori Iecore fuerit genita, habuit etiam originem ab animi pathematibus, eadem enim dixit *Gal.* bilem generare, non alia ratione vt credo, quia vt volebat Senex anima à Curis caleſcit, & ſiccatur, ex quo maiori calore nata eſt etiam bilis illa æruginea, quam non rarò per aluum eiectat; per bilis enim maiorem aſſationem vel in ventriculo, vel in venis (in vtroque enim loco naſci dicebat *Valler. lib. loc. comm.*) æruginoſa bilis accedit, quamuis non ignorem biliofum humorem poſſe generari, tum in ventriculo, tum inteſtinis, tum è veſſica fellis, tum è venis myſeraicis, & è toto corpore ad inteſtina effundi.

Verum quicquid ſit quoniam ſumus in Excellentiſſima muliere, quæ eſt quo quo pacto annoſa, excretiones ſunt variæ, & prauorum humorum, ſitis adeſt ob præſentiam bilis in ventriculo, anorexia ob eorundem humorum præſentiam, adeſt febris, ideò eandem periculo vacare non crederem, & ductus prognoſtico, quo *Hippocrat.* aſſerebat *lib. 2. prædict. tex. 30. Dyſſenteriæ ſiquidem cum febre inuaſerint, aut varijs alui egeſtionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordij, aut ventris, aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiunt, hæ omnes malæ. & ſanè qui plurima horum malorum habuerit citiſſimè peribit, cui verò pauciſſima talium*

affuerint, huic plurimæ ſpes ſunt. Cum ergo Excellentiſſima Domina pluribus ex his ſymptomatis infeſtetur, non erit ſine periculo. verum quoniam vires vſque adhuc morbi ſæuitiem ferunt, ſperandum aliquid, (*intereſt enim* aiebat *Celſus non quantum excernat quis, quanti vt ferat*) eoque magis quia obediens eſt, tum in victus ratione, tum in medicamentis aſſumendis.

Plura mihi videntur indicare ſui ablationem, cacochimia quę euacuanda, intemperies quę corrigendę, motus humorum qui proſternendus, & vlcus quod abſtergendum: quoad euacuationem hic multę conſurgunt difficultates, nam videtur eſſe improbanda purgatio, primò namque trahimus ad partem affectam materiam, nimirum ad inteſtina, ſecundò quia non eſt prudentis Medici tentare auxilia periculoſa, quia ſanare debent Medici citò tutò, & iucundè; periculoſum autem eſſe fluente aluo purgans medicamentum dare declarauit *Auic. lib. 3. fen. 20.* Tertiò quia fluenti aluo non opponitur fluor, ſed adſtrictio.

Ad hæc neque Galenus neque Paulus purgationis meminerunt. Poſtremò *Gal.* verba contrarium perſuadent; is enim 1. *ad Glauc. cap.* 14. d x:t; *Neque ſi febris fuerit cum alui profluuio alia eſt opus euacuatione, verum hæc ſola ſufficit, etiamſi pro multitudinis ratione non ſit, quicunque enim plus adimere fore neceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut ventrem mouere tentauerunt in grauiora pericula ęgrotantes deduxerunt*.

At ad omnia hæc argumenta reſpondet *Augenius* ciendo in motu pure ſymptomatico oportere procul auellere, at in critico, & in eo q[illegible] mediam naturam habet non item; ego tamen dicerem quod quamuis materia trahatur in partem affectam ſcilicet in inteſtina, nihilominus euacuatur, non enim contingit ſicut in parte obſtructa, quæ dum recipit materiam [illegible] medicamento propulſam, cum inhibeat eius tranſitum diffi[illegible]ius compingitur, pars que affecta magis moleſtatur; præterea non ne in cardialgia [illegible] os ventriculi eſt affectum, non ne inquam *Gal.* commendat vomitum, qui trahit materiam ad partem affectam; nihilominus ideò probat vomitum, quia trahendo ad os ventriculi, ibidem non retinetur, ſed eijcitur, atque hac etiam de cauſa in affectibus phlegmonoſis *Hippocrat.* vetat medicamentum purgans, quia ſi trahat ad partem affectam non euacuat, ſed ſemper reuulſione potius vtitur, indeque *Galen.* dixerat: *Incipientes phlegmonas reuulſu curare conuenit, quæ verò inueterata iam ſunt ex ipſis ſi fieri poteſt affectis particulis, aut ſi id fieri nequeat ſaltem ex vicinis*.

Præterea *Horatius Augenius* dicit Medicos doctrina & artis vſu claros nunquam periculoſa auxilia adhibere, quod ſi aliquando exhibeant, id faciunt maioris commodi gratia, ideòque *Galenus*, ait, dum ait eſſe periculoſum vſum pharmaci expurgantis, loquitur collatione facta phlebotomiæ, & purgationis; mox quæ accidunt caſu, & fortuito ab arte conſideranda non ſunt: Poſſem etiam dicere in magnis morbis tentandum eſſe etiam cum periculo, nam præterquam quod quos ratio non reſtituit temeritas adiuuat, nullum medicamentum ſine noxa prodeſt, ſatius eſt anceps experiri prętidium quàm certò ſinere ęgrum mori; adde etiam quod multa in præcipiti periculo rectè fiunt alias omittenda; ſic non ne in vlceribus prauis vtimur & ferro, & igne; non ne in hydropicis paracenteſim adhibemus? non ne in apoplexijs inuſtionibus in ſyncipite vtimur, quas multi ſed falsò vt periculoſas damnarunt? quid plura, nequit Medicus citrà aliquod periculū non rarò operari, prætet-

quam

quam quod nullum periculum cernitur in pharmaco exhibendo in Dyſſenterijs, cum vnanimes ferè ſint omnes auctores.

Ad tertiam difficultatem qua dicitur ſic contraria contrarijs non curari, reſpondet *Augen* purgans medicamentum ſuam habere contrarietatem non ad fluxum, ſed ad copiam, quam vna curat inanitio; ſicque ſemper contraria contrariorum auxilia.

Cæterum quamuis bene reſpondeat *Augen.* tamen ſtante quod contraria contrarijs non curentur, quid inde? an Hippocrat. non dixit per ſimilia morbum fieri, & per ſimilia ei morbo adhibita curari? non ne aurium ſibilus ab *Ariſtot.* ſonitu curatur, non ne ab *Hippocrat.* flatus flatu immiſſo tollitur, dolor dolore, merum mero, & ſimilibus ſicut etiam declaraui *in libro octauo mearum epiſtol.*

Falſum præt. dicit eſſe *Augen.* Græcos non admiſiſſe præſidia pro purgatione bilis, ſi quæ de lacte exhibendo ex *Æt. Alexandro, atque Gal.* dicuntur veritatem habent; ſic ego poſſum apud *Hippoc.* inuenire locos in quibus dat lac ad purgandam bilem; ſic *Hippocr.* vt bilem purget in febre ardente quæ ichoribus fit, & humoribus bilioſis lac Aſinæ exhibet, & multis alijs in locis quinimò & in ipſa Dyſſenteria dat lac, vt videre eſt, 2 *epid ſect.* 5. vbi hæc habet: *Pharmaco quod fluit ſiſtere inungendo, Fluit enim ex magna vena; Si autem ſpontè fluat multum, ieiunet, aut aqua duas, quattuor lactis partes.* Subdit *Valleſ. in commentario: Si verò ob acrimoniam ſuccorum fiat ſpontaneus fluxus opus eſt alimentis dulcedinem afferentibus, & attemperantibus, proindè conſuluit dare duas aquæ, & quattuor lactis, aut vnam aqua, duas lactis partes, ſunt verò hæc Concilia non ad fluxus ſanguinis ſolum, ſed ad fluxus etiam ventris, & reliquas fluxiones vtilia, pararique ſoles hoc lac ex aquę, & lactis dictis portionibus, immiſſiſque lapillis ignitis, aut ignito ferro vſque ad conſumptionem tertiæ partis, eſtque ita paratum magni vſus in dyſſenteriis, & omni fluxione quam ſuccorum mordacitas pepererit;* ſic hiſtoriam habemus Eratolai filij 7. *epid.* (is enim, ait Hippoc) *circa autumnale æquinoctium dyſſentericus fiebat, & febris tenebat, egeſtiones erant bilioſę, tenues multa mediocriter ſubcruenta, dolor autem ventris vehemens, cum bibiſſet ſerum, & cum bibiſſet lac, in lacte ignito moderatiores fiebant dolores & deiectiones ſubcruenta:* ſubdit idem *Valleſ. in comm. Hac occaſione purgatus eſt copioſo hauſtu lactis Aſinini excocti, accepit verò duobus diebus quaſi nouem Atticas cotylas quę capiunt vncias 81. erat veteribus familiaris vſus huius lactis ad purgandam bilem vt conſtat facilè librum ſecundum de ratione victus, quem vſum ego non ſine magna vtilitate ſum aliquando imitatus, cogens ægrotes accipere huius ſeri, aut huius lactis, quod eſt valdè ſereſum pluſquam duos ſextarios.*

Ad *Galeni* ſententiam reſpondet eandem eſſe de Dyarrhæa intelligendam, in qua licet non fiat purgatio pro ratione multitudis, ſed tamen quæ poſſit proceſſu temporis perficere quod incepit, purgandum non eſt, ſed omnino totum opus naturæ ſinendum, ſi ſperamus illam certò perfecturam, quamuis in præſentia non perficiat, ſed ſi ſuſpicamur contrarium adiuuandas quæ quidem reſponſio mihi ſatis arridet, nam idem *Gal.* in com. aphoriſ. dixit hanc fortè ſuam volens explicare ſententiam: *Si natura monet nullo eſt opus medicamento, cum verò mediocrius, ac imbecillius agit, tunc oportet ad id quod deficit ſupplere, natura enim expellente, medicamento vero attrahente recta fit euacuatio:* hincque *Fernellius* anſam de ſumpſit aiendi: *quæ perfectura eſt natura, ne tangito, inchoata vero, nec ab ea perficienda completo:* quamobrẽ remanere mihi videntur ſolutæ difficultates aduerſæ partis, ac proinde in Excellentiſſ. Domina poterit dari

aliquod

aliquod ſed leniens pharmacum; *expedit enim* ait *Horat. Augen* ibidem, *manus porrigere, vt breuiori tempore vacuata copia per regionem conferentem per quam ipſa tentabat Natura in tutũ ægrotum portũ deducamus*: ſic *Senner. lib. 3. par. 2. ſect. 2. cap. 7.* hæc habet aurea verba: *Præſtat paucioribus vicibus medicamento humorem euacuare, quam permittere vt pluribus vicibus à natura expellatur, & diuturniore tranſitu, ac mora in inteſtinis ea lædat, & maius damnum afferat.*

De medicamento tamen ambigitur, nam non vnanimes circa hoc auctores exiſtunt; Alij enim laudant rhabarbarum torrefactum, Alij tamarin ſos. myrabol. Alij medicamenta validiora deſiderant. Cæterum *Senner. loco cit.* hanc difficultatem ità dirimit, nam ſi humor vitioſus multus eſt in toto corpore, & ad inteſtina quaſi turgens affluit, dyſſenteriamque excitare incipit, non incommodum videtur mox in principio vna copioſiore euacuatione maiorem humoris peccantis partem euacuare, poſtea verò ſtatim ea quę ſimul purgandi, & adſtringendi vim habent, ſed in minori quantitate exhibere conuenit, ſi verò alia cauſſa Dyſſenterię ſit, neque ea à critico quaſi fluxu originem habeat parcior purgatio inſtituenda, atque ea, quæ leniter purgant, ſimulque roborant ſtatim vſurpanda, neque etiam copioſius purgandum, cum humores praui, atrabilarii, & maligna aliqua parte prediti ſunt, hi enim prius temperandi, & cum alijs ſuccis miſcendi ſunt, vt mitteſcant, & poſtea medicamento expurgandi.

E qua diſtinctione ego hoc dogma deſumerem, vt ſyrupos preparantes ac refrigerantes ante purgationem tunc inſtituamus, cum videlicet humores ſunt praui, & maligni ad hoc ſcil. vt temperatiores facti in tranſitu per inteſtina non eadem magis exulcerent, at quando humores non ità ſunt mordaces fruſtrà prius pręparantibus incedimus, nam materia eſt in fluxu, eſt ſeparata, eſt mobilis à medicamento abſque vlla præparatione; proinde in Excellentiſſima Domina ego vel nulla adhibita præparatione cum ſimus in quarta darem ſyr. de cichor. cum rhab. ſyr. roſ. ſol. an. vnc. [illegible] ſ. myſ. e cydon. drac. v. i. aq. cichor. in qua bull. myrab. citrin. drach. 1. pulpæ thamarind. drach. 2. miſ. f. pot. cap. commendaui ſyr. de cichor. cum rab. quem ego in hoc temporis interuallo quo medicinam factitaui ſemper vtiliſſi mum obſeruaui, prererquam quod *Septallius lib 7. 92.* quamuis improper in Dyſſenteria rhabarbarum (quia igneas partes habet, & quia in ſubſtantia [illegible] ptum tunicis inteſtinorum, & vlceribus adhæreſcens; dolores implacabiles pariat, vt ſepę obſeruauit) tamen ſyr. de cichor. Guglielmi cum eo paratum commendat, quia adſtrictione careat, à cichoraceis enim igneæ illius partes, retunduntur, ſi tamen cum decocto tamarindorum aut mira[illegible] concedatur. Quam ſanè opinionem viſus eſt habuiſſe Mercatus qui cap. de Dyſenteria, quamuis rhab. torref. commendarit, nihilominus ab [illegible] aiens: *quas ſanè medicamentorum formas non primò acceſſu porriges vt [illegible], ſed cũ in animo eſt leniter purgare, & preſſius comprimere, nam primo morbi [illegible] & vbi ſuſpicio eſt de obſtructione, aut deſcenſu mucaginum ad inteſtina, tunc quidem expreſſioni dragma vnius rhabarbari infuſi in aq. cichor. adijcere oportet drach 5. expreſſionis ag ar. trochiſ. infuſi in ſucco roſarum. Horatius Augenius* nullo ex [illegible] vtitur. ſed lacte duntaxat: hęc ſunt eius verba: *Ego itaque [illegible] perſuaſus à principio (ſi tamen expedire iudicauerim) corporis purgationem moliri ſoleo antiquorum conſuetudine, nam vt audiuiſtis lacte purgabant quę ratio medendi [illegible] omnes difficultates, admirorque plurimum raros exiſtere potiſſimum in noſtra prouincia Medicos qui vtantur*

tur lacte: quicquid tamen ſit ego in nobiliſſima languente darem prædictam potionem, quę citra adſtrictionem euacuat; ideoque *Senner.* in principio rhabarbarum ſine toſtione exhibet; nam nõnulli, vt vim purgandi minuant (quod in principio non conuenit) & adſtringentem augeant rhabarbarum torreri iubent, inter quos eſt *Matthiol.* quod etiam à *Mercato*, adnotatur, ipſe enim loco cit. dixit poſſe hęc medicamenta leuiter torrefieri, &, paulo maiori quãtitate exhiberi, diſſoluta in aqua plantag. aut capitum roſarum: neque credendum vim propriam efficacia ignis amittere, & acrimoniam acquirere, vt nõnulli arbitrantur, ſiquidem nobis non eſt in animo eorum medicamentorum formam vſtione corrumpere, ſed ſolum quod in ipſis mordacius eſt, & tenuius eſt leui igne diſſoluere; quod reprobatur à *Septallio loco cit. numer.* 93. vbi ait: *ſed magis etiam recentiores communi errore decipiuntur torrefactum rhabarbarum in Dyſſenteria exhibentes, adſtrictionem, & exſiccationem augere volentes, vt vtraque facultate purgatoria, & adſtrictoria adaucta melius intentioni ſatisfacere poſſint. quod innocentius fieri torrendo putant, cum experientia conſtet medtocriter torrefactum vehementius & minori doſi purgare, quàm integrum, igneas tamen partes ad huc magis vigere, & ſi maiorem aduſtionem adhibuerimus, purgatoria facultate penitus deſtituitur.*

Quicquid tamen ſit, ego lubentius rhabarbaro acerbiori vterer, ſicque abſque torrefactione idem præſtaretur abſque vllo detrimento, verùm ſcio me longius ab incæpto deuium eſſe proptereaque redibo vnde diſceſſi, aſſerens purgationem eſse ab initio faciendã ſyr. de cichor. cum rhab. roſ. ſol. & aqu. cichor. in qua bullierint myrabol. citr. & pulpa tamarind. Nec ob id altetantium immemores eſſe debemus, nam cum humor aliqua polleat mordacitate indiget attemperatione, & viſcera quę feruore exæſtuant temperie pariter opus habent, quare ſyr. præſcriberem de cichor. de granatis, & de ſ. acetoſæ cum decocto communi, vt ijs partim aſsumptis, dennò, ſi opus ſit, poſſimus ad medicamenta ſed leniora deuenire, quæ purgandi vim habeant, ſed cum aliqua adſtrictione.

Interim tamen dum hæc peraguntur cogitandum eſt, an aliqua poſſit ſanguinis miſſio conuenire; *Lud. n. Septall loco cit. num.* 94. rarò dixit in Dyſſenteria conuenire ſanguinis miſſionem, niſi quando pars fuerit inflammata, vrgentes adſint dolores, hepar, aut totum corpu aut ob æſtuantem febrem, aut ob calefactos humores in venis, viribus præſentibus conſentientibus, imminentis virium collapſus habita ratione nec multum, neque confertim, & ſemel, ſed parum, per interualla & ſæpius euacuandum *Aetii*, & *Alexandri* etiam ſententia, idq; non ea ſolum ration, quod vires non ità diſsoluantur, ſed etiam quod iterata euacuatione ſanguinis melius reuulſio perficiatur. quod ſi hæc non adfuerint, ſanguis haud mittendus, quia cum ſępiſſimè a diarrhęa producatur, nunquam vires ſunt fortes, cum ab illa ſint redditę imbecillæ, vel periculum imminet, ne proſternantur. præterquam quod non rarò ſcimus in huiuſmodi affectibus peccare humores longiſſimè a ſanguine differentes, & huiuſmodi languentes cacochymia vt plurimum elangueant.

Hanc opinionem ſectatus eſse videtur *Horat Augen.* dum ait: *Quid enim ſanguinis vacuatione indigemur, vbi aut flaua, aut atrabilis, vel pituita ſalſa facit negotium? quis hoc genus admitteret remedij cum in primis venis, quod ferè ſit ſemper malorum humorum copia continetur? diſtinctionem igitur adhibere oportet*; ſubdit inferius: *Si*

enim

enim à venis maioribus per hepatis regionem bilioſus effluit ſanguis, cuius inditium potiſ-
ſimum febris eſt continua ſuis comitata ſymptomatis , aut etiam ſi corpus abundauerit
ſanguine, cuius occaſione vereri contingat, ne ob calorem partis igneum, & ob dolorem per-
petuum attracto ſanguine tenuiore vlcus inflammatum fiat, quis non admiſerit ſectionem
venalnam in prima ſuppoſitione vacuato ſanguine , totoque corporis habitu refrigerato ,
cauſſaque iam remota fluori medemur. in ſecunda præcauemus quod futurum eſt optima
quidem ratione , & felice ſucceſſu ; ſic vna euacuatio fit multitudinis , fit etiam reuulſio
ab inteſtinis vlcere labefactatis ; quod ſi *Gal.* ſanguinis miſſionem reſpuat , eun-
dem loquutum eſſe de Diarrhæa vult idem auctor ; ſic quoque *Heller.* venæ
ſectionem commendat, ſed multas admitti vult conditiones, vt corpus ſit
bene carnoſum, grauis febris exiſtat, atque inflammatio , ſuppreſſa ſit aliqua
ſolemnis euacuatio, ſanguis multus cum excrementis abeat , & conſentiant
vires, & ętas.

Quicquid tamen ſit, quoniam languentem curandam habemus gracili cor-
pore, febris non ſit multa, & ſit annoſa proindè ab omnimoda ſanguinis miſ-
ſione abſtinerem ; ac alterantibus incederem, quæ nedum vim habeant refri-
gerandi, ſed & vim quoque diureticam; qua ratione doctiſs. *Sennertus* laudat
decoctionem, vel emulſionem quatt. frigidorum maiorum ex ſero lactis , fæ-
nic. & petroſel. in iuſculis carnis , additis ijs quæ ventriculi robur tueantur ;
hoc tamen cum Celſo monet ijs tantum diuretica in hoc caſu conuenire ,
quibus alioquin facilè prodeſſe ſolent , ſi verò effectum ſuum non facilè con-
ſequatur, malum potius augetur .

Cęterum ego ab vſu diureticorum abſtinerem , quippè cum eadem ha-
beant virtutem attenuandi, reddunt humores magis fluxiles , atque indè au-
gent Dyſſenteriam, quod ſi natura ad vias inclinet vrinæ, tunc ſanè optimum
erit diuretica adhibere, vel ſi eadem velimus adhibere non abſonum erit eli-
gere illa quæ ſunt minoris efficaciæ, vt capill. ven. cichor. gramen. & ſimilia ,
deſcriberem ergo ius vbi bull. acetoſæ , borrag. meliſſæ , plantag. portul. ſem.
cucum papau. graminis cichor. cum rad. an. præp. i. miſs. bull. in iure , cuius
dandæ ſunt vnc. 4. addendo ſyr. de ſ. acetoſæ, granat. cichor. an. vnc. 5. quod ſi
adhuc copiam præeſſe cernamus , & vlcus non ſit magnum , tunc ſanè opti-
mum erit accipere pulpæ thamarind. vnc. 5. rhabarb. acerbioris ſcrup. 2. conſ.
roſ. rec. drac. 2. cum ſacch. f. boli cap. vel poterit ſequens medicamentum ex-
hiberi vt ℞. tamarind. drac. 2. cort. mirabol. citrin. drach. 1. coquantur in aqu.
hord. & plantag. in colatura infundatur rhab. drach. 1. f. ſpicæ gr. 6. colaturæ
℞. vnc. 4. adde ſyr. roſ. ſol. vnc. 1. miſ. f. pot. hoc medicamentum , quod eſt Sen-
nerti mihi ſummè arridet, cum omnes expleat ſcopos .

Interim ab vſu clyſterium non abhorrerẽ, illa tamen cautione quam certè
Ludou. Septall. loc. cit. num. 97. adhibet , quæ mihi ſemper cordi fuit , ne ſcilicet
ſtatim ad abſtergentia confugiamus , nam mucoſitas illa quæ in Diſſenterijs
eiicitur non eſt aduentitia , neque præter naturam , ſed naturalis , inteſtinis
indita, vt muniantur à bile quæ cum fęcibus in dies euacuatur; vnde enema-
ta abſtergendi potentia prædita cum valeant mucos magis abſtergere denu-
data tunica eo quo munitur facilius exulcerari poterit, proptereaque monet
vt adhibeantur pinguia, & viſcida, & quamuis *Septall.* adhibeat ol. roſ. & vn-
gu. roſ. mihi nunquam id arriſit , cum vlcus ab oleoſis ſordidius reddatur , ac
inſimul detur occaſio alicui inteſtinorum maiori ardori ; proptereaque aie-
bat Senex : Pinguia ad inflammata non conducunt ; Vteter igitur in noſtro
caſu

caſu iuribus pinguibus facti cum capite veruecis, vel inteſtinis eiuſdem, addita portione ſacch. rub. & vitell. ouorum, ego ſoleo vti albuminibus, cum hæc ſua viſciditate inhærentia abraſionem impediant: quinimo ego poſſum iure iurando affirmare *Ioannem Antonium Benedictum V. I. D.* & meum germanum ſolo hoc clyſtere liberaſſe iam iam factum Dyſſentericum; nec deſunt qui cum adipe hyrcino & alijs clyſmata præſtent, quę quamuis à nonnullis improbentur, inter quos eſt Mercurialis qui cap. de dyſſent. dicit vſum huius adipis pernicioſiſſimum eſſe in clyſtere quia vt ſcribit *Gal. 4. ſimpl. 9.* adeps hyrcinus igneus eſt, & acris, & propter mordet, & adurit, nec valere ait *Gal. 2. ſimplic. 14.* huiuſmodi adipem dixiſſe in dyſſenteria prodeſſe, nam contextus græcus legit ſuccum tragi, at recentior interpres cum ſciret τράγον Græcis dici hircum, & cognoſceret hanc eandem vocem ſignificare genus quoddam cereale, tranſtulit potius hircum, quam tragum vt debebat; propterea ipſe vtitur ſolo iure caſtrati pinguiſſimi cum vitellis ouorum. quod ſi hæc nō arrideant, & alios clyſteres adhibere velimus, poterimus vti clyſteribus ex lacte Kalibeato, additis muccillagin. ſem. cydon. vel alijs cæterum tempus nobis occaſionem præbebit, quid, quomodo, & quando ſit adhibendum; ſic pro teneſmo illo quo premitur tollendo ſuffumigia ex vſu eſſe poterunt, ex taſſo barb. ſeuo hyrcino, pice, ſic pro firmando fluxu non inutile erit emplaſtris vti ex Diaphæn. & de cruſta panis, vel vng. ſtomatico; ſic quoque inunctiones ex ol. de maſtic. cydon. roſ. myrth. opt. erunt. fotus ad leniendos dolores quoque probarem; ſed quod præ reliquis commendo eſt cydonium cariophyllis plenum, vnaque in vino odorifero ebullitum, quoad inſtar vnguenti veniat, quod petiæ lineæ ſuperimpoſitum, & applicitum abdomini, quod vim validam habet roborandi, cum modica adſtrictione; Pro fotu maximè commendo illum qui a Valleriola in ſuis obſeru. præſcribitur, vt ℞. abſynthij, menthæ, plantag. ſummitatum lentiſci, rubi, caudæ equinæ an. m. i. centinodiæ m. i. ſ. florum chamemeli, & melilothi p. i. roſ. rub. p. ij. granorum myrthi contrit. vnc. 1. ſem. ſumnac. plantag. & coriandr. an. drach. v. i. cariophyll. vnc. 1. cort. granat. furfuris an. p. ij. f. omnium decoctio in aq. Kalibeata, & vino rub. craſſo, f. ſubinde fotus ventri, & ſtomacho ante cibum: ſic idem Valleriola poſt fotum laudat ſimile vng. ℞. ol. maſtic. cydon. roſ. an. vnc. 2. maſticis, olib. coriandri præp. roſ. rub. menthæ ſiuæ, an. drach. 1. ſem. ſummac, & plantag. an. ſcr. 4. corall, rub cariophyll. boli arm præp. an. ſcr. 4. ceræ q. ſ. f. vng. ſed vt liberè fatear huiuſmodi vnguentum non adhiberem, cum conſtet, ex rebus nimis adſtringentibus; vndè occaſionem dare poterit, vt retentis in inteſtinis excrementis, ex eorum inhæſione fiat maior exulceratio.

Idem auctor refert quoddam remedium adhibitum à quadam annoſa muliere, (ſunt enim auctore *Gal. 6. de loc. aff. cap. 5.* quędam mulieres medicæ, eſt autem tale, ſumitur pomum integrum & ſanum, deinde excauatur, vndè impletur cauitas cera vel alba, vel citrina ſelectiſſima, & indito operculo prunis admouetur pomum, donec omnifariam cera liqueſcat, & pomi ſubſtantiæ intermiſceatur, tuncque pomum huiuſmodi ſic paratum ægro exhibendum; quod ſanè ait Valleriola conferre poteſt quia emplaſticam habet virtutem, qua agglutinare inteſtinorum vlcera poteſt, quinimo *Gal. 7. de ſimplic. medic. fac.* ceram exſiccandi vim habere prodit unde *Dioſc. lib. 2. cap. 76.* de cera dixit eandem dari in ſorbitionibus dyſſentericis.

Sunt præterea qui alia laudant pro hoc eneruando affectu; ſic *Senner* laudat radices tormentillæ, plantaginis, conſolidæ maioris, ſic laudat nimphæam exſiccatam, acetoſam, alceam, filipendulam, pæoniam, quas aluum ſiſtere ſcribit *Galenus 6. de ſimpl. med. fac.* quæ ſi in cereuiſia coquantur, decoctumq; butyro condiatur, & manè ac veſperi bibatur tormina & dyſenteriam ſiſtere dixit. ſic *Dioſcor. lib. 3. cap.* 113. laudat abſynthium, mentham, quercum, pimpinellam, ſanguiſorbam, millefolium, ſaniculam, virgam auream, & alia quæ breuitatis gratia ſileo, ſperans multo minoribus Excellentiſſimam Duciſſam medicamentis egere; hæcque proponere volui pro tempore interim optimæ victus rationi eſt inſiſtendum, quam cum videam optimè inſtitutam à viris doctiſſimis non eſt quòd vlterius meus ſermo diuagetur.

PRO PERILLVSTRI ATQVE ADM. Reuer. Domino D. Gregorio Alferio Patritio Aquilano, & Primariæ Eccleſiæ Canonico, Dyſenteria cruciato.

CONSVLTATIO LXVIII.

Fructus horarios, & niuis vſum nobiliſſimum virum in Dyſſenteriam, tranſtuliſſe non eſt vt explicem, cum ambo maximam vim habeant producendi huiuſmodi morbum, nix enim ſua frigiditate, fructus autem eorũdem putreſcibilitate id agere potuerunt; ſic *Valleſius 5. epidem* dixit hos fructus crudos, & aqueos gignere ſuccos, & facile corrumpi, hacque de cauſſa noxium eſſe eorum vſum promulgauit; ſic *Hippoc. 5. epid.* narrat Cyrenij in Omilo hiſtoriam, qui in calidiſſimo tempore edens fructus horarios, & alios cibos non conferentes, à febre correptus, & Diarrhæa mortuus eſt: ſubdit *Valleſ. in comm.* eoſdem virtutem habere aluum laxandi, & bilem ad aluum deponendi; nec immeritò; nam vt ait *Cardanus lib. de ſan. t. tuen. 2. cap.* 40. aqueus ſuccus qui in carne, & fructibus continetur, non aqua eſt, ſed humidum corruptum, & putreſcens, nam omnis generatio fit per quandam putredinis viam, ob id cum nondum eſt aſſequuta formam pinguis humidi, corruptionem in ſe continet; è qua fructus acrimoniam nacti expultricem vel ventriculi, vel venarum vellicantes, bilemque mouentes ad inteſtina, abraſa tandem Dyſſenteriam faciunt: velut in noſtro accidit languente, ex horum enim fructuum, & niuis vſu debilitata ob frigus retentrice, & expultrice ob fructuum acrimoniam irritata, mobilitatem nacti ſunt humores qui ad inteſtina protruſi ſua mordacitate potuere adeò inteſtina exedere, vt exulcerarent, indeque ſucceſſit cruenta deiectio, & dolor; dolor quidem pronatus eſt inteſtinis intemperie graui affectis, & ſubita alteratione immutata vt dicebat *Gal. in ar. med. cap* 8. vel vt idem aſſerit *Gal. in aphoriſ. com.* ob flatus inteſtinorum inuolucra permeantes, vel ob billoſos humores eadẽ inteſtina mordentes, quod clarius patefecit 2. *de loc. aff.* aiens: *Porro qui mordaces dolores ſunt, ij à mordaci humore inteſtinum erodente fiunt*: cruenta autem deiectio ab vlcere promanauit, qua ratione dixit *Hippocrat. 3. de diæta tex.* 12. *Vbi autem corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & inteſtinum raditur, ac exulceratur.*

tur, & ſanguinolenta egeruntur, hoc autem dyſſenteria à mala inteſtinorum affectione appellatur, morbus grauis, & periculoſus; hęc autem acris purgatio non alia eſſe poteſt in noſtro caſu quam bilioſa vt ab excretis patet, eaque progenita tum ob maximam cibariorum aptitudinem vt conuertantur in bilem, tum ab hepate plusquam par eſt feruido, hoc enim dum bilioſas humiditates creat, ad inteſtina propellendo Dyſſenteriam gignit, non eam tamen quę ob hepatis imbecillitatem fit, ſed potius ob depiauatam eius actionem: nam vt ait, *Gal. comm. 4. in lib. Hipp. de artic. tex. 40. Cruentam deiectionem Hip. δυσεντερίαν vocauit, quæ nemine vſus videtur, non vt exulcerationem inteſtinorum, quemadmodum plerique Medici, ſed vt cruentas inteſtinorum deiectiones ſignificaret, ſic vt vbi propter iecinoris imbecillitatem cruentum deſcendat id quoque vitium δυσεντερίαν appelletur;* & infer. ſubdit: *eſt ergo morbus, & iecinoris imbecillitas, & vlcus inteſtinorum:* quare non dubitandum vt plurimum Iecur concurrere in Dyſſenterijs pagendis, cum illud potiſſimum idoneum ſit bilioſos humores generare, qui ſua mordacitate inteſtina valent exulcerare; ideoque nouam qui hodie vt vocat Medicinam excolunt, ipſi priſcam, & naturaliſſimam, ex veris principiis rati, cauſſam, Dyſenteriæ, atque lienteriæ, ac Diarrheæ virulentæ cuidam materię aſcripſere, & veneni laxatiui participi, ventriculum enim aſſerunt ex ſubtiliori, exactiorique elaboratione alimentorum in ſtomacho extrahere vim quandam catharticam, & emeticam, vnde ob tale quaſi ſemen genitum, formatumque in corpore humano, & ob proprietatem trium primorum hypoſtaticorum ventriculus irritatur ad excludenda ἄνω καὶ κάτω omnis generis contenta, vel aliundè etiam ex vicinis partibus eo corriuata, Aluminoſam, vel helleboraticam vim denominant ſi per ſuperiora reijciantur, item Eſulatam, & colocythiacam facultatem attribuūt materiæ contentæ ſi per anum detruibetur, non tam ventriculo attribuunt, quam materiæ in eo contentæ, at ex vitio ventriculi ad illam virtutem laxatiuam, miro naturæ opificio, & alchimia redactæ, ſymptomatica potius quam critica motione; vt enim aiunt antimonium, præcipitatus, helleborus, colocynthis, agaricus foris vim nacta ſunt laxatiuam ex ſuis cauſſis, & principijs ſpecificis actiuis; ita eadem ex lege microcoſmi intus, & in homine vſu venire ſolent: ſubdit inferius *Schenkij filius,* qui hæc omnia refert: *Porrò Dyſſenteria, Dyarrhæa, &c non tam in ventriculo, quam in hepate veſſica matrice obſeruatur;* & quamuis ego anteà dixerim morbum hunc potiſſimum ab hepate generari acres, ac mordaces humores inuehendo, tamen non ob id ventriculum excludere crediderim, qui prothopathico affectu preſſus eſt, vt videre eſt ex fructibus horarijs ingeſtis, & ex niuis vſu, hæc enim ventriculi retentricem vt dixi labefactando, nec non etiam & expultricem irritando, potuit hunc affectum generare, conſectuationem tamen eius, & maiorem mordacitatem ab hepate habere cenſerem facti morbi ἐπίγενεσι, ſicut à ventriculo in alterando oblæſo; bilis enim illa quæ à noſtro ægrotante eijcitur non niſi hepar habere poteſt vt productiuum, ob nimium calorem quo refertur, bilis enim ex *Galen. lib. de ſem. cap 6.* ab hepate eſt.

Quam quidem ad inteſtina tranſmittit per magnas venas vt ait *Galen. com. 2. prognoſt.* per quas iiſdem inteſtinis copulatur; eademque ad inteſtina tranſmiſſa, abſterguntur eadem, abraduntur, deindè temporis tractu vlcerantur, vt idem *Gal. 1. de loc. aff.* dixit *cap. 2.* hæc ſunt eius verba; *In Dyſſenteria mordax humor cauſſa eſt affectus, vtpotè qui ab initio & abſterget, & abradit, deindè temporis*

tractu vlcerat inteſtinum: itaque mordacitas in humore requiritur; ſic *Hippocrat. 6. epid.* refert Critiam, & Xenophanem in Dyſſenteriam incidiſſe, vt Bionem qui erat apud Silenum, Aretonis filium, & vxorem Mneſiſtrati: Hi omnes ait *Hippocr.* Dyſſenterici euaſerunt, quod vrinas reddiderint aquoſas: ſubdit *Gal. Etenim veriſimile erat, quod bilioſum excrementum per vrinas non eſſet euacuatum vbi in ventrem fluxiſſet, Dyſſenterias generaſſe, conſentaneum porrò erat, eo quod multum hic humor valeret, ac vigeret, niſi bilioſa excrementa per vrinas eſſent euacuata, ex eo quod etiam tum reliquum erat in corpore, dyſſenteriam illis excitatam eſſe*: & hac fortè ratione *Scheneumannus* dixit ventris profluuia ex ſulphure coagulato, reſolutoque fieri, verum ab aliis Paracelſiſtis diſſentit, qui à ſale (& probabilius) omnes alui fluxus oriri ſtatuunt.

Et quamuis id hactenus Medici docuerint, & tormina ventis, excreta, imò cadauerum ſectiones id confirmarunt quod humores acres quos Chymici non malè ſalſos appellant, & ad ſalium genera referunt, inteſtina abradant, & erodant, eorumque venas aperiant, rem tamen tam manifeſtam negat Schennemannus, & ex ſanguinis, vel ſulphuris coagulati in ſanguine quem appetat, & abſorbere deſideret ventriculus per inteſtina delapſo fieri dyſſenteriam ſtatuit, cæterum quicquid ſit (hoc tamen ſit obiter dictum) Dyſſenteria qua premitur noſter languens ab humore bilioſo producitur, eoque progenito à Iecore, nec non etiam, & ichoribus è fructibus horariis reſultantibus; verum quænam inteſtina ſint affecta tenuia ne an craſſa, hoc pariter aliqua opus habet indagine; non enim ignoro ex *Gal. 3. de loc. aff. cap. 3.* ſedem affectam agnoſci ab excretis, ab ijs quæ affectis partibus adnaſcuntur, ab actionum læſione, à colore præter naturam, & figuris; cæterum ſi doloris figuram cernamus videbimus circa inteſtina tenuia dolorem adeſſe, ex quo duntaxat nos poſſumus decipi, nam poteſt eſſe vlcus in craſſis, & ob vellicationem dolor circa tenuia inteſtina percipi; præterquam quod vt ait *Sennerto* ſignum ex dolore ſumptum, quod ſcilicet ſi dolor ſit ſupra vmbilicum ſint oblæſa inteſtina tenuia, ſi autem infra, inteſtina craſſa nos fallere facillimè poteſt, quia inteſtina tenuia, & ſupra, & infra vmbilicum ſunt, colon enim etiam ſub vmbilico ducitur, eoque illic affecto dolor quoque ſupra vmbilicum percipitur.

Plerique ſubdit *Sennert.* aiunt ſi inteſtina tenuia ſint affecta, ramenta minora, & tenuiora ſunt, ſi verò craſſiora, & maiora cum copioſiori pinguedine; Cæterum idem auctor quattuor eſſe conſideranda docet, dolorem, doloris locum, tempus exitus excrementorum, & mixtionem ſanguinis, ac purulentę materiæ cum excrementis aluiſi enim tenuia ſint inteſtina, dolor eſt acutiſſimus, aluus non ſtatim poſt dolorem aut tormina ventris excernit, cruor cum ſtercoribus vniuerſis permixtus eſt; quæ quidem ſigna maximè poſſe videntur ad commonſtrandum locum affectum; quod ſi uerum eſt, vtique non eſt dubitandum in nobiliſſimo noſtro languente craſſiora inteſtina eſſe oblæſa, ſanguis enim, & purulenta materia alui excrementis ſupernatat, dolor non eſt admodum validus, & ſtatim à dolore fit excretio, quia vt puto eſt propinquior via receſſus, indeque haud miror ſi febris non ſit adeò valida, cum dolor non ſit vehemens, pars affecta ſit ignobilior, & motus non ſit nimius.

Quicquid tamen ſit morbus non eſt ſpernendus, non rarò enim ſolet in maiorem prorumpere, inteſtina etiam tenuia exulcerare, & morbum redde-

re

re incurabilem. verum cum ſimus in iuuene Medicis obtemperante, potiùs de eius ſalute ſperandum, quam deſperandum; quæ vt magis ſperetur, ad curationem properandum; quæ multa nobis proponit conſideranda, cacochymiam, motos humores, eóſque acres, ventriculi laxitatem, dolorem, & vlcus; ideò cacochymia vel à Naturæ Imperio deplenda, vel ea deficiente ab Arte, proſternendus impetus humorum attemperantibus, ventriculus roborandus, ſedandus paregoricis dolor, & vlcus abſtergendum, vnaque conſolidandum.

Quoad cacochimię euacuationem maxima inſurgit difficultas, Alij namque eandem admittunt, alii denegant; verum exploſis ambagibus dicerem cum *Valleſio in hiſtoria Leambij Dyſſenterici comm.* qui malè habuit ab vſu pharmaci, vt notat *Hippoc.* per hæc verba: *Leambio verò cum inteſtinum vlceroſum eſſe videretur, in dyſſenteria pharmaco curato, humerus, & ſedes exulcerata ſunt in ſiniſtra citra febrem*: dicerem inquam aut in dyſsenterico eſſe cum cacochymia magna exulcerationem nondum magnam, aut cum exulceratione magna cacochymiam exiguam, aut vtraque cacochymiam dico, & exulcerationem exiguam, aut vtraque magna: Si primum, expurgari debet, ſi ſecundum minimè: ſed ad vrinas, & ſudorem, & vomitus vocandum, & inſtandum localibus interiùs, & exteriùs pro vlcere curando: ſi tertium, ne tunc quidem opus eſt purgatione, neque localibus admodum, ſed bono victu, & facili ad alias euacuationes deriuatione: ſi quartum, inſanabilis eſt, facies aut nihil, aut omnia tentandi gratia, velut in re deſperata; tales enim etiam curationes aliquando profuerunt, neque mihi ſemper diſplicet illud *Celſi lib. 3. c. 9. & quos ratio non reſtituit, temeritas adiuuat*: vnde cum noſter languens ſit in principio, ſanguis qui eiicitur non ſit multus, vlcus ſupponatur paruum, & materia non mediocris non alienum erit aliquod leniens medicamentum exhibere: neque me expauet hiſtoria famulæ Oneſidemi in Lariſſa (quæ habens vlcerata inteſtina, & ventrem à bile ſponte commota, & prodibat ſurſum, ac deorſum bilis & ſanguis, & febris tenebat, & tamen tertia die mortua eſt veſperi) quippe non obiit hæc ratione pharmaci, vel curationis, ſed quia morbus fuit acutiſſimus. ſic *Leonard. Iacchin.* dixit falſum eſſe vlcus ex euacuantibus augeri, nam in Dyſsenteria continuò defluunt excrementa, neque ſiſtuntur; ſecus autem in aliis affectibus vt in phlegmone, colliguntur enim in tumore quæ attrahuntur. quinimò idem auctor obſiſtere ait poſſumus vacuando ne excrementis vlcus lædatur, primum ea admiſcendo quæ oblinant, & temperent acrimoniam, mox & adſtringant partem ita vlceri conducant, itaque inuenerunt infuſum ſcil. pſyllii, cotoneorum, tragacanthi, & rhabarbaro vti torrefacto, atque infuſo in aq. plantag. & cum modico caſſiæ propinato. eadem ratione, & mirabolanos apparamus.

Quare non timerem nobiliſſimo languenti medicamentum exhibere; dummodo admodum cautè fiat, proinde que *Auic. 3. canon fen. 16. tract. 2. cap. 7.* de dyſsenteria verba faciens, hæc habet: *Et ſi fuerit neceſſaria euacuatio propter humoris malitiam vtere iam cum timore, & cautela, & ſtude ne ſolutiuum vehementer noceat veſtigio, & vlceri*, quia vt aiias aſſerebat: *Soluere ventrem ſupra ventrem timoroſum*; quod reſpicientes nonnulli lac exhibuerunt, quod virtutem habet attemperandi bilem, vnaque euacuandi; ſic *Alex. Tral. adductus à Sennerto vt & Aetius* lac commendarunt *Alexander enim lib. 8. cap. 8.* ita ſcribit: *In primis lactis calefacti, & inter coquendum ſepius agitati cyathos tres exhibemus, & poſt horas duas*

tan-

tantundem rurſus potui damus,quibuſdam etiam tertiò offerimus, vt integra hemina abſumatur,& ſi eo die repletus ager videatur,cibo eum abſtinere iubemus , hoc igitur modo bilis educitur,& humores corrupti medicè purgantur,mitiganturque,&c. vndè *Aet.* dixit lac purgare ſimul ea quæ in corpore ſunt,contemperando , poſtremò verò aluum ſiſtere;quicquid tamen ſit *Amatus Luſit.cent.2.curat.44.*lac in Dyſentericis ſi febris adſit tanquam venenum damnat; neque in dyſentericis biliosas deiectiones habentibus admittit: nec immeritò nam illud pariter inhibuit *Hippoc.in aphor.Herc.Saxonia* lac coquit ſine aqua, interdum accipit lib. 1.lactis,aq.plantag.vel ſonchi vnc.5.i. & coquit ad conſumptionem medietatis,quo non modo dolores ſuſtuliſſe refert, ſed incipientes Dyſenterias ſine alio auxilio ſanaſſe teſtatur.*Senner.*laudat vaccinum lac quod craſſarum ſit partium.

Quicquid tamen ſit cum lac in noſtro languente ab omnibus non indicetur,alio præſidio vtendum;vterer ergo rhab.parum acerbo ad drac.1. adderem pulpæ thamarind.drac.2.ſyr.roſ.ſol.vnc.2.aq plantag.q.ſ.vt f.pot. ſcio à nonullis magis probari vomitoria;nam ut aiebat *Celſus i vomitus uentrem compactum ſoluit,ſolutum ſiſtit*;indèque *Iacchin cap.de Dyſent.*dixit: *Profectò ſi ager faciliè uomat,neque uentrem multũ imbecillum habeat , neque extremè faſtidiat cibum leuia uomitoria utilia erunt*: ſed cum nulla in languente habilitas reperiatur a vomitorijs deſiſtendum;poſſunt enim magis uentriculum laxare , & occaſionem præbere maiori Dyſenteriæ.

Nec interim dum hæc peraguntur ab alterantibus deſiſterẽ,qua de cauſſa ſyruppos præſcriberem ex ſyr.de granat.de ribes, de ſ.acetoſæ cum decoct. communi,adiectis portul.& plantagine, vt ſubindè ſi opus fuerit denuo ad aliquod pharmacum deueniamus,quod egò peragerem ſyr. de cichor. cum rhab.cum aqua portul.in qua bullierint myrab.citrin.drach.1.pulpæ thamarind.drach.2.f.pot.quod ſi adhuc perſeuerer affectus iura alterata præſcriberem , quæ & modicè adſtringendi , & vrinas prouocandi vim haberent , vterer ergo cichor.cum radic.capill.ven.gram.acetoſa.plantagine, meliſſa, & ſimilibus , quinimò ad magis attemperandum ptyſſanam hordeaceam commendatem ex hord.mundo. vel torrefacto , habet enim purgatorium quid hordeum à ſucco palearum;neque interim dum hæc fiunt,venæ ſectiones obliuione mandare debemus,quippè vt volebat *Mercatus*,audaciusquam in quouis alio affectu ſanguinem mittere poſſumus vbi vel febris adſit , vel ſuperueniat continua,vel Iecur excalefactum exurensque fuerit , vel ex phlegmonoſa inteſtinorum affectione prodeat,ſiue vlcus phlegmone vitiatum ſit,ſiue inteſtina ipſa ob affluxum ſanguinis,aut bilis,incipiente enim dyſenteria rettactionis gratia ſanguis mittendus:cum ergo noſter languens ſit maximè plethoricus,Iecur feruidum ſit,bilis cum ſanguine eiiciatur, febris adſit,& vires ſint fetendo ſanguinem in pauca quantitate mitterem ex baſilica dextri bracchii,vel ex ſaluatella.

Neque interim dum hæc fiunt clyſteres omitterem,qui virtutem habeant, & temperandi,& paulatim abſtergendi;ſoleo ob id ego vti dec.hord. torref. & Kalib.ad lib.1.ſacch.rub.vnc.1.f.albuminum ouorum num.2.miſ. pro clyſtere;nec inferioris ſunt uſus clyſteres ex lacte chalib præſtiti , uel ex ptyſſana cum hord.torref.ſacch.rub.& uitell.ouorum ; ſic commendantur clyſteres ex iure pingui , & uitell.ouorum , ex iure cum capite caſtrati , inteſtinis eiuſdem ſacch.rub.& ſimilibus;hæc propoſui quia dolores non ſunt ualidi ,

ſed

ſed ſufferri poſſunt, propter ingraueſcente dolore alia poſſent commendari, quæ breuitatis gratia ſileo, in talibus enim caſibus *Saxonia* vtitur ſequenti clyſtere ℞ fol. hyoſciami m. ſ. pomorum mandrag. inciſ. num. 1. ſem papau. alb. vnc. 1. bull. in iure pingui & facta expreſſ. ℞. dicti iuris vnc. 8. butyri vnc. 2. ſæui hyrc. vnc. 1. miſ. &c. ſunt qui etiam addant narcotica, quæ non niſi in maximis doloribs adhibenda, quinimo ego illa ſoleo feliciſſimo ſucceſſu adhibere, cum habeant virtutem humores proſternendi, vnde dixerat *Senex: quæ ſomnum faciunt quietem ſanguini, & humoribus exhibent:* impediunt enim ſeparationem, quæ ex *Hippocr.* morbum eſt cauſſa.

Neque ſunt ob id derelinquenda reliqua medicamenta quę fluxum ſiſtunt, nam præſtitis euacuationibus modice adſtringentibus eſt vtendum; laudarē ergo in noſtro caſu poſt primis præſtitas euacuationes ſyr. de ribes, myu. cydon. cum puluere corall rub. cocleari ſumendum; Mercatus ait ſequentē potionem expertum eſſe valde vtilem: ℞. ſyr. papau. vnc. 1. ſyr. de roſis ſiccis vnc. ß. diamarg frig. dra. ß. eboris ſer. ß. aquarum plantag. & caudæ equinæ an. vnc. 2. miſ. cap. Præter ſunt qui pro ſecreto habeant in hoc caſu tormentillæ radice vti Chymici commendant crocum ♂ adſtringentem, & tincturam, ac magiſterium corallorum, vnaque tincturam Smaragdi: cæterum animaduertendum ne nimis citò vtamur adſtringentibus, ſolent enim innumera mala præſtare; *ſic Holler. comm p. ad aphor.* 38. *lib.* 6. *ſect.* 2. ſatis indicat *Galenus* contra *Herodotum*, ait, quantum noceat intempeſtiuus adſtringentium vſus in Dyſenterijs quæ exulcerationes ſunt inteſtini cum alui profluuio; ſupprimitur quidem declinante morbo. & ne materia in partem nobilem verſa iniuriam afferat, imperantur adſtringentia mixtis aromatibus, & ijs quæ vrinas moueant ſic enim diuerſo humore ad vrinas, vlcera poſſunt celerius ſaneſcere. & quantum licuit cognoſcere experientia alios vidi ſuppreſſa intempeſtiuè Dyſenteria in epilepſiam incidiſſe, alios in *pleuritidem* quamobrem huiuſmodi adſtringentia tempeſtiuè adhibita maximi vſus eſſe poterunt, aliter enim iiſdem abutemur. ſeruanda ergo *Gal.* norma *p. aphor.* 2. vbi dicitur: *In omni euacuatione ad vires ægroti oportet attendere, & donec tolerant nec laborant, tentandum eſt humorem ex ſuperantem educere, vbi v. diſſoluuntur vires & ſi reſtent ſuperfluitates, cauere oportet earum euacuationem;* quod nedum fiet intrinſecis, ſed etiam extrinſecis medicamentis, ad leniendum dolorem, & ad vlcus abſtergendum qua de cauſſa vterer innactionibus ex ol. roſ. maſtic. cydon. foru ſic quoque cataplaſmata varia, & potiſſimum de cruſta panis, Diaphæn. clyſteres ex lactem vt dixi, cum rebus appropriatis, ex farce, oriza, &c. Pro teneſmo vero quo præmitur non abſonum credo, ſuffumigia adhibere ſic *Saxonia* varia parat. Primo ſumit tabulam nucis, aut cupreſſi calefactam apud ignem, & illitam vel butyro, vel adipe caprino, cui inſideat æger. Idem facit ſacculus plenus floribus taſſi barb. vel menthaſtri etiam calefacti, mirificè etiam prodeſt aut pix, aut reſina prunis impoſita, vt fumū recipiat locus affectus, ſubdit *Saxonia: quidam experti ſunt plus hic præſtare funem pice oblitam accenſam, & ſuffumigatam, prodeſt & euaporatio facta ex decocto braſſicæ, pulegij, calamenthi, menthaſtri, erig. chamomillæ, anethi:* Idem auctor ait Venetijs doctum ſe eſſe à piſcatoribus oua ſquatina piſcis cartilaginei exſiccata, & in puluerem redactam per modum ſuffumigij adminiſtrata hunc conatum ſtatim curare. Neque hic de victus ratione dicam, ſuperfluum enim iudico rem benè inſtitutam velle ambagibus renouare.

PRO

PRO REVEREMDISS. Domino Domino Petro Mario Aquilano Cæleſtinæ Religionis Generali Antiſtite fluxu hepatico laborante.

CONSVLTATIO LXIX.

DVo potiſſimum mihi uidentur concurrere ad faciendum morbum quo premitur Reuerendiſsim. Pater, Iecoris nempè incendium, ac hypocondriacarum partium obſtructio, hæc a lentis craſſiſque humoribus a ventriculi frigida dyſcraſia generatis, unaque uſtis à Iecoris ſummo incendio creatis; quod quidem incendium, & a uiuendi norma, cum pipere, aliiſque ſpeciebus uteretur originem duxit, & a febrili ardore per triennium ferè laceſſito quod quidem incendium ſat manifeſtari potuit ex maculis rubeis, ſeu cutis efflореſcentijs quas olim eſt expertus, vnde ex viſceruũ horũ ἀντιπράξια facta heterogeneorum humorum colluuies dum ad inteſtina mittitur Diarrhæa conſurgit, ſeu proſilit fluxus hepaticus; quamuis non ignorem non parum diſcriminis eſſe inter Dyarrhæam, & fluxũ hepaticum; Diarrhæam enim auctores conuocant omnem humorum excepto ſanguine per inteſtina excretionem, fluxum autem hepaticum, eumque verum, & genuinum fluxum illum appellant, qui habet loturæ carnium ſimiles excretiones; nec pariter ignoro hepaticorum fluxuum infinitum numerum eſſe, Alii namque huiuſmodi fluxus lotiuos nominarunt, ex infirma coctione genitos, Alii pituitoſos ex ventriculi ſublata non abolita coctione natos; Alii ipſoſmet innominatos conuocarunt, corruptelæ ad acidum factæ in ventriculo comparatos, cum huiuſmodi fluxus ichorum, ac pituitæ naturam ſapiant, Alii fluxus illos nominarunt hepaticos qui à ſanguine fiunt per inteſtina delecto ſed non exulcerante. Alii denique vt *Platerus* ſeros fluxus, & cruentos hepaticos nuncuparunt: qui quidem fluxus varios humores, vnaque colores referunt, prout ſcil. iidem humores in Iecinoris parenchimate moram traducunt, diu namque in hepate morantes putredinem nanciſcuntur, cumque à ſuo priſtino ſtatu recedant, varios, ac inexplicabiles ſuſcipiunt colores, prout cum variis commiſcentur humoribus; modo enim fuſci, liuidi, flaui, nigri, rubrii comparent: neque hic mihi animus eſt tempus conterere in annumeranda hepaticorum fluxuum differentia, poſſem namque in medium adducere bilioſos fluxus, melancholicos, ſanguineos, liquatiuos, chyloſos, & innumeros alios: quos tamen breuitatis gratia ſileo, ſat mihi eſſe credendo, aſſerere morbum, quo præmitur Reuerendiſſimus Pater hepaticum fluxum exiſtere, ſed ſpeudo hepaticum, cum legitimus & hepaticus fluxus fiat à Iecoris intemperie ſiue frigida, ſiue calida, qua eius ſanguifica vis imbecillior facta, licet chylum trahat, ad ſanguinis perfectionem non ducit, ſed ſimile quid loturæ, carnium efficit: pſeudo hepaticus verò fit ab intemperamento quidem Iecoris citrà eiuſdem imbecillitatem; *aliud enim eſt* (dixit *Mercatus*) *facultatem ſanguificam imbecillam fieri, quo ſanguis crudior euadit, & aliud ſanguinem ipſum aliena qualitate fœdari non ob potentiæ defectum ſed ob qualitatis alicuius acceſſum*, vt contingit in noſtro caſu, intemperamen

tum n-

cum enim hepatis calidum extinguens primigenium eſt in cauſſa deprauatæ,& diminutæ coctionis; ſicque non miror eundem languentem varios cógerere humores; proindéque varia euacuat excrementa modo alba, modo flaua, variosque colores obtinentia; quæ quidem alba, & variegata excrementa,quamuis vt plurimum pituitæ ſint conſocialia, ac conſequenter ventriculum, & caput vt genitricem agnoſcant cauſſam, non ob id tamen hepar non agnoſcunt productiuum;quod agnoſcens doctiſs.*Saxonia par.2. ſuę pract.* dixit: *Nam ſicut ex frigida ventriculi intemperie interdum fit exquiſita cruditas interdum imperfecta coctio,aliquando praua coctio ad acidam,ita in Iecore ex intemperie frigida interdum fit inconcoctio, interdum imperfecta coctio, interdum conuerſio ad extraneam qualitatem;& ex ſublata coctione fiunt fluxus pituitoſi, qui ſunt vel aquei, vel pituitæ craſſioris,& ſpumoſæ*:nomine autem ſublatæ coctionis non intelligit,illam eſſe vſque adeo abolitam,vt nil ſanguinis generetur,verum vt magnam chyli partem in ſuccum crudum,vel aquoſum, vel pituitoſum conuertat; atque ex hac cauſſa crederem in noſtro languente contingere album fluxum,calor enim ille immodicus dum natiuum depopulatur hepatis apepſiæ eſt in cauſſa, vnde & continuus pituitæ prouentus.

Quamuis non denegem eiuſdem quoque maximam portionem, & à capite,& à ventriculo pituitæ ſedibus in inteſtina deſcendere, nec immeritò caput enim noſtri ægrotantis ſemper deſtillationib. obnoxium eſt inſpectum, alteratrice eiuſdem læſa; ſic quoque ventriculus eandem pituitam congeſſiſſe patet, tum primigenij caloris inopia ab hepatis immodico calore præſtita,cum propria ventriculi forma,& proprietate oblæſa, cum chyloſis non tam caloris vi,quam inſita ventriculi proprietate fiat, quamuis non ignorem omnem coctionem caloris ope,& miniſterio perfici,propt.ventriculum omni ex parte Natura fouit, non ob id tamen calori ſimpliciter coctio tribuenda vt voluit *Laurentius*(ita enim igneus, & febrilis coqueret, qui omnia corrumpit) ſed vt eſt animæ inſtrumentum, chylificatio verò à ſola ventriculi forma,& proprietate perficitur,neque enim alibi vſpiam,quam in ventriculo chylificat calor quantumuis validus:atque ita caput,hepar, & ventriculus ad pituitæ productionem concurrere videntur;prout primigenio calore huiuſmodi partes depauperatæ cernuntur,quamuis *Platerus* hoc duntaxat contentus haud ſit, exiſtimat enim non ſufficere ad fluxum hepaticum gignendum ſanguificationis vel *ἐματώσεως* defectum, ſed cauſſam aliam adhuc in hepate, & illis annexis venis myſeraicis eamque inſolitam addendam cenſet, quinimmò huiuſmodi fluxus cauſſam ſtatuit potius caliditatem hepatis quam aliter;nec putarim eundem falli, modo de calore vt reor præternaturali intelligat,hic enim primigenium hepatis depauperando, & inceoctionis eſt cauſſa,& productionis vſtorum, bilioſorum atque æruginoſorum humorum.

Quamuis poſſimus aſſerere id pendere nedum ex viſcerum antipraxia, vel Iecoris caloris exceſſu,ſed ex eodem calore,& obſtructionibus,quod inter alios promulgauit *Saxonia* dicens fluxus bilioſos, pallidos, & flauos, & melancholicos ſimplicem intemperiem ſequi,crocеos autem, cæruleos,æruginoſos,atrabilares omnes,ſanguineos, nigros, & ſplendidos calorem ſequi cum obſtructione;nam in omnibus his fluoribus præter Iecoris caliditatem, accedente obſtructione, humores prædicti retinentur, vnde ſi retineatur pallida,vel flaua bilis ex vlteriori vſtione fit cærulea,vel viridis,ſi retineatur

Rr me-

melancholia naturalis ex vſtione tranſit in cineream, in atram bilem ſplendidam, ſi retineatur ſanguis melancholiæ miſtus, vt vel in ambitum corporis, vel in lienem liberè tranſire non poſſit, vlterius incaleſcit, & ratione melancholiæ coniunctæ ſplendorem contrahit teſte Gal. 3. de cauſſis ſympt. 2. vt proindè non miter varios eſſe colores excrementorum, ſicq; poſſet etiam dubitari albedinem in excrementis non aliundè pendere aliquando poſſe ex chylo vel ab hepate non attracto eodem ab obſtructionibus impedito, ijs in venis factis à quibus chylus ad hepar defertur, vel ob hepatis eiuſdem imbecillitatem, quod ſimpliciter contingere in noſtro caſu haud crederem; nam maiori imbecillitate donaretur, maiorique afficeretur macie; hoc tamen non denegandum partem eſſe ſcilicet ipſum chylum, partem materiam pituitеam a capite & ventriculo deſcendentem, quæ ad inuicem commixta alba excrementa reddunt, ni velimus aſſerere cum *Sennerto* alba comparere excrementa, quia eſt impeditus ab obſtructionibus bili tranſcurſus; varietas autem illorum non ſemel pendet ab hepate intemperato, quod vt diximus varia quoque gignit excrementa, vel ob obſtructiones manentia in inteſtinis varietatem ſuſcipiunt; quare fluxus hepaticus eatenus dicendus, quatenus ſcilicet hepar conſentit intemperatum ob calidam dyſcraſiam, non autem eſt legitimus, quia facultas non eſt imbecillis, ita ut ſit læſa eius Lyrurgia, ſeu ſanguificandi munus.

Quamobrem quamprimum ad huius affectus curationem nobis deueniendum eſt; ſolet enim innumeros parere morbos *ατροφίαν* nempè, vel hydropem, vel in legitimum hepaticum degenerare, vel in hecticam; propterea cum dixerim morbum hunc pendere ex humorum copia, ex viſcerum anipraxia, ex obſtructionibus & denique ex retentricis debilitate, vel expultricis vitio proindè multiplex nobis conſurgit indicatio, primò euacuandi humores nimios, ſecundò intemperies enectuare, tertiò obſtructiones reſerare, & quartò tandem partes corroborare.

Quoad euacuationem, doctiſs. *Saxon.* dixit eandem vomitu eſſe faciendam; materia enim antecedens quæ obſtructiones auget, cum ſit chylo commixta, & in ventriculo augeatur, videtur eſſe educenda vomitu, quæ ſententia mihi pariter arridet, nam vt ait *Senex lib. de loc in hominet Morbi ea parte qua proximi ſunt educendi, & qua parte ſinguli exitus quàm proximus eſt extrahendi*, eoque magis id conſulerem, quia ſic fieret euacuatio, & reuulſio à parte affecta, a Saxonia vomitorium probatur paratum ex decocto pulueris rad. aſari, doſis drach. 1. in vnc. 8. vel 10. iuris, & ſi quis addiderit vnc. 3. oxymell. ad incidendum non erit ſine ratione, quinimò idem met clyſteres probat, neque enim eligendos eſſe putat clyſteres lenes, quales in Dyſſenteria, aut Diarrhæa biliosa, ſed ſint medicati, vt poſſint electiuè à meſaraicis, & à concaua Iecoris parte ducere, ideoque parat ſequentem clyſterem ex decocto pariet; Mercurialis, betę, furfur. cui addit polipodij drach. 3. huicque decoctioni addit electuar. lenit. vnc. 5. mellis roſ. vnc. 3. ol. ... liamom. vnc. 3. miſ. f. clyſter. cæterum clyſteres poſſunt variari prout fert occaſio, non enim poſſibile eſt futuram curationem iniungere, ni occaſio eandem nobis obiectet, quod tamen mihi magis neceſſarium eſſe videtur, eſt dare aliquod medicamentum, illudque tamen leniens, nam materia quæ ab imbecilli expultrice emittitur per innumeras vices, vnàque inteſtina labefactat, nimio onere preſſa, ſatius à medicamento adiuta opus perficiet, quòd ue Natura paulatim agendo nun-

quam.

quam compleret, à medicamine ſuſcitata perficiet; leniens tamen debet eſſe medicamentum, quippè cum obſtructiones adſint, impedimento ſunt quin nimia excrementa à validiori attracta permeent, ſicque ibidem obfirmata compingantur, ac maiores conuocent obſtructiones, vnde pulcherrima adeſt circa hoc *Saxoniæ* ſententia, quæ his verbis nobis refertur: *Hoc enim apud nos ſit perpetuum, vaſis Iecoris quocunque modo impeditis aut ab obſtructione, aut à tumore non quam licere vti purgante valide præſertim in magna doſi accepto*. Subdit inferius: *Humores enim trahuntur à toto corpore in ipſum Iecur, & cum tranſire nequeant, inflammationem & obſtructionem augent*. igitur eligantur purgantia per epycraſim, & alternatim vtendum purgantibus, & aperientibus.

Quicquid tamen ſit ego ab initio darem ſequentem potionem: ℞. agar. albiſs. drac. 1. rhab. el. drac. ſ. ſpicæ, ſchœnant. cinnamomi an. ſcrup. 1. infund. in aq. abſynthij colaturæ ℞. vnc. 3. mellis roſ. colati vnc. 1. miſ. f. pot. cap. De ſanguinis miſſione non loquor, cum iam ſit bis miſſus, ac nunc non conueniat.

Quoad aperientia ſpectat, ego vterer ſequentibus ſyrupis: ℞. ſol. abſynth. agrimon. rad. petroſelini, capill. ven. gram. cichor. cum radic. endiu. acetoſæ an. p. 1. rad. fœnic. vnc. ſ. miſ. loquantur in aqu. ſimpl. colaturę, ℞. vnc. 10. ſyr. de ſ. beton. de cichor. de duabus radic. an. unc. 1. ſ. miſ. pro tribus doſibus, qui etiam poſſunt replicari, modo non vrgeat occaſio denuò aliquod leniens exhibere, tunc enim vterer libenter ſyr. de cichor. cum rhab. mellis roſ. ſol. ad unc. 1. ſ. adijcerem decoctionem in qua bull. agar. rhabar. el. parum acerbi an. drac. ſ. pulpæ thamarind. drac. 1. ſ. quod ſi adhuc perſeueret affectio, tunc ad iura columbi alterata deuenirem ex cichor. cum rad. agrimon. acetoſa, borragine, meliſſa, gram. capill. ven. cuſcuta, marrubio, rubia tinctorum, rad. fœn. abſynth. mentha, cort. citri, & aniſorum portiuncula; cui ſi ſuperfundamus ſyrup. de cichor. de duabus rad. & bizantini non erit abſonum; *Saxonia* antequam præbeat huiuſmodi aperientia dat duas pillulas conflatas ex ſequentibus: ℞. trochiſ. de eupat. de rhabarb. an. drac. 2. cum aqu. agrimon. f. pillulæ 12. quarum duas exhibet.

Quod ſi fluxio fuerit immodica, tunc ſanè ad adſtringentia confugit Mercatus, attendendum enim ad id quod magis urget, neque alterum negligendum; cæterum circa uſum adſtringentium ego ualdè dubitarem, ſiquidem cum dixerim huiuſmodi morbum ab obſtructionibus pendere, procul dubio ſi adſtringentibus vtamur, magis oberimus; quare potius roborantium uſum commendarem, quæ citrà adſtrictionem id efficiant, quam aliter; ideò poterimus tabulas præſcribere ex ſpeciebus Diarhod. Abb. arom. roſ. troch. de rhab. de cupator. & ſimilibus; ſic poterimus uti fotibus corroborantibus, & inunctionibus, & cataplaſm. quorum magna eſt ſilua, ideoque hæc omnia miſſa facio, cum adſit latoris celeritas quæ mihi non concedit ulterius diuagari, utere ergo optima uictus ratione quam ut optimam obſeruare mihi notum eſt, & ideo nil dico. Vale, meque inter tuos minimos benignè connumera.

Datum Aquilæ hac die
10. Auguſti
1646.

Rr 2 PRO

PRO PERILLVSTRI ET Adm. Rener. D. D. Carolo Palla Abbate Leoniſsano fluxu hepatico laborante.

CONSVLTATIO LXX.

DVo ad fluxum hepaticum faciendum concurrere, calorem nempè primigenium imbecillum. & debilem hamatoſeos facultatem nemo eſt qui ignoret; ille enim legitimus ab omnibus conſtituitur affectus hepaticus, in quo ſcil. ſemiconfectus ſanguis apparet; quod non aliundè pendere cenſeo, quàm ex Iecore ſanguinis officina, illud enim ut aiebat, *Iacchin. in 9. Rhaſis* omnium malorum eſt occaſio, ſed potiſſimum cum *κακωπραγιαμ*, ſeù *ατονίαμ* concepit, unde contingit *ημαπωσιν* lædi, ex cuius læſione innumera mala proſiliunt; quam quidem caloris iacturam non aliundè hepar eſt nactus, quàm ex immodico eiuſdem, & aduentitio calore, concepto tum ob errata in motu, tum ob calida nimis aſſumpta medicamenta, tum ob uiuendi normam, tum ob reliqua errata; quod quidem incendium fuit nedum in cauſſa leſæ *αιματωσεως*, ſed humorum ſeparationis; motus enim calorem inuehendo, & quantitas facillimè eandem genuerunt.

Humores enim diſgregari propter exceſſum unius eorum ſecundum quãtitatem rationi conſentaneum eſt dixerat *Martian. in comm. lib. de nat. hum.* ita ut qui cæteris præſtat eis aſſociari, & contemperari recuſet, quam diſgregationis cauſſam indicauit *Hippoc. lib de inſom.* dum inquit: *repletione enim intus facta, ſecretio quędam contingit, quæ animam perturbauit,* quod motus etiam ſeparationis ſit cauſſa explanauit pariter *Hippocrat. 4. de morb.* aptiſſimo Scytharum exemplo, qui agitatione lactis butyrum, ac ſerum, & caſeum ſegregant. quod etiam nobis declarat alterationem ſecundum qualitatem eandem diſgregationem efficere, eò quod lac ſucco immiſſo conglobatur, & circa ipſum inſpiſſatum ſerum ſegregatum apparet; id enim euenire ait *Hip.* quia frigiditas ab immiſſo ſucco in lacte introducta, eſt cauſſa vt inſpiſſetur; & ab eo ſeparetur ſerum; ſubdit *Martian. Verum non frigiditas tantum id præſtat, ſed qualibet alteratio, quæ magna ſit, & ad ſubſtantiæ corruptionem procedat, quando videmus æſtate propter exceſſum caloris lac abſque coagulo inſpiſſari, & multa eſſe cum calida, tum frigida quæ lacti impoſita illud coagulant, & ſerum à caſeo ſeparant*: quæcunque igitur humores augere, aut agitare poſſunt, ea omnia diſgregationem facere in humoribus apta ſunt: quam quidem ſeparationem explanat *Senex lib. de Natur. hom. tex. 6.* aiens: *Sanus equidem maximè eſt, vbi temperamentum hæc inter ſe habuerint moderatum, tum facultate, tum copia, & vbi maximè fuerint permixta; Aegrotat autem, quum horum quid minus aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum, neceſſe eſt enim quum quid horum ſecretum fuerit & per ſe ſteterit, non ſolum eum locum vnde ſeceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt, dolore, ac morbo vexari*; in qua ſeparatione tria concurrere animaduertimus, partem vnde primò eſt motus, ſpatium per quod mouetur, & locum ad quem tendit; quod volens explanare *Hip. in epid.* dixit tria eſſe conſideranda, vnde, quò, & propter quid; quod ſi velimus vnde conſiderare, dicerem iſtiuſmodi materiam fluxum faciente

ciente

ciente ab initio Dyſſentericum eſſe hepar feruidiſſimum, quod in ſui conſenſum trahit etiam ventriculum, quò iuerit hæc materia non eſt vt diſquiramus, cum inteſtina ſint illa quæ recipiunt.

Propter quid autem iam diximus, nimirum propter copiam, calorem, & motum, vt bene dixerit *Gal.* cauſſam motam difficiliorem eſſe quieſcente; cæterum quænam ſit hęc materia quę peccat, id excreta poſſunt indicare, cùm varia ſint, modo porracea, modo biloſa, modo æruginoſa &c. hæc ab hepatis feruore congenita, illa à ventriculi calore per aſſationem: quę quidem ſua mordacitate, & acrimonia dolores nedum titillando genuerunt, ſed quia in inteſtinis excoriationem aliquam fæcerunt; hocque crediderim voluiſſe Senem *præfato tex. de nat. hom. tex. 6.* cum dixit: *etenim quum quid horum extria corpus effluxerit amplius quam redundat, euacuatio ipſa dolorem exhibet, rurſus itaque ſi idem intus fecerit euacuationem, & tranſitionem, ac ab alijs ſecretionem geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt, velut dictum eſt, nempè & vnde ſeceſſit, & vbi receptum redundat*: cæterum neſcio quis modus loquendi ſit iſte quem habet hic *Hippoc.* dicit enim euacuationem intus eſſe: cæterum ſemper diuinè loquitur vt ſemper *Hip.* nam de duplici euacuatione hic loquitur, ſeu motione, quarum prima eſt dum mouetur humor ab vna parte, atque ità mouetur, vt in corpore non remaneat, ſed euacuetur extra corpus, ſicque dum tranſit tantummodo hęc materia dolorem exhibet: ſecunda, eſt dum mouetur humor ab vna parte, & in aliam partem corriuat, abſque eo quod euacuetur, ſed remaneat in eodem loco, tunc enim neceſſe eſt duplicem dolorem fieri & vndè ſecedit, & quò vadit & permanet, dolorem ex Hippocrat. *propter valde exſuperans ſit*, indeque *Gal. aiebat 2. de ſympt. cauſſ. cap. 5. In ſingulis quorū natura permutatur, & corrumpitur, & dolores fiunt*: quodcunque enim obiectum quod in partem agat ſenſitiuam aptum eſt dolorem peragere, ly enim corrumpitur, vt notat *Gal. p. de ſympt. cauſſ cap. 6.* magnitudinem mutationis indicat, & celeritatem; vt proinde mirandum haud ſit ſi obiectum proportionatum quale eſt bilis tum æruginea tum porracea dolores creari in inteſtinis tum tenuibus tum craſſis, craſſis quidem, quia dolor etiam infrà vmbilicum percipitur, & aliquando non nimis diuturnus, inteſtina enim craſſa vt voluit *Senner.* tenuibus ſunt magis carnoſa, atque ideò minus ſenſitiua, præter non raro cruor in excreto eius ſupernatat; non rarò rectè permixtus cernitur, ſignum patognomonicum inteſtinorum tenuium affectus, quod ex eo pariter innoteſcit, quia dolor non rarò acerbior, & diuturnior eſt: ideoque & diuturnum morbū facit, & aliquando in deteriorem fluxum commutatur, vt in noſtro caſu contingit, vt propter dixerit *Senex. Pro quibus qui morb.* mutata enim excrementa in ſimilia loturæ carnium, fluxum verè hepaticum monſtrant, quod non aliundè pendet, quam ex Iecoris dyſcraſia, ſiue ea calida ſit, ſiue frigida, qua eius ſanguifica vis vt vult *Mercatus* imbecilior factam, licet chylum trahat, minimè ad ſanguinis perfectionem ducit, ſed ſimile quid loturę carnium efficit, nam rudiorem ſanguinem quem à venis meteriæ (vbi inchoatur *ἐμάτωσις* vt *4. de vſu par.* aduertit *Gal.*) accepit, non conficit, ex quo morbo ſequitur prædictum ſymptoma nempe exiens mutatum per aluum, & per interualla excretum, loturæ carnis perſimile: ſicq; non immerito *Platerus* ad fluxum hepaticum faciendum dixit cōcurrere caliditatem ſcil. hepatis, & ſanguinis meſaraici ſummam tenuitatem, quæ oſcula venarum aperiat; quicquid tamen ſit non eſt dubitandum

ſluxum

fluxum hepaticum legitimum prouenire ab hepatis imbecillitate, ob quam ſanguificatio non rectè perficiuntur quamuis non deſint qui dicant eſſe etiam affectum venarum, cum venis tribuant primam ac præcipuam ſanguificandi vim, quam opinionem tenuerunt *Veſalius lib. 3. anatom. cap. pr. Iouber. pr. decad. paradox. 4. Schenebius in diſput. de ſanguificat. inſtrum.* ratio quam adducit id hęc eſt: nam venæ ſunt partes ſeminales in quibus viget magis calor, & conſequenter in his præcipua viget actionis pars. Præterea caro Iecoris non tangit chylum, ſed venæ; Inſuper ſanguificatio non eſt tantum humoris rubri generatio ſed etiam generatur bilis flaua, atra, pituita, ſerũ, quinimo ipſe *Gal. p. de natur. fac.* 4. venis cùm ſanguificandi tribuit: hoc tamen ſit obiter dictum, nam ego volo communi ſententia ſtabilire fluxum hunc hepaticum ab hepate refrigerato à nimio calore fieri, nec immerito quia ab hepate tanquam in fonte & radice facultas ſanguificandi exiſtit; videatur tamen *Zacutus lib. 8. cap.* 14. qui hanc de venis ſententiam reijcit, facto tamen vt reor, ſed de hoc alias, detur ergo hepati pro tempore ſanguificandi munus eidem dari quoque debet eiuſdem diminutio nec immerito; nam vt aiebat *Duretus in Coac. p. 322. eſt conſentaneum vt ſi robur hepatis* ϰ̀ *δ'ιπω:ια fundamentum habeat τὴὺ δ'κρασιαν: imbecillitatem ϰαὶ ατωνιαν inferat δυσκρασια prægrandis multum ſcil.. à naturali temperamento egreſſa in omni genere intemperiei*; propereaque non mirandum variari excrementa non raro, quia vt aiebat *Iacot. 5. Coac. Cruenta qualia diximus quia in venis meſaraicis inchoatus ſanguinis, & rudis non perficitur ab hepate infirmo, ſed effluit per interualla, aut retentus craſſeſcit, corrumpitur, & aduritur, vnde ex cruentis nigra, & fętida excluduntur, deinde ὑδατοχολα quaſi ex aqua, & pauca bile mixta*: nam calefactum hepar, ſed robuſtum, ſicca, aut bilioſa, & lenta reddit, quia lentor eſt modus calefactionis vltrà aquam citrà ſiccitatem, liquor verò, & tenuitas ſine lentore, cruditatis citrà incraſſationem; ſic *lib. 4. de vict. rat. in acut.* (vt eſt apud eundem *Iacotium*) *Gal.* hepate phlegmone obſeſſo vri excrementa, & exſiccari, veluti quę σπυραθοδη appellantur, & σκύβαλα, modo ne coniuncta ſit imbecillitas, cum imbecillitate autem liquida deijci, quia ad ſe alimentum trahere nequeat. ex quo ſubdit *Iacot.* intelligitur imbecillitatis hepatis multos eſſe tanquam gradus, qui excrementorum ſpecies variant, nec ab omni imbecillitate hepaticos dici; quam quidem imbecillitatem expreſſiſſe puto *Holler. in comm. Coac.* dum dixit: *At proluuies rubens retentricis, & aliquande ſanguifica virtutis hepatis ſymptoma eſt, rubent autem plus, minuſue, vt vel magis vel minus coctus ſanguis eſt, vt multus vel paucus*: Talis ergo in hepate requiritur imbecillitas, vt coctionem vel εμαθωσιν deſtinat; ideoque fluxus hepaticus maximum ſolet ægrotantibus diſcrimen afferre, tum magnitudine partis nam læditur viſcus omnimodè neceſſarium, & ſanguificum; tum ratione materiæ quæ alendo neceſſaria eſt excretione, & ſpirituum ſimul effluentium exolutione, vnde verum hepaticum ait *Iacot.* ἐκλύειν quare ſummo ſtudio incumbendum vt æger curetur, nam quamuis non rarò ſolutus eſſe videtur, tamen reuertitur, vt enim ait *Gal.* perſeuerante Iecoris imbecillitate non eſt tuta ſalus, ſiquidem vt reor adeſt cauſſa productiua, quæ morbum iterat; ac proinde quamuis benè poſſit ſe habere, timendum eſt de recidiua, ſi tamen obtemperans fuerit & medicamenta faciat, cum ſit Iuuenis ſperandum eſt de eiuſdem ſalute.

Quicquid tamen ſit, cum dixerimus concurriſſe multa ad hoc pathema

faciendum, nempe humoris multitudinem, calorem Iecoris, eiuſdemque
imbecillitatem, & inteſtinorum vlcus, propter ea conſolidandum vlcus, ro-
borandum hepar, & alterandum, & tandem multitudo deplenda eſſet, niſi
primò ſupponeretur à natura, & ab arte depleta, præterquam quod in le-
gitimo fluxu hepatico nunquam conuenit euacuatio; ſi tamen aliqua caco-
chymia exſuberare haud cernatur, nam vbi corpus vitioſo aliquo humore
redundarit non inutile erit leue aliquod medicamentum iniungere, quod
non erit abre in noſtro ægrotante, qui non nimis obtemperans ſolet noua
congerere excrementa: quod ſi ſola rubra proluuies emanet, ab omni eua-
cuatione abſtinendum, etiam à ſanguinis miſſione, quæ nullo pacto compe-
tere poteſt virium oblæſarum ratione, & profluuij cauſſa; quamuis non
ignorem cum Iecur, & viſcera ſint calida, & ob hanc cauſſam humores tor-
refiant, & adurantur ſanguinem eſſe mittendum vel è baſylica vel è ſalua-
tella, tamen quia illum miſſum ſuppono, non eſt vt nunc illum mittere in-
tendamus, cum ſcil. læſa eſt ſanguificatrix, vires ſunt redditæ imbecillæ, &
macies eſt introducta; ſic *Senner.* dixit: *In legitimo ſanguinis hepatico fluxu ab eua-
cuantibus abſtinendum. ſed hepar roborare, & calidum innatum reficere oportet, vt
aucta calidi innati ſubſtantia ad priſtinam conſtitutionem hepar reducatur*; ſic *Mer-
cat.* etiam dixit: *quod ſi dilutus ſanguis excernatur, conſtetque nullo alio vitio conſpur-
cari, ſed Iecoris calorem modo ab impenſo calore diſſipari, abſumique eius ſubſtantiam,
modo diutinis, & vehementioribus euacuationibus euaneſcere, & imminui (quibus le-
gitima hepatica proprius efficitur) tunc quidem à vacuantium auxiliorum vſu abſtinere
oportet, (ni quid ſimul vitioſum redundauerit, cuius occaſione leuiter, & leuibus medi-
camentis vti cogaris) ſed omni arte Iecur reficere, roborareque opus erit, & adaucta
calidi innati ſubſtantia ad antiquum temperamentum reducere*; ideo ego ſumme
laudarem ius galli antiqui videtur enim eſſe medicamentum in alimento,
præterquam quod vt ait *Card.* 3. *de ſanit. tuen. cap.* 15. ius galli antiqui lauat,
abſtergit, aperit, flatus diſſipat, prouocat, aluum ſoluit, atque melan-
choliam purgat, quod pariter aſſerit *Galenus* 3. *de ſimplic. medic. facul.*
quamuis alias aſſeruerit eius carnem adſtringere. & quamuis *Saxonia* ius Gal-
li probet cum vſu nimium calidorum; ego autem eadem refrigerantium vſu
temperarem, quippè in noſtro caſu calor hepatis aduentitius, eiuſdem pri-
migenium depeculatur, ſumerem ergo abſynth pont. Iunci odor. ſpicæ. an. p.
ſ. borrag. acetoſæ cichor. cum rad. agrimoniæ cuſcutæ an. p. i. cort. citri vnc. 5.
ſem. fænic. drach. 1. plantag. portul. an. parum, miſ. imponantur omnia in
ventre Galli flagellati, & euiſcerati, buli. ad perfectam Galli cocturam, & fa-
cta omnium expreſſione detur hoc ius ad lib. 5. ſingulo mane per dies vi-
ginti: ſic idem *Saxonia* laudat aquas thermales ſulphureas, ſalſas, & alumino-
ſas; ex deſtillatis aquis etiam aliquæ poſſunt commendari, quæ virtutem ha-
beant, & refrigerandi, & calefaciendi vt tonus ſeruetur viſceris; ſequens er-
go ſtillatitium probarem ... in quo bullier. ſpicæ p. ſ. abſynthij pont. ca-
lami arom. an. p. ſ. menthæ viridis, eupat. borrag. cichor rad. fænic. acetoſæ,
fumariæ an. 1. adde ſp. arom roſ. Diarhod. Abb. an. drac. 5. ſ. raſuræ eboris, cor-
nu cerui an. drac. 2. conf. Hyacinthi, AlKermes diſſol. in vino rubro, & odor.
an. vnc. 5. conſ. roſ. vet. florum borraginis, an. vnc. 2. Iecoris Lupi rec. vino ab-
luti vnc. 4. macerentur per diem, & f. ſ. a. omnium ſtillatitium; ſic *Zacutus* lau-
dat vinum ex rhapontico.

Nec inferioris vſus erunt tabulæ confectæ ex ſpec. Dialaccæ, Diacurcumæ;
trochiſ.

rochiſ.cyph.cum trochiſ.de rhab.conſ.roſ.vet.& ſacch. Nec enim inferioris vſus eſt medicamentum,quod à doctiſſimo *Ludou.Sepoallio* proponitur,*lib. 7.ſuarum animadu.num*.105.quod præſtantiſſimum nuncupat, & ab ipſo multoties probatum:ſumit enim vuam rubram, quam Pignolam Mediolanenſes appellant,acinis eſt non magnis,racemis adſtrictis,vt tardius maturefcat, & vinum nobile,rubellum,& quod picantem vocant facit colligi debet, dum media eſt inter acerbitatem, & maturitatem quod ſolet eſſe verſus diem feſtum Natiuit.Virginis menſe Septembr.Soli per primos quattuor dies exponitur,mox in furno ſemi excalefacto exſiccatur, & ſeruatur ad vſum, & veniente occaſione,quoniam emolleſcit in vaſe vitreato,aut ad ignem, aut in fumo iterum exſiccatur adeo vt in puluerem duci poſſit, Huius dra.2. per duodecim, aut quindecim dies ex vini rubri potentis vnc.4 ſingulo die per quattuor horas antè prandium exhibet, & cum hoc ſolo præſidio non paucos ad priſtinam ſanitatem deduxit.

Neque interim dum hæc fiunt abſtinerem ab extrinſecis remedijs quæ, & roborandi vim pariter obtineant, ideoque hepatis regionem inungerem ol. roſ.de abſynth.& de ſpica, ſic quoque poſſint fieri fotus cum aqu. & vino in quibus bullierint abſynth.menthæ,ſpicæ malu.an.m.i.florum chamom.anethi.an.p.i.ſem.lini,aniſ.cumini an.vnc.5.miſ.bull.ſ.a. & f.fotus Iecoris regioni.*Saxonia* ceratum applicat, quod quia nimis calidum omitto non omittens vſum emplaſtri de cruſta panis,Diaphæn. & ſimilium.

Pro abſtergendo autem vlcere,& conſolidando ſatis laudo clyſteres, qui à vobis ſcribuntur,quamuis non ignorem à *Gal* fieri etiam ex muria, & alijs validioribus à quibus abſtinerem, non ob id tamen deſererem clyſteres ex aqua Tettutiana,quemadmodum eandem ebibitam pariter probo. non defuere qui in hoc affectu balneum probarunt, quia illud humorem reuellit ad cutem.vt 1.*ad Glauc*.14.ſic in ſuperpurgatione optimum eſt auxilium, *Hippocrat*.tamen 3 *acut*.59.balneum improbat aiendo eos non eſſe lauandos, qui in morbis aluum plus iuſto humidiorem habent. *Zacutus* balneum videtur commendare coacta tamen neceſſitate, etſi enim ad præſens fluxum augeat,in poſterum tamen Iecur attemperando, & reuellendo ad cutem fluxum ſiſtit.

Cæterum vt liberè fatear à balneo abſtinerem, nam cum ſupponamus à calore valido eſſe factum imbecillium calorem primigenium ex balneo magis fieret imbecillis,quod probauit *in epid*.Vir ille Athenienſis ab *Hippoc*. relatus,qui pruritu tenebatur, cumque tranſgreſſus fuerit ad Melum vbi ſunt calidæ balneę factus eſt hydropicus. Veruntamen quicquid agatur, nihil proficuum eſſe ſperarim ni debita victus ratio adiungatur; ſit ergo comeſtio auicularum montan.veruecis,perdicum,gallinarum,pipionum, & ſimilium;Vinum bibat mediocriter lymphatum aqua chalibeata,exercitium ſit moderatum, & caueat à quocunque animi pathemate. Hæc ergo habui quæ dicerem currentiſſimo calamo pro delendo ſi fieri poteſt doctiſſimi noſtri Abbatis affectu, Deus ſit ille,qui omnia ſecundet.

PRO

PRO IOANNE LIPPO Aquilano Diabete laceſſito.

CONSVLTATIO LXXI.

OMne nimium naturæ inimicum exiſtere docuit *Hippoc. in aphoriſm.* quod confirmauit *Galen. lib. de exerc. parua pila* dum dixit : *Nimium quod eſt reprehendo ſemper, omnemque qua exerceri velimus Artem eſſe moderatam volo, quę ſi modum excedat iam bona eſſe deſinit*: nam vt alias dixerat idem *Gal.* nimirum *lib. de puer. epilept.* colliquationem affert vbi fuerit immodica; vt propt. haud mirandum noſtrum ęgrotantem in Diabeticam paſſionem incidiſſe, cum nimio labore vſus ſit, nimis ſeſe exercuerit, ac ita renes calida dyſcraſia intemperarit, vt & lotij profluuium procrearint, & validam illam ſitim, ſeu διψυμ; eſt enim Diabetes nil aliud teſte *Aetio tetrabib. 2. ſerm. 1. cap. 1.* quam affectio diuturna circa renes conſiſtens, multum potum inducens, vna cum hoc quod quicquid bibitur, ſimul vt acceptum eſt per vrinas eijcitur, *Paulus lib. 3. cap. 45.* vt eſt apud *Zacutum* eandem definiuit vt ſit potionis tranſmiſſio, qualis fuit aſſumpta : *Galen.* dixit eſt velox exitus per vrinam, ac exuberanter eius quod potatum, eodem à ſua qualitate non mutato, indèque non immeritò *Sennert.* dicit quod hæc affectio vocatur Διαβήτης à διαβαίνω ideſt tranſeo, quod ſcil. vrina citò tranſeat; Alij ὕδρωπα τὶς ἀμίδα hydropem ad maculam. Alij vrinæ profluuium. Alij διαρροίαν τὶς οὖρα. Alij διψακὸν ἀπὸ τῆς διψης à ſiti vehementi, quam patiuntur ægri; quæ omnia in noſtro reperiuntur ægro, vrinæ adeſt cæler euacuatio, eiuſdem adeſt profluuium, & tandem ſiti quam maxima vrgetur, quem quidem affectum vt rarum & bis tantum à *Galeno* viſum in noſtro languente videre eſt, & quod magis mirandum tantam cernere vrinę copiam profluentem; vt nunc non mirer *Hollerij Scoliographum*, quendam hominem retuliſſe qui quotidie ſex pintas Lutetianas emingebat; ſic *Dodonaus cap. 42. ſuarum obſeru. medicam.* vt eſt apud eundem *Sennert.* refert quendam vidiſſe, qui vno die quadraginta libras vrinæ reddebat; videri poſſunt alię hiſtoriæ apud *SchencKium lib. 3. obſeru. medic.* à quo *Sennert.* omnes hauſit hiſtorias; & quod magis eſt, ſiti adeò valida cruciatur, vt ſi vel lagenas aquæ ebiberet, nunquam ſaturetur, ideòque huiuſmodi affectus à Medicis διψακὸς nuncupatur, hoc eſt quaſi vehementer ſitiens, orta ſanè ex nimio, & renum, & hepatis, & uenarum calore, qui attractricem harum partium deprauans, huiuſmodi gignit pathema, indèque doctiſs. *Saxonia* dixit in hoc affectu primum lædi primò, & per ſe facultatem attracticem, nam vt fiat Diabetes hic ordo præ requiritur. ut renes importunè ſugant ſeroſitatem in venis contentam; venæ iam exſiccatæ attrahant à Iecore, iecur pariter exinanitum ſugat ab ore ventriculi, & tandem os ventriculi exſiccatum multam requirat potionem.

Quam tandem aſſumptam ſtatim dimittat in renes, non quod primò, & per ſe læſa ſit retentrix facultas ventriculi, & inteſtinorum (nam ſi adeſſet vitium retentricis, fieret lienteria, eſt enim lienteria vt vult *Gal.* deiectio non tam cibi, quam potus:) ſed quod ſit importuna Iecoris, uenarum, & renum attractio, quæ quidem ideò importunè ſe gerit, quia caliditas in partibus

adeſt vel cum materia, vel ſine materia; quamuis *Auic.* dicat hàc importunam actionem fieri ex frigida renum intemperie retentricem facultatem debilitante; quod reijcitur à præfato *ſaxonia*, nam vbi tanta ſit frigiditas quæ retentricem vitiat, deſinit omnis attractio; propterea ait lædi cum attractrice potius expultricem, quia irritatur vel à copia tantum, vel ab acrimonia rei potulentæ, ſicut & attractio ab intemperie fit, vel à materia ſalſa, & bilioſa in renum ſubſtantia imbibita, & impacta, ab alijs partibus profluente, vt Iecore, capite, cerebro, vel denique à toto corpore; quippè ad modum caninæ appetentiæ ventriculi, renes quoque ipſi auidiſſimè multum ſeroſæ ſubſtantiæ alliciunt, & cum eam non poſſint continere, neque conficere, protinus pellunt ad veſſicam, vt vult *Mercatus*, quod ex multis contingit cauſſis vt dixi, vel à ſimplici calore vt dixit *Paulus*, vel à calore cum mordacium humorum affluxu, vt ſtatuit *Aetius*, vel à frigiditate vt *Areteus*, *Mercatus* tamen ſtatuit vehementis tractionis renum cauſſam eſſe eorum calidam intemperiem, nec immerito; quia cum attractio huiuſmodi ſit actus deprauatus non autem diminutus ſequitur vt ex calore pendeat, non ex frigiditate, quia frigidum apud omnes actionem diminuit, calidum deprauat; ſic *Euſtachius Rudius 2. Pract. cap.* 39. preter renum calidiorem intemperiem dixit adeſſe etiam Iecoris calorem, & ventriculi retentricem læſam. *Ioannes Baptiſta Siluaticus*, *Actuarius & Gal. 6. de loc. aff. cap. p.* dixerunt adeſſe inſignem calidam intemperiem in hepate, & toto venoſo genere, quæ ſanguine fundit, & in ſerum mutat, quod à renum attractrice trahitur, quæ ſane ſententia maxime omnium arridet, videmus enim hoc affectu totum corpus æſtuare, ſerum ſubito allici, inalteratum, quod non fieri poſſet ſi ſolum renes paterentur, quia vis hepatis, & venarum alteratrix immutaret non obid defuerunt ex iunioribus vt idem *Mercatus* inſinuat, qui huiuſmodi affectum ex poſitiua frigiditate oriri ſanciant, quod probant euentu in his qui potibus nimium refrigeratis niue vtuntur, in quibus vel calorem coquentem venarum & Iecoris extingui contingit, (quo facillimum eſt conijcere velut crudum protinus, vt in lienteria proijci) vel renum attractricem plurimum excitari ab ingenti renum appetitu, ex prædicta frigiditate, haud ſecus quam in fame canina cibi appetitus excitatur; *Trincauell. lib.* 10. *cap.* 11. patiter Diabetem reijcit in renum imbecillitatem à frigore contractam, quod probat hiſtoria cuiuſdam viri nobiliſſimi qui cum aquam gelidiſſimā biberet renes tantam imbecillitatem contraxerunt, vt potum omnino immutatum redderent, ſed reijcitur à ſenerto, nam ſi vitium in renibus fuit, quare tam ſubito ad renes potus peruenit? preterquam quod ijdem refrigerati non potuerunt facti imbecilles trahere, cæterum ad hoc reſpondet *Mercatus* aiendo quod ſi loquantur de illigitimo Dypſaco facto non à renum valida attractrice, ſed à ſeroſitate redundante per vniuerſum corpus ex potu frigidonata concedit, poſſe Diabetem naſci, non enim tunc renes trahunt ex intemperie, ſed ex indigentia, nam refrigeratis Iecore & venis, veriſſimum eſt crudam; & copioſam vtinam gigni quam trahentes renes protinus reijciunt, tum ratione ponderis, tum quia diſſimilis eſt, nullum inde capeſſunt alimentum, quò fit vt auidius trahere gliſcant.

Cæterum mihi non poteſt id arridere, nam duo concurrunt, ſeù reſultant ſymptomata ex Diabete, quorum vnum eſt ſitis inexplebilis, alterum verò non mutata potios quomodo ergo contingere poteſt vt ſitis à frigido manet, crudi-

cruditatibus vndique corpore pleno, cum eadem nobis ſiccentibus fiat vt voluit *Gal.* vel ex humidi inopia, vt idem perhibuit? Præterea ſi crudæ vrinæ redduntur, quomodo Diabetem efficiunt, quæ pro pathognomonico ſigno immutatam habet vrinam, nam ſi cruda, ergo aliqua eſt præſtita immutatio, non enim quia cruda, aliquam à calorem non habuit actionem, diminutam tamen; quamobrem nullo pacto ex frigiditate Diabetes conſurgit, cum deprauata actio qualis eſt huius affectis à calido ſolum profurgat; quod ſi ex potu frigido nonunquam Diabetes conſurgat, dicendum id non fieri ex attractrice deprauata, ſed potius retentrice debilitata, ac nequeunte ſeroſitates à varijs partibus congenitas retinere, quæ non ob id Diabetes nuncupanda, ſed potius vrinæ profluuium ortum ex partium imbecillitate, verum non tantum eſſe poterit, vt in Diabete, quæ calorem vt cauſſam habet liquantem, ſanguinem, & in ſerum commutantem eius maiorem portionem, quod quidem à renibus attrahitur, & in veſſicam protruditur, ſiquidem contumacies illa in noſtro ægro conſurgat, nam cum ſanguine partes orbentur, inde eſt vt nutritio haud fieri poſſit, qua ablata, ceſſat etiam corpus ali, & neceſſario extenuatur vnde *Valleſ. 6. epid ſect.* 5. dixit: *Areſcit quidem quia humiditas non meratur interius, ſed effluit multa*; quinimo *Aretæus lib. 2. de cauſſ. & ſig. diutur morb. cap.* 2. diabetem eſſe ſcripſit carnium, ac membrorum colliquationem in vrinam; hæc ſunt eius verba: *Diabetes qui vocatur affectus, miraculum quoddam eſt, haud ita ſæpe hominibus vſitatus carnium ac membrorum in vrinam colliquatio*: ſic Hip. 6. epid dixit: *Vrina concolor cibo & potu, & vt conſueuit humidi colliquatio*, ſubdit idem *Valles in comm* 14 *Itaque congruit huic morbo vocari humidi colliquationem, ſiccatio enim humidi colliquatio eſt, atque etiam colliquationem, vbi humiditas multa, ideſt, colliquationem, vbi humiditas multa, ideſt multa aqua minguitur, & ab humiditate colliquationem, areſcit corpus à multa mictione eſt autem proprium huius morbi reddi vrinam incommutatam, concolorem cibo & potui, quod per eam affectionem, & concoctrix hepatis, & retentrix renum facultas debilitata ſit, tractrix verò renum operetur plus ſatis.*

Quæcunque tamen facultas ſit læſa, non primario læſa dicetur, ſed ſecundario, & ex accidenti, ſola enim attractrix eſt illa quæ attahens materiam liquidam à partibus illam in renes traducit, quod autem ob copiam, vel pondus retentrix quoque oblædatur non eſt mirandum; quod ſi coctrix læditur, id etiam per accidens eſt, impoſſibile eſt enim nullibi coctionem fieri vbi non datur debita mora, non enim coctio fit in inſtanti, ſed tempore indiget, ideoque hæ facultates præter attractricem non per ſe, & primario, ſed ſecundario ſunt obleſæ; atque hoc modo intelligendus eſt *Gal.* quando dixit tres eſſe facultates noxam ſubeuntes, Attractricem nempè, retentricem, & alteratricem; De attractrice loquutus eſt *6. de loco aff. 3. & p. de criſ.* 12 per hæc verba: *Igitur vt ex ventriculo Iecur per meſenterij venas velut arbores à terra per radices alimentum ad ſe ſe trahit, ſic etiam renes ſibi quicquid in venis eſt aquoſum alliciunt*; De retentrice hæc habet: *Proindè Diabetis renum imbecillitas non potentium diutius continere vrinam cenſenda eſt*: nec implicat eoſdem renes debili retentrice pollere, validaque referri attractrice, nam ſicut eodem in loco Gal. aſſerit: *Quemadmodum canina appetentia in ventriculi ore conſiſtens, non potente ipſo ſuſtinere pondus deuoratorum, multa impetuoſe ingerere, eademque celeriter excernere cogit, ſic in renibus etiam ſeroſi humoris cupiditatem vna cum virium imbecillitate accidere, vnde & humiditatem affatim trahere, & eam mox in veſſicam*

pellere ipſi renes coguntur: De alteratrice denique facultate læſa loquutus eſt pariter *Galenus* dum *loco ſupr. cit.* dixit: *Hoc morbo affecti inexplebili ſiti vexantur, quare & exſuberanter bibunt, & reddunt totum id quod biberunt minimè à ſua qualitate mutatum*; quicquid tamen ſit dicendum vt ſuperius dixi duas has facultates alteratricem nempè, & expultricem in hoc affectu ſecundario, & per accidens lædi, nam ſi duæ facultates læderentur, non oblæſa attractorice vera Diabetes non fieret, ſed ſatis ſpuria.

Quamobrem dicendum noſtri ægrotantis ex immodica exercitatione renes, & hepar ita potuiſſe incaleſcere, vt deprauata facultate attractrice; tū ab intemperie, tum etiam & à materia ſalſa, vſta, & mordaci, vt videre eſt etiam è ſcabie minuta, & vniuerſi corporis pruritu Diabetem genuerit: quæ eundem adeo fatigat, vt noctu, diuque moleſtetur continuo vrinæ profluuio & quod magis eſt ſiti crucietur, ex violenta vt puto ſeri attractione: ex quibus patet quam ſit dirus huiuſmodi affectus, nam vt ait *Zacutus lib. 8. cap.* 17. ob excedentem renum caliditatem non ſolum humores venarum, verum etiam totius corporis immoderatius liquantur, & attrahuntur, quarè ſubſequitur retortida ſiccitas, velut in maraſmo, quæ in immedicabilem tabem tranſit neceſſario, maximè cum plures cuiuſque generis actiones, & vires ſint impeditæ; ideoque quam primum ad curationem accedendum: quę à multiplici fonte deſumenda, prout multiplex proponitur indicatio, nam renum calida intemperies indicat refrigerantia, & quia cum materia, euacuantia: retentrix, & alteratrix facultas roboranda.

De magnis auxilijs ſic determinat *Zac.* ſi affect⁹ incipiat, & vires adſĩt ad euētilandum, & refrigerandum ſanguis è baſilica poteſt emitti lenia expurgantia in eundem vſum poſſunt concedi, quæ acrium humorum momentum per aluum deturbent; Mercatus ſanguinem mittit ex talo, ſi ex inhibitione tamen humoris bilioſi, & acris in renum corpore malum prodeat; *Saxonia, & Sennor.* videntur venæ ſectionem improbaſſe quia vires iam autem deiectæ ſunt, & plerumque alius morbus præceſſit. *Saxonia* dixit in principio poſſe quidē venā ſecare, verū dum nos principium credimus ſtatus exiſtat. & ideo rarè in vſum venire venæ ſectionem, quia cum in ſtatu eſt tota humiditas ſeroſa quæ in venis, Iecore, & ventriculo continebatur iam eſt aſſum pr... & corpus iam eſt exſiccatum; ſed quicquid ſit ab omni ſanguinis miſſione abſtinerem, quia & eſt annoſus, & emaciatus, vndè potius ad leue aliquod medicamentum confugerem humoribus tamen prius ad expulſionem paratis vt ℞. ſyrup. de agreſta, de ribes, myrth. an. vnc 5. dec. plantagin. lactucæ, protul. poligoni vnc. 3. miſ. pro ſupra cap. Pręparatos ſic humores ſequenti medicamētò poterimus euacuare ℞. ſyr. roſ. ſol. vnc. 3. rhabarb. el. inf. & expr. in aq. plant ag. drac. 1. decocord. q. ſ. in qua bullier. myrab. citrin. drac. 1. pulpę thamarind. drac. 2. mis. f. por. cap. Mercatus etiam laudat caſſiam maſticare bis, aut ſemel in hebdomada ſuperbibita aqua hordei vel cucurbitæ; quibus pręſtitis *Mercatus* laudat ſudorifera ad euocandam ſeri ſubſtantia in cutem ideoque laudat radicem chinæ, vel decocto pentaphylli, vel florum papaueres erratici, quamquoque opinionem *Aetius, & Arabes* acceperunt, ceterum hanc operationem valdè ſuſpectam habet, primò quoniam ex vſu ſudoriferorum attenuantur magis humores, & incaleſcunt, vndè faciliùs à renibus trahuntur præt. *Saxonia* meam quoque confirmans ſententiam dixit ſudorifera ſerùm perfectum non poſſe educere, quia in venis non adeſt. cū

ſint

ſint exſiccatæ, in Iecore non fit, igitur attrahent rem immutatam potulentam ſcilicet in Iecore enim ſerum non retinetur, ſed multò deterius eſt potiones immutatas diſtribui in omnes venas, & totum corporis ambitum, quam ſtatim per lotium educi, ideoque ipſemet Sax. potius laudat dyuretica vbi renes fuerint imbuti ſalſo, & acri humore.

Cæterum vt liberè fatear à dyureticis abſtinerem, nam præterquam quod cauſſam calorificam intendunt, cum etiam debilia ſint calida ex *Hippocr.* vrinam magis mouent, potius ergo abſtergentibus vterer medicamentis quam aliter; ideoque ego poſſum liberè aſſeuerare me ſenem quendam perſanaſſe ſolo vſu ptyſſanæ hordeaceæ, viſcoſitas enim huius leuis eſt, & iocunda, & continua, & lubrica, & moderatè humida, & ſitim eximit, & facilè eluitur, ſi fortè & hoc opus ſit, & neque adſtrictionem habet, neque malam turbationem, & neque in ventre intumeſcit: *Saxonia* ſerum laudat, in quo vbi opus eſt abſterſione incoquatur hordeum cum cortice capparum, & ſiliquæ fabarum: ſi opus ſit maiori abſterſione addit etiam amyg. amaras, ſerum non improbo, at amygd non probo, quia trahunt ad renes, ſed ſero lac præponendum, cum illud habeat virtutem temperandi, & leniendi renes, ſic *Hippocrat. 7. epid.* Cleonigo in Abderis nephritico dedit lac caprinum ad tres corylas cum quinta parte aquæ admixtum: nec minoris vſus ſunt clyſmata quæ & refrigerent, & excrementa benigniter trahant.

Non deſunt qui balneum aquę dulcis commendent, quo non ſolut (vt ait *Mercatus*) euocatur ad extimas partis in venis contentum, ſed etiam temperatur; quinimò *Zacutus lib. 8. cap. 17.* nedum laudat balneum aquæ dulcis, ſed illud parat aqua frigidiſſima; ſicque narrat hiſtoriam cuiuſdam hominis qui cum febre ardente oppreſſus, & curatus in diabeticam paſſionem incidiſſet, cum quotidie nonaginta ferè libras tum aquę, tum cereuiſiæ ebibitas citiſſimè per vrinam excernebat, nulla in colore, odore, ſapore mutatione facta (quamuis hoc ſecundum Senner. intelligendum ſit in confirmata Diabete, non inchoata, in hac enim vis alteratrix non eſt prorſus abolita, ſecus autem in illa ac de inchoata loquuti ſunt *Dodoneus, & Ioannes Baptiſta Siluatic.* quando dixerunt potum, qui aſſumitur non omninò talem reddi qualis aſſumitur, ſed in hepate mutationem aliquam accipere) cum multa expertus eſſet remedia, tandem ſubito in lagenam aqua gelidiſſima plenam nudum ſponte ſua ſe ſe proiecit, ſæuiente bruma, quod balneum cum viginti dierum interuallo experiretur ex toto ſitis eſt ablata, renumque retentrice robuſtiore facta vigoroſior eſt redditus, & vrinam tempeſtiuè excreuit: cæterùm de omnibus hiſce remedijs occaſio nobis tempus exhibebit proponendi, ſolum nunc contentus vt præſtita leui purgatione ad ptyſſanam deueniat, & poſteà ad iura alterata vbi fuerint incocta plantagin. portulac. polyg. acetoſa, lactuca. borragin. & ſimilia, quod ſi hiſce remediis affectio non mitigetur, vtile etiam erit vel ſerum dare, vel lac, & vltimo loco ad lac confugiendum.

Nec interim ſunt omittenda quæ renes roborent, retentricemque confirment; quæ quodammodo vias coarctent, & ſerum craſſius reddant; cuius naturæ eſt ſanguinariæ, vel plantaginis ſuccus, in quem vſum *Senner.* laudat præſens medicamentum ℞. rad. conſolidæ maioris, plantagin. an. vnc. 1. fol. plantag. m. i. florum roſ. rub. m. ſ. balauſt. drac. 2. myrabol. citrin. drach. 3. ſem. plantag. acetoſæ, portul. an. drac. 1. coq. in vini rub. lib. 4. vaſe clauſo, colaturæ

adde

adde myuæ cydon. vnc.3. cap. ſic quoque extra hypocondrijs fiant vnctiones cum ol.roſ.myrth.ſandal.rub.coralliſ.ſucco plantagin.& cera, vel ex ol. roſ.& vnguen.ſandalino, vel aliis ſimilibus.*Holler.in ſua praxi* maximè laudat hordei farinam oxyrodino ſubactam, emplaſtrique modo renibus applicitam,necnon etiam & hypocondriis; ſolent quoque in hunc vſum narcotica comprobari,quibus neceſſitate vrgente, & aliis non iuuantibus admitti poterunt.

Quoad victus rationem ea alimenta ſunt exhibenda, quę parum ſeroſæ humiditatis gignant,& plurimum nutriant, cuius naturæ ſunt extrema animalium,& auium vt vult *Mercatus*,item aues montanæ, & ſilueſtres, carnes recenter interfectæ,oua ſorbilia,& ptyſſana, Saxonia commendat alicam,& orizam.proſunt & olera quę frigidæ ſunt naturæ,vitanda omnia calida. Pro potu dari poterit vinum rubrum dilutum aqua hordei,vel Kalibeata:Atque hæc ſunt quę potui adducere pro curando affectu noſtri languentis.

PRO NOBILI IVVENE Aquilana Gonorrhæa, & vteri obſtructione laborante.

CONSVLTATIO LXXII.

MVlierem ſi per excretionem illam menſtruam ritè expurgetur nullo ex plenitudine affectu laborare declarauit *Gal.in meth at menſtruis retentis eam cuilibet malo implicari facilè eſt.huicque rurſus euacuationes medentur*, vt initandum non ſit nobilem noſtram adoleſcentem multis ab hinc menſibus menſtruorum diminutionem paſſam varia nunc probare pathemata:vterus namque vt bene *Andr.Laur.* explanauit nobiliſſima eſt, ac propèmodum diuina Fauiſſa,ex qua naturæ theſauri iam conditi depromuntur, eiuſdemue tanta eſt energia, vt eundem iure meritò *Plato* animal concupiſcentiæ particeps nuncuparit,*Pythagoras* animal per ſe ipſum diſtinctum, *Aretæus* viſcus propè animatum,& velut animal quoddam in animali, vt indè diuinus noſter *Senex* aiendi anſam deprompſerit,morbos omnes ab vtero proſilire, unde *Democr. lib.de Nat.hum Vterus*(inquit)*puerorum mater,vehemens malum, infinitarum ærumnarum in muliere cauſſa eſt.*& *Aretæus lib.2.diuturn.paſs.cap.2. Mulieribus*, inquit, *vterus ad purgationem,& partum bonus eſt.ſed morborum infinitorum, malorumque aceruum congerit*: quamobrem quandocunque a ſuo miniſterio deſiſtit vel prauè operatur ægrotant mulieres,ut videre eſt in noſtra languente, quę ob diminutum menſium profluuium macie laborat, febrili caumate non rarò torquetur,abdominis,& potiſſimum hypogaſtrij doloribus cruciatur, ſterilis extat,alijsque ſymptomatis laceſſitur quæ tibi viro doctiſſimo palam ante me exiſtunt;quę quidem omnia non aliundè ortum habent, quam ab vtero, non ob id alijs partibus exploſis, vt puta capite,ventriculo, & Iecore *artemparia* laborantibus,cum caput & ventriculus frigida, humidaque dyſcraſia exerceantur,indèque pituiteam generent colluuiem,Iecur feruidiori crucietur vnde vſti conſurgunt humores,qui in vteri venas vel copia corriuantes.

res, vel qualitate moti, ac expultricem vellicantes eorum lentore aditum intercludunt, vnde gignunt obſtructiones menſibus diminuendis ſatis idoneas, vt non immeritò doctiſs *Mercatus* triplicem diminutorum menſium cauſſam ſanxerit, quarum primam ad vniuerſum corpus redigit, vnde viſcera prædicta offenſam ſuſtinere diximus, ad ſanguinem ipſum quem, & craſſum, vnaque acrem promulgauimus, & tandem ad vterum, & vaſa illi ſubſeruientia, duæ morbo in via laborare ſtatuimus, obſtructionibus nempè ijsque ſatis rebellibus.

Quid mirum ergo languentem febribus torqueri tot in vtero obſtructionibus exiſtentibus, quamuis eaſdem in hypocondriis eſſe etiam dixerim; vt iure merito protulerit *Senex lib. de loc in hom. Febres porrò propt. fiunt, cum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint & pituita plenę fuerint eaque compacta, & neque refrigeretur quitquam, neque humectetur, neque aliud quid ſubeat s* quæ ſanè febris quamuis prius duplicis Tertianæ ideam ſeruarit, nihilominus nunc erroneum typum deſumpſit, humoribus commutationem ſubeuntibus, vt innuit Senner. vel ob foci diuerſitatem, humorumque diuerſitatem; indeque macies pariter inſurgit, & ob alimentum improportionatum, & ob vitium primæ, & ſecundæ coctionis, ni velimus huiuſmodi maciem ad mærorem quo dimexatur languens cum *Gal.* redigere, is enim *comment. 1. de artic. 30.* hæc habet: *Magis adhuc tabeſcunt, qui in mærore ſunt, quem Gręci Poeta μελεδῶνα idcirco dicunt quaſi membra edat, deuoretque ſub hoc itaque adeps omnis tabeſcit, & quæcunque caro mollis, ac recens concreuit*; dolores autem illi, & à flatibus innaſcuntur, & à viarum præpedito itinere s ſic puniendi dolor redigi poteſt ad gallicam gonorrhæam ab eius viro communicatam; dum enim materia acer, & mordax per pudendum tranſit, dolorem celebrat, eaque non aliundè originem trahit, quam vel ex ſpirituum labe teſtium facultates regentium, vnaque robur earum partium eneruantium, quæ cum ſemen continere haudquaquam valeant, inde continuum ſtillicidium generant, vt *Fallopius* aſſeuerat, vel vt *Petronius* ſeminē vitiato, & partibus calida intemperie malè affectis, aut omni ſeminis vitio amoto, & partibus omnibus præter glandulas μαρμαρωτας dicuntur ad integritatem redactis, nihilominus perſeuerat, tanquam ſemen per ulcera quæ in his glandulis adhuc aperta manent non exire non poſſit, vel vt vult *Mercur.* ob vaſorum ſpermaticorum imbecillitatem, à contagij tabo impreſſam, quinimò humoralem fieri non aliter credit, niſi quia natura ex conſuetudine quadam ſolita excrementa ad vaſa ſeminaria demittere, fit vt nonnulla quoque detiuent ad vrinæ vias ſpermaticis vaſis apprimè propinquas, vnde & mordaces eaſdem fieri credit.

Quare ego ad contentum excrementitium vtputa acres humores, ac ſemen pariter acre, & ad continens imbecillum huiuſmodi affectum redigerem, nempè ad vaſa ſpermatica, *Zecchius* hunc affectum redegit ad ſeminis caliditatem, & acrimoniam (quæ genitalium, & lumborum calore, nec non mala quadam ſenſatione cum pruritu & mordacitate apertè cognoſcitur) & ad retentricis potentiæ in vaſis ſeminariis imbecillitatem, imbecillitatis autem occaſio in ſeminis acrimoniam expultricem irritantem referenda eſt, ita ut ſeminalis materia in noſtra languente geminam ob cauſſam gonorrhæam excitare queat, tum quia tenuis admodum eſt ſubſtantiæ, vnde facilius è vaſis prolabitur, tum quoniam ſui acrimonia, & expultricem facultatem mouet, & retentricem infirmat, hancque acrimoniam non aliunde ven-

dis

dicat ſemen,quam ex bilis miſcela à feruidiori Iecore communicata ; quarè nil mirum ſi in mictionis actu dolore prematur.acer enim ut dixi,ac mordax materia dum vias peruadit vel vlceratas,vel laxas pungit,atque titillat ; quã quidem materiam exeuntem ſeminalem potius quam humoralem crederem cum in dies ſenſim emacietur ; quam quamuis febricula poſſit gignere, potius crederem à gonorrhæa fieri ſeminali;ſemen namque vt ſcribit *Ariſtot.3. ſect.problem.*materia quædam eſt quæ cum puſilla ſit,ex multa materiæ maſſa producitur.hacque forte ratione *Hippocrat.4 de morb.* tabem fieri dixit in recenter ſponſis ob copioſi ſeminis exitum, neque quia ſeminalem dico gonorrhæam,humoralem explodo,nam bilis quoque commercium ex prodeũtis flauitie non excludendum.

Quicquid tamen ſit quoniam morbus eſt diuturnus, viſcera ſunt imbecillia, obſtructiones ſunt contumaces, menſium adeſt diminutio, vterus vndequaque fædatus, & indicationes inter ſe pugnant non niſi maxima adhibita diligentia eneruari poterit, & faxit Deus vt tanta temporis diututnitas eandem ad exitium nõ transferat. interim cum dixerim adeſſe vniuerſi corporis cacochymia, viſcerum obſtructiones, gonorrhęam, vnaque maciem, proindè indicatio mihi videtur inſurgere vniuerſum corpus euacuandi, obſtructiones tollendi, gonorrhæam moderandi, & proſternendi luem, & tandem corpus extenuatum reficiendi.

Quoad euacuationem, cum vniuerſum corpus pluries depleuerim nulla mihi inſurgere videtur indicatio inſurgere expurgandi. cęterum quoniam intemperies præſto nouum aggregant humorum prouentum, non alienum erit ſaltem aliorum medicamentorum ratione eandem leui aliquo medicamento repurgare, pręmiſſis tamen debitis ſyr. ex ſyr. de liquir, de ſ. borrag.& de fumar.vt ſubinde poſſimus præſcribere ſequens medicamentum: ℞.ſyr.roſ.ſol.D.Aug. an. vnc. 1. ſ. el. Diaſebeſt. ſimpl. vnc. 1. agar. trochiſ. drach. ʒ. dec. cord. q.ſ. miſ. de ſanguinis miſſione non loquendum nam & ex pede, & ex bracchio,& hyrudinibus & ex ſaluatella in diutino adeò morbo eſt miſſus, adeò vt nulla relinquatur indicatio,& ob maciem, & ob alia, verum antequam chirurgicum expleam fonte, non inutile futurum eſſe crederem vteri ratione inuſtionem cruri dextro iniungere; Interim obſt.uctionibus eneruandis, atque mucoſitatibus in vtero abſorbendis animum reuoluerem; quem ſcopum explere tentarem iure aliquo alterato, borragine, endiuia, meliſſa, liquir; violis, capill. ven. cetrach.gramine, ſem. portul. agni caſti, & ſimilium, ab vſu adſtringentium horreo, cum obſtructiones prohibeant, gonorrhæam nec minus adſtringerem, ne retenta materia ad partes nobiliores reuellatur, ideoque potius attemperantibus vtendum, quod ſi in eodem iure chinæ modicum addamus, cum portione ſandal. citrin.optimum eſſe ducerem;Ad abſtergendos renes maximè probarem vſum therebinti loti aq.malo;multos enim ſolo huius vſu curaui;ſic quoq.per vices dari poterit conſ.florum malu.& viol. ſuperbibendo vnc.4.aq. malu. cæterum quia in noſtra languente obſtructiones videntur ad ſe trahere curationem, & menſium diminutio, ideò illis eſt reuoluenda præcipuè intentio, ex his enim & febricula, & ſalus vel interitus dependet, quamobrem corpus iniungere. ol. amygd. dulc. liliorum alb. butyri, & ſimilibus, illud prius ſpongijsfouendo ſpongijs imbutis dec. fol. malu. matric. altheæ pariet; floribus chamom, anethi,melilothi, ſeminibus lini, anis; cumini, &c. atque

dum

dum hæc fiunt ſtillarrium Kalibis adhiberem; Poſſent quoque innumera alia proponi, vt inſeſſus, balnea aquæ dulcis, peſſaria, & ſimilia quæ breuitatis gratia omitto, alias dicturus, inſtabilia ſunt enim quæ in humidis fiunt, ac proinde conſilium capiendum in arena.

Hæc habeo, quæ dicere poſſum pro eneruando hoc affectu; tuæ ſunt partes (vir doctiſſime) victum inſtituere, cum ſciam tuam in medendo dexteritatem. Vale hac die 4. Iunij 1642.

PRO NOBILISSIMO VIRO Neapolitano Equitatus Præfecto Gonorrhæa gallica laborante.

CONSVLTATIO LXXIII.

Non immeritò gallica lues Proteo fuit comparata, dum Protei more varias ſumit figuras, variaque ſymptomata producit, modo enim cutem vlcus aclis fœdat, modo articulorum dolores generat, modo caput capillis deſtituit, modo bubones tranſmittit, modo denique gonorrhæam progignit; vnde nullum eſt malum quod non contineat.

Quid ergo mirandum ſi vir nobiliſſimus non minus Marti, quam Veneri incumbens, ex concubitu cum muliere infecta in luem inciderit, in gonorrhæam impegerit? eſt enim tanta huius luis actiuitas, vt vel ſolo contactu anguium venenoſorum more venenum communicet: in Venereo enim congreſſu vniuerſi corporis, ſed potiſſimum pudendarum partium meatus vndequaque aperiuntur, & hiant, vaporque ab inquinata muliere ſublatus in viri pudendum, vaſa ſpermatica ſemini continendo deſtinata ſe erigit vnde prædictarum partium tonum ſubuertit, easque ita humidas laxasque facit, vt gonorrhæam producat, ni velimus aſſerere cum *Sennert.* quod ſemen dum praua qualitate, ac virulentia peccat expultrix primario læditur, ſecundariò verò retentrix, dum enim expultrix facultas vitio obiecti irritata ad expulſionem inſurgit, cedere cogitur retentrix. quo fit ait *Mercatus* vt quicquid per dictas partes prolabatur in tetrum, fædumque virus album, aut flauum degenerat.

Quicquid tamen ſit ne huiuſmodi morbus alia accerſat ſymptomata quamprimum eradicandus, ſolet enim eſſe diuturniſſimus adeò vt *Hippocr.* enarret hiſtoriam Satyri cui cognomentum erat Gripalopex, qui cum eſſet annorum circiter viginti quinque ſemen per ſomnum effudit ſæpe, & interdiù quoque ipſi prodibat, cum autem ad annum trigeſimum peruenitſet, tabidus fiebat, & mortuus eſt. ſubdit *Valleſ. in comment. Tabeſcunt ex gonorrhæa, ſiue viri, ſiue mulieres, quibus à quacunque cauſſa inceperit ad magnam retentricis debilitatem res peruenit, & iis quibus ob magnam corruptionem ſemen effluit.* Illi quidem vnam ob cauſſam, quod ſcilicet ſolidæ partes per nimium ſeminis fluxum priuantur alimento; hi ob duas quod præter euacuationem ipſa ſeminis corruptio facit computreſcere alimentum partium, quo fit vt vtantur pauco, & eo corrupto, eſt autem vtraque areſcendi cauſſa; Cum autem ex

Tt   virus

virulentia mulieris luæ affectæ huiuſmodi gonorrhæa proſilierit; proindè nobis videtur conſurgere indicatio euacuandi materiam, & ſi quæ remaneat alexipharmacis proſternendi, ideòque *Foreſtus lib.26.obſeru:16.* refert ſe multos gonorrhæa laborantes curaſſe ſolo vſu purgantium, qui non erant à lue venerea immunes, adeò vt non fuerit neceſſarium ad decoctum ligni accedere.

Quare purgationem inſtituerem, præmiſſis prius ſyr. de fumar. lupul. & viol. deinde darem caſſiam cum portione Diacatthol interim vſum pyſſanę probarem ad attemperandam acredinem humoris, vel ſeminis profluentis; ſunt etiam qui ſanguinis miſſionem laudent, quod ego tunc faciendum eſſe dicerem cum æger eſt plettoricus, vt in noſtro contingit languente, & in pauca quantitate, eoque potiſſimum cum ſimus in principio, vbi maſſa ſanguinea non ſupponitur labefactata, in quo caſu ſanguinem mittere non oportet, ſordidior enim redditur putredo, *Mercatus* laudat vt ex axillari vtriuſque bracchij ſanguinem mittamus, ſi tamen vir non ſit imbecillior, quare mittendus eſt ſanguis ex baſilica ad vnc. 4: vt ſubindè poſſimus deuenire ad luem edomandam alexipharmacis; qualia ſunt ſalſa paril. lignum ſanctum, cort. ligni, & ſimilia, ſed vt ingenuè fatear mihi videtur poſſe edomari huiuſmodi luem abſque ſudoriferis, non enim eſt multa, ſed ſolo vſu pulueris ex ſalſa vino ebibitæ, ſic *Senner lib.6.par.4.cap:14.* dixit multos ſolo vſu ſalſæ curatos eſſe gallico morbo affectos; ℞. ſalſæ paril. vnc. 1. ſ. cort. ligni ſancti drach. 5. i. ſandal. citrin. drac. 2. pul. liquir. drac. 1: ſ. cinnamomi drac. 2. m. f. pul. diuidatur in par. 5. 1. cap. vnam pro vice de mane, per tres aut quatuor horas ante diem; Scio à nonnullis ſolere huiuſmodi ſalſam dari cum turbith, fol. ſenæ or. agar. & ſimilibus, ſed ut liberè fatear hic modus nunquam arriſit, primò nam ut multi aiunt purgantium vſus prohibet ſalſæ moram in partibus, deinde quia ſunt duo motus omnino contrarij, nam ſi verum eſt vt eſt veriſſimum ſalſam ſudores prouocare vt vult Sennert. loco citat. neſcio quo pacto poſſit conuenire purgantia, cum hæc ad centrum trahant humores, illa ad περιφερειαν quare tutius erit octauo quoque die aliquod eccoproticum medicamentum exhibere; quod ſi ad hæc non ſoluatur morbus, tunc ad lignum guaiacum poterimus deuenire, quod ſummas vires obtinet in edomanda lue.

Non deſunt qui in hoc morbo vſum adſtringentium laudent, ſed qua ratione penitus ignoro, nam cum hęc affectio ex virulenta pendeat materia vel facultatem expultricem irritante, uel retentricem debilitante, nil aliud nobis indicatur præter eius materiæ euacuationem, quæ adſtringentibus prohibetur, remouendum irritamentum, quod à mordacitate pendet attemperantibus, & retentrix ſi fortè fuerit debilis corroboranda medicamentis roborantibus citra adſtrictionem; vt ſyr. menthæ, cum portione ſpec. arom roſ. uel alijs ſimilibus; Plura ſcriberem ni tuus famulus mihi dixiſſe te æquum conſcendiſſe, ut te Neapolim conferas, Vale, & optimam victus rationem adiunge, ſic enim ſpero te breuiter conualiturum.

PRO

PRO PERILLVSTRI DOmino Hieronymo à Legiſtis Patritio Aquilano renum calculo laborante.

CONSVLTATIO LXXIV.

Hippocr. *lib. de carn. tex. 1.* id quod calidum vocamus (dixit de elementari uerba faciens) immortale eſſe, & cuncta intelligere, & uidere, & audire, & ſcire omnia tum præſentia, tum futura; ſic quoque id poſſumus tribuere calore primigenio, quem noſtram indigitauit naturam *Gal. lib. de Marcore*, illamque naturam dixit *Hip. 4. aphor. 37.* quæ ſolida gubernat corpora cum ſecundum eundem *Gal. 6. epid.* omnium naturalium operum verus ſit auctor, quare eius craſis partium Liturgiam, earundemque tonum ſeruat, ſicut illius dyſcraſia partium deſtruit munus, vt idem dixit *Gal. 2. de cauſſ. pulſ.* primigenius etiam calor is eſt qui πεπτειν, ſeu coctionem celebrat, aduentitius autem & preter naturam incoctionem, & απεπτιαν producit. coctio enim ex *Ariſt.* diffiniebatur eſſe perfectio caloris proprii, & innati.

Quid mirum ergo ſi in noſtro languente ventriculus, atque caput aſcititio hoc calore deſtituta coctionem celebrare nequeant, ſed læſam ob id alteratricem facultatem habentia continuò humiditates congerent excrementitias; quod magis contingit cum hepar ſatis feruidum obtineat, hoc enim quamuis ex *Gal. 14. de vſu par.* dixerit ventriculum ambiat, vt cibaria in ventriculo incaleſcerent, de eodem tamen intra naturæ limites loquutus eſt, non autem de præter naturam; qui uentriculum potius ſuo calore depauperat, unde cruditates emergunt, quæ in diuerſas corporis partes vi hepatis caloris ad caput transferuntur, nam ut particulę aiebat *Galen. altera ab altera nutrimentum trahit, ſic altera in alteram quid ſuperuacuum eſt à ſe pellit*; in eam autem pellit partem quæ magis eſt apta recipere, talis autem eſt caput, quod dixerat *Senex* eſſe maximè morbis obnoxium, cum enim corpori aiebat idem *in epiſt.* velut cucurbita medica incumbat, contingit ut ipſum omnium eorum, quæ ingeruntur ſuperfluitates attrahat, & tenues humores, quos cum attraxerit, rurſus dimittit ut idem inſinuauit *lib. de flat.* dimittit autem in ventriculum ob maximam harum partium ſynthimoriam, ſicque alter alteri morbum communicat, caput uentri, & uenter capiti ſibi inuicem morbos faciunt ex *lib. de loc. in hom.* neque ſolum in hoc perſiſtunt humores, ſed vlterius propulſi, uel quia multi, uel quia quales in alias partes tranſmittuntur, vel retentrice debili exiſtente, uel expultrice ualida ut in noſtro contingit languente, à renibus rurſus in veſicam transferuntur, ubi uaria gignunt pathemata, quod etiam contigiſſe ait *Hippocrat. in hiſt. Apemanti, & Fabri Patris, & Nicoſtrati*, qui omnes ob fluxionem à capite iuxta *Valleſii* dogma *in comment.* renum dolores inciderunt; ut non ſit mirum ſi in nobiliſs. noſtro languente toties dolores venerint maximi, cum humores adeò ad renes confluerent non abſque flatuum ſodalitio, qui quidem humores an fuerint compacti in calculum poteſt maximè dubitari, & an dolorum intenſionem maiorem fecerint, adeſt enim cauſſa efficiens, calor nempè Iecinoris immodicus, adeſt cauſſa materialis materia nempè lenta, & viſcida, facilis ergo eſſe poterat

huius materię in calculum commeatus, quod probare uiſus eſt *Alexan. Trall. libro nono capite tertio* *Calculi*, inquit, *qui in renibus generantur à viſcoſis, craſſiſque humoribus ignee renum calore nimium aſſis gignuntur:* quod deſumpſiſſe viſus eſt à *Galen. 14 method.* aiente: *Calculi gignuntur in renibus aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſoque ſucco*, cum ergo & efficientem, & materialem cauſſam habeamus in noſtro languente, dubitandum uenit. An dolores quibus infeſtatur languens à renum calculo prodeant.

Quicquid tamen ſit dicerem ab initio eundem calculo renum fuiſſe infeſtatum, eundemque in veſicam prolapſum modo ueſicæ lithiaſi laborare; nam antequam ad ueſicam deſcenderet grauatiuus aderat in renibus dolor, uomitus erat heterogeneę materiæ, ſtupore fęmoris eius quod è regione erat infeſtabatur, arenulę ruſę ſubſidebant, & denique ſanguis in maxima copia effluxit, quem quidem ſanguinem tunc temporis fluxiſſe non eſt dicendum, quia ſecernens renum facultas adeò languida, impotensque fuerit, ut hebetata coctrice facultate, neque ſecernere, neque ſecretum ſanguinem conficere, & ſibi in alimentum commutare potuerit, ac ex conſequenti liberé permiſerit ſanguinem cum urina ad renum uacuitatem confluere, & indè ad ueſicam prolabi, tunc ſiquidem ut *Galen. aſſerit 6. de loc. aff.* emerſiſſet ut in hepatica Dyſſenteria ſimilis ſcilicet loturę carnis, quod non uidimus in noſtro languente, cum ſanguis profluens rubeus extiterit.

Neque dicendum cum *Hippocrat.* aliquando ſanguinem mingi ob copiam ut reor, tuncque laſſitudinum ſolutionem fieri, aut per diapedeſim, non ſecundum quia ſi ob diapedeſim emanaſſet rarefacta ſcilicet atque laxata uena, neque adeò affluenter, atque copioſè fluxiſſet, ſed ſolum ſanguis ſeroſus emerſiſſet, neque primum, quia etſi languens per annum exercitium omiſerit, ac proindè plethorię poſſet eſſe obnoxius, quę anaſtomoſim pręſtando ſanguinis mictum crearit, nam ut ait *Hippocrat. in aphoriſm. quicunque ſpontè ſanguinem mingunt, iis à renibus venula rupta eſſe ſignificatur*: quod neque ob id contingere poterat, ſiquidem cum natura eo quod premebatur exoneratur, neceſſario debebat eſſe conſectaria conferentia, & tolerantia; *Vacuatis enim humoribus* dixerat *Galen morbi ceſſant*, cum tamen contrarium uiderimus, nam ſingulis horis corripiebatur lypothimia.

Reſtat ergo dicendum id potius contigiſſe ex alicuius calculi pręſentia, qui ſanè ut aſſerebat *Galen.* uel aſperitate, uel acutie uenam aliquam diffregerit, atque ideò fortè *Galen. 6. epid* interroganti, cur nonnulli ſanguinem meiant, Reſpondet, quoniam calculus egrediens cum anguloſus ſit proximas particulas vulnerat, & cruorem euocat. E quo pariter calculo putarim mictum eſſe ſanguineum, quem quidem calculum omnia ſupradicta ſymptomata uidebantur atteſtari, quę ab eodem *Hippocrat.* confirmantur *6. epid* per hæc uerba: *In renem dolor grauis, vomuntque pituitam, cum autem abundauerint dolores æruginoſa, & faciliores fiunt. ſoluuntur autem cum à cibis vacuati fuerint, arenulæque ruſæ ſubſident, & cruentum mingunt, ſtupor fæmoris eius quod è regione eſt:* dolent enim renes cum aliquid in eis pręter naturam colligitur, & multo grauius cum calculi adeſt pręſentia, ſemper tamen renum dolor vt *Vall. in comment.* explanat ponderis ſenſum referr ob exiguum eius partis ſenſum, nam vt aiebat *Galen. in commentar* *Vt renes, ita & Iecur perexiguis neruis pręſitum eſt*: quemadmodum vomitus pituitoſæ materię emergit, quia tali ſucco vt plurimum abundant calculoſi, procedente etiam dolore ęruginoſus accedit,

con-

confluente vndique bile, quæ vigiliis, atque dolore exuſta eſt, vt perbelle *Gal. eo loci* explanaſſe viſus eſt.

Qui ſanè dolores dum cibo implentur increſcunt, quia cibus multus inteſtina replet, ea verò repleta comprimunt, grauantque renes, qui per peritonæum craſſo inteſtino alligati ſunt, vnde bene dixerat *Senex lib. acut. text. 32. quibus enim cibus in inteſtinis concluſus eſt, niſi quis aluum prius ducens ſorbitionem dederit, vehementer lædet*: proindèque ſubdebat *Gal. 6. epidem. Dolor itaque à cibo ità ſignificante in renibus, quod multitudine, ponder eque excrementorum premantur, onerentur ſimul; atque iſta deiecta, expulſaque fuerint, remittitur, atque planè finitur*. Arenulæ autem rufæ ſubſident, nam ex quæ à renibus deciduntur rufæ vt plurimum exiſtunt ſecundum *Valleſ.* quemadmodum quæ à veſica prodeunt albæ potius emergunt; ſtuporem fæmoris eius quod è regione eſt ad coniunctionem vaſorum dorſo incumbentium cauæ ſcilicet venæ magnæque arteriæ cum renibus viſus eſt referre, vnde mirandum non eſt ſi in renibus exiſtente calculo tot dolores emerſerint, vnàque ſanguinis mictus fuerit genitus.

Cæterum quomodo huiuſmodi calculus fuerit genitus cum ſit ſatis annoſus, videtur eſſe dubitandum, quia non adeſt ille calor præter naturam, qui peragendis calculis deſideratur; ſcimus enim ſecundum Hippocras. *&* *Galen.* à calore humidum aqueum excrementorum reſoluente produci; ſic dixit *Hippocrat. lib. de inter aff. Huic morbus fit à pituita, quam ren ſuſcipit in ſe ipſum nec rurſus dimittit, ſed cum in ipſo in tophum ſolueris, fiunt ex ea lapilli tenues*: ſic *lib. de nat. hum.* dixit: *Quod craſſiſſimum, ac turbidiſſimum coaceruatur concreſcit, primum quidem parum, deindè maior fit*. quamuis non ignorem alias calculorum cauſſas ab auctoribus enumerari, *Mercatus* enim putauit calculum non ſemper ab intenſiſſimo fieri calore, ſed aliquando à paulò excedenti, licet etiam facto, quia veluti forma partis tenetur operari, non enim ſemper exurens futurus eſt calor, mediocriter enim excedens ſufficiens eſt, vt ſtatuerat *Galen. 6. epid. part. 3. commentar. 15.* Neque ob id ſubdit *Mercat.* id arbitrandum eſt à frigido fieri, nequit enim animus concipere, qua lege viuo animali tanta in viſceribus prçſit frigiditas, vt concretione lapidem efficiat, præſertim in renibus quos mille rationibus calidos actu debere eſſe euidentiſſimum eſt. ſic *Galen. lib. pharmac. gen.* dixit: *Quemadmodum in externis rebus permulta corpora, quæ ignem contingunt, ab ipſo torrentur, atque rurſus ab aqua emolliuntur, ita in particulis inflammatis ex humore ipſo à calfacientibus, & exſiccantibus acerrimè deſiccato, relinquitur quidpiam craſſum, & viſcidum in articularibus tophaceum, & per nephritidas calculi*.

Sennertus pulchram excogitauit opinionem de calculi productione aitque quod ſicut in thermis, & aquis quibuſdam, ex materiæ interna diſpoſitione, ſeu ſucco lapideſcente, ſeu forma cui hoc *Scaliger exerc. 115.* tribuit, præcipuè vbi ea à reliqua aqua maximam partem ſeparatur, & corpus cui adhæret nanciſcitur, lapides generantur, ita & in corpore noſtro, ac præcipuè in renibus, & veſica, ex ſimili terrea, & ſalſa materia, vbi ſubiectum idoneum nacta eſt calculi producuntur, vnde materia illa fæculenta, terrea, & ſalſa vnàque tartarea interna vi ad coagulationem tendit, & in lapidem concreſcit; quod dentur huiuſmodi thermæ quæ intrinſeca quadam virtute lapides producant, refert idem Senner. multas ex his aquas enarrat, ſic ait *Ouid. de Ciconib.* ſcribere:

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tetis inducit marmora rebus.

Imò quod magis admirandum, eſt dari etiam ſpiritus eiuſmodi lapidificos, qui obuia quæque in ſaxa, & lapides conuertunt. Ita refert *Auentinus hiſtor. Bauar. lib. 7.* anno 1348. ex terræ motu plures quam quadraginta ruſticos, item mugientes cum vaccis extinctos obriguiſſe, & corpora à ſpiritu terreno in ſalarias ſtatuas redacta apud Charinos fuiſſe, quæ quidem ſimulacra ſibi, & Cancellario Auſtriaco conſpecta fuerint; & *Philippus Camerarius in deſcriptione Ptolemæi augment. centur. 2. cap. 70. ex Cornelio Vuitfidio* narrat de aura Meridionali certis anni temporibus flante in Montanis Prouinciæ Chilenſis in America, cuius quidem afflatu integræ Equitum turmæ velut in ſtatuas lapideas repentè obriguerint, ſteterintque in via eo aciei ordine, quo ante metamorphoſim adhuc viuæ iter fecerant; ſimilem huic hiſtoriam refert *Ortelius in deſcriptione Ruſſiæ* de pecudum gregibus, & armentis illicò petrefactis.

Cæterum ego vt liberè fatear his credo, quia referuntur ab auctoribus ſed re vera ſuperant humanum captum, & potius ſunt præſtigia, quam aliter, nam quod in aquis lapides concreſcant non miror, adeſt enim materiæ interna diſpoſitio, qua poſſit in lapidem concreſcere, ſed quod flumen virtutem habeat homines conuertendi in lapides, neſcio quæ tāta poſſit huius flaminis actiuitas, & videtur naturæ limites excedere; hæc tamen referre volui quia nimis curioſa; ſat ſit ergo dicere quod ſicut in aquis ex materiæ interna diſpoſitione, ſeu virtute lapideſcendi lapides generantur, ſic in renibus ex ſimili feculenta, terrea, & ſalsa materia, vbi ſubiectum eſt nacta idoneum calculi generantur; verum non ſufficere ait Senner. hanc tantum materiam, ſed præter id vult requiri vim illam lapidificam, quod illa obſeruatio *Scaligeri* manifeſte probat, de pituita quæ cum emingeretur albuminis mollitie emiſſa viri duritie, & ſplendore, & in lapidem vitreum mutata; Itaque retur *Senner.* ex hac materia cum virtute lapidifica fieri poſſe calculos citra caloris concurſum, dum modo eadem materia locis ſiccioribus inhæreſcat, & quod ſiccitas ſine omni calore quandoque ſufficiat ad materiam quæ præterfluxura erat retinendam.

Quicquid tamen ſit recurrere ad hanc virtutem lapidificam reſultantem ex propria forma ſpecifica, eſt recurrere ad Cœlū ſtantibus naturalib. rationib. ego autem dicerem potius cum *Fern.* in productione calculi adeſſe inſitam ſcil. renum arenoſam, calculoſamque conſtitutionem, quam ego ex quodam temperamento reſultare cenſerem apto ad calculos fabricandos, quod temperamentum ego putarim conſiſtere in exceſſu vnius e tribus qualitatibus nempè calido, frigido, ſicco; ſi enim renes ſicco temperamento donetur, materia quæ illuc impingit ſiccata temporis tamen tractu in lapidem concreſcit, requiritur tamen in materia, quædam habilitas, alij enim dixerunt debere eſſe limoſam, vliginoſam, & alij cænoſam, terream, glareoſam; ſic ſi calido referantur temperamento abſorpta humiditate calculi generantur; ſi tandem frigido temperamento inſigniantur renes, denſata materia, & per expreſſionem exeunte humido magis aqueo calculi producuntur; neque hoc temperamentum conſiſtere credo, in qualitate quadam nobis incognita, ſed in quolibet exceſſu qualitatis, indeque dixit *Senn.* morbos fieri ab humidiſſimo, ſicciſſimo, frigidiſſimo, calidiſſimo, ità vt ſit qua-

ſit qualitatis exceſſus; neſcio enim ſentire cur in qualibet parte hoc temperamento, ſeu qualitatum exceſſu donata lapides non poſſint gigni, ſi tamen materia habilis reperiatur; ſic *Zacutus lib. 8. cap. 16.* dixit calculum ex quacunque materia poſſe oriri, modo lentor cum craſſitie coniungatur ſic ſcimus *Harnruhr* dixiſſe omnia morborum genera omnibus partibus accidere poſſe, atque ideò in hoc non diſcrepo à *Fernellio*, nam quamuis ipſe dixerit: fieri calculos à tenum arenoſa, calculoſaque conſtitutione, non ob id negauit alias partes hanc conſtitutionem non poſſe obtinere, ſed in quo conſiſtat hæc conſtitutio, ipſe non explanauit, ego dicerem conſiſtere in tali intemperamento, nimirum in qualitatis exceſſu, ſic *Zacutus lib. 8. cap. 16.* hunc aff ctum dixit proprie in exceſſu conſiſtere, vt voluit etiam *Gal. lib. 6. de diff. morb. cap. 8.* quare vbicunque fuerit qualitatis exceſſus, & approximetur materia habilis ſemper calculus procreari eſt idoneus: ſic *Aetius & Paulus* loquentes de caloris exceſſu calculum faciente ignem illum appellant, vel ardorem; non ne enim cernimus è pulmone, è capite, ab vtero, & aliis partibus calculos fuiſſe proiectos? quid impedit vt quælibet pars in qualitate excedens, cum approximatione materiæ habilis, quam *Auic.* vocat materiam materiei, non poſſit calculum gignere; quod ſi dicamus calculi generationem eſſe proprium munus veſicæ, & renum, id falſum eſse conſtat, nam *Alexander Trall.* annumerat hiſtoriam cuiuſdam aſthmaticæ quæ ſana euaſit lapide è pectore reiecto, ſic habemus hiſtoriam apud *Hippoc.* Famulæ Dyſeridis, quæ ab vtero eiecit lapidem ad magnitudinem verticuli, ſic ego vidi pluries in veſica fellea lapidem nigrum, durum; quare non ex hoc prouenit calculi generatio, ſed quia concurrunt duo qualitatis exceſſus, vt cauſſa efficiens, & materia habilis in calculum conuerti, quæ nedum in lentore conſiſtit, & viſciditate, ſed quia in ea præter hæc adſit quoddam tartarum, quod facile compingitur à viſciditate; ſic videmus ab aquis thermalibus dum quieſcunt ſequeſtrari in fundo quandam materiam arenoſam, vel tartaream; correſpondentem forte materiæ lapidificandæ.

His igitur ita conſtitutis facile eſt reſpondere dubio à me ſuperius propoſito; cur ſcil. noſter æger quamuis annoſus calculo renum laboret, cum requiratur magnus eorundem calor; nam vt dixi poteſt à quolibet qualitatis exceſſu produci, à calido, ſicco, frigido, neque mihi faceſſit negotium quod non poſſit reperiri tantum frigus in viuente animali, nam exceſſus nō debet ſupponi ſummus, ſic enim vita deſtrueretur, ſicque ſi ſit magnus, ſed non ſummus citius calculus gignetur, ſi remiſſior quamuis cum exceſſu tardius, ità vt quod intenſiue agit citius producat effectum, quod extenſiue tardius, ſic *Zoroaſter Tinellus in ſuis conſultationibus* dixit a calore moderato poſſe calculum fieri extenſiuè tamen agente in materiam aptam lapidificari; ità vt quod vno die fieret ab intenſiua qualitate, à remiſſiori fieret per decem dies, quare etiam ſi noſter æger ob ſenectutem haud multo calore polleret, ad huc tamen poſſet calculum gignere, quod non contingit in noſtro caſu, vbi non ſolum calor non eſt moderatus, ſed nimius: quare non explodendus calculus, ſed admittendus; vt probaui, tum ex dolore, tum ex vomitu, tum ex ſtupore fæmoris, tum alijs; Neque obſtat dolorem quo præmitur nobiliſſimus languens non fuiſſe continuum, nam vt ait *Gal. 6. epidem. comm p. t x. 6. quicunque in renum cauis lapillos concreſcere arbitrantur, in ſolo per vrinarios meatus tranſitu laborantes dolore aiunt*: vt noſtro contigit ægro, quamuis

nis dum ſanguinis fluore torquebatur à dolore immunis non exiſteret, quare non eſt mirum ſi noſter languens, randem in vrinæ ſuppreſſionem impegerit, ac circa vretorium regionem dolorem prius perſenſerit, ſiquidem calculus in renum regione ſtagnans dum vlteriorem ſibi viam parabat, cumque in anguſtiores vias collabi neceſſum eſſet, impetum faciendo dolorem progenuit, & tandem in veſicam collapſus ſuppreſſionem præſtitit, quod non alia occaſione factum eſt, niſi quia dum fæſtiuus alijs ſaliendo colluderet, illaque concuſſione calculculum dimouendo, promouit ità vt tandem deſcenſum peteret; qui nullo pacto potuit foras prouocari, quamuis multa ſint adhibita, vel ob eius magnitudinem vel quia calculus non impingit foramini veſicæ, vel tandem quia expultrix eſt inualida, vel quia non habet ſufficiens mouens, quod aliquando eſt vrina, vel ob alia, atque ita aliquando vrinæ fit ſuppreſſio, aliquando non (quamuis id non ſit perpetuum ſymptoma veſicæ lithiaſis poteſt enim interdum adeſſe, & abeſſe vrinæ ſuppreſſio pro lapidis magnitudinis, & ſitus varietate) nec miror langnentem perpetuo circà mictionis initium, ac finem dolore vexari, non inquam, hoc enim pendere dixit *Valleſ.* ab exulceratione in vijs vrinæ, *Dolores enim noneientur* (ait *Valleſ. 5. epid. in hiſt. Theophorbi filii*) *cum ſentientes partes ſucco mordente plena ſunt, ſed cum primum perfunduntur, vt incipiente mictu, neque cum quieta ſunt, ſed cum mouentur, vt deſinente mictu, quia ſe ſe exprimunt, vtrumque enim dolendi occaſio eſt primus occurſus incipiente, & expreſſio deſinente mictione*: hinc *Petrus Salius 4. commentar. de morb.* dixit omnes ferè calculoſos vlcere etiam veſicæ laborare; quamuis huiuſmodi dolor poſſit etiam conſurgere ex lotij acredine, atque mordacitate, genita vel ob hepar materias ipſas adurens, easque cum excrementis commiſcens, vel ob bilioſas humiditates cum iiſdem excrementis commixtas; qua de cauſa ardorem illum perſentit in meiendo; quod autem nobis magis adauget calculi ſuſpicionem, eſt quia vrina perpetuò humorum affluxu ſcatet, eorumque potiſſimum pituiteſcentium, vnàque malè olentium, qui velut gluten matulæ affiguntur, puriſque naturam redolent, vnde non immeritò dixit *Galen. Grauiter olens vrina puris particeps inuenitur*; ſic quoque *Salius* dixit nil eſſe magis certum pro commonſtrando calculo, quam ſubſidentia malè olens, quæ matulæ affigatur. Calculum hunc etiam manifeſtant arenulæ illæ in vrinæ fundo ſubdentes, vnde ex rufis albæ emanant, è quibus potiſſimus *Preſp. Mart in comment. aphoriſm.* deprompſit veram veſicæ Lythiaſim; *cum enim* (ſubdit) *vrinæ ſedimentum habent craſſum, & viſcoſum corpuſculis dictis refertum, veſicam calculo laborare coniectandum eſt*; quanquam hoc non ſit perpetuo verum cum ex tuberculis circa venam cauam diſruptis arenoſa mingere ægrotantes dixerit, *Senex. lib. de Nat. hum.* quare arenulæ non ita videntur veſicæ calculum indicare, iuxtà illud *Hipp. quibus in vrina ſabuloſa ſubſiſtunt, iis veſica laborat calculo*, cum renum quoque calculum poſſit manifeſtare; qua ratione dixerat *Senex in epid.* de renum calculo loquens; *arenulaque ruffæ ſubſident*: quod confirmauit *lib. de inter. aff. tex.* 15. aiens: *Vulgus autem Medicorum qui non intelligit morbum, vbi videt arenam, putat veſicam è calculo laborare, at non veſica, ſed ren lapide laborat*: quid clarius dici poterat? ex his ergo conſtat arenulas non eſſe pathognomonicum veſicæ, aut renum calculi indicium: merum hoc ex alijs quoque indicijs rimabimur, nam in vrinis præter arenulas perpetuò filamenta vagantur, vrinas vt plurimum comparet craſſa vt dixi *Gallenus 4. aph. 76.*

cum

cum pituitoſa ſubſtantia quam venæ aggregarunt per renes expurgetur, quinimo dum in actu mictionis exiſtit maximam materiæ portionem ab vreterijs deſcendere manifeſtè intendit tum ratione doloris attrahentis vt dixerat *Salius*, tum ratione imbecillitatis in illis partibus contractæ, cuius merito omnem materiam facilliunè recipiunt, ac conſequenter ſemper maior in veſicam peccantium humorum deſuit copia; quod ſi his omnibus indicijs non credatur expendamus ſigna ab *Hippoc.* allata 4. *de morb.* hic enim hæc habet: *Ceterum morbus ſigna quinque habet, nam vbi meiere vult dolore affligitur, & vrina paulatim fluit velut in vrinæ ſtillicidio, & eſt ſubcruenta, nimirum veſica à lapide exulcerata, & veſica inflammata eſt, verum hoc ſignum inconſpicuum eſt, indicat tamen ſumma pars præpu ij quandoque mingit arenoſa:* En ergo omnia ſigna in noſtro ægrotante viſuntur, dum dolor in mictione ad ſtillicidium in fine mictionis extat, quamuis non in toto mingendi actu, cruenta pluries fuit vrina, veſica eſt etiam inflammata, cum ardorem nonunquam in illis partibus perſeriat; nomine enim inflãmationis nõ intelligitur phlegmonoſus affectus, verum phlogoſis vt Salius explanat, & denique arenoſa eijcit. Adde præterea quod ſuperioribus diebus dum dextræ parti circumuoluebat corpus velut quoddam p. ndus circumuolui eidem parti percipiebat; nec miror id nunc non percipere, contingere enim poteſt vt calculus mucoſitatum portione circumuolutus ipſi veſicæ alligetur, vnde quieſcat, nec pendulus extet, quo quidem quieſcente, multa ſymptomata ceſſare neceſſe eſt; vt bene probat doctiſſ. *Zecch. in ſuis conſult.* quemadmodum eodem agitato eadem ſymptoma ſuſcitari poſſe probabile eſt vel dicendum cum *Fernellio lib. 6. pathol. cap.* 13. nonunquam ſummę veſicæ calculum adhereſcere, & quaſi ex illa propendere, vnde vix vllum ex calculi ſignis manifeſtè exhibet, & viſi ſunt qui nullo dolore diù illum geſtauerit: Præter crebrã illã pudendi tentionẽ, inſignis ſub mictionis finem dolor, poſt mictum deijciendi iugiter deſiderium, dolor in ambulando, ac quieſcendo pruritus circa perinçum, ac pubem, ani dolor quid aliud præter calculum commonſtrant? quamuis ſedis dolor ad venas hemorroidales eaſque cæcas referri poſſit, cum illas & manifeſtas, & cæcas ſit pluries expreſſus, nec obſtat huiuſmodi dolores non raiò flatuum emiſſione leniri ad probandum calculũ, non inquam cum raro contingat vt in his affectibus in quibus pituitæ maxima adeſt vbertas non adſit flatuum portio, cum ij & à diminuto calore, & à frigidis materijs ſuccreſcant.

Ex quibus noua quædam inſurgit difficultas, quomodo ſcil. fieri queat, vt veſicæ diminuto calore calculus generetur, cum dixerit Hippoc. *in epid. Poſt. mictum concretio in pueris, an quia calidiores?* ſubdiditque *lib. de nat. hum. viris propterea calculi non generantur, propter corporis frigiditatem;* hiſce omnibus additur, quoniam idem *Hip. in Coac.* dixit: *Poſt quadrageſimum Secundum annum calculus in veſica non fit;* vnde celebris eſt illa *Fernellij* opinio, qua aſſerebat in veſica nunquam calculos generari, ſed eoſdem ſemper à renibus ſuſceptare, quod confirmauit *Senex in Coac.* vt dixi; neque ab hoc me auocat quia calor veſicæ ſit diminutus, atque ineptus calculo efformando, cum non ſit impoſſibile (vt etiam ſuperius dixi) calculum à naturali ipſius calore ortum ducere, à quo materia in veſica diutius detenta coagmentandi, concreſcendique initium capit; nec inconuenit tunc dicere à calido aucto fieri, ſeu igneo, non tamen intenſiue, ſed extenſiue, ſic enim calor eſt tepidus,

Vu

pidus, & imbecillis, ſed extenſiue, agit enim in materiam valde diſpoſitam, & quæ maximam habet partem in lapide progignendo de qua Hip. 4. de morbis ſicut etiam in pedum iuncturis generatur tophus à pituita, non per viam congelationis, ſed per diſſolutionem humidi à debili calore ſicque perpetuò calculus gignitur vel ab igneo calore, vel tepido, nunquam tamen à ſummo frigore, ſed ab aliquo eius exceſſu vt dixi, dicebat enim *Gal. lib. de vſu part.* in veſica quæ frigida eſt neruea, & pauci ſanguinis viſcidam pituitam condenſari, & in lapidem conuerti; quamobrem non eſt abſonum dicere poſſe dari calorem flatum gignentem, vnaque calculum producentem in veſica. Quod ſi *Hip. in Coac.* dixit ſe non vidiſſe calculum in veſica, dicendum intellixiſſe de calculo immediatè genito in veſica, non aliundè ſuſcepto vt puta à renibus, quamuis enim calculus gignatur in renibus, ibique habeat rudimenta, tamen calculus ipſe vt volebat *Duretus* in veſica cotticatim creſcit, vel dicendum *Hip.* intellexiſſe de calculo progenito ab immodico calore, non autem modico, immodicus enim calor non poteſt ineſſe in veſica hominis quadrageſimum ſecundum annum tranſeuntis; atque de hoc calculo loquutus eſt *Hip. lib. de aer. aquis, & loco tex. 22.* quando nos docens calculi generationis modum dixit: quorum aluus ardens, ac feruida fuerit, ſic & veſica; cum enim magis quam pro natura fuerit calefacta ſtomachus ipſius inflammatur, vbi vero hæc perpetitur, vrinam non dimittit, ſed in ſe ipſa concoquit, & adurit, & quod quidem in ipſa tenuiſſimum eſt, diſcernitur, & quod puriſſimum eſt tranſit, & emingitur, quod verò craſſiſſimum, & turbidiſſimum eſt, coaceruatur, & concreſcit, primum quidem paruum, deindè maius fit; dum enim voluitur ab vrina, quicquid craſſum compactum fuerit, ad ſe ipſum adaptat, atque ſic augeſcit, & in totum concreſcit: en ergo vt immodicum requirit calorem vt calculus generetur, non ob id tamen eundem negare crediderim poſſe à modico calore produci in ætate tamen conſiſtenti, & poſt quadrageſimum ſecundum annum, ætas enim Iuuentutis vt plurimum calorem immodicum aſciſcit vt calculum generet, & citius generet, ætas autem prouectior tardius quidem producet, ſed modico calore id faciet, qui intenſionem caloris, extenſione eiuſdem compenſabit; atque hoc credere voluiſſe *Ariſtotelem*, quando dixit in veſicam nedum humorem verum etiam ſicca quædam concrementa deſcendere, quibus calculi fiant, vel dicendum cum *Fernellio* huiuſmodi calculos à renibus agnoſcere ſemper primordia, ab iiſdemque renibus in veſicam protrudi, veſica enim à renibus non trahit vt dixit: *Gal. 6. de loc. aff.* ſed renes quidem per vreteras excernendo in veſicam mittunt, proindeque *Gal. 5. de vſu part.* dixit: Naturam veſicam tanquam ciſternam renibus ſubieciſſe.

Quicquid tamen ſit antequàm huiuſmodi calculus augmentum patiatur; prohibendum curatione eiuſdem augmentum, quod an ſperare poſſimus conſulendum. *Id enim* (aiebat *Galen.*) *primum artis eſt opus, vt videamus ſperare ne debeamus id quo tendimus, an ſecus:* ceterum vt liberè fatear quamuis *Hippocrat.* viſus ſit calculosam affectionem difficilem aſſeuerare, id tamen potius in decrepitis ſenibus quam aliter intellexit, in quibus non viget expultrix, ſenſus ſunt ſopiti, maxima adeſt viſciditas, & ſumma virium debilitas; & quamuis noſter æger ſit in primo ſenio conſtitutus maximè habet facultates vigentes, vires ſunt magnæ, & quod magis eſt calculus non eſt grandis, vnde cenſendum

ſendum poſſe eundem ab hoc morbo euadere, modo obtemperans ſit, in-que victus ratione ſit ſatis obſeruans: quod ſi *Hippocr.6.epid.ſect.8.* dixit: *Renum morbos non vidi curatos vltrà quinquageſimum annum*, quod de veſica pariter eſt intelligendum vt videre eſt *in aphoriſm.* quando dixit: *Renum, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur*: tamen Hippoc. intelligendus eſt non de renum affectu, ſed eorundem intemperie, multos enim cernimus euaſiſſe calculis eiectis, non ob id vidimus in renibus non remanſiſſe cauſſam productricem calculorum; qua de cauſſam *Valleſ.* dixit ſemper remanere in renibus apparatum ad ſimilem morbum; quamobrem cum quattuor potiſſimum concurrere dixerimus ad hunc morbum efficiendum, nempè calculum, materiam viſcidam, calidam intemperiem, & dolorem, calculus è corpore tollendus, & prohibendum eius augmentum, materiam viſcidam euacuando, & caloris exceſſum mitigando compeſcendo, & tandem dolor paregoricis mitigandus.

Ante omnia tamen nimiæ exuberanti materiæ incumbendùm, & potiſſimum euacuationibus ex arte præſtitis, *Hippocr.6.epid.* vomitorio vtitur aiens: *Iuuenes helleboro purgare*: ſic omnes ferè auctores vomitoria commendant, & meritò nam ſic reuellitur materia, vnàque euacuatur; idque faciendum eſſe conſulunt auctores bis, vel ter in menſe; quod ſi vomitui non ſit pronus medicamentis infernè aluum ſubducentibus vtendum; illud tamen adnotando ne fortioribus vtamur vt bene adnotauit *Semert.* ſed ſyr. roſ. ſol. manna, caſſia, rhabarb. &c. præmiſſis tamen debitis ſyrupis, viol ſcilicet de ſ. borraginis, & de ſ. limonum; neque enim putarim vnicam ſufficere purgationem ſed plures requiri; poſſunt tamen in ſecundis purgationibus addi magis renes reſpicientia, vt etiam facit *Senner.* poſſet ergo ſequens remedium adhiberi. ℞. caſſiæ vnc. 1. therebint. vnc. ſ. pulu. liquir. drach. 2. miſ. & cum ſacch. f. boli. vel poterunt ſequentes pillulæ præſcribi ab eodem Sennerto laudatæ dandæ ſingulis hebdomadis ad drach. 1. vel drach 2. ℞ therebint. vnc. ſ. rhabar. drach. 1. cinnamomi ſcrup. 1. pulu. ſuccini, liquir. cetrac. an. drac. 2. miſ. f. pillulæ.

Ego autem magis therebintinam laudarem cum caſſia, vt quæ ſit aliquo pacto diuretica, quam aliter nam ſic non reuellitur à viis vrinæ; quod ego tamen ſoleo in hiſce caſibus feliciſſimo euentu probare eſt ol. amygdal. dulc. rec. cum ſucco limonum, & ſacch. cand. viol. ſumo enim ol. amygd. dulc. rec. vnc. 4. ſucci limonum vnc. ſ. ſacch. cand. viol. drach. 2. miſ cap. per quattuor horas antè prandium, quod ſi maioris efficaciæ gratia velimus addere quinque vel ſex guttulas ſpiritus vitrioli non erit abſonum; De ſanguinis miſſione mihi non eſſet loquendum, quia iam ex bracchio ſanguinem miſit, & ex arte, primò quia plettoricus erat, & vitam vixerat ſedentariam, ſecundò quia cum à toto humor flueret egebat reuulſione vt optimè probat *Zacutus lib.8.cap 16.* ſic *Gal.2 ad Glauc.2.* in genu dolore, & inflammatione bracchij venam ſecat, & *10.ſect.loc.cap.2.* in coxendicum dolore venam bracchij ferit; hac enim ratione à parte inflammata commoda ſit reuulſio, & ſic pars à vehementioribus damnis præſeruatur.

Nec ignoro in affectibus infrà renes vel per poplites, vel per malleolos ſanguinem eſſe mittendum, id enim intelligendum eſt de ijs qui non habent affluxum à partibus ſuperioribus, præterquam quod ambigendum eſt, An renes comprehendantur, ſed hanc difficultate diluit *Gal. lib. de cur.rat.per*

ſang u.miſs.cap.cit. vbi hæc habet: *Sunt autem dictis inferiores coxendix vterus veſica, At renes cui partes deſcribi debeant ambigunt*; quicquid tamen ſit cum ex bracchio, & ex malleolis ſanguis ſit miſſus, non eſt vt vlterius id diſquiramus; hoc tamen verum applicationem hyrudinum venis ſedis ſummè poſſe eſſe proficuam quod dixit *Hippocr.6.aphoriſm.*10.*Melancholia, & nephritide laborantibus hæmorroides bona.* Interim poterit renouari vſus therebintinæ, quæ mihi inter reliqua remedium videtur primatum obtinere; ſic *Amatus Luſita.centur.2. curat* 68. vt eſt apud *Senn.* Monachum quendam annumerat ſolo vſu therebinthinæ per ſex menſes (ita ut transglutiret ſingulis diebus therebintinæ tantillum nucis magnitudine ſacchato admixtam) ab articulorum affectu, & nephriticis doloribus liberatum.

Pro abſtergenda etiam materia, vnàque vrinæ ardore temperando, atque inſimul refrigerando Iecore ſummè laudarem ptyſſanam hordeaceam cum ſem.melonum præſtitam diſſolutamque aqua capill. Ven. ſicut & ſerum caprillum, quod videmus ab Hippoc. traditum Cleonigo in Abderis 7. epide. nephritico: Huic (inquit Hippoc.) dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars admiſtum. totum cotylæ tres; neque inutile ſperatem iura alterata exhibere cum herbis refrigerantibus dyureticis, & emollientibus atque ſi ad nimias easque craſſas materias abſorbendas chinas cum portione ſandalorum addamus ſatius vtique erit. quod ſi ad hæc non cedat affectio, ſoleo ego vti huiuſmodi aqua, quæ ſi memoria recolo eſt Fauentini, inque vrinæ ardore temperando, abſtergendis, aperiendisque renibus maximè eſt ex vſu: eſt talis: ℞. aq. fontis lib. 10. cicerum rub. lib. 1. bull. ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, colaturę adde liquiritiæ raſæ vnc. 1. fol. malu. rad. altheæ, graminis, agrimoniæ an. miſ. i. ſebeſt. rec. non. 10. ſem. melonum mundat. vnc. 2. granorum alcheKengi num. 5. gennorum ſolatri vnc. 5. decoquantur ad conſumptionem tertię partis, & facta colatura ſumantur vnc. 5. 1. pro vice cum vnc. 1. ſacch.

Doctiſs. *Saxonia cap. de renum calculo* annumerat quandam ſuam aquam, quam ait optimam ſemper probaſſe ad lapidem frangendum, eſtq; ſequens: ℞. ſucci raphani lib. 3. limonum lib. 2. acet. alb. lib. 5. ſucci pimpinellæ, beton. ſaxifragiæ, pariet. fruct. alcheKegi, altheæ arbor. an. vnc. 5. 1. rad. petroſel. ſænic. acori, enulæ, beton. agrimon. gentianæ, ireos florent. an. vnc. 5. ſem. cucum. petroſel. Macedon. portulacæ, ocymi, cariophyll. an. vnc. 1. fol. & florum viol. thapſi barb. ſcolopendr. bugloſſæ an. m. i. infundantur infundenda in prædictis liquoribus in quibus diſſolue melis deſpum. lib. 2. quæ omnia deinceps ponantur in alembico, & deſtillentur, qua aqua deſtillata vritur *Saxonia* ab vnc. 2. ad vnc. 4. cum drach. 5. vel ſcr. 1. ol. ex therebintinas Aqua iſta vt ipſe ait non tantum eſt compoſita ex attenuantibus, & mollientibus, verum etiam ex his quæ augent ſeroſam humiditatem, & quæ illam ſecernunt à ſanguine, & quæ dilatant vias vt facilè calculus egrediatur, quæ omnia ſunt neceſſaria, quia vbi ſerum non ſit multum aut viæ adſtrictę difficillimum eſt calculum exire.

Cæterum vt liberè fatear quod ſentio, ſi huiuſmodi aquam exhibeamus pro dilatandis vijs optimam concedo, verum ſi pro frangendo calculo hoc ſoleo irridere: nunquam enim mihi potui in animum inducere, dari medicamentum lapidem frangens, & potiſſimum ſi ille durus extiterit, multoties enim probaui aſſumere lapidem ex cadauere diſſecto deſumptum, ſuper illum

lumque impoſui pulueres,aquas, resque violentiſſimas nec vnquam diſtractum vidi;quare ſunt nugæ cogitare poſſe medicamentis intus aſſumptis lapidem frangere; præterquam quod hæc curatio de frangendo calculo à *Dureto* multum damnatur *in Coac.commentar.*dum ibidem ait: *Temeraria eſt omnis Medicina.peſtifera,& ſæpe mortifera quæ frangendo veſicę calculo adhibetur. cui profuerit,vidi adhuc neminem;permultos autem quibus exitio illa fuit.*

Nec ignoro innumera alia poſſe præſcribi remedia pro calculo,vt dicunt, frangendo,quæ breuitatis gratia ſilerem, ni mancus exiſtimarer in curatione, ideoque non deſunt qui ſimplicia annumerent lapidem frangentia, vt ſunt vinum album,radix graminis,ſemen maluæ ſilueſtris, cetrach, capillus Veneris,pentaphyllon,radices cannarum,blitis, crocus, cinnamomum, polium maius.cicera nigra,radices.v.diureticę, aſparagi ſcil.petroſelini, fæniculi,bruſci.& apij,raphanus,bdellium,cortex cyperi Ægyptij,cortex radicis capparis,ammoniacum,ameos,ſaxifragia,vrtica,chamepytis, milium Solis, amygdalæ amaræ,nuclei ceraſorum,grana hederæ,nuclei perſicorum,ſiliqua fabarum,eryngium & ſimilia; Sunt præt.valentiora vt lapis Iudaicus de quo *Dioſcor.lib.*5 *cap.*93.cinis ſcorpionum aſſatorum,lapis ſpongię,lapis lyncis,cinis leporis combuſti, cinis corticum ouorum gallinaceorum, ſanguis hirci, cinis motacillæ.lapis hominis vel porci,puluis cimicis,oſſa meſpilorum puluis corticum auellanarum,puluis anſeris,pullorum hirundinum,lapides gallorum gallinaceorum,& columborum.puluis veſicę muſtellę,veſicę apri, foliorum mori, cornu cer.lapides veſicæ fellis bouis, Renes Aſinorum, cinis glandium,lumbrici, lapides hepatis Apri, Cinis Erinacij ſtercus columbinum,Puluis Scarabæi,puluis cantharidum, cicadarum, & noctilucarum; quæ omnia annumerantur à *Ioanne Michaele Paſchalio libro primo de curr. morbis.*Cęterum hæc remedia caute & ſumma cura adminiſtranda.

Nec ignoro *Galen.*cantharides etiam præparatas ſummè laudaſſe per hæc verba: Sanè vero & cantharis parcè interim ſumpta,quibusque etiam oporteat admixta,non ſolum veſicam non lædit,ſed etiam renes expurgat, quinimò, & quæ efficaciora fiunt ad vrinas mouendas medicamenta, nonnihil habent cantharidis,videatur præparatio apud *Hippocrat.*nam ipſe tollit alas, & caput;à quibus omninò abſtinerem remedijs in noſtro languente, ac dyureticis clementioribus vterer; non enim reor calculum eſſe admodum magnum,vt magnis egeat remedijs, locoque iſtorum remediorum ſummè probarem aquam aliquam Thermalem, vt & potiſſimum Nucerianam, vel aquam illam quam probat Claudinus in ſuis conſult.conſultatione vltima; quod ego tamen præ reliquis probarem eſſet aliquod balneum, quod vias haberet meatus dilatandi,& vias aperiendi; præſtarem ergo balneum, alijs non cedentibus preſidijs,vel aquæ dulcis,vel cum oleo.

Pro quo explendo ſcopo *Saxonia* ait ſummè valere venæ ſectionem in pede,cucurbitulas,& frictiones partium infernarum, quæ omnia lapidem mouent,ideoque prima præſtita purgatione ad incidendas pedis venas accederem,ni velimus cum *Hippocrat.6.epid.*poplitem incidere, in quo potius inuſtionem facerem, qua ſcilicet continuo retraheretur materia ad renes, & veſicam incumbens, quemadmodum ſi aliam in bracchio geſtaret ad reuellendam fluxionem, quæ fortè è capite commeat non abſonum crederem.

Pro leniendo dolore præter dictum balneum, qui per interualla ſæuiſſi-

mus

mus extat, quiue ſtatim trahit ad ſe curationem nam vt ait *Duretus in comm. Iam verò in hac torſione calculi, qua celeritatem curandi expoſcit, quia ſæuus dolor non habet aures, vt inanem verborum audiat conſolationem, atque ipſa quoque celeritas mora eſt*, propt. ego adhiberem fotus ex malu. pariet; althea, petroſel. apio, flor. cham. anethi, melilothi, ſem. lini, aniſ. cumini contuſ. ſicut inunctiones celebrarem ol. de ſcorpion. amygd. dulc. butyro, & ſimilibus.

Poterit quoque admoueri parti dolenti veſica ſuis, vel hyrci plena oleo communi, & ſupradicta decoctione; ſic quoque alia poſſunt commendari vt cæpá cum prędictis oleis pubi appoſita, vel ol. amygdal. dulc. muccillag. ſem. altheæ, pſyllij, vng. Dialtheæ, emplaſtrum Diachylon ſimplex cum ol. ſcorpionis, ſic emplaſtra præſtita ex medulla panis cum lacte, mucillag. ſem. pſyllij, altheæ lini cum ol. amygdal. dulc. quæ omnia à doctiſs. Sennerto probata, ego mirè confirmo; ſicut maximè etiam probarem hoc *Cratonis* remedium ab eodem pariter adductum: ℞. cancros 10. incidantur per medium, & coquantur in lacte, deinde ſuccus fortiter exprimatur, quo imbuantur medullæ panis albi vnc. 4. addantur vitelli ouorum num. 3. butyri rec. ol. chamom. an. vnc. 1. croci gr. 5. miſ. in mortario f. cataplaſma, quod applicetur loco affecto; additur etiam ol. ſcorp. & amygd. dul. In vſu etiam fuit cataplaſma de pariet. ℞. pariet. m. 4. coq. in ſufficienti quantit. ol. amygd. dulc. vel lactis, addantur ſæpe ſub cineribus coctæ n. 5. ol. ſcorp. vnc. 5. f. cataplaſma; hæc omnia linimenta ex *Sennerto* tranſcribere volui, cum mihi videantur, & facilia factu, & optima.

Nec minoris momenti eſſe poterunt clyſteres, qui fæces euacuando, partes laxant, vnaque dilatant, adeò vt facilius calculus poſſit emanare. poterunt ergo fieri ad libitum, vnum aduotando, ne ſcilicet nimium decoctionis admittamus, quippè inteſtina dilatando nimios procuraremus dolores; quibus omnibus ni optima victus ratio adiungatur, nil reliqua præſidia præſtare poſſe cenſerem, quam quoniam ſcio optimè inſtitutam eandem miſſam facere decreui; faxit Deus, vt omnia hęc debitum videant optatum.

PRO PERILLVSTRI ET Adm. Reuer. Domino Domino inthio Vetuſto Patritio Aquilano, Primariæ Eccleſiæ Canonico, & Vicario generali, veſicæ lithiaſi laborante.

CONSVLTATIO LXXV.

Omnia ſymptomata quibus elangueſcit nobiliſſimus æger, vnam ſanè videntur veſicę lithiaſim atteſtari, vt ſunt vrinæ difficultas, ingens pubis dolor, & grauitas, dolor in perineo, anxietas quędam dum meit, arenularum eiectio, & alia; ingens enim pubis dolor & grauitas calculum agnoſcunt vt cauſſam, nam is dum ad veſicæ ſtomachum allabitur, ab vrina impulſus, & vrinæ emiſſionem impedit, & dolorem vehementem exhibet, ut voluit *Hippocr. lib. de aere, aquis, & loc. ſex. 23.* prætereà illum quoque commonſtrat vrinæ dif-

difficultas,& eiuſdem ſtillicidium,vrina enim paulatim fluit, velut in vrinæ ſtillicidio,dixit idem *Hippocrat 4.de morb.tex.19.* Inſuper id pariter innoteſcit ex dolore in perinæo percepto,vbi enim ſubſidit,ac ſolida facta eſt, ſurſum, ac deorſum in veſicam voluitur, & feriens veſicam dolorem inducit, & ſi vehementer feriat, aliquid de ipſa aufert; vnde nil mirum ſi dum vrinam emittere concupiſcit, velut quadam angatur anxietate,nam vt ait idem *Hippoc.4.de morb.tex.28.& ſi anxietas aliqua ab hoc oberiatur,alias atque alias vbi meiere vult vrinæ meatum apprehendit, exiſtimans fortè vrinæ impedimentum ea in parte conſiſtere:* præterea id etiam patet ex arenularum deiectione,vt vult *Hippocr.4.aphoriſm.79.*& lib.de Nat.hum.quod duplici de cauſſa in noſtro caſu contingere exiſtimarim, vel quoniam arenulæ deſcendentes in veſicam calculo non adhærent, & ſuper vrinam eijciuntur, vel quia à calculo diuulſæ minguntur;vt patet ex eodem *4.de morb.tex.19.*calculum quoque pandit grauitas in pube,nam non minus grauitas in rene percepta, quam in veſica calculum poteſt atteſtari ſicut, & illa filamenta nolo hic annumerare allata ſigna ab *Hippoc.*calculi veſicæ ibidem,cum ſint ſatis clara, & in noſtro languente ferè omnia adſint,adeò vt non egeat longiori indagine: Quod tamen mihi maiori videtur diſquiſitione dignum, eſt videre an huiuſmodi calculus in renibus rudimenta habuerit,an verò in veſica fuerit genitus, non enim videtur veſica in homine ſatis annoſo calculum poſſe producere; cum ad illum producendum calor concurrat immodicus,qui uel exiguus eſt in Sene, vel quaſi nullus.

Cæterum ego poſſem aſſerere materiam illam aptam lapidificari præter viſciditatem,quam in ſe continet,retinet enim tartaream quandam ſubſtantiam aptam ob moram ſegregari in veſica, unde à calore quamuis debiliſſimo in diſpoſitiſſimam materiam agente poteſt in calculum conuerti;extenſio enim caloris æquat non rarò eiuſdem caloris intenſionem; cuius quidem materiæ diutina mora cauſſa eſt vaſorum anguſtia,uel retentricis, & expultricis imbecillitas:hocque voluit *Ariſt.* indicare dum dixit quare inter omnia animalia ſolus homo calculo clanguet, idque ait contingere ob ueſicæ meatum arctiorem,anguſtioremue,ut non immeritò *Hippocrat.lib.de aquis, & loc.*dixerit mulieres minus ueſicæ calculum pati, quia ueſicæ ceruicem breuem habent,& latam,ſubditque. *Retinetur verò, augeturque propter canalis anguſtiam,cum enim terrena illa ſubſidentia prodire ex facili nequeant,reuerſa cohærent inter ſe ſe,calculumque ita conficiunt;*ex quibus uidere eſt quam conſonè explanarim calculi productionem,per moram enim in ueſica materia illa tartarea, atque uiſcida denſatur, inſpiſſatur, adeò, vt facillimè in calculum commigret,eòque magis quia urinæ exitus trahit quod magis aqueum eſt, & quod tenuius.

Adde quod vrinæ illa ſalina ſiccaque ſubſtantia magis poſſunt denſari exſiccatis,ac reſolutis partibus aquoſioribus, quæ quidem ſalis ſubſtantia ab hepate producitur,ut puta feruidiore ſicque ab eodem tartarum illud,quod ſiccum eſſe neceſſum eſt,& quod aptum eſt abire in calculum; unde quamuis ueſica ſit frigida poteſt calculum congerere,ſicut rem, modo apponatur materia habilis lapidificari,hocque uoluit *Hippocrat.lib.de nat hum.tex.24.*cum dixit: *Viris autem non generantur propter corporis frigiditatem,*ly enim corporis ſaluat difficultatem, nam vult ut aliqua pars corporis calore aliquo redundet, ut poſſit producere materiam aptam lapidificari,quod ſi *Hippoc.* dixit ſe non uidiſſe

vidiſſe calculum in veſica poſt 42. annum, dicendum *Hippocr.* intellexiſſe de calculo veſicæ producto ex valida veſicæ virtute formatrice vel calore exſuberante, non autem de calculo progenito quaſi per accidens, & ex tartareæ materiæ ſubſidentia, ſeu ſequeſtratione.

Sicque mihi videor poſſe dicere in annoſa ætate poſſe calculum gigni, ſicque videmus multas experientias multorum ſenſum, quibus in eorundẽ autopſia inuenti ſunt calculi in veſica ad magnitudinem oui: ſic ego poſſum iure iurando aſſeuerare me vidiſſe admodum Reuerendum Patrem Iacobũ Antonium de Carolis Religionis Barnabitarum, Aquilanum Patritium, omnique literatura inſignem, qui quamuis octuagenarius nihilominus in morte inuentus eſt habere quinque vel ſeptem calculos maximos, ſic *Valleſius* refert hiſtoriam Ferdinandi à Mena cui poſt mortem exciſſo ſolidiſſimus lapis pluſquam ſeptem vncias pendens extractus eſt à veſica, cum hic multos ante annos renum calculo laboratit; quicquid tamen ſit, quamuis nobiliſſimus noſter æger veſicę lithiaſim patiatur, eandem à renibus vendicaſse dicendum, ad quod proferendum me ſuſcitat, quia duodecim ab hinc annis renum calculo laborans dum equitaret, ſenſit calculum ad veſicam deſcendiſse, quem nunquam eiecit, quamuis aquam Nucerianam ſumpſerit, ſignum profectò in veſica ſtabulari, vbi coagmentationem agnoſcit; renes enim quia calore referti & quia materia viſcida ſcatentes, hanc à capite, & ventriculo habiti, illum ab hepate feruidiori nacti calculum produxere, ideoque dixit *Pal. 3. de alim.* vbi enim ſuccorum craſſities adeſt, viſcidorumque humorum copia, illic calculi generantur; quod autem viſcida materia tum à ventriculo, tum à capite congeratur, patet, quia circa ventriculi regionem grauitatẽ quandam perſentit, vomitibus pituitcæ materię per interualla iuteſtatur, ructibus ingemiſcit, & tandem ventriculi imbecillitate torquetur vt conſtat ex eo quia nonunquã cibos vt deglutit inelaboratos excernit vnde omnium confuſio, eaque orta à caloris immodico feruore, qui etiam eſt in cauſſa, vt & à capite deſtillationibus prærmatur, vt videre eſt ex continua expuitione, & aliquando tuſſicula; quos quidem humores tàm à capite, quam ventriculo genitos renes & quia dolenies, & quia debiles recipere potuerunt, & quia inferno loco ſiti, vnde in lapidem conuerſi fuere; ſicque non miror Nicoſtratum, Apemantum, & fabri patrem in epid. omnes ob fluxionem è capite in renum dolores incidiſſe, à qua etiam fluxione non raro in venas irruente crederem erroneam illam febrem accendi, dum enim in venis concluditur incaleſcit, ſicque non rarò, & per interualla febrim concitat, erroneam quidem, quia inſtabilia ſunt quæ in humidis fiunt.

Quicquid tamen ſit, quoniam ex *Hippoc.* Renum ſcil. & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur, ideò videtur affectus nobiliſſimi noſtri languentis difficulter ſanabilis, agitur enim cum ſene eoque non admodum valido, ità vt omnimoda ſalus haud ſperari queat, ſed aliqua iucundior vita, ſeu melior ſtatus cum recidiua ad nouos dolores, ideo poterit ſarciri, non autem conſolidari huiuſmodi pannus, vt non immerito *Gal.* Medicos compararit veſtes ſarcienti; propterea curatio ineunda quæ multis perficitur indicationibus primò, tollendi materiam quæ calculo occaſionẽ auctionis ſubſternit, ſecundò, tollendi intemperies producentes huiuſmodi materias, tertio, deturbandi calculum, & quarto tandem leniendi dolorem.

Quoad

Quoad euacuationem videtur eadem eſſe molienda vomitorijs, *ſola enim* (aiebat *Gal.*) *euomi natura apta ſunt quæ in ventriculo continentur. eorum verò quæ continentur in inteſtinis nihil poteſt per vomitum euacuari*; neque obſtat caput pati, & conſequenter vomitorium interdici, non inquam nam ipſe met *Hippocr. tum in epiſt.* tum alibi vomitorium comprobauit aiens: *Fluxione ex capite fluente vomitus conducit*, & alias dixit: *Fluxione ex capite fluente, veratrum conducit*: darem ergo aquam tepidam in qua fuerit incoctus raphanus adiecto ſyrup. acetoſo ſimpl. ad vncias duas, & tunc potiſſimum cum eidem cupido accedit euomendi, quod ſi prius ad diuellendas materias velimus exhibere mel. roſ. ſim. oxym. ſimplex, & ſimilia haud quaquam malum erit; neque ſolo vomitorio contentus eſſem, ſed morbo vt credo non cedente dari poterit portio mellis roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol. cum portione caſſiæ, hæc enim præſtito vomitu nullum periculum erit vt poſſit materias ad vias traducere vrinæ, vt bene nos admonet *Valleſ.* in hiſtoria Theophorbi filij, quod etiam adnotauit *Saxonia*; neque vnam ſat eſſe purgationem exiſtimarem, ſed multiplicem, & per epycraſim; cum enim multæ adſint intemperies eædemq; inequales non poſſunt non congerere multam humorum vbertatem, quæ cum poſſit calculi augmentum præſtare neceſſario per epycraſim deturbanda, lenibus tamen medicamentis, vt omnes probaur fere auctores, quamuis doctiſs. *Septall. lib. 7. num. 122.* dixerit blandiſſima hęc lenientia ſæpiſſimè muneri illi euacuandi materias multas, craſſas, & viſcidas ſatisfacere non poſſe, ſed retenta, & ipſa, & per ſe molem augendo, & comprimendo dolorem augere, aut eleuatis & ex ſe, & commota non expulſa materia multis flatibus cenſet ſæpiſſimè expedire medicamento vti ſoluente pro uarietate materiæ, benedicta laxatiua Diaphænico, electuario eleſcoph. electuario de ſ. roſ. indo, & ſimilibus; cæterum pace tanti uiri non mihi admodum arridet huiuſmodi medendi modus, ſiquidem præcipitata uiolenter materia in partem affectam maius imminet malum, atque ego poſſum aſſerere quendam Medicum cum ut à morbo hoc quendam uirum præſeruaret exhibiro pluſquam leniente pharmaco dolores acerbiſſimos acceſſiſſe, vrinæ factam eſſe ſuppreſſionem, & tandem mortuum eſſe, quamuis melius ſemper eſt in his caſibus infra ſubſiſtere, meliorque eſt numeri multitudo; ideoque ego non traſcenderem caſſiam. ſyr. roſ. ſol. mel. roſ. ſol. cum aliqua portiuncula agar. trochiſ. ſic enim & caput, & ventriculum reſpiciemus, vnaque materias craſſas.

Neque enim mihi ſuaſum habeo ſimplici euacuatione deorſum huiuſmodi morbum edomari, ſed requiri putarim etiam clyſteres qui ſatis noti ſunt doctiſſimis viris de ſanguinis miſſione haud loquendum, ſiquidem vir eſt octogenarius, debilis, multis redundat flatibus, vnaque materijs craſſis, & frigidis; quare potius ad abſtergendos renes, & ad tollendas intemperies animus eſt reuoluendus, pro quo explendo ſcopo, ego ſanè iuribus alteratis vterer, vt ℞. ſem. malu. altheæ an. drach. 3. ſem. 4. frigid. maiorum an. drach. 2. pariet. rad. petroſel. aſparag. ſaxi fragiæ an. p. i. hord. vnc. 2. ſebeſt. num. v. i. liquir raſæ vnc. 5. graminis pichor. cum rad. an. p. i. ſic pro ventriculo roborando, & flatibus diſſoluendis adderem ſem. fænic. aniſ. cort. citri, mentham viridem atque betonicam, ſicut pro exſiccandis materijs ſummè proficuum crederem addere chinæ portionem, cum ligno ſaſſafras, videtur enim adeò debilitatus ventriculus vt quaſi lienteriam emuletur,

letur,quia excernit non rarò cibaria vt ſunt ingeſta.

Quod ſi ad hęc non ſedetur morbus, ego maximè proficuum eſſe crederem ad therebintum deuenire cum puluere liquiritiæ,habet enim ſummam prętogatiuam in renibus abſtergendis, ſic emulſionem laudarem quatt.ſem. frig maiorum diſſolutarum iure in quo bulliet cinnamomi tantillum; *Mercatus* calcitrapam proponit cardui genus quoddam, quam ait in purgandis renibus,& veſica nulli eſſe ſecundam, de que ipſa mentionem facere *Rembertum Dodonæum, & Reuellium*. Eſſet interim procuranda lapidis vel confractio,vel eiectio,illam rarò vidimus,hanc multis tentare poſſumus; hinc *Mercatus lib 4 ſuæ praxis* hęc habet: *Quod ſi his exhibitis non profuerit, & cum vrina pituitoſius,& laminoſum, friabileque ſedimentum apparuerit, ad ſecundum genus tranſeundum eſt,conſtans quidem ex tenuibus partibus, acido ſapore, & copioſa humiditate cum calore moderato*. Quippe talia in lapide frangendo efficaciſſima exiſtunt, nam à tenuitate habent vt penetrent denſas, & iam concretas lapidis partes ab aciditate,quod incidant, & diſiungant gluten iam iam ferè concretum, à copioſo humore quod madefaciant,& velut emolliant,quod calore indurari cęperit,egent tamen moderato calore ad hoc ut penetrent, cuius generis ſunt ſuccus oxalidis radicis rubi, beton.radix graminis, adianthum, aſplenium, ſmyrnij ſemen,rumicis radix,vitis lachryma, ſemen maluę ſilueſtris, radices cannarum, bliti, ſaxifragiæ, vrticæ, amygdalæ amaræ, nuclei ceraſorum &c.hæc tamen poterunt ut feci ebullire in ſupradicto iure à me propoſito.

De reliquis lapidem incidentibus quorum non eſt numerus ego non loquor,cum illis nullo pacto credam;ſic *Mercatus* refert ſe multis annis experimento fidiſſimè obſeruaſſe, & à veteribus,ac probatiſſimis Medicis obſeruatum accepiſſe nunquam profuiſſe remedia calculum frangentia; cæterum ſi velimus fidem multis adhibere dicentibus poſſe calculum diffringi, ego præ aliis laudarem *Horatij Augenij* medicamentum à Ieſuita habitum eſtque tale:℞ pulu.mille pedum præpar.drac.1.ad ſummum ſcrup.4.aquæ vitæ vnc. ſ.iuris cicerum rub.vnc.S.cap.quinque horis ante prandium: Mille pedes ait Sennet.ita præparari, ſumuntur aſellorum viuorum lib. 2.diligenter abluuntur aq.anonidis,& à ſordibus purgantur,deinde uino Hiſpanico Petraſimeno dict. inebriantur, eoque ſenſim effuſo conijciuntur in ollas vitreatas,quanto plures, tantò melius, cum in unam ollam coniecti citrà combuctionem,uel putrefactionem difficulter exſiccari poſſint.

Hæ ollæ luto diligenter occluſæ in furnum à panis coctione calentem collocentur,ut moderato calore exſiccentur,& in puluerem redigantur huic pulueri rurſus infunditur ſenſim vinum Hiſpanicum quantum imbibere poteſt,& rurſum exſiccatur,& iſta imbibitio, & exſiccatio tertiò repetatur, quarta vice hoc liquore irroretur:℞.aq.fragor.vnc.3. ſpiritus vitr.drach.1.ſ. iterum puluis exſiccetur,& tenuiſſimè contritus in uitro uſui ſeruetur. Poſſem & innumera alia annumerare præſidia ut decoctum eryngii, lactis Aſinini vſum, quem refert *Iulius Cinus lib.25*.calculorum olim perfractorum emiſiſſe: uel ſalis tartari albi liquorem cum aqua petroſelini, & aliis ingredientibus quæ apud Sennertum videri poterunt.

Quod ſi neque his cedat affectio,& morbus urgeat,tunc nullum aliud uideretur oportunius remedium remanere,ipſa ſectione,ſeu litotomia, quam quamuis uiſus ſit *Hippocrat.*reprobare, in iuſiurando, eam reprobauit ut factam

ctam à ſe tanquam Medico digniſſimo, dicit enim: *Nec verò calculo laborantes ſecabo, ſed viris Chirurgiæ operarijs eius rei faciendę locum dabo*: non autem improbat ut ab aliis fiat; ſic miror quoſdam Medicos adeò Medicinam uilipendentes ut audeant uel ipſi uenam ſecare, & Chirurgorum munia exſequi; quod quantum dedeceat ipſi norint; indeque bene aſſeuerabat *Cardan.* opus eſſe omnes Medicos nobiles eſſe, ne quid indecentis committant; de hac tamen ſectione haud uerba faciam in noſtro languente cum ea nec ſit neceſſaria, nec à languente admittatur, unde illius loco duas inuſtiones celebrarem vnam dextro cruri hepatis, renumque cauſſa, alteram uerò in bracchio capitis gratia.

Pro leniendo dolore, & prouocanda urina, innumerus eſt remediorum catalogus, ut inunctiones ex ol. ſcorp. amygd. dulc. butyro, ung. Dialthæa, & ſimilibus, ſic probarem fotus, cataplaſmata & alia quæ breuitatis gratia ſileo. De balneo hic non loquar primo quoniam uires ſunt debiles, ſecundò quia morbus non urget, tertiò tandem quia uentriculus eſt languidus; pro quo corroborando adhiberem inunctiones ex ol. de ſpica, de mentha, de abſynthio, ſicut etiam affigerem ceratum ex rach mach, uel de maſtiche, quod etiam capiti affigerem; ſic quoque aqua Tettutiana optimi uſus eſſe poterit, cum & uentriculum roboret, & abſtergat atque inſimul renum ac ueſicæ obſtructiones aperiat, arenulas pellat, & lapidem frangat ut aiebat *Baccius lib. 5. de Thermis* optimam his iungat uictus rationem, nam mihi ſuadeo aut calculum à Natura eſſe propellendum, aut eundem eidem haudquaquam negotium faceſſere.

PRO PERILLVS. PVELLA *Filia Domini Ioannis Pauli à Maſciarellis iſchiade laborante.*

CONSVLTATIO LXXVI.

Optima ſanè ratione dixit *Hippocr. in epid. & pro quibus qui morbis* ſolent enim quem uelut nouus Proteus in varia ſe ſe commutare, quod potiſſimum in chronicis aſſectibus uidere eſt, qui ut plurimum in abſceſſus commigrare uidentur; ut mirandum haud ſit ſi nobilis puella annum agens ſeptimum, pituitoſo temperamento donata iam duplex excurrit annus graui dyſenteria laceſſita, in dextrę tandem natis decubitum inciderit, circa oſſis videlicet regionem, illuc ſanè à Natura materia propulſa tanquam in partem ignobiliorem, ubi continuum natura affluxum præſtans perennem etiam dolorem procurat, indeque meritò dixit *Hippocrat. lib. de aff. tex.*; *Coxendicum morbus cum fit, dolor corripit coxæ iuncturam, & ſummas nates, ac coxendicem. tandem verò per totum crus etiam dolor vagatur.* & ſubdit: *Morbus hic fit cum bilis, & pituita in ſanguifluam venam incubuerint, aut ex alio morbo*; ut contigit noſtrę puellę, quod etiam contigiſſe refert *Hipp. 5. epid. 15.* Hecaſoni, qui ab immunditia non purgata, & à praua purgatione dolorem acutum in coxa habebat; caſus tam ſimilis noſtro ut dici uix poſſit; hic enim a Dyſenteria in coxendicum

morbum incidit: Et noſtra puella ex dyſſenteria in Iſchiadem pariter incidit; dolorificum ſanè pathema; quam ſanè commutationem explanauit etiam *Hippoc. lib. de loc. in hom. tex. 19.* ubi hæc habet: *Fiunt prætereà articulorum, ac coxendicum affectiones, a talibus morbis ſanatis, quum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne verò quid relictum fuerit, cui non ſit exitus, neque rurſus intrò, neque foras, ſed ad eutem egreſſum tuberculum vtique fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit: Altera enim pars* (inquit *Hippoc. 2. epid. sect. 1. tex. 12. & lib. 1. de morb. mul. tex. 47.*) ad alteram *delegat in corpore, vbi ſinguliſplus quam oportet affluxerit, & continere non poterit: quamuis igitur* dixit *commentator lib. de loc. in hom. vnaquaque pars pro viribus ſe ſe tueatur, per expulſiuam potentiam arcendo quicquid eſt noxium, in mutua tamen altercatione neceſſe eſt imbecilliores demum ſuccumbere:* quod autem articuli ſint partes debiliores non eſt dubitandum, ut propt. euicti à materia ab inteſtinis propulſa, uel ab aliis partibus nil mirum ſi abſceſſum receperint, omnes abſceſſus conditiones explentem, nam primo eſt in parte ignobili, inferno loco ſita, locus eſt capax, & tandem materia morbo correſpondere ut colligere licet apud *Hip. hiſt. Tomene Nepti*, & quod magis eſt adeſt conferentia, & tolerantia.

Et quamuis huiuſmodi affectio à Dyſſenteria originem duxerit, non ob id tamen nunc vniuerſi corporis affluxum explodit, nam diuturnitas commonſtrat aliquod ex præcipuis membris eſſe intemperatum vt putà caput quod ex *Hippocrat.* ſedes eſt frigidi ac glutinoſi quod patet quia nocturno temporis interſtitio dolor magis exacerbatur ſignum fluxionis quæ à capite refrigerato nocturno aere exprimitur, & à dolore trahitur, quæ quidem fluxio potuit etiam a cauſa procatartica profugere, ſiquidem cum hyemalibus horroribus feneſtræ apertæ extiterunt potuit refrigerato capite fluxio oriri, quemadmodum, & denſati materia quæ in articulo ſtagnabat, cum fæmina abſque tegumentis reneret, vnde debilitata etiam magis parte, fuit eadem reddita habilior ad ſuſcipienda reliquarum partium excrementa, atque indè intumeſcere, non quidem luxato articulo, ſed à continuis muſculis laxato; cuius quidem laxationis meminit *Manardus in ſuis epiſt.* & quamuis à capite materiam tranſmitti dixerim, non ob id articulo deneganda eſt congeſtio, læſo ob continuum humoris ſtationem in alterando, vnde quicquid apponitur in mucoſitates conuertit, quæ & maiorem laxationem faciunt, & maiorem debilitatem, quam ſanè materiam non intrà articuli pixidem morari crediderim, ſed in ligamentis, ac partibus neruoſis, ac carnoſis, eo quia niſi moueatur dolorem non percipit, ob idque *Mercatus cap. de iſchiad.* dixit hunc morbum eſſe ſpuriam iſchiadem, quia niſi articulus moueatur, parum, aut nihil dolet; quod intrà ipſum humor non ſit, nam tunc cum perpetuò articulum diſiungit, ita continuò premit dolore.

Quicquid tamen ſit quoniam hic morbus vt aiebat *Celſus* rarò hominem dimittit, ſi ſemel aſſueſcat, & tunc potiſſimum cum laxatur articulus vt in noſtro caſu contingit, propterea antequam vlterius radices iaciat, pugnandum pro hoc morbo debellando; ſcio quod vbi decubitus facit iſchiadem non videtur curationem admittere, nam dolores articulorum ſi venerint recipiendi, ſin minus prouocandi, qua de cauſſa habemus apud *Hippocr.* hiſtoriam eius cui inteſtinum dolebat, qui cum ad coxam decubitum faceret, protinus atque fæmur curabatur, protinus, inquam redibat dolor at inteſtina; verum quoniam nunc non amplius habet rationem decubitus cum duo ex-

cu

currerint anni huiuſmodi morbi, ac ſupponatur impreſſa debilitas ex continuò ferè dolore, ac fluxione proindè curatio ineunda, quæ multiplicem nobis obiectat indicationem, vt dolor ſcilicet leniatur, materia quæ eſt doloris cauſſa euacuetur, reuellatur, & tandem diſcutiatur.

Et primò quamuis non ignorem ante euacuationem ſedandum eſſe dolorem vt perhibebat Auic. tamen id intelligendum eſt de magno dolore, qui poteſt attrahere materiam motam à medicamento in partem affectam, non autem de leui, velut eſt dolor noſtræ puellę, propterea que antè omnia darem apozemata aliqua quæ vim habeant materias præparandi, vt poſtmodum poſſit fieri purgatio; darem ergo ſyr. de ſ. beton. de ſ. borrag. & mel. roſ. ſimpl. cum decocto communi, & ſubinde darem mellis roſ. ſol. & ſyr. roſ. ſol. an. drach 1. ſ. De ſanguinis miſſione hic non loquar, cum ſimus in extenuatiſſima puella, temperamentum ſit frigidum, materiæ pariter ſint frigidæ, & morbus ſit diuturnus, Sed loco illius inuſtionem vel occipiti affigerem, vel bracchio.

Pro diſcutienda materia quæ deſcendit, & quæ eſt imbibita in articulo, darem ſyrupum ex cltina. quia cum ſit delicatus, facillimè ſumetur à languente, ſic quoque pro materiæ à capite intercepitione cerato vterer capitali in ſyncipite applicando; neque interim immemor eſſem materiæ coniunctæ, & id articulum collapſæ, qua ratione, & fotibus cum vino vterer, & clyſteribus acrioribus, & inunctionibus ex oleo irino, de caſtor. de peperibus vt vult *Mercatus*, ſic etiam emplaſtrum ex menthaſtro fluuiali, cum oxymelite confectum, idem præſtat ruta cum melle trita; vel emplaſtrum ex ſtercore bouino, aut caprino, vel pipionum cum cumino, ſulphure, & ſapa, habet enim hoc emplaſtrum maximam vini reſoluendi; ac roborandi partem, ac diſcutiendi materiam, ſicut præbari poſſet vinaccorum vſus. Poſſet innumera alia proponere, ſed quia agitur cum puella, proindè hæc ſat eſſe poſſunt, dummodò debitam ſeruet victus rationem.

PRO DOMINO NICOLAO
Magnante Aquilano Iſchiade laborante.

CONSVLTATIO LXXVII.

Caput radicem eſſe omnium humorum morborum expreſſit Senex in epiſtolis, cum enim corpori velut cucurbita medica incumbat, contingit vt ipſum omnium eorum quæ ingeruntur ſuperfluitates attrahat, & tenuiores humores vt propt. haudquaquam ſtupori hæream defixus, ſi noſter languens refrigerato ab aeris inclementia capite fluxionem exprimente iſchias prohiberi; vt voluit etiam *Hippocrat. lib. de gland.* proindèque ibidem *text. 7.* dixit de cerebro loquens: *Facit autem morbos, & minores & maiores, quam aliæ glandula facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam, ac ſuperfluitatem ſuam ablegaris*: & quia eandem in articulos ablegauit, ibidem dolorem generat. ſunt enim articuli vt dixit *Gal.* aptiſſimi ad recipiendas fluxiones ob laxiora corum ſpatia, ni velimus cum *Zoroaſtro Tinello* dicere articulum ideò

ſuſci-

ſuſcipere, quia propter frigiditatem, & torpidum eius ſenſum vis expultrix ſentire nequit materiæ ſtimulum, neque poteſt inſurgere ad ipſam expellendam.

Quinimò nedum ſuſcipiunt, ſed doloroſi præſtiti maximè attrahunt, Natura enim aiebat Laurent. vt dolenti parti ſuccurrat auxiliares ei præbet manus, calorem natiuum, & ſpiritus eò tranſmittendo, quæ ſanguinem (cui tanquam ſubiecto proprio, & fundamento inhærent) ſecum pariter commouent, & ad partem dolentem deducunt: neque ſolum ſanguinem deducere crederem, ſed & reliquos humores per corporis ambitum diuagantes, nam vbi ſanguis trahitur, vna cum ſanguine trahuntur reliqui humores exuberantes, redundantia enim, & vitioſa humorum qualitas ſunt præcipuè fluxionum cauſſæ, quoniam nimia humorum quantitas, aut vitioſa eorum qualitas naturam irritant, quæ vt ijs ſeſe exoneret, eoſdem in inferiores partes pellit; pellit autem in partes imbecilliores quales ſunt articuli, qui dum ſuſceptant materiam, dolore ſufficiuntur; proindeque dixit *Hippocr. lib. de loc. in hom. text. 34. quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat quò iter faciat, viam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & ſic coxendicum morbum inducit*: per quas tamen vias permeet materia à multis dubitatur, ſunt enim variæ ſa is opiniones.

Alij enim dixerunt huiuſmodi humorem per venas, & Arterias defluere in articulum, ſic *Andr. Laur. tom. 2. lib. de arthrit. cap. 3.* dixit duas eſſe generales defluxionum omnium cauſas, nempè ordinarias, & extraordinarias, ordinarias dixit eſſe venas, Arterias, ac neruos, per quas arthritica materia vt plurimum defluit, extraordinarias verò eſſe membranas, vincula, oſſa: *Fernel.* arthriticam fluxionem cenſuit non à capite per venas in articulos delabi, ſed eam per ſumma corporis decurrere deorſum ſub cute *Hippoc.* modò vnam, modò aliam viam ſanxit: nam *lib. de gland. text* 10. dixit: *Defluit per totam ſpinalem medullam, indè in ſacrum os & denique in coxendicum acetabula, & iuncturas deponit*: & *lib. de affect.* dixit *tex* 30. *Morbus hic fit quum bilis, & pituita in ſanguifluam venam incubuerint*: ſubdit *Martianus in comment. quam quidem Hippocrat. ſententiam veriſſimam eſſe cognoui per ea quæ obſeruaui in cuiuſdam iſchiadico quodam hoc morbo laborante, qui dum à vehementia doloris affligebatur, (id vti per quoſdam paroxyſmos contingebat,) venæ omnes per exteriorem partem ischij & cruris diſſeminatæ mirum in modum intumeſcebant, remiſſoque dolore ſubſidebant ſtatim, nec earum apparebat veſtigium*: Ego tamen à per venas exteriores capitis huiuſmodi fluxionem deferri arbitrarer, quippe dum huiuſmodi fluxione mouearur, vt plurimum quidem circà capitis ſuperficiem pruritum quendam mouent, ſignum tanc huiuſmodi materias aliquo pacto mordaces eandem partem acrimonia tangere, ſicque titillando pruritum illum agere; vel dicendum à capite per aures huiuſmodi fluxionem ferri, atque ad coxæ articulum demandari, qua ratione *Hippocrat.* ad intercipiendam illam materiam venas, quæ poſterius aures ſunt ſecat, vt videre eſt *in Epid.* ibi enim hæc leguntur: *Cui adſunt κεδματα venas, quæ poſterius aures ſunt ſecare oportet. Galen. ait cedmata vocari* fluxiones, quę in crura, & coxæ articulum deſcendunt, itaque dicit eos quibus fluxiones ſunt ad coxam iuuari ſcarificatione venarum retrò aures: ſubdit *Valleſ. in comm. ego huiuſc cauſſam ratus ſum, quod multis iſchiadicis ex capite fluat materia, & eius locutione intercipiatur*, quamuis non ignorem *Martianum* dixiſſe cedmata quemlibet articulum inuadere poſſe; quicquid tamen ſit ſat eſt nunc aſſere-

te fluxionem qua ingemiſcit noſter languens à capite manare per dicta itinera ad coxendicem, vel dicendum naturam vt volebat *Hippocrat.* inuenire ſibi vias, quas Medicus reperire non poteſt.

Quæ iam ſit materia quæ fluit eſt etiam dubitandum. puto enim à quocunque humore poſſe fieri iſchiadicum affectum, vt de arthritide in meis epiſtolis probaui, ſed in noſtro caſu putarim fieri ab humore pituitoſo, qui tractu mouetur, ſed non multum craſſo, verum potius ſeroſo, ſic *Sennertus lib. 2. tractat. de Iſchiade* dixit hunc morbum fieri ex humore ſeroſo acri, à capite ſub cute defluente, & circa membranam vel neruum aliquem hærente; quomodo namque contingere poteſt. vt materia craſſa tam citò euaneſcat, vt non rarò ſine dolore maneat, non rarò citò morbus accedat, & derepentè niſi colluuies ſit ſeroſa, quæ & citò cum deſcendat, & citò reſolui poſſit, nil miror ſi dolor citò accedat, & citò recedat, quod ſi iam multum temporis euolauit dum hoc pathemate premitur, id non referendum in materiam craſſam, ſed in viſcerum & potiſſimum capitis, & ventriculi intemperiem, quæ fouetur à calidiori Iecoris dyſcraſia, ventriculi calorem depauperante, vnàque bilis portionem producente, quæ dum ſeroſæ humiditati commiſcetur, dolorem acerbiorem producit, indèque cenſerem nunquam poſſe à ſimplici colluuie ſeroſa morbum produci, ni conſocialem bilem habuerit, quæ vel articulum, vel neruos, & membranam, vel alias partes oblædat; non enim vnanimis eſt auctorum ſententia de loco offenſo in coxendicum morbo, Aetius ſiquidem vt eſt apud *Sennertum loco cit tert. 3. ſerm. 4. cap. 1. ex Archigene* ità ſcribit: *Iſchiadici propriè dicuntur. quibus dolor circa iuncturam quandam vertebrarum innititur: Antecedit autem, & quaſi auſpicatur hoc malum aliquando vicinorum muſculorum dolor, & maximè lumborum, aliquando verò ab ipſa iunctura initium ſit affectionis. iam verò quandoque contingit vt vertebræ dolore ferè ſublato circa poplitem ſolum affectio hæreat, alijs verò iuxta talum; quibuſdam verò totum crus æqualiter dolore affligitur, multis item circa inguina dolor figitur, & tum ſanè moleſtiam tranſumens ipſa veſica vrinæ difficultatem inducit, & tunc maximè totum crus à coxendicibus vſque ad calcaneum dolorem perfert. Platerus* iſchiadicum dolorem articulo coxæ cum fæmore tribuunt *Fernel. lib 6 de part morb. cap. 18.* dixit ſedem Iſchiadis non eſſe in eo articulo quo fæmoris caput in coxendicem inſeritur, ſed altius ad ſummam natem, qua nerui a lumbis, & oſſe ſacro emergentes feruntur in crura, quia dolor atrox non in ſola eſt coxendice, ſed in femur quoque, & in ſuram, & in extremum pedem exporrigitur, quocumque nimirum ab affecta coxendice diductus ramus pertingit.

Cæterum ego vt liberè fatear dicerem tam articuli cauitatem ſeu pixidem, quam partem neruoſam eſſe obleſam, hac tamen differentia, quia dum cauitas articuli offenditur, dolor ob illatum partium dilatationem eſt maximus, ſed nullus tumor apparet, nec reſpondentiam habet ad pedes, & genua, quam tamen obtinet dum partes natium muſculoſas, tendinoſas, & neruoſas affligit, & quia morbus eſt in ſuperficie pars etiam tumet; non rarò vtraque pars offenditur facta epigeneſi, ſicque & tumor adeſt, & cauitas articuli patitur, & conſenſus adeſt ad partes infernas; non enim fit materiæ μεταστάσεως vt contingit in podagris, tranſpoſita materia ab articulo ad cutem ſed ἐπιγενέσεως propagato morbo, & maiori facto humorum affluxu, inhocque putarim differre podagram ab Iſchiade, vtrique enim morbi habent dolores vehementiſſimos, ſed in podagra dum tumet pars dolor minui-

nuitur, increſcit in Iſchiade; quare in noſtro languente dicendum adeſſe materiam tantum in cauitate articuli, cum dolor tantum circa fęmur reſpõdeat, & non vlterius ad genua, vel pedes progrediatur; ità vt non ſint oblæſi nerui illi quorum meminit *Fernellius*.

Cæterum quoniam hic affectus & moleſtiſſimus exiſtat, & rebellis, ac contumax, antequam vlterius infigat radices eidem medendum, ſolet enim vel vſque ad annum extendi vt voluit *Hippocr. 2 prædic. tex. 45.* eſt enim vt ait *Senn.* hoc malum curatu difficile propter loci profunditatem, & amplitudinem, ac materiæ multitudinem quam capit amplitudo loci, ideò à multis eliciendæ ſunt indicationes, à multitudine materiæ antecedentis quæ euacuanda, reuellenda, exſiccanda, & intercipienda, ab inęquali viſcerum intemperie, quę alteranda, & tandem à materia coniuncta, & dolore, quoniam hic mitigandus, illa diſcutienda, ac diſſipanda.

Et primò quantum attinet ad euacuationem *Crato in conſil.* 247. dixit iſchiadicos dolores purgantia non ſuſtinere, cum humores magis in ea loca decumbant, ſic *Mercatus lib. 4. ſuę pract.* dixit in piruitoſis, ac melancholicis humoribus nunquam, aut quam rariſſime vtendum eſſe purgantibus per infernam aluum, nam cum credere queamus à ventriculo, aut ſplene vitioſos plerumque humores ſuccreſcere tutius eſt per vomitum expurgare, efficitur enim reuulſio, & per conuenientem regionem euacuatio; verum ſi bilioſus ſit humor qui fluit, aut copioſiori bili admixtus licet optimum ſit vomere, poſſumus tamen mitioribus medicamento bilem ad infernam aluum ducere. quod ſi ex partis vitio in dies ſuccreſcant iuxta articulum excrementa, nullam arbitratur fore euacuationem ea quæ fit epycraſim: *Sennertus tamen loco cit.* dixit purgationes fortiores hic locum habere, vtileque eſſe electuarium Carioco ſtinum, pillulas artriticas, fętidas, de hermodactilis, quamuis & ipſe dicat commodiora eſſe vomitoria; *Hippoc. lib. de aff. tex.* 30. de hoc morbo loquens dixit: *Vbi verò quieuerit dolor, pharmacum dandum eſt infrà purgans* & alibi dixit dandum eſſe medicamentum dum dolor intus fuerit; ſic cernimus in Eupolemo in Oeniadis Iſchiadico *Hippocr.* dixiſſe: *Et pharmacum bibit elaterium, & purgatus eſt multum, & melius quidem habuit*: dolores autem non deficiebant, ſed ſuppuratam habebat & coxam, & coxarum ad ſedem commiſſuram: ſic in Licone in Oeniadis idem *Hippoc.* medicamentum dedit, & videbatur melius habere.

Cæterum non hic ſubterfugienda eſt difficultas nam *Hippoc. loco cit. lib. de aff. tex.* 30. damnat vſum pharmaci in dolore coxendico, donec dolor conquieuerit, & in Eupolemo, ac Licone ambobus durante dolore medicamentum dedit; ſed dicendum ideò fuiſſe exhibitum pharmacum, quia dolor erat inueteratus, & conſequenter non ex materię fluxione fiebat, ita ut ex medicamento fluxio magis moueretur: Præt. locus erat ſuppuratus, & dolor potius à ſuppuratione pendebat, quam à fluxione, ideoque ne pus illud ſua acrimonia dolorem agens corrumperet partem, vtque dolorem leniret dedit medicamentum forte quod & à parte euacuaret, atque ſimul dolorem leniret, neque obſtat quod in Licone in Oeniadis dederit etiam pharmacum, nam illud puto dediſſe ab initio quando materia non erat firmata ſed in fluxu, dicit enim: ſanus autem multo tempore, ita ut tunc inciperet morbus; neque mihi ſic contradico dum prius dixi in inueterato dolore dediſſe *Hippoc.* pharmacum nunc autem ſubdo in recenti.

Nam

Nam vel ſtatim antequam in parte recipiantur humores medicandum, vel poſtquam fluxio non amplius deciderit in partem: ſic enim ab initio pharmacum datum reuellit humorem, qui poteſt ad partem affectam confluere, ſicut in fine tollere poteſt materiam antè remanſam quam purgat in ſuppurationem vertatur, neue ibidem obdureſcat; Quamobtem non expaueſcerem nunc in noſtro languente medicamẽtum exhibere, ſumus enim in principio morbi, vbi non ſupponitur eſſe multa confluxa materia, & dolor non eſt magnus ita ut poſſit multam attractionem facere, datem ergo prius præparata materia ſyr. de ſ. beton. de ſ. borraginis, & melle roſ. ſimpl. ſequens medicamentum. ℞. pillul. de agar. arthetic. aggregat. an. drach. ʒ. diagr. gran. ʒ. i. miſ. & cum aq. iuæ refor. pillulæ v. i. cap. quas ſanè pillulas reiterarem ſit epycraſim ſeruatemus, & potiſſimum ſi indè melius habeat. Neque interim à ſanguinis miſſione abſtinerem, & potiſſimum in noſtro ægrotante, qui hepate retorrido refertur, vt videre eſt è continua ſcabie, vnà cum repetente ſæpius in cruribus eryſipelate; ſic cernimus *Hippocr.* Eupolemo, & Liconi in Oeniadis venam ſecuiſſe, dixit enim in hiſtoria Eupolemi: *Huic ſanguis detractus eſt à talo, valdè multus & niger, & craſſus*; & in hiſtoria Liconis dixit: *Pharmaca autem bibebat, & adhibebat cucurbitulas, & vena ſectione vtebatur*: ſubdit *Valleſ. in comm. Hippocrat.* ſolitum eſſe vti quattuor remedijs ad profligandum coxendicum morbum, pharmaco nempè, venæ ſectione in crure, cucurbitulis, & inuſtione ſic quoque clyſteribus acrioribus vtitur.

Verum quamuis *Hippocrat* ſanguinem miſerit ex talo, ac alias vtputa *lib. de off. nat. tex. ?.* dixit: *Oportet vena ſectiones in doloribus in dorſo, at in coxendicibus à poplitibus facere, & à malleolis forinſecus Sennert.* dixit in dolore magis extrorſum vergente ſanguinem eſſe mittendum ex vena, quæ eſt ad malleolum externum, aut ſaphena, quæ eſt ad malleolum internum ſi dolot magis introrſum vergat: tamen ego aſſeuerarem, quod dum humor ab vniuerſo corpore confluit, & hepar eſt feruidum ſit ſanguis mittendus ex bracchio, aliter enim maiorem trahemus in partem affectam materiam, quam opinionem habuit etiam *Mercatus loco cit.* dicens dixit: *Dum tamen ab vniuerſo corpore ſanguis (quod copia eius corpus plenum exiſtat) profluit, conſiderabis ſit ne vetuſtus dolor, an nuper concitatus, nam ſi recens ſit citra vllam dubitationem à venis bracchij contrarij lateris ſanguinem primò fundes quouſque plenitudinis maiorem partem depoſuiſſe conſtet, quod vero reliquum eſt ex bracchio eiuſdem lateris extrahes: quo facto, ac dolore perſeuerante ad ſcindendas cruris affecti venas deuenies*; vnde ſic etiam remanet ſoluta difficultas ab *Hippocrat.* emergens qui è talo ſanguinem mittit, intelligit enim ipſe de dolore inueterato, non autem recenti, quod patet quia in Eupolemo pluries, certo quia dolor erat inueteratus dixit: *Huic ſanguis detractus eſt à talo*; at in Licone cui dolor erat recens dixit: *& vena ſectione vtebatur*: non enim nominat talum.

Non deſunt qui ad euacuandam hanc materiam hunc morbum facientem lignum Guaiacum commendent, præſertim ſi humor pituitoſus ſit, & vetuſta affectio, cæterum doctiſs. *Martianus lib. de aff. ſect* 3. dixit: *Noſtri decoctum Guaiaci exhibent, aut quia ſimile quod humores attenuet, acuatque, & ad motum promptiores reddat, non ſolum in hoc, ſed etiam in quolibet alio dolore articulorum*; quæ quidem ratio mihi ſatis arridet, nam redditis humoribus fluxilioribus facilius ad partem affectam corriuant; proindeque ego vterer ſalſæ decocto cum china, ligno de viſco quercino, & ſandalis citrinis, hoc enim decoctum ma-

xima vi pollet exſiccandi abſque vlla noxa. Pro reuellenda, ac intercipiendæ materia fluente vterer inuſtione in bracchio eiuſdem partis dolentis, cum iam ydiopaticus in capite ſupponatur affectus; ſicut ceratum commiſſuræ coronali deraſæ affigerem; quemadmodum pro impediendo motu danda ſunt medicamenta opiata: *Martianus* ſummè laudat theriacam, mitridathum, Phylonium, pillulas de cynogloſſa, trypheram cum opio, &c. Interim pro diſcutienda, ac diſſipanda materia coniuncta quæ morbum facit varia proponi queunt, & potiſſimum clyſteres acres, qui videntur ab ipſa parte vacuare; poſſunt fieri cum hyera, melle deſpumato, & vino, ſic quoque poterit parari ex aliis acrioribus, ſunt qui vel etiam ex verbena cum aliis ingredientibus parant.

Quod ſi his non ſoluatur dolor non deſunt medicamenta reſoluentia, quę fieri poſſunt in eadem parte, aduertendum tamen ne repellentibus vtamur, quoniam illam materiam reducent intimius ad articulum, ſicque maiorem præſtabunt dolorem; vt notauit *Gal. lib.* 10. *de medicam. local. cap:* 2. Poterit ergo pars inungi cum aq. vitæ ol. vulpino, coſtino, lumbric. de nuce myriſt. de euphorb. & caſtor. ſic quoque fieri potus ex vino cum ſaluia, rutha, abrot. floribus chamomillæ, anethi, melilothi, mentha, ſampſuco, calamentho, ſem: fænugræci, fænic. & ſimilibus ſoleo ego fæliciſſimo euentu vti æqui pinguedine.

Quod ſi ad hæc dolor non ſoluatur ego ad extrahendum, atque euocandum humorem ab articulo in dolente loco cucurbitulas adhiberem, vt aſſeruit idem *Galenus* 13. *meth. cap.* 19. nam hæ ob vacuum ab extincta flamma relictum, vt ſe repleant quicquid poſſunt validiſſimè trahunt, adderem quod calore illo flammeo reſoluitur materia. & quia medicamentum eſt Metaſyncriticum trahit ab imo articuli ad ſuperficiem natis ſicque materia videtur apta reſolui; quod quidem remedium etiam à *Celſo lib.* 4. *cap.* 22. maximè probatur etiam cum ſcarificatione, à qua in noſtro languente abſtinerem, cum materia ſit potius frigida quam aliter; *Hippoc:* etiam nos docet quando cucurbitulæ ſunt ſcarificandæ dicit enim *lib. de Med. Vbi ſcarificationem ſubter cucurbitulam adhibere velis, ſanguinem ſcarificandorum locorum conſpicuum eſſe oportet ialias neque circulum attractum ſcarificare, ac pertundere oportet, debilior eſt enim caro loci dolere affecti.*

Neque ſolis cucurbitulis vtitur *Hippocrat.* ſed etiam inuſtionibus in parte læſa, ſic *lib. de inter. aff text.* 56. dixit: *Si verò à pituita ægrotet, cnid um granum, aut hypophaes adhibito prius fomento ipſi dato, poſt purgationem verò eaſdem ſorbitiones, ac potus exhibeto. itemque lactis portionem. intermedijs autem diebus diæta quam leuiſſima vtatur; & ſiquidem ab his vtilitatem ſentit bene eſt ſin minus ipſum vrito multis, ac profundis cruſtis inuſtis, in oſſeis quidem partibus per fungos, in carnoſis autem per ferramenta. Valleſ. in commentar. hiſt. Eupolemi* duplicem dixit eſſe vſtionem penetrantem vnam vſque ad ipſum pus, vt ſimul ſit vſtio, & ſciſſio, velut ſi cultello, aut ſtilo ferreo ignito pungas, aut ſeces, alteram verò vulnerantem ſuperpoſitam cutem, & cruſtam gignentem non penetrantem tamen. quas quidem inuſtiones variè factas ab *Hippocrat:* cernimus fungis, ferramentis, lino crudo, & alijs, ſunt etiam qui loco iſtarum inuſtionum vtantur veſſicantibus, à quibus non horrerem exiſtente tamen doloris pertinacia, & fluxione iam ceſſante; ſic *Sennert.* vtitur rubificantibus ex ſynapi, fermento acri, & ſimilibus. ſic *Mercuri.* Iberidis radicem tundit, & cum axungia admiſcet, & per tres

horas

horas in viris, & duas in fœminis finit, & poſtea partem abluit tepida, ſic quoque vnguentum parat ex euphorbij & nitri an. vnc. 1. ol. lilior. vnc. 3. & cera q. ſ. ſic emplaſtrum facit ex ficubus, & ſinapi, ſed maioris pretij prędicat mel anacardinum ſupra partem illitum dummodo ſit tantum vnius horæ ſpatium, quo ſemoto bullæ aperiantur, & permittantur fluere ſic etiam adhibet cauſticum ex capitello viuæ calcis & alumine mox ſublatum: cæterū idem *Mercatus* antequam omnia hæc validiora adhibeat, mitiora adhibuiſſe eſt viſus, dum vſus eſt menthaſtro fluuiali cum oxymelite confecto, vel rutha cum melle trita, vel emplaſtro ex coſto, furfure, cum ſapa, & ſale, vel ex ſtercore bouino, caprino, cum farina hordei, melle, & aceto, ſic adhibet mel cum ſale, rutham cum paſſularum carne, cinerem caulium cum adipe, & alia quæ videri poſſunt apud ipſum. Cæterum quamuis hac omnia remedia optima eſſe credam, nihil tamen poſſe cenſuerim, ni par victus adiungatur ratio: quæ quidem neceſſe eſt vt ſit calida, ſicca, & attenuans, qualem præſcribit *Hip. lib. de aff. tex.* 25. A vino quantum fieri poteſt abſtinendum cum humores liquet vnaque attenuet, quod ſi aſſumere velit, debet eſſe quale adſcribitur ab *Hip. lib. de inter. aff. tex.* 57. pauci ferum, fuluum, atque optimè limphatum; ſit autem limphatum aqua in qua bullierit ligni de viſco quercino modicum; Hæc ergo habeo quæ dicam curando noſtro languente, Deus ille ſit qui noſtra deſideria ſecundet.

De Febribus Conſultationes.

PRO PERILLVSTRI DOmino Ioſepho de Zntus Aquilano Patritio, Tertiana laborante intermittente.

CONSVLTATIO LXXVIII.

SI verum eſt Hippocraticum dictum *in epid. occaſiones nempè vnde quis ægrotare cęperit ſunt conſiderandę*, certè ſi nobiliſſimi noſtri Iuuenis cauſſas inueſtigemus nullas alias inueniemus præter nimium in venando laborem; ſcimus enim *ex Theophraſto* quattuor potiſſimum cauſſas eſſe caloris accenſionis, antipariſteſim ſcilicet, pabuli additionem, & motum; omnem enim qua exerceri velimus artem eſſe moderatam volebat Gal. quę ſi modum excedat iam bona eſſe deſinit, nam ex immodico motu vt ait idem *Gal. 4. aphor. comm.* 32. & vires fiunt imbecilliores, & caliditas maior accenditur, ſicque idem auctor *lib. preſag. exper. conſ.* annumerans cauſſas cur calor primigenius increſcat, & fiat febrilis dixit eſſe multas, & inter reliquas annumerat additamentum idoneæ materiæ, adſtrictionem, putredinem, acceſſum caloris extranei, & denique motum; ſic *lib. de inæquali intemperiè ca. 7.* dixit ex pluſculis laboribus inęquales fieri intemperies, vt proinde haud mihi mirandum ſit, ſi noſter languens ex nimio motu in febrem inciderit Tertianam eamque intermittentem; nam ex motu adauctus calor primigenius & bilem accendere potuit præexiſtentem, & eidem bili pabulum ſubſternere, calor enim igneus ille eſt

qui bilem gignit excrementitiam, quod explanauit *Gal. 3. comm. epid. 22.* aiens calorem natiuum in igneum verſum flauam producere bilem, quæ vnà cum alijs humoribus à calore eliquata in exiles venas, arteriaſque ac denique in corporis habitum effunditur, atque hinc carnes intumeſcunt vt ait *Gal. 11. meth. cap. 4.* vbique coarctata immobilis remanet, quinimo prohibita arteriarum ventilatione perſpiratione que ab obſtructionibus, neque refrigerantur hi humores, neque eorum aliquid per halitum, aut ſudorem egreditur, neque aliquid ſiue ab extrinſeco, ſiue ab intrinſeco eò ingredi poteſt, a quo aliquatenus attemperentur, hinc ſenſim, ac ſenſim magis incaleſcunt, atque inflammantur, cordique impertito calore demum febris cauſa exiſtunt: neque putarim ob ſolum motum febrem hanc fuiſſe ortam, ſed quia motu ipſo ſudans, tandem refrigeratus eſt, quam cauſam Hippoc. explanauit *lib. 2. de dieta* dum dixit: *quicquid igitur exſudarit, aut cum corpore depurgatum fuerit non exhibet magis laborem in corporis parte præter conſuetudinem euacuata. Quicquid verò ab excretione intus remanſerit, non ſolum huic laborem exhibet, ſed etiam ei parti, quæ humiditatem ſuſcepit. non enim commoda eſt parti, ſed infeſta & in carnes quidem corporum non ſimiliter congregatur, verum in carnoſas partes, quare his laborem exhibet, donec exiuerit, tanquam enim circuitum non habens quieſcens, calefit tum ipſa, tum quæ allabuntur: ſi igitur multum fuerit quod excretum eſt, etiam ſanum corpus exſuperat, vt totum concaleſcat, & febrem inducit:* hæc *Hippoc.* febrem induxit huiuſmodi cauſa intermittentem in noſtro languente, vel quia vt vult Gal. humor extrà venas putreſcit, vel quia vt vult *Fernel. 4. pathol. cap. 10.* focus intermittentium eſt circà viſcera, & præcordia, nunquam enim ex eodem intermittens fieri poteſt ex humorum putredine in corporis ambitu, vel quia vt vult *Gal. p. ad Glauc.* 5 quia Iecur, vel ventriculus, vel lien laborat; ſic *lib. 2. de differ febr. cap* 3. dixit plerumque Iecur, & lienem affici, ſic *6. epid.* 31. dixit fieri ex humorum putredine in cauitate ventriculi: vel quia vt vult *Æneas Capril. & Iul. Alexandrinus* quia aliquando fit ex viſceribus aliquando materia peccante in ambitu totius corporis, hanc tamen materiam ſemper extra venas peccare dixerunt, ſic *Iul. Alex.* dixit ſi in liene peccet humor, non in lienis venis id contingere, ſed in carnea eiuſdem ſubſtantia: vel vt vult *Saxonia* quia materia peccat in locis communibus, vel venis determinatis partium internarum, vel cauitatibus amplis ventriculi, vel alterius loci, vel vt vult *Mercatus* in ipſis venis: vel tandem vt vult *Ioubertus* in cordis finibus: quicquid tamen ſit ſat eſt dicere in noſtro languente bilioſum humorem pituitæ commixtum tertianam ſimplicem pandere, idue vt vult *Mercurialis* ob gradum nobis incognitum quantitatis, ſeù potius fomitis, ità vt gradus fomitis, relicti ex pituita putreſcente faciat quotidianam acceſſionem, quia ea eſt maximè putredini expoſita ob humiditatem, gradus fomitis bilis Tertianam, quia minus putreſcere eſt apta & ſic deinceps, vel vt volunt Aſtrologi, & cum ipſis *Petrus Aponenſis, & Conciliator* ob aſtra, vel vt vult *Gal.* ob membrorum diſpoſitiones, quæ vel mittunt, vel ſuſcipiunt, vel generant, vel attrahunt ſuperfluitates, vel vt alij volunt ob humorum naturam, Alij ob putredinis naturam, alij ob occultam proprietatem Alij vt *Sanctorius* ob locorum, & partium affectarum ſitum, ac diſtantiam à corde, Alij tandem aliter ſenſerunt; Ego autem dicerem id pendere ob humoris conditionem, ob partis producentis habilitatem, & tandem ob ſuſcipientis robur, vel imbecillitatem; ſic

pituita

pituita quæ è ſui natura in magna quantitate producitur, tum ob alimenti (quod habiliſſimum eſt in pituitam degenerare) aptitudinem, tum ob ventriculum eandem aptiſſimum producere, quotidianos manifeſtat circuitus. ibidemque ſi putreſcat, quoniam pars ſupponitur calore primigenio deſtituta non tam facilè eandem potens diſſoluere diuturnos facit typos; adeò vt prius alia accedat acceſſio, quam euaneſcat prima; & quamuis eadem non rarò in venis putreſcat, ob eius viſciditatem atque lentorem tardius conſumitur, & ſi aliquando citius deliteſcat, id ex eo pendet, quia in venis maioribus & propè cor tranſponitur, vndè ob partis robur facilius conſumitur, & facilius expellitur; idque etiam dicendum debile, & melancholia, quare ſiue ob id ſiue ob fermentum illud putredinale vt voluit *Sennert.* intermittens producatur Tertiana typum faciens de tertio in tertium, ſat ſit hanc à bile produci, quæ eatenus diuturnas inuehit acceſſiones, quatenus miſcelam habet & pituitæ ut ex excretis uidere eſt, & potiſſimum eiuſdem uomitu, & ex uſto humores ut patet ex melancholico temperamento; qui quidem humores omnes ſanè agnoſcunt ſuam cauſam generantem, bilis ab hepate naſcitur, pituita è uentriculo, & uſtus humor ab eodem Iecinore, qui dum caleſcit ſeparatur, inque uarias partes pergens dum putreſcit febrem gignit Tertianam eamque intermitentem ob dictas rationes.

Neque unquam mihi in animum inducere potui ſimplicem Tertianam ex putredine pendere, cum eadem nullo pacto diſcrimen afferat, nec ea adducat ſymptomata, quæ à putredine ortum ducunt; indeque ſemper mihi arriſit *Iouberti in ſuis paradoxis* opinio, qua dicebat non omnes febres humorales à putredine pendere, primò, quia totus ſanguis ut ex quatuor humoribus conſtat in uaſis non concreſcit, nec putret, multò certè minus ſeorſim quiſque ex dictis humoribus id unquam patietur ſecundò, quia putredo eſt cum fœtore, qui non rarò à ſalubribus febribus abeſt, tertiò, quia febres à putredine maxima inuehunt ſymptomata, quæ non habent febres humores, quartò, quia ut dicunt etiam, alij ex Ariſt. quæ putreſcunt aliquando in cinerem degenerant, aliquando uero in limum, ſed in febribus tertianis nihil poſt acceſſionem in parte relinquitur, quod limi, aut cineris naturam referat, ergo videtur probabile ibidem humores non putruiſſe. Præterea in ictero maior bilis copia funditur, & nulla ſequitur, putredo, neque febris, ergo nec in febrium acceſſionibus ſequetur ob putredinem. Item in tumoribus preternaturam qui ex impermixtis fiunt humoribus, vbi concluſi ſunt, & coerciti humores ipſi nulla fit ſuppuratio, ergo longo minus fiet putredo in partibus carnoſis, maximè cum in parua quantitate, ac per varias partes diſperſi humores diffunduntur, ità vt præ paruiſſima quantitate neque calorem partium irritent, neque in tumorem eleuent, adducit præter alias rationes Ioubertus quæ apud ipſum videri poſſunt, ſat mihi dixiſſe non omnes humorales febres ex putredine pendere, ſed illas tantum quæ ſunt peſtilentes, malignæ & magnæ in his enim cum valida videamus ſymptomata inferre poſſumus ſecum habere putredinem conbinatam; nec ignoro poſſe in intermittentibus quoq. malignis tamen (vt ſunt illæ quinque quarum meminit *Mercatus*) putredinem adeſſe, cæterum febres intermittentes ſalubres omnem explodunt putredinem, ſecus autem illæ quæ ſunt prauæ, ſic *Cal. 6. epid. ſect. prima* dixit *Præſentis dictionis febri. m catategus à caliditatis ſumitur differentia, in qua peſtilens febris contineri poteſt. quod*

putrem

Putrem habeat humorem, & deinceps; Peſtilens ſola ſignificatur, quæ ex eo ab alijs differt, quod σηπεδονώδη idest putrilaginoſam habeat caliditatem; quinimò idem Gal. ſæpe putredinem cum aduſtione confundit; quare dicendum nonullas febres humorales & potiſſimum ſalubres ex humorum accenſione, & effetueſcentia pendere, ideoque nil mirandum ſi huiuſmodi febres haud ſint periculoſæ, non enim pendent ex humore putredinali, ſed potius vrente, & ebullitionem excitante, vbi enim vel venæ, vel hepar bile fuerint referta, illam ſuo nimio calore incendunt, ſicque febrem faciunt, quam eatenus intermittentem faciunt, quia humor genitus, & tenuis eſt, & paucus, dum enim commixtus eſt cum craſſioribus diuturniorem facit acceſſionem, & tunc potiſſimum cum in partes ierit minus calidas, & longè à corde diſtantes, quare cum hæc febris de tertio in tertium accedat, acceſſiones non ſint longæ, quis dubitat eam omni vacare diſcrimine? non ob id tamen à curationibus abſtinendum, febres enim aiebat Hip. in epid. intermittentes quandoque malignæ fiunt, & ad acutos morbos perueniunt, cumque dixerimus adeſſe humorum copiam, viſcerumque calorem, ob id duplex mihi videtur inſurgere indicatio, & calorem alterantibus temperandi, & materiam genitam euacuandi; quare ad primas vias repurgandas ante omnia accederem, & potiſſimum cum os amarum habeat; ideoque Senex in acutis ore amaro exiſtente vomitum commendat, & ventrem per clyſterem ſubluere, ſi verò ad hæc non ſoluatur lacte Aſinæ cocto purgat: & meritò: *os enim ſentire amaritudinem ſolius bilis quæ flaua, ac pallida nominatur in ventriculo eſt opus*; dixerat *Gal. in comm. aphoriſ.* quod ſi bilis effectus eſt amatities, quis denegabit illam venæ ſectionem ante euacuationem inhibere? tria enim aiebat Hipp. *in epid.* venæ ſectionem prohibere anni tempus æſtiuum, Pleuritidem, bilem; eam potiſſimũ quæ eſt ſeparata & in ventriculo ſtabulatur; vt propterea dixerit *Gentilis* bilem eſſe impedimentum venæ ſectionis, quæ ſcil. eſt ſegregata à venis, deque hoc ait loquutum eſſe *Auic.* cum dixit: *Faſtidium ne phlebotomes*, & alias dixerat: *Ne phlebotomes infelicem ex productione cholere*; quod pariter intuens *Auic.* dixit *lib. 4. tr. 2. cap. 29.* non ante tertium paroxyſmum venam aperiendam, idque ideo vt ait *Senner.* quod in hiſce febribus bilis non in venis ſupra hepar, ſed contineatur in primis vijs, & propt. metuendum eſt ne inanitis venis in ſuperiores venas rapiatur, neq; obſtat ſanguinem eſſe frenum bili, nam idem dum accenditur, & exſuberat, non rarò bili pabulum exiſtit, cum ex ſanguinis vſtione bilis non rarò gignatur; quinimo quamuis ſanguis euacuetur inculpatus humor in Tertiana, nihilominus ad euacuandam bilem ſanguini commixtam, non erit mala venæ ſectio; hocque voluit *Senex dum lib. de loc. in hom.* cum dixit: *nam etiam aliquid boni educatur vna cum malo nullum detrimentum eſt*.

Cæterum ex his quę ſuperius diximus conſurgit non leuis difficultas, diximus enim ore amaro exiſtente non conuenire venæ ſectionem, & tamen Hip. dixit *in hiſtor. Androthali 7. epid. lingua permanebat totum tempus ſicca, & niſi colluerctur loqui non poterat, & valdè amara erat plerumque aliquando autem, & cordis dolor, vena ſectio ſoluebat hæc, aqua potus, aqua mulſa: helleborum bibit nigrum bilioſum non prodibat niſi paucum*: vnde non leuis eſt difficultas, cæterum dicendum amaritiem non rarò non fieri ob bilis præſentiam in ventriculo, ſed ob calorem venarum vrentem, ideoque aiebat *Ariſt.* amarum eſſe combuſtum terreſtre, tuncque etiam ſtante amaritie poſſe ſanguinem mitti, at

vero quando fit ob præſentiam bilis in ventriculo à ſanguinis miſſione eſt abſtinendum; quod autem ſic Androthali contigerit, patet eò quia dixit *Hip.* lingua permanebat totum tempus ſicca, & niſi collueretur loqui non poterat.

Neque ob id ſolum in his perſeuerandum, ſed ad tollendam intemperiẽ partium producentium adhibenda ſunt alterantia, & præparantia bilioſum humorem, & vſtum, darem ergo ſyr. de borrag. de ſ. lupulorum, oxyſacch. an. vnc. ſ. decocti communis vnc. 3. miſ. pro ſyr. cap. quibus aſſumptis, & apparente coctione vterer purgatione hac: ℞. ſyr. roſ. ſol. D. Auguſt. an vnc. 1. ſ. el. Diacatthol. drach. ſ. i. rhab. el. inf. in aq. cichor. & exp. agar. inf. & exp. an. drach. 1. dec. cord. q ſ. miſ. f. por. cap. quod ſi per hanc purgationem parum proficiatur, non inutile erit & epycraſim ſeruare, & diuretica aptare, nunquam enim ex *Gal.* dogmate febres oriuntur, vnaque perſeuerant, ni obſtructiones extiterint, ſic poterunt dari iura alterata ex cichor. cum rad. gramine, capil. ven. quatt. ſem. frig. rad aſparag. apij an. p. i. colaturæ autem calidæ de mane adderem ſyr. de cichor. de quinque rad. acetoſ. ſimpl. an. vnc. ſ. ac nonulli ex his ſumptis darem denuo purgationem ℞. pillul. de tribus cum rhab. de agar. an. dr. ſ. diagr. gran. 4. cum ſyr. de polipod. refor. pillulæ ſ. cap. Neque interim ab hyrudinum aſſixione venis ſedis abſtinerem, ſicut perſeuerante morbo ſaluatellam inciderem dextræ partis cum Iecur læſum videamus, quam ſanè ſectionem præterquamquod *Gal. 2. meth.* ad finem comprobauit, *Mercatus* maximis laudibus eandem donauit aiens: *Cenſeo huius ſectionem hoc tempore maximè prodeſſe, dum non quidem vacuare conamur, ſed aut furentes potius, & feruentes humores in partibus noſtri corporis profundioribus, & propè membra principalia ſitos, ac maximè iuxta Iecur, & in ipſo ad extimas corporis partes ſtudemus remouere, velut qui ligna procul à foco ſeparant, vt ignis lignorum defectu euaneſcat;* quando autem hæc ſaluatellæ ſectio fieri debeat explanat paulo inferius idem *Mercatus* aiens: *Vel eo quidem vtimur præſidio, vbi non admodum exſangues arbitramur eſſe laborantes, ac ſiticula, & ardore aſſidue moleſtantur, ſignum quidem intemperamenti Iecoris, cuius ventilationem leui hac euacuatione intendimus.*

Ad iecoris regionem ſunt faciendæ pariter inunctiones ex ol. roſ. amygd. dulc. addito tantillo ol. de abſynth. ad ſuſtinendum tonum viſceris cum portione aceti re facei: atque hæc ſunt quæ poſſum adducere quæ ſalutem recuperatura eſſe crediderim modo debita iniungatur victus ratio.

PRO ILLVSR. DOMINA
Ioanna à Cincinnatis Fonticulana dupli ci Tertiana laborante.

CONSVLTATIO LXXIX.

Omnia bona, vel mala ab anima in corpus manare per belle expreſſit diuinus *Plato*: nec immerito; animi enim pathemata ex *Gal. in lib. Ariſ. Medic.* partim quidem euidenter, partim vero per alias cauſas medias alterant

rant corpora, & ſanitatem corrumpunt, vt non ſit mirum ſi noſtra languens ex animi pathemate, & potiſſimum ira in febrem inciderit; habet enim ira maximam cum febre analogiam, ita vt non incaſſum *Gal.* anſam dubitandi deſumpſerit an ex ira febris proſurgat, videtur enim illa ex *Ariſt.* eſſe ſanguinis circa cor efferueſcentia, & furor breuis, verum ſtatuit eandem iram diu tamen durantem febrem quoque perſeuerantem accendere poſſe, ſunt enim animi angores maximè potentes corpus perturbare, bilemque gignere vt voluit *Gal.* ſicque febrem accendere vt innuebat *Hippoc. lib. de diata* dicens: *Anima à curis caleſcit*; quæ quidem noſtræ languentis febris duplicis Tertianæ naturam ſapit cum de tertio in tertium moueatur, ac quotidie accedat, alteraque alteri correſpondeat, de hacque febre loquutus eſt Hippocrat. cum dixit *lib. de Nat. hum.* quotidianam fieri à plurima bile; duplex enim Tertiana quotidianos facit circuitus, ac proinde quotidianæ nomenclaturam apud *Hippocrat.* ſumit; & quod hoc ſit verum dicit: quotidiana vero poſt continentem à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrimè diſcedit, verum longior eſt continente, quanto à pauciore bile prouenit, & propterea quod requiem habet in ipſa corpus, in continente verò non quieſcit vllo tempore; quam quoque opinionem habuit *Martianus in comm. huius loci*, idque adhuc magis patet ex Hip. 2. *de morb. tex.* 36. vbi ait: *Si bile infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie ac dimittit; detinet autem maximè in meridie, & os amarum eſt, & quum ſine cibo manet*, &c. indeque *Salius in comm. p.* 227. *col. p.* dixit, Febres quæ alternis tantum diebus inualeſcunt vocari ab *Hip. p. epid. ſect.* 2. *tex.* 25. naturam tertianarum referentes, eas autem quæ ſingulis diebus ſingulas habent acceſſiones vel Tertianas eſſe duplices, vel duas vocari tertianas; quamuis inferius dixerit illam dictionem quotidie non ſignificare quotidianas, aut ſingulis diebus factas acceſſiones, cum hic de ſimplici Tertiana quæ alternis tantum diebus affligit loquatur, ſed illimitatè denotare diem afflictionis in qua etiam febris dimittit.

Quicquid tamen ſit ego dicerem cum *Martiano* hic *Hip.* loqui de duplici Tertiana quæ quotidiè accedit, quotidieque dimittit, correſpondentiam tamen altera alteri de tertio in tertium habet, duplex enim Tertiana à bile fit, ſecundum omnes, ideoque Hip dixit quotidianam à plurima bile generari; ſic *Gal.* 2. *de Criſ. cap.* 9. dixit: *ſi qua verò febris in primo die exquiſitè Tertiana deprehenſa, deinde die ſequenti ſimilem priori omnino feceret acceſſionem, hac longe tolerabilior eſt, duplex exiſtens Tertiana*: quod ad huc magis patet ex ſymptomatis ab eodem *Hip.* recitatis, is enim ait hanc febrem detinere in meridie, & os amarum efficere Tertianarum proprium ſymptoma; quare non dubitarem *Hip.* nomine quotidianæ duplicem Tertianam intellexiſſe, qualis eſt hæc qua laborat noſtra languens, facta quidem ex bile, & pituita, illa quidem ab hepate genita, & tranſmiſſa in venas, hac à ventriculo, & capite, vt patet ex perenni illa deſtillatione, ſicque inæqualis apparet diſcraſia, feruida quidem hepatis, frigida autem ventriculi; neque enim vnquam putarim febrem poſſe vllam accendi abſque bilis conſortio, quippè pituita, cum ſit de ſui natura frigida, & humida, nunquam eſt apta accendi, niſi habeat bilem, quod probat etiam *Martianus loco cit.* & *Ioubertus* probat ſat benè *in paradoxis* vbi dixit bilem eſſe velut igniculum reliquorum humorum; hocque voluit manifeſtare *Hip.* quando dixit morbos omnes à bile, & pituita fieri, non enim intellexit primo, & per ſe, ſed concomitantes, ità vt

quicun-

quicunque morbus fiat, bilem aſciſcat, & pituitam, hæc enim valet ad dandum terminum alijs humoribus craſſitiem nempè, & ſic facit morbos diuturnos vt etiam volebat *Gal.* illa autem ad attenuandos eoſdem humores, vnde & accenſio, & breuitas morborum, hi enim duo humores ſunt potiſſimi in corpore noſtro ad faciendos morbos vel primò, & per ſe vel reliquis humoribus commixti; ac propterea ab *Hippoc.* non exploduntur reliqui humores vt poteſt ex multis locis probari; quod ſi hos humores omnes morbi agnoſcere valent, quid dicemus de febribus, quæ & quia ab obſtructionibus manant vt plurimum ex *Gal.* & *Hippoc.* lentos, viſcidoſque aſciſcunt humores, & quia in calore conſiſtunt, bilem vendicant, vt proindè haud mihi ſit mirandum ſi noſtra languens meteoriſmum obtinuerit in hepate diuturnitatem morbi fouentem, dum enim deſtillatio è capite in ventriculum irrepſit, ad hepar per myſeraicas, indèque venam portam tranſmiſſa ſuo lentore hepar obſtruxerit, & ex obſtructione calor emeſerit febrilis: *Febris enim* aiebat *Hipp lib. de loc. in hom. prope fit, quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita plene fuerint eaque compacta, & neque refrigeretur quicquam, neque humectetur, neque aliud quid ſubeat,* ni velimus cum *Horatio Augenio* dicere febrem fieri ex influente calore (ſanguinis ſcilicet, arterialis præcipuè, & ſpirituum vnione in corde, à virtute vitali præſtita, ita ut adaucto calore, roboratiſque ſpiritibus, eos deinde per totum corpus tranſmittat, vel ad præcipuas partes ad noxium aliquod, quod alicui functioni impedimento erat expellendum, cuius quoque ſententiæ extitit doctiſſimus Manolphus in Romano gymnaſio lector eximius.

Quicquid tamen ſit tria videntur concurrere ad febrem qua affligitur noſtra languens, obſtructiones, & intemperies, & humorum heterogeneitatem indeque non ab re dixerim hunc m[illegible]bum futurum eſſe diuturnum, cum à tribus hiſce potiſſimum cauſis *Gal* morborum hauſerit diuturnitatem, & quamuis continuitas videatur diſcrimen ex *Hippoc.* adducere, tamen quia non eſt horrendis combinata ſymptomatis; ſperanda potius longitudo, quã mors; eoque magis cum ſicca illa tuſſicula prematur, quæ vt plurimum tempor s dilatationem inducit, iuxtà illud Hippocraticum axioma in *Coacis*, quo aiebat: *qui circà exacerbationes tuſſiunt, & parum exſudant malignè habent*; [illegible]y enim maligne ait *Duretus in comm.* dificile iudicium, nec immeritò, ſiquidem morbi qui ex fortiſſima corporis parte fiunt, grauiſſimi exiſtunt, etenim ſi iſthic vbi initium ſumpſerint permanſerint, neceſſe eſt fortiſſima corporis parte laborante totum corpus laborare, quare non negligenda affectio, ſed quamprimum eadem eſt euacuanda, quæ quia à triplici pendet ab incendio & intemperie calida totius corporis, ab obſtructione, & humorum heterogeneitate, hæc euacuanda, illa aperienda, & intemperies frigidis alteranda.

Quoad euacuationem non inutile erit materiam in primis vijs ſtabulantem detrahere vel ſyr. roſ. ſol. & melle roſ. ſol. vel Diacatholici electuario vt ſubinde materiam in venis exiſtentem præparatam ſyr. de ſ. borrag. de ſ. limonum, & de endiuia, poſſimus etiam repurgare apparentibus tamen coctionis indicijs, quale eſſe poſſet ſequens remedium: ℞. ſyr. roſ. ſol. mellis roſat. ſolut. an. vnc. 1. mannæ el. vnc. 1. ſ. rhab. inf. in aq. endiuiæ & expr. ag. infr. & expr. an. drac. 1. dec. cord. q. ſ. m. f. ſ. pot. cap. Neque interim dum hac fiunt à ſanguinis miſſione abſtinendum, duo enim magna remedia in febribus debellandis ſunt ex *Gal.* ſanguinis miſſio, & purgatio, quare aluo lenita venam

baſilicam ſecare ad vnica quinque ſicut ēt poterimus hyrudines venis ſedalibus affigere, ſi morbus tamen vt puto vlteriùs ſeſe inſinuet; Neque deobſtruendis viſceribus meum animum non reuoluerem, ſed illis potiſſimum debellandis incumberem, ideoq. ſequens iulep. præſcriberē ℞. ſyr. de duab. rad. ac. ſimp. de cich. an. vnc. 1. ſ. dec. end. hepat. agr. borr. capill. ven. gram an. ſ. ſem. quat. frig. maior. an. drac. 5. glyc. paſſ. an. dr. 5. 1. miſ. f. ſ. à i ulc. c. per tres dies, aut ſex donec manifeſta coctio apparuerit vt poſſit pillulis de rhab. & aga. materia quæ in dies gignitur per epycraſim purgari, quod ſi per hæc parum proficiatur, inſtituerem iura alterata ex rad. cichor. aſparag. capill. ven. petroſel. agrimon. acetoſæ, meliſſ. an. p. 1. ſem. quatt. frig. maior. an. drac. 2. additis ratione tuſſiculæ liqu. iuiubis, ſcabioſa, & paſſul. an. vnc. 5. addendo dum datur ſyr. de cichor. de quinque rad. & capill. an. vnc. 5. pro vice, quod ſi adhuc dolor perſiſtat ad saluitellæ inciſionem deuenire, ſicut inunctione varias hypocondrijs adhibendas, quæ doctiſſimis viris ſunt ſatis notæ, de victus ratione nil dico cum vt ſcribit optimè inſtituatur.

PRO NOBILI QVODAM Iuuene de Teramo duabus Tertianis laborante.

CONSVLTATIO LXXX.

DVo ſane (vir doctiſſ.) mihi videntur in noſtro languente negotium faceſſere, continens ſcilicet intemperatum, & contentum vnà excrementitium, quod ſanè contentum præter viſcerum inæqualem dyſcraſiam, de vētriculi pariter imbecillitatem ſortitum eſt, eamq. vel: teneris vnguiculis: non aliundè contractam vt reor, quam ex retorrida Iecinoris intemperie, illud enim cum ventriculum contegat eiuſdem caloris immenſitate ventriculi primigenium diminuit haud ſecus quam Ignis flamma lucernæ lumen, ex cuius caloris pauperie *πεψεως* diminuitur, fitque *ἀπεψια*, vndè & cruditates emergunt innumeræ, & pituita ſubſultat vbertas, tum vt dixi ob ventriculi imbecillitatem tum ob nimios in lucubrando labores tām ſcilicet veſpertinos, quàm ante Lucanos, ij enim ventriculum à coctione diſtrahendo cruditatum conſurgunt opifices, vt non immeritò dixerit *Hippocrat. Fortis laboris ſtudium ſubterfugiendum*, & *Gal.* aſſerebat eos qui ſunt nimis ſtudioſi eſſe ſtomaco imbecilles quare haud quaquam miror noſtrum quo de agimus languentem in plurima eaque dolorifica pathemata corruiſſe: *Ventris enim torpor omnium confuſio* dicebat *Hipp.* vndè addito hepatis comercio feruidioris bilem gignentis duæ ſunt progenitæ Tertianæ eædemque nothæ ex bilioſo pituiteoque humore hic à ventriculo vt dictum eſt productus ille à Iecore ſatis feruido: non enim aiebat Valles 5. epid. arduum eſt ventriculum pituitoſos poſſe humores congerere & bilioſos quoque aliundè transfundi, vt videre eſt in noſtro languente, cauſſæ enim generantes ſunt ventriculus & hepar, recipientes venæ cæque mediæ cum nimium non pandant ardorem, & humores bilis & pituita, neq. enim vſtos ab hepate congeri humores denegauerim, qui & ſibi ipſi aditum præpediendo, & calore ſuo oblentos viſcidosque humores gignendo obſtructionem ſibi procurat, ſicque febrilem

quo-

quoque ſibi conciliat ardorem, cum eædem maximè, & prę reliquis calorem præternaturam accerſant, vnde & maior etiam humorum prouentus, è quibus vt puta varijs pituitoſis nempè, & billioſis vomitus emergunt pituitoſi, vnaque billioſi, vomitus enim in repletionibus excitare dixerat *Hipp. lib. 3. de dieta tex.* 18. indéque nec obſtupeſco cur non nimia ſitis emerſerit, ſed capitis dolor adfuerit, vnaque extiterit Cardialgia, ſitis enim carentia pituitæ vbertatem in ventriculo indicat, qua bilem ſitis cauſam retundendo eiuſdem parit abſentiam, ſitis enim ex *Gal.* ex humiditatum inopia profurgit, quæ cum fuerint nimiæ & ſitim abeſſe fæcerunt, & ad caput impensè euaporando, dolorem capitis ſeu cephalalgiam creabunt, vaporum enim exuberantia vt Aretæus aiebat capiti & ſtuporem inijcit, & dolorem, quare non immeritò dictum eſt caput ob maximam quam habet cum capite ſynthimoriam morbos ventriculo impartire, vt ventriculum capiti, quę quidem humorum vbertas vel ſubſtantia ſua, vel billioſo humore ab hepate communicato vel flatu dum os ventriculi vel grauat, vel lancinat, vel denique tendit, cardialgicum affectum initiat; ſicut & anorexiam, ſeu inappetentiam, intus enim exiſtens proh bet extraneum vt volebat *Ariſ.* Nec miror hypocondria dum contanguntur dolore vexari, cum ob obſtructiones quæ ibidem viſuntur, tum ob aliquã phlogoſim ibidem progenitũ; quamuis aliquando idflatus poſſint efficere, quod ſi alterade altera deterior eſt, id cõtingit ob foci diuerſitatem, cum enim putredo diuerſas ſedes nanciſcatur nil miror ſi eadem inæquali exiſtente inæquales quoque febres conſurgant, in hocque putarim differre duas Tertianas à duplici Tertiana, quia in duabus Tertianis vna dies deterior eſt alia, at in duplici Tertiana (quia vnus eſt focus putredinis) acceſſiones quoad intenſionem non differunt; hoc tamen ſit obiter dictum, cum ſciam à doctiſſimis viris id non ignorari; quicquid tamen ſit huiuſmodi febri danda eſt medica opes, ne datis eidem inducijs præceps ruat in exitiũ; quamobrem cum innumeræ ſint euacuationes peractæ, potiùs incederem alterantibus, quam alijs, & ideò ſi quæ alterantia in vſum veniunt, ea ſanè commendanda; quæ & nutriendi, ob morbi diuturnitatem, & aperiendi, ob obſtructiones, nec non etiam refrigerandi, ob Iecur impensè calidum facultate pollerent, qualia meo ſane iudicio eſſe poſſent iura alterata, quæ cum ſint medicamenta in alimento in omnibus morbis diuturnis ſunt commendanda, huiuſque cenſus eſſe poſſent iura in quibus bullierint meliſſa, cichor. endiuia, capill Veneris gramen radix aſparag. fœnic. ſem. melonum & ſimilia cum modico ſyr. de cichor. de ſ. borrag. & capill. ven. quod ſi poſtmodum ad vomitorium ſit pronus æger, dandum erit lene, ſola enim eccomi natura apta ſunt (aiebat *Gal.*) quę in uentriculo continentur, quod ſi fortè nullam ad vomendum videatur propenſionem habere, tunc ſanè ad ſeruandam epyraſim ſyr. roſ. ſol, mel roſ ſol. cum portione Diacat. & agar. inf. & expreſſi in aq. cichor. vt rhabarb. darem, ſicut non raró clyſteres iniungere non abſonum erit; quoniam tamen diximus ventriculum ſuo primigenio calore depauperari, ob Iecur ſanè feruidius proindè ad illud euentilandum duas aut tres hyrudines venis ſedis affigerem modò id nimius virium languor haud denegat; ſic quoque capitis ratione cucurbitulas ſæpiùs affigerem; quod ſi ventriculi regionem roborantibus confirmemus ſicuti, & hepar refrigeremus, nec minus abſonum erit, Interim ſi diuturnior fiat morbus inuſtionem dextro cruri non inutilem futuram eſſe ſperarim; quibus omnibus adiun-

genda eſt optima victus ratio, quæ & facilis ſit coctionis, & facilè permeet. De vino dando videtur eſſe aliqua difficultas, nam cum capitis adfuerit dolor, illud videtur excludere, cæterum quoniam ventriculus eſt ſummè languidus, & dolor quaſi euanuit, ſtatuerem tenue vinum, ſed optimè ſanè limphatum; hæc ergo habeo quæ dicam pro curanda febre ſatis contumaci.

PRO ILLVSTRISSIMA, Et Excellentiſſima Principeſſa Neapolitana Quotidiana febre laborante.

CONSVLTATIO LXXXI.

TEmperamentum frigidum, & humidum vt faciei, corporiſque color albicans indicat, nonnunquam etiam pallidus, & ſymptomata quibus ingemiſcit Excellentiſſima Principiſſa vnam videntur quotidianam configurare, calor ſiquidem febrilis primò quidem acceſſu halituoſus, immoranti verò manui acrior eſſe videtur, indeque dixit *Hipp.* Initio quidem mitem eſſe ad manum, ſed paulatim increſcentem, ac multo poſt frigoris inuaſionem: hacque etiam ratione *Gal.* dixit calorem huius febris eſſe humidum cum quadam acredine *1. ad Glauc. cap. 7.* ratio adducitur à *Mercato*, quia cum materia ſit humida, calor magis videtur ſuffocari, quam ipſam ſuperare, acrimonia tamen eo ſentitur, quia is halitus ex putredine promanat, quò fit vt in primis mitis appareat, & mox acris.

Pręterea pulſus ille mollis, vrina alba, ad ſomnum propenſio, quid aliud nobis poterit indicare præter quotidianæ febris ideam? ſicut etiam paulatina illa refrigeratio aut horror non aliud nobis indicat præter materiæ pituitoſę vbertatem in venis & ventriculo exiſtentem, quod pariter ex abſentia ſitis innoteſcit, hæc autem pituita non aliundè potuit manare, & produci quam à ventriculo, indeque dixit *Gal. 1. ad Glauc. & 2. de criſ.* quotidianam raró accidere ſine ventriculi vitio; quamuis non ignorem eandem pituitam non raró in hepate generari, ex frigidiore chyli parte vt ait Sennert. quod etiam voluit *Gal. 1. ad Glauc.* quæ quidem pituita cum craſſa ſit, nil mirum ſi acceſſiones faciat diuturnas, in ea enim diutius putredo concepta manet, nec vt ait *Iacot.* ita exactè extinguitur nec facilè reſoluitur, aut diſcutitur acceſſione vniuerſus vapor, qui craſſior eſt, eo igitur non perfectè exhalante caloris febrilis veſtigia, & putredinis perſeuerant poſt acceſſionem, quod quotidianarum febrium proprium quodammodo ac peculiare eſſe *Gal.* teſtatur *ad Glauc.* quinimò *2. de differ. febr. Euacuationes igitur*, ait, *in quotidiana paucę exiſtunt, ac longitudo acceſſionis diuturnior, & tempus intermiſſionis non æque purum, ſed ſemper ſeruans in calore, ac pulſu putridi humoris indicium*, deinde rationem reddens, *Conſtat febrem quæ ex pituita fit, neque integrè expurgari per inclinationes, neque ad integritatem puram deſinere, neque exiguum poſt acceſſionem veſtigium putridum relinquere*: vnde haud mirandum ſi febris qua premitur Excellentiſſima Principiſſa ad ἀπυρεξίαν non deueniat; cuius rei rationem reddens etiam *Auenr. 4. coll. 29.* dixit in quotidiana etſi ſingula die finiatur ignis, quia tamen diu

diu durat, nouam ſemper præparat materiam ad putredinem ſuſcipiendam, adeò vt etiam in exiguo illo interuallo, ſemper aliqua materia præparata, facit vt ad integram infebricitationem non deueniat; quæ quidem materia catenus copioſa eſt progenita, quatenus ſcilicer, & vitam ſedentariam vixit, & olerum copiam ingeſſit, hæc enim cum mali ſint ſucci vt dixit *Gal.* in pituitea commigrant excrementa, ocium autem humectando, vt ait *Hippoc.* ac humiditatem de corpore non conſumendo humidorum humorum congeſtionis eſt origo, qui cumè ſui Natura ſint lenti, ac uiſcidi febris faciunt diuturnitatem, adeò vt dixerit *Galen.1.ad Glauc.cap.*8. quotidianam longam eſſe, & non ſine periculo, quinimò idem *Galen.in commentar.aphoriſm.* dixit diuturnitatis huius febris cauſſam eſſe manifeſtam, nam propter multitudinem, vel craſſitudinem, vel frigiditatem humorum efficiuntur febres, & in longum tēpus extenduntur, cū longum exigat tempus ad coctionē; quāuis non ignorē ab *Auenr.collig.*13. fuiſſe ſcriptū febrem quotidianam periculo non vacare, quoniā ob ventriculi frigus in hydropē conuertitur, licet *Stephanus Athenans* dixerit hoc periculū venire, qm̄ cū quotidie affligat, nullū naturæ robur relinquit. Cæterū vt liberè fatear non quælibat continua febris videtur diſcrimen afferre, ſed ea quæ vel ſæuis eſt combinata ſymptomatis, vel celeri motu mouetur, vel propè partem Principem mineram habet, vel tandem aliquam ſeruat cacohethiam; quæ omnia cum abſint ab Excellentiſſima noſtra languente, dicendum eſt febrem hanc quamuis continuam ad ſalutem eſſe terminandam; quod vt fiat non poſthabenda, ſæpe enim morbi mitiſſimi ex Medicorum incuria magni ſunt facti; ideòque cum dixerimus ventriculum copiam humiditatum pituitearum genuiſſe, adiit illius intemperies, & febris, ideò corrigenda febris, alteranda intemperies, & humorum copia demenda, qua ratione Auicenna à lenientibus incipit curationem.

Pro euacuanda materia in primis vijs hærente, nil magis profuturum ſperarem ipſo melle roſ.ſol. cum ipſum in detergendo ventriculo pituitoſo purgandoque primas obtinet partes darem ergo quattuor vnc. mell. roſ. ſolut. cum vnc. 1. ſ. ſyr. roſ. ſol. cum ratò poſſit accendi pituita ſine bilis adminiculo; deinde ad præparandam materiam animus eſt reuoluendus, & quamuis non ignorem *Gal.1.ad Glauc.*12. à principio commendaſſe dyuretica, quod etiam cernimus aſſeruiſſe pariter *Auic.fen.1.4.cap.*57. dum inquit: *quod conueniunt omnes febres phlegmatica in hora principii in neceſſitate adminiſtrationis ſubtiliantium, & incidentium, & diureticorum*: Cæterum hoc reprobato à *Mercato*, & fortè ab omnibus cordatis auctoribus, ſiquidem cum omnes febres aliquam ſupponant obſtructionem nequeunt adhiberi dyuretica, quin illæ met augeantur, ideòque dixerat *Gal.* *Etenim ſi ijs auxilijs qua obſtructiones eximant uti non vacuata prius redundantia, non modo nihil proficiemus, ſed maiorem etiam reddemus affectum*: quis enim denegabit huiuſmodi incidentia, & attenuantia ab initio præſtita vniuerſam materiam, quæ inuenitur in primis vijs ad vias obſtructionis allicere, quæ ſubindè & diuturniſſimam reddunt affectionem, & rebellem; quam quidem difficultatem vt recentiores diluerent (ut eſt apud *Mercatum*) dixerunt lentam inciſionem, & attenuationem quę fit per ſyrupos conuenire, de hacque loquutum eſſe Galenum, *Mercat.* tamen ait uerborum *Galeni* uerſionem debere ita fieri ut legatur poſt primos dies, cui conſona videtur *Auicenn.lectio, loco ſuper cit.* quo intelligit ad diem vſque ſeptimum, nam ait: *Et conuenientiores Medicina quę adminiſtrantur à principio ſunt genelcabin*

ideſt

ideſt mel roſ. vſque ad ſeptimum diem ; cuius quoque opinionis ſum ipſe puto enim ea quæ vehementer attenuant,& tenuiorum ſunt partium non conuenire ab initio ſiquidem fluxili nimis reddito humore ad partem obſtructam velocia accurrunt, vnde obſtructiones intendum. ſecus autem accidit in illis remedijs, quæ virtutem aliquam habent incidendi, non tamen ita attenuant, vt poſſint humores è ventriculo trahere, atque inſimul trahere ad obſtructiones, ideòque ſummè laudarem mel roſ. ſimplex, vnàque oxy vel, neque ob id febris vt febris quamuis fundatæ in materijs frigidis immemores eſſe debemus ceterum aliquod refrigerans debemus adhibere, ne ſolo calefacientium vſu febrem augeamus vnde adiungerem ſyrupum de borragin. vt vult Mercatus, hiſce ergo ſyrupis adhibitis cum portione iuris vt commendat *Petronius*, quo facilius diuellatur materia è ventriculis tunicis ad purgationem deueniremque coctionem amat, nam vt aiebat Galen. in craſſis. & glutinoſis perpetuò coctionem expectabis, modo non nimia materia in ventriculo exiſtat, tunc enim præmiſſa ſufficienti præparatione eam purganti medicamento deturbare oportet, non vt ait *Mercatus*: *Alienum ab omni ratione iudico, vbi conſpexerimus multis humoribus premi vires, & inequales apparere pulſus diutius velle differre purgationem periculum enim eſt ne vires ſuccumbant, caterum ſi ab initio non praualuerit huiuſmodi neceſſitas non oportet ſubito, & confertim huiuſmodi purgationem moliri, tum quia coctionem integram quæ pleniori purgationi eſt neceſſaria in hac febre expectare periculoſum eſt, & inutile, tum verò quia difficulter tolerabit corpus vires medicamenti tanto, & craſſo humori proficua*: quæ quidem euacuatio vt ingenuè fatear cum *Augenio* mediocris eſſe debet, & non plena quæ tangat ſcilicet primas vias, cum enim hæc materia ſit ſecreta non eſt adeo neceſſaria coctio, quod confirmauit *Alex. Trall.* dum facta leui coctione docet craſſos, & viſcidos humores eſſe euacuandos, ne diuturna in corpore mora magis craſſeſcant humores, purgatione tamen leni, quæ ſcilicet paulatim, ac per vices expellat; quale eſſe poterit: ℞. agar. trochis inf. & expreſſi ſ.a. ſcru. 4. mellis roſ. ſol. vnc. 4. dec. cord. q.ſ. mis. f. pot. cap. quæ quidem euacuatio non vna ſat erit ſed multiplex deſideratur, ideoque ſeruanda eſt epycraſis illa Galeni, illa tamen habita animaduerſione quam habet doctiſſ. meus *Mercatus cap de quotidiana*, nam ſi materia exiſtat in primis vijs, tunc ſanè crebrius purgandum ſed mitioribus pharmacis, ne ſi rarius purges plus excrementi, quam leuia medicamenta educere poſſint ſuccreſcat, ſi vehementioribus vtaris vel robur ventriculi deijcias, aut venoſi generis humores citrà euacuationem quæ vſui ſit interturbes, ideò laudat pillulas ex agar. miſtiche & rhabarb ea omnium, aut cuiuſque quantitate, qua citrà virium ventriculi iacturam quarto die porrigi poſſit ſubdit: *ſi tamen peccantes humores crudi, & craſſi in venoſo genere, & iecoris vitio abundent, tunc quidem per maiora interualla (vt coctio perfectius fiat) & per validiora pharmaca purgandum eſt, quo facilius quod in abditis, & diſsitis à ventre partibus continetur vitioſum facilius educi poſſit.*

Quamuis tamen ego dixerim conuenire iteratas purgationes, ſi tamen promptitudinem habeat ad vomendum vtile vtique erit aliquod vomitorium, *morbi enim* aiebat *Hippocrat. qua parte proximi ſunt extrahendi, & qua parte ſinguli exitus quam proximus eſt extrahendi*; nam quamuis pituita, in venis, & potiſſimum in nobiliſſima noſtra languente exiſtat, cum dixerimus quotidianam eſſe continuam, tamen forum, & fomitem habet à ventriculo, vt conſtat ex *ἀνορεξία*, & ſitis abſentia, *Senner.* laudat raphanum vel decretum,

vel infuſum cum vnc.4.oxy.quicquid tamen dum omnia hæc fiunt,cogitandum eſt an aliqua poſſit ſanguinis miſſio conuenire, certè cum videamus Excellentiſſimam languentem, & debilem,& pallentem, cum vbertate materiæ pituitoſæ;non ſit pletorica, potiùs à ſanguinis miſſione abſtinerem,ac illius loco hyrudines venis ſedis affigere,eò magis, quò ſolita ſit ab illis venis ſanguinem ejcere, eijceremque in exigua ſatis quantitate.

Quod ſi per hæc parum proficiatur,tunc ſane non erit inutile iura vel alterata componere,ex agrimon.capill. ven. cichor. cum rad. fœnic. hyſſopi, aſparag.cuſcutæ cetrach. & ſimilibus addendo cort. citri vnc.5. ventriculi ratione,in quo diſſolui poterit ſyr.acetoſi ſimpl.mellis roſ.ſim. & de duabus rad.an.vnc.5.quorum quattuor vel quinque aſſumptis pillulę de agar. exhibendæ; *Senner.* laudat ſaltam pariliam lignum ſaxafras, theriacam, & alia calidiora, à quibusque penitus abſtinerem, quippe cum ſint nimis calida poſſint febrem maiorem accendere;præterquam quod materia adeò craſſa nequit per diaphoretica euacuari.ſatius ergo diureticis incedens ſic pro roborando ventriculo vterer intrinſecis,tum extrinſecis remedijs; Intrinſeca eſſe poterunt conſ. de beton. roſ.addendo rad.citri condit. vnc.5.ſp. arom. roſ.dra.5.ſic ventriculus inungi poterit ol.de abſynth.cort.citri,de mentha, & ſimilibus,quicquid tamen ſit,niſi victus ratio ſimilis adiungatur nihil profuturum quod propoſui crediderim, quam tamen nunc temporis omitto, cum ſciam optime a doctiſſimis viris inſtitui.

PRO PERILLVSTRI AC Honeſtiſſima Domina Cinthia à Nardis Patritia Aquilana Quartana intermittente laborante.

CONSVLTATIO LXXXII.

ERroneas vagasque febres tranſitum ſolere habere in quartanas ex caſu noſtræ languentis ſatis innoteſcit, cum enim longo temporis tractu duplici Tertiana ingenuerit, tandem in erroneam conuerſa ab hac orta eſt ſane quartana,quod ſignificauit Hippoc. *in Coacis* dum dixit *Febres Tertianæ naturam referentes erroneo modo inuadente autumno leniter in quartanas tranſeunt*;erraticę autem febres vt ait *Gal.* inordines ac certo typo carentes habent paroxiſmos particulares,de quibus loquutus eſt *Hipp.* cum dixit *p.epid. Quartanæ autem multis quidem ab initio quartanæ ordine cœperunt,alijsque non paucis ex alijs febribus & morbis,ἀποστάσιες ἐς τεταρταίους ἐγίνοντο abſceſſus, ſiue receſſiones in quartanas fiebant*, ſubdit *Iacotius in Coacis*: In quo voluit Hip.non ſolum ex intermittentibus primigenijs quæ auctæ non ſunt quartanas fieri,vt tertianis ſpurijs,ac erraticis ſed etiam ex diuturnis continuis, quæ neque coctione, neque abſceſſu ad articulos finem fecerint,quaſdam intermittere aliquot diebus,deinde erratice prehendere ,tandemque in quartanam firmari, hoc autem fit per humoris degenerationem in atram bilem, & nouæ cacochymiæ acceſſionem;indeque idem auctor ibidem tria abſceſſuum genera notauit ex *Hip.*

primum

primum per *ἀνάδοσιν* per materiæ decubitum, & prolapſionem ab vna parte in aliam; ſecundum per *ἔκκρισιν*, per ſeceſſionem, & egreſſionem e iuſdem extrà corpus, vt per ſtranguriam, dyſenteriam, teneſmos, fiſtulas tertium, per *μετάστασιν* per alterius morbi in alterum tranſitum, vt in noſtro caſu contigit, dum è Tertiana factus eſt tranſitus in quartanam & potiſſimum hoc tempore autumnali, quod ſecundum *Varonem, Plinium, & Columellam*, ab occaſu matutino fidiculæ incipit, qui ſub idus Auguſti incipit; *Ptolomeus* quoque *in Apotelesmatis* idem adnotauit: *Gal ex* Hip. ſententia ſanxit Autumnum incipere ortu Arcturi, Arcturus autem paulo ante idus Septembris varia ratione, & mutata ſorte regionum, ſubdit *Holler. 4. Coac. verum Medicorum obſeruatione, & varietate regionum autumnus ſe prodit fractis primum caloribus, & cum noctu veſperis, & matutino frigus progreſſo Sole, & in meridie calor*: hoc tamen ſit obiter dictum, nam ideo putat *Iacotius* erraticas febres autumno in quartanas tranſire, quia cum febres erraticæ fiant, cum diuerſis partibus, ac veluti focis atra bilis putreſcit, mouetur, & colligitur, vel heterogenea eſt, & inequalis ex diuerſorum ſuccorum congerie, vel hac parte putreſcit, illa nondum putredinem concipit, *at verò* ſubdit Iacotius *vbi in omnibus eadē ſit affectio exuperante atra bile, quartana febris ex illis inordinatis motionibus conſiſtit, præcipue in fine æſtatis, & principio Autumni* ſubdit infer: *Tum enim incipit ſuppreſſi humorum tranſpiratio, & motus ad exteriora, cuius loco in profundum conuerſi cohibentur intus ſuperueniente frigore hyemis, atque in penitioribus corporis partibus adſeruantur ad alteram vſque mutationem in habitum calidiorem in quo morbus capit; Duretus in comm. Coac* dixit id autumno inæquali fieri, qui mutuo caloris, & frigoris imperio regitur, & qui cum ab intemperie calida, & ſicca æſtatis exacte exudarit tenuior bilis portio, ſuperſtite craſſiore, melancholici humoris dominatu tenetur, cum paupertate caloris natiui & cruditate quam pariunt *αἱ ὀπῶραι* ideſt baccæ, quia vt inquit *Hip. opera inſolata, frequentes potus, cibi inconſtantes, arborum baccæ, vina fortia*: ex quibus patet qua de cauſa fuerit facta quartana in noſtro caſu, & quia anormes habebat acceſſiones, ſignum humoris degenerantis in alium humorem, & quia in autumnum impegit, qui eſt quartanarum ferax, ab humore enim melancholico putarim huiuſmodi quartanam originem ducere, quod docuerat etiam *Gal. 3. prognoſt.* 30. qui dixit: *Vt æſtate conualfactos admodum, & ebullientes humores atram bilem gignere eſt neceſſe, quam in corpore collectam autumnus excipiens non patitur, vt pote frigidus, ſimiliter extrorſum difflari, neque facile euacuari*: quamuis non ignorem in noſtro caſu adeſſe etiam pituitæ ſodalitium, eiuſque deſcendentis paulatim, & ſenſim à capite, vt patet ex illa tuſſicula, eaque ſicca, quæ quidem, & tenuem indicat materiam, & crudam; quod fortaſſe voluit Holler. 4 comm. Coac. dum dixit dari quoddam quartanæ genus, quod pueris, & ijs qui otioſe, ac intemperatè viuunt eſt familiare; ſic *Ariſt. lib. p. problem.* 19. dixit pueros quartanæ eſſe obnoxios, quod calore naturali plurimum polleant, ſubdit *Mercatus: quod ob id dictum cenſeo, quia in his vitio ventriculi crudus humor potiſſimum colligitur tam craſſus, & tenax, quantum eſt atra bilis, ex quo quartanam gigni poſſe non dubitat, quia in hiſce hac humoris exſuperantia melancholię ſupplet vices, preterquam quod huius humoris nomine melancholiam intellexerunt* Hip *& alij antiqui, neque id quidem repugnat Græcis, & Arabibus Medicis, etenim pituita quantitate pauca, & ſubſtantia multum craſſa, ac viſcida, quartanarios, ac etiam rariores circuitus*

tuo efficere habes: Cuius opinionis ego ſemper extiti, cum videl. multos quartanarios viderim pituitæ copiam euomere, eiuſque vomitu liberatos quinimò Arabes dixerunt quartanam non raro fieri ex pituita aſſata, vt & ex flaua bile deuſta, ſanguineque deuſto; quicquid tamen ſit. quartana qua premitur nobiliſſima languens à melancholia præternaturali generatur, vna cum pituitæ commercio, ideoque non vera, ſed illegitima eſt nuncupanda quartana, cum vera fiat à melancholia naturali; Sedes autem huius quartanæ à *Gal.* in liene reponitur, & merito; cum ille humoris melancholici ſedes exiſtat, quamuis *Cornel. Gemma lib. p. Coſmocr. cap.* 7. dixerit quartanæ ſedem eſſe in myſeraicijs venis præſertim ſi humor ſit fæculentus, vel ex aduſtione melancholicus; qua de cauſa doctiſſ. *Mercatus* hoc ſpuriæ quartanæ genus dixit ſub ſe continere quattuor ſubalternas ſpecies, iuxta quatruplicem humorum naturam, qui exuri ex aliqua cauſa intra corpus poſſunt? Primam ſanè prodire ait ex aduſto ſanguine, qui ob calorem factus ſiccior, & exuſtione frigidior febres quartanas non raro efficit, ſecundam ſpeciem fieri dixit ex naturali melancholia, quæ etiam aduſta fuit tertiam ex flaua bile ſuperaſſata, quæ in atram ob id commigrauit, in quibus ait conſiderare oportet vſtionem non eo vſque vltimari, quod in veram atram bilem degeneret, eſſet quippe grauiſſimum malum, ſed parum ante ſubſidere. Item conijcere, ait, oportet in his quartanis plerumque continuam adeſſe febrē, ex cuius vſtione bilis aſſatur, & ea ſemiaſſata prodit quartana; quartam vero quartanam fieri aſſerit ex pituita ab actione caloris putredinoſi ſicciori facta, atque ob id *Hip.* dixit *lib. de affect.* quartanam fieri à bile, & pituita, vel vt ſuperius diximus, vel quia vt ait *Cornelius Gemma lib. p. cap.* 7. *Coſmocr.* quia bilis dat facilitate vt accendantur humores, pituita vero obſtructionis aptitudinem ſuggerit.

Quomodocunque tamen ſit ad illius curationem deueniendum, eſt enim morbus contumaciſſimus, qui & miſere ægrotantem fatigat, & diuturnæ; vt ob id dixerit *Hip. in aph.* autumnales quartanas eſſe lōgas, maxime eas quę hyemem attingunt, ita vt non ſemel ſint viſæ vltra annum duraſſe; quamuis non ignorem *Hip.* dixiſſe 6. *epid. par.* 6. *tex.* 7. quartanas non durare vltra annum; quod tamen contrarium videmus, cum nonullos viderimus decem, & octo menſium interſtitio plus minuſque quinimo *Senner.* ait ad tres vſque vel duodecim annos quartanam perduraſſe; quod ego fieri putarim vel ob incuriam ægrotantis nullum ordinem facientis, vel ob incuriam Medici, vt cenſuit *Auic.* ratio autem cur quartanæ non durent vltra annum adducitur à *Prosp. Mart. in ſuo comm. in* Hip. vbi habet chronicos morbos ſequi motum ſolis, vt acutos motum lunæ, ideoque hi quattuordecim diebus terminantur illi per annum; quartanaque ob id dicebatur ab *Hip.* longiſſima, ſecuriſſima, & facillima; quinimo nedum ſecuriſſimam aſſerit, ſed à magno morbo liberare, vel vt ait *Vall.* 6. *epid.* 7. inſumpta ſcil. materia in quartanos circuitus, neque enim ait nomine magni morbi intellexiſſe *Hip.* vt vult *Gal.* Epilepſiam, ſed omnes magnos morbos, nam alias plurali nomine dixit quartanam liberare à magnis morbis; quamobrem dicendum quartanam noſtræ languentis futuram eſſe diuturnam; quod tamen mihi faceſſit negotium eſt quia quamuis dixerimus quartanam eſſe ſecuriſſimam, tamen apud *Hip.* habemus in epid. multos perijſſe quartanarios in quadam conſtitutione ideoque poteſt aſſeuerari hos quartanarios mortuos eſſe non ratio-

ſæ quartanæ, ſed ratione conſtitutionis peſtilentialis, vel dicendum in græco condice non eſſe legendum quartanarios, ſed quarto loco &c. ego autem dicerem non implicare quartanam intermittentem poſſe perimere dummodo ſæuiſſimis contingat ſymptomatis, vt de Tertianis dixi in meis epiſtolis, quod antea etiam probauit *Mercatus lib. ſua practica*, quod ſi id non contingat, quartana erit ſecuriſſima, quamuis longiſſima, non enim ſolum vt diximus ad duodecimum vſque annum extenditur, ſed non rarò vſque ad vigeſimum tertium, vt dixit *Fernel. lib. 4. pathol. de feb. cap. 4.* ſic *Sebenghius lib. 6. obſeru. medicin.* dixit Comitem à Morual quartana triginta tribus preſſum eſſe annis, quod impoſſibile eſſe non credit *Vuierus lib. obſeru.* quippe non ex materia ſemel tantum coaceruata talem gigni ægritudinis prorogationem ſentit, ſed ex noua cauſæ acceſſione, quæ quo maior eſt, eo temporis prorogatio diuturnior, ſicut minor fiet dum cauſæ minuetur acceſſio.

Quicquid tamen ſit quoniam non rarò morbi nullius momenti neglecti ſolent innumera mala accerſere, proinde curationi eiuſdem quartanæ incumbendum; quæ non multis eſt celebranda medicamentis, ſed paucis erimus contenti; *quartana* enim aiebat *Gal. 1. ad Glauc: ſunt leuiter tractandæ quicunque enim plus addere conſueuerunt ex vna duplicem, ex duplici triplicem, ex triplici continuam fecerunt*. quamobrem cum quartana ab humore fiat melancholico, is euacuari, vnaque coqui poſtulat vt ait Semer. & quia à liene vt plurimum fouetur & obſtructo, & intemperato, propt. & alterandus lien, & aperiendæ obſtructiones; vnde nunc quia ſumus ab initio darem ſyr. D. Aug. & mel. roſ. ſol. duas vncias pro ſingulis cum decocto cord. ad minorandam materiam in primis vijs exiſtentem; quamuis ſed non bene *Laur. Ioubertus* aſſerat ab initio valida eſſe adhibenda medicamenta; nec ignoro doctiſſimum *Saxoniam* ab initio in hac febre vomitum tentandum eſſe cenſere, non ſemel, ſed bis, ac ter repetitum; interim tamen ad præparandam materiam animus eſt reuoluendus, vt poſſit manifeſta iam coctione apparente purgari, ideoque adhiberem ſyruppos de ſ. borrag. lupul. & ſyr. acetoſ. ſim. velut commendat *Mercatus* quamuis acetoſ. ſimplex à Mercato fortè commendetur ad pituitam incidendam, quam in hac quartana adeſſe diximus, ſcio enim acredines apud *Hippoc. in acut.* ſiue aciditates amara bile abundantibus magis conferre, quam atrabilarijs, neque tamen dum hæc fiunt à ſanguinis miſſione abſtinerem, ea tamen cautione quam adhibet *Gal.* is enim vult ſanguinem qui mittitur eſſe attendendum, ac ſi ater emanet maiori quantitate mittendum, ſin minus ſinendum; *Aperitur* ait *Mercatus frequentius baſilica ſiniſtri bracchij, quia per ea craſſior humor facilius effluit, etiam ſi maius fiat ſpirituum diſpendium*: *Nicolaus Nicolus* dixit hanc phlebotomiam debere eſſe paruam, & factam ex ſaluatella ſiniſtra, aut de ambabus, vel de ſaphenis. *Cardanus doctiſſ. lib. artis paruæ à ſe conſcriptæ pag. 113.* hæc habet: *In quartana ſanguinem ex vena ſiniſtra manus hora coitus lunæ mittimus, ſinimuſque fluere donec ſponte deſinat, hoc enim generale præceptum eſt in omnibus anguſtis venis, profuitque id multis ad ſanitatem*, (*3. Anatomic. aggreſſionum*, inquit *Gal. cap. 5.*) *idque vidimus. Vnde & alijs in morbis aſtrorum obſeruatione curare licebit, vt per ſimilia, ac diſſimilia, in his quæ proprietate agunt, ſeu ſuſpendatur, ſeu per os exhibeantur*: *hæc Cardanus*: & ego iure iurando affirmare poſſum Alexandrum Benedictum Patrem meum Phyloſophum, & Medicum, & Aſtronomiæ non mediocriter eruditum multos quartanarios perſanaſſe ſola phle-

botomia

botomia præſtita in lunæ coitu, quem aqua & cineribus in cyatho immiſſis experiebatur.

Hieronimus Montuus quærit cur ſaluarellæ ſiniſtræ manus ſectio in hora paroyſmi facta multos à quartana liberauit vt *Galeatius*, & *Valeſcus* cenſuerunt, ſubditque *An quod per ſanguinis miſsionem expultrix facultas à ſuo munere, & officio fuit auerſa?* qua ratione forte *Ioannes Paſchalius* dixit in principio acceſſionum ſanguinem eſſe mittendum, à quo tamen abhorret *Duretus in Concit.* aiens: *Cum vehemens febris vrget, in ipſo impetu eius ſanguinem mittere hominem ſingulare eſt*: *Mercatus* hæc habet: *De hora vero delecta ad ſanguinis detractionem nõ ſatis conuenit inter auctores, nam quibuſdam placet hora acceſsionis venam tundere, quippè commotus humor ſe ſequaciorem reddit, & melius profluit: alijs quidem id non placet, ſed tutius, & vtilius exiſtimant eſſe ſanguinem mittere die ante acceſsionem, quam ſententiam ſemper veriorem, & rationi conſonam habui*: quod ſi hyrudines etiam velimus venis ſedis affigere non erit inutile, vnam vel duas ex illis affigendo venis ſedis interioribus. quę ramum ſplenicum reſpiciunt, vt volebat *Andr. Laur.*

Interim aſſumptis ſyruppis, & manifeſta apparente coctione de purgatione eſt cogitandum, de qua eſt etiam eadem difficultas quæ eſt de ſanguinis miſſione, an ſcil. eadem veniat facienda in die acceſſionis, an verò in die bona, non defuere qui dixerunt id faciendum eſſe in acceſſionis die, nam cum humor ſit ſatis terreus, & difficilè mobilis, niſi ab acceſſionis impetu moueatur, non videtur poſſe à medicamento moueri, atque huius opinionis fuit *Conciliator*; quinimo Hippoc. ipſe: is enim *lib. de aff. tex.* 19. dixit: *Si verò quartana apprehenderit ſiquidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpoſitis tribus vel quattuor diebus pharmacum ſurſum verſus purgans dato in ipſa apprehenſione, & interpoſitis diebus rurſum aliud deorſum purgans dato in ipſa apprehenſione*, ſunt qui dicant id faciendum eſt in vomitorijs, & merito nam in principio acceſſionis natura vomitum mouet; ideoque *in epid.* dixerat: *ſub purgandi ſunt ventres in morbis vbi purganda matura fuerit, inferni quidem vbi conſidiſſe vidiſſes, ſignum habes ſi neque anxij fuerint, neque capite grauati, & cum calores mitisſimi, ſuperni vero in ipſis exacerbationibus, tunc enim & hi eleuantur, tum anxij, & capite grauati fuerint, & ſe iactarint* ſubdit *Valleſ. in comm. Præter artem videtur in ipſis paroxyſmis vlla purgatione vti*: quod adhuc magis manifeſtauit *Senex*, dicens: *qui in diebus paribus medicamentum exhibuerunt, hi nimium purgati nunquam ſunt, qui vero in diebus imparibus, hi nimium purgati ſunt, & propter homines peremerunt &c.* *Sennertus* doctiſs. *cap. de Tertiana intermittente* dixit eſſe attendendum Naturæ motum, & locum in quo materia continetur, nam ſi materia inſtante paroxyſmo ad ventriculum inclinat eſſe exhibendum vomitorium, debile tamen quod naturam non debilitet, ſi verò ad aluum inclinet, & non multum à primis vijs materia ſit longinqua, commodè leniore aliqua purgatione die etiam paroxyſmi educi poteſt, hoc enim modo futuro paroxyſmo materia ſubtrahitur, & Naturam adminiculantem in purgatione habemus, ſic *Petrus Monauius* (vt refert idem auctor) *in epiſt. à Laurentio Scholizio editis, epiſt.* 22. tali curandi ratione plures, & longiſſimis febribus laborantes, multo citius, quam alios liberatos ſe animaduertiſſe ſic *Proſper Alpinus lib. 4. de Medic. Ægypt. cap.* 15. dixit id plane eſſe Aegyptijs familiare vna vel binis horis ante acceſſionem agar. vel rhab. drach. 1. exhibere cum decocto chamædrios, vel abſynthij, & pro ſingulari ſecreto apud

quoſdam celebrari potionem quandam ante acceſſionem, per binas horas oblatam, quam parant ex manna, pulpa caſſiæ, tamarindorum an. drach. 4. quæ in aquæ endiu. vel communi lib. vſque ad conſumptionem duarum partium coquunt, colaturæque miſcent olei ſeſamini vnc. 2.

Cæterum vt libere fatear in die acceſſionis nunquam exhiberem pharmacum, niſi ad ſtimulandam naturam vt adiuuet, vel quando materia eſt nimis craſsa, vt contingit in quartana, quæ fit ab humore melancholico ſatis terreo, ac tardi motus, vbi Natura quaſi ſopita manet, atque niſi ab acceſſione ſtimuletur non conſurgit ad ſentiendum proritamentum materiæ grauantis, vnde & febrili indiget acceſsu, & medicamento purgante, aliter enim nunquam darem medicamentum in acceſsionis hora vel die, *Medicamentum enim cum velis dare* aiebat *Gal. caue ne id facias in morbi exacerbationibus, & inuaſionibus, & diebus ijs in quibus fieri indicationes ſolent*; ſic *Auicen.* dixerat: *Neque phlebotomia, neque veneris ſolutio fieri debet in die motus ægritudinis, & cum ęgritudo eſt criſim habitura*: & merito non enim eſt addenda afflictio afflictis, pręterquam quod Natura in paroxyſmo à centro ad circumferentiam expellit, medicamentum à circumferentia ad centrum, præterquamquod periculum eſt ne nimia fiat purgatio, & ideo *Hippocrat.* in ſola quartana id cōmēdauit ob rationes ſupra explanatas; quicquid tamē ſit cū in noſtra languēte habeamus obediētem aluū ſatius mihi in animū induxi eſse purgationē inſtituere in die bona, quam in die acceſſionis; darē ergo ſequēs medicamentum: ℞. fol. ſenæ polipodij. epythimi an. drac. 1. ſem. anis. fœnic. ſpycæ an. drach. 5. bull. in ſ. q. aq. deinde ℞. dictæ colaturæ unc. 4. ſyr. D. Auguſtini mell. roſ. ſol. an. unc. 5. conf. Hamech dr. 2. mis. f. pot. cap. quę quidem purgatio poterit ut uult Gal. ſæpiùs renouari, materia enim craſſa & tenax uix unica poteſt euacuatione diuelli; *ſi verò ait* Hip. 2. *de morb. tex. 39. his factis non ceſſet interpoſitis duabus inuaſionibus poſt purgationem infernam, multa calida ipſum lauato: & ſeminis hyoſciami milij magnitudinem, & mandragora tantundem, & ſucci. ſilphij trium fabarum magnitudinem & trifolij tantundem in vino meraco bibat*: ſubdit *Proſper* Martianus: *Medicamentum hoc ad quartanam ab Hip compoſitum ex calefacientibus, & attenuantibus, cuiuſmodi eſt ſilphij ſuccus. & trifolium vnà cum refrigerantibus, & ſtuporem inducentibus (tale eſt hyoſciami ſemen, & mandragorę radix) tale inquam medicamentum æmulantes qui poſt Hipp. medicam artem ditare ſtuduerunt; varia huius naturę antidota ſcriptis dederunt*; ſed cur hæc medicamenta opiata in hac febre dentur, non ſatis conſtat; Multi enim dixerunt hoc factum eſſe ut refrigerandi facultate aliorum caliditas remittatur. Alij ut uirtutes ſimplicium in unum coactæ, magis & diutius conſeruentur. *Idem Martian.* dixit *Hipp.* id feciſſe ad prohibendam ſeparationem, & humorum motum, hæc enim medicamenta uirtutem habent incraſſandi, & refrigerandi proindeque motum ſiſtendi, tum ſpiritum, tum humorum, atque hac forte ratione dixit *Dioſcorides* opium concoquere; ſic *Gal.* duo fuerunt familiaria remedia, theriaca nempè, & medicamentum ex ſucco cyrenaico, quæ quidem medicamenta vt vult *Maſſaria* habent inſignem vim attenuandi, digerendi, ac diſſoluendi reliquias craſſorum humorum, nec non tollendi contractas intemperies.

Cæterum ut liberè fatear quod ſentio ab opiatis omninò abſtīnerem. nam vbi eſt obſtructionum pręſentia non admittuntur medicamenta, quæ opium habent; vnde potius dyuretica admittenda, & quamuis *Gal.* dixerit lienem

nullam

nullam vim habere pro repurgando liene per vrinas, nihilominus natura inuenit ſibi vias quas Medicus reperire non poteſt, præterquam quod *Hipp.* in Bione 2.*epid.ſect.*2. inquit Hippocrat. *Bion ſimul copioſè mingebat ſine ſedimento, & ſanguis de ſiniſtra nare fluebat. Erat enim ſplen in giborum elatus, & durus, & ſurſum elatus, ſuperſtes fuit. Recidiua*: quinimò *lib de aff.tex.*21. id clarius dixit aiens: *& medicamentis vrinam cientibus vtantur, quæ ſplenem mollire ſcripta ſunt.* ſubdit *Valleſ. in comment. Quartanam eodem modo curant diuretica, expurgatis ſcilicet totis, aut maximis venis & arteriis per eam viam: mingens copioſè, & ſine ſedimento, hoc eſt craſſum, & perturbatum, atque ob perturbationem non reſidens*: & adhuc inferius dixit: *Nam raris quibuſdam quibus à vena caua via quadam fertur in meſenterium, facilè poteſt lien purgari per vrinam recurrentibus ſuccis à meſenterio per cauam in vrinę vias*: Darem ergo aliquot iura alterata quæ vim haberent diureticam, vt ℞ fol. borrag. meliſſæ, bugloſſæ, fumariæ, cichor. cum rad. capill. ven. cetrach. an. p. i. cort. tamariſci vnc. ß. ſcabioſæ, rad. liquir. an. vnc. ß. beronicæ (ratione capitis deſtillantis) parum, miſ. bull. in iure; cuius accipiat vnc. 4. cum iurulenta, & aquoſa in nimia quantitate non conueniant in lienis affectu, cum illa velut ſpongia ad ſe ſe alliciat, adderem ego ſyr. capill. ven. de cichor. & de duabus radicibus: quibus exhibitis poterimus epycraſim ſeruare, exhibendo pillulas de fumaria, & de agarico.

Pro fluxione verò eneruanda non abſonum puto exhibere dictas pillulas ut euacuemus, ſicut pro interceptione commendarem ceratum ex maſtiche corallis rub. præp. trochiſ. de Karabe, & therebintina, odoratum enim *Montagnana* poteſt non parum obeſſe vtero, quod ſi pro reuulſione cauterium facere uelimus in ſiniſtro bracchio nec inutile erit; interim ad materiam influxam expectorandam optima erunt lambitiua, ex ſyr. de hybiſco, & aquę ſcabioſcæ, uel ſimilia, ſicut pro incraſſanda eadem fluxione tenui, & cruda, quæ ſiccam parit tuſſim optima erit conſerua roſ. vetus de ſero aſſumpta cum dormitum pergit. ſic pectus inungerem ol. amygdal. dulc. butyro, violac. & cætera.

Sunt præterea qui multa habeant amuleta pro curanda quartana, quæ omnia miſſa faciam, cum ſit eorum catalogus infinitus, qui uideri poteſt apud Sennertum, *Scaliger exercit* 59. ait è medulla cardui fullonij uermiculus fit, de quo non falsò prodidit ad quartanas remedium *Dioſcorides*: *Rondeletius* ſcribit magno emolumento adhibuiſſe ſequens remedium: ℞. fol. ſambuci, ſaluiæ, pedis columbini, ruthæ an. m. ſ. calthæ tertiam partem, ſalis m. i. & uini parum, omnia ſimul trita carpis admota ante acceſſionem, quæ rurſus amoueantur, quoties uidebitur commodum: *Piſo lib.*3. *de febre quartana*, ait ſæpe experientia probatum eſſe cor leporis panno byſſino inuolutum, & collo ſuſpenſum ad acceſſionem declinandam, aut certè minuendam plurimum valere: ſic *Menaccius in epiſt. ad Seboltzium* habet: *Communicauit mihi quidam amicus Med. Doctor ſingulare quoddam experimentum in quartana, quo ſe quamplurimos reſtituiſſe gloriabatur, eſtque hoc accipe cor leporis ita præparatum vt pulmo vulpis ſæpe pręparari ſolet, poſteà diuidatur in tres partes ęquales, & patienti paulò antè paroxyſmum, aut etiam in ipſo paroxyſmo cum vino detur, continuetur hoc tribus vicibus vt dictum eſt & quarto paroxyſmus prorſus euaneſcet.*

Remedium tamen quod ego ſcio à quodam doctiſſimo Medico millies expertum eſt tale: detur ſcilicet ante aduentum paroxyſmi per quinque horas nullo cibo præcedente infraſcriptus potus, quo aſſumpto immediatè li-

getur

getur ſequens mixtura pulſibus manuum, & temporum, & pedum: Potus erit talis, ℞. vini granatorum, vel ſucci eiuſdem vnc. 2. cap. mixtura hæc eſt: ℞. vngu. populeonis vnc. 1. telę araneorum drach. 2. miſ. f. pillulæ ad quantitatem vnius ſcrupuli, & vna cuilibet pulſui ſuperligetur, easque patiens detineat vſque ad tempus, quo timor paroxyſmi iam præterierit, & certè ſanabitur: eſt hoc medicamentum *Benedicti Victorii cap. 2. empyrica de febr.* ſic *Hieronymus Montuus* ad Tertianam, & Quartanam hæc adhibet: ℞. vrticę, angelicæ, ſemperviui, ſolatri, an. m. i. telæ araneæ albæ, farinæ hordei an. drac. 1. cum ſale, & aceto perficitur, & applicatur pulſibus bracchiorum, & pedum. *Fern. in abditis* hæc habet: *Ee tornamira, araneus in loculo ligatus, & appenſus eidem Montuo ad quartanam commendatur, inſignem quoque araneorum aduerſus diuturnas, & quartanas febres vim, & efficaciam Theophraſtes Paracelſus prædicat, ſi nucis teſta concluſum araneum inſcius ęger ad quartum vſque diem amuleti inſtar circumferat. viuens aranea inglandis teſtis incluſa, colloque ſubnexa quartanam depellit.* Sed videatur Schenghius ab eo qui plura cupit. ille enim hæc, & alia enarrat. Quod tamen mihi magis incutit admirationem eſt quartanas non rarò timore perſanari, ſic *Vall. in comment. illius textus in epidem. Curandum iram inferre, &cet.* hæc habet: *Quin, & quartanam febrem vidi timore hora paroxyſmi superueniente ſublatam, non amplius rediiſſe, & multi alii teſtificantur, id verò fit, quia timore cietur alius ſuccorum impetus vehementior motu paroxyſmi, atque ita Natura obliuiſcitur motus illius conſueti, accedit timore turbari ventrem non rarò, deponique ita faces cum ex toto corpore, tum vel maximè ex liene, itaque non rarò vtendum eſt motibus animi, vt propriis morborum auxiliis:* ſic *Parœus* (vt eſt apud *SchenKium*) *lib. 1. cap. 23.* retulit nobilem Gallum in Polonia extitiſſe febre quartana grauiter preſſum, is cum aliquãdo ad Vuiſtulæ fluminis ripam quo quartanarij inſultus moleſtias falleret, deambularet, ab amico fortè obuio per iocum in profluentem impulſus eſt, in quo (etſi natandi peritus eſſet, id eo ſciente, qui impulerat) tantum pauorem concepit, vt nunc dehinc ipſum quartana inuaſerit: ſic idem *Pareus lib. & cap. citato* dixit quintum Fabium Maximum, authore Liuio, diu multumque quartana febre elangueſcentem, nec artis remediis ſucceſſum optatum conſequi, quouſque conſerto cum Allobrogibus prælio pugnandi ardore; nouo velut incendio febrile vetus incendium diſcuſſit.

Neque ob id lienis obſtructio, & durities non delenda tum intrinſecis quę propoſui, tum extrinſecis proponendis, ideòque ego vterer ol. amygd. dulc. de cappar. q. v. quamuis non ignorem multos multa proponere remedia, poſſunt quoque fieri cataplaſmata, fotus & ſimilia.

De victus ratione debet etiam eſſe Medicus ſolicitus, ideòq. Sennertus vnam exagitat quæſtionem; An ſcilicet à Medico cibi auidè expetiti ægrotantibus concedi debeant, aitq; non eſſe concedendos, nam contingere poteſt vt non bene coquantur, indèque plus excrementi gignatur, indèque morbus augeatur: ſint ergo cibi boni ſucci coctuque faciles, & qui melancholiam non generent. ſic vinum eſt exhibendum, tenue non acre; Hęcque potui dicere pro liberanda nobiliſſima muliere, faxit autem Deus vt omnia Deus ſecundet.

PRO PERILLVSTRI DOmino Ioanne Bonanno Sacræ Theologiæ Doctore Hemitriteo laborante.

CONSVLTATIO LXXXIII.

NOn immeritò ſanè diuinus *Senex lib.de morb.*& alibi dixit morbos omnes ſeu febres à bile,& pituita fieri; Sunt enim hi humores nimis idonei,& ad febres accendendas,& ad firmandos, terminandoſque humorum impetus, pituita namque ſuo lentore, ac craſſitie tenues humores incraſſando, ichoroſos terminando efficit vt ii quidem, qui uel è corpore protinus emanarent, vel per paucas acceſſiones morbos terminarent ſuo quaſi glutine compacti,& morborum diuturnitatem inuehant, & obſtructiones parent, & alia difficilia procurent pathemata.

Bilis autem ſuo calore,& febres accendit, & humores etiam frigidos in ardorem commutat, & craſſis humoribus tenuitatem ſpondet, & furentes eoſdem reddit modo ad hanc,modo ad illam partem. & vt breuiter dicam hæc bilis morbos inuehit acutos,Pituita autem chronicos facit, quod dixit etiam *Gal.*Illud etiam,aiens.*ſcire oportet ,nam ſi morbus ad bilem pertinebit non erit diuturnus ſi ad pituitam neceſſario diuturnus erit:* quare non miror noſtrum languentem ſtudiis intentum,variis curis iiſque ſatis moleſtis obnoxium,& tandem varia quoque viuendi norma heterogeneos hos humores congeſſiſse, bilem nempè, & pituitam, animi namque angores dixerat *Gal.* generant bilem,vt & varia cibaria pituitam,è quibus Semiterriana huiuſmodi eſt genita ut reor,ſiquidem febre continuò angitur,vnaque die lenta, atque nullius moleſtiæ innoteſcit,altera verò maximè cruciatur, accedit cum horrore, inquietudines habet,lypothimias,pulſus deiicitur,maxima anorexia, aliiſque prauis ſymptomatis infeſtatur: quæ quidem omnia mihi videntur atteſtari vnum hemitritæum illumque legitimum,cum ille quotidiana ſit continua, Tertianæ intermittenti conſocialis,atque inde cognoſcimus quam ſit maior bilis,quam pituitæ actiuitas. vt iure meritò dixerit *Hip.lib.de vet. Medic quum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flauam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus & impotentia occupant:* Anxietas quidem non aliundè promanat vt vult *Iacotius in Coac.*& potiſſimum adiuncta cum faſtidio, & nauſea quam ventriculum affici cum viſcerum æſtu, incendium denunciat in partibus circa ventrem,vbi focus febris latet, & materia exuritur: quæ quidem anxietas viſa eſt in Philiſco,Sileno,Critone,Eraſino, Dromeadæ vxore,& akis,nam æſtuantibus partibus, & maiore Naturæ contentione vt id excludat quod premit anxietas eſt dicit idem *Iacotius*, vnde vt puto multitudinem pituitæ,& bilis arguit,vt in noſtro caſu contingit,ex quibus etiam impotentiæ conſurgunt,ab oppreſſione nempè horum humorum oppreſſis facultate tum naturali, tum vitali, vnde appellentibus humoribus circa cor lypothimiæ veniunt,& pulſus debiles ſtagnantibus in ventriculo anorexiæ conſurgunt; commoto ab iiſdem prauis humoribus ventriculi ore inquietudines innaſcuntur.

Cæterum mirandum quomodo hi humores pituita nempè,& bilis admix-

ta notham Tertianam non efficiant, faciant autem Tertianam; ſed ad hoc optimè reſpondet *Mercatus* aiendo. quod in vtraque febre tam Tertiana, quam Semitertiana bilis, & pituita putreſcunt, ſed hæc eſt differentia quod in Tertiana ex vtroque humore vna reſultat humoris forma, & in vnico loco fit putrefactio, in Semitertiana verò quiſque ſeorſum putreſcit, & forſan in diuerſis locis; cuius ferè proprium ſignum horror eſſe videtur, omen manifeſtum mixtæ materię, ob cuius materiæ conditionem, & diuturnus eſt morbus, & grauiſſimis circumplexus ſymptomatis, quippe grauia accidentia morbi breuitatem oſtendunt, & diuturna mala acutis eſſe ſalubriora conſtat ex bile enim ſumit ſymptomatum ſæuitiem, ex pituita verò diuturnitatem; quæ quidem bilis à retorrido hepate producitur, ſicut pituita à ventriculo, & capite; ſicque ex prædominante vno vel altero humore ſymptomata comparent bilis enim quæ maiorem retinet actiuitatem horrores validiores facit, febres etiam maiores, cæleriusad ſtatum pergit, & vomitus ac deiectiones habet bilioſas, quod *Mercatus* adnotauit *in hiſt. Vxoris Theotimi 7 epid.* ſi verò pituita præualuerit, contraria emergent ſymptomata, ſicque dum *Hippoc. in hiſtoria Vxoris Apomoti* enarrat hanc in hemitritæo circa Arcturum fuiſſe correptam graui Cardialgia in apprehenſione, & vomitu, & ſtrangulationibus, vt in hiſtoria Vxoris Theotimi ibidem in Semitertiana ait: anxietas, & vomitus, & horror ſimul cum febris inciperet, & ſitis; conſtat hos duos ægros hemitritæo laboraſſe, verum ex bilis prędominio, vt conſtare poteſt ex anxietate, ſiti, Cardialgia, & alijs ſymptomatis quæ quidem omnia ſolent combinari vt plurimum cum hemitritæo, vt etiam veternoſæ cataphoræ, paraphorica pathemata, & diaphoreſes cum ſyncope, commotis nimirum, vel putridis humoribus, vel corruptis ob maximum calorem vnde vapores exhalantes, vel auræ in cor, vel ventriculi orificium quod *Hippoc.* nomine cordis etiam indigitat omnia parit ſymptomata ex quibus innoteſcit ſedes affecta, nimirum hypocondria, in quibus æſtum percipit, atque moleſtiam ydiopaticè, ſympaticè autem cor, & orificium ventriculi, quamuis *Cornel. Gemma lib. 1. coſmocr. cap. 7.* dixerit continuatarum febrium fomitem adeſſe in arterijs, quæ quidem ſymptomata non minimum inferunt periculum, ac proinde *Gal.* dixit hemitritæum ſæuum eſſe typum, & maximè periculoſum; vnde Auic. dixerit illum plerumque perimere; ſic *Hippocr.* ſcripſit *4. aphor. 43.* febres non intermittentes, quæ tertiò die exacerbantur periculoſas eſſe, quinimò *ep. ſect. 3.* dixit: *In ſemitertiana vocata accidit acutos morbos fieri, & eſt reliquarum hæc maximè lethalis.*

Atq. tabidi, & qui longis alijs morbis ægrotant, in hac maximè ægrotant, ſubdit *Valleſ. in comment. neque hoc quidem dubium eſt, cum ſit altera ex parte continua febris, & præter eam habeat aliam intermittentem, dicit etiam eſſe maximè lethalem, quod fit quia nulla febris acuta eſt, qua tam crebro, & tam continenter varijs ſymptomatis facultas affligatur. Sennertus cap. proprio* dixit ob quattuor cauſas huiuſmodi febrem eſſe periculoſam, primò quod febris hæc non ſimplex eſt, ſed vel ex continua, & intermittente, vel ex pluribus Tertianis conſtans, licet enim febris vnus morbus natura ſit, tamen ex cauſis ſpecie diuerſis generatur, ex flaua nempè bile, & pituita; ſecundò quia vt plurimum hæc habet alicuius viſceris inflammationem; tertiò quia ipſi mala grauiſſima, & periculoſiſſima ſuperueniunt vt ait *Hip.* quartò, quod plerumque maligna eſt, contagioſa epidemia, & non ſecus ac ipſa peſtis plurimos inuadit, ac iugulat; vnde non immeritò

ma-

malignitatem *Senn.* tribuit huic febri, quippe cum tot inuehat praua ſymptomata non niſi corruptionem poteſt ominari in qua conſiſtit eſſentia malignitatis, præterquam quod ex *Gal.* ea dicitur maligna febris cui ſcilicet noua ſuperaccedunt ſymptomata, proptereaque curatio adhibenda, nam in his febribus vel minima dilatio periculoſa.

Quamobrem cum dixerimus adeſſe copiam humoris bilioſi, & pituitoſi, adeſſe febrem, & prauitatem, tria mihi ab hac febre videntur indicari; nempè humores heterogenæos euacuantia, alterantia, & tandem alexiteria, quæ & vim alexipharmacam habeant, atque roborandi vi polleant; quoad euacuationem ab initio eſt eadem molienda ſed lenibus medicamentis, *Hippocrat.* commendauit vomitum, *7. epid. in præfata hiſtor. vxoris Theotimis*, ait enim: Cum melicratum potaſſet, & vomuiſſet, horror, & anxietas ſedata ſunt. vacuata vt ait Valleſ. in comment. bona parte ſuccorum, qui in ore ventriculi aceruati, ea ſymptomata inferebant, & poſteà cum iam febris arderet, datum eſſe quod ex Sida, *Hippocra.* verò dicit ἀπὸ τῆς σίδης quo nomine non video ab Auctore quopiam vocari malum punicum, ſi verò vocari poſſit, mihi placeret ita legi, quandoquidem malo punico, in feruore præcipuè patientis ori ventriculi nihil conuenientius eſſe videtur, atqui ſuſpicor ſidam facultate punico eſſe ſimilem, vt eſt figura, quæ quidem deſcribitur à *Theophraſto lib. 4. de hiſt. plant. cap. 11.* quicquid tamen ſit, quoniam ad vomitum non eſt pronus noſter æger, proinde aliquod leniens medicamentum eſt exhibendum; *Adrianus Spigelius de Semitertiana lib. 3. cap. 7.* vt eſt apud *Sennert. cap. de Hemitrit.* ſe vſu quotidiano didiciſſe rhabarbarum agaricum, Senam, atque aloen in initio huius febris data plurimum profuiſſe, caſtigata refrigerantibus, & viſcera aperientibus pernicies, ego tamen darem in noſtro caſu ab initio tres vncias ſyr. roſ. ſol. & duas mell. roſ. ſol. cum decocto cord. ſic enim & bilem, & pituitam purgaremus abſque maximo corporis motu.

Inter media alterantia conſtituendum, quæ mixtam habeant indicationem, & reſpicientia bilem, & pituitam; *nam* vt ait *Mercatus* ſi quis morbus proficiſcatur ex flaua bile, & pituita ſimul, vnam formam nactus, ei quidem ſubueniendum eſt mixtis auxilijs, ac ſi diuerſa ſit humorum origo alternarum id opus aggredi oportet, bilioſos vt qui facilè coquantur, primis purgationibus educere oportebit, medicamentis à prædominio bilem ducentibus pituitoſos verò diutius præparare, & tardius purgare opus erit, ijs tamen, quæ ſolam reſpiciant pituitoſam materiam, nam procedente morbo, & vlterius prorogato, perdifficile eſt credere ſuperfuiſſe bilis flauæ aliquid, ac ſi fuerit purgatione peculiari minimè indiget, nam & neceſſaria eſt ad calorem, & ipſa ſua ſponte quouis medicamento facillimè purgatur: poterunt ergo præparari humores ſequenti ſyr. ℞. ſyr. de ſ. acetoſæ acetoſi ſimpl. de ſ. beton. an. vnc. 5. dec. communis vnc. 3. miſ. pro ſyr. dum hæc tamen fiunt, non inutile crederem ſanguinem mittere, ſed parcius quam in alijs febribus ob ventriculi cruditates, nec non etiam & ob pituitæ in venis etiam vbertatem.

Cæterum vt liberè fatear in noſtro languente potius hyrudines venis ſedis affigerem, cum ipſe temperamento melancholico donetur, vires non ſint admodum validæ, & ipſe à ſanguinis miſſione abhorreat, quod ſi ſanguinem mittere velimus potius ex ſaluatella dextrę manus id facerem, quam aliunde, ſic enim vires non debilitantur, & putredo non fit ſordidior, vt aiebat *Gal.* quando loquebatur de ſanguine putredinem ſordidam experiente; quod

Bbb ſi mor-

ſi morbus adhuc ſæuiat apparente coctione dandum eſt medicamentum non validum nimis, ſed quod ſit validius primo, quale eſſe poterit ſequens: ℞. ſyr. roſ. ſol. mellis roſ. ſol. an. vnc. 2. agar. trochiſ. rhab el. inf. & expr. in aqua cichor. an. drac. 1. miſ. f. pot. cap. ad fortiora medicamenta non eſſe deueniendum vult *Adrianus Spigelius lib. 3. cap. 8.* nam ait *in acutis febribus paulò leniore medicamento ſecurior medela eſt, quam paulò fortiori, & licet nouem curentur eiuſmodi fortibus medicamentis (loquitur de antimonio) & vnus in mortem præcipitetur cum perpetua Medici; & Artis ignominia id coniunctum eſt.* Coniectandum in purgationibus præbendis in hiſce febribus vt vult *Mercatus* an ambo humores in venis abundent, vel alibi generentur, & in venas poſtmodum irruant, quippè ſi ambo in venis præſunt, tardius licebit purgare, miteſcit enim bilis ex pituitæ pariter redundantis adhæſu, & ipſa pituita citius coquitur, & ob id differre oportebit purgationem donec mixtis fieri poſſit medicamentis: verum ſi diuerſam ſortiantur generationis mineram per epycraſim purgare licebit, alternatim quidem tum per eam, quæ bilem ducat, tum verò per eam quæ pituitam, diutius tamen protracta pituitæ purgatione. Quæ quidem opinio mihi ſatis arridet, ideòque hæc vltima curatio venit in noſtro languente exſequenda, nam minera nedum eſt in venis vt ex continuitate cernimus, ſed etiam in ventriculo, vt ex amaritiæ oris innoteſcit, ex anorexia, & tandem ex anxietate Cardialgica.

Interim cogitandum eſt, & ſymptomati incumbere, & cauſſam illud gerenti eneruare, quæ eſt potiſſimum prauitas, ſeù cacohethia: Proindèque danda ſunt alexiteria, vt bezaarticus lapis, ſcordij puluis, acr citri, margaritæ præpar. cornu cer. vſ. conf. Hyacinthi, Alkermes, cum dictis rebus additis auri folijs, ſic pro inſtaurandis viribus non inutile erit ſtillatitios liquores adhibere, conſumpta iura, extrinſecus epythemata adhibere cordialia, parare inunctiones, & ſimilia: ſic clyſteres ex vſu erunt, frictiones, cucurbitulæ partibus tamen infernis adhibitæ.

Illud tamen adnotando vt par victus ratio adiungatur; quæ ſit temperata, & ab initio tenuior pituitæ ratione, quæ abſumptione indiget. Vinum haud concederem, ſed potius vel vinum granatorum ventriculi ratione patientis, vel iulapia; atque hæc ſunt quę potui ex improuiſo ſcribere circa affectum noſtri languentis.

PRO PERILLVSTRI Domino Fratre Bonauentura de Antonellis Equite Hieroſolymitano Aquilano febre Hectica, Iecoriſque obſtructione laborante.

CONSVLTATIO LXXXIV.

Diuturnum morbum quoad difficultatem pertinet acuto parem eſſe promulgauit elegantiſſimus *Celſus*, ſolet enim diuturni morbi in varias figuras commutari velut tot neoterici Prothæi, vel Empuſæ, non raró enim, & potiſſimum Iecoris diuturni affectus vel hydropes vocant, ſicuti, & febres

lentæ

lentæ hecticas accerſunt, vt in nobiliſſimo noſtro languente videre eſt, ſecut enim vt ex manifeſto meteoriſmo innoteſcit obſtructum cachexiam gignit non ex mera *κακοτραγια*, vel *ατονια*, ſed aliqua imbecillitate, febris autem illa lenta roridam humiditatem, ac cambium abſumendo primo primam hecticæ ſpeciem configurauit, ſecundo ſecundam, vt patet primò ex aranearum tela in vrinis innatante, ex macie, nec non etiam & ex incaleſcentia à cibos cachexiam verbo nunc primordia ſumere ex abdominis tumore conſtat, pedum turgentia, & palpebrarum aucta mole.

Nec ignoro aranearum telam in vrinis innatantem non eſſe pathognomonicum hecticarum inditium, nam primo huiuſmodi tela quamuis vt ait Senner. perpetuò colliquationem indicet, tamen poteſt ſignificare liquationem vel eius pinguedinis, quæ cum ſanguine eſt in venis, vel renum adipis, vel adipoſæ, & carnoſæ ſubſtantiæ totius corporis, atque ita hecticæ ſecundi gradus; ſed quomodocumque ſit, doctiſs. *zecchius in ſuis conſil.* dixit poſſibile eſſe hectica febre laborantes habere vrinas ſine hac tela aranea, nam quod liquatur interdum, vel per halitum digeritur, vel in ventrem defluit, ob id hecticarum cognitionem ab vrinam petitam incertam eſſe *3. de preſag. ex pulſ.* explicatur prætereaquam quod *Gal.* 10. *Meth. in fine* ponens differentiam inter colliquatiuas febres, & hecticas aiebat in colliquatiuis deiectiones eſſe pingues, non autem in hecticis, in quibus liquatus inſtar vaporem: cæterum *Raſius* 10. *ad Alman. cap.* 3. ſtatuit vbi huiuſmodi vnctuoſa vrina apparet, innitendum eſſe in hecticæ medela. Et quamuis *Gal.* 3. *de præſag. ex pulſ.* dixerit nil poſſe vrinam ſupra hecticam febrem monſtrare, de colore, aut ſubſtantia ſubintelligi oportere enarrauit *Mercatus*, qui etiam diſtinxit pinguedinem apparentem in vrinis ſanorum vel renibus affectorum, à pinguedine hecticorum, nam hectica pinguedo guttatim viſitur, aut velut tela aranearum, at in reliquis craſſior, ſimiliſque ei, quæ in ſummo lacte colligitur, aut quæ in iuſculis refrigeratis, ſolet concreſcere, vt mens eſt *Gal* 4 *de ſanit. tuen.* hancque vrinam ait *Senner.* videri vbi ſanguis copioſus fit, & bonus in ſano corpore, habet enim ſanguis ipſe partem quandam pinguiorem, de qua aliquid interdum cum vrina etiam percolatur, nimirum vbi maior eius in corpore eſt copia, præſertim ſi corpus fiat calidius.

Verum vt ingenuè fatear ſecurius eſt ſignum, quod ſumitur ex incaleſcentia à cibo, quod quidem huius febris parhognomonicum ſancit præfatus *Mercatus*, habereque etiam ait id proprium, vt tamdiu duret, quamdiu alimentum in ventriculo, & primis venis: ſiue id contingat vt vult *Auenr. loc. cit.* cum alimentum quod apponitur partibus ſicciſſimis, & partes calidæ ex vicinià calidi cum calido pars incaleſcit, ſiue id contingat vt vult *Gal lib.* 1. *de differ. febr. cap* 9 quia materia humida eſt materia alimenti, caliditatis, & ſiccitatis membri, & quoniam Gal. dat exemplum de calce, hinc Auenr. inſurgit ad impugnandum *Gal.* aiendo quod alimentum tanquam frigidum eſt in cauſſa, vt calor in partibus ſolidis concentretur, perinde vt fit in calce, calx tactu non eſt calida, concentrantur tamen partes igneæ affuſione aquæ frigidæ, vnde *Gal.* ait cum *Auic.* ſolida eſſe actu calida, & recipere alimentum partis calidæ, & ſiccæ ex quo alimento pars fit calidior; verum *Saxonia* ſibi obiectionem facit aiendo: *ſi hoc eſt verum caliditatem fieri ex appoſitione alimenti, quomodo fit duabus horis ab aſſumpto cibo, dum cibus adhuc eſt in ventriculo? oporteret enim hoc reddi calidius poſt ſexta ſeptima horas cum tamen oppoſitum contingat; deindè*

hoc etiam poſſet in ardentiſſimis contingere abſque hectica: verum reſpondet doctiſſimus *Saxonia* dicendo aſſumpto cibo non diſtribui craſſiorem partem in ambitum, nec ſolidas partes, ſed tantum vaporem tranſmiſſum, & eleuatum ob ciborum copiam, quod etiam in ſyncope apparet, cur autem id non contingat poſt excretionem cibi ex ventriculo, ratio eſt in promptu. quia augetur hic calor dum pars eſt exſiccata; quamuis in hoc ſatius reſpondeat *Mercatus*, *durante enim*, ait, *incaleſcentia, credibile eſt toto eo tempore quo alimentum non commutatur in membra, aut per ſudorem euaneſcit, vel per ventrem crudum non excernitur poſſe corpus calfacere, calfacit enim non vt calx ab humido, ſed vt ſubiectum ad quod præexiſtens calor extenditur*, & quamuis huiuſmodi ardor in ardentibus quoque percipiatur, is non ità ſentitur, aut diſtinguitur vt in hecticis, in quibus calor paruus obſeruatur, & eſt certum, & proprium ſignum febris hecticæ, vt vult Saxonia; quamuis dictam incaleſcentiam à cibó præfatus Mercatus referat ad ſubuerſum temperamentum membrorum in hectica febre, & habitualiter ſubuerſum, mediante enim dicto temperamento, & calore cum conficiatur alimentum fit facile vt calor ille ab aſſumpto cibo ad maiorem illam materiæ quantitatem extendatur, vt qui eam coquere, & mutare ſtudeat, & ita profecti qui ſic affecti ſunt à cibo, & mox ab eo aſſumpto incaleſcunt, quia maior eſt quantitas ſubſtantiæ quæ calore participat, quam antequam corpus alimentum aſſumeret; duratque prædicta incaleſcentia, donec cibus diſtributus diſcutiatur, & per ſudorem exhalet idque noctu maxime, quia calor hic addictus noctu magis nocet; at verò in alijs febribus vt pulchrè aduertit *Auenr. 4. collig. cap. 33.* quia mediante caliditate membrorum, quæ adhuc naturalis exiſtit alimenta conficiuntur non communicatur alimentis niſi caliditas mitis, & ſuauis, aut in fieri vitiata, quæ non efficit inſignem mutationem, quæ alterare corpus poſſit, quinimo ipſum alimentum conficit, ac ſecundum naturam mutat, ſi copia modica ſit; *hæc Mercatus*: doctiſs. *Maſſaria* dixit (reddens rationē cur tā breui tēpore à cibo incaleſcant hectici) id cōtingere quia tenuiores quædam alimenti particulæ, & ad concoctionem magis aptæ poſt vnam vel alteram horam poſſunt ad omnes corporis partes deferri, ac ſolidis partibus apponi, vt colligitur *3. de natural. facult. p.* quinimo idem auctor ait id experientiam confirmare, nam ſi quis vel defatigatus, vel debilitatus ſumat alimenta, ſtatim nutritur, quoniam partes tenuiores ſtatim conficiuntur. & ad ſolidas partes penetrant: cæterum cum hoc à me ſit reiectum in 8. *lib. mearum epiſt.* propt. de hoc nunc temporis non loquar: Dicam tamen ſi mea ſententia ſit proferenda, huiuſmodi incaleſcentiam non aliunde manare, quam ex imbecillitate totius corporis, & potiſſimum ventriculi, nec non etiam & ex debilitate coctricis facultatis, dum enim calor eſt exiguus facultates omnes elangueſcunt, & potiſſimum coctrices, vnde cum Natura nequeat alimenti molem ſuſtinere, ac concoquere, patitur ità vt preſſus & calorem adaugeat præternaturam addita noua alimenti mole, & primigenio cedente, eſt enim maior actiuitas caloris hectici, & aduentitij, quam ſit caloris primigenij, vndè ob id ſtatim, vel paulò poſt ingeſtionem ciborum calor ille conſurgit, qui non diminuitur donec alimentum ſit confectum, & ad partes diſtributum, tunc enim partibus humectatis calor fit mitior; quod cernimus quia non rarò ab aſſumpto cibo adeo ſunt hectici anxij, vt extremis vexentur anguſtijs, miriſque angoribus præmatur.

Maius

Maius præt. illa non aliunde emergit quam ex carnium, & pinguedinis conſumptione à tabifico illo calore, ſicut & pulſus illa mira imbecillitas ob vires eſsentialiter debilitatas innaſcitur, qui ob vſum adauctum,& creber eſt, & cæler; vſque adeò non ita durus illucet, quia non eſt contracta illa ſiccitas vſque adhuc, quæ poſſit pulſum facere duriorem, præter quam quod cum ſimus in principio cachexiæ humiditas illa ab imbecilliori Iecore genita pulſus duritiem prohibet, nimius enim ille calor prius cauſis, mox hecticæ potuit natiuum extinguendo anſam date huiuſmodi cachexiæ, multis enim ille aiebat Ariſ. exiguum ad ſe rapit: neque enim hecticam hanc febrem ab initio ſui natalis hecticam extitiſse crediderim, raro enim datur hectica incipiens, calorem enim vt plurimum in membris ſolidis ſolent imprimere febres ardentes, & acutæ, in quibus ait *Mercatus* vtrumque damnum fieri euidentius conſpicimus, liqueſcit enim præ calore carnoſa partium ſubſtantia reſoluta, euaporataque rorida humiditate, & calor etiam ſolidas membri partes inuadit, quo breui tempore habitualis efficitur, idem etiam faciunt febres diutinæ.

Neque ob id nego poſſe dari hecticam incipientem, nam quamuis ſit promptior humorum, & ſpirituum conditio ad calorem ſuſcipiendum, quam ſit quæ in ſolidis membris ineſt, & quamuis ſit prius calefieri humorum quam calefactum eſſe membrorum, vnde *Gal.* etiam id ſignificaſſe videtur dum 2. *de triſ. cap. vul.* ſcripſis febrem hecticam non accidere in primis diebus, tamen non inconuenit aſſerere poſſe hecticam primis diebus fieri, nam illud poteſt, ac de facto magis, & promptius accenditur vt ait *Mercatus* quod magis eſt diſpoſitum, ſicque non rarò non eſt inconueniens aſſerere cordis ſubſtantiam ob præegreſſum v. g. mærorem ſicciorem & parationem eſse humoribus, & ſpiritibus vt accendatur; verum duo potiſſimum requiri ait auctor, primo hecticam non poſſe incipere ab vna ſolum cauſſa, ſed à duabus. quarum altera diſponat humidum reſoluendo, vt inedia, & altera calorem habitualem inferat, quę quamuis paruæ ſit efficacię, id tamen ex membrorum apparatu facit.

Quod tamen mihi faceſſit magis negotium eſt an hectica poſſit augmentum recipere, cum videamus non raro eandem intenſiorem fieri, quod videtur habitus rationem deſtruere; cum ad habitum non ſit per ſe motus; ſed cum non ſit præſentis inſtituti id diſquirere, dicam cum eodem *Mercato* hecticum hunc calorem non habere veram rationem habitus ad quam nullus eſt per ſe motus ac licet verus ſtetiſſet, poſſet optimè augeri, caliditas enim illa quamuis augeatur eius motus non terminatur primò, & per ſe ad diſpoſitionem, & habitum, ſed vt paſſio ad paſſibilem qualitatem, cuius augmentum ſequuntur habitus, aut diſpoſitio per modum conſequutionis, quo intenſiorem fieri habitum mirum non eſt, licet id non intendat caloris motus vt habitus eſt. quo fit vt nullum ſit inconueniens hecticum habitum intendi, ſiquidem calorem augeri eſt poſſibile, & ad eius augmentum rationem habitus. maximè cum hecticus calor non habeat rationem veri habitus, ſed ſolum ſit radicata diſpoſitio, quæ magis,& minus ſuſceptauit, cum non differat niſi accidentaliter à qualitate caloris, quæ vt patet intenſibilis eſt; verum id clarius explanarem aiendo habitum eſſe qualitatem ſeu diſpoſitionem quandam difficilè mobilem à ſubiecto, quam ego introduci in ſubiecto crediderim ex continuato calore febrili, ita vt ex febre continua, & perenni ita

diſpo-

diſponatur pars ad illum calorem vt iam ſit in illa contracta diſpoſitio difficile mobilis, vnde cum intenſior fit calor, non ob id deſtruitur habitus ratio, nam remanet radicata illa diſpoſitio, ſed calor tendit ad calorem non ad rationem habitus, qui ſubindè per accidens pariter intenditur ad intenſionem qualitatis calorificæ, cum illa diſpoſitio quæ habebat rationem habitus magis radicetur in ſubiecto, & fiat difficilior ab illo mobilis.

Quicquid tamen ſit dicerem hanc febrem qua noſter Eques ingemiſcit eſſe hecticam eamque ſecundæ ſpeciei combinatam cachexiæ vt diximus, quæ redditur curatu difficilior, cum nedum caloris diſpoſitionem arguat difficulter mobilem, ſed & viſcerum imbecillitatem, ideòque nonnulli auctores deſperatam ſalutem promiſere ijs hecticis, qui viſus aliquod ex præcipuis habent labefactatum; quomodocunque tamen ſit, etiam ſi in hecticis calidum intemperamentum ſit habitualiter ſubuerſum in omnibus ſolidorum membrorum partibus, non ob id eſt inconueniens aſſerere corpus ſanari poſſe, ratio adducitur ab eodem *Mercato*, (qui in hectica febre tractanda omnibus palmam ſubripuit) quippè impoſſibile eſt uiuens animal calido, aut humido priuari omnimodè, ideoque hoc principium (quamuis ſit puſillum) caloris, & humidi in quo uita ſe tuetur poteſt eſſe principium, & inſtrumentum ſanitatis recuperandæ, vi, & efficaciç formæ, ſeu ipſius animæ.

Quamobrem ſi hoc in deſperato maraſmo fieri poſſe eſt credibile, cur in ſecundæ ſpeciei hectica contingere poſſe non aſſeuerabimus? non enim denego morbum maximo diſcrimine pollere, & quia hecticæ naturam ſapit, & quia hydropis rudimenta habet, quicquid tamen ſit quoniam obſequentem habemus ægrum, morbumque medicamentis cedentem curatio ineunda, quæ neque in deſperatis caſibus prohibenda, cum aiente Auenroe non rarò fiunt in Arte monſtra, ſicut in natura.

Quæ quidem curatio multiplicem nobis indicationem proponit, febris enim hectica refrigerantia, & humectantia deſiderat, cachexia autem aqueæ humiditatis ablationem, nec non etiam, & viſceris roborationem, & quia obſtructum apetientia: quæ quidem indicationes ſunt omnimodè contrariæ, nam cachexia ſiccitatem amat, & calorem, febris autem frigiditatem, & humiditatem; verum hæc omnia ea lege ſunt temperanda, ut nec nimis humectantia, neque refrigerantia nimis, ſed temperata cum aliquali ſiccitate adhibeantur, ideòque cum turgidum corpus videamus, aliquod leuitiuũ prius adhiberem, quod poſſet eſſe manna, vel ſyr. roſ. ſol. & melle roſ. ſol. ac ſubindè apozemata, & refrigerantia cum aliqua humectatione, & viſceris roboratione iniungerem cum iure exhibita quod habeat virtutem ſubſtantificam, vt poſſit partes tabe quaſi infectare nutrire, ſic ergo iura componerem: ℞. fol. viol. borrag. ſcabioſç, endiuiæ, agrimonij, eupator. an. p. i. abſynthii pont. p. ſ. quatuor ſem. frigid. maiorum an. drac. 2. ſem. fænic. drach. 1. miſ. bull. in iure ſubſtantiali, colaturæ ſumantur vnc. 3. cui calidæ addatur huiuſmodi ſyrup. ℞. ſyr. de eupator. de duabus rad. viol. an. vnc. ſ. cap. per decem dies, ſcio iurulenta non eſſe admodum ex vſu in hydropicis, quoniam tamen hecticæ ratione humectantia conueniunt, ideò eadem probaui; quod ſi aluus ſit adſtricta tunc. Sanè, & meritò iubet *Mercat.* ſemel in menſe aliquid poſſe exhiberi ſed lene. De ſanguine hic non loquor, nam præterquam quod eſt miſſus pluries, nunc nullam explet indicationem.

Sunt

Sunt qui in hiſce caſibus duo commendent,& lactis vſum, nec non etiam & balnea aquæ dulcis, optima quidem in hecticis remedia, & quamuis hæc indicentur ab hectica, contra indicantur tamen, & ab obſtructione dextri hypocondrij, & à cachexia: ideoque eadem miſſa facerem, pro quo explendo ſcopo ego ſoleo commendare vt Gallina per octo dies hordeo in lacte caprillo nutrito, & ebullito nutriatur, deinde exenteretur, & impleatur herbis ſupradictis addita conſ. roſ. viol. & florum borrag. quod ſi nimiarum humiditatum in abdomine ſtagnantium cauſa velimus addere chinæ radicis portiunculam, & ligni viſci quercini non erit abſonum, eoque magis, quò non raró tenui deſtillatione fatiſcit, vt videre eſt non raro ex leui tuſſicula qua ſi non perpetuò per vices infeſtatur, quæ quidem iura per viginti dies adhiberem,& ad humectandas partes ſolidas,& ad exſiccandas humiditates excrementitias, neque inutile erit cauterium dextro cruri affigere ad reuellendam, & euacuandam materiam, quæ in dies congeritur ab hepate.

Poſſem,& ad reficiendas vires, & maciem inſtaurandam multa proponere, ſicut ad roborandum Iecur maximi vſus eſſe dicere conſ. adhibere cum ſpec. Diarhod. Abb. arom. roſ.& Diacurcumæ, verum cum hæc omnia ſatis pateant libenter derelinquo, conſilium enim ſumendum in arena; Inunctiones ſubinde renibus maximè laudandæ,& potiſſimum ex vng. roſ. ſandalino, lacte,& teſtudinis ſanguine, ſic ego ſoleo commendare vng. præſtitum cum mucillag. ſem. pſyllij cydon. ol. viol. butiro,& cera. De victus ratione aliquid eſſet dicendum.

Cæterum nunc ſat ſit aſſeueraſſe cibum nec actu humidum, nec ſiccum eſſe debere, illud enim cachexiam fouet, hoc hecticam nutrit, quamuis non ignorem aſſas carnes maximè quoque poſſe nutrire; Guainerius vt eſt apud Senner. ranas virides accipit quæ in arboribus viuunt capitibus abſciſſis, & viſceribus abiectis, & tamdiu in aqua coquit, vt caro ab oſſibus ſeparetur deinde cum farina hordei, & carne, ac iure illo facit paſtam, qua gallinas, & pullos nutrit, eosque hoc modo nutritos mirabiliter ait hecticis conferre.

Nonnulli cancros in lacte caprino coctos commendant, atque additis conuenientibus herbis pro hecticis parant; ſic alij ex cocleis ſtillatitia, electuaria, inſtauratiua faciunt; cæterum *Alexan. Petron* has carnes improbat, & quia craſſi ſint ſucci,& quia à calore naturali in hecticis debilitato non coquantur, eoque magis in noſtro caſu videntur improbabilia, quia obſtructiones habemus; iuribus ergo potius ac ſtillatitiis incidendum, ea immiſcendo, quæ & attenuent leuiter, & obſtructiones reſerandi vim habeant. Hæc ergo ſunt quæ dico pro laborantis ſalute recuperanda.

.(.§.·.§.).

PRO PERILLVSTRI DOmino Barone Bernardino Quintio Patritio Aquilano febre, ardente, & Iecoris phlegmone laborante.

CONSVLTATIO LXXXV.

LAborem, cibum, ſomnum, venerem, cum nimia extiterint, ſemper damnauit *Hippoc. omne enim nimium naturæ inimicum*; quomodo enim aiebat *Holler. in Coac.* moderatum exercitium elaxat corpus, ita immoderatum denſat, adſtringitque, Ac immoderatum, vehemensque gymnaſtis exercitium eſt, vnde ſiccantur carnes, & cutis adſtrictio efficitur.

Ac febris quoque incendio accedente ſiccantur magis, vt plerisque, & ante febrem, & in febre ſcabra, rugoſaq; cutis appareat, vt proindè mihi haud ſit mirandum nobiliſſimum noſtrum languentem, cum in æſtiuis illis ardoribus venatum proficiſceretur ſubito in magnam, vehementemque inciderit febrem, quæ & calorem exurentem, & ſitim inexhauſtam manifeſtat; duo potiſſimum ſigna pathognomonica pro manifeſtanda febre ardente vt cenſuit *Gal.* atque indè meritò *Hippoc. lib. acut.* dixit 4. *acut. tex.* 1. febres ardentes fieri, cum venulæ exſiccatæ tempore æſtiuo acres, & bilioſas quæ tenues ſunt ad ſe trahunt humiditates, quas ichoras vocant. quod etiam protulerat *Gal. 1. epid. part.* 1. *comm.* 20. aiens quod cum præ nimio æſtu, aut labore paruulæ venæ exſiccantur, aut ichoroſas humiditates ex vicinis partibus trahunt, ſi putreſcant hoc cauſi genus excitare valent: ſic *Duretus in Coac. pag.* 498. *eſt enim*, dixit, *ratum illud quod venæ quæ attrahendi virtute carnes ipſas præcedunt, cum exaruerint rapiunt ad ſe bilioſos, & acres ichores, hinc veniunt cauſi, & febres malignæ*, ſic *Proſper Martianus in comment. huius loci* intellexit etiam venas exteriores, ſed mihi magis arridet opinio doctiſſimi *Mercati* qui dixit id intelligendum eſſe de venis minoribus, quæ in viſceribus, aut propè ipſa ſunt non autem quæ iuxta cutem ſunt; non enim vt cenſeo videtur probabile externarum venularum canaliculos aptos eſſe rapta ichoroſa humiditate febres ardentes gignere, deindè quamuis exſiccetur ab æſtiuis ardoribus, vnde illam humiditatem trahunt, non de foris quia non adeſt, non intus, quia materia dum ſubripitur è venis maioribus, interioribus, & à centro ad circumferentiam ablata cauſsa à partibus nobilibus non poteſt fieri febris ardens, quæ ſemper vel venas maiores, uel alias partes ex præcipuis uendicat: ſic doctiſs. Iacob. nedum in liene, hepate, pulmone, ventriculo, & Ieiuno inteſtino cauſi ſedem reponit, ſed in cerebro, ſic *Gal. 1 epid. par.* 1. *commentar.* 9. hæc habet: *Neque in quibuslibet eſt corriuatus partibus febrem poteſt humor hic excitare ardentem, verum circa ventriculum, & huius præcipuè os, circàque Iecinoris partes ſimas* atque de harum partium venulis intelligendus eſt *Hip.* ſiquidem cum hæ partes ſint ex præcipuis dum incaleſcunt, affectio communicatur reliquis partibus ſicque febris fit ardentior, confluxio enim una, dixit *Senex*, conſpiratio una.

Conſentientia omnia, vt propterea non mihi ſit mirandum, ſi Iecur incaluerit noſtri languentis, ac nedum phlogoſim conceperit, ſed etiam ualidam inflammationem à bile pronatam pituiteſcente tamen, cum eadem non tam

facilè poſſit à bile pronaſci quæ tenuis eſt, & non inhærens, niſi pituiteſcat, & fiat craſſior; bilis enim producta eſſe poteſt ab eodem Iecinore nimis feruido, ſicut pituita à uentriculo ob errata in uictu commiſſa. dum enim uenter cibos non ſuperat ab hoc morbi fiunt, unde partim attracta materia à Iecoris feruore, partim à ventriculo expulſa in ipſummet Iecur, vt puta in partem doloroſam, uicinam, & calentem, bili commixta, Iecorisque meatus obſtruens, incaleſcens, inflammationem fecit. atque inde maior ortus calor ardentiorem febrem produxit, atque indè meritò dixit Mercatus obſtructionem cum prohibitam diffiationem adeò tueatur, & putredinem, & calorem conſeruare, qui dum immodicus eſt in ea parte ubi eſt obſtructio inflammationem gignit.

Sic Iacotius explanans quomodo fiat inflammatio dixit fieri non aliter quam dum humor contentus alicubi puttet, atque incaleſcit, ſiue ſuapte natura calidus iam ſit, ſiue frigidus. *Duretus* dixit duplicem eſſe inflammationem, unam per ſyſtrophen natam, alteram ſiccam quæ phlogoſis nuncupatur, quę non viſitur in noſtro languente, ſed ea per ſyſtrophen facta, adeſt enim manifeſtus mereoriſmus, percipitur ibidem uelut pruna perurens, adeſtque dolor; quæ quidem ſyſtrophica inflammatio duplicem poteſt cauſſam aſciſcere, rheuma ſcilicet concitatum ſiue ὁρμώμενον & συνιστάμενον ideſt conſiſtens.

Quicquid tamen ſit huiuſmodi inflammatio à ſanguine bilioſo facta cernitur ut diximus per congeſtionem ab hepate, & à pituita per transfluxum à ventriculo tranſmiſſa, habent enim hæ partes maximam inter ſe ſynthimotiam, ita ut ſit facile alteram alteri ut aiebat Galen. fluxionem tranſmittere; quod facile eſt in noſtro caſu contingere, adeſt enim excluſio partis potentis, & dolentis attractio, addita humoris feritate, & orgaſmo, quare non eſt mirandum ex hac ſyſtrophe ardentem febrem fuiſſe pronatam, dum enim Iecur exæſtuar, & venas maiores, ut cauam exeſtuare pariter neceſſum eſt, atque ſic bilem accendi; vt propterea dixerit *Galen. 2. de criſ. capite ſeptimo* febres ardentiſſimas fieri ex Iecoris eriſipelate ex hoc enim omnes partes incaleſcunt, & humores bilioſi potiſſimum in venis.

Quamuis doctiſſimus *Sennert. capite de cauſ.* dixerit in illo nedum ſanguinem in venis accendi, ſed & in arterijs, ita ut ſanguis arterialis quamuis puriſſimus, & putredini minus obnoxius poſſit putreſcere ad putredinem ſanguinis uenalis, ſanguinem enim arterialem ardentiſſimas febres gignere credidit; uerum ſanguis hic intelligitur bilioſus, cum à bile febris ardens ſuccendatur, indeque 4. *de morb. tex. 23. Hippoc.* dixit: *At ſi caleſcente ſanguine exhalat maximè per hunc humor aquoſus qui febri eſt infeſtiſſimus remanet pinguis, ac lenis quia eſt bilioſus, & febres maximè nutrimentum, & attenuatus hic bilioſus humor corpus magis calere facit.*

Quamobrem huiuſmodi humore, & putreſcente, & caleſcente, nil mirum ſi calor exurens appareat, ſi lingua nigra compareat, ſi inexhauſta ſitis percipiatur; hæc enim non aliunde gignitur quam nobis ſicceſcentibus dixerat *Gal.* immo *3. de ſimplice medic. facult. cap. 30.* ſitim dixit fieri ob humoris inopiam, & caloris copiam; quod tamen non eſt perpetuo ſuerum, quippè non raiò adeſt nimia copia humoris bilioſi quæ ſitim facit ſummam, intelligendus eſt tamen *Gal.* adeſſe inopiam humoris frigidi, & humidi, tunc enim cum à nullo humore proluatur ventriculus fit vt maximè ſiceſcat, &

ſitim pariat, quod intuens *Gal.* dixit non raró fieri dum in ventriculo veluti feruet natiua humiditas, hæc enim ſunt *Gal.* verba: *Siquidem interdum immoderata potio appetitur, cum contenti in ventriculi tunicis vitioſi humores vel ſalſi ſunt vel biliosi, interdum etiam cum in eo veluti feruet natiua humiditas*; neque enim in ſolo ventriculo putauit idem *Gal.* fieri ſitim, ſed in hepate, ſimul inflammatis meſaraicis venis, pulmone, inteſtino Ieiuno, & gula; atque ideo id *Gal. 4. comm. acut.* dixit non raro in ardente poſſe ſitim abeſſe, hæc ſunt eius verba: *Nempè in vna corporis parte interdum καῦσος gignitur, interdum, & in toto corpore, verum cum in toto ſit corpore, ſitim omnino parit, cum vero in vna parte non de neceſſitate, niſi pars ipſa ſitim pariat, omnium autem primum, & maximè id facit os ventriculi, deindè ventriculus, poſt pulmo, & ſubinde ieiunum inteſtinum*; atque hinc forte *Fernellius* admiratus eſt quoſdam, qui cum vident in febre ſitim abeſſe, protinus aſſerunt adeſse deſtillationem fauces proluentem, ducti eo *Hippocr.* oraculo quo aſserebat, *qui febrem ardentem habent ſi tuſſim habeant non admodum ſiti cruciantur*: contra hos autem ſic inuehit: *Non raró corpus febre exardeſcit ſine ſiti, non quod vt vulgo credit frigida deſtillatio ventriculum proluat, ſed quod ardoris cauſa longius abſit à ventriculo*; & quamuis ſitis in ardentibus poſſit abeſse, tamen id per accidens eſt, vel ſcil. ob deſtillationem, vel quia longè abſit affectus à partibus ſiti feris, vel quia deliret æger, ac ſitim non ſentiat, vel tandem emortua ſentiendi appetentia, ideoque dixerat *Hip. in Coac.: In morbo acuto non ſitire malum*, & alias: *Sitis præter rationem ſoluta, malum* ſubdit *Duretus: Falſo credita ſitis leuatio quam neque ſubſtulit liberalis potio aquæ frigidæ, nec inſpiratio auræ eiuſmodi, nec balneum, nec ſomnus, nec epythema, peſſime habet ægrotum, qui vel dementia vel emortua potionis appetentia non ſitire ſe putat*: per ſe tamen in ardentibus ſemper ſitis debet adeſſe; indeque *Hippoc. 2. de morb. tex. 61.* hæc habet loquens de cauſo: *Febris tenet, & ſitis vehemens, & lingua aſpera, & nigra & cum virore pallida*: quinimo *lib. de aff. tex. 11.* ait: *Febris ardens, ſiue cauſus cum habuerit febris detinet, & ſitis fortis, & lingua aſpera, & nigra fit à ſpiritus caliditate, & color ſubbilioſus fit, & ſputa bilioſa, & æger extrinſecus frigidus fit, intrinſecus vero valdè calidus*: ex quibus patet ſignum eſſe pathognomonicum febris ardentis ſitim, quemadmodum calorem exurentem, is enim à bile pronaſcitur, quæ cum maxime calida ſit, & ſicca, vehementem calorem concipit, atque ſic calorem manifeſtat exurentem, quod ſi aliquando calor nullus appareat tunc ſane eſt non quia ardore intrinſecus non crementur ægrotantes, ſed quia calor contrahitur, vel attrahitur ab inflammatione, multus enim ille aiebat *Ariſ.* exiguum ad ſe rapit; cæterum quia ſimilitudines morborum non raró peritis etiam Medicis confuſiones, & errores, propt. cum hæc ardens quo quo pacto exacerbationes habeat, videtur ad aliquam ex Tertianis poſse referri, quamuis hæ etiam ſint de genere ardentium; tamen quia noſtra febris cum incompreſſa adnotatione aduentat, & exacerbatio vix declinat adeſt calor exurens, & ſitis inexhauſta, & lingua nigra ab humorum vſtione, propt. declaranda eſt vere ardens, ideoque dixit *Gal. 2. de Criſ. cap. 6. exquiſita febris ardens cum omnia alia ſeruet exquiſitæ Tertianæ indicia, eo ſolo differt, quod neque cum rigore incipit, neque ad infebricitationem deſinit*; & *4. aph. 59. Tertiana febris ab ea, quæ ardens nominatur, humore faciente non differt, vtraque enim à flaua bile fit, differt autem quod febris ardens habet in venis vna cum ſanguine flauam bilem redundantem, & ebullientem; Tertiana vero eandem bilem habet in totum corpus delatam, &*

motam

motam. Doctiſs. *Saxonia cap. de cauſo*, dixit febres ardentes continuas. & cō-cluſas, vnicum ſignum habere, quod ſcil. nullas vnquam habeant exacerbationes, Periodicas autem etiam ſi non declinent, habere tamen ſingulis diebus vel alteris quaſdam leues exacerbationes; vt inde conſtet febrem qua laborat noſter languens eſſe ardentem natam ab humorem bilioſo rapto prius à venulis viſcerum deinde venarum maiorum prope cor & prope hepar, in quo facta eſt inflammatio ſyſtrophica; ex quibus poteſt dubitari. An huiuſmodi febris ſit ſymptomatica, vel eſſentialis, quippè vt ait Sennert. Tales febres poſſunt eſſe ſymptomaticæ ex inflammatione præcipue *ſυστ-ματωδῶς* partium internarum ortæ: verum non eſt inconueniens aſſerere vnam & eandem febrem poſſe dici & ſymptomaticam, & eſſentialem, ſymptomaticam quatenus ad iecoris inflammationem ſubſequuta eſt, (quamuis non ignorem auctores febres ab inflammationibus viſcerum genitas non dixiſſe febres ſed inflammationes huius vel illius viſceris) eſſentialem verò, quatenus habet ordinatas exacerbationes.

Quicquid tamen ſit cum hæc febris ſit de quattuor potiſſimum morbis acutis quos lib. acut. nuncupauit *Hippoc.* propt. maxima diligentia eſt adhibendam vt eandem curemus, maximè enim eſt periculoſus affectus, & tunc potiſſimum cum ſæuis eſt ſymptomatis conſocialis, qualis eſt ſtillarum ſanguinis apparentia quarto die, & quinto, rigor inordinatus, & aliud, ſymptomatum genus; quam enim ſint periculoſæ ſtillæ ſanguinis explanauit *Gal.* dicens; Parua excerni in ægris vnum quoddam ex paruis ſignis quæ ex toto prauitatem habent, ſiue ſanguis per nares excernatur, ſiue deorſum per ventrem &c. quod adhuc magis explanauit *Hippoc. in Coac.* aiens: *Sanguinis ſtillæ puſillæ malæ*: nam vt *lib. de Iudicat.* dixit: *Nil modicum iudicat in morbis*: non enim paucum quid poteſt maximæ humorum abundantiæ morbos acutos facienti correſpondere; ſic videmus ſilenum, Phyliſcum, Epamenonem parum è naribus ſtillaſſe, & mortuos eſſe; ſic *Hippocr.* in illa conſtitutione epidemica *p. epid. conſtitut. 3 ſecundæ ſectionis* referens quomodo ſoluerentur febres ardentes vagantes dixit ijs ſolutas eſſe, quibus videlicet ſanguis è naribus probe rupiſſet, aut vrinę multæ multamque ſubſidentiam habentes per veſicam prodijſſent, aut per aluum ſolutam, aut denique per largā menſium effuſionem: ex quibus conſtat euacuationes has omnes fuiſſe multas, & ideo iuuiſſe, *Quicquid enim* ait *Duretus in Coacis humorem cit, neque diſſipat, nec ex haurit, oppreſſionem infert maiorem, & vero preſtat naturam quieſcere quam aliquid fruſtra moliri, nam inde ſunt acriſia, diſcriſia, dolor, atque mors ipſa* ſic in *Coacis. Parua* dixit *comparere velut ſanguinis ſtillas & vrinas & vomitum penitus quidem malum eſt, peſſimum autem ſi propinque inter ſe prodeant*: cuius cauſſam aſſignat *Gal* nam vel ob copiam nequit tolerari, vel ob imbecillitatem naturæ nequeat expellere; idcirco *Holler in Coac.* dixit: *Stillatio enim vt alias periculoſa, ita & quartò periculoſiſſima eſt, Fluxus autem & larga effuſio ambigua fuit quintò. Metoni quarto die fluxit ſanguis aliquis, quinto largiter erupit, ægre tandem conualuit*: ſic *Iacotius* dixit: *Stillicidium narium quam ſit periculoſum d* [illegible] *eſt à me alias copioſiſſime, ſignificat enim naturam velle excernere quod ſuperfluum eſt, verum non poſſe vel pro naturæ imbecillitate, vel ob ſanguinis craſſitiem vel partium denſitatem, vel vnum ex his, vel multa ſimul*: ecque magis ſtillæ noſtris languentis ſunt malæ quia in die illegitimo comparuerunt, nimirum quarto, ſic enim [illegible] *Hippocr. ſanguinis fluores quarto die difficilijs iudicis*: ſic in *Coacis* dixit: *In*

febre ardente fluxio ſanguinis è naribus quarto die mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderint, verum quinta minus periculoſa eſt, ſic etiam ſextus, & vndecimus malus eſt pro hemorragijs: fauſti vero ſunt ſeptimus, nonus, & decimus quartus vt explanauit Hipperat. *in Coac.* neque ignoro doctiſſimum *Zacutum* in hac fuiſſe opinione vt dixerit ſtillas ſanguinis aliquando in bonis ducendas vt contingit Meroni, qui quamuis ſtillas quarto die habuerit, quia eædem portendum largum effluxum quinto die ideo non fuerunt malæ.

Pręterea hunc morbum reddunt difficiliorem ij rigores quibus continuò affligitur; nam vt ait *Hip. in Coac. Rigores velut in febre Tertiana ſi in media inordinata febre exacerbentur valde maligni ſunt: Continuus enim* (ait *Vall. in comm. epid.*) *rigor continuum Naturæ conatum oſtendit quę mouet quidem materiam ſed nihil promouet*: hinc que quod *Hip.* aſſerit: *Febris ardens rigore ſuperaccedente ſoluitur: Duretus in comm.* non credit huiuſmodi rigorem ſine ſuperueniente euacuatione prodeſſe poſſe, hæc ſunt eius verba: *Hac lex in rigore critico ſanciatur, vt febris ardentis materia primum in venis mitificata, exitum inde habeat, natura duce, ad panniculum carnoſum, & cutim, quæ rei moleſtę appulſu concutiatur ad excuſsionem, & excluſionem; In concuſsione rigor exiſtit, in excuſsione, ſudor, hemorragia, vomitus, & alui profluuium* indeque dixit *Hip. lib. de Iudicat.* quibus rigor, ij exſudare ſolent: *quod ſi ſolus accidat rigor* dixit *Gal. nulla euacuatione ſubſequente, vtroque modo caſus caret bonitate, nam vt mala cauſa vim corporis tanget, & malum ſignum erit, vltimam illius indicans imbecillitatem, quæ ſolita ſit in rigoribus euacuare nunc autem pre imbecillitate imponere operi finem non poſsit*: vt hac ratione dixerit *Hip. Rigor in continua febre corpore iam debili exiſtente, lethalis eſt* ſubdit *Heller. Illic ſæpe natura infirma ſubinde enitente excretionem materia, ſed eo modo, quo proſtratum, oppreſſumque corpus, dum hoc agit vt quod premit amoliatur, & ſe excitet, eleuetque vel grauitate ponderis, vel infirmitate euictum recidit, atque omnino ſuccumbit, Ita Natura morbo preſſa, & grauius laborante accidit, interdum quidem maiori nixu Natura rigorem mouet, ſed maiore vi morbi depellitur, atque conſternitur, aut excretione mota pre infirmitate concidit: ſic vxori Dromeadæ in febre continua ſexto die mane rigor, ſudor per totum corpus extrema frigida, conuulſiones à quibus celeriter ea defuncta eſt*: ſubdit paulo inferius: *In alijs multis rigores ſubinde legas eiuſmodi lethales quidem, quia vel non fuerit ſubſequuta excretio, aut ſi ſequuta non pertulerunt ægri ſed à ſudore perfrigeſcentibus extremis partibus corporis expirarunt*: quare concludendum ægrum in periculo verſari, eumq; vel intrà quattuordecim dies moriturum, vel ſi ad ſalutem ſit terminaturus longitudinem habiturus: *Iudicatoria non iudicantia dixit Senex aut lethalia aut difficilis iudicij*: quod potius crederem contingere debere in noſtro ægrotante, qui & Iuuenis eſt, cui omnia gratioſa dixit *Hip.* & Medico obtemperans, & ſatis validus: propterea Curationi incumbendum, ac ſedulo ne datis eidem inducijs, necem eidem paremus.

Cum ergo diximus febrem hanc ſecum habere adiunctum calorem exurentem, & eſſe ardentem à bile pręſtitam, inde conſurgit indicatio maximè refrigerandi, & humectandi, ſicut bilis quæ febrem facit refrigerantia indicat: quod vt fiat multis id poſſumus celebrare remedijs, nedum ijs quæ per ſe id faciunt, vt ſunt alterantia, ſed quę per accidens, vt venæ ſectione ac purgatione; hæc enim humores calidos euacuando refrigerant; ob idque *Hip.* in febre ardente quarto die pharmacum exibet, quamuis

non

non ignorem Hip. lib. acut. vomitorium commendaſse, dicens: & ſi amarum fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clyſterem ſubluere, ſi vero ad hæc non ſoluat r lacte Aſininæ cocto purgato ſubdit Galen in comm. Non ergo ſine ratione bilē tum per vomitum tum per clyſterem euacuat, & ſubdit: quod omnino quidem eam quæ in ventre eſt bile vacuare præcipiat timeat autem purgantia medicamenta, quod & acria, & calida prorſus exiſtant, ob id ad lac Aſinæ diuerteit vt pote quod nullam vt nō aliud vllum habeat acrimoniam: quod ſi det medicamentum dat blandiſſimum, & ideo commendat, purgationem 4 die dum tex. 42. dixit; At ſi mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens ſuccedat ſiquidem tibi idonea viſa fuerit purgatio id ante tres dies ne feceris ſed quartos dat tamen medicamentum aliquod blandum, quale eſse poterit apud nos caſſia, & pulpa thamerindorum, ad alia medicamenta fortiora non deuenit quippe, in febribus fortibus vt dixit: Hip. lib. de medicam. purgant. dare non opertet, donec remiſerit febris, vel ſaltem non intra quattuordecim dies. ventres enim ipſorum, & carnes cum calida ſint medicamentum aſſumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color morbi regij ſpeciem præſefert, commota enim bile, & non purgata non ſorbere vult æger neque bibere, ſed plerumque perit, quod ſi habeamus hiſtoriam Pythonis filij in Pela laborantis febre ardente cui tamen exhibitum fuit pharmacum, dum ait.

Hip. exiſtente verò eodem ductu datum; eſt quiddam eorum, quæ ex enico, & cucumere ſilueſtri, & meconio, & linioſa eruperunt, & ſtatim ſopor ſedatus eſt, & febris facta mitior, & omnia ſubleuata, & indicatus eſt die quattuordecima ſubdit Valleſ. in comm. Certe mihi videtur actum optimè, & imitandum vbi ſimilis ſeſe affectio obtulerit, nam reſtricta aluo rectè admota eſt per ſedem glans ex felle (hoc enim innuit dicens appoſito ex felle) & ad vacuandam aluum, & reuellendum à ſupernis corporis partibus, cumque à glande egereret multa, & ab egeſtione ſtatim remitteret febris, & ſopor, conſtabat aperte humorem in ventrem detentum maximam augendi febrem, & ſoporem eſſe cauſam, atque cum breui rurſum aluus in tumorem eleuaretur, & exacerbaretur febris, & ſopor per eadem hoc eſt per eandem cauſam ſimulque vt eleuabatur in tumorem aluus, conſtabat confluere in illam biliosa toto corpore, & ab eis ibi congeſtis foueri affectum, quapropter nulla potior erat curandi ratio, quam curare ne biliosa detinerentur in aluo, ſed erumperent, vt per eam viam, quam bilis capeſſat, corpus expurgaretur, ſubdit paulo inferius: Ex his vero illud licet intelligere Hippocrat. nomine turgentia non ſolum intelligere eam reciprocam à partibus in partes motitationem quam Gal. interpretatur. ſed etiam vergentiam humorum in euacuationis vias præcipuè in aluum, qualis in quibuſdam ſignificatur hypocondriorum murmure, in hoc alui intumeſcentia citò poſt eius deonerationem, ob talem enim ſuccorum vergentiam expurgare licet etiam antè coctionem quia quæ ſpontè fluunt, facile trahuntur: quicquid tamen ſit, ego nullum exhiberem medicamentum, quoniam cum in hypocondrijs, & potiſſimum dextro dixerim adeſſe inflammationem ſyſtrophicam, omne medicamenti genus expellendi deber: iuxtà illud quod dicebat Hippocr lib de rat. vict. in acut. text. 36 quicunque verò ea quæ inflammata ſunt ſtatim in principio morborum medicamento ſoluere aggrediuntur, hi de intenso quidem, ac inflammato nihil auferunt, non enim remittit affectio quæ adhuc cruda eſt; quæ verò morbo reſiſtunt, ac ſana ſunt colliquefaciunt: quamuis non ignorem multos eſſe qui velint poſſe exhiberi caſſiam, & alia lenientia pharmaca, inter quos eſt Petrus Salius, cæterum ſecurius eſſe crediderim clyſteribus rem agere, vel quarto die darem caſſiam, aut ſyr. roſ. ſol. cum ſero, hæc enim medicamenta potius reuellunt ab inflammatione, quam trahant: Maximè autem (dixit

xit

xit *Hip loco cit.*) *& hepatis dolores, & ſplenis grauitates, & alia inflammationes, & ſupra ſeptum tranſuerſum dolores ſolui non poſſunt ſi quis prius medicamentis purgare aggrediatur, nam vena ſectio in talibus principalis eſt deinde infuſa per clyſteres ſi non magnus & vehemens fuerit morbus*: quare potius ad venæ ſectionem deuenirem, quamuis haud ſim neſcius *Gal.4.de ſanis Tuenda* interdixiſſe ſanguinis miſſionem humoribus citra, aut vltra ſanguinem exiſtentibus nam vtroque ſanguine detracto metus eſt, ne alieni ſucci peiores cum ſint vitalem mixtionem diſſoluant, idque maximè, & ocyus bilioſis ſuccis redundantibus, cuius etiam occaſione 9.*Meth.* in quibus amara bilis abundat à ſanguinis detractione abſtinet, ſic *Auicen.* dixerat : *Non phlebotomes fortaſſe enim phlebotomia inflammabit eos, verum ſi fuerit in vrina rubiditas, & turbedo fortaſſe phlebotomia iuuabit eos*, quibus rationibus, & experimentis nonnulli in hac febre dubitarunt in hoc febrium genere ſanguinem mittere.

Cæterum idem *Gal.* nobis difficultatem diluit aiendo *lib de ſangu.miſſ.*12. *Porrò ubi feruentis ſanguinis copia acutiſſimam accendens febrem extiterit confertim vacuare expedit & vſque ad animi deliquium ducere tentandum*, & *primò ad Glauc.cap.*13. dixit: *Sanguinem verò mittere oportet, & ob morbi magnitudinem, & quibus rubor multo plus quam naturę conueniat, & maior quam pro conſuetudine totius corporis tumor & vena eminentes, atque extenſa, his eſt auferendus niſi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ ſupra commemorauimus prohibeat*, & 11 *meth.cap.*15. dixit: *Saluberrimum eſt in omni febre putrida ſanguinem mittere*; idque iuſſit pariter *Hip.* 4. *acut.tr.*19. dicens: *In morbis acutis ſanguinem detrahes: ſi vehemens morbus videatur, floreritque ægrotantis ętas & virium adfuerit robur*; quamobrem cum omnia hæc adſint in noſtro ægrotante, & iuuenilis ætas, & virium robur, & plethoria audacter ſanguinem mitterem, ſed debito modo ad vncias ſex ex baſilica dextri brachij cum in lupate ſuppenatur inflammatio ſyſtrophica, in qua optimum eſſe dixit *Gal in aphoriſm.* ſanguinem mittere, neque in ſumma quantitate mitterem primò quoniam ſumus in æſtiuis temporibus, ſecundò quoniam adeſt bilis copia, tertiò quia melius ſemper eſt infra ſubſiſtere, ideoque dixit neſcio an ſit *Auenzoar vel Rhaſius*; *Caue ne accidat tibi quod contigit Galen qui cum vellet larga ſanguinis miſſione & vſque ad animi deliquium iugulare febrem iugulauit ægrum*: quare larga ſanguinis miſſio facienda in his qui poſſunt ferre, ideoque aiebat *Senex* : *Atqui vbi vſque ad animi deliquium expedit ducere faciendum ſi æger poſſit tolerare*: quare potius noſtro ægrotanti mediocris eſt iniungenda phlebotomia; vt deinde ſi opus fuerit potiſſimus hyrudines venis ſedis affigere; Interim tamen dum hæc fiunt refrigerantia, & humectantia ſunt exhibenda, pro quo explendo ſcopo dare ſequentia apozemata: vt ℞. ſyr. aceroſi ſimpl. de endiu. viol. an. vnc. 5. dec. communis vnc. 4. miſ. pro ſyr. cap. Pro alterante tamen præcipuo multi etiam laudant emulſiones, ideo que ego pararem ſequentes à Sennerto propoſitas: ℞. ſem. melonum, anguriæ, cucurbitæ, cucumeris an. vnc. 1 liquir. raſæ, ſacch. cand. viol. an. vnc 5. ſem. fen. drac. 1. miſ. & contundantur omnia in mortario, & ligentur in petia, ex qua in aq. roſ. irrorata lac exprimitur, quod ægro eſt exhibendum: ſic etiam ptyſſanam exhiberem.

Quod tamen omnia hæc videtur exſuperare in aqua ardente eſt potius aquæ frigidæ, vt enim *Gal.*9.*meth.* ſcribit: *Potio frigidę extinguit febrem, naturam robuſtam reddit, vt deinceps per aluum, & ſudorem expellat, quæcunque noxia ſunt*; *Tanta enim* (ſubdit *Senner.* *eſt in ea humorum efferueſcentia, vt niſi plurimum refrige-*

res,

tes, parum proficias, ideoque non ſolum aqua frigida coctione facta, ſed ad coctionem iuuandam, & humores alterandos refrigerantia copioſius, & inter hæc aſſuetis aquam frigidam adhibere oportet, ne ſpiritus nimio calore diſſipentur, aut ſolida partes exſiccentur, & æger in maraſmum incidat: ſic *Gal. 10. meth.* dixit: *Ergo ſi & vires cunctæ valentes ſint, & febris ardens, & concoctionis nota planè euidentes frigidam dare audacter debebis*: ſic idem *Galen. 10. meth.* dixit: *Siquidem cum iam ſæpe vidimus non paucos ex iis qui febribus ardentibus premerentur, cum iam mediocriter concocti humores eſſent ſtatim ex frigida potione liberatos, quamuis eius potioni parum aſſueti fuiſſent, multo arbitror magis in iis qui aſſueuerunt vtilitatem fore citrà noxam vllam ſperabimus*, vnde *Hip. 4. epid.* ait: *In acutis febribus ſiticuloſi à Medicis priuati potu, aut etiam à ſe ipſis videntur poſſe bibere multum, aqua frigida data vt vomant prodeſt*: ſubdit *Valleſ. in commentar. Nam cum tam multum bibere poſſe videantur, auidiſſimè capient quantum voles, bibentque vſque ad vomitionem plus ſcilicet quam ventriculus poſſit continere, vnde fiet vt vomant, (nam valdè ſitienti, ſi frigida modicum des, non vomet) bilis verò aderit praſto vt vomatur, nam fortis ille æſtus, ac ſitis ſignificabat redundantiam bilis circa viſcera*: Vomitus à multis etiam deſideratur, & potiſſimum ab elegantiſſimo *Celſo* aſſerente: *Cum verò ſummo incremento morbus eſt, tunc vtique non ante diem quartum magna ſiti antecedente aquæ potio præſtanda eſt, vt bibatur etiam vltra ſatietatem, & cum iam venter, & præcordia vltra modum repleta ſunt, vomere debet*: Verum multæ deſiderantur conditiones à *Galen.* vt poſſit huiuſmodi aquæ potio probari, vult enim primò vt appareant coctionis ſigna, ſecundò quod nulla adſit obſtructio, tertiò æger ſit aſſuetus, quartò vt vires ſint valentes, quintò vt febris ſit exurens: *Celſus* innumera alia deſiderat, vult enim illis eſſe aquam exhibendam, quibus ſcilicet præter ardorem nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nil prohibens vel in thorace vel in pulmone, non vlcus, non deiectio, non profluuium alui, neque leuis Tuſſicula: atqui ob hanc rationem *Valleſ. 4 epid.* exclamauit: *Nam vt eſt auxilium optimum, & iucundiſſimum, ità etiam & periculoſiſſimum, & maximè poſitum in occaſione. Non enim vtcumque febris vrat, & ægrotus ſitiat, ac multum ſibi poſſe bibere videatur offerenda eſt frigida, multis enim hæc habentibus oblata, primum quidem iuuare viſa eſt ob intemperiem, quam extinxit, deinde vero vt denuò excitaretur alia febris, & maior, & contumacior priori, cauſſa fuit quod cum adhuc materia morbi eſſet cruda, oblata, eius & concoctionem, & diſcuſſionem prohibuerit aliis etiam incurabiles paſſiones, & pro inflammationibus breui reſoluendis, indiſſolubiles tumores manere fecit*: Quare cum hæc omnia ſint conſideranda, non ita de aquæ potione decernendum, quin debeamus lento gradu incedere, eſt enim magnum remedium, quod viſum eſt vel multos derepentè perſanaſſe, quod viſum eſt multos haud ſecus peremiſſe; ideòque in noſtro caſu altiori eſſet indagine nam quamuis febris exurens aquam exigat, ſicut & linguę ariditas, & ſitis inexhauſta, tamen ſi hypocondria contrectemus eadem ſyſtrophica inflammatione diuexata cernemus, quæ & aquæ frigidæ potionem explodent: ſic *Alex Trall lib. 1 pag. 78.* ſic loquutus eſt: *Frigidam autem aquam vitare oportet eo quod tuta non ſit, nam ſi inflammatio circa ſeptum tranſuerſum, aut aliam quampiam particulam inuenta fuerit, non exiguum periculum ſequitur, quamuis enim frigida potio mitigare ipſas videatur, tamen maiores poſteà, & malignas febres excitat ut etiam alienatio mentis augeatur*: quod confirmauit *Valleſius* doctiſs. dum loco ſupra cit dixit: *Neque igitur phlegmonem quampiam internum habentibus, neque niſi cocta materia neque niſi robuſtis, & ſecundum partes omnes internas præcipuè nobiles abundantibus naturali calore offerenda eſt*. ſubdit: *Ego proinde rarò febricitan-*

tes

tes ad copioſam frigidæ potionem cogo: ſed cruda adhuc materia, aut phlegmone viſcera obſidente abſtinere iubeo quantum citra periculum tabeſcentia poſſunt: materia vero coquenda, aut phlegmone inclinante eius potus quo per morbum utitur plus ſenſim indulgeo, ſi frigidam pro decocto (ſi decocto fortè utitur) efflagitat audeo concedere, interim cum vrgetur ſiti potiones medicatas vt ſtillatitias aquas, aut ſerapia valdè diluta affatim offero: quod faciendum cenſeo in noſtro etiam ægrotante, prorſus abſtinendo ab omni aquæ potione.

Interim ad refrigerandum hepatis incendium ſummè proficuum propono remedium à Mercato propoſitum, vt vngu.roſ.refrigerans *Gal.* aut reſumptiuum, uel decucurbita, ego tamen ſoleo vti ol.roſ.amygd. dulc. tantillo ol. de abſynth. ad ſeruandum tonum viſceris, ſucco cichor. & aceto: nec ignoro in inflammationibus vehementibus non eſſe adhibenda repercutientia, at in remiſſioribus iiſdem tuto vti licet; qua ratione dixerat, *Gal. in meth.* moderate inflammationes, & non pulſantes tutò curantur ol.roſ.&cet. Sunt qui laudent epythemata refrigerantia, à quibus abſtinerem, quippe cum cutem denſent, calidum effluuium prohibent, atque calorem ad intra remittunt, vnde & maiorem augent inflammationem.

Quantum ſpectat ad vinum, ab omni vini potione languentem arcerem, cum illud in febribus vehementibus denegarit *Gal.* quattuor enim videntur ex eodem *Gal.* vinum inhibere, febris nempè magna cum humorum cruditate, delirium, capitis dolor, & interna inflammatio; cum ergo hic duo adſint à vino abſtinendum: de victu hic non loquar, cum ſciamus debere illum eſſe optimi ſucci, & facilis coctionis.

De ouis aliqua inſurgit difficultas, an ea ſcilicet conueniant in febribus cum aliqui ea febriculoſa eſſe dicant, ac multi ſucci, indèque vel muliercularum vſus inualuit in dicendo ea febribus non conuenire, cum tamen *Auic.* dixerit ea eſſe pauciſſimæ ſubſtantię, ac tenuiſſimum victum ſubminiſtrare: quoad calorem dixit *Galen.* 11. *de ſimpl. medicam. facult.* albumen oui refrigerare, & eiuſdem qualitatis eſſe vitellum, quinimò alias dixit ouum eſſe plus ſymmetro frigidum; atque propterea in exquiſitis Tertianis commendatur, dicens: *Sed & oua ad ſorbendum ſunt efferenda, pręcipuè autem vitelli eorum, nam hi facilius quam pars alba coquuntur:* verum ego crederem poſt alui lenitionem poſſe oua commendari, modo ſint recentia, hancque prauitatem dedit ouis *Galen.* vt ſcilicet ſint vetuſta, quam ſubdit facillimè vitabis ſi vtaris recentibus: atque hæc ſunt quæ dicere poſſum pro curando nobiliſſimo noſtro languente, faxit autem Deus vt omnia ſecunda ſuccedant.

PRO PERILLVSTRI IVuene Aquilana maligna febre laborante.

CONSVLTATIO LXXXVI.

NOn immeritò dixit *Hippoc. Si quis cauſſas corporis affecti probe cognouit, is maximè potens eſt ea afferre, quę corpori commodent:* vt propt. ſi in morbo curando ac-

do accedamus, debeamus ab ægrotante expoſcere quid doleat, & ex qua cauſſa; quod mihi diuini *Hippocr.* diſcipulo præſtitum cum nobili ægrotante, reſponſum fuit duas potiſſimum huic febri cauſas dediſſe, laborem ſcilicet vehementem, vnáque vigilias; hæ enim vt dicebat *Aretæus* cruditatem faciunt, laborem afferunt, corpus contriſtant, mentem labefactant atque propterea hi facile furere, & atra bile vexari conſueuerunt; vnde *Duretus in Coacis* dixit quod ſicut vigiliæ à bile fiunt, ſic eædem bilem generant, & alias dixerat cibi, & potionis cruditatem faciunt; labor prætereà vehemens vt ait *Gal. lib. de puero epileptico* habitus poteſt colliquare, vnde nedum membra calefacit, ſed etiam excrementa ex eodem *Gal. lib. de cauſ. morb.* per hæc verba: Vniuerſa corpora plus æquo caleſcere ſolent, vel ex motu improbo, vel ex putredine, vel ex conſortio alterius corporis feruidioris, vel ex adſtrictione, vel ex alimento ad accendendum caliditatem accommodo; hoc enim eodem calore excrementa ad motum promptiora reddita, atque ad viſcera commeantia obſtructiones gignunt, meteoriſmos pariunt, atque febres producunt.

Sol enim, balneum, & exercitatio ad motum excitant excrementa alioqui quieſcentia, quemadmodum & ex animi affectibus ira dicebat *Gal. 2. de ſymp. cauſ.* qui quidem excrementorum motum Hippocraticam illam faciunt ſeparationem: *Aegrotat enim* aiebat *Hippoc. lib. de Nat. hum* quum horum quid minus aut amplius fuerit in corpore, & non per ſe ſteterit, neceſſum eſt enim non ſolum eum locum vnde ſeceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt dolore, ac morbo vexari; quæ quidem verba ad amuſſim noſtræ nobiliſſimæ ægrotantis, & cauſſas, & producendi modum explanant, dum enim ſupponit excrementorum motum, & locum vnde ſeceſſit morbidum eſſe, arguit vt reor alterationem illius partis, quæ mittit, & dyſcraſiam. ſic etiam eum in quo ſtat morbidum fieri, arguit eum locum morbidum eſſe factum vel quia ab excrementis oppletum ſicque obſtructum, & meteoriſmo refertum, vel tenſum ſicque doloroſum, vt in noſtro caſu contingit cernimus enim hepar, & manifeſtè obſtructum cum tumore, & doloroſum, manifeſta quidem omnia hepatis feruefacti, & inflammati, quattuor enim ad faciendas inflammationes concurrere dixerat elegantiſſimus *Celſus*, tumorem nempè, ruborem, dolorem, atq; calorem, quæ omnia cum in noſtra ægrotante reperiantur, non eſt abſonum aſſeuerare in hepate phlegmonem ſyſtrophicum concepiſſe, è quo febris manauit acutiſſima nam vt innuebat *Gal. 2. de differ. febr.* Vbi conſtipata excrementa, & in particula inflammata putruerint, calor quidem præter naturam, qui ab inflammato membro in alia illi vicina, atque ab his in alias ſucceſſione quadam extenditur donec ad cor aliquando ipſe calor perueniat: quod clarius explanauit *lib. de cauſ. morb.* aiens. Nam ſi ob adſtrictam cutim cohibeantur difflari ea quæ prius difflari conſueuerant, ſiquidem fuliginoſa fuerint, in ſpecus cordis conuerſa, eos exurunt, protinusque febrim accendunt: accenderunt autem in noſtra languente duplicem Tertianam cum quotidie febris accedat, continua exiſtat, quia in venis propè, & in ipſo hepate quod ſedes illucet morbi, & alterius diebus ſibi correſpondet: eaque à bile progignitur nedum ab ipſo hepate feruidiori congeſta, ſed & aliundè, ob dolorem attracta, nam vt ait *Gal. 5. meth.* dolor maximè inflammationes adauget, & vt *lib. art. medic.* fluxiones omnes irritat; addito calore qui ex eo-

dem Galen.velut cucurbitula ab vniuerſo corpore materias allicit, neque enim bilis in noſtro caſu eſſe poteſt ſine melancholici vſtique humoris ſodalitio, bilis enim, ſeu ſanguis bilioſus è ſui natura nequit obſtructiones conſtruere, ni terreo, vel viſcido humori ſit combinatus.

Quod facilè eſt agnoſcere in noſtro caſu cum & vigiliæ præceſſerint, idoneæ ad huiuſmodi humorem congerendum, & feruidius ſit redditum hepar, quod vrendo ſibi, & viam præcluſit, & aliundè vt dixi materias accerſiuit, ſic quoque maiori præſtita vſtione nil miror egeſtiones ærugineas apparuiſſe, & quod deterius erat meracas, quæ putrefactionem indicant, ſunt enim & alijs excrementis impermixtæ, & ſuo ſero, & quod magis eſt fætorem maximum præ ſe ferunt, omen manifeſtum, & putredinis, & corruptionis vt benè cenſet *Laurentius Ioubertus*, & conſequenter malignitatis; malignitas enim vt alijs placuit reponitur in illo excellenti putredinis gradu, vt *Thoma Minadro* in putrediſſe ſimpliciter facta, vt alijs in ſordida, profunda, ac elaborata putredine, vt *Maſſaria* in quodam gradu nobis occulto, vt mihi in omnimoda ſeparatione, quam ſanè cum in meis epiſtolis expreſſerim, non eſt vt nunc tempus conteram in eadem explananda, ſat fuerit mihi dixiſſe pro tempore corruptionem dicere nouam formam, & terminum putredinis non amplius à Natura gratiam receptantis.

Quam quidem malignitatem non tamen adeò diram, vt omnimodam dicat corruptionem, & inemendabilem, ſed magnam putredinem in noſtra nobiliſs. languente multa commonſtrant, non enim habet febris maligna vt vult *Mercatus* pathognomonica ſigna, ſed ex multorum ſymptomatum ſyndrome in notionem deuenimus cacohethiæ ſeu malignitatis: quamuis non ignorem characteriſmum febris malignæ à nonnullis ſtatui exanthematum eruptiones, ſicque *Mercatus* dixit in febre maligna nullum eſſe ſignum propriè, & peculiariter pathognomonicum (prætetquam maculæ illæ rubeſcentes; ſic Hippoc. 2. *epid. par*. 3. aiebat: [Fiebant autem in his febribus æſtiuis circa ſeptimam, octauam, & nonam diem aſperitudines in cute miliaceæ, culicum morſibus magnitudine ſimiles non valdè pruriginoſæ;] ſic 7 *epiſt. in hiſt. Fullonis* dixit; *Fullo in Syro Phraniticus cum moneretur cruribus tremulis corpus velut à culicibus compunctum*; vnde alias dixit 7. *epid Euphranoris filio puſtula veluti à culicum morſu*. ſic 1. *epid. in hiſt. Sileni* dixit: *Papulæ cum ſudore rubræ, rotundæ, parua, veluti uari*: Quicquid tamen ſit vt ait *Iacot*. malignitas febrium ex ſuperuenientibus dignoſcitur, nam quando in febribus inſolita apparent ſymptomata ſemper ſuſpicandum eſt de cacohethia, ſeu prauitate, hæc ſunt eius verba 4. *Coac. ſect*. 2. *comment*. 1. [vt enim magnitudo morbi ex vehementia ſymptomatum agnoſcitur, ita malignitas ex his quæ ſuperueniunt, nec neceſſario morbo aſſidenti] quamobrem ſi omnia perpendamus ſymptomata quibus affligitur noſtra languens eadem malignitatem ſapere manifeſtum eſt.

Quis enim malignitatem non arguet ex præcordii illius dextri dolore, quem meritò malignum indigitauit Hippoc. *in Coac*. aiens; Febres ex præcordiorum dolore incipientes malignæ: ſubdit *Iacot*. [Febres itaque ab harum partium inflammatione malignas eſſe vult, quia dubiam ſpem afferunt cum certo metu ob præſtantiam partis affectæ, cauſſæ magnitudinem, ſymptomatum vehementiam, & materiæ corruptionem.

Adde quod vno viſcere phlegmone obſeſſo vicina coafficì neceſſe eſt. In aliis febribus malignitas pendet à materia, hæc verò ab aere, peccato vitæ,

pecu-

peculiari corporis vitio, obſtructione in qua diutius cohibita craſſior euadit, & venenatam putredinem concipit:] ideóque *Hippocr.* tam malum exiſtimauit Iecinoris affectum vt dixerit multos ex his doloribus interijſſe, inter quos annumerat Clazomenium, Theodori vxorem, Theodori filios, Menonem, Apollonium in Abderis, Silenum, Hermocratem, Phyliſtidem in Thaſo, & denique Adoleſcentem in mendacium foro decumbentem: quis præterea ſudatiunculas illas malignas non iudicaret, cum dicente Sene loco ſupr. cit. qui inſuper exſudant in febre malignè habent: nil enim vt arbitror modicum iudicat in morbis, quod ob id crederem dixiſſe *Duretum*: *Ex ephydroſi nulla criſis bona ſperabilis, eſt autem ephydroſis capitis, & ceruicis*; irritatur enim natura à materia praua, & ichoroſa, ſicque naturam ad ſui concitat expulſionem ob erethriſmum, quæ & grauata nequit, & imbecillis haud poteſt niſi paucum excernere: ideoque haud criticum eſſe poteſt.

Quid dicemus de tepido illo calorem quem præ ſe ferunt partes, cum tamen viſcera ex ardere ſignificet, an non hoc ſymptoma manifeſtum eſt prauitatis inditium? ſic certè; ob id dixit Hippocrat. *in aphor. In febre acuta externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitim habere malum*: quod malignitatem etiam redolebat extremorum pariter frigiditas: extrema enim in vtramque partem citò tranſmutari malum, dixit *Hippoc. in Coac.* quod vidimus in Ermoptolemi vxore, Phyliſco, Sileno, Phylini vxore, Eraſino, Dromeadæ vxore, Eurianactis filia, Adoleſcente in mendacium foro, Muliere apud Pantimedem, Pythione in Taſo, Caluo in Lariſſa. Apollonio in Abderis, Muliere in Cizico, & denique Menone: An fortaſſis inordinatæ illæ Lypothimiæ, & debiles pulſus prauam non arguebant materiam, quæ & cor petendo in deliquium adigebat, & illud grauando, ac opprimendo pulſum quoque reddebat imbecille; nam ſi *Ariſtoteli* credendum *lib. de ſomn. & vigil.* eædem Lypothimiæ nil aliud ſunt quam ſenſuum debilitates; nec minus erat malignitatis omen lingua illa aſpera, ac arida linguæ enim aſperæ, ac reſiccatæ phrænriticæ, quæ ideò maiorem malignitatem arguebat, quoniam ſitim non exhibet.

In morbo enim acuto non ſitire malum; plus enim tunc temporis affectus habet venenoſæ qualitatis, quam putredinis; quod ſi capitis dolorem perpendere velimus omnibus his ſymptomatis conſocialem malignum indigitabimus; cum dicente *Sene capitis dolor pertinax cum febre acuta, aut alio ſigno maligno lethale*: quid de ineffabili illa anorexia dicemus, quam in quadam conſtitutione peſſimam eſſe declarauit *Hippoc.* aiens; *Illud unum ſuperueniebat plurimis, quod autem peſſimum faſtidire cibos omnes.* Cæterum vt liberè fatear ſi ly malignum ſumamus prout primo ſumit *Galen.* quod ſcilicet illud dicatur malignum quod periculum affert, non tamen ſpem omnem ſalutis adimit; non eſt dubium quod morbus hic dicendus eſt malignus; cum & periculum inferebat, non tamen cum deſperatione; verum ſi ly malignum ſumatur vt eſt ſumendum, ita ut ſicut ait Galen. illud aſſimiletur hominibus fictis qui aliud habent in ore, aliud in corde, ita ut febris appareat mitis, & ſit vehemens, pulſus ſit optimus, vel mediocriter malus, calor non deprauetur, lingua non ſitiat, verum aliquo ſymptomate prematur quod reliquis non correſpondeat, in hoc dicerem latere malignitatem, quia materia clam operatur, nec ſuas operationes patefacit, niſi dum iam cor corporis arcem eſt depopulata, tunc enim temporis ex improuiſo pulſus immutantur, vires eneruantur, ca-

lor commonſtratur,& tandem propè eſt exitium ; & tunc ſignum eſt adeſſe venenatam materiam conceptam ex vi putredinis, ſeu ut ſatius dicam corruptionis.vel omnimodæ ſeparationis vt probaui in meis epiſtolis, quamuis ibidem cum *Sallio*, *&* *Saxonia* dixerim poſſe dari veneficam qualitatem abſque vlla putredine.

Quicquid tamen ſit quamuis febris maligna hoc vltimo modo explanata dici nequeat,tamen primo modo explicata dici poteſt, cum ægrotanti maximum inferat periculum, non ſine ſpe tamen, nec ſine materię putredine. quæ etiam malignitatem facit,ſed non illam ineuincibilem ; vnde vt libere fatear,quoniam languentis, vires ſunt languidæ vel periculum, vel longitudinem promiſerim, eoque magis cum ab initio Dyarrhæa fuerit infeſtata, quæ quam mala exiſtat explanauit *Duretus in Coac.* aiens certiſſimam eſſe ſecuritatem peſſimam eſſe febrem natam ex aluo liquida intempeſtiuè cohibita:*Quicquid enim*(alias aiebat)*humorem cit,neque diſſipat,nec exhaurit, oppreſſionem infert maiorem, & vero præſtat naturam quieſcere, quam aliquid fruſtra moliri, nam inde ſunt acriſia,diſcriſia,dolor,atque mors ipſa*; vt propt.crederem *Hippoc.in epid.*dixiſſe[Decretoria ne ſtatim appareant,etenim eorum, qui ſtatim morituri ſunt cæleres fiunt iudicationes.quæ verò in melius vadunt, non ſtatim apparent,Iudicatoria non iudicantia aut lethalia,aut difficilis iudicij;]indeque *Gal* cenſuit *lib.de criſ.* morbum qui tam ſubitò criſim habet omninò eſſe peracutum;*quando enim* dixerat *in aphor.aliquis incipit morbus ſi quid excernitur, nihil tunc excernitur natura ratione, ſed omnia ſunt caſus eorum quæ præternaturam ſunt in corpore diſpoſitionum, quo enim in tempore natura grauatur, aliquid vtiliter excerni eſt impoſſibile.ſiquidem oportet præire coctionem, ſubſequi ſeparationem, & deinde fieri iudicium ut bona ſit criſis*;ſic alias dixerat;*Quicquid excernitur in morbo acuto ſymptomatis habet rationem*; quod tamen ego non admitto, ſiquidem quocunque tempore fiant excretiones ſi cum conferentia, & tolerantia fiant ſemper ad bonum apparent, & quamuis mulier quæ erat apud Pantimedem,Mulier oceetæ vxor,Mulier quæ decumbebat in foro mendaciorum,& Silenus mortui fuerint ex euacuationibus habitis ab initio,ideò mortui fuere,quia ſcilicet erant vtrię euacuationes ſed factæ ſine conferentia, & tolerantia.

Cæterum de hoc cum multa dixerim in meo libello de pepaſmo, non eſt vt nunc repetere ſtudeam, promitte cum in noſtra languente nullam conferentiam attulerit Diarrhæa non ſine periculo eandem eſſe cenſerem, cæterum quia vires adſunt.& eſt iuuenis ſperarim potius longitudinem, eòque magis quoniam ſumus propè decimum quartum acutorum terminum, & tamen vſque adhuc eandem deterius non habere videmus.

Quicquid tamen ſit cum morbus ſit anceps proſequenda vlterius curatio, ne datis morbo tam fero inducijs ſuccumbat languens; & quia vſque adhuc impurgata remanſit,vt factum fuit ex arte ob Dyarrhęam non leuem ab initio,& ſymptomaticam,nam ſoluere ventrem ſupra ventrem timoroſum;aliter enim malè fuiſſe præſtitum eandem ab initio non purgare, cum in his morbis prima die purgandum veniat,. & maximè in hoc morbo dum fluxio ad hepar appellebat phlegmonem præſtitura. vnde requirebatur *αντισπασις* ſeu reuulſio, antequam conculcaretur, eòque magis quia materiæ quæ in malignis exiſtunt ſunt inumobiles, nec amplius naturæ gratiam recipiunt. præterquam quod hæ etiam perreptabant ad partem principem qualis eſt

hepar

hepar in quo caſu purgandum venit; nam vbi materia vel eſt venefica, vel ad partem permeat principem ſemper purgandum, ideòque *Capiuacc.* dixit plus poſſe materiam vrgentem indicare purgationem qualis eſt quæ vadit ad partem principem, vel eſt venefica, quam poſſe materiam crudam ad prohibendum, *Aeneas Caprilius* dixit cruditatem ſe habere vt conditionem ſine qua non, ideòque plus poſſe materiam vrgentem ad indicandam purgationem qualis eſt venenata, & quæ fertur ad locum determinatum ac principem, quam poſſe conditionem illam ſine qua non; *Euſtachius Rudius* vt eſt apud *Senn. lib. 3. pract. cap. 22.* dixit tunc eſſe purgandam materiam crudam ab initio ſi ruat in partem principem, ſi morbus ſit anceps, & grauis, ſi materia ſit venenata, ſi præter continentem morbi cauſſam materia contineatur in ventriculo, vel primis vijs; *Octauianus Roboretus lib. de feb. petic. cap. 16.* dixit præter turgentem materiam eſſe euacuandam primo cum materia vel in parte principali fixa eſt, vel cum parte quæ conſenſum habeat cum præcipua, ſecundo ad præcauendum aliquem morbum futurum ex fluxione, tertio in nimia materiæ vbertate, ita vt præ copia natura coquere nequeat, quarto cum materia eſt maligna. *Saxonia* plures addit caſus in quibus purgandum eſt ab initio, nimirum cum humores ſunt multi, & inſigni copia, ſunt tenues, ſunt calidi & acres, & ichoroſi, ſi materia habeat impetum ad aliquem locum nobilem, & tandem ſi humores fuerint praui; *Mercurialis* quamuis dixerit cocta materia eſſe purgãdum, nimirum in declinatione, aliquando tamen ab initio purgandum eſſe perhibet in coacta tamen curatione, perfectè quidem in turgente materia, ſeu peſtilenti; imperfectè verò in initio febrium acutorum, vbi metus eſt ne materia turgeat, præcipuè in regionibus, & temporibus calidis, & in plenitudine corporis, quando venæ ſectionem adhibere prohibemur ad imminuendam per accidens plenitudinem; *Donatus ab Altomari* vult eſſe in principijs morborum purgandum vbi materia copioſior eſt, vbi eadem eſt praua, vbi in partem principem irruit, cæterum ſi rectum, ac perfectum iudicium in morbo aliquo acuto expectetur, viresque morbo præualere Medicus videat, abſque vllo eius auxilio, præterquam conueniente victus ratione inſtituta abſtinendum à medicamento purgante in eorum morborum initijs cenſet.

Et proinde tantum in ijs morbis initio purgandum, qui quidem periculo non vacant, non ſunt tamen ex toto genere pernicioſi, vbi nimirum ſpes eſt ſi medicamento purgante ſuccurratur ægrum conualiturum: Itaque bene ait Senner. quod hæ omnes ſententiæ in hoc concordant, quod vel initio ſi neceſſitas id requirat ſit purgandum, vel (in quo etiam plerique conſentiũt) coctio expectanda, & in fine ſtatus, ſi à natura nullam excretionem inſtitui videamus, aut in declinatione, ſi natura nihil per criſim euacuatit, vel imperfectè euacuatit: *Iodocus tamen Lomnius*, ait in incrementi fine, aut ſtatu purgandum, nam cum natura excretiones non ante inſtituat, quam coctio, & ſi queſtiatio humoris ſit abſoluta, id vero tempus quo abſoluta coctione ſit excretio ſtatus ægritudinis appelletur, inde eſt vt Medicus naturæ imitator in ſtatu purgare debeat, niſi aliud quid incidat, quod ſecuritatis cauſa hanc purgandi regulam mutare cogat; id quod in febribus continuis contingit, per quarum ſtatum impetus ſymptomatum purgandi locum tollat, in febribus verò intermittentibus; quæ vigorem iam perfectè attigerunt tuto licere ſtatuit, quo die intermiſſio eſt concoctum humorem medicamen-

to

to tollere, natura iam tum nullis impedita ſymptomatibus. In continuatũ vero ſtatu, quia vigiliæ, deliria, ardores, ſitis, inquietudines faciunt, quo minus liceat his ærumnis oppreſſam naturam medicationum irritamentis laceſſere, fugiendum eſſe iſtud tempus docet, atque purgationem intermittendam, & in ipſius incrementi prouectiore parte medicamentum dandum eſſe; tum enim plurima parte materia iam maturuit, neque ſymptomata impediunt, quæ non dum ſunt maxima vtitur tamen mitibus medicamentis quæ vt reor non indigent coctione ſed ſolum præparatione, & omni tempore dari poſſe ſcribit *Euſtachius Rudius*, has omnes opiniones refert *Senertus*, quas hic annumerare volui, vt in re tam neceſſaria perpendatur quid ſit agendum; *Valleſius* tamen quem præ reliquis veneror, ac colo dixit in tribus caſibus eſſe purgandum ab initio, cum ſcilicet vel turgens eſt materia, vel vrgens, vel non eſt concoctilis: ego adderem cum materia eſt in motu, ſed ob naturæ impotentiam talis motus non perficitur, indeque dixit *Mercatus quo fit vt Natura ſæpe varias incipiat euacuationes, & ab inceptis mox ſubſiſtat, & impotens auxilium expoſcat, ac monſtret, quibus adhuc non mouentur inexorabiles Medici ſed tantum vt ſymptomaticas damnant, futurum periculum prędicentes, precauentes autem minime*; ſubditque alias: *ſed quorſum obſecro naturam cogere oportet ad coctionem ipſa renuente, & non iuuare ad euacuationem vbi ipſa irritata turget? ego quidem indubitanter exiſtimo defatigari magis, ac exſolui quo tempore cogitur ad coctionem inuita, quam vbi ad euacuationem eſt propenſa iſti opem ferre cruda etiam exiſtente materia*: *natura* enim ait *Gal. tunc expellere aduerſarium conatur, cum autem prę imbecillitate imponere operi finem non poſſit, auxilium noſtrum implorat*: & alias dixerat, naturam indigere aliquo manum porrigente, cæterum quoniam de hoc ſatis dixi in meo lib. de pepaſmo propterea omnia nulla facio. Tenues item humores à principio euacuandi, nam cum ij ſint etiam mobiles, non eſt vt coctionem expectemus Tenues igitur Gal. euacuare oportet, qui ſunt in motu, latione, & fluxu, qui vero ſunt in aliqua parte firmati, nec medicamento, neque vlla alia re mouere oportet; Prætetea materia quæ ruit ad partem principem etiam euacuanda antequam tamen firmetur, nam vbi eſt firmata fruſtrà id tentamus, & hanc materiam dixit Hip. crudam eſſe, cum nequeat vel à quocunque medicamento diuelli, & eradicare ſic cernimus *Galenum* cruda etiam exiſtente materia purgaſſe quod commendaſſe vidimus in *hiſtoria Simonis in epid.* in quo latæ puſtulæ effloreſcebat, quod fecit etiam 5. *meth. cap.* 12. ſequutus eſt hanc ſententia *Auic.* qui *lib.* 4. *fen.* 4 *tract.* 4. *cap* 4 inquit: *Summa curationis huius febris eſt exſiccatio, & illa fiat cum purgatione, à qua incipere debemus*; quam quoque ſententiam amplexati ſunt *Auern.* 2. *collect.* 32. *Manardus* 5. *epiſtol.* 3. *& Trincauellius in lib. de febre peſtilent.* quod ſit quis dixerit materiam ab initio non eſſe euacuandam, quippè haud eſt ſeparata, ſed ſanguini commixta, huic difficultati. Reſpondet *Sennertus lib.* 2. *de febr. cap.* 6. aiendo *Materia quæ febri dat originem initio ſæpe exigua eſt, fermenti tamen inſtar in continuis, reliquoſque humores corrumpendi & putrefaciendi vim habet, in initio tamen ſanguini nondum ità exactè permixta eſt, ſed temporis progreſſu, & quo maior fit humorum ebullitio, & efferueſcentia magis ſanguini permiſcetur, ideoque ſi in principio naturę valde moleſta ſit, eamque ſtimulet, ſolet à natura moueri, & ſi non è corpore, quod ſi in euacuationibus ſymptomaticis poſſit planè exturbari, tamen è viſceribus ad partes exteriores, & ignobiliores pretrudi ſolet: (id quod in eryſipelate, & febribus quas comitatas dicunt fieri videmus) & vt naturę moleſta*

ſta hinc inde agitari ſolet, itaque talis materia. quia non ſolum morbi is eſt, ſed & actu iam mouetur, & vagabunda hinc, inde errat, idque Natura eam expellere volentis conatu, neque ſanguini dum adeo exacte permixta ſit non difficulter in principio morbi, ſi imminens periculum id vrgeat, expurgari poteſt: ego autem aſſererem id fieri poſſe, quia materia in principio morbi vel ſeparatur extra venas & ad partem principem abit, & ſic purgatur; vel materia illam putredinem vel calorem non concepit qui ebullientem reddat totam maſsam ſanguineam. vnde permiſcet omnia, atque confundit, ità vt nec excrementum nec alimentum, ſed omnia confuſa appareant, vt cernimus in vrinis ſubiugalibus, tunc enim confuſione exiſtente in humore, ſanguinis miſſione, aut purgatione nullum auxilium naturæ ferimus, in muſto enim dum bullit, quis excrementitiam partem vini, & fœcem poterit à bono vino ſeiungere, & ideò vbi putredo incipit, & calor ab initio quando non ſupponitur ità confuſa cum maſsa vt nequeat à medicamento ſeparari, poterit dari aliquod leniens, præterquam quod eadem natura ab expellente pharmaco irritata inſurget ad expulſionem materiæ excrementitiæ quæ parat labem reliquæ parti maſsæ ſanguineæ.

Quicquid tamen ſit quoniam natura in nobiliſſima noſtra languente Dyarrhæam adhuc mouet, eaque cum conferentia, & tolerantia apparet, ideo naturæ totum negotium committerem, *quæ enim* aiebat *Fernel. perfecta ra eſt Natura ne tangito, inchoata verò, nec ab ea perficienda completo*: quod ſi progrediente tempore morbus adhuc vigeat, & alui fluxus defierit, tunc oportebit, ad id quod defecit natura ſupplere; quamuis non ignorem non ſemper in malignis febribus eſse purgandũ, nam quãdo maligna febris pendet ab aura venenata ſimpliciter, vel ab aere infecto, tunc fruſtra vel purgans adhibemus, vel ſanguinis miſſionem, nam tunc prauitati, & veneficæ qualitati eſt incumbendum, quæ non alio eget, quam alexipharmacis; non enim moles eſt quæ peccat, ſed qualitas, venenum enim hauſtum ſi purgatione exturbes, vel ſanguinis miſſione intra venas immittes, ſicque malus perages malum.

De ſanguinis miſſione non loquor cum eadem ſit præſtita ab initio, & benè, nam quamuis aluo fluente ſanguis non ſit detrahendus ex *Hipp. & Gal.* tamen vbi ad ſunt vires, materia eſt mordax, & ſit ab inflammatione viſcerum vna cum febre tuto ſanguinem mittimus; ab hyrudinibus apponendis venis ſedis abſtinerem, nam cum adſit fluxus non eſt facienda illinc euacuatio, quod ſi fluxus demattur, & ſanguinis redundantiæ ad fuerint, tunc ſane è Saluatella mitti poterit ſanguis, ſed in pauca quantitate; *nam vt ait Gal. ſi ſanguis venenoſam ſemel corruptelam ſuſceperit, quo plus deinceps extrahitur, eo grauior redditur affectio tum ſanguine miſſo, tum ſordidiori omnium reddita putredine*; ſic quoque ad reuellendam materiam quæ ad caput appellit cucurbitulas deorſum affixas vſque ad ſuras affigere non erit malum, habent enim ſuræ vt vult *Duretus* maximam cum partibus præcipuis ſynthimoriam, adeo vt *Gal.* quoque in Aſiæ peſtilentia id in ſemet ipſo probarit; in partibus ſuperioribus non affigerem ne traharut materia in cor, quamuis non ignorem id à multis irrideri, cum enim cucurbitula ſit medicamentum metaſyncriticum, & trahat à centro ad circumferentiam fit vt retrahatur à corde, non autem ad ipſum trahatur; quas ratione *Theodiſius* ad retrahendum venenum à corde applicat ipſi cordi arſenicum, alij alia apponunt

nunt venenata, quæ mihi non arrident, nam ſimile à ſimili nonunquam intenditur, & pro tollendo veneno venenum additur; quare his omiſſis bezaartica proſequerer, nam vt aiebat elegantiſſimus *Celſus: Pertinacia iuuantis malum corporis vincit*; eaque ab initio ſemper adhiberem; ideoque *Mercatus* quoſdam improbat Medicos, qui vel donec corpus fuerit purgatum ad alexiteria non confugiunt, hæc autem ſunt eius verba cap. de febre maligna: *Ob id diſplicuit ſemper quorundam Medicorum negligentia; qui vel donec maculæ appareant, vel ſaltem tranſactis primis diebus alexipharmaca adhibere negligunt non ſine magno laborantium incommodo, nam quò citius venefica vis infringitur, eo ſecurius reliqua adhibentur medicamenta*; quamuis id improbetur à doctiſſim. alioqui *Septallio lib. 5. animaduerſ.* multis rationibus quæ videri poſſunt, & facilè reijci.

Darem ergo conſeruam acr. citri vnc. 1. lapid bezaart. grani 7. pulu. ſcordij ſcrupuli 5. margar. præparat. gran. 4. miſ. cap. ſic quoque fieri poterit conditum cum ſyrupp. acr. citri q. u. confect. Hyacinthi drach. 1. ſ. lapid. bezaart. grani 1 c. margar. grani v. i. fol. auri puriſs. num. 2. cap. manè, & veſperi coclear vnum ante cibum; ſic quoque pro viribus ſuſtinendis deuenirem ad ſtillatitios liquores, ego ſoleo ſumere iuris alterati cum ſcorzonera, acetoſa, rutha caprin. radic. tormentillæ, borragin. lupulis, meliſſa, & ſimilibus lib. 1. ſ. addo conſeru. acr. citri, roſ. florum borragin. an. vnc. 2. ſp. triumſandal. Diamarg. frig. an. drach. 1. radic. ſcorzoneræ condit. vnc. 2. confect. Hyacinthi drach. 2. pulpæ cap. num. 1. vt f. ſtillatitium, ſic quoque fieri poterunt conſumpta, in quibus nonnulli, aurum extinguunt, vel aureas monetas ad bulliendum apponunt, ſed fruſtrà nam vt bene adnotat *Septall.* nil aliud ex his abſumitur quam manuum ſudor adhærens.

Solet fieri difficultas à *Claudino* an in malignis febribus conueniant confectiones magnæ vt ſunt mitridathum, & theriaca, & reſoluit malignis febribus, quæ ab aura venenata pendent conuenire, quia debellant prauam qualitatem, at ijs quæ pendent ex putredine non poſſe conuenire, quia febrilem ardorem adaugent, ideòque ab ijs abſtinerem.

Neque interim extrinſeca omitterem remedia, ideoque pro tollendis illis lypothimijs epythemata præſcriberem ſed non admodum odorata, ne vterum qui ex *Hippocrat.* eſt omnium morborum muliebrium cauſſa ad partes ſupernas magis alliciamus, ſic quoque inunctiones ſunt adhibendæ ex ol. de cort. citri, vel vngu. cordiali; frictiones, & alia poterimus iniungere, ſi materia ad partes præcipuas irruat, inter quæ veſſicantia, primum locum obtinent, & ego fateri poſſum innumeros in quadam conſtitutione maligna hic Aquilæ exiſtente liberaſſe ſolo vſu veſſicantium tempeſtiuè tamen adhibitorum; quo ad victus rationem nil dicere decreui, cum a doctiſs. viro optimò fuerit iniuncta.
atque hæc ſint ſatis pro debellando (ſi tamen fieri poſſit) affectu adeo diro, &cet.

(:.)

Con.

Conſultationes variæ.

PRO DOMINA OLYMPIA *Pancia multis affectibus laborante.*

CONSVLTATIO LXXXVII.

NOn incaſſum (mi Torneſi) inter reliqua quæ ambigis circa tot affectus quibus premitur noſtra languens, illud vnum tibi ponit offenſaculum, quomodo ſcilicet contingere poſſit vt vtero ſtante intemperato vera ſit grauidatio, & prægnans realiter fieri potuerit; eaque intemperies frigida exiſtat, quæ innumeris ſymptomatis eandem reddit obnoxiam; menſes enim eidem inordinatè profluunt, vterusque humida quædam recrementa non rarò proijcit.

Cæterum non id mihi admodum negotium faceſſit, tametſi enim frigida dyſcraſia vterus referatur, non proindè talis, ac tanta eſt, vt conceptum potuerit impedire, ſicut nec admiror mulierem grauidam poſſe hyſtericas pati affectiones, hocque voluit doctiſs. *Bottonus lib.2.c.41.* dum dixit non quamcumque intemperiem, & potiſſimum remiſſam vterum reddere infecundum, quod expreſſit *Hip.* aiendo: *Si non calidum, ac frigidum, ſiccum, & humidum moderatè, ac æqualiter inter ſe haberent, ſed vnum alterum multum præcederet, & validius validiori præſtaret, non poſſet fieri generatio*; ideoque potuit contingere in noſtro ægrotante vt intemperie non admodum valida ingemuerit, ac proinde grauida fieri potuerit, eoque magis nam aliquando accidere poteſt a viro in vterum frigidiorem genituram eiaculari, quæ & calidior ſit, adeo vt etiam ab intemperie temperetur ac proptereà ob diſſimilem virilis ſpermatis craſim fœcunditas emergat, quod quidem dixiſſe *Gal.* memini *5.aphoriſ. 63.* dum dixit: *Intemperati verò nunquam generant, niſi contraria intemperie præditis iungantur, vtpotè calidi, frigidis, humidi ſiccis, & ſic de ſingulis*, quod quidem Vati illi *Lucretio* nempè anſam dicendi dedit.

> *Vſque adeò id magni refert vt ſemina poſſint*
> *Seminibus commiſceri generaliter apta*
> *Craſſaque conueniant liquidis & liquida craſſis.*

Quod ſi fortè ex dictis non videatur omnis placata charybdis eo quia *Hippocrat. 5. aphoriſm. 62.* dixerit; *Quæcunque frigidos, & ſpiſſos vteros habent non concipiunt* reſpondet *Mercatus tomo 3. Hippocrat.* loquutum eſſe de ea frigiditate, quæ talis ac tanta ſit vt ſpiſſum reddat vterum, ſeu in proprio parenchymate, ſiue ob humorum frigidorum craſſorumque affluxum, ni velimus cum *Martiano* aſſerere huiuſmodi intemperies non ſimpliciter eſſe deſumendas, verum totius corporis habito reſpectu; vnde non implicat intemperato vtero exiſtente poſſe concipi, ſicut nec implicat grauidas poſſe hiſtericas affectiones pati, hanc enim dubitationem *Hippocr. lib.1. de morb. mul.* deleuit aiens ſuffocationem ab vtero in vtero gerentibus adeſſe aut inediæ gratia, aut laboris aut demum ob pituitam, hæc autem ſunt eius verba.

Quod ſi in prægnantem repente ſuffocatio cadat (id verò accidit potiſ-

ſimum, quando ſe ſe conficit mulier labore, inediaque per exercitationem, immoderatam, æſtuanteque vtero, & detracto embrioni alimento, imminutoue, cumque etiam inanis vterus plus æquo redditur cauo interiori) erigit ſe tunc fœtus, & aſpirat ad hepar, & ad hypocondria, hæc quippe cum ſcateant humore, eodemque modo fortem inducent mulieri ſuffocationem. Quibus verbis motus Mercatus ſubdit apud vulgum illud indubitatum haberi vtero ſcilicet gerentes ab hyſtericis affectibus eſſe immunes, illudque ipſe vt vanum profert, nam vel in octauo menſe poſſunt mulieres hyſtericis affectibus diuexari: quamobrem nulli dubium eſt mulierem hanc noſtram potuiſſe fieri grauidam, & eſſe vteri affectibus laceſſitam; vnde his omiſſis ad ſymptomata inueſtiganda omiſſis ambagibus deueniendum.

Et primo quis ambigit à capite omne malum noſtræ languenti fieri, cum enim pituitam aggeneret, in eodemque colligatur ob frigidam dyſcraſiam expultricem irritando fluxionem promouet, nam vt ait *Hippocra. lib. de Inſomnijs: Repletione aliqua intus facta ſecretio quedam contingit quæ animã perturbauit*: quæ quidem in noſtra languente fluxio eſt, id enim quod influit dixit *Hippoc.* foras dimittens (cerebrum ſcilicet,) & aliud ſuſcipiens ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit, vnde non immeritò primò ſpatularum, bracchiorum corporiſque dolorem generauit, cerebrum enim in iſtas partes fluxionem ablegauit, quod volens explanare *Hipp. lib. de gland. tex. 7.* dixit: *Magnus enim eſt cerebrum, & in amplo ſpatio in capite ſitum eſt: facit autem morbos, & maiores, & minores quam aliæ glandulæ, facit autem cum in infernas corporis partes redundantiam, ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit*: nec miror fuiſſe diminutum motum non diminuto ſenſu, non eſt enim ſenſus illius actionis vt vult *Valleſ. 5. controuerſ. cap. 10.* vt motus, proindè non tanta indiget temperie, aut diſpoſitione in inſtrumento ſicut motus, motum enim melius cum quadam ſiccitate celebrari idem auctor cenſuit, ſicuti ſenſum cum quodam humore, qui quidem ſuperfluus humor neruos opplendo, ac ſimul ſpiritibus animalibus tranſitum præpediendo fuit in cauſſa vt temporis tractu motus pariter impediretur; qui quidem humor non alius eſſe potuit, quam pituitoſus, & frigidus, actiones enim diminuuntur à frigido, deprauantur à calido.

Quę quidem pituita à capite producitur intemperato, vnaque læſo in alterando, & in alendo, ac potiſſimum ſecundum frigiditatem, & humiditatem; quam quidem intemperiem quamuis idiopaticam in capite admittam, non ob id explodam ſympaticam à iecore, & ventriculo inæquali intemperie laceſſitis, cum iecur feruidius exiſtat, exuſtat frigidior ventriculus, ob cuius intemperiem frigidam ructus innaſcuntur illi qui ſcribuntur ob πεπσιμ diminutam vt volebat *Trall. lib. 12. cap. 1.* è qua etiam flatus inſurgentes ventriculi dolorem producunt cardialgicum, cum & ſyncopem etiam conuocent, quamuis has potius ex vtero pronaſci dixerim; dolor enim vt vult *Hippocrat. lib de loc. in homil. tex. 51. Et propter frigiditatem fit, & propter caliditatem*, quare cum ventriculus vt dixi multis ſcateat frigidis humoribus vnà cum flatuum ſodalitio nil mirum dolorem pronaſci, eo potiſſimum quo, ventriculi temperiem huiuſmodi humores abſtulerunt; indèque aiebat *Hippocrat. loco cit. In ſingulis enim quorum natura permutatur, ac corrumpuntur dolores fiunt*; Ex qua incoctione maciem etiam conſurgere crediderim, vitium enim quod in

prima

prima coctione committitur, vix amplius reſarcitur, vnde cum ſanguis fœdetur, inde eſt alimentum partibus non ſuppeditari proportionatum, quamquidem ob id maciem non ab vlcere in pulmone tabifico originem ducere cenſerem, cum nec pus, nec ſanguis vnquam ſint viſa; quod ſi tuſſis adfuerit quod non ſcribitur aliquam cum *Salio* dicerem potuiſſe in pulmonibus contractam eſſe flacciditatem, de qua nec minus ſum tutus, ni melius morbi pathemata mihi fiant cognita.

Quicquid tamen ſit ne id quod non eſt fiat, quam primum curatio adeunda, quam abſoluere non ita facile eſſe cenſerem, primò quia vtero gerit vt credi poteſt, ſecundò quia partes præcipuas læſas habet vt caput, ventriculum, & Iecur, tertiò quia morbus eſt in neruis, quorum affectus eſt difficulter ſolubilis.

Cæterum quoniam iuuentuti omnia gratioſa, proindè potius ſperandum cum ſpe tamen ambigua, par enim eſſe videtur ſymptomatum ſæuities cum Iuuentutis obſidente robore, ideoque cum fluxionem ſtatuerimus eſſe morborum horum principium, propterea ad eam debellandam eſt accedendum, deinde ad id quod influxit tum in neruos, tum in ventriculum, illam auertendo, exſiccando, partem roborando, & intercipiendo; hoc euacuando ventriculum roborando, flatus diſcutiendo, & tandem materiam in neruis impactam reſoluendo, vnaque eoſdem roborando ne recipiant.

Quoad fluxionem cum euacuationes præſtitas eſſe ſcribatur, deueniendum eſt ad illam exſiccandam, ideoque laudarem chinæ radicem, cum ligno viſci quercini, & ſandalis in iure ebullitam, addendo iuam arteticam in fine ebullit. betton. borrag. cortices citri, fænic. & aniſ. aluum autem clyſteribus lubricam, hanc tamen nunc adhiberem, quia quamuis ſit grauida quinque menſium nullum indè detrimentum accedere poterit, ſic ceratum illud quod in capite geſtat optimum credo, ſiquidem habet virtutem intercipiendi, non tamen illud Montagnanæ laudarem, quoniam cum ſit odoratum vtero poteſt eſſe detrimentum.

Quod tamen maximè probo eſt inuſtio in occipite celebrata cum enim ab eadem parte euacuet, facilius pathema deturbabit, quod ſi Iecoris ratione aliam in crure geſtabit, non erit abſonum; interim ad materiam influxam in ventriculum deuenirem, quæ non aliter demi poteſt quam leni aliqua euacuatione, facta tamen prius præparatione, cum melle roſ. ſimpl. & oxymel. ſimpl. medicamentum autem poſſet eſſe mel roſ. ſol. cum portione agar. trochiſ. in cure diſſol. *neque enim intereſt* aiebat *Celſus quæ ætas ſit, aut quid intus in corpore geratur ſed quæ vires ſint:* vnde in noſtrò caſu poterit liberè exhiberi.

Poſſet quoque vomitus comprobari, vt facit *Vallẽſ. in hiſtor. Himenæ ſororis*, verum quoniam illa concuſſione poſſunt laxari ligamenta, ac fieri abortus, propt. ab illo potius abſtinendum; interim ad ventriculum roborandum, & caput poſſunt eſſe ex vſu confectiones magnæ quales ſunt mitridathum, & theriaca, ego tamen maximè proficuas eſſe cenſerem tabulas ex ſpec. arom. roſ. Diarhod. Abb. plyris Arcot. conſ. rot. vet. & ſpec. Diacumini; ſic deforis ventriculo fieri poſſent inunctiones ex ol. de abſynth. de mentha, de ſpica, & ſimilia, quemadmodum fotus cum vino, & aq. ſtillicidia, & inter reliqua ceratum ex tachamacha, quoad partem reſolutam poſſet adhiberi ol. vulpi-

num, coſtinum, lumbric.de nuce myriſt.de euphor.de caſtor.& ſimilia, ſic quoque ardens, vel vnguentum à Zacuto, & *Valleriola* propoſitum, quod videri poterit apud illos, De ſanguinis miſſione, ſicut, & de victus ratione non loquor, quoniam hanc ſcio à te doctiſſimo viro optimè inſtitui illam ſcil: conuenire apud omnes conſtat. ideoque hæc ſat eſſe dicere mihi viſa ſunt, &cet.

PRO PERILLVSTRI DOmina Franciſca de Aliferis hepatis calida intemperie, ac inſimul vena caua, et arteriæ aortæ feruida dyſcraſia laceſſita.

CONSVLTATIO LXXXVIII.

COnſultationem de illis eſſe celebrandam, quæ vt plurimum quidem fiunt, incerta tamen ſunt quomodo contingant, in quibus indeterminatio exiſtit explanauit *Phyloſophus*, proindèque, vir doctiſſime, facilè in tuam deſcendo ſententiam dum diſceptare concupiſcis circa morbum noſtræ languentis, ita enim ægrotantis ſaluti magis proſpicitur; ſicut enim Apelles Veneris ſtatuam pulcherrimam facit, quod pulchrum in multis mulieribus vidit in vnius figuram referens, ſic ex multis à doctis Medicis prolatis vna reſtituitur ægrotanti ſalus.

Quod eo libentius amplector, quo *Hippocrat.* extitit norma *lib. de precept. sex. 7.* ſic enim ex communi conſideratione res circa ægrum inquiruntur, ac cognoſcuntur; facillimè etiam dixit *Gal. Quicquid quæritur ratiocinatio inuenit, eius verò fidem experientia comprobat*, & vt meam promulgem (omiſſis ambagibus) ſententiam, dicam multos eſſe ne dicam innumeros viduarum affectus, vno tamen præ reliquis cruciari manifeſtiſſimum eſt, illudque eſt præternaturalis quædam pulſatio circa hypocondria, & è regione dorſi, vbi Arteria quæ ſecundum ipſum diſſeminatur motum tangentibus configurat; cuius quidem affectus ſolus *Aretæus* meminiſſe viſus eſt, qui *lib. 2. de cauſ. & ſignis acut.* huiuſmodi pathema in ramum venę cauæ maioris refert, quique cor etiam per ſiniſtram eius partem ingreditur, ac dum humorum vbertate exſuberat extemplo ſi incaleſcat arteriæ iuxta dorſum moranti affectum communicat, vnde motum in præcordijs, & è regione dorſi conſpicuum nobis facit, ſicut in noſtra languente contemplamur, tam diro enim, tamque vehementi ardore dextrum hypocondrium exuritur, vna cum reliquis partibus finitimis, vt puta ventriculo, venis myſeraicis, liene, & alijs vt ſæpe ſit coacta propria attollere integumenta, calorem euentilandi gratia, manifeſtum ſanè omen affectus hypocondriaci, velut melius dicam melancholię hypocondriacæ, cum ploret nemine moleſtante, ac timeat non timenda, quod & ab ichoroſo ſanguine, & ab vſto humore contingit, ab hoc enim funeſti, tetrique vapores ad cerebrum delati illud variis offundunt phantaſmatibus, vnde & terriculamenta promanãt, quod expreſſit *Hippocra lib. de virg. morb.* aiendo: *Præ ſanguinis autem malitia animus mœrens, ac anxius malum attrahit: Sanguis*

enim dixerat alias maximè ad prudentiam confert: pre multitudine enim ad cor reſilit, & ad ſeptum tranſuerſum, ac illud met fatuum reddit; ad hepar autem appellendo quia vſtus, & craſſus nedum hepar, & reliquas partes hypocondriacas obſtruere poteſt, ſicque calorem producere, cum calor coercitus maior fiat, vt conclamauit *Phyloſophus in problem.* atque inde etiam inſurgit pulſatio, vt *Gal.* mens fuit.

Ex quibus patet quam rebellis huiuſmodi exiſtat affectio, cum & humores craſſos ad ſui generationem obtineat, & obſtructiones viſcerum, & eorundem validiſſimas dyſcraſias; à quibus patet chronicos morbos fieri; quomodocunque tamen ſit, eorum omnium ſymptomatum ſubuerſio tentanda; quod multipli medio exſequenda, euacuandi prius materias genitas, & vagantes, ſecundò aperiendi, & refrigerandi; quare ante omnia ad aliquod leniens deuenirem vt ſyr. D. Aug. & roſ. ſol. ad vnc. 2. pro ſingulis cum ſuo decocto cord. deinde præmiſſis apozem. ex ſyr. de ſ. borrag. lupul. de pomis ad purgans aliquod medicamentum deuenire poterimus, quale eſſe poterit ſequens: ℞. ſyr. de polipod. roſ. ſol. an. vnc. 1. ſ. el. Alex. Diacatthol. an. drach. ʒ. rhab. el. inf. & expr. in aq. cichor. agar. inf. & expr. in eadem aqua an. drach. 1. dec. cord. q. ſ. miſ. f. potus cap. vt dictum eſt: Neque interim dum hæc fiunt inutile erit ſanguinem mittere, tum ex bracchio, tum per hyrudines, namquamuis ſit gracilis habitus, habet venas amplas, & plenas; graciles enim ex *Gal* & *Ariſt* plus habent ſanguinis, quam obeſi.

Hac præiſtita purgatione ad aperientia deuenirem, nimirum ad iura aliqua herbis alterata capill. ſcil. Veneris, meliſſa, cichor. cum rad. gramine, borrag. bugloſſa, tetrach. rad. fœnic. aſparag. quatuor ſem. commun. maior. & ſimilibus, quod ſi hæc in iure Galli veteris ebullierint, ſatius erit; ſicut in eodem iure chalibem ignitum extinguere optimum erit.

Ad refrigeranda viſcera duo potiſſimum commendem remedia, balneum ſcilicet aquæ dulcis, & ſerum medicatum tum ſena, tum epithimo, tum denique cinnamomo; quod autem dicitur de china, mihi non ſatis arridet, cum intemperiē ſatis feruidam habeamus vtentem, humorum nimia humiditas non videatur, quæ exſiccationem requirat.

Neque ob id omittenda extrinſeca remedia, ac propterea ad edomandum ardorem, & frænandam flammam vteter vngu. refrigerantibus, & oleis, vt roſ. vng. ſandalino, refrigerante Galeni, & ſimilibus, ſicut non rarò epythemata refrigerantia adhiberem maximè præſtitis euacuationibus. Quoad victum res, & cibos refrigerantes commendarem, ideò carnem vetuccis cum probarem, gallinarum, auium, ſic etiam fercula ex oleribus vt borragine, endiuia, beta, ex pane contrito, & iuribus maximè erunt proficua; oua itidem recentia, & ſimilia. Vinum non prohiberem cum nec febre laboret, ac ventriculum debiliorem obtineat, oligophoron tamen, & bene limphatum. Hæc ergo potui currenti calamo ſcribere, tuæ ſunt partes, vir doctiſſime, vt quid ſit agendum benigne dijudices.

Vale.

(.·.)

·[.]·§·§·[.]·

PRO

PRO QVADAM IVVENE Pratulana Gonorrhæa, menſiumque inordinato fluxu laborante.

CONSVLTATIO LXXXIX.

NOn immeritò gallica lues Proteo fuit comparata, dum illius inſtar varias ſumit figuras,variosque morbos producit; quinimò omnigenos affectus videtur inſimul aggregare; in noſtra autem languente præ alijs vnam genuit Gonorrhæam ab eius viro communicatam, ad quam ſuccedaneus fuit diminutus menſium fluxus:illaque non aliter eſt orta vt credo, quippe in Veneris actu vniuerſi corporis, partiumque pudendarum meatus vndiq; adaperiuntur,& hiant, vaporque ab inquinato viro ſublatus in mulieris pudendum,vaſa ſpermatica,& membra generando ſemini continendoque deſtinata, inque vterum ipſum ſe ſe erigit, prædictarumque partium tonum ſubuertit,ac naturalem habitum peruertit,vnaque labefactat, eas humidas, laxasque reddendo, dum illas ſuæ malignitatis labe inficit hac mucagine proſtratas,ſicque fædato vtero,ac ſorditierum illuuie turpato eius oſcula,ac inſimul vaſa ita inficiuntur,vt ſubindè menſibus iter intercludatur,multiplicem namq; haud ignoro cauſſam vendicant diminuti menſes, corporis nempè vniuerſitatem,quę nimias congerens materias in lochiorum vias eaſdem ocyſſimè tranſuehit, vnde ſibi vias occludit, ita ut ad infera ſolia, & ſubiectas ſedes ſanguis irrepere minimè valeat;quod etiam ſanguinis vitio id non raro contingit,aut vteri,& illi ſubſeruientium vaſorum labes quomodocunque tamen ſit cauſſam diminutorum menſium in noſtram languentem non in alıud referrem, quam ad facultatem expultricem vteri ex gonorrhæa intemperamento partis labefactatam (cum ex *Auerr.*à temperie partis actio fiat,diminuatur, aut deprauetur ab eiuſdem partis intemperie) vel ad meatuum huic vſui conſtimetorū obſtructionem à vitioſo ſanguine genitam, ob Iecoris feruidiorem dyſcraſiam;vel ob lentorem materierum aliarum pituitoſarum à ventriculo genitarum, quamuis nec ſit inconueniens aſſerere aliquando humorem craſſeſcere in vteri venis ſtabulantem,inibiq; coercitum, & concluſum,quare,& ad continens imbecille, & ad contentum vitioſum ſanguinem nempè tum craſſum tum mala luis qualitate coinquinatum affectionem referrem,ſicut & ad viarum vteri obſtructionem.

Quamuis non ignorem *Hippoc.* illum redegiſſe non rarò ad vterorum diſtorſionem, vel concluſionem, aut aliquam pudendi partem contractam: hæc ſunt eius verba *lib. de morb. mul. Si mulieri, quæ non pepererit, occultati fuerint menſes & viam foras reperire non poſſint morbus fit, hoc autem contingit, ſi vterorum os concluſum fuerit, aut diſtortum, aut aliqua pudendi pars contracta*: quod in noſtra languente non eſt admittendum,vt bene adnotat *Martian ex Hipp. lib de ſteril.* cum in his caſibus nulli effluant menſes,quos tamen diminute fluere in ipſa inſpectamus;eosque decolores carnium lotuzæ haud abſimiles,vterus enim dum crudum ſuſceptat ſanguinem maleq; ſibi commiſſum alimentum conficit, & intemperiem illi communicatam à gonorrhæa; modo enim quattuor dierum intercapedine remorantur,modo anteuertunt;non enim ſanguis qui

quotidie accreſcit eiuſdem eſt conditionis, neque viæ ſemper eodem modo impeditæ, ac propt. citrà ordinem mouetur; ſanguis enim modo tenuior apparet, modo craſſior, modo ſincerus, modo tandem permixtus; ita vt iuxta conſortij rationem aliorum humorum menſtrualis ſanguis tempus Naturæ lege ſtatutum euertat.

Quamuis menſium anticipationem ad triplicem cauſam redegerit, ad materiam nempè facultatem, & cauſam ſine qua non; materia enim ſi fuerit aut multa aut tenuis, aut humida, aut calida aut acer, aut mordax menſium præſtat anticipationem, vnde *Hippoc. p. de morb. mul.* addit pituitæ defluxum ad vteri cauitatem; ſic facultas vel eſtrc tentrix imbecilla vel eſt expultri fortis, vel quia irritetur à calore eandet, facit anticipationem; cauſſa autem ſine qua nō eſt ſenſus acrimoniā ſine enim ſenſu exquiſito huiuſmodi actiones fieri minimè poſſunt: ſic etiam menſes debitum tempus remorarę dicendum ex contrarijs cauſis nempe ex humoris vitio, vt ſi craſſiores fuerint vt ait *Gal.* & difficilius fluentes ex expellentis facultatis impotentia vel vitio proprij temperamenti frigido, vt ait mercatus, vel vitio inſtrumenti ita vt ſit in ipſo facta obſtructio, vel tandem ex hebeti ſenſu partis, ità vt neque pondus neque acrimonia ſentiat, neque ob id miror ſi inſtantibus menſibus vel nuper fluxis ſymptomata ſuccreſcant, vt dolores crurum, lumborum, & capitis; ſanguis enim ille aut quia nimis craſſus, & lentus dum vaſorum occluſas capedines permeare ſtudet, impetu quem facit dolores generat lumborum, vt & capitis ad illud vaporibus ex ſanguine mala qualitate infecto aſcendentibus, qui quidem omnigeni cruciatus maiores adhuc fluentibus menſibus conſurgunt, ſanguine vi permeante, qui ſua craſſitie, & grumeſcentia maiores ad huc dolores producit, qui ſanè ob id non raró ſedantur, quia emanant grumi, euacuatis enim humoribus dixit *Gal.* morbi ceſſant; neque ob id flatus exploderem à dolorum generatione, ij namque vterum tendendo illos faciunt; ſic etiam dum à ſanguine in vero contento praui halitus ad cor tranſmittuntur; fiunt illæ lypothimiæ, *vterus enim* ait *Hippocr. lib. de loc. in hom. tex. 59. per maximas plurimaſque venas, & arterias totius corporis ſordes, impulſumque ſanguinem lacunę cuiuſdam inſtar receptat, ac ſuſcipit:* vt proinde non ſit mirum ſic cloacato ſanguine praui aſſurgant habitus qui cor obledentes lypothimias illas accerſunt, ni ſtrangulatus, & forſan melius vocitare velimus, præſtitos tum ex halitibus prauis vt dixi, tum vt vult Stephanus Athenienſis apud Mercatum vtero retracto, protruſoque verſus partem ſuperiorem, quo & inteſtina, & ſeptum tranſuerſum comprimuntur, ita vt reſpirationi nullus, aut quam minimus ſubſit locus: quicquid ergo ſit nulli dubium eſt hunc morbum eſſe ſatis moleſtum, & non niſi difficulter ſolubilem, tum ob inæquales intemperies, tum vteri, tum iecoris tum ventriculi, & ob materiæ conditionem quæ & craſſa eſt, & lenta; tum ob obſtructiones ab hac preſtitas, tum denique ob luem; proindeque multiplex inſurgit indicatio, euacuandi materias iſtas, tollendi aperientibus obſtructiones, eneruandi alterantibus intemperies, & tandem dolores leniendi, vnaque luem edomandi.

Quoad euacuationem ego præmiſſo aliquo leniente pharmaco ex ſyr. D. Aug. roſ. ſol. & mell. roſ. ſol. ad vnc. i. ſ. pro ſingulis apozemata præparantia præſcriberem ex ſyr. de beton. de fumar. & de ſ. borrag. cum ſuo de iure, cum hoc ex *Alex. Petronio* & potiſſimum calidum vi maxima polleat

euellen-

euellendi, & eradicandi humores in ventriculi tunicis ſtabulante; ac deinde ad purgans deuenirem, ſed neque admodum validum, nam ego ſemper fui huius ſententiæ nunquam eſſe exhibenda pharmaca potentia in obſtructionibus, quippe cum itinera ſint impedita ex magno affluxu à medicamēto valido præſtito infarciunt magis, & materiæ magis vna denſantur; darem ergo ſequens medicamentum: ℞. mell. roſ. ſol. ſyr. de polipod. an. vnc. 1. ſ. diacatthol. el. lenit. an. drach. v. i. agar. trochiſ. inf. & expreſ. in aqu. arthemiſ. rhab. el. inf. & exp. in eadem aq. an. drach. 1. de cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. Interim ad aperiendas obſtructiones deuenirem, hocque iure galli veteris celebrarem, quod ſummis laudibus tollitur à doctiſs. Mercato in vteri affectibus; & ego poſſum iure iurando affirmare me huius vſu contumaciſſimos morbos eneruaſſe, non ſolum per os exhibito, ſed eius fumo per vterum aſſumpto. Præſciberem ergo Gallum iugulatum, exenteratum, & ſine collo, alis & pedibus, quem implerem arthemis; beton. fumar. capill. ven. cichor. cum rad. rad. aſparag. fęnic. cetrach. dictamo, & cortic. caſſiæ, cum portione florum anthos, deinde ad ebulliendum ponerem, addendo chinæ vnc. 1. ſalſæ partil. unc. 5. vſque ad eius cocturam, & colaturam darem pro ſyr. per ſaltem decem dies, ſic enim & intemperies reſpiceremus, & obſtructiones, & luem gallicam; quod ſi Kalibem extinguere velimus maioris ius erit efficaciæ; Ad dolorem autem diſſoluendum, & fotus facerem ex foliis malu. altheæ, pariet; arthemiſ. beton. flor. chamoml. anethi, melilothi ſem. lini, anis, cumini, fænugr. & ſimilibus ſicut & inunctiones ex ol. lilior. alb. amyg. dulc. chamom. Keyr. & ſimilibus quod ſi inuſtionem cruri faciat maximi poterit eſſe momenti, hæcque mihi pro tempore eſſe poſſunt, ſi tamen cucurbitulas aliquando inter fęmora applicitas non deſeram, fac tu interim vir doctiſſime vt optima victus ratione vtatur, dum ego me tibi addictiſſimum reddo. Vale.

PRO HONESTISSIMA Virgine de Ciuitella vteri affectibus infeſtata, & potiſſimum menſium Suppreſſione.

CONSVLTATIO LXXXX.

POrrò aiebat *Gal. ſi mulier per excretionem illam menſtruam ritè expurgetur, neque podagris, neque alijs ex plenitudine affectibus infeſtabitur; at menſtruis retentis eã cuilibet malo implicari facile eſt, huicque rurſus euacuationes medentur*; eſt enim huius ſanguinis tam effera conditio, vt & innumeros morbos pariat, variaque ſymptomata gignat, lipothymias nempè ſi ad cor ſanguis reſiliat, anorexia ſi ventriculus ab illo oblædatur, præfocationes hyſtericas ſi vterum irritet ad aſcendendum, & tandem deliria ſi in caput ſanguis feratur: ſanguis enim e ſua compage atque temperie dimotus protinus virgines potiſſimum fatuas reddit, & tunc potiſſimum cum incipit in vterum profluere, & viam inuenire neſcit, vt bene *loco cit.* adnotat *Hippocr. tex. p.* aiens: *Contingunt virgines nubiles, & matura viro hoc magis patiuntur vna cum menſium deſcenſu.*

antem

antea non valde hinc afflicta, poſtea enim ſanguis in vteros confluit. velut effluxurus, quum igitur oſculum exitus non fuerit apertum, ſanguis autem amplius influxerit propter cibos, & corporis augmentum, tunc ſanguis non habens effluxum præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſuerſum: quum igitur hæc repleta fuerint, ſubdit *tex. 2. cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit*. quod in noſtra languente hoc prorſus modo contingere credo, nam cum iam decimum ſeptimum experiatur annum, non ob id menſium experitur profluuium, ob idque ſanguine in varias partes regurgitante cum viam reperire nequeat obſtructis à materijs vſtis, ob Iecur feruidius progenitis varia accerſit ſymptomata, nunc ſtrangulatus, nunc lypothimias, nunc dyſpneas, nunc timores, nunc tandem deliria & febres quæ quidem haud continua exiſtunt ydiopaticum ob id in partibus ſupernis explodentia, ſed interpolata ſympathiam ob id à partibus infernis admittentia; quorum quidem ſymptomatum ſyndromem rependens *Hip. loco ſupr. cit.* ſic loquitur His *autem ſic habentibus præ acuta quidem inflammatione inſanit, præ putredine verò clamat, præ caliginoſitate autem timet ac formidat, præ compreſſione vero circa cor ſtrangulationes parat, præ ſanguinis autem malicia animus mœrens, ac anxius malum attrahit*, & merito; ſanguis enim dum aduritur tetros vapores in cerebrum tranſmittendo varia parat terriculamenta innumæra ſpectra figurat, quinimò nedum ex aduſtione id agere habent menſes acciſi, ſed & quandam proprietate, nec non etiam & quia in vteri vaſi ſtagnantes aliquã corruptionem, ideoque dixit *Mercatus lib. p. de morb. mult cap. 3.* praua ſymtomata ex menſtrui ſanguinis natura ſuccreſcere credendum non eſt, ſed ex concepta putredine, è qua febres proſilire poſſe exiſtimat, ſicut etiam citra putredinem capitis dolores importunos, ventriculi torſiones, ventris tormina, laſſitudines, & alios pleroſque morbos, vt diximus: quod quidem nedum fieri poteſt eò quia ſanguis in vtero ſtabuletur, ſed quia viam præcluſam inueniens per corpus vagatur, nonunquam autem menſes in virginibus non apparent non præcluſo quidem à materia intinere. ſed vaſis nimis anguſtis exiſtentibus, ita vt nequeant ſanguinem fluentem ad ipſa recipere, atque hac de cauſa crediderim *Hip.* ſuaſiſſe iſtis vt viro quam citiſſimè cohabitent, vt ſcil. partes illæ magis hient, atque reſetentur, quod etiã voluiſſe crederem cum dixit: *Mulier ſi cum viro coeat magis ſana eſt*: quod videns *Plato in Timae* dixit: *Vulua animal auidum generandi, quando procul à fœtu, & vltra diutius detinetur, ægre fert moram, & plurimum indignatur, paſſimque per corpus errans, meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtijs, & morbis denique omnibus premit*: quod non contingere in honeſtiſſima Iuuene cenſerem, ſed potius ex vaſorum anguſtia præſtita ab vſto humore eoque genito à Iecore feruidiore, quamuis non rarò Iuuenibus Virginibus menſes non apparere aliam cauſſam ſtatuerit *Aet. lib. 4. cap. 51.* vel ſcilicet mulierum naturalem quandam obeſitatẽ, cuius gratia magis exangues illuceant, (quod deprompſit ab *Ariſt.* aiente obeſos ac pingues non nimium ſanguinis habere) ob idque ait *Aet.* quomodo ergo purgabuntur, quæ neque ſanguinem, neque venas amplas habent? vel nimiam gracilitatem à diutino morbo contractam.

Quicquid tamen ſit ego neutram cauſſam admitterem in noſtra Virgine, ſed potius malam vteri prauam ſanguinis conditionem; ſanguis enim ob nimiam craſſitiem ab vſtione à Iecore feruidiori præſtita vterum malè conſtitutum

rutum ad ſanguinem menſtrualem ſuſcipiendum inhabilem reddit, ſicque eundem expurgare non valet.

Cuius cauſa tot veniunt ſymptomata, & potiſſimum deliramenta vt diximus; quamobrem non eſt proroganda curatio, nam non rarò peſſimus ſolet euentus contingere, ac dum menſes non apparent in innumera mala languentes traducere; cum igitur triplex ſit cauſa huius morbi vteri nempè obſtructio, & copia materiæ vſtæ, & craſſæ à Iecoris dyſcraſia calida progenitæ proindè triplex inſurgit indicatio euacuandi nempè materiam genitam, prohibendi quin producatur intemperiem tollendo, & tandem obſtructiones reſerandi.

Quoad euacuationem ego prius leniens aliquod exhiberem vt el. lenit. & Diacatthol. ad drach. v. i. pro ſingulis, deinde apozemata præſcriberem ex ſyrup. de fumar. de ſ. borragin. de ſ. beton. vt quinque vel ſex ex ijs aſſumptis poſſimus catharticum imperare, quod ſequens eſſe poſſet ℞. agar. trochiſm. ſcrup. 2. ſyrup. roſ. ſolut. de polipod. au. vnc. 2. dec. cord. q. ſ. miſ. f. pot. cap. vt dixi.

Interim ſanguis mittendus, ſed ex qua parte in dubium reuocatur, *Aetius* dixit quod quando menſium ſuppreſſio pendet ex ſanguinis plenitudine, tunc ſanè ex bracchio mittendus vt rarefacto facilius fluat, quod ego in noſtra languente præſtarem, quippe cum & à Iecoris feruore, & ex vbertate humores vſti pendeat affectus, ſatius erit primo venas bracchij aperire, & deinde ſaphenam, aliter enim materia illa craſſa quæ in toto ſtabulatur exinanitis vteri venis in eundem rapietur, ſicque maius malum orietur; quoad obſtructionum apertionem non erit abſonum Iura alterata præſcribere vel ex domeſtico pipione, vel ex Gallo, vel ſimilibus.

Fotus item præſtarem vniuerſo abdomini ad rarefaciendum ſanguinem, & aperiendas vias, factos ex folijs malu. altheæ, pariet, matric. floribus chamom. melilothi, anethi, & ſem. fænugr. aniſ. cumini, & lini, ſuperungendo ipſum abdomen oleo amygd. dulc. liliorum alb. butyro, & ſimilibus. De chalybe qui proponitur pauca habeo quæ dicam; ſi his omnibus præſtitis morbus non cedat, non erit malum ad ſtillatitium chalibis deuenire, quod ſi melius habeat perſiſtendum in ijſdem, nam pertinacia Iuuantis malum corporis vincit; quod tamen ſatius erit eſt inuſtio in crure adhibita, nam per eam ſanguis euacuabitur, qui continuo Naturæ negotium faceſſit; hæc ergo dixi pro debellando contumaciſſimo morbo.

Tu interim victum præſcribe optimæ ſubſtantiæ facilisque coctionis, ab oleribus aceto quod dolores vteri inducit ex *Hippocr.* ſalitis, lacticiniis, & aliis eandem prohibendo, Vinum bibat ſed limphatum, & moderato vtatur exercitio, nam ocium humectat ex *Hippoc.* labor ſiccat, & corpus robuſtum facit. Deus tua vota ſecundet &c.

PRO

PRO ILLVSTRISSIMA, Et Excellentiſſima Pectorani Principiſſa affectu hypocondriaco, & ſterilitate olim ad tempus laborante, nunc autem fœcundiſſima.

CONSVLTATIO LXXXX.

EXcellentiſſima Domina quæ ab initio fæcunditatis imaginem redoluit quæue fæmellam pepetit, dum multis ab hinc menſibus vterum gerere deſijt, non ob id mihi infæcunditatis incutit pauorem, ſed tantum nobis excit ſuſcitabula ad naturam iam ſopitam ſtimulandam, vt videlicet eandem generoſæ prolis immemorem aliquo præſidio ſuſcitemus; non enim patietur natura Illuſtriſs. è Cantelmis proſapiam extinguendam, cum prius tot orbi Terrarum magnates dederit, Proceres, Heroes, reboat enim eorum fama perennis, reſonabitque vel perenniter in orbe; ſi coætua namque cum exſurgente mundo eorundem emerſit celſitudo, vel occidente mundo eorundem non occidet fama; ſi que olim Natura Deucalionem, & Pyrrham præ eorum præſtantia rapidiſſimis maris vorticibus vacillare voluit, non naupliragari, ita nunc cenſeo naturam è Cantelmis familiam non in fæcundiſſimo Excellentiſſimæ Principiſſæ ſinu ſterilitatis nauphragium cernere, ſed ſolum nobis vel in fæcunditate ipſa dare dubietatem, indeque vel medicam expoſcit opem, quæ vel indubiam ſpondet fæcunditatem.

Quamuis non ignorem doctiſſimum Duretum Medicorum in hoc improbet audaciam aiendo *in Coac: Noueris autem præſidia ſterilitatis in Medici manu non eſſe, niſi permiſſu auxilioque Dei, cuius ea voluntas eſt precibus impetrata, vt ſumma benignitas eius apparet; cui Reginam præficit fæcunditatem, quemadmodum cecinit diuinus, & Regius Poeta his carminibus, quibus ora ſua in Dei laudes reſoluit.*

Qui maternos ſterili fructus
Exoratus donat, & orbos
Læta renouat prole penates.

Cæterum quoniam vt perbelle diuinus *Hippocr.* dixit omnia quidem diuinitatem redolent, nihilque alio diuinius extat, *nihil tamen fit ſine natura* ſubdit *Duretus, quę eſt ipſa vis Dei, & licet omnium redintegratio eſt, vnde ipſa natura preſcriptio atque norma nempè à Deo tamen cognitio, & egreſſionis ſcientia qua infert ſterilitatem manat à Deo in Medicum:* vnde certet nunc temporis natura medicam retundere manum, nam fæliciſſimam ſobolis ſpem ominari haud deſiſtam.

Cæterum quamuis ſpem noſtram perturbare contendant hypocondriacus nimirum affectus, & vteri labes, hæc tamen non ita poſſe exiſtimari, quin eneruari poſſe præſumam; nam quamuis omnia hæc ex viſcerum antipraxia gignantur, varios humores gignente, fieri poteſt vt emendationem ſortiatur.

Quod autem ex illa procedant omnia ſatis diſcurrenti patebit; Iecur enim feruidiori pollens craſi, ventriculum refrigerat, humidumque captu

iam reddit, vnde & crudæ pituitæ, vſtæque proluuies pronaſcuntur, hæ ab hepate natæ, ille à ventriculo, & capite genitæ ab omnibus enim his humoribus obſtructiones fiunt, vnde & calor hypocondriorum, & flatuum perennis generatio à validiori harum partium calore humoribus craſſis agitatis, & extenuatis, & tandem hypocondriacus affectus; quæ quidem cruditas ſeu ἀπεψία ex doctiſſimo *Sennerto* ex eo fieri ſtatuitur in hoc affectu, quia vitioſo ſanguine à liene tranſmiſſo nutriatur, membrum enim ſi vitioſo ſanguine alatur bene ſe habere, beneque ſuo fungi munere eſt impoſſibile; quo quidem quocunque exiſtente multas congerente humiditates, & craſſas, & excrementitias nil mirum ſi infarctus fiat, quamuis *Senner.* viſus ſit ablegare obſtructiones ab hoc affectu, cum manifeſtus, & expeditus ſit à liene in ventriculum tranſitus, *Diocles* tamen præcipuam huius mali cauſſam obſtructionem venarum meſentericarum, & calorem eſſe inſinuauit, vnde *Paulus Ægineta lib. 3. cap.* 14. dixit hunc morbum potiſſimum conſiſtere in oris ventriculi inferioris, & pylori inflammatione, quam excludit *Gal.* ob febris abſentiam, quam tamen in hoc affectu admittit *Pereda in adnotat. Paſch.* quum videlicet humor in ventriculi venis detentus putreſcit, atque affatu dignam concipit putredinem, aliter enim calor adeſt in illis partibus phlogoſeus.

Cæterum vt liberè fatear non ſunt explodendæ obſtructiones à noſtro caſu neque calor iſte phlogoſeus appellatus, abdominis enim partes internæ, & potiſſimum hepar, lien, & ſimilia maiori quam par eſt calore æſtuantes vt aſſeuerauit *Claudinus in conſ.* ſanguinem vrunt, & euaporationes faciunt, quæ quidem materiæ obſtructione faciunt, vt & materiæ lentæ, & viſcidæ à ventriculo genitæ læſo in alterando ob caloris pluinigenii paupertiem, quam ab hepate feruidiori agnoſcit ipſummet extinguente, ni velimus aſſerere id promanaſſe eo quia ſiti infeſtata copioſum aquæ frigidæ potum ingeſſit, & nimios fructus horarios comedit; illa enim propter eius frigiditatem moratur in præcordijs diutiſſimè, & fluctuationes excitat, & ventriculi robur reſoluit adeo vt deterius proindè concoquat vt dixit Galen. quinimò idem auctor 3. *comm. acut.* aquam dixit eſſe difficilis penetrationis, difficilis digeſtionis, & deſcenſionis.

Hi autem fructus horarij non minus inuehunt detrimentum, cum quamuis aqua non ſint vt aiebat *Cardin. de ſanit. Tuen.* ſed humidum corruptum, & putreſcens, nam omnis generatio per quandam putredinis viam fit, ob id cum non diu n eſt aſſequuta formam pinguis humidi, corruptionem in ſe continet, ſicque cruditates emergunt, è quibus *Galen.* ſanxit affectum hypocondriacum habere rudimenta; hinc videre eſt corruptionis ciborum tres primas eſſe, ac veluti generaliſſimas differentias, vnam quidem fieri per primos ventriculi morbos, alteram à vitioſis humoribus in ipſo accumulatis. Tertiam ab alimentorum qualitate induci; vnde haud mirandum tales obſtructiones fuiſſe genitas ab humoribus etiam viſcidis ob tot in viuendi norma erroribus commiſſis.

Inde enim ſunt præſtitæ incoctiones, ſicque meritò *Saxonia* dixit *Nihil eſt quod confirmet fieri melancholiam ex pituitoſis humoribus quam affectus Hypocondriacus* qua de cauſa putarim *Auicennam*, dixiſſe melancholiam fieri ex ciborum ſuperfluitate, quaſi dicat ex crudo & incocto chylo myretiacas obſtruente, indeque crediderim Gal. *p. de cauſ. ſympt. & 5. de loc. aff. 6.* dixiſſe ex ore ventriculi melancholias fieri, hinc quoque ſcribit idem *Gal. 3. aph.* 24. ex

vitio-

vitioſis humoribus os ventriculi infeſtantibus ſomnia fieri terrifica, & pauores; quamobrem aſſeuerandum in Excellentiſſima noſtra languente affectum pendere vt dixi ab obſtructionibus pręſtitis tum ab humore pituiteo à ventriculo genito, tum capite fluxionem in glandulas exprimente, tum à terreo, aduſtoque humore; à Iecore producto; quem quidem Iecoris feruorem atteſtatur ſtypticitas illa vna cum excrementi duritie præſtita à calore humidum excrementorum abſorbente, prætereà mærores calorem quoque præſagiunt, ſed aduentitium, cum vſtam indicent materiam, quamuis mæror proprie inter frigidos affectus numeretur à *Gal. lib. de cauſ. morb. cap.* 3. *de cauſ pulſ. cap.* 4. cum reuocato calore innato ad intrà vt ait *Zacutus lib.* 2. *dub.* 65. *pag* 995. hic potius ſuffiocari videatur, verum quoniam vt ſuperius dixit idem Zacutus nedum aſſiduæ curæ natiuum calorem, humidumque primigenium abſumunt, verum ſanguine aduſto humores acriores redduntur. Iecur incaleſcit, & inflammatur. ſicque vſtis illis humoribus mæror increſcit; humor enim ad intra coercitus, conculcatus, vnitus, amplius quam antea incaleſcit, & calorem concitat præternaturam; quicquid tamen ſit variæ ſunt auctorum ſententiæ prout variç conſtituuntur melancholiæ differentiæ non enim ignoro *Senertum, lib. p. Inſtitut* quatrimembris melancholiæ meminiſſe, eius nempe quæ à labefactato cerebri parenchymate pendet, cum ſcilicer melancholicus humor in ipſo cerebro ſtabulatur, eius quæ fit per cordis, & totius corporis ſynthimoriam, cum nimirum vitales ſpiritus impuritatem adſeruant pro ſpiritibus animalibus gignendis, ac ſanguis pariter melancholicus ad cerebrum nutriendum ſuppeditatur, eius quæ hypocondriaca vocitatur, eaque ad lienem, Iecur, aliaſque partes hypocondrijs ſubditas pertinet, & denique eius quæ ex vtero *Hipp.* 2. *de morb.* aliam quoque melancholiæ ſpeciem addit factam nempè ex ſepro tranſueſo quam morbum vocat difficilem, ideſt atrocem, & grauem, nam ſicuti ait *Salius in comm. pag.* 285. per conſenſum in cerebri inflammatione procellitur cerebrum ex euaporationibus calidioribus, & inde delirium incurrit continuum, pari ratione ab illo humore atrabilari deprehenſo cerebrum ab atrabilarijs non dicam euaporationibus, ſed fumis, (fumus enim proprie eſt is qui ex materia aduſta attollitur non euaporatio) percuſſum, in ſymptomata incidit melancholica, nam cum horum fumorum qualitas eſſentiam, & qualitatem humoris ex quo eleuantur cerebro impartiantur, hinc cerebrum ac ſi humore melancholico occuparetur, melancholica incurrens accidentia hominem abſque ratione mærentem, ac timidum reddit; hinc miror *Gal.* de melancholia hypocondriaca loquentem earum partium tantum quæ infrà ventriculum exiſtunt ad mentem Dioclis meminiſſe, nulla diaphragmatis præſtita mentione; quod nedum lib. de morb. aſſeuerauit *Senex.* dum *lib. de virg. morb.* dixit: *Vbi ad ſeptum tranſuerſum ſanguis ſeroſus decumbat, merores, anxietates, deſperationes, timiditates, aliaque his deteriora ſequi melancholicorum accidentia, opinor autem inter omnia dixerat SeneX lib de aflat. nx.* 20 *quæ in corpore ſunt nihil magis ad prudentiam conferre quam ipſum ſanguinem, hic ergo cum in conſtanti habitu conſiſtit, conſiſtit & prudentia: ſanguine vero permutato concinit ſimul & prudentia*: hinc crediderim Hippocr. voluiſſe magis manifeſtare dum alias dixit ignem ab aqua ſuperari; hi enim plorant nemine moleſtante, timent non timendam, &c. ſanguis enim melancholicus eſt ad modum ſeroſus vt ait *Valleſius* 4. *epid.* quia in eo boni, & mediocris ſanguinis

nis exiguum eſt, ſed totus reſoluitur in fæcem, & ſerum; velut quædam vitioſi lactis genera, ex quibus caſei, & ſeri extrahitur multum, mediocriter craſſi lactis, & butyri nihil fere, ni cum *Proſp. Martiano* aſſeuerare velimus, ſerum ex accidenti in melancholicis potius copioſum conſpici, quia eorum corpus cum denſum ſit, & poroſitatibus non adeo refertum, humorem ex cibis, & potibus prodeuntem, non imbibit, ità vt neceſſe ſit in cauitatibus adſeruari, & hoc pacto ſeroſitas in ipſis copioſior apparet, adde etiam eorum calorem non admodum vigere, vnde cruditates multæ fiunt quæ ſanguinem reddunt ſeroſum; vndè fedato ſanguine tum à ſeroſitatibus tum ab eius fæce, nil miror ſi Excellentiſſima languens ſolitudines oportet, mœrore conficiatur, ab atro enim ſanguine ſpiritus inficiuntur, ſicque animã velut terrent; ſpiritus enim animales ſiue vitalis in propria ſubſtantia quamuis lucidi exiſtant, tenebroſitatem comparare queunt propter tenebroſæ ſubſtantiæ; vaporis nempè admixtionem, nam vt ait *Senner. lib. p. Inſtit. p.* 479. ſicut ſpirituum opticorum ad videndum requiritur luciditas, & oculus niſi lucidus ſit, naturalem ſuam conſtitutionem non habet, ita ſpiritus animales ſi non lucidi, & puri, verum opaci, & obſcuri, & quaſi tenebricoſi ſint actionibus illis principibus non rectè inſeruiunt; hocque voluit *Senerdum lib. p. de humor. ſect. 2 tex.* 24. ſpiritum turbidum appellat aiens? Deiectionem, ſiccitatem, ſi corpus non concidit ſpiritum turbidum expectabis nam vt ait doctiſs. *Zacutus lib. 3. quæſt.* 34 ſpiritus natura cuiuſcunque ſortis, ille ſit, & proprietas eſt, vt ſit conflatus ex nitidiori, ac magis perſpicua, ac pura ſanguinis ſeminis parte vt voluit *Gal.* cum ſit animæ inſtrumentum; intelligit tamen de ſpiritu dum eſt in ſalubri ſtatu, contrarius autem, & aduerſus reperietur in corpore in ſtatu aduerſo confuſus, caliginoſus, nebuloſus; ſubdit *Zacutus* eos qui huius ſpiritus turbulenti abundant, triſtes, & melancholicos eſſe conſueuiſſe, ſi enim ob multas cauſas mutetur ſpiritus ſplendidus ad tenebras, ſuoque lumine, & perſpicuitate priuetur, colore ſuo agit, & per ſe immutat principium functionum organa; licet ſimpliciter & abſolute actiua non dicatur qualitas, quamuis, *Auern.* tamen *Gal* ſententiam irrideat; quicquid tamen ſit huiuſmodi ſpiritibus turbulentis hypocondriacos abundare concredit præfatus *Zacutus*: imagines namque per ſenſus perceptæ repreſentantur imaginationi, & ratiocinationi per ſpiritus obſcuros, & opacos; qui ſanè ſpiritus obſcuritatem, ſeu opacitatem non aliunde vendicant quam ab humore vſto, & melancholico in hypocondrijs ſtagnante, vbi adſunt obſtructiones, & flatus, qui borborignum faciunt; quamuis præter hos flatus ſeroſitas aliqua poſſit adeſſe inter lienem, & diaphragma repoſita, quę non rarò huiuſmodi murmur in hiſce affectibus gignere vtique valet; neque enim ob id vterum huiuſmodi affectus non agnoſcit, qui nædum ſui ſubſtantia negotium nobis faceſſere poteſt, ſed & vaporum aſcenſu, ac materiæ ſodalitio tum vſtæ, tum pituitoſæ, eiuſque ibidem obſtructiones facientis, ac inſimul menſes nunc remorantis, nunc accelerantis, dum enim viæ non expeditæ videntur, menſes nequeunt permeare, indeque antequam veniant doloribus ingemiſcit excellentiſſima languens, ac cruciatibus torquetur; ni id ad ſanguinis acrimoniam referre velimus à lecoris feruore communicatam, atque ob id non rarò anticipant menſes vt voluit *Mercatus*, eoque magis quoniam ichoroſi exiſtunt, vt ad me ſcribitur qui mordacitatem ſignificant, modo id ad maiorem ſanguinis ſeroſitatem adi-

gere

gerè nolimus, ob partium læſam alteratricem, quod mihi magis conſonum videtur; non raró autem menſes poſtponere, id contingere cenſeo ob eiuſdem ſanguinis paucitatem, vel craſſitiem, & viſciditatem; ob idque *Galen, 5. aphor. 36.* viſus eſt nobis præſentem caſum explorare aiendo.

Contingit enim mulieribus quæ prauos humores habent non modo decolores apparere purgationes menſtruas, ſed etiam tempus periodi non ſeruari, ſiquidem craſſiores fuerint humores, & difficilius fluentes ijs qui ſecundum naturam ſe habent morando, & longius tempus expectando. Quamobrem prout ſanguis, vel magis ſeroſus, vel acrior, aut craſſior, & magis viſcidus extiterit, & viæ magis vel minus obſtructæ, venæ ſcilicet tum immediatè ab ipſa vena caua ortum trahentes, tum ex aliis tubis qui per crura vtrinque diſſeminantur, vt docet *Gal. 6. de loc aff. cap. 5.* quæ uaſa ad expulſionem menſutni ſanguinis munus inter uſus reliquos ſagax fabricauit Natura; ita etiam magis uel minus menſes fluent, ante vel poſt: Quamobrem dixit Moxius frigidam vteri intemperiem menſes reſtringere valere, incraſſando nimirum, conſtringendo, & denſando; à quibus etiam cauſis ſterilitas producitur, nimirum menſibus non ordinatè fluentibus, ut non immeritò Phyloſophus dixerit: Inordinata excretio non expurgat quantum ſatis eſt uterum ut genituram admittat, (præterquam quod alimenti inopia areſcit non raró ſemen ſic inordinati plerumque ſemen ſecum deferunt, & ob id genituram prohibent; quem quidem inordinatum motum quamuis uel ad acrimoniam, ſeroſitatem, craſſitiem, & obſtructionem redegerim, non negarim in noſtra Excellentiſſima languente præter venarum aliquam obſtructionem in uteri cauitate reperiri craſſos aliquos humores, aut uiſcidos aut mucoſitates; uel ibidem exiſtentes ibidemque genitas, uel à uentriculo, capite, aliisque partibus profuſas, quę terreis, vſtis humiditatibus vnaque flatib. conſocialis morbos iſtos pariunt, ſterilitatemque ad tempus gignunt; flatus dixi ex uteri diminuto uel uentriculi calore, humiditate ibidem præexiſtente, vt docet doctiſſimus *Mercat.* quam regulare nequit puſillus ille calor, quos ſanè flatus ut potiſſimam ſterilitatis cauſſam annumerat præfatus auctor, porpulſo nimirum ex utero impetu ipſorum ſuſcepto ſemine, uel quod præ diſtenſione apertum teneant vteri oſtium, quos etiam ipſæ mulieres per pudendum exire percipiunt; ragitus quoque adſunt in inferiori ventre, tenſio &c. & quamuis maximam flatuum portionem admittam, vteri etiam intemperiem concedo; vterus enim dum eſt intemperatus vel mucoribus exundans, tunc ſane genituram non attrahit facultas attractrix, vel retentrix laxatis fibris vt aiebat Sennertus vt non poſſint ſe ſe contrahere ad retinendum ſuſceptum ſemen, ipſumque ſemen propter mucores illos quibus ſcatet ei adhæreſcere non poteſt, hancque adhæſionem ſeu attractricem quamuis crediderim promanare ex vteri multis mucoribus, non ob id tamen vteri diſtorſio deneganda, vel concluſio, vel contractio, cum nullo pacto vterus genituram admittat; qua de cauſa dixit *Hip. p. de morb. mul.* ſi *igitur dixerit ſtatim exire vbi coiuit, vteri oſculum rectum non eſt, ſed diſtortum, & genituram non capit, & lib. de ſteril.* dixit: *Nunc autem oſtendam ob quas cauſſas mulieres ſteriles fiunt, & cur non pariant, antequam ſanentur, cauſam verò hanc eſſe dico, ſi os vterorum omnino auerſum fuerit à pudendo non concipiunt, non enim ſuſcipiunt vteri genituram, ſed ſtatim foras exit. contingit autem hoc etiam ſi os vterorum parum diſtortum fuerit pręternaturam à pudendo, & ſi omnino concluſum fuerit os vterorum neq.*

ſic

ſic ſuſcipiunt, neque ſi recens concluſum fuerit magis quam oportet; Neque in Excellentiſſima noſtra languente omnino aut auerſum, aut diſtortum eſſe poteſt, ſiquidem vt ait *Mercatus* menſes non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo ſi ſanguis coegerit vteros pro more conuerti; quod ſi parum diſtortum fuerit, aut recens concluſum, prodeunt quidem menſes, ſed paulatim & per multos dies vt in noſtro caſu contingit; vnde non omnimoda, ſed aliqualis diſtorſio concedenda, quamuis non ignorem iuxta *Plinij* decretum *lib.* 11. *cap.* 37. & *Ariſt. lib.* 3. *de hiſt. animal. cap.* 17. vterum trifariam claudi valere, aut nimirum morboſa duritie, vel quia epiploum procidat ſuprà ipſum, vel quod oris labia craſſeſcant; potius tamen ad diſtorſionem redigendus eſt noſter affectus, ſed non totalem cui non deneganda vteri humida, frigidaque dyſcraſia, non tamen ea quæ omnimodam prolem excludit, quæ tantum vteri exiſtit vt probat *Martianus* 5. *aphor.* quando, quidẽ, ait, plures mulieres concipere obſeruantur, quarum vterus longè intemperantior erat, quam alterius cuiuſdam, quæ ſterilis ob eandem intemperantiam fuerit, v. g. ſit mulier toto temperamento bilioſa, cuius ſingulæ partes totius temperamento reſpondeant. Altera vero naturali totius temperamento frigida ſit, vterum verò cæteris partibus calidiorem habeat, harum quidem prior concipiet, quia eius vterus a totius temperie non recedet, Poſterior verò nequaquam ob calidam vteri intemperiem totius reſpectu conſideratam, ſicque explanat *Martianus illum aphoriſ. quecunque frigidos, ac denſos vteros habent, non concipiunt*, quod ſanè non contingit in noſtro caſu cum habeamus Excellentiſſimam languentem quæ toto temperamento frigida exiſtit, neque crediderim vterum præter dyſcraſiam valida imbecillitate donari, ità vt ea tantummodo ſit idonea ſterilitatem inducere, hæc enim imbecillitas à doctiſſ. *Mercato* apponitur tanquam ſterilitatis cauſa; *Tanta* (inquit) *procludubio eſt in quibuſdam naturalis compoſitionis tenuitas & potentiarum vteri imbecillitas, vt ſatis illi ſit nouem menſibus vtero geſſiſſe, vt ſuperſit ab hoc laborare vterus adeo imbecillius, ac labore defeſſus, quod deinceps minimè poſſit amplius concipere, nec ſi conciptat, diu fatum continere* : *quod ſanè malum* (ſubdit *Mero*) *feminis praſtantioribus & illuſtribus, & ijs qua in otio vitam degunt frequentiſſimè accidere conſpicimus*; quod non contingit noſtro caſu, cum adeo non ſit vtero, vel viribus imbecilla quin ſemen aut attrahere aut retinere vtique poſſit; quamuis autem ab humani ſeminis labe ſterilitas non rarò producatur, quia nẽpè aut nimis feruidũ aut frigidũ, aut tenue, aut aquoſũ aut craſſũ & lãguidũ quod vel totius corporis, aut partis alicuius pręcipue vitio cõtingere aſſolet, aut quoniam ſemina non bene conueniant; nam cum diuerſa, vt ait toties nominatus *Mercatus*, quæ vnum conſtituunt certam quandam proportionem adſeruare ſibi teneantur, vt ex eis tertium aliquid fieri poſſit, vbi hæc ſymmetria haud inuenitur, neque vtriuſque ſeminis ſit vnio; perarduum quidem eſt ex eis vnum conſtitui, quinimo Senner. ſtatuit occultas quaſdam qualitates in ſeminibus eſſe ob quas ſemina conueniant, ſunt tamen cenſentes fæcunditatem prohiberi ſi ſemina ſint eiuſdem conditionis, eiuſdemue naturæ; vnde *Gal.* 5. *aphoriſ* 63. *Intemperato* (inquit) *nunquam generant niſi contrari a temperie praditis iungantur, vt pote calidi frigidis, humidi ſiccis, & ſic de ſingulis*: Neque refer me intemperatos admiſiſſe fæcundos, hoc namque intelligendum de valida intemperie non autem mediocri, eaque intemperies varia eſſe, non autem vniuoca mulieris, & hominis,

vt proindè nobis ſperanda futura ſoboles veniat, cum vitum temperatiſſimum habemus eumque calida humidaque crati donatum, vt coniugem contraria intemperie. Neque timidum de hoc;non enim multum mediat temporis ſpatium quo non concepit, non enim adhuc ſecundus currit annus à primo conceptu; præterquam quod dictæ intẽperies non adeo ſunt validæ, quin poſſint vel à Natura, vel Arte debellari, proptereaque ſatis ſperandum de futura prole, eoque potiſſimum ſi ciramus adhibeatur: quæ cum dixerimus duplex pateema in nobis negotium faceſſere affectum nempè hippocondiarum, & vteri intemperiem, mum materierum heterogenearum, obſtrictionum, & diſtorſionis præſentia, ideò eadem à triplici indicatione inchoanda; quarum prima eſt vt depleamus materiæ copiam, tollamus intemperies, & tandem obſtructiones ac diſtorſionem eneruemus.

Quoad primam explendam indicationem, quæ perficitur euacuatione, ego prius materiam minorarem melle roſ. ſol. vt ſcribitur, ſed addita portione ſyr. vel de polipod. vel D. Auguſtini; aut ſi bolos deſideret, exhiberem Diacattolicum, vt deindè poſſimus apozemata præſcribere ex ſyr. de ſumar. de beeton. & mell. roſ. ſimpl. addita decoctione ex borrag. endiu. lupulis,cichor. cum rad. fumar. meliſſa, bugloſſa additis aniſis, & fæniculis,cum cortice citris; quibus aſſumptis denuò ad aliquod catharticum deuenirem, illudue quod à Chiota proponitur non vilipenderem, quod conſtare poterit ex ſyr. roſ. ſol. mell.roſ. ſol. D. Auguſt. an.℥.j.ſ. Diacatthol.ʒ vj. agar. trochiſ.ʒ.j. mannæ el.℥ j. dec. cord.q.ſ. vt f.pot.ad fortiora medicamenta non deuenirem, vt potè quæ ab vniuerſo corpore materiam allicere queant; vnde grato ſæpè non fortiora quam ſyr.roſ.ſol.cum aqua roſis maialis confectum addita manna diluta infuſo florum perſicorum exhibet: & quoniam hic multæ adſunt intemperies, & continuo congeruntur materię, propterea non vnicam crederem ſat eſſe euacuationem, vt bene etiam adnotat Senner. vndè præmiſſis vel iuribus, vel ſyr.ad pillulas de agar.elephanginas, & de tribus cum rhab. vt benè aſſeritur à doctiſſimo viro non alienum erit deuenire, vt Galenicam ſcil epycratim ſeruemus; Neque interim alicuius miſſionis ſanguinis immemores eſſe debemus; nam quamuis vbi impurus eſt ventriculus, materiæ frigidæ exundant, humorque peccans longè diſtet à natura ſanguinis ex Gal.4.de ſanit.Tuen.non ſit mittendum ſanguis, euacuato tamen corpore ad hepar refrigerandum, & vapores à capite retrahendos vel ex ſaphena pedis ſi non ſatfluant mentes vel ſi mẽtes ritè fluant hyrudines venis ſedis affligendæ; quam euacuationem in affectibus melancholicis ſummopere prodeſſe dixit ſal; & ne à Chirurgico fonte diſcedam, priuſquam illum expleuiſſe videar inuſtione dextro cturi omnibus remedijs præfero, cum etiam reuellendi, & deriuandi ab vtero vim obtineat.

Quibus præſtitis poterunt ad reſerandas obſtructiones iura alterata iniungi, quæ & ventriculum reſpiciant, modicè refrigerent, diuretica ſint, & flatus diſſoluant; Darem ergo ius galli veteris,quod hummis laudibus comprobat doctiſſ. Mercatus, nam præterquàm quod omnibus hypocondriacis ſumme probatur,in vteri affectibus ſummè valet. Nec prohibet quod Gal.aſſeuerat 3.de ſimp.med.fac.cap.15. gallum nempè vetulum adſtringere, nam de carne, non iure intellexit; nam & gallorum veterum ius ait Gal. ventrem ducit, tametſi caro eundem ſidere poteſt; ideoque doctiſſ.Card.3.de ſanit.Tuen.cap.15.hęc dixit: Galli ergo tenelli caro connumeranda eſt inter volucrum carnes, quæ

Ggg quen-

quendam mediam naturam extenuandi, & craſſefaciendi præſtant à Gal. adeò laudatas, facilè enim concoquitur, laudabilem generat ſanguinem, & appetitum conciliat; ſubdit infer. Propterea iunulum lauare, abſtergere, aperire, flatus diſſipare, aluum ſoluere, atque melancholiam purgare; quæ omnia mihi videntur eſſe neceſſaria in hoc affectu; Poterit ergo ius galli adhiberi, additis capill. ven. cichor. cum rad. meliſſa, bugloſſa, borrag. granune, artemiſia, becton. fumar. lupulis, agrimon. cort. cetti, aniſ. fœnic. pomis apijs, atque etiam chinæ radice cum portione ligni ſaxafras, nam quamuis iſtud calidum exiſtat, nihilominus, vt ait Zoroaſter Tinellus in ſuis conſil. antequam ad hepar perueniat eius qualitas refrangitur, præter quamquod iſtum lignum flatus diſcutit, menſes prouocat, concoctionem iuuat, fluxiones ſiſtit, & vt ait Vnekerus in his antidot. vterum ad conceptionem præparat, quod ſanè decoctum per vigintiquinque dies pararem plus, minuſq; prout occaſio feret; aſſumendo octauo quoque die vna ex pillulis ſupradictis.

Quod ſi his omnibus præſtitis adhuc affectus perſiſtere videatur ad magis aperientia incidentia, & attenuantia deuenirem, verum cum hæc non rarò aliquem habeāt calorem, addi poterunt quæ caliditatem & ſiccitatem emendent; proindè Poſſidonius vſum ſeri laudabat, vt alij balneum aquæ dulcis, atq; ob id forſan Hip. 2. de morb. mul. in vteri affecti quamuis humido, quò confluunt ſalſuginoſa lac aſininum exhibet; verum quoniam ſumus in Domina ſatis imbecilli, ventriculo, ac vtero materijs frigidis ſcatentibus hęc omnia miſſa facerem, licet ſerum poſſet corrigi, & ligno ſaxafras, & coriandris; quare iſtorum loco pro ventriculo roborando, vijs detergendis Tettuiienam aquam adhiberem, non ignorans eandem à Clnudino improbari ob eius ſiccandi poteſtatem, quę tamen ſiccitas in noſtra languente excellentiſs. non improbanda, ſicut neq; infraſcriptum ſyruppum improbarem à Annerto propoſitum vt ſcil paulatim congeſtæ à viſcerum antiptaxia materia, paulatim quoque euacuarentur; ſit ergo ℞ rad. cichor. borag. ſcorzoneræ, polipodij querc. rad. cappar. añ ℥ij. rad. aſari ʒ.j. fol. meliſſæ becton. cetrach. fumariæ, capill. ven. chamætr. añ. m. ſ. abſynthij pont. p. j florum cord. p. ij. cort. citri ʒ ij. ſem. aniſ. fœnic. añ. ʒ. j. fol. ſenæ or. epyth. añ. ʒ. iij. paſſularum minorum ℥. j. infundantur omnia in aquæ puræ ℔ iij. in vaſe clauſo loco calido, & poſteà in balneo ebull. colaturæ adde ſucci borrag. fumariæ, an. ℥iiij. ſacch ℔. j. f. potio clara doſiſ. tune. iiij. vel v. Neque ignoro multos eſſe quichabilem laudent præparatum, ſed quoniam ſpero hiſce præſidijs morbum ceſſutum, ab illo pro nunc abſtinerem.

Neque ob id vteri immemores eſſe debemus, qui ad hos morbos cum alijs morbis conſpirat, quem cum dixerim & mocoribosum redundare, & aliquali diſtorſione laborare, eo dirigenda curatio, vt ad ſuum locum redigatur, ac modicè extiuetur cum modico tamen calore; quod tamen fieri poterit ſuffumigio à Mercato deſcripto; ℞ ladani ʒ. j. ſtyracis calamitæ ʒ. ſ. ligni aloes, ſabinæ ſiccæ añ. ℈. j. muſci, ambræ añ. gr. ij. vitatur pro ſuffumigio. cæterum vt liberè fateat ab hoc penitus abſtinerē, vt putà nimis odorifero; quia ab omnibus ſenſibus vt docuerunt Ariſt. 2. de Anima, & Galip. de ſympt. cauſ. particulatim quædam voluptas ineſt, qua mouentur ab obiectis accommodis, ſicut ab iiſdem dolor percipitur, quo mouentur ab obiectis ingratis, vnde (ſic putante Trincauellio) huiuſmodi affectiones quæ aut dolorem, aut voluptatem afferunt ſine inſigni mutatione inſtrumenti fieri nequeunt, indeque vterum credit Trinc. ab inodoris refugere odores amplexando, vel quia vt retur Euſtachius

Ru-

Rudius à Sennerto relatus omnia odorata primò ad nares, deindè ad pulmones, & cor ipſum perducuntur, quorum odorum amicus vterus ad cor appellit tanquam odoribus repletum; vel quia vt alijs placet, non quia odores, vt odores id faciant, ſed quatenus illi ſubſtantiam ſpirituoſam vtero gratam, vel ingratam coniunctam habent: vel quia vt putat Saxonia, boni odores ad te calorem, & ſpiritus alliciunt, vt inde quoque ſpiritus, & humores in vtero exiſtentes moueantur, ſicut mali odores ſpirituum propellunt, quia à male olentibus vtero adminiſtratis vaſa conſtringantur, excrementa retineantur & ligamenta repleantur; vel demum vt putat Senner. quoniam vterus ab odoribus non afficitur vt odoribus, cum etiam per pudendum ijs vterus afficiatur, & olfactus organum non habeat, qualitatem tamen illam, qua vterus bene, vel malè habet occultam eſſe ſtatuit, & ità cum odoribus cohærere, vt ab ijs ſeparari nequeat, hæc tamen quomodocunque ſint, à me obiter dicta credantur, ideoque quoniam vterus, vel à leuibus odoribus afficitur, ideo ſequens potius adhiberem ſuffumigium; ℞ ladani, ſtyraces calam. gumi iuniper. añ. ʒ.j. cariophyll. ſand. citrin. cinnamomi añ. ʒ.ſ. f. pul. pro ſuffumigio; ſic etiam peſſaria fieri poſſunt è folijs matricariæ, & mercurialis, ſic pro dirigendo vtero non alienum erit vti linimento ex ol. chemino, ſpica, de baccis lauri, ruthaceo, & modico nuceis onyriſticæ, neque erit abſonum antè eius applicationem ſatum adhibere ex matric. becton. ſaluia, rutha, malu. flor. chamam. anethi, melilathi, ſemi lini, aniſ. fænugr. cumini, lauri cont. aduertendo quod monet Senner. ne odores ad nares perueniant. Poſſunt quoque ex his, & ſimilibus formica taplaſmate, quæ aliqui tamen odore polleant; Vt eò alliciatur vterus è ſuo ſitu dimotus, vnum tamen aduerterem, eſtque à pluribus experientia comprobatum, vt ſcilicet virile pudendum zibetto illiniatur, quod pariter, & à Sennerto, & à Mercato, & alijs ſummè probatur; Sicque meritò dixit Hip. 1. de morb. mul. dum os vteri diſtorquetur, ſuaueolentium ſufficit opus eſt. Neq; ſilum extrinſecis incedendum, ſed etiam extrinſecis, ideoq; à nonnullis probatur thyphera magna ſine opio, quinimò & ab alijs probantur theriaca, & mitridatum; à nonnullis maximi vſus eſſe ſtatuitur, ſi in vterum indantur aliquo ſuaueolento diſſoluta, vel peſſi modo adhibita. Sic claudini trochiſcor etiam probarem ſicut electuarium & alia quæ breuitatis gratia ſileo ad fæcunditatem, cum certò ſciam eandem futuram eſſe fæcundam, quæ faxit Deus, qui omnia ſecundare facillimè valet.

PRO PERILLVSTRI DOMINA IVVENE *Salmunenſi menſium ſuppreſſione, febre alba, alijſque ſymptomatis laceſſita.*

CONSVLTATIO XCI.

COntinentium antipraxiam omnium morbotum,quibus ingemiſcit noſtra languens originem eſſe ſtatuerem. Iecur enim feruidius quam par eſt, ventriculus vnaque caput humida, frigidaque contentum aggregant excrementitium, illudque heterogeneum, pituireum nempè à capite, & ventriculo, ob diminutam πέψιν, aduſtū verò à Iecore adurente, à quibus vt putà terreis, lentis, ac viſcidis, obſtructiones emergere potuerunt in hypocondrijs, venis ſcil. myſeraicis, paucræis, lyene, & vtero, vnde ſuppreſſiones pariter menſtruorum, eorundem vaſtorum itinere obſtructionum vi præpedito; & febres, ob eaſdem obſtructiones difflationem impedientes; Vndè benè dixerat Hip. Febres porrò propterea fiunt, cum corpore ſuperinflammato come intumuerint, & pituita plenæ fuerint, eaque compacta, & neque refrigeretur quicquam, neque humectetur, neque aliud quid ſubeat: quæ ſanè febris iurè alba dici poteſt, vt ſatis patet ex pallido colore, qui ex Gal. 4. de ſanit. Tuen. cap. 4. crudorum humorum copiam atteſtatur, cui aliquando genarum, malarumque rubor ſuperaccedit, ſignum profectò, vt benè teſtatur Mercatus eorum humorum, qui obſtructionem efficiunt, vel vtreor earum partium quæ obſtructæ videntur. Iecur enim, vterus & pulmo maximè valēnt ruborem gignere, de quo maximè dubitarem in noſtra languente, tum ob pectoris, humerorumque dolorem, vt ſcribuur, tum ob ſalſæ materiæ fluxionem, quæ eatenus ſalſa vt aiebat Gal. quia ſcil. cum pituita adeſt ſodalitium ſeroſæ bilioſæque humiditatis, ideò dolores capitis maiores capitis, & aliarum partium accerſito, quia pituita ex ſua natura nunquam vehementes infligit dolores; Niſi eadem ſpiritui ſalino fuerit conſocialis, non ignorans huiuſmodi ſalſedinem ex Hip. poſſe è cerebro manare, dum putreſcit, atque ideò aiebat: Pituita non erat ſalſa, vt putà non à cerebro, cum videl. in eo pituita putreſcit, vt reor; poſſem & alias innumeras cauſas innumerare, vlteriorem nempè coctionem, terreitatem, vſtionem, & ſimilia, quæ breuitatis gratia ſileo; Non interim ſilens hanc ſalſedinē Iecoris præternaturalem calorem atteſtari, è quo ſtypticitas emergit viarum præſtita anguſtia, & excrementis humiditate ſpoliatis, ni id velimus ad lentos craſſoſque humores redigere à ventriculo ſanguidiore progenitos; quem ſanè caloris languorem à Iecore feruidiore obtinere potuit, cum maior minorem extinguat, quo reddito minore nil mirum ſi coctio diminuatur, ſicque alimenta non elaborata, ſed cruda nunc vomitum cieant, cum vomitus in repletionibus excitetur, nunc illas progignat, indeque meritò Trall. aſſeuerat acidos ructus à frigiditate pronaſci, acres verò à calore; quæ ſanè pariter cruditates ad caput media anathymiaſi commeantes capitis dolorem efficiunt cum frigoris ſenſu; quemadmodum vſtæ humiditates, ac putrilagines illuc pariter effumantes in eodem capite nedum capitis dolorem cum caloris ſenſu gignunt, qui à ſomno, & à cibo ingraueſcit agitata materia, ac in ca-

put maiori vtique imperio effumante, ſomnus enim aiebat Gal. ad interiora calorem retrahit, atque ità fluxio innaſcitur, cum eadem & à calido, & à frigido producatur, vt volebat Hipp. quæ ſanè fluxio varias peruadens fluxiones tunc pectoris, nunc humerorum, nunc oris, nunc tonſillarum vt ſcribitur dolorificum pathema producit, nec propterea flatus exploderem, qui ab huiuſmodi pituitea colluuie, nec non etiam & à ventriculi languore manare queunt, & ab hypocondriacis illis obſtructionibus vt dixi (omnia enim hæc hypocondriacum æmulantur affectum, vt benè etiam ſcribitur) qui quoq; & dolores ingeminant, & ad cor per arteriarum oſtiola appulſi palpitationem progignunt, & ad caput inordinato motu ſe ſe mouentes, ſpirituſque animales perturbantes vertigines parant; ſyncopes autem ſeu ſypotimiæ è ſummo virium languore, vt mihi ſuaſum habeo, fiunt; quamuis eas non rarò ab vtero prodire poſſe crediderim; is enim vt aiebat Plato, cum ſit animal ferè in animali muliere, & potiſſimum virginis extremis vexat anguſtijs, & reſpirare non ſinit; & vt Hip. autumat ad hepar humiditatis gratia aſcendens naturales partes comprimendo poteſt huiuſmodi lipothimias, ſeu animi defectus progignere, in mulieribus enim aiebat Hip. morbi omnes ab vtero; quamobrem antequam vlteriores radices huiuſmodi morbus vtique iactet, eradicandus, ſi tamen fieri queat, obſtructiones enim, ventriculi languor, caloris imbecillitas, menſium diminutio morbum & diuturnum, & non ſine periculo indicato, nec non etiam & remedijs contumacem; vna tantum ſalus eſſet in iuuentute, cum ei omnia gratioſa dicat Hip. at illa cum tot ſit oppreſſa ſymptomatis, vereor ne ijſdem potius ſuccumbat; eoque magis cum inſtet hydrops, vt ex cachexia innoteſcit à caloris primigenij languore pronata; nec non etiam, & à pituitoſarum humiditatum vbertate.

Quamobrem cum tria in noſtro ægro negotium faceſſere videantur, materiarum copia, obſtructiones, & viſcerum dyſcraſiæ, triplex indicatio videtur inſurgere, materias ſcil. euacuandi, fluxionem auertendi, vnaque exſiccandi, & obſtructiones reſerandi vnà cum ablatione intemperierum; Quoad euacuationem non mihi videtur eſſe alienum mel roſ. ſol. cum ſyr. D. Auguſtini, ſicut pro humorum præparatione non inutiles erunt ſyr. ex becton. aceroſ. ſim. & oxym. ſitup vel cum iure inſulſo, vel quod ſatius fuerit ſine vllo liquido; aquas non admitterem, cum facili negotio ventriculum eædem diſſoluant, ſicuti ab initio aperientia refugerdm, vt benè adnotat Valleſ. apud Hip. in hiſt. Theophorbi filij; poſt quæ aſſumpta remedia non abſurdum crederem Diacathol. ad ℥ v.j. exhibere cum ℈ ij. ſpec. hieræ ſimpl. Gal. ſolent enim in forma bolari in ventriculi affectibus medicamenta magis commendari; vel loco iſtorum adhiberem pillulas de aloe cum elephangini ſin paucis. quantitate, poteſt enim ſupponi in corpore cachectico ſeroſitatum portionem inueniri, pro quibus pariter extirpandis laudarem etiam vel radicem mechoac vel ſcialappæ prout tibi viro doctiſs. arridebit; quas ſanè euacuationes non ſemel, ſed intepolatis vicibus repeterem, vt epyciaſim ſtruemus; Sic pro obſtructionibus reſerandis laudo pipionum vel galli veteris iura, eademque ſine collo pedibus, & alijs, qui quidem impleti poterunt herbis ad hoc facientibus, addendo chinæ portionem, cum ligno ſaxafras ad exſiccanda fluxionem, & roborandum ventriculum; quod ſi eodem iureſabilem ter non amplius extinctum adhibere velimus non abſonum erit, pro tollendis eneruandiſque obſtructionibus; Ad intercipiendam autem fluxionem non inutile

eſſe poſſet ceratum exmaſtic. corall. rub. & trochiſ. de kar. cum potiſſne therebint. Pro fluxionis reuulſione commendarem cucurbitulas, fictiones, ligaturas, atque ideò ſummè commendo cauteria tam bracchio, quam cruri adhibita, interim tamen ventriculo roborando eſt incumbendum, vnde pro roboratione poſſunt fieri fotus, ex rebus roborantibus, inunctiones ex ol. de abſynth. & mentha, ſed præ reliquis commendarem ceratum ventriculo affigendum, vel ex maſtiche, vel tach. quod tamen intrinſecus ſumptum videtur eſſe probandum eſt vinum abſythites, vel aqua Tettutiana, ſic quoque non eſt ab re confectionem Hyacinthinam ſine muſco exhibere, confect. de gemmis, mitridatum vnà cum lapide bezaartico, qui à Zacuto tot laudibus in hiſce caſibus tollitur; hęcq. ſunt quæ potui currenti calamo dicere; faxit autem Deus, vt omnia ſecunda ſuccedant.

Vale.

F I N I S.

EN-

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Opere continentur.

A

ABſceſſus qui optimi, 58. quid ſit, 163. eorum conditiones, 348. eorum genera ſunt tria ex Hyppocrate, 367

Abſynthij dotes, 97

Aciditas vndè fiat, 80

Acidum refrigerat, 269

Actio fit à temperie partium, & deſtruitur ab earundem intẽperie, 43. diminuitur à frigido, & depranatur à calido, 248

Actiones internæ bifariam lædi poſſunt, 91. rationales indigent temperamento admodũ temperato, 11.

Ægrotantes neque in ſepultura ſunt derelinquendi, 160

Aer implantatus non eſt organum auditus, 155. vndè hoc nomen ſit aſſequutus, 156

Aerem Romanum ſemper Galenus terminatus eſt, 165. eius multa permixtio plus valet ad attenuãdam, quam coctio ad incraſſandum in pulmone, 195. in morbis habet quid dicißi, 204. quæ mala generet, 221

Affectio qua in parte continuatur 161 remanet ydiopatica, 128

Affectus quinam vni euacuatiori non parent, 20. è conſenſu progenitus continuus non exiſtit, 151. infrà renes quando requirant ſectionem poplitis, & malleoli, 339

Agaricus quãdo curet icteritiam, 266

Alaudula auis ex Galeno prodeſt in colleſis qualitate occulta, 787

Alexipharmaca probantur in gonorrhea gallica, 330. eorum præparatio, ibidem.

Alteratio quomodo dolorẽ paſſat, 241 eius cauſæ quatuor ex Theofraſto, 294. non poteſt fieri niſi tollatur humor, 295. quælibet quæ magna eſt, & tendit ad ſubſtantiæ corruptionem, eſt cauſa ſeparationis, 316

Alteratrix, & expultrix in Dialete læduntur ſecundario, 324

Alaminaſa, & helleborata vis quid ſit, 307

Aluus eſt ſentina totius corporis, 299 eo fluente periculoſum eſt medicamentum dare, 300

Amarum, & ſalſum confunduntur, 8. ſunt combuſtum terreſtre, ibidem.

Amuleta varia in quartana, 373

Amuleti expeſti exemplum, 373

Anaſarca fit dupliciter, 276. eſt alijs hydropis ſpeciebus leuior, 277. indiget præparatione, 281. aliquando in principio deſiderat venæ ſectionem, ibidem.

An-

Angina quomodo diſtinguatur ab inflammatione fluuium, 167. *quæ horrendiſſima, & quæ mitis*, 169. *ei prodeſt purgatio*, 174. *in ea laudatur gargariſmus ex ſucco agreſte, & aqua hordei*, 175. *ei prodeſt occulta vt ſtercus caminum*, *ibidem*.

Anhelitus difficultatis cauſæ, 217

Animæ ſedes eſt in corde, & operatio in cerebro, 126. *caleſcit à curis*, 299.

Antipatrus quo morbo laboraſſet, 186

Aperientia non ſunt exhibenda ante euacuationem, 259

Apoplecticorum hiſtoriæ ex obſtructione plexus reti formis, 38. *eis vel ſine præparatione eſt dandum medicamentum*, 40. *eis ſi accidat vomitus malum*, *ibidem*. *eis ſanguinis miſſio vt remedium valdè anceps*, 42

Apoplexia non ſolum fit ab humore pituitoſo, ſed etiam à vaporibus craſſis, 23. *in ijs tollitur ſenſus, & motus*, 35. *eius ſigna*, ibid. *eius cauſæ*, 36. *eius ſpecies tres ſunt*, 37. *an in ea conueniat ſanguinis miſſio*, 41 *quid ſit*, 39. *febricula ijs accedens eſt mala fortis verò bona*, *ibidem*. *ex qua parte in ijs ſit mittendus ſãguis, & quando*, 42. *in ea ſtermutatoria ſunt dubia*, ibid. *quando ei cõueniunt inuſtiones in occipite*, 43. *ea & epilepſia à multitudine ſucci pituitoſi*. 69

Appetentia eſt quidam moleſtus ſenſus oris ventriculi, 247. *quæ concurrant ad eam efficiendam*, 248

Appetitus quomodo fiat, 138. *excitatur à motu*, 139

Apri dens plurimum valet in pleuritide, 231. *habet vim aſtringendi*, ibid. *quando conueniat*, ibid.

Aquæ Tetutianæ probantur in affectibus hypocondriacis, 97. *eius vitia ex frigiditate pendent*, 183. *gelidæ pariunt profluuium vrinarum, et quomodo*, 323. *aperit renes*, 340 *eſt apta ad fingendos lapides*, ibid.

Arenoſa cõſtitutio in quo cõſiſtat, 335

Arenulæ non ſemper indicant veſicam calculo eſſe affectam, 336

Arſeniſi in corde appoſitis in febre maligna mala, 399

Arſiculi ſunt debiliores inteſtinis, 348 *qua ratione ſunt apti ad recipiendas fluxiones*, 349. *attrahunt ad dolorem*, 350

Aſcitis cauſæ, 269. *poteſt fieri ab hepate præcalido*, ibid. *confirmata neceſſario exprimit*, ibid. *non indiget præparatione*, 271. *quæ euacuãtia ei conueniant*, ibid. *eius aqua tribus modis poteſt euacuari*, ibid. *eius aquam reſoluentia*, 272. *quæ ei extrinſecus conueniant*, *ibidem*. *in ea improbantur veſicantia*, 373. *quando in ea conueniat paracẽteſis*, ibid. *quinam victus ei conueniat*, ibid. *curatus potus abſtinentia*, ibid.

Aſthma non fit ſemper à capitis deſtillatione, 178. *quot modis fieri poteſt ibidem*. *ſolet habere acutos paraſiſmos*, 179. *in eius paraſyſmo lenioribus purgationibus eſt vtendum*. *ibidem*.

Aſſimilatio vt fiat quæ requirat, 183

Aſtringentia quando conueniant, 311

Audactio quid ſit, 143

Auditus aſſimilatur oculis, 128.

quo-

quomodo fiat. 156. Quid ſit. ibid.
Aurium ſonitus quomodo fiat, 10. Eius cauſa. 128. Earum dolor requirit quietem, ſurditas motum, et concuſſionem. 158. In earum inflammatione à repellentibus eſt abſtinẽdum. 160. Earum ſibilus ex Ariſtotile ſonitu curatur. 301
Auſtrales, & ſeptemtrionales venti oculis nocent. 153

B

BAlneum aquæ dulcis laudatur in diabete. 325. Laudatur pro viſcerum refrigeratione. 405
Bilis ad ventriculum repens ipſius coctionem demolitur. 8. Nõ eget præparatione. 14. Dupliciter ſumitur. 223. Quomodo faciat pleuritidem. ibid. porracea, & æruginoſa fiunt in ventriculo. 241. Quomodo faciat obſtructiones. 258
Boli pro cholera. 253
Borborigmus vnde fiat. 80

C

CAchexis ſigna. 379
Calculi cauſa. 331. Vbi fiant. 332 Curijs laborantes mingunt interdum ſanguinem. ib. eius ſympthomata, & eorum cauſæ. 333. Quomodo fiant. ib. Non fiunt à qualitate occulta. 334 Eorum materia eſt arenoſa, & craſſa. ibid. In quibus partibus fiat. 335. Ad eius productionem quæ concurrant. 336. Cur eo laborantes dolore vexetur circa initium, & finem miſtionis. 336. Eius ſigna. ibidem. Eius ſympthomata cur aliquãdo quieſcãt. 337. Cur fiat diminuto calore veſicæ ibid. Quando ab eo poſſit euadi. 338. In ijs conuenit venæ ſectio in pede. 341
Calor eſt vitæ principium. 98. Inflãmatorius poteſt flatus gignere 18. hecticus intendi, & remitti poteſt non variata habitus ſpecie. 206. Primigenius dupliciter depauperatur. 269 Primigenius imbecillis facit fluxũ hepaticum. 316. Debilitatur à calore aduentitio. ibid. Primigenius facit cõcoctionẽ aduentitius verò inconcoctionem. 331. Moderatus poteſt calculos producere. 335. Exurens, ſitiſquè ingens ſunt ſigna patognomonica febris ardentis. 382
Cardialgia vomitu curatur. 300. Eius cauſa. 240. Quid ſit. ibid. In quo differat à cardiaca paſſione. ibid. A qua materia fiat. ibid. Quomodo fiat. 241 Quando in ea conueniat euacuatio per inferiora, & quando per ſuperiora. 243. An in ea conueniat ſanguinis miſſio. 244. Quinam victus ei conueniat. 245. Quando in ea conueniat vinum. ibidem.
Cantarides renes expurgant. 341.
Earum præparatio. ibidem.
Caput per ſeptem vias repurgatur. 20. Eſt membrum diuiniſſimum. 88. Eſt ſedes humoris frigidi, & glutinoſi. 99 Eſt omnium morborum radix. ibid. Generat pituitam ob alteratricem læſam. 313. Eſt maximè morbis obnoxium. 331. Id, & ventriculus mutuò morbos ſibi communicant. ibid.
Caro accipitis iuuenit in melancolia hyppocondriaca. 84. Quadam qualitate occulta viſum iuuat. 153
Cerebrum roborantia, & materiam ab-

eo diſcutientia.60 Magis alteratur a frigido,quam à calido. 70.Quomodo facit affectus hyppocondriacos.109. Plurimã in homine vim habet. 120. Eſt Cælum in homine.166. Eſt membrum diuiniſſimum.184. Frigidum, & humidum cordis palpitationes gignit. 238

Chalchs non conuenit in obſtructionibus ratione ponderis.259.Eius præparatio.267. Poſt eius aſsumpſionem eſt neceſſaria magna excitatio. ibidem. eius vſus in melancolicis affectibus maximè probatur. 83

Chatarri cauſæ. 135. In quibus caſibus ſanguinis miſſionem requirat. ibidē. Ei conuenit purgatio.ibid. In eo improbatur inuſtio in ſyncipite. 136. Quando in eo conueniant marcotica. ibid. In eo non ſunt affigendæ cucurbitulæ dorſo.137. Cur febris ei coniuncta ſit erronea. 138

Cherophtalmia quid ſit. 146

China fluxiones ſiſtit.171. In qualitatibus actiuis ad frigiditatem propendit. ibid.

Choleræ ſympthomata.249.Quid ſit.ib. Poteſt dari ſine euacuatione. ibid. Non eſt neceſſe vt in ea ſimul adſit vomitus,& ventris fluxus. ibidem. Ad quam facultatem ſpectet. 250. Eius cauſæ. 251. Non poteſt gigni ab humore ſimpliciter crudo, nec à ſanguine ſimplici. ibid. Eius curatio ſtatim inſtitui debet.252. Per quã partem in ea fieri debet euacuatio. 253

Cineres fiunt exputreſcentibus omnibus humoribus. 95

Clyſteres acriores à capite ducunt. 40. exadhipe hircino à Mercuriale improbantur in dyſſenteria. 305

Coctio debetur putredini. 20. Vt fiat requiritur vt alimentum correſpondētia loci. 246. Non eſt tribuenda ſimpliciter calori.113. Eſt perfectio caloris proprij,& innati.331. Procedit incraſſando. 234

Cælū quod ægrū fecit eſt fugiendū. 166

Colici dolores irrepſerunt Principatu Tyberij Cæſaris. 283. Tenent primū locum in homine affligendo. ibidem. Appellantur tormentum. ibid. Fiunt à cruditate,& flatu. 284. Cur vehementes,& longi.ibid.Eius cauſæ.ibi. Curati refrigerantibus.ibid. Quomodo diſtinguantur à nephriticis. 285. Commutantur in Ileum.346. In ijs conuenit purgatio.ibid. In ijs probatur cucurbitula vmbellico affixa. 287.Cum ſunt vehementes requirunt narcotica. ibidem.

Color eſt doloris capaciſſimum quia eſt officina crudę pituitæ.283.Eſt receptaculū flatuū.ib.Ob eius amplitudinē pituitã refrigerat,et vertit in vitreã.ib.

Color nō eſt qualitas actiua.90.melācolia quomodo participet ī cerebro. 91.

Conceptionem vterus intemperatus admittit. 401

Conditiones requiſitæ in potione aquæ frigidæ. 391

Conditum pro Incubo. 63

Corpus maximum habet conſenſum.40

Corruptionis ciborum quatuor ſunt ſpecies. 7

Conuulſio ex venarum interceptione.67 Eſt morbus acutus.ib.Eius,et paralyſis materia.76. Quomodo fiat. 51

Cranij humani vſus à Diabolo eſt inuentus. 75

Cruditas quid ſit. 103

Cucurbitularum vſus in phremytide.14.

Decor-

D

Decoctum pro Ptyſicis. 214
Deiectio alba bilis abſentiam ſignificat 164
Dentes eximere in, iis qui cacochimia premuntur non vacat diſcrimine. 163. Immobiles nunquam ſunt euellendi ibid. eorum affectionum origo triplex 164
Deſtillationes quomodo fiant. 134. Eas prohibentia 136
Deus ſemper coniungit ſimillima. 142. Tunc adeſt cum humana deſunt auxilia. 212
Diabetis definitio. 321. Eius nomina, & ſigna. ibid. Quæ pars ſit in ea affecta ibid. Quæ facultas in ea afficiatur. ib. eius cauſæ. 322. Quomodo fiat ibid. eius ſymptomata. ibid. In ea potio deiicitur immutata. ibid. Eius ſignum patognomonicum. 323. Eſt cauſa extenuationis. ib. Eſt colliquatio carnis in vrinam. ibi. Neceſſariò trãſit in tabem. 324. Statim curanda. ib. Quãdo requirit ſãguinis miſſionẽ, & pugnationem. ibid. In ea conuenit lac. 325
Diarrhœa quomodo fiat à vẽtriculo. 225. Eius varietatis cauſæ. 294. Quomodo fiat, & eius cauſæ. ibid. Quomodo fiat à motu, et alteratione ibid. Cur manẽtibus mordaciſſimis humoribus in ventriculo ea, fiat non vero diſſenteria. ibid. Curatur facilius diſſenteria. 295. Eius curatio ſtatim inſtituenda. ibid. In ea non ſtatim eſt vtendum aſtringentibus. ibid. Cum ſit cum conferentia nihil agendum, ſi verò cum iactura virium ſiſtendo. 296. Quando in ea debeat mitti ſanguis. ibid.
Dæmones Incubi, & ſuccubi 161
Dolor quid ſit. 1. Eius cauſæ. 2. Eſt de maximis proſternentibus virtutem. 112. Quibus remediis tollitur ibid. Pleuritiſi ſigna. 224. Cur noctu ingraueſcat ibid. Eſt hominis tyrannus. 283. Febrem accẽdit 294. Infrà vmbellicum, & non nimis diuturnus ſignificat eſſe affecta inteſtina craſſa, ſecus tenuia. 317. Renum cur ſumpto cibo ingraueſcat 333
Dyſenteria vt ſi atquid requiritur. 294. Ex Sennerto vt fiat requiritur qualitas occulta. 295. Cur non fiat fluentibus mordaciſſimis humoribus per inteſtina ibid. eius cauſæ 296. Quæ fit ex atra bile eſt cum periculo mortis ibid. Eſt triplex ibid. atrabilaris aſſimilatur cancro vlcerato ibid. Eius ſigna. 298. Quando fiat ibid. Fit cum dolore, & quomodo intelligendus Hyppocrates, cum dixit eam fieri ſine dolore. ibid. Qui in ea ſanguinem miſerunt, aut ventrem mouerunt in maiora pericula ægros duxerunt, & quando. 300. Et conuenit lac. 301. quando requirit ſanguinis miſſionem. 303. Quomodo fiat à fructibus horariis. 306. Quomodo fiat ab hepate. 307. Ante euacuationem in eo non conueniunt attingentia. 311. Quæ citò ſupprimitur, eſt mala. ibid.

E

Echo in auribus vndè fiat 103
Effluentia ſimilis eſſe debet ſubſtãtiæ, vndè effluit 198
Elaterii nomine quid Hyppocrates intelligat 207
Electuarium ad roborandum cerebrum. 60. Pro iſchiadici 355

Empyema fit à capitis deſtillatione. 200. Eius ſigna 201
Empyci per anaſtomaſim qui dicuntur 200
Epilepſiæ cauſa. 67. eius ſedes. 69. Eius materia. 70. Quomodo fiat. ibid. Fit per conſenſum à diuerſis corporis partibus. 71. Fit ab aura venenata. ibid. vt plurimum fit à vapore. 71. Poteſt fieri ex interceptione venarum. ibid. Aliquando fit abſque conuulſione, & quomodo. 71. Qui nam morbus ſit. ibid. quando requirat venæ ſectionem. 75
Epilepticorum hiſtoriæ. 71
Eroſio non fit tantum ab acrimonia, quantum à praua qualitate. 195
Error ſanitatis ab ægritudine ad mortem viam ſternit. 107
Eructationes flatulentę perpetuò cruditatem ſignificant. 118
Eryſipelas ſi ſine ſigno euaneſcat malum. 6
Eſalata, & colocityca facultates quid ſint. 307
Euacuatio influxu hepatico ex Saxonia facienda eſt vomitu. 314. Eſt duplex. 317. Quæ faciat vnum dolorem, & quæ duos. ibid. per vomitum eſt vtilis in quotidiano. 365. Purgatiua eſt celebranda tranſacto ſtatu. 397. Purgatiua cruda exiſtente materia quibus in caſibus præſcribendo 397
Euacuantia lenia omni tempore dari poſſunt 398
Excretiones influxu hepatico cur variæ. 313. Quomodo fiant albæ. 314. Oſtendunt materiam peccantem. 316
Excrementa continuò exurgũt vbi adeſt intemperies 162
Exercitatio immodica affert colliquationem. 321. Cauſat diabetem. ibid.

F

Facultates noxam afferentes quæ ſint. 323
Fames quid ſit 138
Febricitanti non eſt purgandũ caput. 15
Febris quæ pendet ab empyemate, an eſſet eius ſuppuratione. 202. In pleuritide ſedãda non eſt per ſeptem dies. 227. Eſt ſocia phlegmonoſis affectibus. 26. Diuturna fit ab obſtructionibus. 281. Ardenti Hyppocrates dat lac aſinæ. 301. Eorum cauſa extrinſeca. 355. Eius cauſa eſt refrigeratio poſt ſudorem propter motum. 356. Eam nimius motus quomodo accendat. 355. Intermittentis foci quinam 356. Intermittentium reditus periodici cauſæ. ibidem. Febris periodicæ cauſæ. ibid. Humores non omnes ex putredine pendent, & Luberto. 357. Tertiana cur non pendet ex putredine. ibid. Peſtilentes, magnæ, & malignæ fiunt à putredine. ibid. Quæ dicitur maligna. 377. Tertianæ perniciosæ oriuntur ex putredine. ibid. Intermittens quare non deſpicienda. 358. Tertianæ intermittentis curatio. 359 Signa demonſtrantia quotidianã. 364 quotidiana cur diuturna. ibid. Quæ continua periculoſa. 365. Quotidianę curatio. ibid. Quotidianis eſt noxius vſus ſalſæ, ſaxafras, & theriacæ. 367 Quartana fit à pituita craſſa. 368. Quartana pituitæ vomitu aliquando iudicatur. 369. Quartanæ nothæ cauſæ. ibid. Quartana quomodo poteſt interimere. 370. Quartana quem annum pertingere poteſt. ibid. Quartana leni-

leniter tractanda.ibid. Quartanæ curatio. ibid. In quartana quando eſt ſanguis mittendus, & à qua vena.ib. In quartana ſanguis eſt mittendus in plenilunio.ibid. In eius acceſſione periculoſum eſt ſanguinem mittere. ibi. Quartana quando requirat purgationem in acceſſione. 372. Quartana timore ſanatur, & qua ratione. 374

Flatus quomodo cordis palpitationes faciunt. 74. Eorum cauſa eſt calor feruidus. ibid. Eorum origo eſt duplex.ibid. Flato immiſſo tollitur ſicut dolor dolore, & merum mero. 301

Fluxiones bilioſæ excitantur à frigore, pituitoſæ à calore. 9. Eius cauſæ.69. Nocte magis vrgent. 138. Quomodo fiant. 139. A frigore fiunt per compreſſionem. 223

Fotus ab Hyppocrate commendantur in principio doloris. 228

G

Gallica lues Proteo comparatur, & cur. 329. Solo contactu communicat venenum. ibid. Cur præcipuè ea afficiantur pudenda. ibid. Cur gonorrhæam gignat. ibid.

Gallus quomodo preparetur in fluxu hepatico. 319. Eius iuris virtutes.ibid.

Garganiſmata pro angina. 175

Generatio fit per quamdam viam putredinis. 306

Gonorrhææ ſympthomata. 326. Quomodo in ea fiat dolor circa pudẽdũ. 327. Eius cauſæ.ibid. Eius acrimonia vnde oriatur.ibid. Eſt duplex. 328. Diuturna difficile curatur. ibid. Requirit purgationem, & ſanguinis miſſionẽ. ibid. In ea improbantur aſtringentia. ibid. Cur talem pariet. 329

Gonorrhææ galliæ generationis modus. 401. Eius curatio. 407

H

Habitus quid ſit 380

Hectica quotuplex ſit. 379. Eius ſigna. ibid. Eius cognitio ab vrina eſt incerta. ibid. Eius ſignum pathognomonicum araneorum tela in vrina non eſt. ibi. Eius ſignum certum eſt poſt cibum incaleſcentia ibid. Eius incaleſcẽtia poſt cibum quam ob cauſam oriatur. ibid. Eius incaleſcentiæ vera ratio. 380. In ea vires eſſentialiter debilitantur. 38. Datur incipiẽs, ſed rarò. ibid. Eius combinatæ cacoetiæ curatio 381

Hepatis anutoſis deprauata multorum morborum eſt cauſa. 1. Eius calor nimius depauperat primigeniũ ventriculi. 4. Eo vitiato alteratur corporis calor. 7. Quæ mala gignat. 69. Eſt ſanguinis officina. 273. Qui id calidum habent dyſſenterijs ſunt maximè obnoxij. 297. Eius vaſibus obſtructis non licet vti medicamento valido. 315. Eius imbecillitas facit fluxum hepaticum. 317. Eſt fons gratioſi humoris 166

Hepatici fluxus cauſæ. 312. In quo differat à diarrœha. ibid. Eius differentiæ. ibid. Quare vt plurimum ſit pituitoſus. 313. Qui pendet ex intemperie ſimplici, & qui ex obſtructione. ibid. In eo conueniunt vomitoria. ibid. Requirit purgationem per epycraſim. 315. Qui pendet ex obſtructione poſt alui ſolutionem requirit aperientia. 315. In eo conueniunt iura

ra columbina. ibid. Cur magna afferat diſcrimina. 318. Quando requirit euacuationem.ibid. Cum in eo excernitur ſolus humor rubēs non eſt euacuandum. 319. Quando requirit venæ ſectionem.ibid.In eius curatione debet ſeruari tonus viſceris. ibid.

Herbæ quæ proſunt, & quæ nocent viſui. 153

Hæmitritæus legitimus qualis ſit.375. Eius ſigna.ibid.Fit à bile, & pituita ſeorſum putreſcentibus. ibid. In eo quænam pars afficiatur.ibid. Eſt periculoſus,& cur.ibid. Eius curatio ſtatim inſtituenda. 377. Eius curatio. ibid. Ei incipienti vomitus eſt vtilis ibid. Ei in principio proſunt agaricus, & rhabarbarum. ibid.

Homo totus eſt à natura morbus. 78. Cur ſolus inter animalia lapide laborat. 343

Hæmoroides habentes haud tabe premuntur. 193

Humorum copia morbos facit. 8. A fortioribus partibus depulſus ad articulos refugium facit. 9. Diutius in aliquam partem ſtagnans eam adigit in ſymbolum diſcraſiam.74. Eorum fit prouentus perennis vbi ſunt validæ viſcerum dyſcraſiæ.185. Tenues non egent præparatione.188. Eorum ſeparatio quotupliciter fiat. 294

Humidiores inſalubrē vitam degūt.167

Humiditas eſt grauitas ignaua. 242. Quomodo facit dolorem. ibidem.

Hydrops cōfirmatus eſt inſanabilis.110 Fit ab humoribus immodicè profluētibus.113.Eius ſymptomata. 142 Eius ſymptomatum cauſæ. ibid. Eius cauſæ.ibid. Eſt affinis ſuppurationi.ibid.Quomodo fiat a cauſa calida.275.Poteſt fieri à nimio aquæ potu,à ſplene,& cerebro.ibid. Non raro in ea hepar ſecundario cōcurrit.276 Habet tria tempora.277.Eius curatio eſt triplici modo inſtituenda. ibid. Quomodo in ea fiant veſicæ. 280. Eius febris eſt tepida.ibid. Omnis habet aquam.281.Ex Bacchis ſanatur ex ſola plotij potione.281. Eius materiam purgari per multa cauteria ventri admota non admodum profunda docet Paſchaſius.242. In ea Galenus præcipit ſcarificandos eſſe talos. ibid. Multi ab ea ſunt liberati propter potus abſtinentiam. ibidem. Cur facilius tollatur in ſeruis, quam in liberis. ibidem.

Hypoſarca fit ob vitium tertiæ coctionis. 279

Hyppocondriacis vndè generetur metus & mæſtitia.81. Vndè veniat ijs ſolitudinis amor. 195

Hyppocōdriacus affectus quomodo fiat. 83.Eius cauſæ. ibid. Cum eo ſemper intumeſcit lien.86. In quo conſiſtat. ibid.Cauſat vertigines. ibid. In ijs à validis medicamentis eſt abſtinendū. ibid.Quid ſit.60.Eius ſympthomata, & eorum cauſæ.95. Cur deterius ſe habeant ab vſu chatarticorum. 97 Rarò generatur ſine lienis cōmunicatione.104. In ijs vnde fiant ructus acidi.ibid. Iis laborantes cur pallidi, decolores,& extenuati.105. In quo loco fiant. 108

Hyppocrates quomodo intelligēdus quādo dixit in fluxu hepatico eſſe conſiderāda.Vnde,quod,& Propter quid. & explicantur iſtæ particulæ. 316. Quomodo intelligendus,quando dixit euacuationem intus eſſe.317. Quomodo

modo intelligendus quādo dixit ſe nūquam vidiſſe lapides in veſica. 338
Hyrudines ſub mammis appoſitæ probantur in pleuritide angina, & febre ardente. 232

I

Ictentia ad exitium ducit. 363. Eius cauſa. ibid. poteſt dari abſque vllo hepatis viſio. 264. A morbis interdū liberat. ibid. Cur peior ante ſeptimū & ſi dextrum hypocondriū, ū obdurnerit. ibid. Cur ea laborantes non ſunt flatuoſi. 265. Qui humor in ea eſt vacuandus. 266. Quando in ea conueniat ſanguinis miſſio. ibid. Quæ diuretica ei conueniant. 267. In ea eſt ſeruanda epycraſis. ibid. Quomodo tollatur bilis, quæ in ea eſt per cutim diffuſa. ibid. Qui victus in ea eſt inſtituendus. 268
Iecur eſt fundamentum facultatum omnium. 1. Eius ſubſtantia eſt ſcirris obnoxia. 112. Eo phlegmone obſeſſo neceſſe eſt etiā venas meſeraycas phlegmone laborare. 123. Id temperatum habentes ſunt deſtillationibus obnoxij. 134. Eſt maximè aptum tumoribus. 255. Eius pars gibba deſiderat diuretica, pars vero caua euacuationem per inteſtina. 256. Eſt omnium malorum ſuaſio. 316
Ieiunium eſt ſanitatis mater. 94
Ileos eſt intentio coliti affectus. 288. Quid ſit. ibid. Qui legitimus. 289. Quando fiat. ibid. In eo aliquando afficiuntur inteſtina craſſa, aliquando verò tenuia. ibid. Quomodo fiat. ibid. Fit ob vitium aſtractiuæ. ibid. Cur in eo deprauetur motus. 290. Eius ſymptomatum cauſa. 291. In eo non adeſt omnimoda obſtructio. 290. Signa diſtinctiua affectionis craſſorum, & tenuium. 291. Quando lethalis. 291. Eius curatio. ibid. Quando in eo conueniant narcotica. 293
Incubi nomine quid intelligatur. 61. Eius cauſa. 62. Quomodo fiat. ibid. Cito curandus, quia interdum necat. ibid. Eſt anteſignanus epilepſiæ, & apoplexiæ. ibid. Quando requirat ſanguinis miſſionem. ibid.
Imagines quidnam ſint. 151. Earū cauſæ. 152. fiunt in oculis. ibid.
In appetentia fit ab ocio. 139. eius cauſæ. 246. Eius curatio. 248
Inflammatio quomodo fiat. 385. Eſt duplex. ibid. Iis maximis repercutientia noxia ſunt. 392. Syſtrophicæ curatio. 388. Ea ſyſtrophica hepar detentum an admittat, & ſi admittit quale eſſe debet. 389. Ad eam faciendam quot concurrant. 392
Ingenium, & memoria fiunt à cerebri duritie, & ſiccitate. 99
In ſomnia quid ſint. 13
Inſtrumenta quæ in aſthmate patiuntur. 176
Intemperantia eſt omnium malorum origo. 18
Intempericm maniacam tollentia. 129
Interceptio venarum quomodo fiat. 72.
Inteſtina gracilia vulnerata non curantur, & intēperata, aut obſtructa pro dolore colico volulum afferunt. 288
Inuſtio quando debetur ſyncipiti, & quando occiputi. 75. Quot, & quibus locis in iſchiade celebranda. 348
Irritatio in epilepſia à quo fiat. 70
Iſchias ſpuria quæ ſit. 348. Quando non admittit curationem. ibid. In ea quando primò eſt ſedādus dolor. ibid. Eius cura-

curatio. 349. *In ea conuenit china.* 354. *Eius medicamenta topica. ibid. Eius cauſa eſt ſuppreſſa fluxio per aliam partem.* 350. *Per quod differt à podagra.* 351. *Fit à quocunque humore. ibid. Eius ſedes ibid. In ea plures poſſunt eſſe partes affectæ. ibid. Signa quando in ea afficiantur plures partes, & quando tacitas articuli. ibid. In ea quando eſt dandum purgans medicamentum. ibid. In ea vomitus eſt vtilis. ibid. In ea ſolutio cõtradictionis Hyppocratis in exhibendo pharmaco. ibid. In eius doloribus tempore intermedio medicamentum interdicitur.* 352. *Eius remedio. ibid. Quæ vena inferior eſt in ea ſecanda. ibid. Qua ratione in ea improbatur lignum guaiacum. ibid. Quod lignorum decoctum in ea conueniat. ibid.*

Iudicatio nihil magis requirit, quã hypocondria libera. 111

Iura alterata in medicamento ſunt alimenta. 292. *Eorum effectus. ibidem.*

Ius galli veteris cõuenit in contumaciſſimis morbis. 112. *In affectibus thoracis ab omnibus probantur.* 181

L

L*Ac non repellit.* 160. *Non conuenit in obſtructionibus.* 199. *Quando conueniat ſuppuratis.* 103. *Eius virtutes.* 309

Lacrima eſt ſudor. 149

Lapis bezoar melancholicis maximè prodeſt. 83

Lappæ radix probatur in pleuritide. 231

Lenſor quid ſit. 318

Lien eſt ſanguinis officina. 111. *Eſt maximè idoneum ad ſuſcipiendos morbos.* 159. *Trahit humores ab hepare, & ventriculo, & quomodo. ibidem. Quæ mala generet. ibid. Eſt aquæ ſedes.* 261. *Cur ſit obnoxium obſtructionibus magis, quam hepar. ibid. Expurgatur per renes.* 262

Lienteriæ definitio. 321

Lignum ſaxafras nimio calore præpollet. 75. *Lignum ſanctum eſt inimicum pectori.* 241. *Fluxiones accerſit.* 181

Lithiaſis veſicæ ſigna. 342

Linguæ laudes. 161. *Eius tumoris cauſa. ibid. Ex eo fuerunt extracti lapides.* 162

Lotiones capitis inmania, quæ conueniant. 129

Lues membra debilitat, laxat, & intemperat. 281

M

M*Acies quomodo fiat.* 201
Malignitas quid ſit. 349

Mania quid ſit. 126. *Datur ex Sennerto ſine melancholiæ præexiſtentia. ibid. In ea afficitur cor.* 127. *Quomodo fiat. ibid. Eius cauſa. ibid. Eius ſymptomata. ibid. Eſt triplex.* 127. *Quæ tutior. ibid. Quomodo in ea fiat auriũ ſonitus.* 128. *Eius curatio.* 129. *In ea conuenit ſanguinis miſſio, & à qua parte. ib. In ea probatur purgatio. ib.*

Maniaci nudi hybernum frigus ſine corporis læſione per multos annos ferunt. 127

Mãna ſeroſitates pectoris exturbat. 184

Materia turgens quæ dicatur. 14. *Fixa ab Hyppocrate cruda appellatur.* 398. *Aliquando fluit per vias Medico incognitas.* 350. *In fluxionibus per quas vias fluit. ib. In articulos fluit per venas exteriores. ibid. Quæ fluit*

intercipitur ſectione aurium. ibidem.
Medicamentum pro flatuum diſcuſſione. 63. Chalibeata ad hyppocondriacam affectionem ſibi nullum par habent. 120. In inſania non debent eſſe valida 129. Multa in doloribus collicis proſũt qualitatib' occultis 287 Non proſunt ſine noxa. 300. Quoddã præſtantiſſimũ in fluxu hepatico. 320 Quodnam conueniat in Diabete. 324
Medicina quoties remedium non inuenit deſperationem vocare eſt iniquiſſimum. 206
Medicus debet citò ſanare, tutò, & iucundè. 300 Doctrina, & artis vſu clarus nunquam adhibet periculoſa auxilia, & ſi adhibet facit maioris commodi gratia. ibid.
Melancolicus humor dum repit in cerebri intemperiem facit melancholiam, dum vero in corpus epilepſiam. 69
Melancholiam purgantia. 82. Summa eſt delirium. 85. Fit permutato ſpiritu tenui ad tenebroſum. 121. Eſt duplex ibid. Cur ex atra bile ſit deterior. ibid. Quæ facile habet curationem. 123. Quid ſit. 124. Hyppocondriacæ ſigna eiuſq; cauſæ. 407
Melancolici cur ſputatores. 87
Memoriæ laudes. 130. Læditur a minimis cauſis. ibid. Qui ea valent hebeti sũt ingenio. ibid. Eſt in poſteriori parte cerebri. 131. Multi eam perdiderunt ex calida, & ſicca intemperie cerebri. 132. Quomodo deperdatur. ibid. Deperdita eſt morbus contumaciſſimus. ibid. Vertitur in epilepſiam, apoplexiam &c. ibid. Eius curatio ibid. Eius cauſæ. ibid. In ea non ſemper vtendum calidis. ibid. In ea conuenit purgatio. ibid. In ea probatur venæ ſectio. 133. In ea laudatur inuſtio in bracchio. ibid.
Menſium diminutorum cauſæ. 327. Remorantium, & anticipantium cauſæ. 407. Inſtantium ſympthomata. ibid.
Mepor eſt cauſa tabis. 327
Metus, & triſtitia præter rationem ſunt ſignũ patognomonicũ melancoliæ. 64
Meſeraicis venis malè affectis neceſſe eſt hepar malè affectus. 23.
Monſtra fiunt in arte quemadmodum in natura. 292
Morbi gallici eſſentia in quo conſiſtat. 4. A fortiſſima corporis parte grauiſſimus ad pituitam pertinens neceſſario diuturnus erit. 108. Per ſimillima fit, & per ſimillima curatur. 119. Longus quod id difficultatẽ curandi acuto par eſt. 119. inueteratus, & acutus medentis manus reſpuit. 124. Sunt euacuandi per partes, quæ eos faciũt. 148. Morbo ſuccedens plerumque occidit. 159. Max mus maximam, & celerem opem exigit. 160. Quilibet neglectus poteſt fieri magnus. 169. Duo facti conſociales ad interitum magis conſpirant. 206. In periculoſis periclitari oportet. ibid. Omnes fiunt à ſeparatione. 241. Eorum diuturnitatis cauſæ. 256. Qui de ſua natura ſunt ſalubres ob errata fiunt lethales. 28. Non fiunt repentè, ſed paulatim collecti aceruatim erumpunt. 293. Ea parte qua proximi ſunt educendi. 314. Cur mutentur in alios morbos. 327
Motus non raro tollitur in paralyſi non ablato ſenſu, & cur. 45. Conuulſiuus non rarò in paralyſi bonus 47. Vnde fiat diminutus. 48. cõuulſiuus partim à facultate expultrici, & partim ab aſſi-

aſſimuli.65. Diminuitur ab imbecillitate facultatis motricis.58. Conuulſiuus quando fiat.64. Quare in lethalibus capitis vulneribus ſoleat in oppoſita parte accedere.ibid. A qua facultate fiat. 65. Eius cauſæ. ibid. Si negligetur conſeneſcit. 67. Requirit purgatiſſimum. ibid. In ijs quando mittendus ſanguis. ibid. Quæ ijs conueniat à proprietate.68. Poſt cænam cauſat obſtructiones. 84

Mulier quæ menſtruam purgationem retinuit à quolibet morbo facilè implicatur.326. Ea cum lapide rarò laborent. 343

N

NArcotica ſunt adhibenda in maximis doloribus. 311. Humores proſternunt. ibid.

Natura gaudet in moderato, & contriſtatur in multo. 115. Inuenit ſibi vias, quas Medicus inuenire non poteſt.119. Eius nomine Hyppocrates intelligit temperamentum.241. Alteratur, & corrumpitur ab exceſſu cuiuſcunque qualitatis.ibid. Cum monet nullo eſt opus medicamento cum verò imbecillius agit tunc adiuuanda. 296. A medicamento excitata perficit, quod paulatim agendo nunquam compleret. 314. Eſt omnium rerum naturalium auctor. 331

Neruus è quibus conſtat.46. Tripliciter in paralyſim incurrit. 49. Eos roborantia. 60. Propter mollitiam proprium robur amittunt. 77. Eorum denſitas, & obſtructio eſt paralyſis cauſa. ibidem.

Nicotianæ improbatur abuſus.44. Quomodo paralyſim gignere potuerit.ibi.

Nutrientia diuerſa ex Auicenna peſſima. 294

O

OBſtructionum hepatis cauſæ.257. Quomodo fiant. ibid. Degenerant in alios morbos.258. In ijs conueniunt purgatio, & ſanguinis miſſio. ibid. Earum curatio. ibid. In earum curatione eſt ſeruanda epycraſis.259

Obſtructionis lienis cauſæ.261. In quos morbos conuertatur. ibid. Eius ſymphtomata. ibid Expoſtulat ſectionẽ ſaluatellæ.262. In ea probantur diuretica, & chalibis vſus. ibid.

Obiectum quodcunque agens in partem ſenſitiuam eſt aptum gignere dolorem. 316

Ocularia medicamenta multa promittunt, ſed nihil obſeruant. 150

Oculi ſunt intellectus ſatellites. 145. Sũt ſolis portæ, & animi feneſtræ ibi. Sunt diuinæ particulæ, & ſolaris animalis partes. ibid. Sunt infirmiſſimi. 146. Eorũ dolor eſt acerbiſſimus.147 Sunt ſoles in Microcoſmo. 151

Operationes animi ab optima cerebri temperie perficiuntur.131. Naturales fiunt à temperatura partis. 247

Ophtalmia quid ſit. 146. Cur in ea febris ſit laudabilis. 147. Quomodo fiat.146. Eius cauſæ ibid. Eius curatio. 147. In eius ſyrupis non ſtatim ocularia perſcribenda. ibid. Quando requirat ſanguinis miſſionem, & ex qua parte ſit mittendus. 148

Opium humores concoquit. 15

Oris tortura ex conuulſione, & paralyſi muſculorum. 76. Quæ curationem recipit 77. Eius curatio. ibid.

Ortophnea in qua libera eſt anacataſis

non

non expoſtulat pharmaca. 180
Os ventriculi ab Hyppocrate nomine ventriculi appellatur. 242
Oua quomodo gignant choleram. 250. Menſe Maio ſunt maximè pernicioſa. ibidem.

P

Palpitationis cordis cauſæ. 237. Eius ſedes. ibid. Poteſt fieri per conſenſum aliarum partium. ibidem. Interdum rumpit coſtas viemis ex fernelio. 238. Eius materiam exiſtentia. ibid. Quando in ea conueniat ſanguinis miſſio. 239. In ea conueniunt lambitiua. ibid. Quæ purgantia in ea conueniant. 238
Paralyſis ex fernelis fit à materia bilioſa. 45. A venarum interruptione. 46 Eius cauſa eſt ſanguinis quies ex Martiali. ibid. Eam ſalius ponit inter morbos acutos. ibid. In ea ſtatim purgandum. 47. Quando ſit purgandum in ea. ibid. Eius cauſæ. 49. Eſt pericu-loſa. ibid. Fit à facultatis infirmitate. 51. Eius cauſa triplex eſt. 53. Non fit à bile ſincera. ibid.
Partes menti inſeruientes. 11. Altera ab altera alimentum trahit, & quod ſuperuacuum eſt altera ad alteram pellit. 185. Quælibet dum eſt intemperata nequit quod ſimile eſt aſſimilare. 187
Pemphigodes febres quæ. 211
Peripneumonea valet plus periculi quã doloris. 216. Eius ſigna, & eorum cauſa. 216 Fit cum totus pulmo afficitur. 218. In quo differat à pleuritide. ibid. Eſt deterior pleuritide. 219. Eius curatio. ibid. In ea ſanguis eſt mittendus, et à qua parte. 220. Quãdo requirit purgationem. ibidem.
Phantaſia eſt in anteriori parte cerebri. 131.
Pharmacum ſputum inhibet. 202
Phlebotomia poteſt phreneticos ſanare. 13. Cum habitualis negat in frigidis affectibus. 78
Phlegma eſt principium morborum in partibus frigidis. 49
Phreneſis eſt perpetuũ delirium ex cõmuni. 5. Non habet vt neceſſariũ delirium cõtinuum. ibid. Fit à ſepto tranſuerſo. ibid. Eſt morbus acutiſſimus. 12. Quando exigit ſanguinis miſſionem. 13
Pinguia ad inflammatia nõ conducũt. 15
Pituitoſus humor impropriè dicitur ſuppuratio. 191. Quem delirium faciat. 126. A capite deſtillans quæ requirat vt putreſcat. 200
Pleuritis non benè purgata per anacraſim abit in empiema 190. Eius ſedes. 231. Quid ſit ibid Eius cauſæ. 222. Eius cauſa proxima ſanguis. 223. Eius ſymptomata, & eorum cauſæ. 224. Pulſus durus non eſt ei neceſſarius. ibid. In ea pulſus quomodo fiat ibidem. Diarrhæa ei ſuperueniens quando bona. 226. Eius curatio. 227. In ea conuenit ſanguinis miſſio. 229. Quæ vena in ea eſt ſecanda. 230. Requirit purgationem ante ſputum. ibid. Quærit victum tenuiſſimum. 232. Vinum in ea quando poteſt dari. ibid Habet ſigna ſcientifica. 233. Eius ſigna ibid. Fit à calore. ibid. Eſt triplex. ibid. Quę mitior. 234. Cur ſanguinea deterior. 234. Cum in ea adeſt ſputus criticus non eſt mittendus ſanguis. 235. Quæ in ea probãtur medicamenta à propria

ſubſtantia. ibid.
Prudentiæ nomine quid intelligatur. 11
Podagra à nonnullis fit ex materia progenita à qualitate occulta articulorum. 66
Ptyſana in obſtructionibus improbatur. 199. Non danda ante vacuationem. 236
Pthyſis poteſt dari abſque ſputo purulento. 205. In vera aliquando cruentum ſine pure, & aliquando purulentum ſine ſanguine excreatur. ibid. Eã ex ſputu cognoſcere eſt difficile. ibid. Datur abſque pulmonis exulceratione. 211. Eius ſputus non eſt neceſſe vt ſit copioſus ibid. Quando in ea conueniat ſanguinis miſſio, 214. In ea probatur ptiſana. 215
Pulli gallinacei laudantur in motibus cõuulſiuis, & quomodo adhibẽdi. 68
Pulmo eſt paratiſſimus ad recipiendas fluxiones. 177
Puella quædam Ileo laborans vomebat clyſteres per aluũ iniectos. 290. Vomit ſuppoſiterium rupto duplici filo, quo alligabatur ad coxam. ibid.
Puluis hepatis lupi ex toto aſthmatiſos liberauit. 181
Pulſus eſt actio cordis, & arteriarum. 237
Pulſationũ, quæ fiunt circa venas vmbelicales cauſæ. 90. In præcordijs fiũt à calida intemperie. 122
Purgantia quænam conueniant in tremore. 59. Quæ in epilepſia. 74. Quæ in gonorrhęa. 328. Quę in materia calculoſa. 339
Pus Empycorum Pleuriticorũ, & Peripneumonicorum per quam viam expurgetur. 262
Pyrotica medicamenta quæ. 154

Q

Qualitas venefica datur abſque putredine. 349

R

Radix peoniæ probatur in Incubo. 63
Ratiocinatio eſt in media parte cerebri. 131
Raucedinis cauſa. 140. Fit ex aſperitate tunicæ arteriam ſuccingentis. 141
Renes attrahunt ſeroſam ſubſtantiam vt carrina appetentia ventriculi cibum. 322. Eos roborãtia. 325. Eos abſtergentia. 328. Eorum, & veſicę vitia in ſenioribus difficile curantur. 339
Reſpiratio quid ſit. 176. difficilis eſt continua mortis meditatio. ibid. Cur lęſis arterijs leuibus non lędatur. 177
Rhabarbarum deſtruit, & compoſcit hęmorroydum fluxum. 115. An conueniat hydropiſis. 188
Rugotio quid ſit. 233

S

Saccari roſati vſus in tabe. 208
Salſa ventriculo debili non commendatur. 101. In exiccanda materia principatum habet. 171. Non debet admiſceri cum purgantibus. 330. 198.
Salſus humor quas cauſas habeat. 3. Eſt combuſtum terreſtre.
Sanguificatio in qua parte fiat. 318. Non eſt generatio ſolum humoris rubri, ſed etiam aliorum. ibid.
Sanguine exiſtente impuro non fit perfecta

cta ſpirituum generatio. 11. Quæ eius tranſmutatio. ibid. Cum adſunt vires ſemper poteſt mitti. 13. Eius miſſio an conueniat in oris tortura. 77. Eius miſſio à qua parte fieri debet in melancolicis. 82. Impurus nõ præbet nutrimentum proportionatum. 100. Purus, & lucidus eſt lætitiæ cauſa. 121. Facit prudentiam. 126. Eius qualibet profuſio requirit venæ ſectionem. 193. Ex ore manans quã partem affectam eſſe ſignificat. 194. Quomodo fiat ſpumoſus. 195. Ex toto ſpumoſus manat à pulmone. ibid. Eius ſputus à pulmonibus vt plurimum inſanabilẽ morbum facit. 196. Eius miſſio in omni cruenta ſpultione eſt optimum remedium. ibidem. In eius deiectione quando purgandũ. ibid. Eius ſputus facit purem, & hęc pthyſimo. 211. Eius miſſionem impedientia. 235. Eum mittere in affectibus fluctuoſis eſt hominem iugulare. 244. Eius miſſio requirit aluum ſolidam ex Hyppocrate. 296. Eius miſſio in dyſenteria quando conueniat. 310

Sanies, & ſanguis corruptus faciunt epilepſiam. 73

Semen dum aliqua praua, ac virulenta qualitate afficitur lædit primò retentiorem, deindè, expultricem. 329

Senes rarò laborauit epilepſia. 70

Senſatio vt fiat quæ requiruntur. 157

Senſibile poſitum ſuprà ſenſorium facit ſenſationem. 152

Senſorium poteſt remoueri à quacunque cauſa poſitiua. 237

Separatio eſt cauſa morborum. 311 Eius cauſæ. 316. In ea tota requiruntur. ibid.

Serum puero, & ſeni intrepidi datur. 83

Signum vnum malum pluris eſt quam decem bona. 227

Sitis quomodo fiat. 7. A quibus partibus fiat. ibid. Eius cauſa in Aſcite 269. Eius cauſa in diabete. 33

Spiritus ſunt inſtrumenta deferentia ſenſum, & motum. 23. Sunt animæ, inſtrumentum. 81. Eorum vias depurgantia. 139

Splenis induratio tollitur medicamentis validiſſimis. 87

Sponſi recentes cur facilè incidant in talem. 328

Spuma in epilepſia fit ab ingenti læſione. 74

Sputa concocta cur in anginis mala. 190. Sanguinea quænam ſignificent plumonem vlceratum. 192. Purulenta quatuor habent iudicia. 200 pallida oſtendunt imperfectam maturationem. 226. Quæ ea ſupprimant. ibid. Eſt ereſis pleuritidis. 227. Fluxa ſunt lethalia. 234

Sternutamentum eſt leuis epilepſia. 69

Sternutatoria in vertigine non conueniunt. 21

Stillæ ſanguinis in morbo acuto cur prauæ. 387. Quando non ſunt malæ. 388

Sudorifera laudantur in Diabete. 324

Suppurationis ſigna. 255

Suppuratorum, & hydropicorum periculum idem eſt. 203. Iis an conueniat paracenteſis. ibid.

Suſpiria, metus, & triſtitia quam cauſam habeant. 95

T

Tabellæ cerebrum roborantes. 60
Tabis eſt duplex. 198. Quando in ea conueniunt medicamenta fortia. 20. Ea affecti ſunt leni medicamento tractandi. 214
Tartari nomine quid intelligendum. 85
Temeritas adijciunt, quæ ratio non curat.
Temperamentum frigidum, & ſiccum eſt humanæ naturæ à diametro oppoſitum. 121
Temperaturæ ſiccæ per nares nihil emittunt. 9
Therebintum eſt optimum ad abſtergendos renes. 328. In calculo eſt optimum remedium. 340
Thermæ quædam virtute occulta generant lapides. 333
Timor in melancholicis quomodo fiat. 91
Thoracis ſuppurati ſigna. 201. Eo tranſfoſſo, & vlcerato pulmone multium valuerunt. 213
Tophus non fit per viam congelationis, ſed per diſſolutionem humidi à debili calore. 338
Torpor quid ſit. 45
Tremor quid ſit. 58. Fit à facultatis vitio. 59. Quomodo fiat. ibid. Quod concurrunt ad eum faciendum. 58. Vt fiat neceſſe eſt affiſi aliquod inſtrumẽtum ibid. Fit à muſculo imbecilli. ib. Semper habet coniunctam facultatis imbecillitatem. ibid. Fit à materia craſſa obſtruente partem nerui, vel muſculi. 59. Habet aliquam analogiam cum motu conuulſiuo. ibidem. In quo differat à motu conuulſiuo. ibid. Commutatur in paralyſim. ibid. Eius curatio. ibid. In eo Hyppocrates miſit ſanguinem. ibid.
Tuberculi hepatis ſigna. 254. Quomodo cognoſcitur an ſit in parte gibba cõcaua. ibid. Fit duplici ratione. 255
Eius curatio. ibid.
Tuſſis ſicca dupliciter mouetur. 137
Quid ſit. 138. Eius cauſa. 136

V

Vapor acredinis expers non poteſt conuulſionem parere. 66. Eoũ exuberantia torpet omnis actio. 69. Tetri tripliciter efficiunt mœrorem, & melancoliam. 81. Quid ſit. 104. Acres duplici de cauſa fiunt. 251
Venarum interceptioni eſt ſanguis mittendus. 42. Hæmorroigdales internæ humorem melancolicum externæ excoctum magis reiectant. 114. Portæ ramus nullus ad extremum corporis pertingit niſi hæmorroydales. 119. Eius ſectio in affectibus frigidis rarò in vſum venit. 157. Linguæ ſectio in angina quando debet fieri. 172. Eſt ſananda in qualibet ſanguinis profuſione. 193
Venter, & caput ſibi inuicem morbos faciunt. 257. Eum ſuprà ventrem ſoluere eſt timoroſum. 309
Ventriculus eſt vitæ Charibdis. 18
Inter viſcera medius chorum ducit. 79. Vt cauſa remota non proxima facit hyppocondriacam affectionẽ. 85
Habet analogiſmum cum mare. 94. Et cruditatem mater. 99. Nuncupatur Rex. 102. Poteſt refrigerari abſque incendio hepatis. 103. Eum roborãtia. 245. Eius torpor eſt omnium con-

confuſio.246.Frigidus pituitam congregat. 313
Venus omne morbi genus facere poteſt 107.*Corpus laxum,& frigidum reddit.* 281
Vertigo eſt affectio circularis. 19. *Accerſit epilepſiam,& apoplexiam.* 20 *In ea quando eſt ſecanda vena pedis.* 21. *In quo cõſiſtat.* 22. *Eius cauſa.ib. ocioſos homines infeſtat.* 23. *Indiget vacuatione per ſuperiora.* 24
Veſica quomodo generet lapides. 338. *Subiacet renibus tanquam eius ciſterna. ibid.*
Victus tenuis in morbis longis eſt periculoſus. 137
Viduarum peculiaris affectus qui ſit. 404
Vigiliæ incommoda. 128
Vinum quibus in caſibus prohibetur. 16 *Phreneticis eſt tanquam venenũ.* 17. *Quod,& quibus phreneticis conueniat. ibid. Quibus caſibus conueniat.* 18. *Id quatuor prohibent.* 392
Vires in euacuatione ſunt attendendæ. 296. *Sunt vita.* 286
Viri,& mulieris contrariæ intemperies quam conceptionem non prohibent. 401
Viſiua potentia exigua præditis quandoque oculis imaginulæ apparẽt. 128
Vitium primæ coctionis vix reſarcitur. 79
Vlcus pulmonis cur eſt inſanabile. 206 *Ab alboeoſis fiunt ſordida.* 304. *Ex euacuationibus non fiunt maiora in dyſſenteria.* 309
Vmbra nocturna eſt capiti inimica. 89
Vnitatis ſolutio eſt duplex. 2
Voluptas eſt malorum eſca. 18. *Eſt veluti tyrannus.* 279
Voluulus eſt ferè incurabilis. 288. *Eius ſigna.ibid. Eius cauſæ. ibid. Iuuatur à dyſſenteria, & doloribus articulorum.* 299
Vomitoria in morbis qui ſuffocationem minãtur citò adhiberi nequeunt. 174. *Laudantur in calculo bis,vel ter in menſe.* 339
Vomitus ab Hyppocrate laudatur in biliosa ventriculi cacochimia. 10 *In quibus oculorum affectibus non conueniat.* 24. *Quid indicet.* 109. *Eius cauſa.* 285. *Ventrem compunctum ſoluit, & ſolutum ſiſtit.* 310. *Non ſemper conuenit indyſſenteria. ibid.*
Vox eſt reſpirati aeris percuſſio. 141. *Quomodo fiat.* 142. *Clangoſa à ſiccitate, rauca vero ab humiditate organorum vocalium fiunt.* 143. *Quæ eã faciant raucam. ibid. Quæ eam reddant canoram.* 144
Vrina calculoſis interdum ſupprimitur, & quomodo. 336
Vrgentiori ſemper eſt ſuccurrendũ etiam cum noxio affectus contrarij. 193
Vſtio in ſyncipite quot modis proſit in tremore. 59. *In ſyncipite in catarro improbatur.* 197
Vterus ex Laurentio eſt pars diuiniſſima, & propemodum diuina. 326. *Eius nomina.ibid. Eſt multorum malorum cauſa. ibid. Quomodo intelligendus Hippocrates cum dixit eum frigidum habentes nõ concipere.* 401. *Quibus contingit eius ſuffocatio, & quomodo fiat.* 402

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE